ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

LEVÉLTÁRA,

BEL- ÉS KÜLFÖLDI IRATTÁRAKBÓL BŐVÍTVE

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY: HAD- ÉS BELÜGY.

SZERKESZTI

THALY KÁLMÁN.

VI.

A CSIKSOMLYÓ R. K. GYMNASIUM PECSÉTJE 1870

H III 4

651

BUDAPEST, 1878.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALÁBAN.

(Az Akadémia épületében.)

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGÁNAK KIADÁSAI.

Kaphatók saját könyvkiadó-hivatalában (Akadémia épületben) és minden könyvárusnál

ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM. II. Rákóczi Ferencz levéltára, bel- és külföldi irattárakból bővítve. I. Oszt. Had- és belügy, szerkeszti *Thaly Kálmán*. I. köt. Rákóczi Ferencz fejedelem Leveleskönyvei, levéltárának egykorú lajstromaival 1703—6. XXVIII és 688 l. — II. 1707—9. XXVIII és 656 l. — III. 1710—12. X és 747 l. Pest 1873—4. Mindenik kötet ára 2 frt. — IV. kötet. Gróf Bercsényi Miklós levelei Rákóczi fejedelemhez I. köt. 1704—1712. Közli Thaly K. 1875. XII és 764 lap. Egy kőnyomatú táblával. Ára 3 frt 60 kr.

— — II. Oszt. Diplomatia I. II. és III. köt. Angol diplomatiai iratok, angol levéltárakból közli *Simonyi Ernő*. Pest 1871—77. 639, 672, 496 l. Egy-egy kötet ára 2 frt.

II. Rákóczi Ferencz Önéletrajza és »Egy keresztény fejedelem áhításai« című munkája. Budapest, 1876. VIII. 589. l. Ára 3 frt.

TÖRÖK-MAGYARKORI TÖRTÉNELMI EMLÉKEK. Első osztály: I. II. köt. Okmánytár a hódoltság történetéhez Magyarországon. Szilády Áron és Szilágyi Sándortól. I. II. köt. 1863. XXX és 458 és 480 l. 4 frt.

— — — III.—IX. köt. 1868—73. Török-magyar-kori Állam-Okmánytár szerk. és jegyzetekkel ellátták, Szilády Áron és Szilágyi Sándor. I.—VII. k. 1868—73. mindenik kötet 2 frt.

A kilencz kötet együtt megrendelve 15 frt.

MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁR. A történelmi kútfők ismeretének előmozditására. Szerkeszti *Toldy Ferencz* I—XXI. kötet. 1856—1875. 8-rét. Ára a 21 kötetnek együttvéve 16 frt. Egyenként egy-egy kötet ára 80 kr., kivévén a XX. és XXI. köt. egyegynek ára 1 frt 80 kr.

MAGYAR LEVELES TÁR. I. köt.: Négyszáz magyar levél 1504—1560. Szalay Ágostontól. XX. és 432 l. kilencz köriratu hasonmásos táblával 1 frt 20 kr.

FEJÉR GYÖRGY MAGYARORSZÁGI OKMÁNYTÁRÁNAK betürendü tárgymutatója Czinár Mórtól. XVI és 549 l. 2 frt.

ÉVMUTATÓ Fejér György Okmánytárához. Knauz Nándor által. 44 l. 20 kr.

HUNYADIAK KORA MAGYARORSZÁGON Gr. Teleki Józseftől. I.—V., VI: 1 és X.—XII. köt. Mindenik kötet ára 3 frt 50. kr. — (VI. köt. 2. része sajtó alatt.)

PAULER GYULA. Wesselényi Ferencz nádor és társai összeesküvése 1664—1671. Két kötetben. 1876. Kis 8-rét. I. Köt. X és 412 lap, — II. köt. 450 lap. Ára 5 frt 60 kr.

MAGYARORSZÁG HELYRAJZI TÖRTÉNETE. Főtekintettel az egyházi intézetekre vagyis a nevezetesebb városok, helységek, s azokban létezett egyházi intézetek, püspök-megyék szerint rendezve. Rupp Jakabtól. Első kötet két darabban. Az esztergami egyháztartomány a hozzá tartozó püspökmegyékkel együtt. Pest 1870. XVIII és 807 l. 1 frt.

— — Második kötet: Az egri érseki egyháztartomány, a hozzá tartozó püspöki megyékkel együtt. Pest 1872. XIV és 473 l. Ára 50 kr.

— — Harmadik kötet: A bácsival törv. egyesitett kalocsai főegyházmegye. 1876. XV. és 375. lap. Ára 1 frt 80 kr.

BUDA-PEST és környékének helyrajzi története, Rupp Jakabtól. Két térképpel. Pest 1868. 306 l. 50 kr.

ACTES ET DOCUMENTS pour servir á l'histoire de l'Alliance de George Rákóczi. Prince de Transylvanie, avec les Français et les Suédois dans la Guerre de Trente ans publiés par A. Szilágyi. 1874. In 8. VI-491. pag. 3 frt 60 kr.

FRAKNÓI V. tr. A magyar országgyülések története. 1526—1563. I—IV. köt. 1874—1877. 8-rét. (I. köt. VIII és 235 lap, — II. köt. 168 lap, — III. köt. 173 lap IV. köt. — 171 lap.) Ára 6 frt 60 kr.

II. RÁKÓCZI FERENCZ
LEVÉLTÁRA.

HAD- ÉS BELÜGY.

VI.

ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

LEVÉLTÁRA,

BEL- ÉS KÜLFÖLDI IRATTÁRAKBÓL BŐVÍTVE.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY: HAD- ÉS BELÜGY.

SZERKESZTI

THALY KÁLMÁN.

VI.

BUDAPEST, 1878.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

SZÉKESI

GRÓF BERCSÉNYI MIKLÓS

FŐHADVEZÉR ÉS FEJEDELMI HELYTARTÓ

LEVELEI

RÁKÓCZI FEJEDELEMHEZ.

1704—1712.

AZ EREDETI KÉZIRATOKBÓL A TITKOS JEGYEK FŐLFEJTÉSÉVEL

KÖZLI

THALY KÁLMÁN.

HARMADIK KÖTET.

(1708—1711.)

M. V. 6
1708
675
91

BUDAPEST, 1878.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

„Én intrepide kívánok cselekedtem, ut me ferient ruinae .... De, félek az nagy emberek kicsinségétül .... Talám jobb, magokban menjenek, mint magunk adjak fel az országot gratiára, hogy még reménségünk is elveszszen örökre! ... Mert, vinculum Confoederationis szabadságunk helyreállásáig köteleztetett, — nem némely privatum complanatiójáig. Ha szabadsága és securitása hazánknak némelyikünk posthabitiójával meglehet: méltó azért consecrálni s erővel is Curtiust csinálni némelyikünkből; de vel per desperationis ignaviam, vel per privati affectus fallaciam, communem Patriae causam, tot millenorum civium sanguine partam, in perpetuam mittere servitutem, — generosus abhorret animus!“

(Bercsényi, Rákóczinak; 55, 206, 691, 699. l.)

Budapest, 1878. Az Athenaeum r. társ. könyvnyomdája.

1708.

(Második fele.)

54.

Komjátinál, 2. Julÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap, ideszállásom után veszem Fölséged parancsolatját; szintín itten lévén Revier Uram, meghadtam az ágyúk iránt, az marhárúl is disponáltam, — készszen lesz.

Híreim mik vadnak? íme includálom,*) hoc addito, azt mondják: Lincznél van az bavarus. Ez éjjel küldtem két kemény portát, mai búcsúra szeredi szent haraszthoz, — valóban sűrűn is szóllott ma az ágyú; hiszem Istent, volt szerencséjek; másikát Pozsonhoz, az holnapután tér meg.

Bertóti Ferencz Uram is ideérkezett; majd ezennel megindúlok, s holnap kívánok alázatossan udvarlanom Fölségednek; ha Fölséged az tábora eleiben gyün: elhiszem, az Garam mellett gyün le Fölséged. Nem tudom egyébaránt, ha az Vindsachtát meglátogatja-í Fölséged? mert nem örömöst mellőzném meg Fölségedet. Magamot Fölséged kegyelmességében ajánlván, maradok

Fölségednek

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, sajátkezű.)

55.

Kis-Koszmály, 3. Julÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ma akartam alázatossan udvarlanom Fölségednek: de itt bizonyosnak tartatott megindúlása Fölségednek ma, ki erre,

*) Ma már nincsen semmi csatolvány.

s ki amarra; most veszem Fölséged parancsolatját, már abból értve még múlatását Fölségednek: holnap alázatossan udvarlok, kívánom, találhassam Fölségedet teljes megtért egészségének gyönyörűségében!

Érsek-Újvárban az ágyúk iránt nem lesz fogyatkozás; de hiszem, principiumjok az, úgy látom, az ingenireknek: valamit kívül látnak, igen jó, — valamiből kinéznek, mind rosz az! Két batalion ment vala Bazinban s több is, — két 3 fontos taraczk gyújtás adá fel. Meghadtam Bottyánnak, ma itt lesz maga is Fölségednek udvarlani; az hídhoz is bízhatunk, ha nem együtt, másutt.

Draguli szerencséit szívessen örvendem, az én portáimrúl még nincs hírem. — Ezzel maradok.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós, m. k.

P. S. Alázatossan követem Fölségedet, *Bertóti relatióját confundálá fejemet, az is tartóztatott még ma itten.*

Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.; az utóirat dőlt betűs részei titkos jegyekkel.)

56.

Verebély, 9. Julÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tartom szerencsémnek, hogy első küldött portámnak szerencsés reportumával magát Beleznait küldhetem Fölségedhez. Az rab-Laüdinandt examenjével az üdűt tölteni sem kívántam, noha mondja Beleznai: nem igen akar vallani. Száz katona 50 gyalog németet fortélyos helyből felverni? hoc bene! Accludálom indúlatjárúl is az németnek sub A. az hírt; *) ha igaz, annak Gúta az czélja; egy német subtrahált levele hírit sub B., nem hihetem. Holnap többet tudunk; az-

*) Ma már mind ez, mind a B. alatti melléklet hiányzik.

alatt kívánom, Isten szerencséssen hozza Fölségedet! Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Noha igen kókónak látszik, de Gúta vala Súgónak desennye (desegne), Újvár megszállása végett; nem most az ideje! Talám Békavártúl Séllye, Sentének jobb communicatióját remélli onnan.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

57.

Verebély, 9. Julÿ 9 órakor, 1708.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Jóllehet Fölséged maga is általláthatta eddig, az Gútához való szállításával az hídnak, újjabb motussát az ellenségnek, kit ugyan az mostani gyöngeségére nézve nem ítélhetni egyébnek, hanemha Ocskai híre elhatván, igen gyönge hírit vihették táborunknak az kémek, szokása szerént az lovassának való fordúlásával akarná revocálni; mindazáltal, Kegyelmes Uram, nem vészen Fölséged ítéletben, ha alázatossan jelentem Fölségednek: talám nem volna szükséges ezen csak bagázsiából álló tábort odavinni közeljebb haszontalanúl: mert már ezzel a csalóközi conceptus egyet fordúlt úgy is. Akár munkát, s akár másfelé való fordúlást, s akár resistentiát gondoljunk: mind szükségtelen ezen bagázsiának ottan lenni hertelen; talám jobb lesz: Fölséges Uram, jobban kitanúlni ezen constitutióját az ellenségnek? Íme, most is ismét micsuda híreket hoztak, alázatossan accludálom, *) hogy az ember ítéletet sem tud tenni felőle; de mennél több helyen van hídja: annál kevesebbet próbál.

Ha azért Fölségednek úgy tetszenék, talám jó volna, ezen bagázsia csak maradna itten, és az kevés had, az ki még itten vagyon, — az ki mind is ezer lovast ha teszen, úgymint

*) Nincsen semmi melléklet.

Mikházi, az elmaradt dragonyokban vagy 200, és az magamé, — Fölségedet innen elkísérhetné. Az kinek oka más is van, mert onnan is Komjátitúl provisióval panaszolkodnak, itt sincs csak egy napra is, hanem holnap várják az falukrúl, ha mi sűl. Midőn Fölséged Újvárt megjárja, ha úgy lesz dispositiója Fölségednek: könnyű lesz utánna gyünni az bagázsiának, sőt talám az *lármáskodás sem jól esnék*, ha ugyanis *Komjátin érné* Fölségedet; az ki ha lesz, *reggel lesz, mert úgy esik lármája*, kit ugyan vélek is, nem is. Arra nézve jobban javallanám, ha holnap estvére gyünne Fölséged ide, és másnap Újvárban étszakára, az hadat megtekintvén reggel; addig gyün formálissabb hírünk, mert meghadtam: menjen porta sietve ez éjjel Kamocsához, sőt magam is odarugaszkodhatom reggel az táborra, és estvére ismét idegyühetek Fölségedhez, talám bizonyossabb informatióval. Várom azért Fölséged parancsolatját, s addig meg sem indítom ezen bagázsiát. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; részben titkos jegyekkel.)

58.

Apony, 15. Julÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap az barátoknál az ceremoniát Fölséged neve alatt véghez vittem; magam sem gondoltam ollyan dolognak lenni: de rendes ceremoniája van, és az opusnak is szép láttatja lesz; ha elkészűl: Fölséged örökös emlékezetire, bízvást megérdemli Fölséged emlékezete viselését.*)

Tanálám elő Vinkler Uramot, az ki éppen az silesiai passusoknak vizsgálásárúl most érkezék. Úgy látom, egész informatiót fog adhatni Fölségednek. Az franczia ütközötnek is probabilitását beszélli hallomásbúl, hogy harmadnapig kanoníroztak, harmadnapon, felessen veszvén mindkét részrúl,

*) A Zobor-hegyi camaldulensisek zárdája értetik.

recedált az német, s ugyancsak az franczia obtineálta az victoriát. Hanem az Ocskaiék próbáját beszélli csúfossan: nem is voltak ott magok, hanem csak Gundenfinger Barad alatt, s az sem secundálta az előjáró martalékot, s veszett is alkalmas bennek, húsz vagy harminczig való, propter non secundationem. Hradistya felé ment Baradból az német; az minthogy ez étszaka vött levelébűl is Ocskainak méltóztassék Fölséged meglátni. Nem gondolom, továbbmenjen annál, hanem pro securitate ment oda; ott meg nem marad, ha hidunk lehet. Conjunctiójának nehéz akadékja lesz már; elmehet túl az Morván, az hová teszik.

Úgy látom, Ocskai csak okoskodik; az hová szállott Pöstyén és Szerdahely közé, följűl esik az hidon, — az hová én mondom, alól esik; íme, alázatossan mérészlek egy mázolt mappát, libera manu készítettet, accludálnom,*) brutto bono salva dimensione. — Eszterház Antal Uramnak expediáltam, Ocskainak is írtam: Fölséged parancsolatjától vártam.

Nyughatatlan voltam Rétei ezere oszlásán, de nem oly szegény, hanem fele az regimentnek Oberst-Vachtmaisterrel volt s van is Pozsony elein: azért nem számlálta; Rétei György maga is most érkezett.

Én azonban, Fölséges Uram, megyek; adja Isten, hamar udvarolhassak vígabb orczával Fölségednek, kinek kegyelmességében magamot ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

*) Mellékelve van egy kiterjesztett félív belső felére Bercsényi kezével, irótollal hamarosan fölvetett térkép, melynek is hosszában közepét a Vág és Dudvág vizei hasitják, jobbrúl-balrúl hegyek. A Vág mellett és balrúl: Galgócz, Szokolócz, Bánka (a hegyen túl: Radosnya), fölebb Morvánka, Luka, s a hegyeken Temetvény és Beczkó várak. A Vág és Dudvág közt: Újhely, Brunócz, Szerdahely; ezen alól »Ocskay tábora«, lejebb Pőstyén, egy »sűrű erdő«, Drahócz és Lipótvár; a Dudvág jobbpartján pedig Csejte vára, Verbó, Osztró, Bori, Kesztel, Karkócz, Bucsány. Bori és Pőstyén közt »tábor hely«. Híd a Vágon Bánkán alól, s a Dudvágon Karkócztúl Lipótvárnak kettő.

Kegyelmes Uram! Póstákot nem kell erigálnom, mert készszen vadnak. Lídeczen van az ordinaria pósta, onnan itt Apontt, et per consequens Bajnócz felé, az régi nyomon.

Itten táborhelyt is néztem; az ludáni kastély háta megett Kovarcztúl egész Pereszlénig válogathat benne, egyforma; még jó az réten az fű, de Radosnyánál, mondják, sokat emésztettek már az hadak, — meg kell láttatni. Igen jó lenne itt az randevoy, ha Sárfű és Radosnya között nincs mező.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

59.

Bajnócz, 17. Julÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában veszem alázatossan Fölséged parancsolatlatját az Bertóti Uramnak szólló acclusákkal, mellyeket azonnal megküldöttem, és megírtam ő Kegyelmének: most, míg eloszolva vannak az tolvajok, mindent összeszedve, legyen rajtok. Az regéczieket Nyárádira kellene bíznya, Bajcsira az szepesieket, Pongrácz összemehetne az granadírosokkal, kik bizony ott több szolgálatot tehetnek, ha akarják. Itt vala ma az mundírjokat vivő tiszt, igazítottam igyenessen Kovarczhoz, és megmondtam: hírt tegyen; holnapután ott lehet, az míg Fölséged odaszáll.

Szintín most érkezett Vinkler, s nyomában Fölséged staffétája, együtt az intercipiált levelekkel. Igenis. látszik készületi az bumbardírozáshoz: de bizony az csak praecautio, mert szégyen, ha Leopoldra szorúl; hiszem, ha Újvárt megvenni akarta, — kitelik annak készületibűl az bumbardírozás, hanem ain Forsehen; s elhiszem, Nyitra az objectum, és retirádának készéti az gútai hidakot. De, csak confirmáltassék az imperialis ütközöt, hogy több ne gyühessen, — Isten megáld bennünköt!

Holnap várom Píber Uramot hozzám ide; noha már is, Istennek hála, *minden lármának vége van. Ugyancsak Csákiné volt, az ki épétett az fundamentumán régi titkos gyanújának. Hanem az átkozó Anicskát manuteneálja; még el fog velem*

gyünni! Az minthogy csütörtökön megindúlok innen bizonyossan, és mivel pénteken gyün által Fölséged az hegyen: akkori első statiójában udvarlok Fölségednek alázatossan. — Büszke lesz Bottyán az karvai sánczczal: mikor akarja, megcsinálja, mikor akarja, megtartja, s ha akarja, elbontja!

Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k., némi részben czifrákkal.)

60.

Bajnócz, 19. Julÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában veszem czen két levelét Ocskai Uramnak, kikből látom, confirmáltatni kezd az imperialis hír. Strázsniczárúl már közelíthet az conjunctióhoz is, ha akarja, Viard; ott lepni ha lehetne, de különben szorítani ott nem lehet.

Magam, Kegyelmes Uram, ma indúlok, együtt az feleségemmel, ki is alázatossan köszönteti Fölségedet; Oszlyánban hálunk, és holnap alázatossan udvarlok. Kívánom, tanáljam frissen; és magamot Fölséged kegyelmességében (ajánlva.) maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

61.

Kosztolán, 19. Julÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan veszem Kovarcztúl irott méltóságos levelét Fölségednek. Vezérelje Isten tovább is Fölségedet szerencsésen! Én is már kiindúltam Fölséged udvarlására, együtt az feleségemmel, ki is alázatossan vévén köszöntő kegyelmességét

Fölségednek, örömmel mégyen Fölséged udvarlására is; az minthogy holnap délre Bosántt, és estvére Radosnyánál udvarlok Fölségednek.

Somogyi felül megfelejtkeztem vala alázatossan írnom Fölségednek; nem felejtettem parancsolatját iránta Fölségednek: de Nyitrán értvén, hogy Csáki ezerefélék már is irtóztak ott az csalóközi portázástúl, ezek penig, mint az pudli, vízét, berkét mind összebújják; rendeltem azért őköt vissza, mind azért, hogy petekérolják jobban az táborok menését, mind, hogy csak addig is tartsanak való hírekkel bennünköt; és ha Fölségednek úgy tetszik, hogy azzal több lesz kellettinél Botytyán mellett az had: inkább Csáki ezere gyühet el helyette, noha bíztatott Somogyi, hogy mindenkor elgyün az hada, az nyereség kedvéért is, — azalatt penig három annyival több szolgálatot teszen in hoc suo genere; két nap az közi, mindenkor elgyühet; azért sem mutáltam, sem contraordereztem, sem Bottyánnak nem assignáltam, hanem csak vígyázónak küldtem oda őköt vissza Nyitrárúl.

Az csalóközi ellenség nem hiszem, meg is mozdúljon addig, míg ki nem látja Fölséged operatióinak indúlatját, s össze nem veti maga számát számunkkal, s ha az mai Ocskai híre confirmáltatnék, még az diversiót is felejtené. Én Ocskainak semmit sem írtam, mert nem tudtam volna ollyat írnom most, kit cselekedhetne, ha akkor elmúlatta; holnap tehetni rendelést arrúl is, az mint Fölséged parancsolni fogja. Azalatt Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

62.

Léva, 5. Augusti 1708.

Kegyelmes Uram!

Most érkezének két felül ezen acclusák,*) kik talám concomitanter adják hitelit, hogy operatióhoz kezd inkább, mint-

*) Ma már hiányzanak.

sem minket persequáljon, hacsak nem provocáltatik valamely enyelkedésével Szalai hadainak.

Újvárban már is megírtam, bíztattam, s mindent ígértem, de népet nem. Pénzem valamennyi lesz magamnak az bagázsiánál, érte küldtem, holnap béküldöm.

Csak elhiszem, megverték odafel: mert nem lőttek örömöt Komáromban. Az rabokot elbocsátani parancsoltam pro servanda parolla; nincs ideje most okot adnunk ellene. Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Bottyán Nyitrán van még. Hendlován hált az feleségem cscgorsi. (Így.)

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

63.

Léva, 5. Augusti 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Nincs egyéb hírem az mainál; az étszakai portásom üzent, hogy tegnap Bánhoz szállott, — abbúl magyarázható, hogy az étszaka nem gyütt előbb. Nekem, Kegyelmes Uram, nehéz bíztatnom Fölségedet: mert ezen vert had, az ki az Macskarévnél vagyon, ha csak egy puskalövést hall is, széltmegyen, és nem ugyan az ellenség, de az lármája éri Fölségedet; sőt nem is lehet bizony étszakára ottan hadnom azon hadat, hanem be kell ide hozatnom őköt s itt is féremennem, úgy, hogy az Gyarmathoz gyűlt bagázsiánál sem fogom igen nyugtathatnom őköt; de *) nékem csak meg kell egyeznem Botytyánnal, csak azért is, hogy (e vert had) megfrissüljön, s lásson friss hadat, mert semmire sem mehetek véle, csak üzengetnek reám. — Rétei Györgynek parancsolom: megmaradjon ott Ilosvai Urammal valamely lovassal az Macskaréven. Már is

*) Előbb »m e r t« volt irva.

vannak zsibongással itten. Lesz hírem estig. Maradok azonban holtig

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

64.

Füzes-Gyarmat, 6. Augusti 1708.

Kegyelmes Uram!

Veszem Fölséged parancsolatját. Ilosvai megvitte az utulsó hírt. Most ülök lóra, meglátom, mennyi lóval mehetek vissza? Ha több nem lehet, száz lóval is visszamegyek Újvár felé, ott hallom Bottyánt. Minden szekeremet elküldöm, és az maródi zászlókkal tiszteket Babócsaival. Szedesse az hadat Fölséged!

Szívet adok az hadaknak, ha lehet; talám közre nem vesznek még! Meglátom, mi karban hagyhatom őköt, és mit tehetek? De ezzel nem messze megyek, mert ezt nem continuálhatom. Merre térek meg? nem tudhatom. Ezekről Bodoky Uram tehet relatiót Fölségednek.

Én azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Most gyütt meg Rétei; az német Kis-Tapolcsántt már puskázott, mindenestül-é? nem tudom.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

65.

Honti Surd, 7. Augusti 1708.

Fölséges Kegyelmes Uram!

Tegnap üzentem alázatossan Fölségednek Bodoki Uram által az németnek Léván létét; azután is hozták, hogy az

portássa Lévától egyenessen Bátnak ment, így vágta, s amúgy vágta! Most érkeznek katonák, napszállotkor gyüttek ki Lévárúl Otlik Uram levelével, kit Zsarnóczárúl írt, azt mondják: Szalai Lévához szállott, és az német Kis-Tapolcsántúl megtért. Rettenetes galibás confusió; inkább hiszem már az utulsót, azért adom póstán tudtára Fölségednek, és itten majd dispositiót teszek az hadak közt, s de necesse bémegyek póstán Fölségedhez Szécsénben még ma. Maradván

Fölségednek

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Számot adok szóval minden dolgomrúl Fölségednek eddig.

A más lapon:

Elvárom itt Fölséged válaszszát; még délig bizonyossat fogok tudnom Rétei György által.

Külczím: A Son Altesse Serenissime Monsigneur le Prince de Transylvanie.

P. H.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k. Bercsényi régiebbik gyűrűpecsétével, piros spanyolviaszban.)

66.

Losoncz, 11. Augusti 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ideérkezvén tegnap, az regimenteknek bagázsiáiban igen keveset lehetett itt érnem; küldtem Rima-Szombat felé is utánnok: de azt hiszem, már is csak széltoszlott az onnan is.

Ma érkezék Dániel (György) Uram, nincs is frissebb hírem, mint az kit ő Kegyelme hozott; hanem lézengő katonák híre foly, hogy visszament az ellenség, bizonyos, de némellyek mondják: Sentének ment, némellyek, hogy Suránhoz szállott; az elsőt nem hiszem, az másik bizonyos jele volna Újvár megszállásának.

Én is ma visszaindúlok Szécsénhez, és mivel 13 et 14 lesznek az insurrectiók: legalább azokkal verek tábort addig, míg több gyűlhet. Még azt irogatják némellyek: pénz nélkül össze nem verik az hadat! Az pénznek hírit sem hallom, — de megírtam az váloszt.

Mivel ment Ebeczki? s mi maradt az hadban Ságnál? megmondja Dániel Uram. Otlik Uram levelét is veszem; úgy látom, iparkodnék. Ocskai is írt, hogy Zsolnára ment; az maga regementét és Luzsinszkiét kívánja, hogy fölvehesse az tót országot; el is ment az magáé, Luzsinszkié ott van, s el is küldtem maradékát is innen, s megírtam Otlik Uramnak is: ő Kegyelme is az tót Imperiumot csak arra indítsa, s concomitanter Trencsén vármegye felűl Morvának tegyenek diversiót; mert azon tót hadat úgy sem lehetne jobban egyébre, mint arra felszedni. Csak lepnék el háta megett az országot, — az is tenne valamit, addig kiváltképpen, míg az obsidióhoz nem kezd. Most vétetni fogom mindgyárst rendben az újvári jelekre való vígyázás observatióit, s bár csak 2000 embert tudjak lenni valahol az Garam mellett: mindgyárst közikben megyek, ad dispositiones faciendas. Most is szivárog az hajdú apránként; csak össze is nehezen szedi magát, legmesszebb esvén Andrási regimentje. Minden posztót, munitiót Murán felé szállétottak; még most sem szűnt az bányavárosok lármája. Ha mit értek, megírom alázatossan. Maradván

Fölségednek

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

67.

Losoncz, 11. Augusti, estve 9 órakor, 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában hozták ezen accludált leveleket,*) mellyeket pro informatione szükségesnek ítéltem alázatossan acclu-

*) Ma már hiányzanak.

dálnom; rebus sic stantibus nincs még mitűl tartanunk, csak gyűljön az hadunk. Gyütt ugyan most más portás üzeneti is, hogy akkor gyütt el mellőlle az németnek az verebélyi hegyről, mikor az német Szerednek indúlt: de az nem hihető máskínt, hanemha Szluha Uram az datumát vétette volna el; mert minden levél tegnapelütt iratott Ujvárbúl, 9., csak Szluha datálja 10., és így tegnap elmehetett, az portás is meghozhatta. Utut sit? nem írnak készületet az obsidióhoz; meg kell engedni, általmegyen; de Gútának megyen-é? vagy penig Szerednek? azt nem láthatta Verebélytűl, — mert tardoskeddi útra nem látott, Újvár felé ellátott volna. Tegnap Nyitrán lőttek.

Horváth György elgyütt, 6000 frt fehérpénz az egész cassa, azt is leküldöm azoknak, az kik helyt állottak odaalá; többet mint szerezhetek? nem tudom, mert az vármegyék csak nem adnak; talám lesz már üdüm az rendbenvételiben az assignatióknak. Holnap Szécsénbe megyek. Ma az Dunántúl valók miatt kellett késnem; expediálom Kisfaludit cum consolatione, mert csak az fiscalatus jövedelmét kérik fizetésűl; megmondottam: Fölséged nekik adta, azon feljűl mundírt adunk, alimentatiót az vármegyék, optime, libenter. Projectumot csináltunk: mellyik vármegye fiscalitása mellyik ezereknek deserviáljon, úgy, hogy az oeconomicalis tiszt legyen ott, és immediate adja az regimentnek az jövedelmet; általviszi ad elaborandum, addig hal barát, — hal szamár! Maga is Kisfaludi Uram Fölségedhez akar előbb menni, hogy bővebb parancsolatot vehessen Fölségedtűl: ha Újvárt megszállja az ellenség, per diversionem operáljanak-é? vagy általgyűjenek? hol, s mennyin? Ha penig rajtok megyen: mi se hagyjuk nyomorgatni illyen jó tettesekért. (Így) Kire feleltem is nekik.

Csak ne várná minden ezer egészszen össze magát, szaporábban gyünne mind lovassa s gyalogja. Limprectet is most expediálom. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

68.

Losoncz, 12. Augusti 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Most reggel, indúltomban veszem ezen accludált leveleket*), mellyekből látom, nem ment Szerednek az német. Az útak igazgatása és az élés vitele obsidióját magyarázza Nyitrának. Mindgyárst küldök 5000 frt fehér- s annyi verespénzt az külső hadaknak; még most is fogyton fogy az had. Írtam ismét biztatást Nyitrára, ha béiktathatnák, — de, hacsak hozzá fog: míg összegyűlünk, addig elég munkájok lészen!

Balogh Istvánnak, ha nem volna is szándéka: félek rajta, az gyanóság azzá (labanczczá) teszi; Somogyinak vettem váloszszát, de Baloghnak nem, s magam is inkább gyanítom azt, mint Somogyit. Úgy látom, magamnak kell oda Léva felé mennem, ha csak tekéntés-formában is, mert csak 300 lóval sem mehetek regularisostúl, mert csak 200 jó lovassal sem biztatnak az regularisok. Még ma is lesz fris hírem Ebeczkitűl, kinek még levelét nem vettem. Bár egyenessebb póstát csinálnánk Szécséntűl által Egernek, mert ez nagy keröllés. — Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Igen félek attúl: az Dunántúl megtudván hírünket, magokban remittáltak az operatiókban, s azért nem is iparkodik most által az ellenség. Dánus nincs, addig Nyitra; ha dánus lesz: Újvár lesz!

Gundentingernek asistentia kell, magokban föl nem veszik. Labancz Miklós is visszament már, Szalainak is tisztei; csak sürgessék, hamar meglesz; de Andrási ezerét Keczer és Bertóti hajtassa, magok nem emberei.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

*) Ma már nincsenek mellékelve.

69.

Szécsén, 13. Augusti 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ma micsuda leveleim érkeztek? az mellyeket szükségesseknek ítíltem, elküldöttem. Ugy látom, Kegyelmes Uram, kivált Haiszter orderébűl, hogy Nyitrát megpróbálja; azért is tartóztattam ezen leveleknek Fölségedhez való küldéseket, hogy váloszt tettem elsőben mindenikre. Mégis, vertem 8000 frt fehérpénzt in elevato pretio, s ahhoz verespénzt, küldöm az hadak közé, hogy az kik ott tanálkoznak, azoknak fizessenek. Nem szaporodik még, sőt fogy naponként; az hajdú mégis szivárog.

Ha Antal Úr nem desistált volna: mégis, mondanám (Heisternek) általmenetilet; de már elég neki Eugenius regimentje, az horvátokkal. — Szent-Miklósinak még nincs híre; meghadtam: mihelt elgyün, Szemere is elmenjen vele Ságtúl Lévához; az többi még vagy 250 marad regularis Babócsaival, gyűjenek rakásra bagázsiájokhoz, — van itt is vagy 300. Gyarmathoz parancsoltam gyűlni Kókait és az vármegyéket; bár csak Rétei János is érkeznék: mindgyárst indúlnék osztán azokkal, csak azért is, hogy közeljebb hallanám az híreket.

Petrőczi és Otlik Uraméknak is írtam, hogy küldenék vagy hoznák az tót országot az Nyitra mellett lefelé, Tapolcsán megé az hegyek alján Kolozsoknak, és az szent-kereszti s Garam-melléki tótságot Urbánnal s Naümannal Zsarnócza felé, az hegyeken Nyitra felé, — ha valamit tehetne az ember, ha ugyan megszállja Nyitrát. Ocskainak is írtam: arra gyűjön közikben azon hadaknak; de az is Zsolnára ment, azúlta hírit sem hallom. Pestvármegyei, az ő főstrázsamestere, Luzsinszki ezerét is felvehetné. Úgy jó volna: egy corpussal ha ott volna Ocskai, Bottyán Újvár felűl, s én innen Léva felűl, communicatiót is tarhatnánk.

Bertóti István Uramot megdícsírtem, de megírtam: többször váloszt se adjon, mert az bolond hajdú szóban veszi

ok nélkül is az embert. Nyitrára is bizonyos emberemet küldtem, hogy pénzi lehessen az praesidiumnak. Most expediáltam már innen 30 bagázsia-szekeren hordókban lisztet Újvár felé, és marhát Nyitrára. Generális-Commissarius Uram is itt van. Az feleségem alázatosson köszönteti Fölségedet; csak addig lesz itt, míg megindúlok, azután Jósvára, s onnan talám Unghvárra megyen. — Én, hitemre, árestomnak tartom ittlétemet; mennék, ha volna kivel, vagy kihez! Az lévaiaknak is már szállást s élést rendeltem, mert az katona szekerében fogta lovát, s úgy bujdosik. Csak üdűnk legyen, mind jó lesz! Én penig maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön czédulán:

Ismét micsuda levelét veszem Szluhának, valami muskva szolgálatra menő officírrűl, accludálom. *) Passust datáltam Lévárúl, ne véljék: kiszaladtunk az országbúl; de meghadtam: minden ceremonia nélkül, vagy 10 lovassal késértessék Egerben.

Sok falu vett protectiót (Heistertűl), — innen az Garamon adni nem akart; mit csináljunk vélek az kik vettek, Kegyelmes Uram? Jósa **) hol szedte most az pénzt? nem járt-é közel *Klobusiczkihez?* Mert azt tudom, fortatja (így) vólt; még *Csáki Mihály kényességiben is* sokat tulajdonítok én oda. ***) Ez csak gondolkodás, — Istené az ítílet!

(Eredeti, félíven, negyedrétben, és egy külön papírszeleten, mely utóbbinak egy része chiffre-s írás. Sajátkezű.)

---

*) Nincs itt.

**) Józsa Mihály, a fejedelem egyik hadsegéde, a ki rögtön a trencsényi ütközet után átszökött a császáriakhoz.

***) Gr. Csáky Mihály ugyanis b. Klobusiczky Ferencz leányát bírja vala nőül.

70.

Szécsénben, 14. Augusti estve, 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan veszem tegnap költ parancsolatját Fölségednek, szintín midőn Beniczky Gábort expediálnám, kit is Otlik Uram ezen accludált levéllel küldött volna hozzám postán. *) Ez, megvallom, rút ábrázató dolog, nem hiszem mindazáltal még egész resolutióját lenni; az valóságos, hogy igen nagy animadversióra való dolog, még tilalmom ellen annyira vonyódni: **) de azt én mégis az hertelen réműlésnek tulajdonítom inkább, csak azért is, hogy most másként nem lehet; ha szintín desperáltak is némellyek: de, elhiszem, üdűtűl várnak, s nem hertelenkednek. És így, jobb azt most bonis modis reparálni. Anticipáltam vala még tegnapelőtt Losonczrúl ezen kívánságát Otlik Uramnak, s ugyan Révai Mihály Uram által küldtem ollyan dispositiókot mind magának Otliknak, Petróczinak és Ocskainak. Most ismét rajta voltam, hogy Petróczi Uram cum diligentia felszedvén az vármegyéket, ha maga betegsége miatt elmarad, Otlik Uramnak assignálja az commandót; most patenst küldtem az iránt; de, hogy Ocskai is ne láttassék praetereáltatni: neki küldtem az mezei hadak, specialiter maga és Luzsinszki regimentei iránt, és hogy Otlik Uram az vármegyékkel, s ő az hadakkal összemenvén, egy jó forma corpust verjenek össze, s gyűjenek Bajnócztúl az Nyitra mentében. S írtam Ocskainak: mihelt közelét, több hadat küldök, és azon corpust akarom reá bíznya; onnan felűl, Bottyán Újvár felűl, s én Léva felűl concomitanter lehetünk. Talám felhozza ezen spiritus!

Sréternek is megírtam: az Garam-melléki jó puskás tótságot hozza le Zsarnóczához. Ha Winkler s Urbán Czeller

*) Ma már nincsen itt.

**) T. i. Ocskay, ki Lietava vára alá húzódott föl, s onnét ír aug. 10. és 12-kén Bercsényinek. Ottlyk tehát, úgy látszik, már ekkor sejteni kezdette Ocskaynak árulási szándékát. Csudálatos, hogy mégis jobban nem vígyáztak reá, — holott másokat, pl. Balogh Istvánt, alaptalan gyanúval kisérgettek.

érkezhetnek azokhoz: az Zobor-hegyérűl portáztatnék reá az németnek Nyitra alá.

Ma estig mind vártam. de semmi hírem; hihető, hever, szedi-veszi magát. Hanem Beniczki Gábor mondá: Blaskovicsot hadta tegnap az Nyitra völgyén, Bajnóczon innen sokkal, kótyavetyéztek vagy másfélszáz lovat. Köz híre, hogy Léván is kótyavetyéznének. Már elküldtem az fizetéseket. Az való, Kegyelmes Uram, nagy baj az verespénz, mert csak ollyat adtak az vármegyék eddig. Már fehérpénzem semmi sincs; most küldtem Horvát Györgyöt cantálni az bányavárosokra. Losonczon 300 frtot sem tudtam tanálni, nemhogy most marha feiben anticipálna; az való, hogy megindúlt volna folyamotja, ha ezen confusió meg nem rontja vala azt is.

Píber László Uram Velkopolya felé szaladt volt; már ismét házánál van Szkacsánban; meg nem küldtem az levelet, hanem magam írtam neki indifferenter. Szent-Benedekből 2 akó bort küldtek volt egy pap által Pálfinak, s az a többi, de ott csak az praefectus volt.

Lőcsírűl nékem semmit sem írt Bertóti Uram, nem is tudom dolgát; de Fölséged parancsolatja szerént irok mindgyárst Bertóti Uramnak, s neki is. Talám mégis közeljebb volna: Fölségedhez menne, Lóczi regimentét kellene gyűtetni véle, — hogy már!

Az posztóra nem kell assignatió, nagyobb annál Fölséged parancsolatja; már úgy is írtam felőle mind Beniczki Márton, s mind Fáy Uramnak; talám penig ugyan külön is lesz azon posztó.

Híre sincs Fölségednek? Hiszem, hír az flandriai, s nagy penig. Nem hiában írta azelőtt, az mit írt Kökényesi. S hát *bavarus már hol van*? Penighogy az dánus nem gyün; csak ne gyünne, nem félteném Újvárt!

Nyitrai obsidiót bizonyosnak tartom, az tegnapi curírom által küldött levelekből leginkább. Balogh Istvánt hertelen nem avocálhatom, hanem ha közeljebb megyek; de hiszem, annak, Somogyinak is cselédje bészorúltak hertelen Újvárban; nem lesz még — gondolom — késő. Somogyi ezerének cselédje erre gyütt: annak rendeltettem szállást, de az lévaiak már mind hazamentek.

Nyitrai katonáim valának nálom: két sereggel kimentek vala az német eleiben az kapu eleiben, s el is késérték puskázva, hét német rabot kaptak, s vágtak is az hulladékjában. Az kápolnás hegy megett ment el, egészszen arra, az mint Fölséged az Fejedelemasszont fogadta.

Ez még mind semmi, Fölséges Uram, csak az rémülés szűnjék meg; mert én egyébtől nem tartok, hanem az *rémülés desperatiót ne okozzon,* és hogy szokásban ne menjen *ezen országos rémülés. Tíz-húsz mérföldnyire is szaladni s bódúlni nem semmi.*

Énnekem, igenis, el kell mennem; s úgy gondolkodtam, hogy most gyűlnek ezen vármegyék az insurrectióra, abban még három nap belételik: addig Rétei s Kókai vernek valamit össze, lenyomúlok annyira, hogy ne féljek az felverésemtől, s nem is tovább, mint az hol gondolom, subsistálhatok; ha Nyitrát víja is, formalizálok tábort, s előttem hagyom az vígyázókot, és úgy járom öszsze őköt, mert most egész bíztatás nekik az fizetés. Lévánál penig bizony *még ötszáz embert sem tudok lenni, — mihez menjek?* és onnan hova térjek? s hol tartózkodjam? Ide vissza, messze. Holnapot Boldog Szűz Anyánknak szentelem, csütörtökön új hód, pintek igen szerencsétlen, — talám szombatra hallad indúlásom; elválik addig német uram s hadunk dolga is.

Tolvai Gábor levelét megküldtem alázatossan, *) de talám most non est de tempore.

Az árvai commendantrúl emlékezik Otlik Uram; az decretalis Fölségedtől, azért én nem mutálhatom. Vinkler Uram is talám csak lyukat keresne magának. Én oda embert nem tudok. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; némi részei czifrákkal írva.)

*) L. a jelen levél után.

71.

(Tolvay Gábor kir. ítélőmester, gr. Bercsényi Miklósnak.)

Méltóságos Fő-Generális!
Kegyelmes Uram!

Ajánlom alázatos szolgálatomat Nagyságodnak. Jóllehet, elég módom volt benne, hogy fűképpen az mostani változásnak híre terjedvén, magamat félre vehettem volna: de parolámat meg akarván tartanom, készebb voltam inkább rabságra visszatérnem, hogysem mint hitemet megszegnem; amint hogy Sréter Uram ő Kegyelme féltvén tovább engemet tartani Beszterczén, actualiter őrizet alatt vitet Murány felé. Mivel peniglen tudom mind Felséges Fejedelem, mind penig Nagyságod irántam való kegyelmes resolutióját, s tudom azt is, hogy az Felséges Császár régen resolválta érettem elbocsátani Görgei János Uramat: éppen csak ezen kegyelmes resolutióknak effectusa retardáltatott bizonyos okokra nézve, az mellyek nem erről, hanem az más részről adattattanak; annakokáért tovább is vagyok teljes reménséggel, hogy mind az Felséges Fejedelem, mind penig Nagyságod egyszer kegyelmessen determinált resolutióját méltóztatik megtartani. Hogy azért effectusban mehessen, ha tovább is Nagyságod kegyelmessége hozzá accedál, én kész vagyok elegendő kezességet adnom öt-hatezer forintig, s ha úgy tetszik Nagyságodnak, többig is, hogy engemet kibocsátván Nagyságod, egy holnap alatt említett Görgei János Uramat felszabadétom; azon kívül ott is Nagyságodnak egyszer adott parolámat bizony megtartom, s non obstante moderna revolutione, omnibus viribus meis az közönséges jót promoveálom; melly aránt ha in praemissa instantia mea kegyelmes resolutióját vehetem Nagyságodnak, tovább is rövid instructióját alázatossan fogom várni, s csekély opiniómat is az aránt Nagyságoddal alázatossan

közleni kívánom. Ajánlván magamat Nagyságod tapasztalt hozzámvaló mindenkori kegyelmességében.

Nagyságodnak

Breznóbánya, 11. Augusti 1708.

alázatos szolgája

Rab Tolvay Gábor m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k. Bercsényi aug. 14-iki leveléhez csatolva.)

72.

Szécsénben, 15. Augusti 1708.

Fölséges Kegyelmes Uram!

Ez étszaka írott levelemet véletlen itten érte Fölséged curírja, s egyszersmind Egerben való menetelem iránt való parancsolatja Fölségednek; kinek is alázatossan kívánván engedelmeskednem: azon leszek, ma még megindúlhassak, szükséges expeditiókot hagyván rendben. Úgy látom, nem mind arany, az mi fénlik; nem parancsol az Istennek *franczia uram is!* Íme, Szluha levelét veszem, Pozsonban van az érsek s az urak; az passus jókor éri Szirmai Uramot. Haiszter Bécsben ment; 3 regiment dánus odaérkezett, és innen kettő ment által. Mind csak úgy járnak most, csak gyülekeznek. Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.; a jelzett pár szó titkos jegyekkel.)

73.

Terenyén, 19. Augusti 1708.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Tanálám elő Besenyei Uramot; hírt nem tud semmit, hanem tudja azt: egy zászlóval 2 hadnagyját, 15 katonával küldte el Szemere Urammal, az többi mind elment; ígéri magát: két hétre előáll, és ha Fölséged az ptrügyiek iránt mél-

tóztatnék parancsolni, completálná ezerét. Fizetesék úgyis azon helységeknek magokra assignáltatott, azt sem vehetné más rendben, — azért elbocsáttám; egyébaránt is, talám nem is árt most valakinek azon széllyedt had közt lenni az Tiszántúl, míg Károli és az rácz híre elválik.

Most útban hallám az vén Szőcs Jánostúl, — onnan az Tisza mellől gyütt most Borbély Balázstúl, — hogy félszarusi marhát rácz, némettel elhajtotta Budára, és hogy más két helyt fel is égetett tegnap s tegnapelőtt; ez ha igaz, visszahozza az jászt. Sőtér talám nem mászott följebb.

Juta eszemben ma, hogy láttam Fervil Oberst-Vochtmasterit; jó lengyel, ha nem jó volna-í melléje rendelni, avagy csak melléje ereszkedtetni annak az durda (muszka) követnek? Nem hiszem, az ráczok dolgában merjen, vagy tudjon ereszkedni;*) ha akarná, sokat tehetne Tökölivel való szóllása. — Az rosz írásrúl alázatosan követem Fölségedet, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

74.

Fölső-Ság, 20. Augusti 1708.

Fölséges Kegyelmes Uram!

Nem érhetem Szécsént, ismét tanálám elő Fisser Uramot ezen acclusákkal. **) Ezt úgy magyarázom: míg itt hozzá készűlhet, addig teszen túl fordúlást, ha igaz hogy általment, kit Nyitrán hamarabb megtudhattak, mint Újvárban; ut-ut sit? csak elhiszem, unum faciendo, alterum non omittere quaeret; és ha tractálni akarna is: Újvárt szeretné előbb megvenni. Rosz az újváriak zúdúlása! Bottyán iránt mit parancsol

*) T. i. az orosz követ, (a ki ekkor Egerben vala,) a végett, hogy az ellenséges ráczokat, ura Péter czár tekintélyével, Rákóczi részére vonni megkísértse. Péter czár később csakugyan tett is ez ügyben lépéseket, de sikertelenül.

**) Ma már nincs semmi csatolvány.

Fölséged? Azelőtt parancsolta vala Fölséged, úgy jut eszemben, magának kérdésére: igenis, bent maradjon (Újvárban), és így azért akar talám ott lenni; az commendantnak, látom, nem tetszik, — én bizony nem tudom, mellik volna jobb?

Az követet vagyis muskva colonellust siettetni fogom. Szluha levele habet importantiam. Reviert bíztatni kell. Az újváriak várnak Szécsénben. Az Istenért, az hadakot kellene siettetni ad utrumque casum; azt hiszem, Csajági hajdúja volna jó Újvárban, ha volna. — Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

75.

Kis-Hartyán, (20. Augusti?)

Fölséges Kegyelmes Uram!

Útamban tanálám ezen leveleket. Jóllehet, elhiszem, Antal Úr Fölségednek is azt írja, az mit nékem: Kisfaludira nézve accludáltam mégis, és ahhoz való Révai Gáspár levele, kibűl 3000 németnek általmenetele éppen félelmét hozza Antal Úr praevisiójának. Ebbűl látható, azokat akarja szegényeket előbb megkavarni; azért jó lesz Csajágit sürgetni, kit megirok, s nem ártana Földvár körűl is, ha csak ad casum, lovas által segéteni rajtok. Én igen fogom az alkalmatosságot sürgetni, hogy innen is iparkodjunk most ellene. Balogh István írja: az dánus jövetele nem igaz, — csak recrutta volt.*)

Az Otlik Uram armádája Petrőczi Urammal ma fogott Bajnóczhoz gyűlni. Ocskairúl nincs hírem. Az nyitrai pattyantúsok casussa nem jókor esett; oda ötöt, Újvárban hatot kívánnak, — azoknak Egerbűl és Kassábúl kellene kitelni. Szécsénbűl talám majd bizonyossabbat írhatok; azalatt maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

*) Levelét lásd mindjárt alább.

76.

(Galánthai Balogh István, gr. Bercsényi Miklósnak.)

Méltóságos Gróff és Fő-Generális!
Nékem Kegyelmes Nagy Uram!

Ajánlom Excellentiádnak tartozó kötelességgel való alázatos szolgálatomat. — Szécsénből 12. praesentis datált Excellentiád méltóságos levelét mai napon délután három óra tájban vettem alázatossan; continentiáját megértettem, mellyet a mi illeti: jóllehet Excellentiád méltóztatik emlékezni, hogy minapi leveléhez képpest mindeddig az én és regimentem állapotja felől válaszszomat és tudósításomat nem vehette: mindazáltal írhatom Excellentiádnak, regimentemmel együtt Excellentiád szolgálatjára élek; de mióltátúl fogvást Morvánkánál (azaz, harcz előtt) Fölséges Urunktúl és Excellentiádtól elváltam, semmi levelét és parancsolatját nem láttam, sőt még annakelőtte küldött leveleimre is válaszom nem jütt; kire nézve merő feledékenységben véltem lenni Excellentiád előtt magamat.

Hogy pediglen eddigis az occurrentiákrúl Excellentiádnak nem írtam: oka az, hogy Méltóságos Generális Bottyán János Uram, elhiszem, minden particularitásokat transmittálja Excellentiádnak. Én ugyan szüntelen Vágon túl portáim által és más bizonyos embereimmel is, az ellenség constitutióira vígyázok: de holmi hírek jűnek, mellyeknek hitelt adni nem lehet, a mint is volt híre, hogy dánusi segítség érkezett volna: de, a mint bizonyos circumstantiákból és relatiókból értem, dánus színi alatt recrutának kölletik lenni. Német tábor pediglen Soporninál fekszik, de obsidióhoz való requisitumok nélkűl szűkölködik.

Horváth György (hadi főpénztárnok) Uramot pediglen valamikor hozza Isten közinkben, szivessen látjuk, — vagyon szükségünk az ő Kegyelme praesentiájára is. Hogy pediglen jószágoktúl megváltoknak cselédjek iránt méltóztatott Excellentiád kegyelmes rendölést tétetni: az én részemrűl alája-

tossan köszönöm; és mivel mostanig megmaradott puszta jószágomban megmaradása cselédemnek, nem bátorságos, — szükségképpen Excellentiád kegyelmes dispositiójához alkalmaztatom őköt.

Palatinus és esztergami érsek ötödnapja érkeztek Bécsből Pozsonyban; úgy referálják, fölküldött gravamenekre hozták volna le a resolutiót. — Haister és Pálffi mindig (?) bécsi, pozsonyi és leopoldi munitiókkal rettentettek bennünköt: de semmi bizonyos nincsen azon dologban.

Eddig folytatván levelemet, érkezett német tábornak vizsgálására expediált emberem; az is recognoscálja: sem bagázsiája, sem pediglen infanteriája nincsen, következendőképpen munitiója is. Bagázsiája püspöki szigetben lévő hajlásban, az hol Túróczi Uram lévélt, vagyon helheztetve. Provisiót 300 szekéren circiter hozatott, és sok fát hordat Sentc várához, nem egyébért, hanem prófontnak süttetésére; azonban szokása szerént nagy vígyázással vagyon: mindazonáltal tegnapi porta is (jóllehet még bé nem érkezett) szerencséssen járt, egynéhány lovakot nyervén, és azt írja, hogy Leopoldból öt mozsárt hoztak volna ki, s a táborra akarják vinni, és Haistert is várják a táborba. — Ezzel kívánom, éltesse Isten Excellentiádat sokáig szerencséssen, és maradok

Excellentiádnak

Újvár alatt, sub dato

15. Augusti 1708.

alázatos szolgája

Balogh István, m. k.

Külczím: Méltóságos Gróff Székesi Bercsényi Miklós Magyarországi Fő-Generális és Locumtenens Kegyelmes, Nagy Uramnak ő Excjának alázatossan írám. — Szécsén, ibi-ubi.

P. H.

(Eredeti, egész íven, in folio; csak az aláírás s. k. A megelőző levélhez csatolva.)

77.

Szécsénben, 21. Augusti 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Meg nem szűntem ma az írástúl s iratástúl; de nevezetessebben, micsoda külömböző leveleim gyüttek ma? alázatossan csak némellyikét küldtem Fölségednek. Tegnap Szluha s Bottyán Újvárt, ma Révai Nyitrát, e héten megszállatják. Ocskai s Otlik levelei, — quae disparitas!

In his circumstantijs ab utrinque így rendeltem: Bottyánnak s Ebeczkinek megírtam, engem nem is várva, egyezzenek, s étszakai ütést probáljanak az Soporninál maradt német ellen. Magam is indúlok, de mikor érek oda? nem tudom, mert ezen táborom még nem szaporodik, hírit sem hallom senkinek; ugyan csak holnapnál tovább itt nem múlatok. Petróczinak, Otliknak megírtam: Bajnócznál szaporodván, össze lassan nyomúljanak Bán táikára. Nem lehet praecipitálni az morvai irruptiót, mert többször nem látnánk hamar azon insurrectiót, akár nyerne, akár vesztene; azonban Nyitrához nem succurrálhatnánk.

Ocskainak megint, látom, inkább gustust, mint disgustust kell okoznunk; megírtam: maga, Luzsiszki ezereivel és Vág-melléki s Csejte táiki tótjaival mozogjon ottan alább-alább; és elsőbb dispositióimot további s nyomtam, mert látom: *Otlik Uramban van valami picanteria Ocskaira; az miket ír: nem elég megfogásához; maga Ocskai mást* mutat leveleiben. De, hogy *azok conveniál*janak, — nem lehet. Így potest statisfieri utrique. Egyedűl Srétertűl nincs levelem; mint gyűlnek Zólyomnál? azt nem tudom.

Az újváriakat cum consolatione bocsátottam, az cselédjeket kiküldik szombaton; csak nem mutatják félelmeket, hanem azt mondják: lesznek majd 4000-en; lehetetlen, azon német, ha több gyün is, nekik árthasson!

Az granadérosokot most fizettettem ki, holnap indúlnak; az pattyantúsokra nagy szükség lesz.

Éppen hogy ezent írnám, veszem alázatossan Fölséged

parancsolatját Károli Uram inclusájával; Istennek hála, jobb semminél nekik! Így szeretne Otlik Uram is most menni Morvában, — mert nincs most német ottan! Azokot a városokot mind felvernének ők! Ez ugyan meglehetne, de stakana ráz?

Várnai okos, mert neki is az díca fogyatja erszényét. Bolondság, minket igazít Danczkára kölcsön kérni; menjen Rozsnyóra ő, kérjen kölcsön az dícára, közeljebb az Danczkánál! Az való, Fölséges Uram, hogy ezen dolog — látom, — in his circumstantijs nem fog subsistálhatni. Nem sok divatját látom az fiscalitásoknak is. Én részemrűl nem ellenzem: de esztendeig gyűl annak jövedelme, s az is pacate; most semmi sincs. Úgy látom én, csak az Isten, az ki segíthet rajtunk, és csak föl ha osztjuk magunkot egymásra, semel pro semper, télben az nyárit is. Most sincs semmi pénzem; az városokrúl semmit sem vehetek; ismét Hellenpach instat humillime pro Montanis. Megírtam ma neki: pro conservatione Montanarum debet conservari miles. Azt írja: ha keljen-é még az poltura? Hihető, van mivel fizetnie már az munkásnak, poltura nélkűl is!

Még az musqua colonellus nem érkezett, talám elgyün holnap; hihető, hoz az levelet Urbiktúl az knyelfasznak, osztán piszati.

Fisserre vala bízva, Fölséges Uram, azon altereriabéli lónak kikeresése általam, azt tudtam, meg is lett eddig; meglesz már, ha itt van ezen holnap.

Ezzel magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., némi részek titkos jegyekkel.)

78.

Szécsénben, 22. Augusti 1708,
hora 11. noctis.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Megérkezvén Fisser ma délután Fölséged parancsolatjával, adtam üdőt elmélkedésemre magamnak az muska punctumokrúl, annyival is könnyebben, hogy jó hírem érkezett vala Pálfi elfogásárúl; kinek valóságát várván, ezen órában igen különböző hírrel érkezett Somogyi László Újvárbúl, ezen annectált levelekkel,*) de nem tudja azt bizonyossan mondani: ha szekerei, ágyúi, s micsuda apparatussal indúlt? hanem csak, hogy megindúlt. Csúfosnak látszik: az dánus gyalog Gútához ment; azelőtti Gútánál levő gyalogságrúl semmi hír nem vala, — mégis várat szállani menne? Csak úgy hallotta Somogyi: hat regiment lovas, és 3 gyalog. Nyitrátúl utjában nem messze hált Somogyi; ma semmi lövést nem hallott. Haiszter túl ment az Dunán az 3000 lovassal, Pálfi addig Nyitrát szállja meg; ez lehetetlen volna, ha vert haddal dolgát lenni nem ösmérné. Ki tudja, ha nem mellőzi-é meg Nyitrát, és Haiszter magának tartja az obsidiót, s ez elmegyen egy felé? Isten tudja, mit akar velünk! Kákonyi, az vén fecselocsa, tudom, fog eleget beszélleni; kit megexaminálván, holnap elküldök Fölségedhez.

Örömöst mennék, ha mehetnék, de az kevés regularison kívűl csak száz lovasom sincs, még csak hírem sem gyütt, s ennyi gyűlekezésem után csak ezer lóval se indúljak, — mit várhatok belőle? Ebeczki sincs már ezer lóval előttem, az ászon kívűl; és így hallasztanom kellett indúlásomot, csak Rétei jöveteléig is. Már Rima-Szombathoz gyültek vala valamellyek. Az vármegyék is magok mustráját pro 21 és mára hadták. Petróczirúl s Sréter gyalogirúl sincs hírem; elküldtem mindenövé. Jobbnak ítélem már valamit hát megűl összevárnom; azalatt meglássuk, ha ugyan obsidió, vagy diversió lészen-é dolga?

*) Csery Imre alábbi levelénél egyéb, ma már nincsen csatolva.

Bezzeg, nagy Isten látogatása az pattyantúsok casussá Nyitrán; ha érkeznének mások, talám béiktathatná ember, mert hiszem körül nem szállja 6000 ember, — mert annyinak mondják lovassát s gyalogját ennek mindenestül.

Nekünk is lármánk volt ez étszaka; lóhalálában hozták falurúl falura: gyün az rácz és német, ugyan omlik Lőrinczitűl; tövére küldtem az hírnek, — úgy csendesedett le az hír. Többrűl most nem alkalmatlankodom, hanem reggel csekély gondolkodásimot írom az punctumok iránt, ha nem turbál jobban Nyitra. Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

79.

(Csery Imre hadsegéd, gr. Bercsényinek.)

Méltóságos Locumtenens és Fő-Generális!
Nagy Kegyelmes Uram!

Én oda voltam az (trencsényi) harczhelre, és elveszett nípünknek számát investigáltam; barát-lehotai emberek eltemettek bennek ötszázat, az többit hat vagy öt rendbéli falu temette, hanem az falukot most nem járhattam. Magam exáminaltam oly embereket, kik ollyan emberektűl értették, az melly emberek szám szerint trencséni commendantnak béadták; azok azt beszélik, hogy reámegyen harmadfélezerre az kit eltemettek, és ötödfélszáz Trencsénben fogva vagyon. Német pediglen hatszáz elveszett, az kit trencsíni német tisztek relatiójából tudják; három vagy négy tisztet mondják, hogy nagy sebben esett volna, mellyeket harczhelyrűl két-két ló között lectika-fákon vittek bé, és hat szekírrel azonkívűl más tiszteket, hét nagy létrás szekeren vasasokot. Hogy annál is jobban megtudhassa Nagyságod: egy embert röndöltem, az ki azon falukot meg fogja járni, és három nap alatt: mellik falu menynyit temetett el? írva kezemhez fogja küldeni, mellyet azonnal megküldem Nagyságodnak.

Szegény rabokat várnak belsű árkában tartják; egy hétben mégis kétszer húst adnak nekik. Szegniczki Uram is ott vagyon fogva.

Ellensignek hollítit Brigadíros Ocskai László Uram valóságossan megírta Nagyságodnak. Ezzel Nagyságod kegyelmes gratiájában ajánlom magamot; maradván míg ílek

Nagyságodnak

Chinorántt, 22. Augusti 1708.

alázatos szolgája

Cseri Imre m. k.

Külczím: Méltóságos Locumtenens és Fő-Generális Gróff Székesi Bercsényi Miklós Nagy Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázatosan írám. — Szécséni táborba.

P. H.

(Eredeti, s. k. levél, de a mely a másoláskor más csomagba keveredvén, általam össze nem hasonlíttathatott.)

80.

Szécsén, 24. Augusti 1708.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Az ellenség indúlásárúl tegnapelőtt étszaka érkezett híremrűl alázatossan tudósítván staffetaliter Fölségedet, azólta semmi bizonyos hírem nem érkezett; hanem tegnap estve hozák, hogy ismét szalad Léva, mert Nyitrához szállott az német. Csak ezen levelem végezéséig is gyün, elhiszem, hírem; azalatt alázatossan akarom készétenem levelemet más occurrentiákrúl.

Elsőben is, az minapi küldött muskva punctumokrúl sokat elmélkedve, úgy látom, igenis: azok Bécsből érkeztek, és nem is kis dolognak tartom az erdélyi fejedelemségnek emlékezetit, kit úgy magyarázok, hogy emlékezvén az czár az iránt tett oblatiójára, az ajánlott vagy kívánt mediatió alkalmatosságával kiadta magát, hogy a nélkűl hozzá sem fog; és így illo titulo superioritatis, keresett Bécs magának s intentiójának securitást, kit az durda ministerium nem tud vizsgálni jobban,

hanem Moldvárúl vagy Astragánrúl exemplificál. Az 3. punctum stylus generalis; nem értvén annak speciessét Muskvában, — nem lehet nem elégnek tartani. Az 4. punctum az jesuiták iránt, prodálja leginkább az projectumot Bécsbűl gyüttnek lenni; mit tudott az muskva: mikínt voltak azok Leopold coronatiójakor? A 5. punctum legsubstrátább nequitia; igazán, ad speciem fallandi et ad captum hominis, qui praeter monarchicam, aliam ignorat gubernationem, s azt gondolja: nagy kegyelme lenne Lengyelországnak, ha úgy szeretné, mint magáét; és így ezen punctum alatt fekszik Magyarországnak legnagyobb conditiója, mert ez ám az böcsűlletes instar! Az 6. punctum is bécsi insinuatio, kit nem is tudtak volna külömben.

Ezekben, Fölséges Uram, nem látok nagyobbat, mint hogy ugyan fakadtak ez által valamely oblatiós propositiókra, kire még semmi mediatio útjával nem indúltak vala, hogy csak legkissebb particularitásra is adtak volna per positiones okot, s elhiszem, azért mellőzik az directa mediatiót. Ha csak ezek is az czár keménkedése által lettek volna meg, jó inditium lehetne; de lehetetlen, Nedeczkinek úgy híre nem lett volna benne! De ha ezek ily captiose az (bécsi) udvartúl insinuáltattak az czárnak: azt keresik benne, hogy pro captu ipsius simulálván az conditiókot, ha nem acceptáljuk, hitesse el magával: rajtunk múlik, és per consequens miáttunk nem segéthet rajta az császár, s ellenségünkké váljék ex causa. Isten kegyelme mindazáltal jót hozhat ebbűl; fient prava in directa, et aspera in vias planas. Kirűl úgy gondolkodnám jónak, hogy az mi béadott punctuminkot kettőt-hármot összemagyarázva deducálni kellenék, cum exprobratione, hogy látja, micsuda injuriánk van: mert mi sem kérünk egyebet, hanem az kit a czár maga is igazságosnak ösmér; és úgy kellenék az ő punctumit fölvenni, s ahhoz vetni az mi punctuminkot, verbi gratia, az erdélyi régi békességek szerént teszi: az így volt, etc., most is így kívánjuk, etc. Másfelől penig Urbiknak úgy kellene iratni, hogy az hollandiai s angliai mediatiót beléugratván, inkább reassumptiójára mehetnénk az tractának; mert már az által praeliminaris praecautióink meglévén, nem praejudicálnánk semmiben Confoederatiónk institutumának. Ezt fogja, reménlem, világosítani azon Oberst, az ki eddig Egerben van.

Tegnap estve későn érkezett Ocskai embere, secretariussa, Píber László Uramnak ezen levelével, kit mérészlettem felszakasztanom. Píber Uram leveléhez képpest ítíltem többet tanúlhatnom belőle, — de ez csak semmi! Mikor ollyan *durmás nem volna Staremberg*, etiam esset occasio.

Majd adok Píber Uramnak váloszt, csak azt persvadeálván neki, hogy nem fogott mutálódni az békéllő intentiója az Udvarnak, és ha megtér embere, azzal Fölségedhez való jövetelét fogom approbálnom.

Kákonyi, kit elküldtem Fölségedhez, azt mondja: most csakhamar küldenek ki embert közinkben propositiókkal; és az franczia victoriának nem mondja oly nagy consequentiájú örömét, hogy már békességet hirdetnének belőle, mint másszor.

Az mi azonban az hadak dolgát illeti: csak nehezen szaporodhatom; mikor indúlásomrúl parancsoltam volna, válaszúl adják: ezen regularisnak jobb része mezétláb, s lova patkótlan, — majd az gutta is megüt! Már azért tegnap, csak eligazítám az feleségemet; talám ma lesz annyi pénzem, vethetek valami keveset ezeknek is. Rétei Jánost ma, reménlem, itt lesz, Kókai már előttem van; hacsak hírírt is, holnap okvetetlen megindúlok, az nehéz bagázsiáját elhagyván regularis uramnak is, — inkább tápláltatom.

Újvár körűl való hadakbúl, s kivált Balogh és Somogyiébúl, csak nyelvet fogni küldték vala Somogyit, mihez bízhassanak? Azokot elbocsáttám cum consolatione, mundírt, pénzt adván, tiszteknek posztót, cselédjeknek provisiót. Még senki labanczczá nem lett; de ugyan igen kezdették hitegetni őköt, s azért is kedveztem nekik. Azt ugyan mondják, már is igen kezdenek kétségeskedni, az hadak késő jövetelére uézve.

Ocskai nem írt, hanem secretariussa által üzente: már orderem szerént Tapolcsán körűl van, s ugyan Szkacsánrúl expediálta; megküldte Otlik Urammal való communicatiós levelét, ki hol van? Maga ezere vele van, és Luzsinszkit várja, s nem látom semmi más dolgát az akkori confusiónál.

Radvánszki Uram mit ír? meglátja Fölséged; oda fogom Andrási Pál Uramot küldenem közikben. Bárcsak maga, vagy Urbán Czeller regimentje érkezhetnék! Bárcsak va-

lamely hajdúnk volna: ahhoz inkább gyülekeznék az földnépe is, — de így nincs haszna.

Sokat gondolkodom az ellenség következendő motussirúl; *nem látom módját, mikint segéthessünk az túlsó földön, mikor magunknak sem segíthetünk!* Isten lesz az mi segéllünk, hogy meg ne nyúzhassanak bennünköt, úgy, mint az martyr Szent-Bertalant. Omnes sacro-sancti martyres orate pro nobis! Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Kákonyi azt is mondja, hogy az nyitrai városnépinek már is protectiója van: az zobri barátoknál maradhassanak békével. És hogy közönségessen beszíllik: még 3 regiment saxo fogna gyünni Morván által.

Pálfi Feldmarscallá lett; talám ugyan két corpust akarnak csinálni? Hiszem, nem geniussa Pálfinak az várvívás; bizony, félek, csak Bottyánékot kerengeti; csudállom, megvallom.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; némi részek czifrákkal.)

81.

Szécsénben, 24. Augusti, estve 10 órakor, 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Mai alázatos levelem után vettem Bottyán Uram levelét; de több lument ad Szluha Uram írása, azért alázatossan accludáltam Fölségednek.*) Ehhez igen apposite érkezett Ocskai embere, az ki már Chinoránnál lévén, általa expediáltam mindgyárst, hogy Petrőczi Otlik Uraimék megegyezzenek Ocskaival, és felmászszanak oda Szolcsán megé az hegyek alá, Kolosokhoz. Andrási Pált expediáltam, hogy az városi és

*) Ma már sem ez, sem Ocskaynak Bottyánhoz írt, alább érintendő levele sincs csatolva.

Garam-mellyéki tótságot felhajtván, Hrusó vára megett megegyezhessenek az gyalogok, kik Otlikkal gyünnek Andrásiékkal. És mivel ex his patet, hogy vagy gyengén fogja bombardírozni Nyitrát Pálfi, vagy diversiókot teszen: én is az gyalogságot az hegyekben hagyván Andrásival, három corpuskában verem magamot az lovasokkal, és azon leszek, valahol, ott, — de az nyakában ereszkedhessem német uramnak mindenfelül. Istenem kegyelme ha velem lesz, nem hagyom üttetlen addig, míg megérkezik Haiszter; mert csak nagy reménségem van abban, hogy az Dunántúl valók adnak neki még occupatiót.

Ocskairúl nincs mit írnom többet, hanem, hogy Otlik competentiájától fél; az minthogy Bottyánnak is mit ír? ítélje meg Fölséged, utrum non sit signum obedientiae? Ámbár engem itt tud is lenni: de már ezelőtt assignáltam vala egy levelemben Bottyánhoz; az is nem rosz, hogy kéredzik onnan, az hová gondolja, hogy én nem bocsátom. Igaz dolog, ha szaporodhatnám, igen jó volna Ocskait általküldeni, s penig most hamarjában, és Otlikot az vármegyékkel Trencsén felől bé Morvában; de addig nincs haszna, míg elsőben össze nem szedik magokot, — tudhassa ember, hová mit küldhet? Máskint csak haszontalan kalandoznának magok.

Csak azon kérem alázatossan Fölségedet: hadd gyünne utánnam az had; nem kell mind összevárni magokot, mert ismét oszlik, hanem hacsak három-négyszáz is, — csak gyűjön, s minden felekezet tiszti elmaradva, hadd hajtogázza utánna az többit; úgy is csak egymást nézni szokták.

Antal Úrnak is írtam cum floribus az bíztatást. Mindent, az mit lehet, elkövetek: de az hadak az fizetésben elvették az fehért, s visszacsapták az veresset, s azt mondják: inkább kevéssel lesznek contentusok, mintsem veresset vegyenek. Ez már, ha így lesz, confusióban megyen; íme, én is borírt küldtem volt Gyöngyösre: attestatiót hoztak az várostúl, hogy nem adnak ott veresen. Aligha már mázsára nem szorúl az poltura is,

mint az kongó; csak mi emésztjük magunkot korcsmáinkon miátta. Én bizony már desperáltam felőle. — Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós, m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

82.

Szécsén, 25. Augusti 1708.

Fölséges Kegyelmes Uram!

Szalai secretarius, parancsolatja szerént Fölségednek, viszi az leveleket; nincs mit újjabbat írnom általa, hanem pro cognoscendo animo Ocskaiano, accludálom leveleit alázatossan,*) méltóztassék ítélni Fölségednek. *Az ilavai prépost pártfogását* nem felejtheti — látom — *Otlik Uram*! Moderálom omnimode.

Én már indúlok, Istenem kegyelméből; az rajtunk konyörülő Istennek irgalma, engedjen jót írhatnom, mikor ő szent Fölségének tetszik! Magamot penig Fölséged kegyelmességében alázatossan ajánlom. Feleségemet elküldtem; lássa, s vígyázzon maga magára! Az rosz fiamot már Fölségednek adtam.**) Már magam Fölségednek s hazámnak élek, halok is, emeticumnak tartván ezen campaniánkot. Isten vezéreljen bennünköt minden jó végre, — kérem is, kívánom is. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.; néhány szó chiffre-kel)

*) Ma már nincsenek itt.

**) Rákóczi nemes testőrségében zászlótartóként szolgáló, s magát Trencsénynél igen kitüntetett egyetlen fiát, az ekkor 19 éves gr. Bercsényi Lászlót, a későbbi franczia maréchalt érti.

83.

Szécsénben, 25. Augusti 1708.

Fölséges Kegyelmes Uram!

Már másik levelemet elvégezvén, és szintín indúlnom akarván, veszem utúbbi levelét Fölségednek. Az ellenség constitutiójárúl már eddig írott alázatos leveleim juthattak kezéhez Fölségednek.

Az mi az popularis panaszokot illeti: régen tudom azt én, hogy minden rosznak reám ragad oka; hiszem, Fölséges Uram, méltóztatik emlékezni reá, mennyiszer mondottam, hogy sum in illo statu constitutus, nihil ante finem, laudis sperare possum, és quid-quid boni evenit: singuli suam gloriantur operam, quid mali: ea me causa quaeritur, nec casui, sed defectui Regentis adscribitur. És mivel másoknak velem, s nekem nincs kivel (magamat) fedeznem: el kell ezt, — már régen tudom, — viselnem hazámért!.... Fölségedet, Kegyelmes Uram, azért nem sértegetik, mert még teli nem telt az szájok velem. Istennek szent neve áldassék is érette! Csak légyen jobban dolgunk, — mindgyárst jobb leszek én is! De mi haszna többet válaszolnom, Kegyelmes Uram? Volt Eperjestt egy Habtergeldt nevő doctor, az ki minden patienstűl előre kérte bérit, — mert próbálta, hogy nem fizet az magyar, ha meggyógyúl. Bolondnak mondták, rosz doctornak, megöli az beteget, etc. Úgy vagyok s leszek én, Fölséges Uram, míg ollyan hobtergelt? leszek. Azt mondja Uram: elteszem az pénzt, — s azt nem mondja Uram: nem adnak eltenni valót! Nem mernek szóllani? mit szól mást, hanem, hogy sem adjon, sem hadakozzék. Kegyelmes Uram, én, — hitemre, — nem bánom, sem disvadeálom az inquisitiót, de azt kérdem: azon inquisitor azt fogja-í mondani, ezután ne adjanak? Ha azt nem mondja, — nincs haszna; ha azt mondja: inquisitor nélkűl is kész az öröm, csak tartós legyen!

Engem megúntak hallgatni: de bizony Páter Fablhancz praedicatióját sem hallgatnák jobbízőn, mint az én joco seriámot, — csak az értelmének az vége: hodcza! (addsza) ne volna. Mit mutáltam? Még levelet sem írtam egy vármegyének is,

Egertől fogva nem s assignáltam! De semmi bizony az; gyűjön csak az had, — majd megjobbítjuk magunkot! Vége lesz az polturával minden panasznak. Azon bizony Fölséged semmire se törődjék; non lex, non ordo, non virtus: sed successus et spes dirigunt et regunt animos populares. Fortunam spes sequitur, cui Deus et omnes Sancti! Nem hiszem, — humanitus szólva, — ha az első reménség alatt az pusztában nem szalasztotta volna Israëlt az Isten, 4, — nemhogy 40 esztendeig hadakozott volna. Isten ott mannát adott, mégis megúnta; hogy ne únnák meg most az prófuntkérő commissariusokot?! De, mind elfelejti mégis ez az magyar kínját, mint az szülő-asszony, — mihelt egy kis reménséget szül neki az szerencse. Az német kétség s az kívánt reménség sokra viszi még ezt az mi panaszos nemzetünköt!

Alázatossan emlékeztem az muskva mediatiójának formájárúl tegnapi egyik levelemben Fölségednek, — most is azt látom. Az Brunixéknek expediálom ma még az conceptus szerént az levelet. Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

84.

Gyarmatnál, 25. Augusti 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ideérkezésemmel már azt hallottam vala, feladták Nyitrát, — de még, Istennek hála, nem! Ezen accludált két levéllel *) tegnap 8 órakor gyütt ki két katona az várbúl. Még semmi bódúlásokat nem mondják az népnek benne, mert Istennek hála, egy ember-kárt sem vallottak még, annyi bumbahányásban; hanem az templomot és az házokot igen elhánta. Az vízben azért van fogyatkozások, hogy elapad az kút

*) Ma már hiányzanak.

az sok lövésben, hanem csak étszakával telik meg ismég. Estve igen hányja az bumbát, hajnalra megszűnik. Onnan hányja, az honnan én hányattam (1704), az kis malom mellől. Igen általjár az bumba, és az gyújtotta meg az kilső malmot az nagy híd mellett; és az várban semmit sem égett, mert mind leverték az zsindelt. Fehércseléd nincs az várban, hanem az pap urakban (kanonokok) vadnak bent. Az város népe mind az Zoborban van, protectiójok van. Az tábora az Boldog-Asszony temploma hegye alatt fekszik, két Köröskény között; az kilsővároson van az Pratsefftja. (Bereitschaft.) Az Nyitra vizin való nagy hidat elégette, s istrázsát tart nála. Tegnap ment ezer lovas késérővel, vagy százig való szekérrel Leopoldhoz, hihető, prófunt- és egyébért. — Az granadírosokot és pattyantúsokot előltanálták. Most ezekkel újjabb tisztet úgy expediáltam, hogy valamint s valahogy béiktassák; ezen két katonám reá felelt: bévezetik övedzig való vízgázolással. Nemhogy Verebélig, de azt mondják, által sem volt innen az portája. Az belsők, az mint látják, 8000-nek tartják az ellenséget. Azt üzente Pálfi Révainak: felakasztatja, ha megveszi (a várat) Azt mondják ezek, az sáncza rosz, nincsen semmi aprossája. Még nem is kezdett semmi formalis sánczásához még tegnap, — nem is ítélhetem, hogy fogjon, mert azt mondja: nincs gyalogja sok, az dragonyos teszen gyalog szolgálatot. Én nem is hiszem, legyen is faltörő-ágyúja; mert úgy látom, Haiszter Pálfit wohlt laszszen anlauffen.

Én jó bíztatásokkal, s egyszersmind keménkébben is írtam nekik: csudállom, harmadnapi bumbázásra ollyat írnak, kit egy holnapig hánná, sem kellene többet írnya; ne praecipitálják magokot, megindúltam, de nem hertelenkedhetem, hanem tudtokra adom ideit: mikor segétem meg?

Már holnap Tompához szállok, ott összevárom s veszem magamot, ha lesz kivel; talám Gundenfinger és Labanczék is ottan érnek, mert csak regularis vagy ezer lóval vagyok, sine succursu, az is mezítláb, fizetetlen. — ott fizettetek nekik, csizmázom. Rétei János s Kókai és Andrási Györgyékben vagyok bizonyos; nem hiszem, mind az három felekezet tegyen másfélezeret.

Bottyánnak írtam: tudósítson, hol s mikor s alkalma-

tossan conferentiára gyűlnünk? Ezzel csak üdűt akarok nyerni, még magunk tisztei előtt is. Miért nem sietek? kiki, tudom, azt fogja kiáltani. Már elvárom Otlik Uram bravadáját is; megírtam: Ocskaival mihelt egyeznek, egyik gyűjön hozzám conferentiára. Megvallom, szeretném, ha jól megüthetném étszaka két vagy 3 felűl, kinek recognitiójára ha magam nem mehetek, Ebeczkit Babócsaival magokot küldöm. Ugyancsak aligha Babócsait nem kell küldenem az communicatió observálására, mert Ebeczkinek nincs haszna. Megvallom, inkább mennék próbára, mint csak úgy szállanék által az Garamon; azért aligha össze nem ütöm az szent-györgyi hadakot Bottyánnal, mert viszsza nem hozhatom már az kik túl vadnak az Garamon. Bár Ocskainak is adhatnék túl corpust, és én csak in medio szeretnék kormányozni köztök; de még helyérűl gondolkoznom nem tudok. Hiszem Istent, megszokja az bumbát Nyitra, s üdűt ad készületünkhöz. Bezzeg, illyenkorra való az jó magyar hajdú, ha volna; bár csak három-négyszáz volna Préni hajdúja Nyárádival most itten, széljedve-szaggatva elég lármát tehetne az vár alól az hegy felől. A propo! Nyárádi kérte Esze regimentét: de mivel az nem lehet, talám jó volna Bagosiébúl megindítani valahogy azt, hogy Bagosiébúl és Préniébűl juthatna valami Nyárádinak pro fundo. Préni csak vármegyét kért éntőlem, hadd hajtaná ő, mert ő gondja vo-vo-volna bábá-bár az!*) Talám kapna is Zemlényen Bagosiébúl. Bajos az változtatás, de a nélkűl is bajos: mert éppen elszokik az magyaros portázástúl gyalogunk, az ki bizony in diversionibus igen jó dolog. Én csak megvallom, hogy az gyalog mellé hajdút is szeretnék szerzenem. Egy szóval, operatiónm most úgy lesz csak, az mint lehet; hogy hertelenkedjem, míg meg nem vizsgálom magamot is, s az ellenséget is, az nem lehet: mert még egyszer őszig eloszolhatunk, de már tavaszig sem gyűlünk másszor. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

*) Így; tán Perényi Miklós dadogó vala, s ezt utánozza Bercsényi.

Az víz iránt nem lehet panaszszok: mert van ollyan kijáró lyuka az kazamátának, kibűl az vízre való járását én sem impediálhattam, penig az felső városban lakott az hajdú.

Ágyújok Nyitrán már kettő szakadt el; igen vesztegeti Rottenstein az port; megírtam, ne cselekedje!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

85.

Tompánál, 26. Augusti 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ma napestig tartóztattam pennámot az írástúl, mert ily véletlen s illetlenűl esett feladását Nyitrának nem örömöst akarám hinnem. Míg ma idegyüttem, útamban sokféle hírem vala Nyitrárúl: mi az oka lövése megszűnésének? Érkezének Bottyánnak ezen levelei,*) mégsem hihettem, tegnapi leveleihez képpest az commendantoknak; eleget esküdt az portás hadnagy: szemével látta az németeket és szekereket ki- s béjárni, — de mégsem hihettem. Hanem éppen most érkezék Bottyántúl Ebeczki István maga, — már nincs mit kételkednem: tegnap 10 órakor feladák, s ugyan még tegnap beszállott az német tábor az ágyúk alá csaknem, az váron följűl. Híre úgy van, hogy mihelt szegény Rottenstaint elvesztették s megölte az bumba: mindgyárst feladták. Onnan az táborrúl kigyütt emberek mondják: azt ígérte Pálfi, két óráig beszélvén (Révay) Gáspárral, hogy akár kuruczczá maradjanak, s akár kigyűjenek, labanczczá legyenek, nem bánja; de még semmi particularitásom iránt. Az igaz, ma is ki- és béjárnak már. Szörnyű boldogtalanság; nincs emberünk, kihez bízhassunk!

Ez, Kegyelmes Uram, már megvan; Isten látogatása nem szűnik. Csak elhiszem, már Újvárnak egyik kapúja megnyílt; ezt 8 mozsárral lőtte: amazt megpróbálja 24 mozsárral. Úgy mondják, Pálfi azt üzente: felakasztatja Rottenstaint, ha harmadnapra fel nem adja; azt adta váloszúl:

*) Ma már nincsenek itt.

akasztassa fel, ha sánczát ott megveti harmadnapig, s azon nap kilövődözte helyéből az németet; de mi haszna, — ez már oda van! Bottyán feleségét (Újvárból) kiküldte, maga majd megbolondúl, Szent-Györgyhez ment, Ebeczki táborához.

Már megválik holnap, ha indúlásárúl (Pálffynak) hoznák-é valamit? Haistert ki ott mondja lenni, s ki nem. Azon vagyok, holnap csak magam közikben menjek; mégis, consolálom őköt szóval, s meglátom, mit rendelhessek köztök? De Bottyán már maga sem tudja, mit beszél, az mint hallom. Azt mondják, igen zúgolódik ezen katonaság az felföldiekre, hogy nem segítik, — roszszúl is beszéllenek; az élő Istenért, sürgettesse Fölséged jövéseket!

Már az pattyantúsokot és granadírosokot Újvárba parancsoltam vinni. Ma megegyezett velem 300 kocsis, micsuda, s azt mondják: ők vármegyék. Kókai együtt vagy 400 lóval, s ez az többi, — ugyan talám lehettek 1500 lóval. Szent-Györgynél már lehet circiter 4000. Az portázás nem szűnik, de nem jár széllyel.

Ez, úgy látom Fölséges Uram, mindent elkövethet, az mit akar; igazán, csak Istenünk kegyelmében vagyunk. Azt hallom, igen emlegetik: *miért nem akarnak az uraitok békílni? mi is elveszünk,* s ők is! Ezt Pálfi beszéllette volna, azt mondják. Már mire mehetek? Csak, úgy látom, extreme kell Újvár oltalmán lennünk, kihez nehezebben fognak juthatni. Istené az kegyelem! Én penig maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Visszahozták ez étszaka küldött leveleimet.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; némi része titkos jegyekkel.)

86.

Tompánál, 26. Augusti 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Midőn szintín expediálnám Csajágit, veszem alázatossan Fölséged parancsolatját iránta, együtt az pátensivel;*) a nélkül is egész resolutióját nemcsak, de kívánságát láttam az bémenetelre (Újvárba), — annyival is (inkább), elhiszem, jobb kedvvel megyen, csak mehetnének in tempore; de még nincs hírem felőle, ha ma megindúlt-é az ellenség? hanem tegnap általszállott a Nyitrán, az vártúl Emőkéig, ott az réteken, az mint Fölséged lóra űlt vala.**)

Most érkezék Szalai, hozza hírűl, hogy Révai Gáspár odaérkezett Szent-Györgyhez, együtt Rottenstainnal. Szabó Máté***) és azon Zaügborter voltak pártütők; százig való hajdúja lett labanczczá, az többit fegyverrel bocsáták ki, de késérőt egy mérfődnél tovább nem adtak. Szemben akadtak portásinkkal, azok labancz gyeránt (gyanánt) tartván, elszéljesztették, és egyet meg is öltek az hajdúkban, míg egymásra ösmértek; és így az kik elszakadtak, elszéljedtek, talám 300 emberrel maradt. Azt hallotta, hogy utánnunk akarnak gyünni, s nem Újvárnak, — kit én nem hihetek, noha azt csudállom, hogy 3000-ig való gyalogság, — úgy mondják, — tegnap egyezett meg vele; hanemha, nem bízván az bumbardírozáshoz, azért indította vala meg, s már meg kellett egyezni; de az igaz, Haister itten van, Cseklésztűl tért meg, az ki elment vala is.

Én ugyan csak elküldöm már Csajágit, és Rottenstainnak is ordert küldök: menjen ő is bé Revierhez; az pattyantúsok és 50 granadíros már bément. Holnap magam is Szent-Györgyhez fordúlok, — addig talám megindúl egy felé, s ah-

*) A Csajághy Jánost ezredesből d a n d á r u o k k á kinevező oklevél.

**) T. i. 1706 nyarán, midőn Bécsből érkező neje elé kivonúlt vala.

***) Igy, de nyilván tollhibából, Szabó M á t y á s helyett.

hoz képpest ellátván szándékát, az mit fogok cselekedhetnem, alázatossan tudtára adom Fölségednek.

Valóban *rosz dolog az makoviczai mulatság; jó, hogy ott van Andrási hada most, és az insurgált fölsö* vármegyék; hanemha az hagyatná el véle Újvárt. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Rettenetes dolog, azt nem hittem volna soha is: Spátay labanczczá lett, penig még eleiben ment az németeknek; már talám nincs pap úr, az kinek ember hihessen, az püspökön (Thelekessy István) s az én papomon kívül. Mérei (szegzárdi apát) itten van, Kürtösi (esztergomi prépost) Fölségedhez készül.

Az török alkuját alázatossan accludálom Fölségednek, mert talám még is ott alkalmatlankodik az másik.

Bertóti (István) Uram írja, hogy Újvárban egy raj méh szállott az ágyúra az piarczon: mind kasban fogatta őköt, s úgy tartja. Nem rosz jelnek tartani kell-é? vagy minek? nem tudom; az egész tátosság ismét jól beszél, de nincs már semmi hitelek előttem, — csak álom s essős üdű, etc. *)

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k; némi része chiffre-kkel.)

87.

Tompánál, 29. Augusti 1708.

Fölséges Kegyelmes Uram!

Isten ítéleti rajtunk. Tegnap magam fordúlván Botytyánhoz: magát betegen tanáltam, az hadat megvígasztaltam, Csajágit eligazítottam, Ebeczki maga kísérte, és Rottenstaint béküldtem. Már, jó provisióval tudván lenni Újvárt, nem kis búmtúl menekedtem. Azonban csak, íme, érkezék Bottyántúl

*) »Álom és esős idő elmúlik,« — régi magyar közmondás. — A hová a méhraj leszáll: azt mai napság is jó jelnek, áldás, szerencse előjelének azon házra, tartja a magyar köznép; így pl. ha beteg gyermek van a háznál, — bizonyára meggyógyúl! (Zala-somogyi néphiedelem.)

ezen inclusám,*) kin úgy megbódúlt Bottyán, hogy csak megindúlt azon kevés haddal, az kivel még oda volt, s gyün ide az nyakamra; hitemre, nem tudok mit tenni vélek!

Már itt nem maradhatok; bár csak annyi hadam volna, az kihez bízhatnám. Az lévaiak ugyan kiköltöztek. Egy hadnagy s egy zászlótartó szökött ki talám 15 lóval étszaka Ocskai mellől az elmúlt hétfői étszakán, úgy hozták meg hírit. Nagy-Tapolcsán táján tegnap kellett megesketniek őköt; már azon étszaka vártak németeket magokhoz.

Én már itt nem múlathatok; penighogy provideáltatott Újvár! Hanem majd összeesküszöm az kivel lehet. és így kell már tovább várnom, ha mi hadam gyűlhetne, s meglássuk, mit akar az német? De már nem is hiszem, meg is szállja Újvárt. *Bárcsak mehetne Ungvárra az feleségem, mert ezen Nyitra s Pozsonyhoz már nem bízhatom.* Újvárból most érkezék levelem; azok valóban jól akarják: megölni kívánják az nyitraiakot, s újra összeesküdtek; de, *nem szeretem: kegyetlen zelust mutat Szluha: de már is defectusokot appellál.* — Most nem írhatok többet. Maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Bottyán Egerben kéredzik tőlem; *fél, kézbe adják.***) *Az desperatióból beteg, s* rólam tegnap kétszer is leszakadt az szablyám.***)

Minekelőtte bépöcsételhettem levelemet, már reámjöttek az hadak; okát nem tudták Bottyán Uramtúl, és hogy engem csendességben tanáltak, megcsendesedtek. Már majd az szénázás kedvéért elmegyek Viskre, és az bagázsiát csak mind elküldöm hát megé; élünk, az mint lehet, és ha lehet,

*) Ma már nincs itt; azonban semmi kétség, hogy e csatolvány az Ocskay László aug. 27-én Felső-Elefántnál végbement árulásáról szóló jelentés vala.

**) E tábornok ugyanis azelőtt cs. kir. ezredes lévén, — Heister ismert kegyetlensége mellett volt is oka mitől tartania.

***) Ez tehát rosz előjelül tekintetett, az újvári méhrajjal ellenkezően. Ha Bottyánt valahogy elveszti: valóban szablyáját veszti vala el Bercsényi.

bévárom Ebeczkit, és subdividálom magamot, ha lenne kivel; de Bottyán igen beteg, és *bódúlt jobban.* Azt mondja: már *nincs mihez bíznya, ez mind eláll; ha nincs reménség külső hadhoz: kérjünk armistitiumot és békéljünk, mert öszig elvontatjuk, de nem reparáljuk.*

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; a dőlt betűkkel szedett részek czifrákkal írvák.)

88.

Visknél, 30. Augusti 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ez étszaka vettem Molnár Uram által két rendbeli levelét Fölségednek, mellyeknek az egyike nem volt elvégezve, hihető, elmaradt egyik foliumja; az másik már Nyitra gyalázatos feladásárúl való levelemnek válaszsza. Igazán, nagy Isten látogatása rajtunk, kit még az ellenség is igen csúfnak tart; azért is vasban veretvén Révai Gáspárt, Sándor István, Fölséged karabíllyossinak kapitányja által (ki is vagy 15 karabílyossal megyen) küldöttem Fölségedhez, hogy érdemes büntetését, nemcsak hirtelen boszúnak magyarázva, ugyan az majd következendő Senatus gyűlekezetin elvehesse. Kirűl mit írnak Újvárbúl? íme, alázatossan mind megküldöttem Fölségedhez. Istennek hála penig, hogy inkább boszúra, mint más példára ingereltettenek általa az újváriak; meg is írtam nekik: vasra veretvén, halálra küldöttem. Az examenjét és több tisztek fassióit s relatióit most purizálják, — azt is elküldöm Fölségednek; hanem csak Rottenstain fassióját küldtem el, és az maga levelét ismét visszaküldtem pro aggravatione, kinek válaszszát sem várta.

Mindgyárst még ez étszaka expediáltam az artelerista tiszteket, kik ma bent lesznek, hiszem Istent, szerencséssen, mivel még tegnap az ellenség indúlásárúl semmi hírem sem vala; sőt, szintín midőn expediáltam volna: akkor érkezett meg hírem szerencsés béérkezésérűl Csajáginak, az mint is

accludáltam leveleiket;*) azt üzenvén Ebeczki: még ő ottan leszen, — azért nem is nagy confujjal, fris kocsikon küldtem szaporább voltáért, 200 lovas késérte Jeszenszkivel. Már ott egyedül csak pénz hiával vadnak Újvárban; ma várok vagy 7000 frtot, — mindgyárst beküldöm. Ezen officíreknek is adattam száz tallért, — contentusok voltak.

Az mi az ellenség állapotját illeti, Kegyelmes Uram, több felül confirmáltatik az, hogy Bajnócz felé ment Pálfi, Haiszter Nyitránál van, s Bécsbe küldött; s igen csúfosnak látszik előttem az mit sub N. B. való fassióban (kit Otlik Uram küldött) említenek, hogy álgyúit visszaküldte volna; Szluha is azt láttatik confirmálni bagázsiárúl, és én nemcsak abból, de, hogy ily bádgyoltan fognak Újvárhoz, legalább azt tartom: nagyobb kedve van Haiszternek praemálásunkhoz, mintsem Újvárhoz; kivált ha Ocskai dolga igaz: bizodalma lesz többhöz is, ha progrediál, — az minthogy Ocskai levelébűl, mellyet ez étszaka vettem, ollyat látni, hogy már tudott. Igazán, meg nem fogható dolog volna ez, mostani levelébűl;**) de már ezen levél elküldése után gyütt el azon két tiszt mellőle, az ki hírit hozta; kérdezték is: ezen leveleket ha vettem-é? Mert Ebeczki katonái hozták. Én ugyan portát küldtem, most kémeket küldök. Otliknak megírtam: Litavában feleségét (Ocskaynak) ha kaphatná, — de elhiszem, praevideálta ezeket, s azért tétette Mednyánszki Jánost Trencsén vármegyei kapitánynyá. Örömöst expediáltam volna hadat az nyakában, de késő, mert *nem volt kit, alig tudtam Ebeczkit expediálnom ezer lóval;* mert bizony igen bádgyodt az had, az sok portázásban. Hanem most fris ezer Rétei János, tegnap s ma fizetik, — azt fogom mindgyárst küldenem arra Kis-Tapolcsán felé, (apró portát küldtem előre), megvizsgálja, és legalább petekírolja az Zsarnócza táíki parasztságot, szaladhasson előbb; ha semmi sem lesz belőle, előttem vígyáz.

Örömöst, Kegyelmes Uram, két corpust csinálnék: de csak magam vagyok, Bottyán fekve hurczoltatja magát, nyavolyá-

*) Már nincsenek csatolva.

**) Itt a lap szélén melléklési jegy látható; azonban ma már nincsen semmi melléklet.

ját nem érzi, ereje nincs. *Bizony, megfélemlett ember az! Mikor Ocskai labanczczá lett hírit meghallotta tegnap, — dobot üttetett, hamar-gatott, elhitette magával: rajta hozza Ocskai az németet*, — merő szaladó-formán együtt az nyakamra. Másként is, *még apró porták kapdoznak csak vérszemet*; *nem lehet* praecipitálni, azért inkább csak el kell ex securo néznem, mit akar az ellenség?

Szintín midőn ezt írnám, érkezik bizonyos portám, kik is már hírit hallván az Ocskai kutyaságának, arra fordúltak Nyitrától, és általküldvén az hegyen Elefánt felé, — hát szemben tanálják az németet és előtte már az új labanczokot. Kecskeméti Mihály nevő voluntér-hadnagya Ocskainak esett utánnok, puskázva; egykor megállítja s azt mondja: no, illyen adta, csak menjetek el, s vígyázzatok magatokra, mert minket már eladtak!

Tegnap délkor ment bé Pálfi, szemek láttára Elefántra az kalastromban, az egész vármegyék nemessi eleikben mentek, — ez már, Kegyelmes Uram, bizonyos. Ocskai, az átkozott, Pereszlénttt egyezett meg Pálfival; úgy mondják, hogy éppen az Bellicumrúl várta az gratiálissát, addig közikben sem akart menni. Majd mindgyárst hírt s pátenseket bocsátok, hogy az kutyától való ámítottaknak légyen gratiájok, kik visszatérnek, és másik pátens által az elpártoltaknak szabad praedára bocsátom mindeneket. Ezzel már kéntelenek vagyunk, mert csak csendessen ha hagyjuk ezen dolgot: serpálni fog ezen rosz nagyon. Ennél *rosszabb, hogy* azt hozák most Vágontúl való portásink: *négyezer horvát, rácz, micsuda, együtt Gútához*, — nem hiszem!

Dunántúl semmi hírem, miúlta elfogták póstáimot Komáromban már kétszer, magam s Fölséged leveleivel. Most ismét írok két felé clavissokkal Antalnak, — talám kapok hírt. Bátorkeszíek most gyüttek, azt mondják: semmit sem hallanak rosszat túl, hanem, hogy az mieink itt forognak az Duna körűl, segétségünkre akarnak gyünni; hat hajó van vélek.

Eddig írván levelemet, íme, micsuda leveleim érkezének Otliktúl, azokot is accludálom Fölségednek.*) Már nincs mi-

*) Ma már hiányzanak.

ben kételkedni, hogy Istennek boszúálló súlyja fenyeget bennünköt; mindazáltal, mégsem desperálok, hanem mivel innen erről az oldalról várom az hadakot, kiknek eleiben küldöttem: holnap ha lehet, béérkezzenek, — úgy Ebeczkinek is írtam, bégyűjön; mert az hadnak dereka, az ki van is, mind oda van, ki portára, ki mire. Holnapután Isten kegyelméből megindúlok, hogy vagy Pálfit, vagy Haistert megüthessem. Rétei Jánost Kenyheczivel már elküldöttem nyomára vígyázni Pálfinak, ha Bajnócztúl merre fordúl? Azt mondják, szekerei nincsenek, másfelűl megint, hogy sátorait elvitte, és így nem tudhatom: ha ugyan megyen-é tovább, vagy sem? Elég az, hogy nekem mindenfelé kell vígyáznom, és a mi legjobb, azt követem.

Már, Fölséges Uram, nincs bizony üdűm, hogy többet írhassak az muskva históriárúl, — eszem sincs most már ahhoz az mély elmélkedéshez; hanem az mi legjobb, azt kövesse Fölséged, s nem tartanám rosznak simpliciter jó szót adni és *armistitiumot kérni*, *) *sine conditionibus transmittendis*, hanem cum declaratione *voluntatis paciscendi, ad* quod *necessum est nos concurrere;* és muskva uram csak ezt írná meg, — elég volna az ő tőle, ha véghez vinné, coetera committeret nobis. Többel nem is terhelem Fölségedet, mert látom: Isten egyeduűl az, ki ex tribulationibus nostris eruet nos. Kiben bízzunk is. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Csak szaporán gyün már Ocskai labanczságának híre.

Éppen most érkezék két katonám egy dánussal, az ki maga szökött, s ugyan annak examenje miátt tartóztattam levelemet. Annak fassiója: tegnapelűtt ment ki 1500 lovas commandérozva és 500 gyalog, valami magyar Generális eleiben Ocskai, hogy bevigyék. Mikor commandérozták, volt oly hírek, hogy az bányákra mennek: de azután hallotta, hogy úgy mint ma kell visszatérniek. **) Az dánusok 6 regiment, 2 lovas, 400

*) Íme tehát ekkor már Bercsényi is rátért Bottyánnak az előtte való napon mondott inditványára.

**) Nem lehetetlen, hogy e haddal az árúló Ocskay, a kevesed-ma-

emberből, gyalog 4, complete 3000. Az armáda in toto 7 regiment lovas és 6 regiment gyalog, az gűtaival együtt. Azt látom: felvittek 3 regimentet az dánusok helyett, mert 8 regiment volt, 2 dánus, tizet tészen, — 7 maradt.

Ezen levelemet nem tudom elvégezni; megint póstán érkezék levele Bertóti István Uramnak, kiben clavissel írja: bizonyos embere volt az német táboron: tegnap bément *Ocskai hat zászlóval. Balogot és Somogyit kérdezték;* az szemem előtt lesz. Az egész *Nyitra vármegye labancz.* Holnapra írja indúlását az német tábornak Újvárhoz. Ellenben Kis Zsiga éppen most gyün Szeredtűl: hétfőn ment Haiszter Szereden által Bécsben, s míg meg nem gyün, addig hogy meg nem indúl. Mit higyjek? Az semmi; de azt is írja clavissel Bertóti: *Eszterház Antalnak protectiója van,*) az győri zsidója hozta, ugyan Győrrűl írták.* Volt ennek azelőtt is híre már egyszer, de ezt nem hittem eddig, most nem tudom; legnagyobb az, hogy Újvárbúl írnak ollyat, és látom, hiszik is. Én ugyan irok most, s pénzt is küldök (Újvárba.)

(Eredeti, másfélíven, negyedrétben, s. k.; fontosabb részei titkos jegyekkel írvák.)

89.

Visknél, 1. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap az muskva curír érkezésével egyeránt érkezett curírom által is vettem alázatossan két rendbeli levelét Fölségednek.

Spátait hogy többen követték, mind ez előtti s mind mostani írásimbúl is meglátni méltóztatik Fölséged; s ugyan

gával volt Bottyánt akará — ennek sejtelme szerint — meglepni és elfogni, mielőtt még Szent-Györgyhöz szállott volna.

*) E hír épen oly hazug vala, mint a Baolgh István és Somody Ferencz, s később pláne Bottyán János és Ebeczky István felől is terjesztett hasonló gazhírek. E rágalmakat — mint utóbb kitűnt, — Ocskay hozta forgalomba, hogy a kuruczok soraiban legjobbjaik ellen gyanút ébresszen és köztök így lehetőleg meghasonlást keltsen.

tegnap érkezett vagy 15 katonája Ocskainak, az kik beszéllették: mint lett dolgok? Tudniillik, hogy midőn már Pálfi indúlását portája megvitte: lóra űlt hadastúl, Pyberrel és több urakkal mentek eleiben, szemközben; csak csendessen összemenvén, — akkor vette észre az katonaság; több kétszáz lovasnál csak megfordúlt és széltment, de mindinkább Trencsén vármegye felé szaladtak vissza. Megcsókolta (Ocskayt) Pálfi, és azután külön rugaszkodtak ketten, — akkor egy szegénlegén katonája Ocskainak közikben lőtt, s csak elnyargalt, s be sem érték. Elhiszem, Pybert az győri püspökség csábította, s az ezt. (Pyber Ocskayt.)

Látván az zsibongásokot: valamint Fölséged írja, már úgy cselekedtem, s azért szállottam ad securum, és itten összevévén magunkot, ma mindnyájan megerősítettük erős hittel Confoederatiónknak oltalmát; s igazán írhatom Fölségednek: kevés, sőt semmi változást az hadakban nem láttam. Ebeczki keménnyen kívánta ezt, az újváriak példájára; Csáki István, Bottyán kezdették az hitet mondani, és szintín midőn az hitezés állana, — ihon érkezik Újvárbúl Bertóti Uram levele, az Ocskai hamishitő levelével,*) kit elolvastam nagyon, és hamisítására az Antal és Bezerédi hírinek, ugyan tegnap s ma érkeztek katonák az Duna mellől, kik az rácz veszedelmét emlegetve, hozzá tették: az Lajtánál is igen megverték volna Bezerédiék az németet. Annyival is nagyobb bátorkodással esküdtek; sőt, igazán írhatom, én soha kevesebb confusiót köztök nem tapasztaltam, mint most, miúlta összegyűltünk.

Ezekhez ugyan most accedált Beleznai levele is, kit recognitiójára küldtem vala az német tábornak: mint lehetne

*) Ocskay ugyanis levelet intézett Berthóty István hoz: juttassa császári kézre Érsek-Újvárt; s orczátlan kívánságához még azon hazugságot csatolá, ijesztő és csábító indokúl, s pedig eskü alatt, hogy hiszen úgy is már legközelebb egyesűlni fognak Heister és Pálffy hadaival a leghiresebb magyar főtisztek, úgymint: Eszterházy Antal, Bottyán, Ebeczky István, Bezerédy, Balogh István. Mely szemtelen leveléért azután az árúló, később, elfogatásakor, a hadi törvényszék által kérdőre vonatván, azzal menté magát: azt sem tudta, mit ír? mert ő Pálffy parancsára írta volt alá ama levelét.

megütni? Kiben Szered felé indúlását írja az tábornak. Rétei is írja, hogy semmi sem ment Bajnócz felé. És így már el kell ennek valóságát várnom; addig meghiteztetnek az hadak is, bégyünnek Gunderfinger, Rétei Györgyék is, már itt Diák Ferencz (ezere *) is, és még ez étszaka, valamerre? de megmozdúlok, előttem járókat bocsátván, mert corpust nincs kinek adnom, **) és Otlikhoz is küldök; noha nehezen hihetem Szered felé való menetelét. Nagy dolog volna az, ha hátrálna, hanemha Újvárnak nem akarna fordúlni.

Van egy, az mit nem szeretnék; azt írják mások: Nagy-Tapolcsánnak indúlt az német. Confrontálom Szluha levelével, esztergami híd-csinálásnak hírivel: *ha valahogy Antal dolga meg tanál esni, két corpussal közre vesznek, Pálfi Liptónak, emez Budának.* És így meg kell már ma indúlásának valóságos hírit hallanom, s az mi legjobb, azt követem, már nagyobb bátorkodással, mert egészen inkább Jósvára s Gömör vármegyében küldöttem az tisztek feleségeit, — már Balogni is arra van útban, Selmeczről megyen; Somogyiní, Ebeczkiní, Babócsainí, mind arra mentek. — Még semmi sincs rosz túl; mert másoknak írtak az Dunántúl, felszaggattam. *Hogy Antal nem ír*, — nem szeretem.

Az Szent-Iváni szerzette comoediának, az mint látom, hamar vége lenne, ha innen segéllője nem lesz; de, hogy azt írja Podstoli: vi armorum sufferri non possunt Caesareani, — azt nem szeretem. Annak innen van olaja, nem gerjed az nagyra magától!

Az Nemes Vármegyékre, igenis, expediáltam már én itt in vicinis minden bíztatásokot, s megvallom, hogy alkalmasint megbátorodtaknak látom, quod fundamentum attinet; hanem, az merre mégyen, arra ieszt. De, engem az Isten szokatlan kedvvel áldott most meg; soha nem ösmértek kevesebb bút benem, mint most; látom magam, nagy erősétésekre vagyon. Majd elsüllyed már Ocskai híre is; boszújára is, Bokrosnak adom ezerét. Csak ma is gyütt 50 lovas vissza közülök, és hogy

*) Mert maga fogva volt Aradon.

**) Mivel Bottyán súlyos beteg vala, más tábornok pedig nem volt ott közelében.

rosszabbúl ne hírrelje más, — közülök valót küldtem fel Fölségedhez.

Bizony, Fölséges Uram, meg sem gondoltam, *elbúrítson még bennünköt. Lesz nekem gondom Esztergam, Budára, itt fetrengek én csak*, míg kinézhetem, és keménnyen fogok egyikén, ha megszakad. Talám felmász (ágyából) Bottyán mérgében ;*) térdre huzatta fel magát, úgy esküdt: »Olajban főzzenek, — úgymond, — nem elég az »Isten úgy segéljen!« csak erőssebben esküdjünk!...« *Nem csuda, ha mi az következendőtül félünk*: de ettül én bizony nem félek már; *csak ez megmaradjon s Antal, — semmi az többi!***)

Az muszkát elküldtem még tegnap. Muránban írtam, de lehetetlennek tartom, hogy egészszen occupálta volna feleségem; hanem Kajali Uram mondja: Fái Uram írja ő Kegyelmének, egy bótot kitisztítottak, meg kellett valakiét mozdítani; hiszem, minden posztót, mundírt, pénzt mit odavittek az cassák az bányákrúl, — mind csak az feleségemre nézve lesz már az; hát az hol legyen? Ugyan alázatossan kérem Fölségedet: kicsuda panaszolja? — hadd vethessem szemére feleségemnek, ha igaz, pro futura cautela; ha nem igaz, — elég, ha Fölséged tudja, gloriabar esse falsum, az kivel — látom — keresve keresnek okot némellyek, hogy szorúlatlan lépjek, mert Bulyowszki, kicsoda, Losonczrúl Beszterczére szalad mindenével; mikor az bányákot félték: Radvánszki Lőcsére, etc.

Verespénz elég van nálunk az cassában; fehért cantáltam itt is, amott is ezen az földön már vagy 30,000 forintokat, fizettetek 2 frtjával, az ki gyün, és még küldtem Újvárban is 6000 frtot. Csak az mint gyün, úgy osztom. Már Keczer Uram is adott valamit némellyeknek, az mint írja. Az mar-

*) A miatt t. i., hogy az árúló Ocskay levele őt is a császáriakkal titkos egyetértésben levők közé sorolá.

**) Nevezetes nyilatkozat ez Bercsényitől, hogy, íme, minden súlyt csak Bottyán és Eszterházy személyére s hivségben maradására helyez, a többivel nem sokat törődik; nevezetes főleg azért, mert Bottyánt ő a jó napokban sokszor gúnyolá, Eszterházyt elítélé, — s íme, a nehéz időkben a haza ügye megmentését csakis e két nagynevű tábornoktól teszi függővé!

hák árúja megindúl most, ha Újvárt megmellőzi az ellenség akármerre.

Az szablya, Fölséges Uram, az nap szakadt le rólam, azon délben, az mely nap s délben Ocskai kezet fogott Pálfival; quis momenta observat?

Másszor megszakadt s megakadt ugyanaz nap délután. Tudom okát mindeniknek: sed causarum concursus casus dicitur. Isten adjon minden jót! Én intrepide kívánok cselekednem, ut me feriant ruinae. — Élek is, halok is

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Az átkozott Ocskai kicommandérozta Tapolcsán várából (Nagy-Tapolcsány) az quarnizont, és németeket vitt belé; hová tette az hajdút? nem tudom.

Nyitrán volt terminus pro 3. gyűlésre az vármegyének; reáküldök az étszaka én is, de mint lehessen? Ime, accludálom számomat Fölségednek.*)

Ihon érkezék levele Horvát Zsigmondnak; azért nem lehet hát vennem levelét Antal Úrnak! Erre nézve kezdem hinni: Szerednek ment (Heister), és így már megvárom ezen levelemmel valóságát: ugyan merre ment az német? Majd megtudom estig.

Itten már tegnap alkalmas zelussal az egész tábor bötölt, oly intentióval: minden pinteket táborozásinkban megbötöljünk; az átkozódásért is már szaporán jajgatnak. Ebeczki kezdte magán az tisztek közűl, s valóban is intem őköt: ne véljék tréfának!

Csakugyan nem győzöm várni bizonyos hírit az német szállásának. Már étszaka lévén, szánom impatientiáját Fölségednek: azért inkább expediálom ezen curírt az eddig való hírekkel, annyival is inkább, hogy Jeszenszki megérkezvén Újvárból, mondják, hogy azt mondják: Mocsonoknál hált az német; neki ugyan csak az franczia tisztek késérésére volt gondja. Ha már Mocsonokhoz szállott, Újvár az jele; az gú-

*) Lásd a levél végén.

tai gyalogja kedvéért megyen arra Sókhoz, ott még összeveszi magát, úgy Haiszter is Győrről Komáromnak odamegyen, — s úgy indúlnak. És így mindgyárst rendelem Barsomvilt 500 lovas késerővel, hogy jól megvizsgálja szállásának formáját, addig mind ott legyenek, és azalatt jó reportumokot küldjenek.

Gunderfinger csak 300 lóval gyün, az egriek mind elmaradtak. Rétei György is annyival.

Kegyelmes Uram, most veszem az feleségem levelét; egy kis bótocskát — írja — tisztíttatott magának, — az többit mások ládáira nézve háborgatni nem kívánta.

Másik azt mondja is érkezett: bányáknak megyen az német; mindgyárst tudósítom Fölségedet, virradtig bizonyossan megtudom.

Melléklet:

	Az hadak száma.		
Magamé . . .	300.		
Babócsai . . .	213.		
Gyürki . . .	254.		
Eszterházi (Dániel)	72.		
Balogh István .	341.	Zászló	10.
Somogyi . . .	489.	. .	10.
Csáki Mihály . .	287.	. .	5.
Géczi	150.	. .	5.
Szalai	150.	. .	12.
Orosz Pál . . .	303.	. .	5.
Diák Ferencz . .	500.	. .	9.
Jászok	500.	. .	10.
Szemere . . .	200.	. .	5.
Mikházi . . .	100.	. .	3.
Kókai	390.	. .	6.
	4459.		

Rétei János Ebeczki és más ezerekből is felessen } commandírozott portákra circiter 1000.

(Eredeti, egy és háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.; részben titkos jegyekkel.)

90.

Visknél, 2. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Az étszakai küldött levelem szerint az német indulásáról alázatossan tudósítottam Fölségedet; már ma reggel érkezett ezen Beleznai accludált levele, melyből látjuk: miért késett az tudósítással? Istennek hála, hogy már is megdézmálták Ocskai pribékjeit; hiszem Istent, majd többi is így jár! Ezen zászlótartó, az ki az levelet hozta, azt mondja: Sente és Soporni közé szállott, abban az vőgyben, az kiben mi szállottunk vala az vöröskői harcz előtt; ha úgy van, abból magyarázom: talám csak az költözés miatt szállott ott, s általmegyen az hídon; de lehet, hogy ugyan csak felé fordúl még Újvárhoz.

Már elmentek Barsonvillel Újvárhoz Kókaiék, és onnan utánna fordúlnak az ellenségnek, ha változni tanál szándéka az megszállás iránt; mert nem lehetetlen, hogy által ne szivárogjon bennek, ha az túlsó progressusokkal Isten megáldja az mieinket. Az valóságos, hogy az már is labanczczá lett nemessek közűl, sőt az régi labancz tisztek is, úgymint Papes Ádám, Dudás Mártony és valamely Köröskényi Dezső nevő labancz kapitány, ittkin való tiszteinknek s rokoninak üzentek: az Istenért, ne ütközzenek meg ezen, és közikben ne menjenek, inkább csak elvonyódjanak, mert Isten őköt úgy segélje, hogy, ha úgy tudnák mint ők, — semminek hajtanák az németet, mert annyi az ellensége az németnek: az feivel sem szabad, csak az órája reá nem tölt, hogy vissza kell menniek; semmit ne féljenek, mert ők bizony Léváig sem mennek!

Ezeket még Nyitra megszállásakortúl fogva hintegették, s azután is; azért írom most, hogy eddig csak bolondságnak tartottam. Kis Zsiga ennek valóságát ki akarta tanúlni, (úgy mondja), hitre szóllott Papes Ádámmal, s kérte: szerezzen neki gratiát, ő labanczczá lesz; azt feleli Papes, összeteszi az két kezét: Lelkem Zsigám, ne légy labanczczá! Isten

engem úgy segéljen, mi rosszúl vagyunk; nem sokáig leszünk mi itten, böcsületünk sincs, mint az ebnek.

Ocskai dolgát egészszen Pyber Lászlónak kell tulajdonítani, az ki kicsinhitőségétűl kétségben esett; *ugyan, azt tartom, az békességet* inkább fogja segíteni. Már, Kegyelmes Uram, semminek tartom Ocskai kutyaságát; penighogy nem progrediált hertelen; és már ezen rabok relatiójából hiresíti ezen zászlótartó itt is, hogy mihelt az táborra vitték, leszedték az fegyvert róla, és árestom alatt vitték Bécsben az császárhoz. Míg már ennek ott dolga válik, addig evaporál az híre, és semmi sem lesz belőle; már is szidják széltiben s átkozzák, még az köz maga katonái is rosszaságát hirdetik széltiben. Már Fölséged engedelméből, látván szükségét, Bokrosnak adtam az regimentét, ki is csak egy lovon szaladt ismét, az feleségét elfogták mellőle az Zoborban, mindenét felprédálta az rácz, — et tamen est bonae voluntatis, csak Ocskai boszújára is — tudom — elkövet mindent, és éppen most expediálom Szent-Miklósi és Illyésivel az Nyitra mellé, és Otlik Uramnak megírtam: menjen le közikben; qui perdit numerum, incipiat iterum. És Morva s Trencsén vármegyét neki adom, elsőben megbolházván az Nyitra völgyét. Csak ezen Sréter leveléből is láthatja Fölséged, mit bízhatni azon földhöz? mert már nem járhat kevés katona az tótság között.

Hogy ezt írnám, veszem 1. 7-bris költ levelét Fölségednek. Már sufficit, penighogy eltakarodott az rácz; csak elhiszem, tryumpháltak ott mieink. Dunántúl elment Pataj felé Kisfaludi, én is írtam s küldök is, — de, Fölséges Uram, jó volna, Fölséged arra küldené által maga emberét Antal Úrhoz, mert elfogták leveleit Fölségednek; és megdícsírvén őköt az botránkozás nélkűl való állandóságért, Antalnak egy dominiumot, akár túl s akár innen, nevezetlen ígérni kellenék, Bezerédinek is generálisságot,*) Balogh Ádámnak és Kisfaludi Lászlónak brigadírosságot, — csak használjon! Lehet itt is consideratio Ebeczki és Babócsaiék iránt; de talám elpallérozhatjuk azt, legalább — ha most kéretlen nem küldené is

*) Tehát ennek czélba vett árúlása felől Bercsényi ekkor még semmit sem tud vala.

Fölséged nekik meg az donatiót, — generalibus terminis való consolatiót nyújthatni, hogy kívánja Fölséged tudni: pro his meritis fortitudinis animorum, mivel mutassa Fölséged maga kegyelmességének jelét? És szóval az Fölséged embere tehet bíztatást. Múlik az üdő, s változik azalatt az apátúrság.

Erdélyben német akar mennyi? quid hoc? Már, ha valljon nem azért ment-é Győrré Haiszter? 4000 az híre. Semmi híre azon Viarddal elment corpusnak is, azzal lesz (ha haddal van) Haiszter, nincs sehonnan láttatja más. Szluha írta, tegnap Fölségednek küldött levelemben, hogy hidat visznek Esztergamban, — ista conveniunt; lesz erre is reflexióm, az menynyire érkezhetem; kimutatja ezt három-négy nap, azért is nem praecipitálhatom magamot. *Nem akadozom én láb alatt, vigyáznom kell igenis,* hogy valahogy *extrema unctiót ne adjanak.* Pálfit Feldmarsallnak hallom; csinál scrupulust az armáda divisiójára.

Isten áldja meg, bár csak egyszer most a bavarust: az viszi talám már is vissza az németet. Nem hágy el az mi Istenünk bennünköt, kiben elsőben, (Lengyelországból) kijövetelünkkor vetettük reménségünköt. Dominus Protector noster in diebus tribulationum, et ab inimicis nostris liberabit nos. Kiben bízva maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Révai levelét és Rottenstain fassióját, együtt küldöm Kajali Uram által lett examennel.*)

Más parancsolatját is veszem Fölségednek, valamely Óberst-Vochtmaster accomodatiójárúl.

Gyürkinek nincs Óberst-Laüdinandtja, Hangosi Colonellus Comendans; Szőcs György promoveáltathatik, és helyében lehet Óberst-Vochtmaster.

Elküldöm Fölséged parancsolatjára Kazi expeditor Uramot.

*) Ma már egyik sincsen csatolva.

Külön félíven:

Fölséges Uram! Az Belcznai levelével úgy jártam, Botytyánhoz küldtem, ő mindgyárst Gácsban küldötte, azért nem accludálhatom, hanem ez a veleje: Az német tábor Szeredben szállván, kiválogatta magát vagy 200 lóval, utánna bagdácsolt, és hallotta, hogy Bábon valami urak legyenek, — arra fordúlt; addig már azok elmentek volt, hanem egy katonáját kapván Ocskainak, attúl tudta meg, hogy Ocskainét késéri Pongrácz Gáspár 300 lóval, — annak fordúltak eleiben, és csak keménnyen nekik hajtván, úgy széllyelszaggatták őköt, hogy abban csak 10 lovas sem maradt egy csuportban, hanem maga Gáspár 25 lóval circiter ment el egyenessen előre. Az nagy porban fel nem vehették, merre mennek az hintók? hanem hátra lenni mondták az rabok; visszakeresték, s csak az marháját kapták, valamerre elszaladtak Ocskainéval; hanem az katonákban felesset öltek meg, azok között 4 hadnagyját, egyiket Szent-Miklósinak az fia vagdalta agyon, haragjában, hogy az lovát meglőtte. 15 rabot hoztak elevenen közülök, holnap béhozzák őköt, — már itt az hóhár. Lovat is nyertek vagy 40-et. Nyitrán 2 compánia lovas német és 2 sereg labancz maradott, 1 batallion gyalog, Valis az commendans, az ki Újhelyben volt. Az miénkben 1 holt, 2 sebes.

Rácz Miska szép dolgot cselekedett: Samarjában ment 40 lóval, két lovas fiók-strázsát látott az kapu előtt, — két rácz katonát küldött, hogy (rácz) kapitán Jenei megyen; bébocsátják böcsűllettel, megjárja az várost, mind elkérdi, hogy itt ki van, s itt ki van szálláson? Akkor 10 lovast visszaküld az kapura, magok rajta az tiszteken, böcsűllettel németjét, rácát összevagdalja, praedával rakodik, — hát kiáltják: gyün Püspökitűl az német, (mennyi? nem tudják); ki az városbúl, igyenessen rajtok; elhiszem, meg sem gondolták: oly kevés merjen Samarjában menni, csak Fortrupnak gondolták, — megszalad előttek az német Püspöki felé; az sem messze űzi visszatér, megrakodik Samarjában, békivel elhozza az praedát Újvárban, az rabokkal együtt, kik között az is ott van, az ki Jókő várát feladván, labanczczá lett vala. Nem rosz próbájok vala ez.

Trencsén vármegyének is, úgy hallom, Trencsénben hirdettek gyűlés-napot, kiből magyarázom: aligha azok is el nem állottak, mert Mednyánszki volt kapitányjok.

Azólta ismét vettem portásom levelét, hogy Elefántban is kétszáz gyalog németet hagyott, Nyitrán lovast is, gyalogot is, Tapolcsán várában is; illyen szakadozása az gyalognak nem mutat várszállást. Az híre az, hogy Soporninál kótyavetéz, és azután megyen Újvár alá, — ő penig nem szokott kótyavetézni; másfelől megint, hogy fel kell neki menni, mert az franczia gyün, — adja Isten azt! Én penig úgy hiszem, vagy az bagázsiáját ott hagyja az gyaloggal, s maga operál az lovassal, vagy általmegyen több lovas az Dunán, mert okát Újvár nem hozza az általmenetelének Sopornihoz. Ut-ut sit? itt messze vagyok; már az várt hadak béérkezvén, Gunderfinger, Rétei György mindketten *sincsenek ezeren,* — ne láttassék heverésem, és hogy hírem menjen. Fölséged intentiója szerént megyek Szemerédhez, Bát mellett holnap, et cum corpore megszállok, az brigádákot összecsinálom, és mindgyárst kétfelé küldök étszaka előmben valamely ezereket.

(Eredeti, másfélíven, negyedrétben, s. k.; részenként czifrákkal írva. Már alig olvasható, olyannyira elfakúlt, elmosódott.)

91.

Zsembernél, 4. 7-bris*) 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Éppen bészállásomkor táboromban veszem alázatossan 2. költ méltóságos levelét Fölségednek, melyből atyai szíves indúlatját és eddig is hazájához bizonyított, s most is continuálni kívánó zelussát Fölségednek olvasva: hogy necsak magam aedificáltassam, az tiszt urakkal is communicálom, kiknek — igazsággal írhatom — minden tétovázás nélkül való készségeket tapasztalom, már annyival is inkább, hogy naponkint szaporodván, alkalmas tábort praesentálunk. Lehetetlen ugyan, hogy, ha nem egyik, másik kutyálkodik ódalt; de

*) Az eredetiben, tollhibából »Aug.« van írva.

azt szeretem, hogy azoknak is árúlójok mindgyárst, az kire csak gyanítanak is. Legnagyobb hasznunkra esett, hogy azon Ocskai kutyasága után semmire sem progrediált az ellenség, sőtinkább Nyitrától is recedált, az kivel elhitetvén az franczia progressusokról való bíztatásimot, és az rácz megverésinek s túlsó német megesapásának is közhíre folyván, — nem lehet ezen mételynek nagy folyamotja. Az való, Kegyelmes Uram, ha mindezek nem interveniáltak volna, s talám magam is távullyabb tanáltam volna az hadaktúl lenni: az mint Bottyán azon híren megrémült vala, — rosz consequentiát várhattunk volna; de így már, mint az forgószél az mit felkapott, az van oda. Otlik Uramnak sem vehetem azúlta levelét; *Trencséntül Zsolnáig csak oda tartom.*

De, hiszem Istent, már felkél majd az mi csillagunk is: mert Újvárt csak jól provideáltam. Az Dunántúl, Istennek hála, jó levelek érkeztek tegnap, éppen indúlásomkor; Babócsai Uramnak, Csáki Uramnak s másoknak érkeztek egy tótfalusi ember által levelei, kit míg Egerben jártam Szécsénbűl, addig küldtek vala levelekkel Csáki és Babócsai Uraimék Földvári által. Nekem nem lévén levelem azokkal, azért nem gyütt váloszom. Szluhának is volt levele, azt felszakasztottam, s íme pariaját accludálom,*) in simili az többi; hanem Babócsai Uramnak írja az Úr: **) ha ő Kegyelme bíztató levele nem érkezett volna, már mind az vitézlő rendet alig tudta mivel bíztatni, az ellenünk való győzedelminek nagy hírivel. Lehetetlen, már valamely levelemet azólta ne vette volna. Kisfaludy odaért eddig, s az tegnapi ember által is ismét írtunk, és ex superabundanti ma küldtem által az beszprémi Sándor Lászlót 12 lóval; ***) s ha az németnek megtérését, Újvárnak jól létit tudják: inkább megerősödnek. Az tiszteknek is mind írtam külön-külön.

Az ellenség constitutiójárúl egyebet nem írhatok, hanem ma veszem Kókay tudósítását Újvártúl, hogy az német

*) Ma már nincs itt.

**) Eszterházy Antal.

***) Tulajdonkép nem veszprémi, hanem p á p a i Sándor László ezredes értetik. (V. ö. az oct. 5-iki levelet.)

Soporninál van, azelőtti helyén. Köröskéni penig Ürméntől írja, hogy az sentei bizonyos ember hozta hírűl nekik: az bagázsiája tegnapelőtt általment volna az Vágon, és hogy valamely commendérozó Generális is egyik általment némely haddal. Kenyérért már mentek vala szekerei, azok meg is tértek Szeredből mindgyárst; de ez már ha bagázsia? — nagy kérdés! Gyütt ollyan »azt mondják« is, hogy Virtembergus és Mancses (így) regimenteinek fel kell menni.

Már Fölséged parancsolatja szerént ennél alkalmatossabb helyen nem lehetett kimutatnom magamot: mert az bányákot is petekírolva, ellátok arra is, az hová nem is nézek, és az bagadzsiát is majd idehoztam, hogy többen lássunk; s majd elég hírem lesz, és majd elküldöm válogatott haddal előmben Ebeczkit, úgy, hogy nemcsak elnézze: mit akar az ellenség? hanem, ha módját látja, Kókai és Zsámbokiékkal, — kik Újvárnál vadnak, — meg is egyezve, egy étszakai próbát tégyen az táborán. Az eddig kin fáradó hadak penig az által felváltatnak. Nem külömben még ez étszaka küldöm el más rendbéli hadakkal Andrási Pál Uramot az Nyitra mellé, csak addig is, míg Otlikkal összeakad, azután ott hagyja az hadakot, és Otlik Uram azokkal operálhat, Andrási megtér; mert csak magam vagyok itt is, s kéz alatt jobb Pál is.

Már, Istennek hála, Szepesben is nagy bútúl menekedett meg Fölséged; jobb is volna, Andrási Uram batalionja csak igyenessen Rosenberg felé gyünne, egyeznék meg Czelderrel; úgy lenne Otlik Uram is erőssebb, és akár Trencsén vármegyét, akár Árvát, akár Morvát impetálhatná, s akár, ha ott nem kell, — Újvár megszállása történvén, succurrálhatna Radosnyától, Sente s Nyitra között való diversióval; mert ott kellenék egy táborunknak lenni úgy is, az ki miátt Pozsonig sem lenne securus.

Fölséged kiszállása is igen jól esik; még jobb volna, *ha volna kivel alább is mennyi, Szegedet ieszteni;* denique, aliquid simile, az mit Fölséged *kíntelenéttetett cselekednyi az koromzói* (koronczói, 1704) *harcz után. Mert* omnimode jobb, *mezőben, mint akármely helben tanálja* Fölségedet *az ódallásra kénszerétő hír. Itt már,* Fölséges Uram, most *nincs haszna járni: mert csak* az Isten ha akarja, *magában is megtorpad*

ez; ha akarja, lehet neki mennyi, az *hová akarja, — de nem már oly* üttetlen! Addig mind várom még operatiójának igyekezetit, valameddig nem hallom az békességnek hírrelését. In abundantia mentis juta eszemben: azt mondják, Pozsonban gyün az császár, — talám azt pedekérolják most. De hiszem, majd kilátszik három-négy nap alatt; kimutatja pintek, *) ha akar-é még tovább pintekezni Isten bennünket? — Azalatt is maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Bredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; a fontosabb helyek chiffre-kkel írva.)

92.

Zsembernél, 5. 7-bris**) 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap küldött Kókai levele után sűrűn érkezék azon hírem, sőt ma már ollyan is volt, hogy az gyalogja is Gútától az németnek általgyütt; mindazáltal, bizonyossabbat kívánván várnom, — ezen órában veszem Bertóti Uramnak ezen accludált tudósítását; ***) kihez képpest igen jól tanált esni Ebeczki István elküldése. Ha Kókaival összeveszi magát, lehet közel háromezerrel, nyomán lehet addig is, míg bizonyos tudósításához képpest magam is tehessek dispositiót körülettem még lévő hadak iránt. Még is naponként szaporodom, Istennek hála. Hitelt csinál előttem: Újvárt meg sem próbálja ezekre nézve, de kiváltképpen, hogy ezelőtt egy órával hozák hírűl Berzsenbűl: tegnap 22 öreg-hajó rakva gyalog némettel ment Buda felé, és csaknem minden hajón zászló volt, — nem lehet hát várot szállani neki; és gon-

*) Heister ugyanis a pénteket tartá szerencsés napjának, és hacsak lehetett, minden fontosabb vállalathoz ezen napon fogott.

**) Itt is tollhibából »Aug.« áll.

***) Sem ez, sem az utóiratban említettek nincsenek többé itt.

dolkodván: mit akar? ítélem, hogy, ha Haiszter Fehérvárnak ment: az alúl akarja rekeszteni, s Pálfi följűl megyen szegényeken az Dunántúl; avagy, ha Erdélynek akar menni: vagy Budán, vagy azon alól egyezik meg ezen gyalogsággal; mert Aradban, Szegedben hová, praesidiumnak vinni, idein is volna, sok is volna. Talám maga megyen Haiszter Erdélyben, (kinek itt semmi híre), azért, hogy Pálfi is Feldmarschal, ketten meg nem férnek. Elküldtem vala ugyan már ezelűtt harmadnappal is portámot, Esztergamhoz is, Váczhoz is küldöttem, hogy jobban vígyázhassuk, mert szeget ütött az fejemben az 22 hajó német híre.

Andrási Pált én expediáltam által az hegyen; Rétei János ott jár már Ugrócz körűl, de igazán, többet bíznám Otlik Uramhoz, úgy is csak addig van ordere. Petrőczi Uram írja Rosenbergről, hogy ők ott félnek rakáson, Túrócz puszta; megírtam: megyen Andrási. Luzsinszki ezere szélt van, maga Zsolnán püszköl; Révai Mihályra bíztam összevételit, az ki Antal Óberst-Laüdinandtja; csak neki illenék azon regiment, Kegyelmes Uram!

Ha Bottyán gyógyúlhatna: magát küldeném per famam által az hegyen. — Otlik Uram írta minap nekem: ne *tituláljam* (őt) *Brigadírosnak: mert nálom s két-három Generálison kívül, nem függ mástúl.* Nagyon kellene penig az hegyentúl az diversió, csak volna emberem, kire commandót bízhatna az ember. *Babócsai igen cautus, Ebeczki incautus, Balogh pius, Szemere mutus, Szalai piatus, Bokros novatus,* — de ugyan az talám jobb az többinél.

Blaskovicsot elsőben felverték az németek, jól lecsaptak katonáiban, — azután lett az bolond labanczczá. Túróczi még Túróczban tartja hívségét; írtam neki is, ő is nekem.

Ha mi hírem gyün Ebeczkitűl, nem kíméllem az staffétát, azonnal alázatossan tudósítom Fölségedet. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram!

Már elvégezése után levelemnek, érkezék csakhamar egymásután két levele Bertóti István Uramnak, és Szluhának is, mellyeket alázatossan accludálok. Mondja Szobi, hogy közhírűl kezd lenni: Sümeget és Csobáncz várát vették czélúl, és Nyitrától is bizonyossan már is ment német által Haiszterrel. Megírtam erre nézve: ha ez így van, Ebeczki azalatt is míg engem tudósít, fogjon rajta az ellenségen. Az hajókon lement némettől semmit sem tudnak Újvárban, hanem Gútánál volt 17 hajó, — talám azokon ha lelopódtak volna. Az ugyan jele, ha túl az Vágon ment Gútának az német: ott általmégyen, Komáromnak fakad ki; s ugyan arra nézve nem praecipitálom indúlásomot, hogy vígyázzam: Szluha levele szerint is nem úgy cselekeszik-é, mint az vereskői harcz után?

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; több helyütt czifrákkal.)

93.

Zsembernél, 8. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem 4. Egerből költ méltóságos levelét Fölségednek. Igenis, úgy látom, arra fordítván Haiszter lovas ereit: attúl függ még Újvár bombardírozásának is dolga, az mint ezen acclusákból, — kiket ez órában veszek, — megérteni méltóztatik Fölséged.*) Haiszter megverését lehetetlennek nem tartom: mert az először általment 3 regiment után ismét, munitió eleiben kísérése nevezeti alatt, még Nyitrától ment vala el commandérozva másfélezer effective, azután magát Haisztert kísérte két vagy háromszáz; kikkel vala híre, Fehérvárnak indúlt, conjunctiójára az ráczoknak; azokot Isten engedte felverni,**) ha nekifordúltak, — hamar megesbetett Lovas-Birínben.***)

*) Ma már nincsen semmi melléklet.

**) A Béri Balogh Ádám által Tolnában Kölesdnél a ráczok fölöt sept. 2-kán kivívott fényes győzelem első hire.

***) Ez Heister jószága volt akkoriban.

Már, Kegyelmes Uram, csak el kell várnunk, mert vaktában nem praecipitálhatok semmit. Van Ebeczkivel effective negyedfélezer jó lovas; ha ő csapást nem tehet, — hiában több oda! És a mellett széltküldtem az apró portákot, de ki nem jár. Nyitra körül is más jó vígyázóim vadnak Ilovai Mátyással, ő hajtogatja rebegve, az mint lehet, az nemességet is, az ki habozna mellőlönk; éppen 4—5 mérfődre is elhatott már protectiózása az németnek, kit tilalmazni kívánok, de hacsak el nem szállítjuk az falukot, lehetetlen; ha szállítjuk, nincs hová.

Az igazán jól esett, Kegyelmes Uram, az hajdúknak Földvár felé küldése: mert azzal új szíve gerjed szegény (dunántúli) vitízinknek. Mikházit nem siettetem fel most még, — hadd legyen ott kevéssé Hatvannál. Morvában Vajdát küldtem válogatott lovasokkal 5 vagy 6 száz lóval, mert nincs commandóra való emberem corpussal; vagy élődik s delel mint marha elébb-elébb, vagy praedál az átkozott. Andrásit elnézem: ha super pauca jó lesz, többet küldök neki; de Otlikhoz bíznám, most nagy diversió lehetne háta megett, csak 4000 ember hírivel is. Az Istenért, Fölséges Uram, Babócsainak adjunk már valaha valamit, quod possit habere; ihon, Zsolna táiki mostani collatio megint nem bírható, s ott nem lehet cselédje; ha Fölséged kegyelmessége, — Sztropkót az Ocskainak hamis kutyaságával adassa Fölséged kezéhez, kirül más levelemmel küldi emberét Fölségedhez.*) Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

*) Bercsényi ezen ajánlatának meg lett foganatja: mert Babócsay csakugyan elnyeré a sztropkói jószág haszonélvezetét a fejedelemtől.

94.

Zsembernél, 9. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Szőcs Györgyöt küldtem vala magát Váczra, az lemenő németes hajós hírek vizsgálására; vala szemben az váczi barátok vicariussával, kit jó magyar embernek tartanak, akkor együtt Budárúl, azt mondja: 27 hajóval lovas és gyalog német szállott ki Szent-Gellérd hegye alatt, kinek több az gyalogja, és 4000 az híre mindössze; tegnap vagy ma kellett megindúlniok ismét hajókon, és Péter-Váradig vízen mennek, s onnan Szeged és Erdély felé. Az ráczok veszedelminek már vala híre, azonkívűl 4 sajka ráczot is vertek fel az bujkáló hajdúk. Az esztergami lovas sereg is kiment vólt túl Bicske felé: abban egynél több vissza nem ment, mind levágták, 90 lovas vala. Híre Budán Újvár megszállásának foly most is, *Antal s Bezerédi labanczos* híre is igen foly. Ellenkezők eddig az példái.

Ennek az tegnapelűtt Sókhoz szállott tábornak semmi hírit sem hallom azúlta, hanem most együtt más dologban Újvárbúl egy strázsamester, tegnap délután indúlván, azt mondja: azon szigetben szállott, Sókon alól, az hol Bottyán volt; még túl esik az gútai hídon egy mérfőddel. Ebeczki az Tormásban vólt.

Én holnap innen az Ipoly és Garam közé szállok, hogy Fölséged parancsolatja szerént lehessen reflexióm az Dunamellyékire is. Nincs commandónak emberem; az apró portás tesz, az mit tesz. Bárcsak Bottyán járhatna, de annak is csak Újvár volna az jele, Köbölkút, micsuda, másfelé, ha emlétem is — jobban nyög. Ifiabb kapitányokot kell elővennem; megválik, mit tehet Vajda mostani próbájával.

Úgy látom, Újvárban elhitték: általmégyen az Dunán az német, kit kívánok nem hitetnem vélek, — ne csináljon remissiót bennek az hírnek változása! Az mely Csiba János hadnagy levelét accludáltam vala tegnap Fölségednek, maga is béérkezett. 4 rácz rabot hozott. Midőn Sókhoz szállott az

tábor, Mocsonoknál kapták, alig hozhatták el; azok csak Újvár megszállását mondják, Ocskait 500 lovassal lenni, de igen szöknek közülök, — semmit sem tudnak ollyast.

Mérei, az ki adjutantja vala Fölségednek, most gyütt, már labancz híre vala. Beszélli, miként csalták conferentiára az atyját, két atyjafiát, s többeket, és csak megrekesztették őköt, s már elefánti kalastromban hadták el őköt, és igen örömöst visszaszivárognának. Megválik, pátensem kit térít meg? mert béküldte nekik. Az kóborlás nagy volt, kurucz, labancz, s labancz, kurucz, — az mint tetszik s hasznát látja. Andrási Pál odamenetelivel, elhiszem, megcsendesülnek.

Nem tudom, Fölséges Uram, mire magyarázzam, csak ollyan *negligens az elmém, félelem nélkül; nincs jó folyamotja* dispositióimnak; talám Isten csudálatosképpen jónkra fordítja dolgainkot, avagy *mutare constituit fortunam*, cujus consilio impares sumus. Légyen Isten akaratja! Már látom, spes nostra in Deo et trans-Danubianis locata manet; mert nem fordít már ez idín a *franczia* is rajtunk. *Ezen új hithez is csak úgy bizom én, mint az progressusa lesz az ellenségnek. Bizodalma ugyan van most még az vitízlö népnek, de csak abban, hogy nem gyün.* Soha bizony Otlik Uramot úgy nem óhajtottam, mint most. — Ezeket kívántam alázatossan tudtára adnom Fölségednek. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., részenként titkos jegyekkel.)

95.

Zsembernél, 9. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Másik levelemet midőn el akarnám küldönem, veszem Fölséged tegnapi méltóságos levelét. Antal Úrnak való írás copiája elmaradt, hanem valami Rassan nevő embernek complementumos levele van Constantinápolybúl; nem tudom,

kicsuda? Íme, Kegyelmes Uram, Momezán levelét is megküldtem; azért haragszom már én, *Torsi* (Torcy *) Uram még csúfot üz. Igazán, meg tudnék arra felelni, ha mernék; de nem is írok addig váloszt neki, míg Fölséged tetszését nem veszem iránta.

Szemerét, Fölséges Uram, csak holnap vagy holnapután is elszöktethetem innen, de előbb dolgot kell adnom az jásznak, mert az is elmegyen.

Fületlen ugyan megfogta valamely sajkának az fülét; de talám jó lenne a hiával hacsak egyet is fordúlni ott a révek körűl valakinek, csak hírire nézve is.

Otlik Uram levelét vettem Szent-Péterről, még mikor Lőcse felé indúlt feleségestől, az szepesi tolvajok ellen, akkor imaginálta vala ő Kegyelme magának: Ocskaibúl praecursort csinálnak az Imperiumra; de egy nyommá sem bocsátták, feleségét Vöröskőben vitték.

Zsolnárúl veszem de dato 31. költ levelét az Nemes Trencsén vármegyének; még nem is írja, hogy félne, hanem az díca-pénzről, instál azólta penig semmi ellenkezőt onnan nem hallottam. Küldtem vizsgálóban is, de még oda vannak; hanem most hol jár Otlik Uram? nem tudom, hiszem, azon okbúl van csak addig orderezve Andrási Uram.

Az ellenségről ezen szempillantásban veszem levelét Ebeczkinek, és Bertóti Uramnak; ugyan csudállom rakétahányásit, hanemha Komárombúl is s innen is hertelen akarnának kicsapni két felűl, hogy az újvári marhát elnyerhessék. Igazán irom, Fölséges Uram, én sem capiálhatom, mit akar? Azért csak quasi attentus nézem *távolról*.

Az erdélyiek, csak elhiszem, mennél később *respirálnak*: *annálinkább desperálnak*. Nékem is ír Károli Uram; haragszik, hogy megvertek bennünköt, — mintha keresve akartuk volna! Hogy miért nem fogadjuk az együgyűek tanácsát? etc.

Pauer,**) Fölséges Uram, igen emberséges ember: de

*) Colbert, marquis de Torcy, XIV. Lajos külügyminístere.

**) Paur Ferencz, az elbetegesedett b. Luzsinszky Sándor ezredének alezredese, s később — Luzsinszky halála után — ezredese. Vitéz főtiszt. Romhánynál súlyos sebeket kapott.

az regimentet nem csinál össze, — szóllani sem tud jól vélek; commandírozni jó, de bizony ő azt in his diebus össze nem szedi. Én nem kívánok inhaereálnom Révainak,*) de Paur érdeme továbbra is érhet contentumot. Inkább kellenék Otlik Uramnak adni azon regimentet, ha akarná, és arra menve felszedhetné; mert Révaira én még nem transferáltam, semmit sem is jelentettem másnak, hanem Otlik Uramnak írtam: kit javallana? s ő Kegyelme is azt javallotta; de talám magát is fogná javallani, s bizony, jó is volna. De Luzsinszkit hacsak Otlik Uram kézre keréti, nem tehetem én szerét. Andrásinak sógora, nem tudom, ha nem fogna-í udvariassabban hozzá? Leszen ugyan gondom reája, az mint lehet.

Prileszkiék ide minek gyünnek, Fölséges Uram? Hiszem, innen is hátrább szaladnak az emberek, és semmi egyéb dispositiót én nem teszek, hanem Nemes Gömör vármegyét rendeltem retirádának, hogy in sortem contingentis onnan alimentáltassanak, kire Generális-Commissarius Uram adja az assignatiókot. Azoknak több kell, elhiszem; de hiszem, ha Beszterczén meg nem maradhat: másutt sem faluz. Megment Isten ez idein ettűl, az mint látom, mert igen csendessen múlik az java ideinek. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Fölséges Kegyelmes Uram! Alázatossan követem Fölségedet, feleségem levelét**) mérészlem megküldenem Fölségednek.

Kegyelmes Uram! Most akada előmben Antal Úrnak írott Fölséged levelének pariája. Azt látom, Balogh (Ádám) Uram fog igen disgustáltatni: mert előbb neveztetik Kisfaludi (László, t. i. brigadérosúl;) penig Antal kétszer is írt:

*) Ifj. b. Révay Mihály, gr. Eszterházy Antal dragonyosinak alezredese. 1708 végén labanczczá lett.

**) Értsd: »feleségemnek szóló levelemet«, — t. i. továbbíttatás végett.

azért együtt egyedül által Kisfaludi, hogy praeripiálja Ádám előtt az pálmát, kit az Istenért ne engedjek. Ezt lehet még moderálni az decretumok által, Fölséges Uram.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; nehány szó czifrákkal.)

96.

Szakállos, 11. 7-bris 11. noctis, 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem Fölséged tegnap költ írását, kibűl az Senatusnak bölcs elmélkedését olvasván Fölséged méltóságos személyje iránt, és az ideki s erdélyi constitutiókhoz való operatiók iránt, kire, — igazán megvallom, — ha sok szóval kellene, sem írhatnék egyebet az approbatiónál; csak adná az én Istenem, hogy az sok se lenne kevés had az commendérozó tiszteinknek, és mutatnának offensát,*) kivel nagyon bátorodnék az ország itt is; mert az kassai obsidió hírit is igen leniálta az akkori (1706) Esztergamnak Fölséged által való megvétele, és nem kis szerencse volt, hogy annak visszavételét Kassának felszabadítása nyomta el.

Most egészszen csak az tartja az emberekben az *reménség lelkét, hogy túl a Dunán jót hisznek.*

Erdélyben való igyekezetit nem ösmérhetem az ellenségnek, noha magam is a végre jöttem idébb az Dunához, — és Szemere László most is odajár maga Karvához, mivel annak innenső sánczát harmadnapja épéteni kezdette vala az ellenség, egy úttal azt ellenzi, s vizsgálódik is. Minden közhírek nemcsak az rácznak: de Haisternek megverésit hirlelik; hanem bizonyos Dunamelléki hajdúink gyüttek által, mondják, az német Fehérvárt megrakván éléssel, Pápának fordúlt, és Antal Úr az Szalán általment; körűlkerűli — hihető — az Bakont.

Az ellenségről ma oly hírem együtt: valamely kézigránátokkal rakott 30 szekere együtt által Gútától sóki táborhoz, és az több szekerében is hajtatott és az ágyúk

*) Itt főleg Károlyira czéloz, ki ekkor Erdélyben működik vala.

alá marhát, s embert is felesset. Ebeczki Uram megtért de nem próbálhatott, mert magam is tudom, hol fekszik; ott nincs haszna. Azt mondja, inkább hiszi kiki, általmegyen, az söprősi hídját Komáromhoz bocsáttatta, az győri puszta felől vetette meg; inkább hiszem: Haiszter azon gyün Gútához, mintsem ez arra menjen. Nem capiálhatom dolgát: így tölteni ideit heverve az 60 mozsár mellett, hacsak az túlsó operatióktúl nem vár. Én már elküldtem háta megé mindenfelé, még az bécsi hidakhoz is; túl, Pozson táján jár szélt az kurucz, — ez csak nem mozdúl, bizony, Újvárt állja, mint az vizsla! Ott benn ugyan igen pökik az markokot. Már én, Kegyelmes Uram, bizony mindent elkövetek, az mire érhetek, — de míg meg nem szállja, örömöst nem bolygatnám meg magamot.

Az *erősségekrül* Fölséges Uram, eleget gondolkodtam már én; de én, hitemre, abban magamnak sem tudok tanácsot adni. Könnyű bizony *fönt hadni az hajdú*-operatión, mert nekem *csak egy sincs*. Urbán Czeller, Andrási ott valahol Szepességen vannak, az mint Ottlik Uram írja; de Isten nem bocsátja annyira, mert majd az őszi idű is megtartóztatja, az *bányákkal megelégszik*.

Nincs nagyobb előttem, mint, hogy nem tudom, *kinek higyjek?* Ma érkezett *Bottyánrúl rosz szelem Ebeczki által*, penig Bottyán Uram ma ment marháját látni és feleségéhez Szécsén felé, *bagázsiástúl*. Nem is kívántam volna Fölségedet ezzel is búsítanom, de mivel *Ocskai kásájának az tarlaját is fújni kell: én bizony hites tisztet küldtem utánna 40 dragonynyal*, — hogy már katonákat *kerget onnét*, — *az ki vigyázzon reá*, s ha mit veszen *észre, vigye Egerben*. *) Irtam ugyan magának is Bottyán Uramnak: mindgyárst gyűjön, kérem, mert az német szállja Újvárt, az minthogy nincs kire bíznom a commandót. *Minapi hiti után nagy baj hinnem*, s igen kívánom *moderálnom, okot ne adjak reá! Nihil est evidens, — de úgy veszténk el Ocskait is.*

*) Íme, ennyire vitte most már, Ocskay példája után, Bercsényit a puszta gyanú és félelem, Rákóczi egyik legérdemesebb és véglehelletéig hű tábornoka ellenében, noha, mint a következmények igazolák, t e l j e s e n a l a p t a l a n ú l.

Ocskainak csak semmi böcsülleti, ki sem bocsátják külön az táborrúl, ma is hat katonája gyütt; már ellenkezőben is gratiát kértek, hát most! *Papes Ádámnak küldtem* és még 4 *kapitánnak* gratiát, eleikben is mentek már portásink, hogy elhozzák.

Az békesség igen jó lesz, ha jó lesz; de addig mint húzzuk? igen jó az idein való gondolkodás. Énnekem már az iránt sem eszem, sem üdüm, mert nincs, látom, abban is tanács, — az ki *adom-búl áll.* Hanem gondolkodtam vala úgy: ha mi hadunknak lehetne téli quártélyja, az Hauzmauszkhost mellé vagy 2 frtot szedne ki télen, s ne kérne semmit nyáron; kevesebb galibával telnék ki, és elhinni: nem lopjuk. Ahhoz, sem perceptor, semmi sem kén, egyéb az inquisitió és computusnál. Az recruttát az nemesség subrepartiálná magára, az mennyit akarna. Portás-hajdú reviviscálna. Mert másmódon nem látom én, boldogúlásunk lehessen reparatiónkban hamar. Sok pénzt adtak? Elég van poltura most is az cassában, de nem kel, méltán suspendálhatni az exactióját, azért ne angariáltassanak. De hiszem, az idei campaniának vége ád még ezekben legjobb tanácsot. Necessitas et occasio, nagy két argumentum, kinek még mind várom én jó gyümölcsét Isten kegyelméből, csak az franczia zöldellenék már egyszer az Feketeerdőben, — de csak belévesz abban még az híre is!

Barsonwil meggyütt Újvárból, feit köti: meg nem szállják; igen haragudt, hogy vissza nem bocsáttám, én penig nem hiszem, még hoppot mondhassunk! Kimutatja már három-négy nap, avagy péntek majd. Alázatossan mindgyárst megírom Fölségednek, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Mikházinak) hitire kötöttem: Szécsinnek menjen, Botytyánra nézve. De nem fér fejembe!*

(Eredeti, egy iven, negyedrétben, s. k., a titkosabb részek chiffre-kkel irva.)

*) Ezen ezredes vala tehát a föntemlitett »hites tiszt.«

97.

Szakállosnál, 14. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Íme, micsuda leveleit veszem Otlik Uramnak, minthogy maga is úgy kívánja, együtt az acclusákkal megküldöttem Fölségednek. Azon papok dolgában nem tudtam jobbat cselekednem, hanem patensemet bocsáttám, és Huszár József Uram mellé küldöttem magam catholicus expeditorát pro inquisitione, és két levelet küldtem, Andrási Pálnak szóllót, Otlik Uram kezéhez; az egyikben revocálom, az másikban committálom: ezen árvai papok motussát csendesétse, — ne láttassék az religio persecutiójának, ha Otlik Uram elégnek nem látja Huszár Józsefék által az inquisitiót; és így azt adja meg Otlik Uram leveleim közűl, az melliket akarja. Sok az praedálás; az hegyekben szorúlt nemességet nem tarhatom labancznak, csendesétem, az mennyire lehet, már vissza is adattam némellyeknek. Ezen tűz, úgy hiszem, Isten kegyelméből elaluszik már, az palocsai szerencse *) és Otlik Uram menetelével; mert, az mint Giláni Ádám is mondja: több rémülést tett Ocskai kutyasága, az ellenség hírinél. Mednyánszkihoz ment több 300 Ocskai katonájánál, s már az félelem boszúra kezdett fordúlni: szidják Ocskait, s ott hírrelik, az kit soha felőle nem hallottam, — hogy már az hóhér metszette vala el egyik fülét, s igaz is, hogy fületlen, és hogy feleségének testvéröcscsét megölvén (egykor,) Tömösvárott törökké lett vala, környűlmetéltetett, — nem csuda hát, ha hitiszegett!

Ennél váratlanjabb rosz következett volna már az Dunántúl, az mint ezen acclusából megtetszik, **) kit Szluhának írnak, ki is azt írja: Bezerédit fogatta meg Antal, és már Földvár felé viszik is. Itt az tisztek igen zúgolódnak ellene,

*) T. i. a lengyel széleken toborzott császári gyülevész hadaknak Palocsa vára alatt Berthóty Ferencz által lett szerencsés fölverése.

**) Ma már nincsen semmi melléklet.

s kívántak, hogy hozassam ide, s vagdalhassák összemagok, s adhortálnak az nagy élő Istenre: ne szenvedjük példa nélkül!

Bottyán iránt, úgy látom, nascitur ridiculus mus, mert az simplicitásából engedte meg *a protectiókot váltani, és abból eredett. Szalkai* és *Győri**) hadnagyoknak nem tudtuk hollétöket jobb részivel seregeinek, — *az is vala suspició;* tegnap előgyüttek: cselédjeket késérték Szécsényen belül, ad loca assignata. Magának (Bottyánnak) is vettem levelét: holnap elgyün; a híával optimo titulo est *circumvallatus.* Újvárban csak nagy az zelus az köbölkúti páterre, és Bottyán sógorára vala szó, az ki tiszttartója vala, — bévitették Újvárban mind az kettőt, kire maga is kért Bottyán Uram: fogassam meg.**) Az szőgyéni páter hasonló eb-ember, azt már Gácsban küldtem, ezeket is, megírtam: küldjék ki, elküldem Egerben mind együtt. Otlik Uram üzent Szúnyogh Gáspár és Luzsinszki felül***), — azokot is odaküldöm, mert nincs nekem sem üdüm sem helyem vígyáznom reájok.

Az ellenségről még semmi bizonyos hírem. Már másformán próbáltam. Szent-Miklósit Újvárhoz, Gundenfingert Surán s Komjáti felé, Ilovai Mátyást Illyésivel, azt Nyitra felül, Ürmín, Czabaj felül küldöttem, — az ki mit tehet, tegyen, s ha erre járna futrazsírossa: próbáljanak, összegyűlve egy hagyott helyen estve, s virradtig beállva.

Mind elmotoznak már, míg az ellenség directe *ellenünk nem indúl. Van 18 regimentem: alig van öt—hatezer ember itt is, kinn is; két corpust csak szaporátlan lesz csinálnom;* ha penig progrediál *két felé: incidemus in idem.*

Az Úr-Isten talám megszán bennünköt: mert Otlik Uram bavériai hírit, tegnap Baradtúl****) érkezett portám is referálja; már az parasztok is azt mondják. Nyitrárúl is

---

*) Bottyánnak régi ezeréből a Dunán általjött két százados, — még egy harmadik, Laky István nevű is volt, — kik tovább is régi meghitt tábornokuk személye mellett kívántak szolgálni századaikkal.

**) Mert az esztergomi cs. tábornoktól védlevelet váltottak.

***) Ottlyk is rémeket látott; sem b. Szúnyoghra, sem b. Luzsinszkyra nézve nem volt igaz e hír.

****) Brod, Ungrisch-Brod, Morvában.

gyütt ki Zai embere, titkolta diák s német nyelvét, az commendant több tisztekkel szólló szájából hallotta: elfelejtjük Újvárt vínya, — csak tarhassuk meg az mit bírunk, mert az armádánk egy részinek által az Dunán kell menni, más részinek vissza az Imperiumban, harmad részinek Erdélyben, — mi marad itten? Való, hogy az Nyitrára bément nemességnek cselédjit mind általvitték Szered felé az Vágon, német kísérűkkel.

Bottyán igen panaszkodik, hogy semmit sem ír Fölséged neki; *nem ártana neki is, másnak is írnya, hogy éntőlem érti* Fölséged zelussokot; mint lesz, hogy lesz, etc.

Megvallom, csak azt nem szeretem: *nincs híre az békességnek, sem muszka curírnak,* — mert abból magyaráznám az bavarust. Mit múlat az német? nem capiálhatom, hanemha Nyitránál heverve, várta Ocskait: most túl várta Bezerédit, hogy könnyebben bírjon bódolásunkkal. Csak *nem vehetem Antal leveleit!* Az karvai innenső sánczot, kit Bottyán csináltatott vala, reparálta az német, — Szemere írja, s panaszolja, hogy már taraczkból is lövöldöztek hozzája. Majd ott hagyja azt, ha megfagy!

Rettenetes az szegénség panaszsza; semmit sem ad, sem fehért, sem veresset; nincs módunk — látom — az exactióban, mert egészszen elvesztjük az szegénség kedvét. Én elő sem hozom semmi vármegyének már régen, s nem is kérek semmit az egri adóból, bár csak az tavali lehetne, az ki fehérpénzűl restált; soha nem tudok már szerzeni, penig azon Csajági s Préni maradíkinak is kellene valamit adni. Keczer Uramnak írtam vala: mi módon segétse azokot. Már az többinek mégis kitoltam az szemeket, mind kevés-kevés egyeledett pénzzel, de már *bizony most nincs ötszáz forint az cassában;* várok, s nem gyün. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot, maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Siléziában valami svécus menésit is hallani oda, 15 regiment, — de nem hiszem.

Egy Győri Balogh István nevő nyalka voluntér-kapitány volt mellettem, profúsztúl szabadúlt, az öcscsét megölte, s bészökött Budára, — talám az lesz, nem Somogyi Ádám, az kit látott az hajdú. *)

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; a fonsosabb helyek czifrákkal.)

98.

Szakállosnál, 15. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában veszem 12. költ levelét Fölségednek. Az ellenségrűl most sem írhatok többet, az mint mutatja Bertóthi Uram levele. Ezen levél végin is megláthatja Fölséged: mit tesz az Fölséged írása az emberek szíviben! Mert én pariálni engedtem azon Fölséged nekem irott levelét.

Azon zelust, Fölséges Uram, universaliter tapasztaljuk itt is, nemcsak az Senatusban. Spiritus quidem promptus est, caro autem et pecunia infirma. Sem fizet, sem hal ez örömöst. Ollyan most az mi országunk, mint az duzzadt*) gyermek: sem sír, sem nevet. Facilis motus ad objecta.

Prileszki Uramot nem láttam, semmit nem is tudok felőle, nem is gyün az hozzám prófuntumos provisióért, mást sem kér, sem vár tőlem; ha elgyün, póstán fogom visszaküldeni: de én bizony nem tudom, Fölséges Uram, mit használ már annak is zinzigh-zanzigh-ja? mert ezen az földön régen tolláltattak az executiók, s nem is practendáltunk egyebet az tavalyi fehér restantiánál, mert rézpolturánk úntig elég van az cassában; az egri majális és egyéb impositiókot penig nem is kérem, s nem is hiszem hogy szednék is, hanem in rationem imputationis az Nemes Vármegyék administráltak valamely naturálékot, instálván: ne is mortificáljuk őköt az polturával. Már csak mostani két havacskát pótolhassam ki, — nem is gondolkodik már az had az fizetésrűl, maga látja: nem lehet!

*) Bizonyára nem Somogyi Ádám volt, mert az nem lett labanczczá.

**) Így, duzzogó értelemben.

Csak a téllel bíztatja magát. *Supervacaneum az fizetés; még bízik, megmarad, ha desperál de* progressu: nem *marad a pénzért,* ha annál több volna is. És így libertas nostra *non est de hoc regno.* Valamiket mi cselekeszünk itthon, *est de meliori, non de necesse;* mert csak mi látható *reménséget nyújthatnánk: hitemre, menne, cselekednék mindent* minden rend. Most sem az pénz, hanem az sok szép *szómmal nyújtott reménség újította meg szíveket.*

Keczer Uram járásában nem tudom minek kínozzák az executiókkal az szegénséget, mert hiszem, nekem csak azt írja: nincs! Semmit nem assignáltam Egertűl fogva egyebet Andrási regimentinél, most Csajági s Préni maradékit recommendáltam. Már fegyvert, mit vettek volna, de ma is írja Bertóti Uram: egy pénzt sem vehet sem az én deputatumombúl, sem másbúl. Íme, Sréter Uram is írja: egy pénzt sem vehet, tőle kérnek fizetést. Igaz, Egerben valának ezen assignatiók kiosztva, mind inkább csak az restantiákbúl. Bizony, Fölséges Uram, nem látom én már hasznát annak egyebet, hanemha télen segíthetünk magunkon aliqua simplicissima modalitate. Engem ugyan az Istenem csak most segítsen ki a campaniábúl, — soha én többűl sem kérek, sem lopok, sem fizetek; hanem valamikor az impositio lészen: akkor oszszuk ki kinekkinek; szi-madzag, — vonyakodjanak!

Az muszka követekhez nincs szerencsénk; szegény Korbei s ez az másik; hiszem, talám az secretariussa is lesz oly okos, mint az folytatás kívánja; de nem tudom, ha főzik-i, vagy emésztik Bécsben az propositiókot, hogy semmi híre az curirnak? Nem tudom, Kegyelmes Uram, magyaráznom Talaba levelét Nedeczki iránt, azért mérészlem alázatossan megküldenem Fölségednek. Nemkülömben Forgács Uram levelét is, mellyet ugyan, volanter lévén, még is pro recollectione petiti, hogy Fölséged mit parancsol válaszolnom neki?

Rottenstainnak már adtam is, küldtem is; de hiszem, az nem szűnik panaszkodni, mert ducit sibi gloriae, hogy panaszok között is jól szolgál; hanem Óberst-Vochtmasternek proponáltak most valakit, utánna valót, — azt sajnálja, s azt kért, hogy repraesentáljam Fölségednek.

Újvárrúl úgy gondolkozom: habent optimam resolutio-

nem, s még is tart bennek, valamíg *a franczia tisztek nem argumentálnak de casibus objecti,* és mihelt *cunctálódás éri ököt, erumpálnak ad extrema.*

Révai Gáspár dolga revisiója akárkit illessen, nem vítatom: de ugyan Fölségedet illeti büntetése, azt tudom. Damasd váráért bátyámot *) az ország fogatta, s vicéinek feit vették, penig articulariter, quae potestas est jam penes Senatum.

Az Oeconomicum most küldöz holmi decretumokot az jószágok iránt az értetlen tisztekre, azok zödölnek belé, — azonban nincs gondjok confiscatiójára az elpártolt nyitraiaknak és trencsénieknek. Széltiben gázolják az katonák, nem győzöm tilalmazni. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Pekri azt írja: Károli kinyomatott Erdélybül; én azt tudom: csak tanácsra gyütt ki!

Quadáni iránt, Fölséges Uram, nehéz az törvénye: mert káromkodásáért szenvedvén, talám már megtanúlt, talám jó válna már belőle; elhozassam-é? vagy Fölséged kívánja applicálni? **)

Garas Mihály nevő furírja Szalainak itten nincsen, hanem azon sebben vagy Szikszón, vagy Toronyán vagyon; azért visszaküldtem Fölségednek az fassiókot, ott könnyű lesz megogatni, et in facie loci bővebben investigálván, törvényét láttatni.

Éppen most érkezék Szemere Uram az Duna mellől; semmi híre Erdély felé való menetelérűl az németnek, hanem micsuda reportuma van? accludálom alázatossan. ***) Már nem tudom, kell-é elküldenem ő Kegyelmét? mivel Fölsé-

*) B. Bercsényi Lászlót, az 1640-es években.

**) Gr. Guadagni Sándor, ekkor fiatal kurucz tiszt, gr. Gvadányi Józsefnek, a költőnek atyja értetik itt.

***) Ma már hiányzik.

ged Szólnokhoz menő intentiója változott; van itt vagy 300 lóval, de Besenyeié egy sincs.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel.)

99.

Szakállosnál, 17. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Áldassék az Istennek szent neve, hogy ennyi sok írásim közben, már egyszer valamely nevezetes jót írhatok Fölségednek, kit ezen annectált levelébűl Vajda Andrásnak *) megérteni méltóztatik Fölséged. Ezen labanczoknak elesését nagyobbra böcsűllem egy regiment elveszésinél: mert Isten ostora az hamis hitőkön nyilván látszik, és ha magyarja fogy az németnek, csak semmi maga magában; és az ki igen nagy jót mutat: az szegénség szívinek hozzánk való hajlandósága világos, mikor azt beszéllik ezen hírhozó tisztek, hogy az mely faluban előszször az Ocskai felekezetit felverték, körűlkerétvén az falut, három lovasnál több el nem mehetett, az vitt hírt az szomszéd faluban, az Eszterházi (József) regimentbélieknek. Míg azok elérkeztek: ezeken feladván, az szalmákban s házhíakra bújtak, jobbára (Fehér-) hegyen túl való Blaskovics katonái voltak, — mégis az parasztok magok nemcsak mutatták őköt: de magok, kézen s hajon fogva húzták le az padokrúl, és kézre hozták: »Zabi panye, — azt mondja, — zabi, precsopsom zosztaly!**) miért lettek kutyákká!« Midőn ezekkel bajlódnának: ihon gyünnek az Eszterháziék, segítségekre; azoknak eleiben rohant Vajda, az ki mehetett; összetorpadtak, s igazán való salvét adtak megállva az mieinkre, rendben. Vajda lőni nem engedett: »Na szablye!« úgy meggázolták őköt, az mint írja, — kiért dícsírtessék Istennek szent neve!***)

*) Ma már nincsen csatolva e levél, mely az Ocskay és alezredese Blaskovich, valamint Eszterházy József labanczai fölött Szakolcza táján vívott győzelem részleteiről fogott volna bennünket értesíteni. V. ö. Bottyán élete, 274. l. Rákóczi Tár, I. 159. l.

**) Vágd agyon, Uram, vágd, — mért lettek ebekké!

***) Vajdával Bottyánnak Eszterházy Dánieltől cserélt új ezredebeli katonaság volt, Hont és Nógrád megyeiek.

Pálfi tábora helyben van, kirűl tegnap estve, bizonyos közikbe küldött emberünk azt hozta vala, hogy még szerdán és csütörtökön minden bagázsiáját általküldték az gútai hídon, és szájából hallotta volna Pálfinak: az mely magyar meg akarja az kuruczokot várni, vagy visszamenni, — nem bánja; az ki el akar vagy véle, vagy máshová menni, elkésérteti; mert nekünk fel kell — úgymond — mennünk. Kibűl mind vártam indúlásának hírit: de Bertóti és Szluha Uraimék Újvárbúl nem azt írják, hanem, hogy prófuntért mentek sok szekérrel Komáromban, s felessen késérték, és palezátákot s fasínokot készétnek, — az semmi!

Egy portás hadnagy üzeni ma, hogy 2000 lovas bagázsiástúl általment az Dunán. Ehhezképpest holnapi indúlásomot az Garam mellé megtartóztattam. Vannak már szerdán küldött bizonyos vizsgáló portáim mindenfelé, mind Esztergam, Komárom, s az tábor felé, — netalán azon rakott prófuntos szekerekkel akar valami Erdélynek indúlni; mert minek menne sok késérő Gútátúl Komáromhoz prófuntért? Accedál elmémben az is, hogy Haiszter bagázsiáját ismég Győrhöz vitték, onnan próbál az mieinkre; de minek oda sok szekér? Az gyalogjának sincsen mozdúlása, — hát mi megyen fel? minek maradna itten csak gyalog?

Csúfos dolog előttem, hogy az rabok szabadúlását meg akarván indítani, azt írja Csajági: az komáromi commendant azt mondotta az rabos pőstának, hogy, ha Haiszter Komáromban érkezik, mindgyárst bémenjen, mert Fölségednek és nekem fog Haiszter leveleket küldeni. Azon táborra járt ember azt is mondja: van köztök is híre, hogy általmennek, és Ocskainak is, kimondták, fel kell mennie; az hada mind által vala most portára (a Fehérhegyen) Blaskovicscsal, kiket Vajda feláldozott. Azt elhiszem, most sokan megtérnének örömöst az tisztekben, mert mind Szakolczán ittak bent az tisztek, — már úgy szokták vala Ocskaitúl! Mikínt adnak számot? Elhiszem, nehezebben ott, mint nálunk!

Nem lehet, Fölséges Uram, ne accludáljam Fölségednek az ledniczei commendans levelét.*) Megdícsírtem szép resolu-

*) Ma már ez is hiányzik, úgy a trencsényi rabok levele is.

tiójáért, s méltán convictionalis példája lehet Révai Gáspárnak. Jósának *) nagy böcsülleti van, úgy hallom — pecsenyét forgat! Píber még is az táboron lakik, — itt mindenkor beteg volt; azt mondják: még az (esztergomi) érsek is haragszik reája.

Ezen tizedesse Ocskainak, az körül emlékezik Vajda, hogy őköt reávitte, azt beszílli: ők Pozsonban voltak minap az táborrúl, ott is az magyarok szidták őköt, pirongatták Blaskovicsot: miért pártolt el? Talám azt tudjátok, már megette Magyarországot az német? Megpróbálhatjátok; visszamennétek még, ha lehetne! Ez is, az ki itt van, siratja, s titeket megbolondított az ördög! Penig szenyiczei fi, tót szegény, — mégis magyar az lélek benne. Az hegyen túl való tótság pökte őköt, azt mondja, az atyjafiaihoz sem mertek menni.**) Istennek nagy ítéleti; már is jónkra fordúl gonoszságok.

Még is accludálom az szegény trencséni rabok írását, együtt listájokkal; talám most már Szluha által lehet szabadúlások, kikrűl is, kivált az palotás tisztekrűl, specialiter committáltam ő Kegyelmének; elválik, mi vége leszen? Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy iven, negyedrétben, s. k.)

100.

Szakállosnál, 18. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában veszem alázatossan tegnap költ levelét Fölségednek, együtt az muszka veszett harcza relatiójával; úgy látom, nem csúfolhat bennünköt az mi jó colligatusunk! Annak az curírját ma várom, azalatt is ezen acclusákot***) akarám előreküldenem Fölségednek.

*) A Trencsénynél átpártolt szárnysegéd.

**) Ocskay ezrede ugyanis azon vidékiekből, Nyitra vármegyeiekből alakíttatott.

***) Ma már hiányzanak.

Megmutatja már harmadnap: dánus uram csak ieszt-é bennünköt? Bertóti Uram sümegi híre és Pálfi menése tenne valamit, de ma azt hozák hírűl bizonyossan: faltörő ágyúkot vontak le Komáromban hajókra, s Gútához vitték tegnap. Az paraszt hír: *megvertík túl az mieinket igen, mások az németet mondják, — nehéz hinnyi hertelen;* megválik már most minden órán. Még sem vehetek tudósítást Dunántúl, csavarog az hír in omnen partem: ide is ment, oda is ment, helyben is van az német!

Bottyán még sem gyütt bé, Komáromban járt emberét béhozattam, és az (köbölkúti) papot; *nem tagadják: akaratjából mentek bé; mondta neki* (Bottyán), *váltson protectiót, hazudjon neki: maga is labanczczá lesz,* — hadd gyűlekezzenek az hadaink azalatt, mert az hóhárlelkű elpusztítja addig az jószágát! Csak illyen bolondságnak*) is rosz a füsti! Azt adta váloszúl *Kuklender***) *ezen embernek, hogy azelőtt már szerzett gratiát neki, egyszer megcsalt, írjon, — mert nem hiszek neki!*

Assignatiót már én senkinek semmire sem adok, mert nincs haszna; csak az tavali fehér restantiát vehetnénk bár bé, — elnyögődnénk azzal már télig! Az polturából két kissebb ágyút öntetek e télen, csak elláttam.***)

Hacsak az Feketeerdő (Schwarzwald) meg nem virít: csak elhiszem, *conditiókot nyújtanak; bár lehetne bizodalmunk a svécus,* akár directe, akár indirecte segétene rajtunk.

Már ma elküldhetem Szemere Uramot, de úgy valik: *nem voltam kétezerrel, — azért nem is mertem kimozdúlni*

---

*) Jellemző, hogy Bercsényi most már maga is bolondságnak nevezi Bottyán állitólagos labanczczá lételének hírét.

**) Esztergomi cs. k. parancsnok és tábornok, Bottyánnak régi ismerőse s a városban elfoglalt kastélyának s egyéb belső javainak haszonélvezője.

***) Mint a Libertásokból már előbb két nagyobb ágyút öntetett vala, melyek egyike 1710-ben Érsek-Újvárt találtatott; e fölirat volt reája öntve, bizonyára Bercsényi elmeszüleménye:

»Numus eram patriae, nervus belli, atque moneta,
Nunc libertatis vindico jura boans.«

a gunyhók közül, mert tovább késtek mint gondoltam nagy portáim, hiába heveréssel az német körül. Azt hallom, Secula ráczai is elmentek az német mellül, — hoc bene, ha könnyü hada nem lesz.

Ezeket praemittálván, talám csak ma is érkezik az muszka curírral hírem, azonnal expediálom. — Megvallom, sokat építek azon, hogy az rabok szabadulásában jam procedit commutatio, holott azelőtt igen durczáson írta: nem Újvár lesz czután ennek helye; talám jam procedet, vagyis jam perget, significat: jam non obsedebit. Palánkfát sokat faragtak, nem Surányhoz-é? Az Nyitra liniáját gondolom Bajnóczig. Majd ellássuk! Azalatt maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel.)

101.

Szakállosnál, 19. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Az muszka curír helyett valami muszka tiszt, egy német, hamis ábrázatú legénnyel mégyen. Minthogy magok alkalmatosságával mennek: más levelemben staffetaliter irok alázatossan Fölségednek, mihelt bizonyossat érthetek az ellenségről, az ki tegnap portáját Kamocsától béküldte vala ismét Újvárhoz, Naszvad felül, és ismét visszatért. Már, úgy látom, Újvárban is elhitték, hogy őköt megszállja, de Komáromhoz akarja leszállítani az gútai hídját, és az Zsitva mellé szállani Komárom felül. Már 10 nagy ágyút levontak Komáromban az Dunapartra. Már nem tudom, ha ugyan megszállja-i? vagy csalt vét? Mert azt mondja az muszka: 12,000 emberünknek van híre túl, valahol Győr körül, és Viard ott van Győrnél; csúfos volna dolga, ha idegyünne, ott dolgát félben hagyva.

Bottyán bégyütt, de még nem lovagolhat, azért Babócsait küldtem 5 regimenttel Újvár eleire, előmben: igessen,

és készületit vizsgálja az ellenségnek; én penig Füzes-Gyarmathoz szállok holnap, hogy Nyitra felé is nézhessek; mert most is van folyó hír: Nyitrához valamely része gyütt volna, de nem hiszem.

Luzsinszki Uram elérkezvén, felküldtem Fölségedhez, oly színnel, hogy Fölséged parancsolt oly embert küldenem, az ki az tót imperiumrúl tudósíthatja Fölségedet.

Igen betegesednek Újvárban az hajdúk, több kétszáznál az beteg benne, frisset kérnek heliben.

Otlik Uram Bánbúl datál; annak is kevés az hada, oda is kell valamit szakasztanom még, — de igen széllyeszti Trencsén körül az hadát; már menne bár Szombat és Morva felé, mert úgy revocálná most valami lovassát. — Szemerét elküldtem már. Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Brenner levelét alázatossan accludálom;*) kérdem tőle: mit akar? Én gondolom, titulum Consiliarij kívánna.

Külön negyedív, idegen írással:

P. S. Expediáltam Főhadnagy Gubán Péter Uramot Komárom felé portával, ő Kegyelme ezeket referálja:

Reggeli 10 óráig voltak lesben, semmit sem kaphatott. Visszajövet Szent-Péteren Keszegh Jánossal beszélgetvén, marczelházi Szabó Andrást beküldték volt Komáromban 11. praesentis, komáromi jesuiták lévén az urok és az belső szolgabíró Lábodi Adám, fel akarván ezen emberek az német táborra protectióért menni: de az jesuiták megparancsolván, hogy maradjanak 3 vagy 4 napig vesztegségben, mert ki nem tanúlhatják az német szándékát, hogy Újvár alá menne; azt uraik magok is úgy vették észre, hogy csak csűr-csavarog beszédében az német. Az mely bagázsiát béküldött gútai hídon, négyezernek mondta magát az ki késérte, de mindössze is ezerig való ha lehetett.

*) Ma már hiányzik.

Azon bagázsia Vízvárig szállott. Az álgyúkot Gúta felűl az táborán hadta.

Az mozsárok Békavárnál, Duna és Vág között vadnak.

Farkasdnál volt még eddig is az lovasa.

Lábodi Adám mondotta, hogy reméllik, az Dunántúl menne az német. *)

Rájegyzés, Bercsényi kezével:

Ezen megtérése után elmaradt más portássa azt hozta ő Kegyelmének, hogy az munitiónak derekát Komáromhoz vitték Gútától, és hogy az hídja Komáromnál, győri puszta felé, ugyan csak készszen vagyon. Haiszter még is Győrött van, és bizonyosnak beszéllik communiter: nemcsak az ráczokot, de Haisztert is megcsapták túl, sőt, az ki több, hogy Pálfi bagázsiáját is Komáromban küldte volna, quod ego non credo.

(Eredeti, fél és egy külön negyediven, negyedrét, részben s. k.)

102.

Füzes-Gyarmat, 20. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában veszem alázatossan 18. költ váloszát Fölségednek. Valami jót veszünk az Istentűl: ezen circumstantiákban, igazán, ingyen való kegyelmének ösmérhetjük, és megtérésünkre üdűt nyújtani akar ő Szent Fölsége, s kiváltképpen az sok szegények átkozódása távoztatásában; az kinek ugyanis, Kegyelmes Uram, legelsőbb útja az executióknak universalis sublatiója, és az dícának elveszése; mert olylyan, látom, már az dícának híre, mely kedves polturája.

Nem tudok eléggé csudálkoznom rajta, micsuda rettenetes nyomorgatását s pusztúlását értem most az felföldnek, jószágimbúl gyütt emberektűl, micsuda szörnyű átkozódásokot; az holott, midőn megfontolom előtti, szegény ember ál-

*) Eddig az idegen írás, mely olyas, mint Babócsayé, vagy Ebeczkyé.

dása után reánk szállott Istenünk áldását: méltán tapasztaljuk most átkát annak, az kiért fegyvert fogni mondattunk. Világositsa meg az bölcsességnek Istene Fölséged és az egész Senatus elméit, hogy ugyanis mostani nehéz conjuncturákhoz képpest, lehessen könnyebülést tanálni!

Én, megvallom, Kegyelmes Uram, az mennyire sok bús gondjaim engedik, elmélkedtem már ezekről, és ugyanazért is (megírtam régen már Fölségednek,) mindennémü axactiókot és executiókot tolláltam, az hadaknak kiadott assignatiókot is semmissé tettem, — hanem egyedül az fehérpénznek restantiáját szómmal s irásimmal annyira sürgettem, hogy némely Nemes Vármegyék és Városok, inkább vagy magokot megróva, vagy interesre felvéve, quid pro quo szerzettek, úgy, hogy az egész hadaknak két-három frt fehérpénzecskét vethettem szemek közé. Az már mind téli postirung, s mind nyári fizetése; hanem, holmi posztó, csizma, micsuda, toldalékot adtam némellyiknek, és már régen tudják az hadak: többet nem várhatnak, s remonstrálván nekik az lehetetlenséget: csak csendességgel reátérnek, hogy nem lehet faggatni az szegénséget.

Máskint is, haszontalan ennek az magyarnak az fizetés, — csak foglalónak való, hogy azzal incaptiválja maga kötelességét magának; máskint nincs haszna: mert az kinek fizettem is elment, az kinek nem fizettem is itt van, prout genius quemque regit. Vagyok itten 12 regimenttel: *nem lesz több négyezer embernél;* Babócsai Urammal 5 regiment, *reménlem, több kétezernél. Eddig van hatalmom, — ezt kifizethettem,* az mint irám. Az alimentatióval csak úgy élünk, az mint élhetünk, örömöst adja az szegénség,— penighogy pénzt nem kérnek rajta! Ratio sedis belli sok okot ad itt az szegénségnek az eltürésre, ki távulyabbra nehezebben adna. Csak engedjen az ellenség üdüt továbbvaló dolgainkra, decemberben sem lesz késü! Kirül

Micsuda híreim legyenek? az mellyeket ezelütt egy órával vettem, alázatossan accludálom Fölségednek.*) Ezt ez ét-

*) Sem ezek, sem az alább említett csatolványok nincsenek már mellékelve.

szaka hozták ki Újvárból; ma eleget vígyáztattam: de semmi lövést sem hallottam, se reportumom felőle. Már elválik. Babócsai Uramot még tegnap elküldöttem, hogy ugyan nézze ki, mint lesz az dolog? Ha ugyan megszállja (Újvárt), magam is mindgyárst recognoscálem, mit tehessünk körüle? — Csudállom, az Dunántúl semmi rosszat nem hallani, noha levelet nem vehetek; íme, tegnap együtt embereknek relatióját accludálom; mégis, nem gyün semmi ember, s nem maradt volna had túl ellenek.

Pozsonból tegnap egy hete tért meg Csajági odajárós embere; hallotta Szirmai Uramtúl: nem szállja meg Újvárt, hamarább Egret; de két hétnél tovább nem késhetik az francziára nézve itten az német. Ista sunt sibi contraria: franczia, és Eger! Zobri barát együtt most estve; nyitrai commendanttúl hallotta: meg nem szállják Újvárt formaliter, hanem bloquálják, és az lovassal engem gyün persequálni, valahol leszek. Kimutatja ezeket már két-három nap, — nem halladhat tovább!

Hellenpach és Szluha marhái dolga abban van, hogy Szluha Uram akaratombúl vett el Hellenpach marháiban; emberének kellett már azért bémenni Újvárban, megvizsgálni, és írást venni Szluhátúl: mennyi számú, mázsájú, és böcsült árú marhát vett el Szluha? S azon embernek kellett Vai Ádám Uramnak irott levelemmel felmennyi. Ha nem így ment, — nem jól ment. Reiteráltathatom ezeket Szluhával, ha lesz ideje.

Czauner és az szakolczaiak dolga nem egyéb, hanem az első nemcsak szombati, de ugyan németesnek is vádoltatott communiter; másik penig, úgymint az szakolczaiak dolga hasonló: elállván az neutralistaság mellől, az javában, kiket hamissabbaknak tartottak, parancsolta Fölséged elhozni. Mikor levelei folytatása által Czauner az ország marháit (s enyém + is van 500) elszerzené, hogy nyomban fizetnének, — úgy jó volna; de máskint, Tamás vagyok!

Az Molka (így) levelét elküldtem, az curír oda van még. *Nem szeretem dolgát* német uramnak: nem *kér békességet.*

Az rabok iránt nincs s nem is lehet recensebb az Szaltzer levelénél. Két általag bort küldött Szluha az commissió-

ért, hogy mind kibocsássák Trencsénből erga quietantiam. Isten kiszabadítja azokot is s minket is rabságunkból! — Ezek után maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részenként czifrákkal írva.)

103.

(Thalaba Máténak.)

Füzes-Gyarmat, 20. 7-bris 1708.

Szolgálok Kegyelmednek.
Isten áldja meg Kegyelmedet!

Smolyenskórúl 2. Augusti költ levelét Kegyelmednek vettem, kinél többet nem is. Nedeczki Uram dolgát nem érthetem; nem is jó Kegyelmednek az ollyat világossan írnya, ez is sok, az kit nekem clavis nélkűl írt Kegyelmed.

Az moskva czárnak bécsi követje az békességnek tractáját indítani kezdette ugyan: de, az mint látom, megtetszik, Bécsben lakik! Valóban szívessen bánom halálát az hozzánk küldött czár ő Fölsége követjének, az ki által többet várhattunk volna.

Az mi Trencsénnél Isten által szenvedett szerencsétlenségünk, (mert Isten, s nem ellenségünk vert meg!) tudom, van s talám nagyobb mértékben, hírivel Kegyelmednek. Azúlta Isten kegyelmét is tapasztaltuk: mert az Dunántúl többet 4000 rácznál eltörölvén, az horvátságot elszéllyesztvén, — Haiszter maga is szégyenvallva tért meg, s már Csalóközben Gútához contrahálván magát, Újvárt fenyegeti, igen kemény és mérges obsidióval. Bízunk Istenünkben, hogy megszígyenűl.

Nagy hírét futamtatja itten az német az svéciai trÿumphusnak. Ugyan csudára való dolog az, hogy még sem veheti észben az muskva udvar, ezen német udvarnak hamisságát; soha bizony meg sem bűzli az svécusnak még gondolatját is, nemhogy ellene cselekednék, az muska udvar kedvéért. Bárcsak az ráczok dolga mehetne véghez, ne tartózkodnék.

Az mi Kegyelmed subsistentiájára való költségét illeti: írtam az Fölséges Fejedelemnek az iránt, s tudom, teszen ő Fölsége dispositiót. De, mint s hogy lehet Kegyelmetek eddig? örömöst érteném, ha érthetném. Kérem, Golowkín, Doloruki és Safira Uraiméknak mondjon Kegyelmed nevemmel complementumot, s tartsanak jó emlékezetben; Mendzsikow herczegnek hasonlóképpen. — Ezzel maradok

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

104.

Füzes-Gyarmat, 21. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ma, rettenetes nehezen várt tudósítása Eszterház Antal Uramnak rakással érkezett, — megvárta, gondolom, az alkalmatosság egymást; egyszersmind hármát hozta Szluha küldte embere Bátorkeszirűl. Míg azokra váloszt tettem, ismét érkezett az tótfalusi ember, azzal, kit sub dato 11-mae írt Antal Úr. Mindössze elküldtem alázatossan Fölségednek; de még akkor nem tudta megtérését Haisternek, kirűl valóságot hozott ma egy Somogyi zászlótartója, két német rabbal, kiket Csalóközben, Samarjánál fogtak, visszatérése után Haisternek. Annak fassiójából kitetszik: mi gyütt, s mi maradt az Dunántúl? Úgy látom, stylo solito hadta túl őköt: nem gondolván most vélek, itten fogja próbálni magát Újvárral, kirűl való hírcimet egy kis pakétumban accludálom alázatossan.*)

Még márúl semmi hírem: az tegnapi s mai nagy esső ha nem tett-é tartózkodást indúlásában? Ma ugyan még semmi lövéseket sem hallottunk; nem hiszem, még útjai készűlhettek volna el az sarakon. Látom, kemény helyre akar szállani, talám ugyanis, hogy in securo lehessen gyalogja, ha lovassával sétálni akar. Engem ugyan, ha lehet, ott nem tanál az hol

*) Ma már egyáltalában semmi melléklet nincs.

keres; sem együtt, sem helyben sokáig nem leszünk. Csak *Bottyánban lehetnék bizonyos;* igen gondolkodom rajta, ha nem *kutya-nyavolya bántja-i?*

Antal Úrnak már küldtem választ; optime collaudatum, consoláltam azzal, az mellyekkel, tudom, Fölséged maga emberét küldte; hanem Balogh Ádám — hallom — valami 500 frtos árendájú jószágot (Somogyvár) kérne, — biztattam azzal is. Bezerédirűl azt írtam: mind énreám,*) csak ott exequáltassa exemplariter, azoknak consolatiójára s példájára is, az kiket veszteni akart. Bottkának **) fassiója tudományja régi kutyaságoknak, és faciens et consentiens pariter puniantur, — irtózzanak mások az hallgatástúl! Ezerének (Bezerédyének) penig helybenhozására nem lehetvén jobb Kókainál: most expediálom által mindgyárst. Horvát István legyen méltán promotus, vagy vice-(colonellusságra), vagy főstrázsamesterségre, és az Dunán-túlsókból harmadik főtiszt az ezerben.

Az rabok dolgában írja Szluhának az komáromi commendans (Salzer?), kiadja mindgyárst minden trencséni és újhelí rabjainkot, csak tudhassa, kinek? És tudni kívánja: ezután kivel végezzen? Megírtam: ezután is Szluhával, — ne láttassunk félteni Újvárt; és most Súgó vegye kézhez az trencséni rabokot, s ugyan hogy teljes informatiót vehessen Súgó Szluhától: ma küldtem bé magát Újvárban Súgót, ha szemben lehetne holnap még Szluhával.

Már így lévén ezek, Fölséges Uram, talám csak fel kellene gyünni Szemere Uramnak, minden jöhető hadakkal: mert ketten háromfelé nehezen tudunk oszlani. *Hatezer complete nincs minden hadam;* penig ezen földnek gyümülcséről is csak úgy kell gondolkozni, mint az *túlsóról írja Antal:* csak *annyi a hívsége, az mennyi a bizodalma.* Én, igazán, Kegyelmes Uram, inter spem et metum positus, csaknem *sírva várom kimenetelit;* de, igazán írhatom, még több az bizodalom bennem: nem hagy Isten bennünköt egyszersmind elburíttatnunk, —

*) Így; tán »mindegy reám« (nézve) helyett?

**) Bottka Ádám, Bezerédy sógora, alezredese, és büntársa a tervezett árúlásban.

megáldja még Isten őszi napjainkot! S adja Isten, minden jót írhassak. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k., részenként titkos jegyekkel.)

105.

Füzes-Gyarmat, 22. 7-bris 1708.

Kegyelmes Uram!

Ugyan vádolt az lelkemismèreti, hogy ez étszaka készített curíremet megtartóztassam, hogy tudhassak bizonyossabbat írnom; azonban, íme micsuda reportumom érkezett, — kibűl még több bizontalansága látszik: ha az essőre nézve, nem bízván az sáros útakhoz, Sóktúl Tardoskeddinek akar-é kikerűlni? vagy ellenünk indúlt? Elfogták portásim (a földet) Nyitrátúl Újvárig, — lehetetlen, meg ne hozzák; már elválik, mit akar? az gyalogja s munitiója vele van-í? túl viszi-í az Vágon, Szered felé? vagy merre s minek csavarog?

Otlik Uramot várnám ma hozzám, mert ott is *csak Bán, Trencsén a jel;* örömöst penig egy corpust csinálnék Nyitra felűl. Pálfi Komáromban haddal ment-é? bár csak azt tudhatnám: de az táborából semmi ki nem jár, csak belől futrazsírol az Vág mellett, — nehéz nyelvet kapni. Csak kerengeti Újvárt. Talám úgy adja Isten: mint az kígyó, vesztét keresi az őszi üdűvel; már most ugyan ismét felderűlt már.

Rettenetesség, Kegyelmes Uram, soha össze nem vehetem Ebeczki s Géczi hadát, csak praedál s kalandoz, az bujkálás praetextussával; mindenképpen próbálom, mint az éretlen kilíst, mert erővel fakasztani még nem merem. Portára, próbára csak összegyűl oda-elő, — de az tábor felé nem siet vissza. Soha nem tudom: *szaladnyi készül-í, vagy az hatalomnak engednyi? Mert Brutus hitin kezdenek sokan lenni.* Bruta bestiák! De, csak egészségem szolgáljon; de minap, alla neglizsán űltem az lovon, hertelen észre nem vettem, partnak ka-

pott a ló, — rútúl leestem, *megzúdúlt szokott nyavolyám; talám kiheverem még!* Így is élek s halok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., részenként czifrákkal.)

106.

Füzes-Gyarmat, 23. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ugyan csak nem szenvedhetŏ pinteket ürössen Haiszter: ez elmúlt pénteken étszaka megindította az táborának lovassát Naszvad felŭl által, és az Tormásban állott bé, onnan reggel általment ismét az nyárhídjai járón, és ott 4 regiment megszállott az Nyárhídjánál;*) annak tegnap meghozták az hírit, de sohasem tudhattam: ha portás-é? vagy csak az mi hadaink ellen való csavargása? minthogy semmi szekerei sem valának; azért vártam az confirmatióját az dolognak. Azalatt az elmúlt étszaka érkezvén hozzám Otlik Uram, ma expediáltam volna ő Kegyelmét Morvában, és kiindítottam Bottyán és Orosz Pál ezereivel, s magam is kimentem majd egy mérföldnyire, az út elvállásáig, hogy előltanáljam az reportumot, — de semmit sem tanálván, elváltunk; egy kis üdŭ múlva, hát ihon hoznak öt német rabot, és érkezik Újvárbúl is, Szobi, Bakó hadnagyokkal, kiket mind megexaminálván, így írhatok valóságot Fölségednek:

Pinteken étszaka azon négy regiment lovas, Naszvadtúl kerűlve, az (újvári) akasztófa mellett ment Nyárhídhoz; kit az újvári lovas hadak s vagy 200 gyalog megütött, — alkalmas confusióban is hozták vala ŏköt, nyertek is holmi hulladíkot tőle. Verradtára penig csak látják az bástyárúl, há-

*) Nyárhíd, a Nyitra mentén feküdött XVI-ik századi falu, melyből Oláh-Miklós érsek idejében, más szomszédos falvakkal együtt, az újon épűlt Oláh- majd Érsek-Újvár erősség falai közé telepített város alakúlt.

romfelül környülvette az ellenség lovassa őköt: 4 regiment Nyárhídnál, 2 az Pirító végében az tardoskeddi és megyeri út között, és az naszvadi új csinált hídgyánál az németnek 1 regiment lovas és 14 zászló gyalog. Kimentek az lovasok ellenkezni: de bé nem csalhatták az gyalogra.

Az gyalogja még tegnap oda nem érkezett vala, hanem az bagázsia gyütt ki Sók felé az mezőnek, s az munitióját is arra mondják, hogy hozni fogja; hanem az bagázsiájának ma kellett gyünni, — az mint az rabok mondják, két regiment lovas és 50 granadéros késéri ki az mezőföldre. Mindgyárst Otlik Uramnak hírt tettem: térjen igyenessen arra, és hacsak mint lehet is, ez étszaka az bagázsiájában csapjon; nemkülönben Babócsai Uramnak is megüzentem mindgyárst, hogy ő Kegyelme is ez étszaka tegyen valami csapást rajtok; és Ebeczkit is expediálom hajnalban, hogy az másik étszakára reáérkezhessék; mert míg rendben nem veszi magát, addig is találám lehet Isten által szerencsénk rajta. Isten mire segét? elválik szent akaratja. Pöki nyilván az markát az német, hogy két hét alatt semmisé teszi Újvárnak ereit. Az mint mondják Szobiék, már is tegnap, az lovassának egy része petekérolván, megette valami ásást tettek az malmon feljűl, ki az mezőben, az régi sáncznál, nem messze az malom gátjához; — találám már is az malom gátját akarja elvenni, s csak elhiszem, útat keres magának az malomhoz. Az szénákot ugyan az mieink igen elégették; az falukot is égetni parancsoltam körűle. 13,000-nek mondják az rabok, hogy mindössze tartják magokot, 6000 lovas, és 7000 gyalog; készűleti nagy: de, azt mondják, mégis csak egyenlő bátor resolutióval vannak az várbeliek, — az én Istenem erősítse őköt! Már haszontalan az morvai expeditió; hacsak nagy erő Bécsnek nem megyen: nem hagyja Újvárt kordélyra. — Istenem, mint felderűlt az üdű is!

Rettenetes dolog, Fölséges Uram; most estve érkezék bé az táborra egy *püspöki asszony két gyermekivel, suráni szekíren*, csak per omnipotentiam velem akarván beszélleni s hamar, — admittáltam. Azt mondja: Uram, én *tátos vagyok; azt kérdem* Nagyságodtúl: *mit akar, Haisterrel és az némettel hogy cselekedjem? és Újvár mint légyen?* Én is rövideden fe-

lelek: Azt akarom, hogy az német elveszszen, és Újvár megmaradjon! Azért gyüttem — úgymond, — hogy én azt véghez vigyem; de nekem *az Fejedelemhez kell mennem. Megcselekeszem én: míg meg nem térek, semmire sem mehet Haister! Mert már volt* Fölségednél *Szombatban, nem régen is hivatta* Fölséged, de nem gyühetett. Mit akar ott? kérdem, és minek? hiszem, ha én *itt vagyok, mindegy! Elsöben veszesse el a németet, — azután menjen.* Azt mondja: Nem, mert neki meg kell mondani Fölségednek: minek Fölségednek az az *sok idegen had? A nélkül is elveszthetni a németet.* Micsuda *hadat ért?* kérdem; azt mondja: hiszem, úgy hallom, hogy *sok idegen haddal akar gyünni; mi haszna lesz? Mert ha azon idegen fogja bírnia az országot.* Sokat fogdostam rajta, csélcsapnak kezdém állítani; mondom: hazud, mert Fölséged *Szombatban nem volt!* Azt mondja: megírhatom, hogy az mely *asszony Tolvai Gábornénál* Szombatban volt Fölségednél, bizonyos dologra nézve hozattatott *Püspökirül,* ő az. Végre, midőn fogdozódtam: mit akar? Azt mondja: *Haiszter sok ördögséggel van környíkezve*; ő *megcselekszi: kilencz nap alatt maga s lova elvesz.* Ha akarom, *egy puskája sem sül el a németnek! Megvakúl*, sőt *Pálfi is megbolondúl,* — de neki vissza kell magánossan menni *azon határba.*

Megvallom, juta eszemben, hogy mondá Pálfi: Az mely asszony szóllott az hídnál Fölségeddel, — annak köszönjük veszedelmünket Trencsénnél! Nem lehetek scrupulus nélkül, vígyázat alatt tartatom. Mert bár ne *hazudná az sok idegen haddal jövésit Fölségednek!* — Míg az érkezik, megírtam Szemerének: gyűjön fel.

Ocskai 300 dragonyossal ment az hegyen túl, ott is van annyi, és így elhiszem, diversiót fog Újhely felűl tenni.

21. költ parancsolatjára Fölségednek váloszt nem tehettem eddig *búmban.* Luzsinszki már ott van eddig, mert magam hadtam: előreküldje levelemet. Az nagy confidentiája Ocskaival, csinált scrupulust Otlik Uramnak, — azért küldettette oda velem ő Kegyelmét. Az muszka megholt követnek includáltam vala már azelőtt jóval Urbik levelét Fölséged paketumában, nem tudom, ha abban volt valami?

Más parancsolatját is veszem régiebbet Fölségednek az

új Oberst-Vochtmaster által; azt accomodáltam. Urbán Czellert én most az trencséni puskások közé vártam volna pro diversione, és azután az téli quártélya lehetett volna talám Kassa. Már csak Andrási regimentinek parancsoltam, — de az is késő öröm lesz.

Beniczki Mártonnak meghadtam régen, Egerbe küldeni azon mundírungot az granadírosok számára; csudállom, hol késik?

Az hajók Újvárbúl már ki nem gyühetnek; de hiszem az javát csak elmeréttette volt Bottyán, — azokot minap tardoskeddi tóbúl az német elvitte; majd csinál Isten két holnap alatt hidat! Hajót túl csináltasson magának Antal Úr, megírtam már, s meg is írom; de, ha Újvár nem lesz, — még az Duna-partja is kissebb lesz. Istennek kegyelme mit tesz velünk? De bizonyossan az bányákon lesz az német quártélyja, ha Újvár övé lesz, — kit Isten ne adjon! Én azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; tetemes részei titkos jegyekkel.)

107.

Füzes-Gyarmat, 24. 7-bris*) 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnapi alázatos levelemben megírtam az ellenség constitutióját és dispositióimot; de Otlik Uram reá nem érhetvén, úgy írja, — inkább Szalakúsz felé ment, hogy az Vágon általmehessen Morvának; holott tudván már ő Kegyelme megegyezett opiniónkot, hogy nem abstraháltatik azzal Újvártúl az ellenség, csak megírtam neki: lehetetlen, öt regimentet distraháltassak, és habár oda s visszagyünne is, fárodtan sem itt, sem ott; hanem Luzsinszki, Bokros, és 5 vármegye hadával, és az trencséni paraszt gyaloggal, s ahhoz, ha eddig

*) Tollhibából »F e b r.« áll az eredetiben.

leérkezett vagy érkezik Urbán vagy Andrási gyalogja, viselje magát az Ocskaival általment 300 dragony és Morva mellett csavargó 400 dragony ellen, és 3 regimentet küldjön vissza mindgyárst, kik Mocsonok s Ürmén felül lehessenek Balogh Istvánnyal, — mert nem volt kit mást küldenem.

Ebeczkit ma színlett *) haddal bocsáttám Babócsai Uram mellé: két közel corpusban legyenek, úgy, hogy vagy ezen, vagy az más étszaka tegyenek kemény csapást az lovassán, mivel még csak minden tartózkodás nélkül, nyitva fekszik Nyárhídnál s a Pirítónál, két helyen. Isten mit ad? Elküldtem Barsonwilt is, hogy megvizsgálja szállását, és mihelt megtelepeszik, mindgyárst magam is elmegyek recognitiójára; mert még tegnap sem érkezett vala oda az gyalogja, ma ha érkezett, de még semmi munkáját nem ismérem, mert nincsenek lövések, már penig 9 az óra estve; hanem ma délkorban, kikésérésemkor az Ebeczki hadainak, tovább mentem egy mérföldnél, hogy előltanálhassam az reportumot, — akkor hallottam olyanforma lövéseket, mint ha jelt adtak volna az gyalogság érkezéséről.

Súgó megérkezett, az rabok dolgában hozott informatiót, és bent volt szintén az lovas német érkezésekor, sőt az lövések alatt ment be is; mondja, az hajdú ugyan ugrott az bástyán, midőn látta: az mi lovasunk ellenkezett és rabokot fogott, és semminémő változást nem ösmért, hanem Revír haragudt, hogy fent lőttek az ágyúkkal, és az kapitányoknak mondta: mindgyárst verjék által az pattyantúsokot, ha másszor úgy lőnek, és azok mentették magokot.

Limprechtet is examináltattam, de semmit sem üzent egyebet, hanem az granadíros-kapitány nem tetszik neki: de megöli, ha irányozza, azt mondta. Rosz taczinak látszott az nekem, Szécsénben is volt bajom vele; Nyitra után Újvárba sem akart bémenni, arestum declaratiója alatt indúlt, s az népe penig szót sem tett. — Legnagyobb az: pénzt kérnek

*) Értsd: válogatott, színe-java.

még, s egy pénzem sincs már, azon búsúlok; már magamra keresek kölcsön 5000 frtot, ha kaphatnék. — Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

108.

Füzes-Gyarmat, 25. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Most reggel veszem 23. költ levelét Fölségednek. Ez étszaka megírtam már Fölségednek minden constitutióinkot, s ugyan minden dispositióim is úgy intíztetnek, az mint Fölséged írja, in casu persecutionis nostrae; de, úgy hiszem, mivel minden lovassát sem hiszem hatezernek lenni: lehetetlennek tartom, oda is, ide is sufficiáljon, kivált illyen síkban szállván.

Valóban bánom, nem tudtam az muszka Fejedelmet; az bécsi udvar váloszszát előre is úgy gondoltam. Isten megszígyenítheti magahittségeket! Isten csak Újvárt tartsa meg, kinek kívül kell segétenünk, *mert, félek rajta, kifogynak az bravadából falok letörésivel!* Ők onnan jobban látják az alkalmatosságát az megütésünknek, mert belől-felől nem takarja magát, s azon boszonkodni fognak, hogy mi azon órában oda nem röppenünk, az melyben ők látják; s magoknak conceptusokot formálván, mihelt az altereristák bizodalma fogyni kezd, — oda lesz reménségek. Azért, hitemre, nem lehet nem praecipitálnom, és magamot is közeljebb nem forogtatnom. *Két hét a közi, opinióm* szerént.

Szemerének már is írtam kétszer is. Otlik Uramrúl ez étszakai levelemben írtam; de Kassára még e télen réáérkeznék Urbán, hacsak az erdélyitűl félteni nem kell. Itt ugyan rebesgetnek már is ollyat, hogy az is kigyütt, nem tudom, hová s meddig? Semmit iránta Fölséged emlóteni nem méltóztatik; elhiszem, Máramarosnak tart.

Fekete Istvánnak nincs czere, Török István regimentének commendánsa; nem tudom, úgy szeretné-i Rátki Uram?

Bottyán csak nyomorút (beteg); *ha* Fölséged per absolutum bonis modis hivatná, nem tartózkodnék ugyan: de bizony észrevenné, mert már is emlékezetben volt ollyan előtte; most ugyan csak bolondságnak tartjuk dolgát.

Mástúl nem, Bertóti Uramtúl hallottam bolondságát Ordódinak, törődtem is rajta; régen elvesztette böcsületit előttem, sok okból.

Éppen hogy írnya kezdettem napkeletkor levelemet, kezdődtek nagy lövések, nyolczat hallottam egymásután, ugyan salvé-formában. Nem hiszem, ez étszaka sánczot nem vetettek volna, s azt lövik az mieink.

Az levelet mindgyárst béküldöm Komáromban, és az rabok dolgában is iratok Bottyánnal. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Igen continuáltatnak az lövések paucis intervallis, — talám már is bumbázza az átkozott: mert nincs annyi öregágyú benne, az mennyi hallik.

Külön negyedíven:

Kegyelmes Uram! *Bottyánnak persvadeáltam: mivel nem lovagolhat, inkább maga menjen föl* Fölségedhez, *segétséget kérni; addig jobban lesz, hozzon népet, mert nem tudja más úgy megbeszílni az dolgokot.* Még talám ma is megindúl Szécsén felé.

Megszűntek az lövések, nem igen hallani ismég, — hanem reggel kezdettek vala sűrűen hallani, az mint írám.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.; rész szerint titkos jegyekkel írva.)

109.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Jóllehet, particularis informatiómból mind az ellenségnek constitutióját, úgy hadainknak állapotját is méltóztatott Fölséged kegyelmessen megérteni: mindazonáltal már ezelőtt is az lévén Fölséged kegyelmes parancsolatja, vagy magam menjek, avagy mást expediáljak Fölséged kegyelmes parancsolatja vételére, — de mivel magam, Generális Bottyán János Uram betegeskedésére nézve, (lovagláshoz ereje sem lévén ő Kegyelmének) nem távozhatok az hadak közül: mégis, disponáltam ő Kegyelmét, szekéren viteti magát Fölséged alázatos udvarlására; ő Kegyelme által azért mindenekről Fölséged magát méltóztatik informáltatni, és legkivált arról: hadaink melly szíves resolutióval legyenek; mellyeknek felbuzdúlt indúlatjokban Fölséged is bízvást megnyúgodhat, csak még valamely segétséggel, Fölséged kegyelmessége által, bátoríttassanak.

Nagy alázatossággal kérem azért Fölségedet: méltóztassék Újvárnak mostani constitutióját oly kegyes reflexióban venni, hogy féretévén egyéb occurrálható consideratióit, valahonnan kitelhetik, lovas és gyalog hadbéli succursussal, felőlemlített Generális Uramot mentűlhamarébb ide közinkben expediálni kegyelmessen méltóztassék. Kinek expeditiójával mind az hadak universaliter, úgy ezen egész tartomány is megbátorodnának, s érkezésével penig megerősednek, fegyverünk vezető irgalmas Istenünk szent áldásából ellenségünk ellen is annál nagyobb kedvvel, megújúlt erővel és bátrabb szívvel hasznosb operatiókat tehetnek; melly által mind Fölséged, úgy közönségessen mindnyájan nemzetestől megörvendeztetünk.

Ugyanezen alkalmatossággal azonban arról is alázatossan kérem Fölségedet: méltóztassék nevezett Generális Uramnak olly kegyelmes parancsolatot is adni: visszajövő útjában mindenütt az vitézlő rendet, valahol találhatja, felszedhesse s magával az táborra hozhassa; mert kik eddigvaló pa-

rancsolatra öszvegyültek vólt is, sokan azok közül újobban megoszlottak, — az által is szaporíthassuk magunkat. Ezzel Fölséged kegyelmességében magamot alázatossan ajánlván, maradok

Fölségednek
Füzes-gyarmati tábor-
ból, 25. 7-bris 1708.

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, ívrétben, csak az aláírás sajátkezű.)

110.

Füzes-Gyarmat, 26. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnapi levelemben emlékeztem Fölségednek Bottyán Uram elküldése iránt, az mint is ma megindúlt, már csak póstaképpen, segétséget hozni Fölségedtűl, minthogy Újvárnak obsidiója már bizonyos. *Nem ítílhettem máskínt küldeni: mert már papja és szolgája, az kik béjártak* (Esztergomba), *fogva lévén, maga sem tagadhatja hírivel való járását,* ex mera simplicitate ugyan csak; *gyanúság alatt lennyi magát irányozta, értetlenségitül fílvén, pattogása nélkül meg nem készült volna.* Azt ugyan nem is tudja, hogy tudom, azt parancsolta azon *barbél-szolgájának: mondjad, hogy én is labanczczá leszek, — hazudj neki, míg az hadak* összegyűlnek! Mikor penig az *protectiót kihozta, mondotta neki: ihon van, de hogysem ártalmunkra legyen, szaggassuk el! Ne bántsd,* úgymond, *én gondom az, semmit se fílj!* S úgy tudom, nevezet szerínt *maga jószágára,* s nem csak *a falura* (Köbölkút? Bátorkeszi?) *szólló. Nem tagadja az embere: megmondta üzenetit Kuklendernek, hogy maga is bémegy;* de amaz csak *azt felelte, hogy már kiszerzettem vala neki a gratiát, — megcsalt; hanem ezen levelet* (kiben mi volt? nem tudja) *vidd ki neki, hadd végezzen velem!* Azt penig *nem akarván felvállolni, öt nap tartóztatta. Én gyanakszom, talám* azon üdű alatt *följül várt váloszt. Pénzt is vitt bé borra, s ott hadta, talám 800 tallér.*

Tehet az is valamit az latban, hogy maga elüttem *szörnyen szidta azon emberét, hogy labanczczá lett, s nem mondta, hogy engedelmet adott; mikor kigyütt is, azt mondta: megfogatja, — most már potenter fogta volna pártját.* De én mindezeket csak annak tulajdonítom, hogy ex pura immaturitate azt hitte: ő okossan viszi véghez *maga jószági conservatióját;* mert hiszem, nemcsak az, hogy feleségét s (ingó) jószágát elküldte (Szécsénybe): de még már a trencséni harcz után az hadakra pénzit kiadta,*) azonkívül Bars és Hont vármegyéknek alkalmas ezereket adott kölcsön, az dicák exolutiójára; és ehhez considerálom: *micsuda consternatus, megiedt ember volt az Ocskai hírin, mikínt sürgette sírva persecutióját, micsuda zelussul tette le az új hitet, és készségét declarálta mindenfelé.* És így, Kegyelmes Uram, én ebben egyebet nem látok, hanem *inter spem et metum positus, ha bizodalma lehet ügyünkhöz, — nincs mitül félteni! Ha Újvárt elvesztjük, sem békesség, sem külsö segétséggel nem erösödik szive: paratum voluit habere iter.* Kire legkiváltképpen *jószáginak oka vezeti,***) *semmie sincs másutt.* És ehhezképpest, Fölséges Uram, szükségesnek ítéltem Fölségedhez való menetelét, ut confortetur; mert tagadhatatlan, *gyanóság alatt véli magát lenni,* és ha most *szomorú orczával bocsáttatik: nem jó lesz, cunctationem capit desperatio; azért roborandus est, vel puniendus. Biztatásokkal és jószággal lehet talám megtartani, Szirmai jószágaibúl valami nevezetessel, az hová feleségit szállítsa;****) *és az külsö segétségnek reménsége biztathatja, mert azt mondja: ha az nem lehet meg, — bíkíljünk!*

Midőn már disponáltam, hogy Fölséged *parancsolja ne-*

*) Bottyán aug. 19-kéig 7000 frtot ezüstben fizetett ki sajátjából, hadosztályának, hópénz gyanánt, miért Rákóczitól külön köszönő irattal tüntettetett ki. (Bottyán élete, 243—245. l.)

**) Bottyánnak bátorkeszi uradalma ugyanis (Bátorkeszi, Köbölkút, Nagy-Bény, Kis-Újfalu és Kigyós-Gyarmat faluk, Csuda és Leánd pusztákból álló), továbbá Béla, Gyiva, nemkülönben a Rákóczitól kapott Kéménd, Csata, Madar és Szent-Péter falui, mind Esztergom, Komárom és Érsek-Újvár között feküsznek, s így igen könnyen az ellen hatalmába kerülhetnek vala.

***) Meg is kapta azután a fejedelemtől Pazdics és Lazony, Szirmayféle Zemplén-megyei jószágok haszonélvezetét.

kem odamennem (Szerencsre), *arrúl canferálni: micsuda hadat kell ide, s micsudát* Erdélyben küldeni? s mivel én nem mehetek, menjen ő, az Istenért, disponálja Fölségedet: küldjön hadat Fölséged, — örömöst cselekedte. Magam lovait adtam s kocsit neki, mert hintaja nehéz vólt; akkor osztán az mostohafia és cselédje (családja?) reáment sírva: ne menj Uram, mert megarestálnak! Megrivogatta (megriogatta, riasztotta) őköt. Odamentem magam, és mondja maga nekem: ezt mondják! Szólítom az fiát: mi okon mondják? Sír előttem, azt mondja: csak magunktúl gyanítjuk, mert elvitték köbölkúti papot és borbélyt is. Megnevettem őköt, s azt mondottam: engem rosz embernek *) tartsanak, ha megarestálják Kegyelmedet; mert ha meg akarnám fogatni, — nem udvariaskodnám! Tudja maga Kegyelmed okát; hogysem féljen Kegyelmed, inkább ne menjen! Azt mondja maga: no hiszem, én azt tagadtam, hogy az jószágomot akartam megtartani; de én bizony szükségét látom, elmegyek. Ha itt nem lovagolhatok, legalább hadat hozok! Inkább el se vigye Kegyelmed az dragonyokat késerőül magával; *mert Dávid Zsigmondot caute küldtem vele.* Hadd gyűjenek, — még valamely böcsülletes embert is küldjön Nagyságod mellém, hadd hallja: mikint szóllok ott is az Fejedelemnek, — mert én bizony megmondom ám!

Nem tudom, az fia conscius facti-é, s az szolgája, az ki bejárt? De igen alteráltattak. Fölséged *bölcs tetszése tovább iránta.* Az köbölkúti papot Bozókban, az borbélyát Gácsban vitték.

Az ellenség constitutiójárúl mai reportumát Ebeczki Uramnak megküldöttem; úgy van hagyva: ez jövő éjjel próbáljanak valamit, — de nehéz kilátni az füstös üdűben messzirűl. Én úgy hiszem, Naszvadnál van egy része az gyalognak, az munitió őrzésére, kit ott raktak le az hajókrúl az templombau. De lehetetlennek tartom, ez éjjel meg ne vetette volna sánczát: mert igen-igen szól ma az lövés, reggeltűl fogva. Ma Otlik Uramtúl várok és onnan is reportumot. Talám még ez éjjel magam is elébblopódom az hadak-

*) Előbb »h u n c z f u t n a k« volt írva.

hoz; de bizony, mi nehezen igazodhatunk az megütéséhez. Isten reásegét még bennünköt!

Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., nagyobb része titkos jegyekkel írva.)

111.

Füzes-Gyarmat, 27. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Fölségednek 22. datált méltóságos levele mai ordinarián érkezék. — Az 30,000 embernek való fundus iránt valamint fogom vehetnem parancsolatját Fölségednek, azt követem; de már csak téli havak ha kezdik: mert bizony említeni is haszontalannak tartom most, az ellenségnek szemünk előtt létire nézve, mert már ezen föld az orvosságtúl is irtózik. Csak elvonta itten magát az ember, s fülel; az szegénség mégis teng-leng, az nemesség csak meglippent, és mindenek — látom — Újvártúl várnak, még az következendő gyűlésnek is mind ideje s helye attúl függ.

Az Commissariatusság és feje ellen való panaszokban, Fölséges Uram, nem kívánnék hertelen ereszkednem; elhiszem, nem akart alábbvaló lenni az evangeliumbéli ökörnél: quis trituranti bovi, etc. De, igazsággal írhatom, oly zelussal, oly dexteritással, s oly szép módjával provideál az semmibűl, mondhatom, hogy bűnnek tartanám most disgustálni; s ahhoz, oly exhortatiókkal ébresztgeti az embereket, — magát halálra inkább, mint submissiójára az németnek declarálván — hogy csudálni méltó, in tam parvo corpore*) tantos esse spiritus. Azt is merem assecurálnom: nincs excessus, sem honyi, sem külső költségében; de ezeket elhiszem részben, — még sem teszen annyi rosszat, mint jót. Ut-ut sit? hiszem, van

*) A kis termetű gr. Csáky István főhadi-biztost érti.

parancsolatja a számodáshoz való készületnek: akkor hadd fordúlnának talám az illyenek is elő. Hasonlót tartok Babócsai Uram iránt is; bizony, Kegyelmes Uram, non est de tempore; két hét az közi nehéz munkánknak, — azután vagy megyünk, vagy szaladunk az quártélyra, — akkor jobban meglehetnek ez illyenek.

Az mi az ellenség operatióját illeti: tegnap estve 8 órakor kezdődött az hangzása, s nem volt szüneti; elhiszem, hogy elkezdette bombardírozását. Nem véltem volna még ezen accludált levelekhez képpest, *) kiket estve vettem, hogy tegnap, egy étszaka megkészítse bateriáját. Ma ugyan az várbúl sokat lőttek, s mindgyárst gyanítottam, hogy az ő bateriájához; mint succedálhatott? nem tudom. Csak portásim érkezének, megszállása formájárúl: mindgyárst mennék oda magam is, mert elítélném csak szállásárúl is: ha kiszakad-é erre valami benne? kit nehezen hihetek, hanemha bésánczolja az gyalogját; de csak provisióját is mi késérgeti. Nem hiszem, megszakadjon; mind is nem sok a lovassa, — nekünk ugyan elég, sok is!

Váczrúl nem is gondolkodom: hanem Bajnócz, Túrócz, Liptó, Zólyom, micsuda, — oda vágy ő az ép országra; és ha Bars s Hont vármegyét elveszi: beéri véle; mert mindgyárst *szaporodik e télen négyezer labancz, — Balog, Somogyi, Géczi, Ebeczki, Luzsinszki, Bokros ezeriben kevés marad, az reménytelenség miatt.* Istennek hatalma nagyobb mindeneknél; csak egy-két csapására segétsen Isten bennünköt! Most majd mind oda van három felűl az had körűle, bízom hozzá, hogy próbálnak. Még azt sem tudom: Babócsai Uram írása szerint mint succedált Gundenfinger étszakai csapása? mert Komjáti felűl kerűlt volt, oly véggel; mindgyárst megírom Fölségednek. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

*) Ma már csak az egy Berthóty-féle levél van csatolva.

Talabának, Kegyelmes Uram, ezen választ ha jónak ítéli Fölséged elküldeni, — ne maradjon válasz nélkül. *)

Külön félíven:

Kegyelmes Uram! Éppen, hogy expediálni akarám az levelemet: ismét érkezék ez étszaka kilencz órakor kigyütt Újvárból két katonám, ezen accludált levelekkel. Még akkor bumbázni nem kezdette vólt, hanem nem messze gyütt, hogy reákezdették; de én tudom, hogy 8 óra után kezdették, — ideiben kellett kigyünni az katonának. Nem volt annak ez étszaka szűneti éjfélig, hanem azután igen megszűnt, egész virradtig; hizelkedem magamnak: talám kivágták az sánczból, mert az hóddal el nem hadta volna.

Az dragonyosokot válogattatom: de az gyalognak, kiről Fölséged azelőtt írt, nincs híre. Babócsai mit ír, és így nincs haszna járásomnak; hanem megvárom már Otlik hírit, — nem hiszem, orderem ellen által nem ment az Vágon az hadakkal. Balogh Istvánt küldtem utánna, oda van az is, már negyednapja semmi hírem felőlek. Szombaton kimegyek, úgy, hogy magam is ott csavarogjak, forogjak körülöttek, míg módját látom s hadam gyűl megcsapására.

Beleznai béléptetett az táborára, az istrázsa megűl hozott egy rabot, kettőt vágott, — az nézte meg táborát. Az lovassa úgy fekszik, kicsin helyen, mint mi feküdtünk az nyárhidai parton; az gyalogja előtte keresztül, az régi sánez mellett, illyenformán: 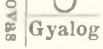

Melléklet:

Bertóti Uram Újvárból clavessel írtt levele, 26. 7-bris 1708.

Igen jól csik, ha igírt gyalogot és dragonyosokot beküldi Excellentiád; sietni kell. Ezerkilenczszázan vagyunk, beteg csaknem háromszázan. A német ma igen közel gyütt, de elpuskázták őtet; mieinkben egy granatíros-strázsamester,

*) Tán a föntebb olvasható, sept. 20-ikán datált válasz értetik.

Felséges Fejedelemé, bennek egynehány (esett,) de visszament az aprosában. Istrázsája is vagyon Komjáti felé, mindjárt a kerteken felől való sánczna szögletén, Pirítón túl, lőtt is ágyúból.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részben czifrákkal írva.)

112.

Füzes-Gyarmat, 28. 7-bris. 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Soha nem tudom, mit írjak Fölségednek az ellenség felül, kit tegnapelütt futrazsérolásában egynehány kis porta megcsapván, nevezetessebben Beleznai majd 70-et vágott, 12 rabot fogott, s többet negyven lónál; azokot elküldvén, nyomban az táborához léptetett, istrázsáját fényes nappal nemcsak bé, de felverte, kettőt hozott közülek, s az tábor széllén nyaggattak bennek; kire felzendűlvén az tábor: jól megüzette magát, s egy sebes esvén köztök, megtért.

Tegnapon rendeltem vala: Balogh István egy felül 3 regimenttel, s Ebeczki más felül próbáljanak, Babócsai vígyázóban maradván köztök. Midőn már várnám Isten áldását próbájok iránt: tegnap estve felé megszűntek az lövések, ez étszaka is; hajnalban veszem Bertóti Uramnak illyen resonabilis írását, arra, kiben írtam vala: meg ne ütközzenek azon, hogy nem hertelenkedünk, — de lövís semmi sincs ma napestig; már majd éjfél lesz, — semmi lövés. Azonban sem Újvárból, sem portásimtúl semmi hírem, hanem »Azt mondják« uraimék hírrelik: tegnap estve az német, minekutánna harmadszor az malmot megpróbálta volna, 300 emberénél többet vesztvén, az testeket is odahadta, s kiszállott alóla, ki azt mondja, Tót-Keszihez Surán felé, ki penig, hogy Tót-Megyer felé. Küldöztem vizsgálókot ki is az falukra, magam is majd Sallóig sétáltam, — totus mundus clamat: elment az német Megyer felé Gútának; némellyek azt mondják, még Keszinél van, de ugyan csak elhadta sánczait. Már soha nem tudom: ha utánna édesedtek-é az hadaink? egyik azt tudja: az má-

sik tett hírt? megmellőzték-é? mit akar? soha nem tudom azért innen küldtem négy felé portát: quid hoc sit rerum?

Míg azonban azt megtudhatom bizonyossan: íme, Eszterházy Antal Uram ma érkezett levelét Fölségednek alázatossan megküldtem. Supremam meretur laudem, superavit Rubiconem.*) Hanemha ő ment volna Bécsnek, avagy zöldellenék az Feketeerdő! Mert ma negyednapja szökött egy virgoncz katona nemeske, csalóközi, Somogyi ezeréhez való, Szeredből, kit rabúl fogtak vala el, — kicsalta lovát, fegyverét, hogy labanczczá lesz; leverik a vasát, felfegyverkezik, áldomást isznak, még hitezése előtt itatni kéredzik lovával, — megrugaszkodik az erdőnek, összebukkanék más ollyan bujkálóval, Balogh katonájával, összeiednek, s összeösmerkednek, és együtt indúlnak le az Vág berkinek, 4 ráczot tanálnak elő, látják: nem jó lesz, — ketten neki rivalkodnak, az négyen rajta mennek, ketteit lecsapják, ki magáét, egy-egy lovat hozának; az mondja: kevés napja hallotta, hogy 3 vagy 4 regiment már kiválosztatott felmenni, mert az franczia jól levágott az németben, s még Eszterházy Józsefnek is fel kellett volna menni: de az hírire szökik hada, már nem megyen. Isten tudja! Ha Gútának megyen az német, elhiszem ezt. Ha Nyitrának viszi az gyalogját: engem keres. Ha Bajnócznak indúl: bánya és linia kell neki. Elvárom, mit akar? Ha úgy hiszi Haiszter, mint az rabok mondják, hogy 50,000 emberem van, bizon fél. El is hiheti, mert *tizennyolcz ezer gunyhója itt van; paraszt itt nem jár;* 3 corpuska, 33 kis porta úntalan körüle az ellenségnek. Schau, schau, fil (viel) kurucz!

De mind nagyobb ennél Istennek kegyelme: mert már 36 órája megszűnt az lövés; hátrább ha szállott: újra nem kezdi. Elhiszem, ha Keszinél van is, addig lesz, míg munitióját elszállítja. Ha az malmát sem adták: nem bizott az várhoz; munitióját s némely hadát hátraküldi, s az többivel progrediál. Ha Megyerhez s Gútához száll vissza: el kezdem hinni, virít az Feketeerdő! Istennek kegyelme; ubi humana deficiunt remedia: Divina succurrunt! Mert egy ökölnyit elnyertünk szívibűl német uramnak ha Újvárt elhagyja, ily szégyenre

*) Azaz: átlépte a Lajtát.

kiváltképpen, ennyi büszke híre után; még ugyan ratumnak írnya nem merem: de Antal Úr levelét tartóztatni az jó hírrel, nem kívántam. Magamot Fölséged kegyelmességében ajánlván, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön félíven:

29. 7-bris 1708.

P. S.

Kegyelmes Uram!

Nem lehete nagy öröme ezen levelemben irott conceptusimnak: mert csakhamar érkezének Babócsai Uramnak accludált tudósítási, *) kiből megtetszik az német helyben léte; onnan okát nem lövésének nem tudom: de contrarium sem gyütt, hogy az sánczait elhadta és összeszállott az német Keszihez; az bizonyos, el nem ment.

Rettenetes scrupulusom van abban: Szluha mikint írja Súgónak az levelet, sub volanti ment Bátor-Keszire, Babócsai includálja; semmit sem ír felőle: mikint ment ki azon levél Újvárból az nap, hogy az lövést elhadták?

Midőn ezt írom: veszem Beleznai levelét; bizonyos embere üzente ki: az táborrúl kétezer német kicommandíroztatott engem felkeresni, és hogy az nyitrai németekben Rétei Jánosék levagdalván, Ocskai odaérkezett, 5 trup némettel Nagy-Tapolcsán felé ment. Ki tudja, ha nem több-é? és nem az Macskarév felül akar-é kerülni? De hiszem, az hadaink arra vannak, Otlik Uram is Bánban, — talám nem bocsátják reám!

Gazhírben azt is hozzák, hogy Pálfi is 2000 lóval Nyitrának ment volna; vígyázok magamra az mint lehet, s készszen vagyok. — Azt is hozák: maga az Vágon túl feles népet hajt az német, bé akarván magát sánczolni, és tegnap vontattak bizonyossan 12 öreg hajóval munitiót Budárúl Komárom felé.

*) Ma már nincsen semmi melléklet.

Veszem Otlik Uram levelét; már tudta tegnap Ocskai reámenetelét, — együtt voltak az hadak Bajna táján. Isten akaratja!

(Eredeti, egy és egynegyed íven, negyedrétben, s. k.; nehány szó titkos jegyekkel.)

113.

Füzes-Gyarmat, 30. 7-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap s az éjjel három rendbéli levelét veszem Fölségednek, kikre míg particulariter váloszt tehetek, alázatossan írbatom Fölségednek: megtért Barsonwil, Babócsai Uram is elömben szállott Sallóban. Tegnapelőtt gyütt ki Bakó Újvárból, rabokot hoztak, kit Szent-Miklósi elfogása alkalmatosságával fogtak; — conformis informatiók: Még öreg-ágyúja nincs az táboron, volt híre: ma mennek érette. Mozsárral 4 bombát vetett, hogy Bakó bent volt: egyik el nem sült, a másik az égben (légben) szakadt el, harmadik az barátoknak 8 juhát ölte, negyedik általment az váron. Azután desistáltak vala, várván az ágyúkot, hogy egyszersmind kezdjenek hozzá. Az Nyitra vízin általmehetni Újvárban, de nem próbára. Naszvadnál semmi sincs; 10 vagy 12,000-nek tartja Babócsai Uram. Tardoskeddi felül küldtem vala Otlik Uram mellé az hadat, hogy béüssön, — íme, most veszem váloszszát. Ebeczki még oda van, de az is csak portáztat. Könnyű kicsalni az ellenséget, mert annak rácza, németje kigyün derekassan mindgyárst: *de nehéz rajta bíztatni az hadat.* Tudom, Kegyelmes Uram az váloszszát, adná Isten, tehetnék róla! *Nincsenek kemén portázó tiszteink, csak lopni szokott az ki jó is. Most* megyek közikben, majd meglátom, kit tanálhatok kemén próbára?

Ocskai még is Nyitrán van azon németekkel; írtam Otliknak: általgyüjön; innen is küldök, de *kevéssel sokat ten-*

nem nehéz. Eleget sír bennem az lélek; nincs egyéb reménségünk jobb az Istennél! — Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Fölséged elhitetheti magával: még egy napja sem múlt az németnek, lármája nélkül; derekas csapás nem esett, kit, úgy látom, *periculumja nélkül hadainknak nehéz elkezdeni üdünap előtt; az vesztené Újvárt.*

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., részenként chiffre-kkel.)

Melléklet:

Examen Berenhardÿ Fajter, Furirsicz ex Regimine Tirham.

1. Hány gyalog regimentek lehetnek itten az armádánál? kiké? s melly erősek?

2. Nem értette, hogy lett volna valamelly commandó ki portára?

3. Micsoda hírünk vagyon: hol vagyunk és mennyin?

4. Vár-é magához valamelly népet többet, s honnan?

5. Micsoda híre van az ellenség közt az erősség attakírozásának? és micsoda munitiója vagyon?

6. Nem kívánja-é az táborának helit változtatni, vagy sánczolni? és micsoda fogyatkozást szenved?

Respondit:

Ad 1-mum. Szalmnak 2 batalionja, kikben vadnak circiter personae	700.
Nehmnek 1 batal. pers. circ.	300.
Tirhamnak 1 batal. pers. circ.	350.
D'Arnannak 1. batal. per. circ.	700.
Tolejt 1 batal. per.circ.	250.
Czikin 1 batal. per. circ.	400.
Hazlinger $1^1/_2$ batal. per. circ.	700.
4 regiment dánus, per. circ.	3500.
Summa personarum circiter	6900.

Ad 2-dum. Többet nem tud, hanem, hogy mindennap az aproshoz commandéroznak lovast circiter 1500, gyalogot az aprosban 2000-et; futrázsra lovast commandéroznak 1000-et; de, hogy portára valahová? semmit nem hallott.

Ad 3-tium. Közönségessen beszéllik táborokban, hogy az Trincsénnél megszaladt magyarságot öszveszedvín az Fejedelem, egyik részével Morvában készűl, az másikkal Bercsényi Uram vagyon, de micsoda helyen? nem tudják, sem hallották.

Ad 4-tum. Hallotta, hogy 3 regiment brandeburgusnak köllött volna jüni: de Bavériában az parasztság rebellálván, odament; többet nem hallott.

Ad 5-tum. Bummákkal kívánja attakérozni. Álgyúja itt több nincs két halb-kartaunál, és hat felt-stuknál, a mellyek is az aprosban vadnak. Mozsara van aprókkal együtt uro 40. Hanem Gútánál hallott lenni 18 halb-kartaunnak, tegnap vagy ma köllett érettek 4 ezer embernek, lovasnak és gyalognak, commandéroztatni.

Ad 6-tum. Az tábor helyét nem hallotta, hogy kívánta volna megváltoztatni vagyis sánczolni. Az futrázsiban legnagyobb fogyatkozást szenyved; fája is szűk.

(Eredeti, negyedívre, nyolczadrétben irott följegyzés).

114.

Füzes-Gyarmat. 2. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Minthogy kifordúltam vala és bizonyos portákot expediáltam, és Újvárba is emberemet küldöttem vala, annak akarván végére mennem: az kemény bombázás micsuda kinyilatkozó alteratiót csinálhatott? azért Fölséged adjutantját várakoztattam, hogy bizonyossat írhassak. Mai napon tértek meg, és íme, micsuda leveleket hoztak, accludálom alázatossan Fölségednek;*) kibűl megtetszik, Isten kegyelméből nincs

*) Ma már nincsen semmi melléklet.

mitűl még annyira félteni Újvárt, hogy ezen kevés összeszedett hadat kínteleníttessem újjabb oszlására exponálni. Kire való nézve az apróbb portákot continuáltatom, kiknek meg is volt s van is haszna, de máskint nincs, mert már is ezerek mennek futrázsra; tegnapelűtt is Szent-Pétert felverte, lehetett hatezer, szállinkóz (?), és *ha meg tanálna verni: új tábort már nem lehetne verni, mert nem boldogúlt* annyira még az hadunk, hogy azt követné, az mi jó, hanem csak az mitűl nem fél. Mert régen vagyok rajta, hogy az vár mellűl csapassak ki. Az Nyitra hídjánál az mi újvári istrázsánk áll; mindenütt körűlállják az mezei strázsáink lóháton Újvárt, — oda bizony szabadon mehet; most küldtem 200 dragonyost nekik. Lesre igenis, kigyün az táborárúl. *Most Ebeczki kárt nem vallott: de szígyent ollyat,* nemhogy írja, de mondani sem meri, *kétszáz német előtt.*

Naszvadnál 100 lovas, 200 gyalog van az templom kerítésében, az hidat őrzi; oda járt volna Szent-Miklósi, mikor megtérőben esett rajta az lövés. Azt nem tudom én, mi formában van annak dolga? de maga hitin kibocsátották, hogy más oly rabot ha bé nem küld, maga bémegy, ha meggyógyúl. Nem győzi dícsírni: micsuda jó emberek azok, s mely jó szívvel látták, és mint emlegették az békességet; a melly rabok szokott póstája van, gyallai ember (Dallos), az által küldték ki (Komárombúl); éppen a propo esett: én is ugyan azon által küldtem bé Tolvai Gábort Komáromba, ismég maga hitin.

Az valóságos, hogy az rabok is azt vallják: nincs több 2 faltörő-ágyúnál velek, nincs is még láttatja készűletinek, s már penig naponként fogy az üdű; nem is hiszem, hogy persequálni indúlhasson az lovassával: effective 5000 ha van, mi marad, s mi megyen? Mezőben, síkon fekszik, sok istrázsa, az bateriát külön petekérozni, prófunt-késérő, Prácsaft. Silbak, micsuda. Nálunk sem igen szűnik az kótyavetye; ha nem csordúl, cseppen.

Gazhírben mondják Komáromban: még egy hetet várnak, ha meg nem veszik, kiküldenek armistitiumra, mert az császár Pozsonba gyün, — non est sapienter! Talám nem vétek vele, ha in tempore merem kérdeni Fölségedtűl, *mikor az Nyitra mellékivel béirnék Szerednél és Bajnóczig?*

26. költ Fölséged levelében emlékezik, hogy 14 *száz benn az had, — van* 2000, id est kétezer. Az étszakai próbákra bizony reávehetni Fölséges Uram az hadat: de akkor hasznossabban, mikor váratlan esnék meg; illyenkor az Prácsaftja ellent vét, — potom snogi; hanem, ha proportionált erővel mehetne ember, azt javallanám. Vagyok, mint vagyok, megírtam Fölségednek sokszor. Mikor mindenképpen — hitemre — azon mesterkedném, mikínt lehetne az meg?

24. költ Fölséged kegyelmes parancsolatjában jól van praevideálva: mikínt jártam újjabb dispositióimmal is? Az okoskodás és immaginatiója mindeniknek, az obedientia az alábbvalóknak: nem poroncsolák, úgymond; — az rendetlen csavargáshoz szokott sorsa az közönségesnek csak azt hozza magával, az mit az fátum szele fúj kezünkbe.

Mind ezen circumstantiákban sem járta meg úgy az keserűség szívemet, mint ezen Fölséged levelébűl olvasván reiterált *búcsúzását. Mire való, s mit tesz az? micsuda indúlását magyarázzam* Fölségednek? *micsuda resolutió? én — hitemre — rem értem; hiszem, azt tudtam, úyy megyen* Fölséged *Erdélybe, hogy bé ne érjen, novemberben gyülés legyen itten;* azonban másfelűl *búcsúzik* Fölséged *illyen accludált* memoriálissal: maradjak én, — az kiben penig jobbára olylyan dolgok vadnak praevideálva, hogy esztendőre valók lesznek, s még talám akkor sem, Fölséged minden vármegyéknek mit méltóztatott intimálni. Hát már csak *idemaradjunk? Azt jónak láttam, hogy legalább két felül ne féljünk; és fogyatkozását az commandóknak mikor értettem: hitemre, nem értettem bémenetelit* Fölségednek, hanem praevisive szóllottam de effectu. Ha nem tudom: mi rosszat kell is immaginálnom, — csak, azt hiszem, megelégszik ez az bányákkal, és meg fogjuk mi tarhatni még gyülésünköt.

Az posztó mennyi légyen? én, hitemre, nem tudom; de nem hiszem, mind is légyen annyi, az kibűl 5000 köpönyeg kitelnék: mert több kell ahhoz ezer végnél, — annyi ott légyen? nehezen hiszem; de az mi hol van, mind Fölséged hada ez is, az is. Abát is eleget hozathatnék, csak fizethetném ki. Mindgyárst megírom Beniczkinek: küldje írásban Fölségednek partialis extractussát, mi hol van? s micsuda hadaknak

kell mundér? Mert az Dunántúl valókkal kell számlálni, — innen sem sok hía lesz. És így osztán Fölséged parancsolhat felőle.

Az rosz fiam nem érdemli nagy kegyelmességét Fölségednek, kivel maga is dicsekedik; nagy alázatossággal köszönöm én is ily atyáskodó kegyelmességét Fölségednek hozzája; csak azt apprehendálom, hogy ő majd tudni fogja mit tesz a: coman zet repa? s én nem tudom. Adja Isten, lehessen végig jó szolgája Fölségednek, s oly tökéletes igaz állandósággal, mint vagyok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként czifrákkal írva.)

115.

Füzes-Gyarmat, 3. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnapi elbocsátott adjutantja által Fölségednek alázatossan írtam. Ma ismét Megyeri által Újvárból micsuda levelet vettem, alázatossan accludálom Fölségednek. *) Istennek hála, az malmon való ostrom hogy succedált; de nem használt jobban az succursusnál semmi, mikor csak 25 hajdúnk volt benne. Az való, megdícsírem ugyan az szerencsés actussa után Reviert: de talám nem jó lesz magát gyakrabban exponálni, azt meg is írom neki. — Patvar tudja, mindenik magát dícsíri, s másban lát vétket! Már másszor ez így, nem hiszem, succedáljon: mindazáltal Isten segéteni fogja tovább is. Azt látom az relatiókból: Csajági és Revier kicsapdoznának örömöst; amúgy heveskedik Csajági, bolondúl üzent ki az mi tiszteinknek, és kiáltott is az bástyárúl, hontozván (hunczfutozván?) őköt, hogy nem járnak úgy az ellenség között, mint az ő szeme. Már írtam ugyan neki. Commendant Uram (Berthóty István) nem örömöst engedi az kicsapást.

*) Sem ez, sem az alább érintettek nincsenek ma már mellékelve.

Örömöst küldenék valamely lovas portát étszaka az vár alá: de félek, hogy még az belsőknek is azok veszik el az szíveket; mert irtózva menuyi haszontalan oda, — mikor vérszemet kapathatnék véle valahol!

Éppen most érkezett Ebeczki is meg; az nyitrai németet Ocskaival künszorították vala, elszéllyesztették mellőle az labanczot, s levagdaltak valamellyet. Vagy 300 német lovas egy szorosba vette árok mellé magát, — bolondúl nekirohantak, megtorpadtak, egy kis salvét ada reájok, — mind elgyütt mellőle az had, s odahadták gyalázatra; maga is Ocskai köztök maradt meg. Ebeczki csak pardont akart már nekik kiáltani, — *hertelen csak elzúdúlt mellőle az had, ugyan szaladva ment egy hód hosszára,* csuporton ment osztán vissza az naplásban, az hol az cselédét hadta vala. — Nincs keservessebb az lelkemnek, mint, hogy nem lehet az mint akarnám, s az mint lehetne, sem cselekeszik.

Már csak revocálnom kell az nagy portákot és csak heverésző munkájokban fárodságokot; hanem Isten kegyelmébűl máskint fogok hozzá: csak az iliát válosztom az tiszteknek, — mert mind rosz már az vénje.

Kocsis János nevő ódal-hadnagy most 12 hajót nyert, de azokkal nem bírt, — összeégette, mind prófunt-lisztestűl s élésestűl, szalmát hányatott, s meggyújtotta napestig, tegnapelőtt, Gútán feljűl, az pozsonyi vagyis magyari Dunán; 9 rabot hozott közülök, az többit levágták. 45-en voltak, német is volt több 30-nál, és ugyan az pozsonyi s bécsi posta ordinaria pachetumot is elnyerték. Ilyen apró portákra mindenütt van szerencséjek. Most már alkalmasint felvették volna az módját az német járásának. Talám már többre fogunk mehetni Isten kegyelmébűl portáinkkal!

Az pósta-leveleket meg nem hányattam még egészszen, hanem az mellyekre akadtunk már, íme, azokot accludálom. Ebből Antal Úrnak jó progressusa látszik, kivált Draskovics János levelébűl. Az irgalmas Isten bárcsak egy kis zuzmarázt adna az nyakában az síkra, — talám jobban viselhetnénk ma-

gunkot! — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Ezen levelem végezése után veszem Fölséged Szerencsrűl 30. datált levelét, Nyiczki Uram megérkezésivel; az resolutiókot olvasom, és imé visszaküldöm. Csak elhiszem, ha kellene ő (az orosz) francziának, kellene neki az franczia!

Bottyán Uramnak én örömöst adok szállást Varanón *ha kétsíg nincs hozzá; nincs csak ollyan is, kitül hallgassanak az hadak az Generálisok közt. Magam* nem érkezem reá, egészségem sem engedi. Én örömöst nem írnám, de bizony igaz: ha *engem confundálnak, — nem most lesz hadunk, és az ki nagyobb: labanczczá lesz az* 4 regiment *a java hadunkból.*

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel.)

116.

Füzes-Gyamat, 5. 8-bris*) 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Isten ő szent Fölsége az újváriaknak erősíti szíveket; most is mit írnak? megküldtem Fölségednek. Már az pénzt is valami bajjal összeszerzettem, s ugyan annakokáért megindúlt útambúl kellett megtérnem, és Istennek hála, bé is küldöttem szerencséssen; még ugyan meg (nem) tértek embereim Újvárbúl, hanem ez étszaka fognak elgyünni.

Azonban Pálfi tegnapelőtt Nyitrára ment vala; mindgyárst elgondoltam: Otlikot keresi Nagy-Tapolcsánban, Ocskai ingerlésébűl. Jól adta Isten: onnan az több hadakot elhozattam, Bokrost sem tudtam ott lenni, kit Otlik Urammal menynyi rendeltem vala, s íme, micsuda szerencsétlenség esett raj-

*) Az eredetiben tollhibából »7-bris« van írva.

tok Tapolcsántt, — Otlik Uram levelébűl meglátja Fölséged.*) Magamnak is valóban résen van az fülem; előttem lézzeng Balogh István még majd 5 regimenttel, kikhez Andrási Pált küldtem, azok valóban résen vannak, s félnek, az kiknek az táborára kellett volna azalatt ütni, — de csak az hírt hallgatták Pálfitúl. Innen is elküldtem az javát az hadnak ismég más felűl, magam igazán csak sátorőrzőnek maradtam, és csak egyik részit is visszavárom ma az hadnak, és tudósítást: Pálfi hova lett? ki is tegnap estve Aponnál szállott meg, — kimozdúlok innen helyembűl.

Babócsai beteges, Szemere nem tudom, Balogh előttem van, — csak kínlódom; *az kapitányok közt egy sincs próbára*, — egyedűl Ebeczki fut, fárad: *lauf her! lauf hin! Nekem az nagy próbához kezdenem sem lehet;* bár csak vérszemet kaphassak Isten ajándékából!

Az Dunántúl is elérkeztek az sok (nyert) zászlóval, magok mennek Fölségedhez az tisztek, kiket számtalan recommendatiómmal írt levelemmel kísérek; mindent ígérek, — csak ne búsítsanak, méltó is consolatióval bocsátani őköt, hogy jól beszéljenek legalább. Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Visszavitték az öreg munitiót Komáromba; ez éjjel is igen kevés bumbát hánt már s ma is Újvárban. Remisse kezdi, — talám majd hagyja!

Azt az átkozott Bezerédit ugyan csak általhozták az Dunán; az Istenért, nem kell elbocsátani Révait is, más katona-törvényje lesz annak. A (az) dicit: Domine Frater, non possunt meretia et demerita esse idem!

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; némi részben czifrákkal.)

*) Nincs már csatolva. Egyébiránt, Bokros Pál és alezredese Gelért Imre elfogatását s csapatjuk szétszóratását kellett tartalmaznia.

117.

Felséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Méltóságos Generális-Marschallus Gróff Eszterhás Antal Uram, Isten segedelméből Dunántúl reportált dicséretes victoriái alkalmatosságával az minémű zászlókat két actióval nyertenek, — azokat Pápai Sándor László Urammal és Balogh Ádám Uram két hadnagyával: Haraszti Miklós és Selymeczy Jánossal, kik azon zászlókkal, noha kevesed-magokkal, Nyerges-Újfalunál az ellenség strázsája s járása között is, — meg is kellvén vélek puskázni — Istennek hálá, szerencsésen ide penetráltanak, általküldvén; ímé, minden késedelem nélkül kívántam Felségedhez, ugyan ő Kegyelmek által promoveálnom. Kik is azon actiókon jelen lévén, minden odavaló egyéb constitutiókrúl is bővebben, hogysem eddig az irott relatiók által, fogják Felségedet instructiójok szerént alázatossan informálni.

Ez mellett, lévén mindenikének magán-magán, magok részekrűl in privato, érdemekhez képest való helyes instantiájok, bizonyos nékik conferálandó fiscalis-jószágokért, nemkülömben más, Dunántúl való érdemes tiszteknek is hasonló instantiájok reájok bizatva, — mindazokat, mint tapasztalt érdemes személlyeket, de kiváltképpen előbbnevezett Pápai Sándor Lászlót, pro obtinenda benigna resolutione, alázatossan recommendálom Felségednek: minthogy azon Sándor László legközelebb az minapi ittlétében, akkori constitutiókhoz képest, az országnak szorgos és igen kívántató szolgálatjában, — általam arra választatván, — nagy engedelmességgel és készséggel, s történhető veszedelmével is, dispositiómmal Méltóságos Generális-Marschallus Gróff Eszterhás Antal Uramhoz, nehéz betegségben — melyben azúlta meg is holt — actu akkor sínlődött felesége elhagyásával is általment az Dunán, s általmenvén penig, ott is az említett Méltóságos Gróff Úr mellett Dunántúl, consequenter az tudott dicsősséges actiókban, — az mint azon Méltóságos Gróff Úr recognoscálja, — jelen volt és magát jól viselte; most meginten

azon actiókrúl való relatiókkal és nyert zászlókkal ide általküldetvén, ismít, az mint feljűl írám, az zászlókkal, társaival együtt maga veszedelemre volt expositiójával jött által, s érdemessé tette magát, az többivel együtt, Felséged megadandó említett gratiájára. Iterato is azért mindnyájokat alázatossan recommendálom azon Felséged gratiájában, — maradván

Felségednek

Füzes-gyarmati táboron, 5. 8-bris Anno 1708.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egész íven, ívrétben, csak az aláirás sajátkezű.)

118.

Füzes-Gyarmat, 6. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ma érkezék ki Barsonwil Újvárbúl, — maga besétált vala. Az malmot mint lövette gyalázatra az német, s mint hadták el az mieink, és micsuda constitutióban legyenek oda bé? meghadtam: írja meg Fölségednek. Kocsikon vitték Győrrűl s Komárombúl az sajkás hajdúkot oda tegnap, nem hiszem, nem az malom ostromára.

Pálfi micsuda sebes járást tett, íme, Balogh István leveléből kitetszik; nem hiszem, vissza nem sietett az táborra, mert hiszem, ha kergelődzeni akarna: nem sietett volna vissza az nyomon; de azt csak elhiszem, újra kezdi, s úgy veszti hamarább lovát. Csakhogy, az mi nagy portáinkhoz sem lehet szerencsém; csak gyünnek s mennek. Most ismét Gunderfinger, Ocskai Sándor, Beleznai mentek; ez étszaka kellenék megütni táborát, — ha megint el nem múlik. Magam penig ez éjjel elmegyek az haddal, megbukom az Macskarév és barsi híd között: mert úgy hírrelik, Kis-Tapolcsánra akar gyűni holnap Pálfi, de ha megszáll, megpróbálom.

Igazán, Kegyelmes Uram, szígyenlem magam is: csak nem iparkodnak jól némellyek; az kik jól akarnák, sem érnek

reá. Igazán, csak azt vigyázzuk, hogy hírünk nélkül ne bántsanak. Csak nincs mivel dicsekednem, hanem az apró porta eleget lopogat. Mentségünk sincs: mert ki is gyün, s jó helyen is fekszik; most ugyan, míg Pálfi Nyitrán lesz, bajossabb az táborához férnyi, mert az megtérése nehéz. Hajdút kérnek az várban, mert *már beteg, veszett, van kétszáz híával.* Már megtérvén, Príni Uramnak írtam magam is: bár csak 300 hajdút küldene; már puskát is szerzettem szász valót. *Már az tisztek, látom, tusakodni kezdenek, kiki jobbnak magát tartja;* ez jó, míg sub tecto marad: de bánnám, ha erumpálna. — Úr-Isten, adj essőt s hideget! Csak most csöpögne, — bár dörgene karácsonban helyette! Isten az mi reménségünk. Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel.)

119.

Váradnál, (Bars) 8. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan veszem Fölséged levelét: de valóban kedvetlenül olvasom datumját már is Tiszántúl; attúl félek, az mennyire Fölséged Erdélyt consolálni kívánja: annyira szomorítani fogja országunkot. Már penig, végivel az campaniának, micsuda operatióhoz bízhassék Fölséged? megvallom, nem capiálom; úgy azt is: miként lehessen novemberi híresétett gyűlést érteni? és se az Nemes Vármegyéknek, sem másoknak (kivált az hadaknak említeni sem merem) hírivel nem lévén Fölséged bémenetele: miként légyen téli subsistentiánk? miként igazítsam az történhető követeket? és micsuda reménség és dispositió alatt maradjon az ország?

Elszomorodott az lelkem, s megvallom, Kegyelmes Uram, én nem sufficiálok ezen mezei (tábori) s honi munkára; ihon, itt is csak magam kínlódom! Andrási Pált kezdtem vala elővennem, — azt is ma hertelen az széli kólika elnyomá, talám

contractussa lesz, ha meg nem hal is. Annyi galibám van, hogy bizony nem is adhatom elmémet az egyéb dolgaira az belső dolgainknak: mert csak Újvár és az ellenségre veszett eszem. Ezen bódúlt és félemlett haddal semmire sem tudok mennyi. Istennek nagy csudája, hogy ennyire is tartózkodik az ellenség, és annyi fogyatkozást szenved az futrázsban, az égett falukon nem kaphat; csak szalma s fa nélkül, gazzal tengeti magát. Már ugyan nagy reménségem indúlt vala elhagyásában, mert az malomnak elhagyása után nemhogy új munkához fogott volna: de az mozsárjait is jobbára kivontatta az sánczból, és csak 4 mozsárral bummázta hébe-hóba; tegnap penig már az bagázsiája elvitelérűl is vala hírem, kit igen erősített ezen accludált patens-currens is;*) hanem ma igen éktelen lövéseket kezdettek ismég tenni. Tegnap, hallom, kérette az várat, és közhíre volt elkészülésének alóla: de az mai lövésekből új munkáját gyanítom, kit megtudok holnap.

Pálfi még is Nyitrán van, és Kis-Tapolcsán felé való készületinek s indúlatjának eredett vala híre; kire nézve meghadtam vala Andrási Uramnak az hadakkal csuporton lenni, és magam is tegnap étszaka az barsi híd és Macskarév közé szállottam vala, hogy megüssem, — azonban oly véletlen comoediám érkezék, hogy midőn letelepítettem, és az többfelűl gyűlt hadamot rendbe hozni akartam: lóhalálában üzeni egy portásom, hogy az német Hrusó és Tapolcsán között vagyon. Soha nem capiálhattam: 6 regimenttel lévén előttem Andrási, hová lett? Kik széllyel voltak, faluzva regimentenként, az (nagy-) tapolcsáni lárma után való fogyatkozása miatt az kenyérnek; s mivel Bokros- és Gellérdrűl, kivált az utulsórúl árultatás opiniónk van, — megvallom, *Baloghoz* (István) *gyanítottam*. Féltem, ha confundáltattak előttem az hadak: az híre megzúdítja vagy 3000 corpusomot, mindgyárst Újvárfelé adtam az útat, s általgyüttem az Garamon; de, hogy vígyázó hadakot s portákot rendeltem: észrevette az katonaság, kivált kétszer lőttek azalatt Zsarnócza s Új-Bánya közt való sánczná mozsárból hírt, — mindgyárst megtetszett az confu-

*) Ma már ninca semmi melléklet.

sió rajtok, s nem is titkos az tiszt; csakhamar utúlére az híre az bolond lármának, kit az szent-benedeki papok levele okozott, az falukra praecautiójúl írván, hogy magokra vígyázzanak, s elszálljonak az német elől, s azalatt valami részeg katonák lövődözvén az átkozott musttúl, — abbúl esett.

Megtelepedtem azért itt Váradnál, az hajdani Újvárszabadító magyarok sánczánál; azonban faluzását remediálni akarván Balogh Uram brigádájának Andrásival: mind Barshoz gyűtöttem ma őköt, s magam is közikbe mentem, és rendbe hoztam, megkenyereztem, és mindgyárst Vajdát, Ocskai Sándort s Beleznait bocsáttám az német tábornak megütésére 800 lóval, válosztva, azon corpuskából; másik felé innen küldtem Rétei Györgyöt, ezer lónál többel. És, mivel már itt fetrengenem, kitudván szándékomot, haszontalan, — magam holnap alábbmegyek, és még étszaka kiszállok innen, hírem se legyen. Az bagázsiát is Gyarmattúl el fogom szállétanom, s mivel már ideszorúlt Andrási corpusa: magam le fogok mennem Zseléz felé, Pálfit kinézem, micsuda erővel s hová indúl? mert szekerekkel készűl; — vagy annak, vagy az tábornak fogok. Ha több lovas gyün melléje, az mint hírrelik, hogy az lovassa persequálni akar: meghurczolom Újvár körűl. De, csak már Isten tartsa meg Újvárt! Nem merem praecipitálnom az hadakot ok nélkűl, hogy az belsőknek is botránkozást ne okozzak azzal, kitűl igen félthetni most ezen hadat.

Már, Fölséges Uram, ítélje meg Isten s világ: hogy lehessen most, midőn ex tripode akarnák authoritásokot már tartani az városok s vármegyék, nekem sufficiálnom? Az egri újjabb rendelésben senkit sem tudok, hogy indúlna, az régit sem kérem, kivel taval tartoztak volna. Magam obligatoriáira kölcsön vettem fel azt is most, kit Újvárba küldtem, reájok róván az Hont vármegyei nemes uraimékra s papokra, az kinél mit érzettek.

Én azt tudtam, Fölséged Erdélybe csak készűlni fog, s nem mennyi; az élő Istenért kérem Fölségedet, considerálja!.....

Luzsinszkirúl értem Fölséged parancsolatját; magát nem tudom hol van?

Bezerédinek valóban bánom általhozását; sem üdőm,

sem alkalmatosságom törvényje szolgáltatásához. Úgy ne járjon, mint (Révay) Gáspár! Ha ezt gondolhattam volna: inkább kardra hánták volna! Az had*) nem tudom, miért együtt által? noha, bár több volna most is itten; meglássuk, mit kívánnak? ha szólhatok velek; de hiszem, felpraedálták Bezerédi értékét, — elég haszon!

Az brandenburgi hírek, igazán, úgy consolálnak, mint az beteget az bíztatás: ne féljen az haláltúl, majd doctorért küldenek! Sokszor későn jár az, s hozzá sem fog az curához.

Szúnyogh Gáspárt régen megmondtam Otliknak: küldje Fölségedhez, és menyit Sileziában; talám meglett eddig, mert maga is odament Otlik Uram. Keczer Uramtúl pénzt kértem, — számodást küldött; Kecskeméti, Darvastúl pénzt kérek, — tanácsot ad. Bossáni siránkodik. Az had nem is kéri már fizetését; csak egyébre volna költségünk! Jó az Isten, jót ad! Én penig maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; pár szó czifrákkal.)

120.

Füzes-Gyarmat, 10. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnapelütti alázatos levelemben megírtam vala Fölségednek, hogy sétálni indúltomban Pálfi ellen, az circumstantiákbúl reménségem eredett vala Újvár felszabadúlásában; az minthogy másnap is nagy lövések esvén az mieinktúl: soha nem capiálhattam mivoltát? Azonban mindenfelé, mind nagyobb s mind apróbb portásokot expediálván, vártam bizonyossat, s ma az Isten ezen acclusákkal**) megvígasztalt, — kiért áldassék szent neve! Hallattak ugyan ma is még lövé-

*) Bezerédy volt ezredének Hatvan, Vácz, Nógrád tájairól való hét százada.

**) Ma már hiányzanak.

sek, kibűl magyarázom: ma még nem indúlt meg az ellenség alóla.

Pálfi megértvén az én kinnjárásomot: étszaka ment ki Nyitrárúl az táborra. Timentem time!... Már rettenetes sokféle híre foly az ellenség indúlatjának: postírung, Komárom, Erdély, Bánya, Csalóköz, Trencsén, Bajnócz, Léva, Morva, s az én persecutióm — mind híre; de mi haszna opiniót írnom az iránt? El kell már valóságát két-három nap alatt várni; sőt az jövő pénteket tartván előttem: holnap megindúlok innen, az bagázsiát hátrább, s magam elébb ódalt meglippenem, és Ebeczki Istvánt küldtem oda, az ki környűl állja, s vígyázza indúlását maga brigádájával: ha szombaton nem üthetnénk-í valahol egyet rajta, maga megbíztában? Talám megbízzuk magunkot, ha arra, s nem erre fordúl; mert gyanakszom, hogy pusztítás kedvéért kifordúl előbb az környékbe, minthogy most is minden falun istentelenűl bánik: mezételen s megfertőztetve hagyja az asszonyokot is, s éppen Sók s Tornócz tartotta már járását, — de erre egyszer sem volt.

Íme, micsuda magahitt s hazugsággal teljes írást küldött bé Újvárba, — ítélje meg Fölséged. Már micsuda haszna hazugságának? Egy emberem vala az táborán, az ily relatióval tért meg, hogy Píber ma ment Komáromba, mert Szombatba nem mér mennyi, és egy része Pálfival Olaszországra, más része az Dunántúl, harmad része Morva felé az Vágon túl fogna menni az németnek, és hogy 3 ordere gyütt Haiszternek: recedáljon! Így nem sokat kergelődzenék. Isten kegyelme az mint akarja, úgy legyen; már csak el kell ítéletit várnom. Nekem ugyan eddig is elég nagy bajom volt. Ha nevezetes csapást nem tehettünk is: ugyancsak koplaltattuk lovát, faggattuk magát, ha csak hírünkkel is, és tápláltam az lelket az szegény újváriakban.

Bottyán is már jókor érkezik; még ugyan Szécsénben múlat: de eleiben küldtem staffétát. Az való, hogy nemcsak munitióját: de zabját s bagázsiáját is Gútának takarítja az német; hacsak nem az hídnak szorúlásáért akarja előreküldeni, azt magyarázhatná ember, hogy könnyebb fordúlást akar tenni. De hiszem, majd egy hete már, miólta egy gyermek álmomban hozzám gyütt, s megmondotta: az jövő csütörtöknél

tovább nem lesz Újvár alatt az német, — holnap az napja, kiért dícsírtessék az mindenható Istennek szent neve!

Már talám az békességet megindítják, s az Nyitrát veszi liniának, Bajnóczig. Az nyitrai commendant is felrakodott: ergo elhányják, azt mondják, — nem azért erősíti az várost!

Én azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

121.

Tergenyénél, 13. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Midőn az migrénában kínlódtam volna tegnap, hozák hírül: az német Újvár alúl egészszen elindúlt, táborhelyét felgyújtván. Surán felé indúlt; de, minthogy még nem tudhattam: merre céloz? vártam Ebeczki István Uramtúl, az ki is alkalmas haddal vala nyomában; kinek is ezen órában, éjfél után, érkezett ezen íráskája.*)

Már látni való, Fölséges Uram, nem ment, hanem gyütt el Újvár alúl. Az harmadik éjjel is megütötték Vajdáék az táborát, — nemcsak istrázsáját: de Pratsoftját is összegázolták, vagy 50-et levágtak; azalatt csakugyan megzúdúltak, de jó, hogy nem űzték, az vermekbe hullott katona mégis gyalog is elgyühetett.

Mihelt virrad, mindgyárst Bottyánt — az ki is tegnap érkezett — Lévához küldöm, és Babócsait az regularis két regimenttel és az most érkezett gyaloggal az Garam völgyére, Zsarnócza felé; mert csak elhiszem, az bányáknak megyen, avagy az Garam mellé veti liniáját, Lévától Kéménd- s Esztergamig, s úgy rekeszti meg Újvárt, kitűl — látom — magok is igen félnek. Ha lehet, magam bérugaszkodom még ma kö-

*) Hiányzik.

zikben, hacsak igyenessen Lévának nem gyün az ellenség. Már ugyan el is küldtem szekereket s élést hajtani, ha hertelenjében succurrálhatnánk nekik.

Azt nem szeretem, hogy az bagázsiájoknak jobbrészit és az asszonyokot Haister s Pálfi elküldötték, talám persequálni akarnak bennünköt. *Ezen had inkább megrémül, semmire sem mehetek vele. Ha Bajnóczra ment volna, nem bánnám, mert haduukot arra nem vesztegetné;* de már elhalladta útját; *nem hiszem pedig, szaladjon az ország elütte!* Légyen Istennek szent neve dícsíretes mindörökké! — Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., részben czifrákkal.)

122.

(Ipoly-) Ságnál, 15. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Midőn készülnék ezen alázatos írásomhoz, veszem 9. Károlybúl datált méltóságos levelét Fölségednek. Igazán, Kegyelmes Uram, nemcsak most tudjuk azt, hogy *csak az mi erönkhöz nincs mit bízni.* Minden dolga az hadakozásnak az opiniótúl függ; azért vitíz az sok magyar, kevés németre, — vitízebb magánál is több ráczra. Én ugyan, Kegyelmes Uram, magam is megvallom, rajtamennék, ha mernék; de talám jobb, hallaszszuk Vaÿ Uramként az órájára, — mert még nekünk mindenkor véletlen esett az jónk. Isten megáldja az mi ügyünket is még!

Újvár felszabadúlásárúl írott alázatos tudúsításomot eddig elvitte Barkóczi Uram, s azután az német Mányáknak pénteken, szombaton Verebélyhez, s tegnap az Macskarévhez szállott. Magam Magyaradhoz mentem vala, hogy onnan vagy egy, vagy más felé fordúlhassak, ha az ellenségnek intentióját ismérhetem, és ugyanoda hozának egynehány rabot. Kitanúltam egész szándékát: hogy Lévát megszállja, ottan 4 regiment lovast postírolván, 3 regimentet Esztergamnál bényei (bényi)

sánczban, és azokot helyben rakván, terjedjen liniája gyalogival Bajnóczig által, kire nézve az bányáknak is ura lehessen.

Azalatt, míg ezeket examinálnám, csak hozák hírit: Ebeczki az barsi hídat megégetvén, Rétei János az Macskarévben vígyázván Vajdával, — csak általgyütt az rácz, és az vígyázó csuportinkot Réteire hajtják; azok is rajta fordúlván, böcsűllettel visszahajtják, s csak költözik által tegnap az lovassa, és liniában állott. Rétei János és Vajda elnyomúltak Baka s Bát felé, Ebeczki penig Léva mellől Magyarad felé, és hogy belé ne szállhasson Lévában az ellenség: böcsűlettel ez étszaka reáküldött Ebeczki Lévára 200 lovast, tőbűl kiégettette *az én intimatiómbúl, mert labancz fészek lett volna bizonyossan.*

Már mit fog csinálni az ellenség? elválik; visszament ismét az lovassa az Gramon, futrázst vitt, és szállott gyalogjával együtt Kovácsihoz. Nem tudván, mit akar az lovas általjövetele? hadtam jó vígyázásban Ebeczki detassamentumát, s magam idegyüttem ez éjjel Sághoz, itt megállopodtam, és már elvárom ma az sok felé oszlott portásim reportumit is.

Újvárbúl Csajágit várnám az gyalogság közé, *nem jó úgy is oda,* — Andrási György mellé szeretném küldeni, az Garam mellé Szent-Kereszthez, az gyalog és dragonyosok közé, mert (Andrássy) Pált hazavitték betegen. Babócsait nem bocsáthattam, Otlikra nézve, s itt sem lehetek nála nélkül egyedűl; írtam Otliknak: az Istenért, ne Zsoluázzon! Ha idíbbgyün az német: mihelt költözik, mindgyárst 3 felé akarok oszlanom. Bottyánt megéje bocsátom, az Garamon túl Újvárnak; eddig is imádtam véle: *de nem mert, mert nincs mivel osztoznunk.* Újvártúl általmenjen az Vágon; kivel el kell bocsátanom, azon ezereket, az kik másként is sem nyomúlnának kiljebb, s nem is küldhetek ollyat, az ki visszanéz.

Talám megváltoztatja Léva égése szándékát, és másutt keres quártélyt, s mi is segéthetünk Újváron. Már is tettem rendelést, széltében hajtatom az élést belé, háta megűl az németnek, Berzsen táíkárúl; mert túl az Garamon egy falu sincs már: az német valamerre ment, égetett, rablott, — annál is inkább mind elszaladtak. Hallom, Pálfi mondja: felke-

res, és Ocskai nyelvel, hogy ő fog el engem! Elfárod Pálfi, ha sokat fűz; Ocskai kutya, — engem nem mar!

Adjon Isten Fölségednek szerencsét Váradhoz; jobb az most Szebennél! Hát, Kegyelmes Uram, hogy lesz a gyülésünk? s hol, s mikor? Mert én nem tudom az iránt dispositióit Fölségednek, csak hallom, pro 9. Novembris lesz.

Az dánus tiszt, az kit fogtak, azt mondja: nekik Olaszországban van orderjek, csak az liniát megcsinálják, felmennek, — de itt lepi azt a hó! Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P.S. Most veszem 8. költ levelébül Fölségednek alteratióját, kin szívessen szánakodom; de, hogy 9. másik levele Fölségednek arrúl hallgat: nem ítélem rosznak, s kívánom, Isten térítse egészségét Fölségednek; hiszem, ifiú embernek életére szolgál, — csak Doctor Langh Uram patiens légyen curájában!

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel.)

123.

Ság, 17. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Az német egész táborával megindúlván, általköltözött az Garamon; az lovassa általgyütt vala Lévának alsó részire, az várhegyen alól, Ó-Lévánál leshelyekben állván egynéhány helyen: midőn hajnalban portásink béállani akartak, ki nyernyi, s ki vizsgálni, — csak hajtogatni kezdették az rácok; de mégis senkit úgy meg nem szorítottak vala, mint Kis Miskát, mégis Isten megtartotta, talám négyet vontak el mellőle. Ezen okból az nap soha meg nem tudhattam: ha lovassa, vagy mindenestül gyütt által? Hanem más nap kinézvén táborát, látszik, hogy Kelecsényen, feljül mindgyárst Léván, az Perecz vize mellé szállott, és az strázsáit az parto-

kon körül tartván, messzébb hegyekről ki nem nézhetni: mit csinál az égett Lévának? az hol az prófunt-kemenczék, hacsak az tűz alatt bé nem szakadtak, megvannak. Szent-Benedek felé semmi sem ment benne, onnand van hírem.

Rétei János relatióját accludálom Fölségednek; *) még csak illyen alkalmatossága sem esett az öreg-portáinknak. De ezen actiója után Vajda hada, — az ki Eszterház Dániel regimentje vala, — Hont s Nógrád vármegyei, — csak mindgyárst széltment, cselédje takarítására, nemkülömben Ebeczkié (Bars vármegyei) egészszen eloszlott; Gécziéből, az kiknek cselédjeket eltakaríttattam vala Nógrádban, azokban maradt talám száz lovas; Balogh Istvánnyal van még 50 lovas. Somogyié talám 150, — és így ezen legjobb s nevezetessebb czerek oda vannak mellőlem, az kik ugyan labanczczá nem lettek, hanem ki cselédjét takarja, ki penig általment az Garamon kárlátóban, és ott szajháznak. Az mely hadak penig mellettem vannak is, csak az sok fárodságoknak panaszszát sem győzöm hallani; csak fele sem gyün bé az katonának az portárúl; csak faluz s vermez **) az falukon.

Látván, nincs jobb, mint csak ugyan portázó corpusokkal körülvétetnem az ellenséget: ezennel expediálom Bottyánt, Szemere, Besenyei, Csáki Mihály ezereivel Mikolához, onnan az már alkalmas összehajtott éléses-szekereket béigazítja Újvárba; és mivel minden falu túl rakva katonával, azok, elhiszem, melléje csapják magokot, s meghadtam: semmit se késsék, menjen által az Vágon, és ott Eszterház József (labancz ezere) vagy 200 némettel fetreng, csináljon diversiót és az Vágon túl való földről is hajtasson élést.

Még bé nem helyheztetvén magát az német, nem fog szakadozni, s hogy annyival is inkább ne szakadozhasson: Rétei János mellé küldtem Vajda helyett Diák Ferencz ezerét, Babócsai Uramot penig az eddig mellettem lévő Szalai, Mikházi és jász ezerekkel hagyom itten előtte az ellenségnek, magam penig az eddig fárodt hadakkal hátrábbmegyek, úgymint: Rétei György, Gundenfinger s Orosz Pál. Ezeknek kis nyú-

*) Ma már hiányzik.

**) A gabonás vermeket bontogatja föl.

godalmat adván. — Ebeczki fárodt, fájós lábával az feleségét szállítván azalatt. — és Orosz Pál s Rétei György inges hadának mundérját elhozván most, míg indúlását hallom az ellenségnek, addig megfrissétem, s az mellyik felekezethez akarom, arra fordúlok.

Elküldöttem az portázásokra széllyedt katonáiért is Somogyinak és Balognak s Géczinek, azoknak is mundért és pénzecskét adok, és bizonyos tisztekkel Bottyán után bocsátom inkább; veszem példáját az Dunántúl való földnek, kiket csak magokra bízva, úgy látom: magok fészkit jobban óltalmazzák másnál; már penig ezek mind próbált hitő emberek lévén, kinek itt cselédje, s kinek két esztendőtűl fogva elrekedve, — jobban bízom állandóságokhoz odabocsátva, mintsem hihetetlenséget magyarázzanak el nem bocsátások eránt, és inkább mególtalmazzák az többit is, kik elbódoltak az hódolástúl; leginkább penig Isten Újvárt megtartván, teljes bizodalmok, s azt bizony megrakják éléssel; az minthogy már is proprio motu az portások túl az Vágon erőltették az falukot Újvárban való élésvitelre, s úgy mondják: széltiben mégyen az parasztság Újvárba, — egész receptaculumjok már Újvár, az hová ha béhajtják is, már bé nem szoríthatják, mert hiszem, mindent elégetvén az német körüle, nem formálhatja közeljebb liniáját, ha akarja is; meglássuk, mint bírja meg az Garamot, ha túl is s innen is fárosztjuk, — bizony, alig mozog már is az lova; avagy csak az roszszát hordják?

Az való, Kegyelmes Uram, hogy ezzel az haddal az tábor körűl mi bizony ellenséget nem verünk; csak megrivalkodik, s rajta, la padúra!*) Hacsak meg nem szalad előttünk, ha megrivasztjuk: abban német uram bizonyos legyen, — mi megszaladunk; ha megszalad penig, fárodtig vitízkedünk. Az rácz és labancz bizony kétannyi sem állja meg, — de bizony négy annyin is elszaladunk az német elől! Elég az, hogy mégis fárosztjuk, és nem terpeszkedhetik kedvére, s hiszem Istent, az essővel meggyün az mi kedvünk is!

Csajági Uram az maga hajdúival és az commandérozott

*) Az erdőre! Oláhok menekvési szokott kiáltása.

dragonyokkal kiérkezett (Újvárból) szerencséssen, — expediálni fogom mindgyárst Andrási György mellé, az többi gyalogsághoz. Már ugyan Lévától az ellenség csak elmehet Korpona, Zólyomra, azt nehéz impediálni, mert Osztroluka felé elmehet, ha akar; legalább az liptai és murányi (polonkai) passusokot impediálhatjuk.

Beszélli Csajági Uram, micsuda sűrűen szedik az protectiót (Újvárból) még Csalóközből is az falusiak, és közönséges híre, hogy az Rhenus mellett megverték az németet, s üzenték Komárombúl: 12 regimentnek kell felmenni ezekben. Az malmot két hét alatt megcsinálják, és még 1500 ember, szolgálatra való, maradt bent; katonaság *) penig igen sok ment belé, de az sem szénát, sem kenyeret sem kér, — maga hajt eleget magának. Bizony elél ez az magyar, mihelt tudja, hogy nincs kitűl várnyi; most is az mely hadat bocsáttam által az Garamon, megmondtam: ne várjon kenyeret, keressen magának; de mégyen örömöst, miért? — mert nincs ott most német! Nem is kapatunk már mi ezzel vérszemet külömben, hanemha tudva kevés németnek sokat viszünk véletlen nyakába; mert, ha tudatlan akad csak 300-ra is: azt tudja, az egész tábor utánna van annak, — mindgyárst ott hagyja bizony, valahol tanálta, soha bizony által sem néz rajta! Semmi az; megsegét még Isten bennünköt is.

Magam is bizony már sok nyughatatlanságomban megbádgyodtam; majd kiheverem vagy két nap magamot, s újrakezdem, — talám addig meggyűl az széltfutot cselédes had is: mert mind szállásokot osztattam nekik itt Szécsényen belül az Mátrában, és Gömörig fel. Az faluk mind szaladnak előtte az ellenségnek; nincs már Léván helye, meglássuk, hol fenéklik? Mert úgy jártunk volna Lévával, valamint azelőtti kuruczvilág Szakmárral. Régen reátettem erre titkon az törvént, s ezért nem mertem távozni Lévától, hogy égetését mondani sem mertem, múlatni sem akartam, és az tempót observáltam, s ott sétáltam körüle, mihelt arra iránzani kezdette útját az német. Nagyon bízom hozzá: nagy eszét fordítja meg az né-

*) Értsd: lovasság; az 1500 alatt az újvári hajdúság vagyis gyalogság értendő.

metnek Léva, s Bottyán általmenetele, ha csak Újvár körül fetreng is; nem emészti Újvárt, mert magának is megmondtam s meg is parancsoltam: egy czipót se adjanak neki! Talám sohasem volt annyi provisió Újvárban, mint az mennyi lesz, csak az kit már is tudok. Azt már nem féltem, s magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, mint

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön félíven:

Fölséges Uram!

Már alázatos levelemnek elvégezése után veszem 13. Károlybúl írott levelét Fölségednek. Követem alázatossan, ha 8-va írott levelemben megbántottam Fölségedet; nem emlékezhetem minden írásomrúl: de nem gondolom, oly irreflexe írtam volna valamit, kivel ösmérhettem volna megsértődését mind alázatosságomnak, s mind kötelességemnek. Azt, megvallom, nem lehetett értenem, hogy Fölséged directe Erdélyben készülvén: nem ösmérhettem írásibúl Fölségednek azt, az mit most már értek, hogy Szakmár táján subsistál Fölséged az gyűlésig; úgy gondoltam vala ugyan magam is eleintén: de következendő méltóságos írási Fölségednek, megvallom, nem kevéssé szomorítottak vala meg, — kit Fölséged vétkül tulajdonítani ne méltóztassék!

Az quártély, Fölséges Uram, 20,000 lovasra s 10,000 gyalogra, ha az dícák maradnak pro fundamento, könnyü felvetéssel lesz meg, mihelt megtudjuk: hol kezdjük az dícák számát? Mert azt az ellenség ellenünk vetendő liniája mutatja meg. Nagyobb gond lesz alimentatiót szerzeni postirungban maradandó hadaknak: mert egy holnapig sem tarhatja már el az Commissariatusság, — most is csak kölcsön-kenyérrel tartom az hadakot már régen, egyéb semmiféle exactiót csak elő sem hozok.

Örömest megtanúlom én azt, Fölséges Uram, mikint lehessen in effectivum statum most reducálni ezen hadnak státussát? Hanem, ha minden jelen nem lévőt holtnak tartjuk,

annyiban, hogy ha előgyün, sem veszszük bé, — úgy bizony, Fölséges Uram, igenis, nem telik 20,000 lovasra az egész országban; mert most itten 18 regimentben mennyi van? ime, meglátja Fölséged ezen accludált czédulából.*) De, ha csak ennyit tartunk, ez sem jobb az többinél, mert ez mind ollyan: egyik gyün, másik megy; nem lesz másszor ismét több ennek felénél. Ezen nationale malumot ha ki tollálja, — örök emlékezetire oszlopot építsünk neki!

In completo statu nem assignáltatott tavaly is az quártély, Fölséges Uram, — hanem az már determinált summája az országnak subdividáltatott, és ad cassae perceptoratum maradott. Nem mutat abban senki fogyatkozást.

Az újvári pénznek circulatiója, Kegyelmes Uram, ha considerálom, miből áll? nem tanálok nagyobbat az korcsmáknál: mert az pénzt az hadi ember Újvárban nem másra, hanem borra költheti; tyúkot, ludat falusi embertől veszi kalmár nincs, mesterember az czajgházban, az korcsma az országé, számadása Szluháé, másik az Commendanté, harmadik Revier Uramé, — ezek ha tennék magokra az impositót, kik jövedelmekből asztalokat is panaszlani merik. Mészárszék csak semmi, mert húst osztanak, nem vesznek; városi nép nem sok. Tenne talám valamit az szék: de hiszem, az is az országé. Az való, Fölséges Uram, hogy, az mint gyakran mondottam, Szluha Uram ellen lehet sok objectio: de én nem győztem kibeszélleni, vagyis lebeszélleni lábáról.

Bezerédi ellen való actákot, parancsolatjára Fölségednek, alázatossan megküldöttem; annál jobb, mennél előbb lehet példája az istentelen hamisságnak!

Az mi az hadak az gyülésben proponálandó dolgát illeti: Kegyelmes Uram, nem tudom, miként tanáltam arrúl emlékezni, hogy azoknak propositióját várnám? Mert én bizony semmi proponálandó dolgait az hadaknak nem tudom; hanem gondolom, hogy további subsistentiájokot s rendjeket értettem, remundáját s recruttáját. Azelőtt, parancsolatjára Fölségednek készétettem, az mire csekély opinióm érkezett, midőn kis nyúgodalmat vehettem; most sem okozott, elhiszem, egyéb

*) Lásd a levél végén.

kérdést, hanem azt tudtam: csak folytában bémegyen már Fölséged az gyűlés előtt (Erdélybe); s én, igazán megvallom, csak nem tanálhatok már oly módot, az kihez reménségem lehetne, mert egy szóval, úgy látom: deficiente pecu-, deficit omne-nia!

Hogy az ellenség persecutióját Újvár eleire való menetelemmel praetervertálni akartam, s most idegyüttem: alázatossan kérem Fölségedet, meg ne ítéljen; mert nem persequál, midőn cum corpore ágál tapogatva, s magát helyheztetni keresi; másik az, kivel? mert az innenső előre néz, az túlsó széltnéz; még Szemere is cselédjét vetni szememre nem szégyenlette. Ugyanazért küldtem Bottyánt megéje most, hogy, ha postírungjait megcsinálván, persequálni akar: legyen kihez fordúlnom, s mire. Most nem terhelem Fölségedet írásommal: de megmutatom azután is, többet nem követhettem eddig, mint az mit követtem.

Külön czédulán:

Már bépöcsételtem vala levelemet, hozák hírül: az ellenség ismég általgyütt az Macskaréven ma, és Szőllős s Csejkő felé nyomúlt az hegy alatt; hihető: Bátnak s Korponának megyen, és csak nyargalódzani akar. Ráczot fogtak egyet, azt mondja: csak az lovassával gyün Haiszter és Pálfi az bányavárosokra, s úgy is hallotta: az bányavárosoknak megyen, úgy is, hogy Erdélynek; azt nem hiszem, hanemha azt hallotta volna, hogy engem elűznek, ha Erdélyig? eshetett ollyan kérkedékeny szó Pálfitúl. Az gyalogját mondja, hogy Nyitrának küldte az taraczkokkal.

Most tanúltam ki: az gyalogja elmaradása nem igaz, mert tegnap is vele marsírozott.

(Eredeti, egy és háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

Melléklet.

Az hadaknak circiter való száma.

Magam regimentje, circiter	300.	Ezek most vadnak mellettem, s az mundirt szedik.
Rétei György	600.	
Gundenfinger	200.	
Orosz Pál	500.	
Balogh István	50.	
Somogyi (Ferencz)	150.	
Újvárbúl kigyütt dragonyos . . .	200.	
	2000.	
Szalai circiter	700.	Babócsai Urammal az ellenség előtt.
Mikházi	600.	
Jászok	150.	
	1450.	
Rétei János circiter	450.	Az selmeczi oldalon.
Diák Ferencz	400.	
Vajda (András)	200.	
	1050.	
Szemere Besenyei	600.	Bottyánnal mentem.
Csáki Mihály	500.	
Bottyáné*)	200.	
	1300.	
Ebeczki Géczi mind elosztlott széllyel.		
Babócsai Gyürki	500.	Andrási Györgygyel.
Csajágilesz	450.	
Farkas Sándor**)	200.	
	1150.	

*) T. i. az Eszterházy Dániellel elcserélt, régi ezeréből Dunántúlról általjött három század, Laky, Győry, Szalkay kapitányokkal.

**) Lévai kapitány, az ottani hajdúsággal.

Luzsinszki circiter	400.	Ottlik Uram-mal.
Bokros maradéka *)	300.	
Urbán Czeller	800.	
	1500.	

Rétei, Babócsai corpuskái mindgyárst összegyűnek ismét mellém, mihelt indúl az ellenség erre.

(Egy hosszában metszett negyedivre irva, Bercsényi kezével; rajta Rákóczi kezevonásaival irott még ezen összeadás látható:

2000
1450
1050
1300
1150
1500
8450.)

124.

Szécsénnél, 19. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Az német megindúlt Lévától, tegnapelőtt az előjárója Ladánhoz szállott vala; erős portát is, aprókot is bocsáttám, az mint tegnapi levelemben Fölségednek megírtam; vagdaltak is az németben s ráczban le: de az egész tábora megindúlván, — csak széltment az katona, egyedűl az fölföldi három-négy ezerbéli maradt, úgymint: Szalai, Mikházi, Rétei György és Orosz Pál; magam az két utulsóval maradtam. Babócsai Uram az elsőbb kettővel van előttem. Vajda talám 60 lóval maradt Labanczczal, **) Rétei János Zsarnócza felé ment: mert egy részét az németnek úgy mondják, hogy arra ment az Macskaréven által, de azt sem tudom bizonyossan.

Nagy dolog, hogy az bányákot megmellőzte. Rettenetes rémülésben van ezen ország, mind elszaladt már az nemesség, mind csak Gömör vármegyének tart, az szegénység az hegyek-

*) Az Ocskay László elárult ezredéből visszaszököttek.

**) Labancz Miklós alezredes a Deák Ferenczféle huszárezredben, melynek ezredese ekkor fogoly vala.

nek. Ezen levelére nézve Babócsai Uramnak, én sem fityengem itten ezen kis csuporttal, hanem majd általmegyek az Ráró-Szurdokán, mert sok az hamis ember, azt sem tudom, az ki elmarad mellőlem, hová marad? ha nem leszen-é labanczczá? Úgy igyekezem, hogy portásimot bévárjam túl az Rárósou, és ismét visszafordúljak az Mátrának: mert nem tudhatom, ha Esztergamnak visszafordúl-é, az Garam mellé? vagy az Szólnokhoz gyülekezett rácz (kit most hallék csak Rádai Uramtúl) nem keres-é conjunctiót? Zólyom felül is hallok bizonyossat holnap: ha van-é arra is valami lármájok?

Szakmári Uramot küldtem az hadak hajtására, ha mit vihetne véghez; de csak mégyen ez mind portárúl, s mindenfelűl, csak cselédjét félti. Attúl félek, ha nyomomra gyün, — magam maradok, nemhogy legyen kivel visszatérnem. Géczinek tisztei, Baloghnak, Somogyinak itt vadnak, az katona semmi sincs. Nem állítja már egyéb az télnél menését meg ezen ellenségnek. Isten, az ki irgalmas szemeivel jót tehet velünk!

Bezerédi actáit Rádai Uram által küldtem meg Fölségednek, s magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Nem tudom, hagyott-é németet Léván? Szent-Benedekben hagyott talám 250-et, másutt nem tudom.

Éppen most hozának egy embert az német táborrúl; azt mondja: egy része Szent-Kereszt felé ment, más része Korponának, az harmadik része — 4000 gyalog, s 3000 lovas — Szécsénnek, Losonczuak, s Rima-Szombatnak akar mennyi, és úgy Liptóig összekapcsolni quártélyját. Paraszt ember, — nagyot szól! Isten azt ne adja! Ha az dánus vissza nem ment: elegen vannak hozzá.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

125.

Rárós-Szurdoknál, 21. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap reggel érkezett hozzám Fölséged curírja, kit azért várakoztattam, hogy az ellenség motussárúl Fölségednek bizonyossat írhassak. Valóban szígyenlem, hogy ennyi rendelt portásim között is egyebet nem tudok, hanem, hogy még tegnap dél tájban Visknél feküdt az német tábor, Visk és Szete között, az ki útja Esztergamnak. Az bizonyos, hogy Esztergamban levitték az hidast és röpöllő-hidat Komárombúl; de ollyat is emlegetnek, hogy hidat is vetnének ottan.

Lévánál maradt-é valami? csak nem tudhatom bizonyossan; van odaküldött portám, praecise azt meglátni. Hoztak rabokot is, de akkor fogták, az mikor sorban állott az kicommandérozottja. Szerdán estvefelé, úgy mondják az rabok, hogy az jó lovassa egészszen, és valamely gyalog-granadírosok commandíroztattak ki, kikkel maga Haiszter, Pálfi, Generál Gersdolst*) mentek portára, öt napi kenyeret vittek, kit az falukon süttettek (mert az érsek jószága megvárta az németet), és az gyalogság s az bagázsia helyben maradt, s úgy volt híre köztök, hogy annak megtérése után megoszol az tábor, nem tudják: hová s mikínt? mivel Lévában akarták az derekassabb postírungot tenni, ha fel nem égettük volna. Mondják, hogy 25,000 embere veszett Brabantiában az németnek; és hogy az dánusoknak Stýria felé kell menni quártélyban, és onnan Olaszországban osztán. — Maródi sok, kivált az dánusban; az lovok is igen vesz, mert Újvár alatt rosz futrázsiok vala.

Már nem tudok helyt adnom az híreknek. Volt oly hadnagy előttem, az ki túl lévén az Garamon, késérte által az németet Viskig, s úgy gyütt étszaka hozzám; az mondja, hogy ezen előjáró-hadaknak, kik szerdán Ladánhoz gyüttek vala, csütörtökön megindúlt az egész tábor Viskhez. Ezt más rela-

*) Gerstorff, dán tábornok.

tiókból is colimáltam eddig, és ez étszaka is üzente Gönczi György, hogy az egész tábor Visknél van. Az való, hogy Szent-Benedekben van vagy 200 német: de még Bátban sem volt, sohult semmi sem volt másutt benne. Majd elválik indúlása; ha erre gyün, elhiszem, Losonczrúl Zólyomnak akar fordúlni. Ott már jó vígyázásban vadnak együtt Andrási György, Csajági, Sréter. Otlik Uramnak is régen imádkozom: odamenjen, — de nem tanálhatta levelem; hanem most veszem expressusa által levelét, hogy küldjek hadat, s az bécsi hídnak mégyen; azért küldtem vala 3 regimentet mindgyárst, mihelt elhadni láttam Újvárt: de ő Kegyelme Zsolnázott, — addig az ellenség arra ment. Kis-Tapolcsántúl megtértek Rétei János-, Vajda-, és Gécziék, és az Macskarévben való próbájok után Géczi és Vajda hada széltment; most már Rétei János és Labancz vadnak ott. Megírtam Otlik Uramnak: nem küldhetek többet, mert énvelem csak Rétei György s Orosz Pál van, Gundenfinger hatodmagával, (soha nem tarhat az regimentet csuporton!) Hanem, ha eddig elmúlatta: már jól ki kell indúlását néznünk az ellenségnek. Ha Losonczra, Zólyomnak gyün: én mindgyárst kiállok az Mátrában, s háta megé fordúlok ezzel az kevéssel, — talám szaporodom megette; és így ott kell az könnyű-lovas, előtte az gyalognak Zólyom körűl. Ha visszatér Esztergamnak, lesz időnk az morvai portához; ha vissza Lévához mégyen: bizonyosnak tartom, Bajnócz felé veti liniáját, — akkor ő csinál Otlik Uramnak diversiót. Azért gyűjön Zólyomhoz, s ne datáljon Bajnóczrúl; kitűl az competentia tartóztatja talám. Ezeknek végit veti, úgy hiszem, csak mai indúlása is az ellenségnek, kirűl alázatossan tudósítani Fölségedet el nem múlatom.

Azalatt Fölséged parancsolatira kívánván alázatossan válaszolnom: Haiszter (Hannibál) szabadítása iránt, úgy látom, secundáltatni fog Fölséged intentiója, mert maga ígéri Haiszter (Sigbert) az komáromi commendant által minden erdélyi rab-tiszteink elbocsátását az két Generálisért. *) Már fogok választ tétetnem; talám magáért is Haiszterért megcselekeszi azokot?

*) Haister Hannibál és Starhemberg Miksa grófok.

Istennek áldassék szent neve, az Fejedelemasszony új szerencsétlenségtűl való szabadításáért; üdvözlöm alázatossan ő Fölségét, — alig várom, udvarolhasson az Feleségem, s magam is kegyelmességében ő Fölségének magamot ajánlhassam!

Lóczinak semmi patenst sem emlékezem, hogy adtam: hanem Fölséged parancsolatjából Bertótinak (Ferencz) írtam vala felőle, Egerben igazítván Fölségedhez.

Barsonwil híremmel s búcsúzva ment, midőn én Füzes-Gyarmattúl minden confusió nélkűl indúltam fére, azért, hogy erős portákot expediálván háromfelé, csak amúgy maradtam, s megbújtam Tergenyénél.

Istennek hála légyen Fölséged egészségének megtéréséért! Az gyűlésről, Fölséges Uram, bölcsen gondolkozik Fölséged. Nem lenne talám rosz, ha az ónodi mód szerént követek lennének, és a mellett, az ki akarja, gyűjön, gyühessen. Helye penig Tállya innen sem messze már, — oda penig tudja az tót is az útat az jó borra!

Futott nép innend is sok van, nem győzöm passussal, az penig mindenik cum commoditate kéri az assignatiót; de az hadi rend cselédje minden csak Gömörnek mégyen. Rettenetes az bódúlás; az nem jó, hogy nem tartanak össze az emberek.

Az számodás igen méltó; bár oly hamar lehetne, az mely hamar kívánják! Szintín most írom Darvas Ferenczuek: számodásában lesz minden kára az országnak az báti, sági és szécséni prófuntházokban, mert régen parancsoltam én azok iránt, — de mindenkor csak az nincsen-nel feleltek és ürességekről panaszkodtok; most már magam látom: ezerek maradtak, s még azt írja: ha elhadtuk az prófuntházokot, cessált az commissariusság. Hadat rendeltem, most is őriztetem, — mind odahadták az prófuntmesterek, szekereik semmi, tudja, hová tették az prófuntszekereket! Már majd szabad-zsákmánra kell bocsátanom az hadat. Rettenetes csúfos dolog az Darvas esze! Ha malom volna az szája: elgyőzné Újvárt prófunttal, — de sületlen maradna liszti!

Az postscriptumában Fölséged levelének látom az malmok iránt való parancsolatját. Már is megparancsoltam, s azért hadtam Babócsait Szalaival: Gyarmaton kezdje, — mert még talám illyen járásáért hertelen lett volna kezdeni.

Igenis, Fölséges Uram, én ellent nem állhatok: de nem hiszem, terjedjen; majd az nyakába fordúlunk, mert megbízzuk mi mindgyárst magunkot, ha hátát láthatjuk az németnek! Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Kegyelmes Uram! Otlik Uram nem bocsátja Urbán Czellert ki Árvából, hogy ő megírta Fölségednek. Bertóti Ferencz Uram is írja: Zagurski hírt csinált 3000 németről Sileziában, — az is hadat kér; megírtam: ez itt bizonyos, azt mondják. Lássa, ki mit csinál! Tőlem minden ember csak kérdést teszen: mit parancsolok? ha parancsolok, azt írja s azt mondja: nem lehet, ezért s amazért! Hoc moris est in nostra Patria.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

126.

Rárósnál, 22. 8-bris 1708.
hajnal előtt.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Megindúla tegnap reggel az német Visktől, fel az Selmecz vize mellett; elválik már, ha Fölséged útján megyen-é Selmecznek? vagy Korponának fordúl? vagy Léva körül hagyott gyalogjához tér? Ha oda visszatér, megoszlik, s Bajnócznak veti liniáját, mert látja: nincs haszna az Garam liniájának, Lévát nem is építi. Én meghadtam: Korponát, Zólyomot, Kékkőt, Bozókot bocsássák Léva tüzére. Bent nem subsistálhat az bányákon, ha kívül körül nem kerítheti.

Ezt akarám alázatossan sietve értésére adnom Fölségednek. Ma még itt helyben elvárom útját az németnek, s nyomában ereszkedem, — talám az cseléd-takaró katonában

is gyűl még valami mellém. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Úgy hiszem, Kegyelmes Uram, ez az német csak az Újvárban szállítandó élésnek hallotta vala hírit, — azt hajházta: mert portája Visktől környüljárta az vidéket tegnapelőtt, de féreállatta mégis Babócsai Uram, az kit még bé nem vittek vala.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

127.

Rárósnál, 24. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Megfeküdt Bátnál az Visktől visszatért német, de már Korponának is kiment útjából; mindazonáltal hírrelik mégis az bányákra igyekezetit, fordúlásképpen. Újvár tájáról penig Nyitrát, Komjátit s Berencset emlegetik, hogy készíti postírunginak. Esztergamnál az hídat most veti, Antal Úr odavárja Haisztert egész ereivel. És így az kétfelé való szakadását csak várhatjuk óránként; az minthogy együtt ma ollyan, de nem bizonyos hírem: már is az Macskaréven általment volna egy része.

Mindezekre nézve nem tudtam jobbat tanálnom, hanem Babócsai Uram körűlötte lévén, — még az mi maroknyi had körűlem van, azt megszínelve, bocsátom Ebeczkivel: hadd menjenek széltiben utánna, ha elmegy, míg mehetnek. Ha az bányáknak megyen: csapdozzák; mert csak Visktől való megtérése is adott annyi szívet, hogy megütették az retroquardiáját, s puskázva késérték majd fektéig. — Lévánál is fellármásították az maradott táborát.

Most már csak nekibocsátám őköt, és propter formam az bagázsiás-tábort megtartottam, magam azalatt divertálok két-három napra. Ha praeter spem egészszen az bányáknak

vetné ereit: már Otlik Uram közikben érkezvén, teszen az mit tehet, és Losoncz körül kell az zólyomi útat néznünk. De Andrási György részegen Korponára nyargalt, meglátta Kókait két zászlóval menni, labancznak hitte, — felgyújtá Korponát részegen. Illyen Generális! Bolondság dolga. Megírtam neki: menjen haza, ne légyen csúf, s ne csináljon confusiót!

Talám Isten már sok galibáskodásink után kevés pihenést enged nemsokára, s jobbítást tehetünk. Valóban sürgetném az hadat, hogy, ha darabolva tanálnám (a németet), mehetnék nyakában darabjának, kihez Isten által nagy reménségem. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

128.

Balognál, 27. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Most az táborra menő útamban micsuda leveleket veszek, alázatossan megküldöttem Fölségednek, csak azért, hogy valóságossan kitessék az ellenségnek ugyancsak elsőbb opinióm szerint az Garam völgye és az bányákra való szándékát, és boldogtalanságunkot commandóink fogyatkozásában. (Igy.) Csajági, Sréter, Otlik, — Andrási báz (váz) volt köztök; de Isten vert meg Györgygyel: mert csak az hadat küldtem vala késérni Pálhoz.*) Íme, micsuda korcsma-Generális, — vasat érdemel, nem commandót, s én is büntetést, hogy csak annyit is bíztam bolondra!... Ihon az levele, csak kiad rajtam; az Istenért, Fölséged, hívassa magához, mert rosszúl járok véle, ha előmbe kerül! Méltó Csajági levelét megtartani. Otlik Uramnak megírtam egynehányszor: vegye kezére az commandót,

*) Andrássy Pál, Andrássy György.

de nem akarta, mert csak visszavágyott az szokott oldalra. *) Írja ugyan Csajági mindkét felűl volt német portás megtérését: de nem látom azt sem Otlik, sem Ebeczki leveleiből, sőt az mely okból Lévától is ment gyalog az Báth és Szebelléb körűl való részihez, csak elhiszem, hogy Zólyomtúl megbűzli Beszterczét; de, azt hiszem, hogy ugyan csak Szent-Kereszt s Bajnócz felé fog vonyódni, és Zólyom vármegyét megrakja, s communicatiója lesz ki Szent-Benedek és Bajnócz felé. Otlik Uramnak Rosenbergről várom nemsokára levelét.

Léván hogy sánczolt s hagyott valamit, csak egy pap beszélte még portásinknak, mástúl nem tudhatom. Azt elfelejtettem vala megírnya Fölségednek, hogy még vasárnap Lévánál derekassan megcsapták az futrazsérossát, s az Garamnak hajtottak sokat benne. Túl is csak keményen viselik az újváriak s a környékbeliek magokat. Van most két-háromszáz szekér Újvár körűl mindennap, fát s mindent hordanak oda, — azt már, úgy tetszik, nem félthetem, annyival is inkább, hogy az Garam-liniát Esztergamig elhadta. Készszen várja az híd Esztergamban; talám arra fordúl az Macskarévtűl az dánus.

Talám lehetne készíttetni az gyűlésre az convocatoriákot már, mert nem hiszem, terjedjen már tovább az bányáknál és Bajnócznál ezen német. Azalatt meglesznek az mi postírungjaink is, az mint lehet, s az kit lehet. Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

*) T. i. Trencsény vármegye óltalmazására, a hol saját jószágai feküdtek.

129.

Jósva, 27. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Az mint utulsó alázatos levelemben megírtam vala Fölségednek, az ellenségről oly hírem vala, hogy az Lévánál maradt része az Macskaréven visszaköltözvén az Garamon, minden prédáját Nyitrához takarja, s arra nézve gondolám, hogy az Bátnál lévő corpussa is, az ki Visktül Haiszterrel arra ment, utánna fog nyomúlni. Az hadakot Babócsai és Ebeczki Uramékkal utánnok bocsáttám (*kevés volt, ahhoz képpest magam corpust nem* praesentálhatván) s az elszéllyedteknek az bagázsiás táborra való űzésére kibocsáttám, hogy legyen kivel ábrázolnom; azalatt magam póstán iderugaszkodtam.

Midőn azonban ily reménséggel volnék, — hát tegnap gyün póstán az hír utánnam, hogy jóllehet az Macskaréven egy része az németnek általment: de Báttúl az más része délben indúlván, Szebelébnek ment, az hol Andrási és Otlikék előtt vígyázóban vala Rétei János; azt onnan puskázva kinyomta, s ugyan arra nézve — írja Andrási — az Zólyom és Korpona között való passust odahadta, s mégyen az gyaloggal Besztercze felé, Csajági is fekvő beteg lévén. Otlik penig azt írja: el nem rekeszteti magát, hanem Rétei János és több lovas hadakkal mégyen Szent-Keresztnek.

Írtam ugyan Andrási és Csajági, Sréter után: mivel így megszaggatták magokot, haszontalan Besztercze felé nyomúlni azon három vagy négyszáz gyaloggal, mert tudom, hogy erre nézve eloszlott az passusrúl az parasztság; hanem inkább Zólyomtúl Dívén felűl való passusokra nyomúlnának, mivel magam is onnanfelűl fordúlok, — lehessen communicatiónk. Otliknak penig megírtam: ha már ennyire megszaggatták magokot, s Bajnócz felé tart az hadakkal, — légyen Szepességre is gondja, mert tőlem, ennyire elszakadván, ne várjanak, kit Bertóti Ferencznek is megírtam. Isten tudja, mit kell vélek cselekedni?! Mert ha az ember hadat nem rendel, azt kiáltják:

oltalom nélkül maradunk! Ha küldünk hadat: elbolondítják azt is.

Alig expediálhatám tegnap ezen leveleimet, ismét gyün hírem, hogy 3000 lovas német Nyéknél (az ki Ság és Gyarmat között vagyon) Fekete Lászlót fölverte, veszett is valamely közülök. Már meg kellett mind Ebeczkit s mind Babócsait előzniek: közinkben s közikben esett. Elhiszem, Babócsait keresték Palástokon, mert Szebelébtül vissza s rosz útakon esett annak jövése. Elég az, hogy erre nézve az elhagyott bagázsiás-táborom retirálta magát tegnap Fülek felé; Losoncz szaladni eredett. Soha, Kegyelmes Uram, nem győzöm én csak tartóztatni is: mert még Miskolcz tája is futó-félen van, az mint Szent-Péteri Uram írja, ezen német előtt. Rabutin járása (1706) csak semmi volt ehhez képpest.

Én ugyan ezennel indúlok ismét közikben; miben tanálom őköt? nem tudom, de úgy hiszem, ugyan csak Zólyomnak fogott Szebelébtül tartani az németnek dereka, — ott kezdi az Garam folytában quártélyját, Szent-Benedek s Nyitra felé veti communicatióját: mert az Garam-melléki liniáját már elhadta. Kassára nem céloz most; megírtam ugyan Otliknak: — Andrásit (t. i. ezredét) Árvába, Czellert Liptóba rekesztette ő Kegyelme, — Kassára küldje inkább Czellert, mert darabolva, látom, itt nem használ, s amott sem lesz.

Veszem azonban alázatossan két rendbéli levelét Fölségednek, egyik 19.,másik 22. költ. Éppen ideérkezett Muránból Beniczki Márton, ki is az széllyel munkára osztatott mundírok felszállításában fárodván, levelemet sem vehette vala. Hogy azért Fölséged parancsolatja szerént az 1200 veres dolmány, és az granadírosoknak is kiteljék köntösök: mindgyárst az vörös-posztókot felindíttatja, — lesz 150 vég, talám több is; marad még in toto circiter 500 vég posztó, vagy 600, de aba már sem itt, sem másutt. Lónyai írja: Egerben vau 300 egynéhány veres dolmányja; megírtam: azt is az Fölséged karabélyossinak adja. Az granadírosok sövegeit készszen viszik, mundírját kiosztották másnak, azért az 150 végből kell kitelni az 1200 és 600 dolmánynak.

Az második levelében accludált copiáját Urbik históriáinak, Fölségednek alázatossan, parancsolatja szerint, vissza-

küldöttem. Mind oka s mind ideje az németnek most ezt hozza magával; még az pár millionumot is csudállom, hogy emlegeti. Mikor tudna hozzá az muskva, inkább mellettünk haraghatnék: mert conditiója az erdélyi manutentió végezésinek. Már míg az üdű és kilső conjuncturák meg nem állítják Haisztert, — ennél jobbat ne is várjunk.

Eleget búsúlok én Gácson; az Fölséged Újvárbúl kigyütt granadirossit küldtem bele, mert nincs mit s kit? Muránba palotásimban küldök valamellyet. Már az Isten talám megállítja az üdűvel folyását az német mérgének is, csak egy-két hét alatt is.

Éppen ezennel hozák újjabb reportumát Babócsai Uramnak. Már látom, Szebelébhez megyen gyalogja is; Zólyomnak tendál, s Lévát sem hagyja ürössen, és körúlkeréti az bányákot.

Bottyán mit csinál túl? azt nem tudom: de Csalóköz és bécsi híd orderében vala, kire Antalnak lehetetlen érkezni most, hanemha az Duna fagyával; az kinek is most veszem levelét, s alázatossan accludálom Fölségednek.*) Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; némi része titkos jegyekkel.)

130.

Losoncz-Kovácsinál, 29. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Megérkezett már bizonyos híre az német megfordúlásának. Szebelébtűl Haiszter és Pálfi együtt az rácz és Ocskai labanczival mentek vissza Bát felé, s akkor bocsátottak el egyet az mostani nyéki portán fogott katonáink közűl, ezen includált levelekkel, és Ocskainak illyen üzeneteivel.**) Csúfos-

*) Ma már nincs itt.

**) Ez utóbbi ma már nincs mellékelve, de Heister levele igen. (L. alább.)

nak tetszett nekem ezen rabnak elbocsátása, — de talám ugyan Isten áldása rajta: mert ezen katonának van Marosfalván Léva mellett egy anyja, Isten nevében az kuruczvilágban 60 sebesnél többet gyógyított már maga. Ezen böcsülletes követnek relatióját alázatossan annectálom,*) és nagyon haragszom Haiszter büszkeségéért: »Rebellibus intimatur.« Megvallom, minthogy ex professo hozzám küldte, nehéz volna válosz nélkül hagynom; azt elhiszem, szerette volna megrakni Lévát, Korponát, Zólyomot, s attúl fél: nyakába ne gyújtsuk Selmeczet!

Elválik már, ha nem vet-í csalt? de inkább hiszem, elballag már a fagyon. Ebeczki és Babócsai Uraimék már utánnaestek, arra Léva felé; én talám *ezer lóval volnék bár csak*, — éjjel is mennék körösztűl erre Divénnek: de ezen nagyhírű Darvas-vármegye (Nógrád) csak 200 puskást sem tud összeverni az (fűrészi) passusra. Csak tyúkját, lúdját panaszolja Darvas Ferencz, falurúl falura bújkál, s lármáskodnak mindenütt. Már magam szállok talám az passusra, — talám még is gyün valaki, sok currensimre utánnom!

Gyütt ma ollyan paraszthír, hogy Badínnál tegnap, ma Beszterczén volt az német, és Tavonát**) velek; nehezen hiszem, ha ment is, egyéb legyen, hanem az selmeczi ment Beszterczét zsarolni, onnan Körmöcznek és Bajnócznak fordúl ki. Tudnám, mit kellene cselekedni vele, de cum quibus? — Cum nostris meg nem lesz; meg kell tartanom az secretumot, reservando reservandorum. Csajáginak Lipcsérűl vettem magavető levelét. Szegény az ember, kinek nincs ereje; tennők az emberséget, mikor úgy lehetne, mint nem; ő rajta is, — látom, — nem múlnék: de már talám eleiben is feküdt az német, s nem gyühet kiljebb.

Otlik Uramnak megírtam: mivel túlment már az hegyeken: Bertóti Urammal is correspondeáljon, s tőlem ne várjon, — mert hiszem úgy sem cselekeszik, az mit kérdeznek!

---

*) Ma már hiányzik.

**) Cs. kir. bánya-inspector 1703-ig.

Csak megtölt már ez az német az hóddal, megfordúlt, s majd fogy magában. Kit engedjen Isten! Maradok azonban

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Már meglehetne talám az gyűlés hirdetése: mert minden bagázsiája visszament az Garamon előre az németnek, — nem lakik sok innen benne ezután!

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., néhány szó titkos jegyekkel.)

Melléklet:

Hisce rebellibus intimatur, quod si in Comitatibus Zoliensi, Neogradiensi, Honthensi, Barsiensi, Nittriensi, Threncsiniensi et Posoniensi, unicum tantum domum exurere amplius attentent: non solum illi triginta heri capti rebelles, verum omnes, — cum nihil aliud, nisi praedones et incendiarios agant. — qui deprehendentur, sine misericordia ad ignem deicientur, et vivi poena incendiarijs debita comburio plectentur. — Actum in castris ad Szebekléb positis, die 27. Octobris 1708.

(Titulus)

Haiszter.

Hisce Ungariam depraedantibus Germanis intimatur, quod si in Comitatibus Confoederatis Regni Hungariae (nomina Comitatuum praescriptorum) depraedationes, incendia, templorum et sacrorum locorum expilationes, mulierum foedas violationes, rusticorum torturas et carnificinas exercere amplius attentent: non solum illi bis, terque triginta proxime capti praedantes Germani et Rasciani, verum omnes, — cum incendiarijs, pagorum depraedatores, sacrorum profanatores et scelesti mulierum violatores agant, — qui deprehendentur, sine misericordia, incendiarij ad ignem deicientur, et alij poena incendiarijs, praedonibus et sceleratis debita plectentur. — Actum in castris ad arcem Gács positis.

(Egykorú másolat, félíven.)

131.

Törjék, 31. 8-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Jóllehet Ebeczki és Babócsai Uraimékrúl még semmi bizonyos hírem, s azt sem tudhatom: ha túl az Garamon az németnek valamely része nem fordúlt-é Esztergamnak? mindazáltal az Beszterczére ment németrűl szükségesnek ítéltem alázatossan informálnom Fölségedet, minthogy annak lármája képtelenűl megújította az országot, annyival is nagyobban, hogy Csajági orderem szerént tegnapelűtt az divényi passushoz Beszterczétűl gyüvén, Gyetvára beszállott estve; kit az innenső részirűl az passusnak, vígyázóban járó parasztok meglátván, — mindgyárst ellenségnek hírrelték. Losoncz, noha csak félmérföldnyire voltam tőlök táborban, megszaladt, és Gömör vármegye s Kis-Hont, — kinek Rima-Szombatnál kell vala s kezdett is gyűlni, — hirtelen mind eloszlott.

Segétette az félelmet az is, hogy akkor indúltam ide Ráhó felé, azért, hogy közben legyek az divéni és tiszóczi passusoknak, mivel ennél Beszterczének erre több passusa nincs, mindenik 3 mérfőd ide, s már az bagázsiám meg is indúlt vala. Magam ugyan subsistáltam ott, s mindgyárst el is küldöztem hírit, hogy nem ellenség, — de még ma is alig tudtam recolligáltatni őköt, s már ismég napok telnek az szaladott népnek összehozásában; oly szerencsétlen vagyok, hogy csak egy puskást sem kaphatok. Igazán, én-kintem: már az holló krákogásától is szaladnak, — száz szarka-szóra sem térnek meg!

Nem tudok már mit tennem; hanem béküldtem Rima-Szombatba; viritim mind kihajtatom, s holnap magam megmustrálom, s úgy viszem el magammal, s magam is odamegyek, — hadd menjen valami híre, hogy fegyvert fogott, talám Nógrád s több vármegyék is jobban fognak iparkodni az sok currensim után az insurrectióra, és megszaporíthatom Csajágit; s jóllehet itt közeljebb volnék az Beszterczére néző s még bé sem vágott tiszóczi passusra: de az nép opiniójának

tollálására visszamegyek holnap, és az hadat is Gács körül mind elszállítom az falukra, regimentenként, *tudniillik az maródi s bagázsiát; mert már az pantoflíba is elférek* bagázsia nélkül. És tettem oly dispositiót, hogy azalatt Csajági Uram vizsgáltassa meg az ellenségnek minden constitutióját. Két-háromezer németnek ne szenvedjünk itt előttünk büszkélkedni, rajta menjünk, s úgy jár, mint Slik! (1703.) Illyen jó reménséggel bíztatom az országot; elválik, mint siet az jó nyereségre!

Megírtam feleségemnek is: ha eddig ki nem tudtam olvasni az jósvai Leben-Gruben (Löwen-Graben)-búl, már ne szalaszsza meg az országot. Salva-gvardiájúl küldtem az tiszóczi passusra Hangosi Uramot, az Újvárból kigyütt 200 dragonyossal, Orosz Pál Uram regimentibűl egy sereget rendeltem még melléje, és Nemes Gömör vármegyének s Kis-Hontnak felső részit cum gentibus, hogy az tiszóczi és muráni passusokot erőssen bévágassa; kivel bíztatnak: 3 nap úgy bévágja 60 ember, — 1000 ember sem nyitja meg egy holnapig! Máskint is, commandírozott hadnak tartom ezen németet, mert Viardot, hallom, 3000-rel, hat taraczkkal commandírozták; nem megy az tovább Beszterczénél!

Nincs mit immaginálnom rosszat, hanemha Szepesnek menne, kirűl én bizony nem tehetek, hanem azt feltettem magamban: valamerre megyen, én bizony nyomában megyek Csaágival, hacsak mire szaporodhatom is; ha penig másként nem lehet: van még itten mellettem Balogh István, Somogyi, és most az cseléd mellől fölszedett Géczi katonáiban *hatszázig való, Réteinek egy serege, Orosznak 4 zászlóval negyven katonája*, — mind utánna szalasztom Csajágival, s magam béűlök Gács várában, s ott dohányozom addig, míg alól vagy följűl gyün valami. — *Látja* Fölséged, nem tudom én, miért nem kell nekem *magamot is féltenem!*

Az Isten jól adta, hogy Csajágit elérte orderem, mert nem lehetett volna ezen földet már recolligáltatnom; sőt nem is bízhattam az hadak gyülekezetihez, míg az futásnak folyt híre, — így már talám megszűnik.

Ma együtt hírem az jászokrúl: gyünnek, ha az Mátrába nem süllyednek; mert ismét rácz s német hír van Szegeden,

Tápénál is hidat vertek; hétezer az híre, s 2000 lovas gyün még utánnok. — Ez, hihető, az, kit Baron Tiss Styriából viszen Erdélybe, recrutta, de mennyi? nem tudom. Lovas más nem lehet, — ha lehet, — hanem valami két vásárlott regimentnek régen hallom hírit, hogy várták, az Dunántúl-é, vagy Bécshez? De én ezen nem építek; nem hiszem, most onnan hadat hozzon: mikor azt hiszem, hogy ebben fölmegyen,

Már nem lehet, Fölséges Uram, nekem tudnom innen: micsuda karban vagyon túl felől az ország? hanem azt Otlik Uramtúl kell megtudni, az ki Turóczban vagyon Rétei János, Labancz Miklós, Bokros, Forgács és Gyürki regimentivel, Andrási és Czeller gyalogival; Babócsai: Szalai és Mikháziéval; Ebeczki: Rétei György és Orosz Páléval. Ezek vannak utánna az németnek. Bottyán merre lát? nem tudom, mert nehéz most neki két felé néznyi.

Már az gyűlés hírrelése, Fölséges Uram, csak meglehetne: mert nem lehet az is üdő nélkül; addig itt is elvégezzük munkánkot, — csak körülszállítom simpliciter az ellenségnek, jó reménség alatt az hadat. Ha kitölt azelőtt mind postirung, mind quártély egy rakáson ott, az hol kellett: bizony ki kell telni most is; megfér úgy itt, mint másutt, — az proportiót keresse Darvas per regulam detri majd az havon; de most, az mint lehet!

Talám Tállyánál jobb volna Patak gyűlés-helynek? ha épült valamit az vára; kivált, az Fölséges Fejedelemasszony is kiérkezik addig, vagy talám eddig is, és ha ugyanis csak úgy lesz, hogy az vármegyék küldjenek cum activitate votandi követeket, s a mellett az regalistákot híva, legyen szabad jövése és voxa minden nemesnek is, az ki gyünni akar, practer ablegatos. Mert az tagadhatatlan, hogy nagy recidivába esik ez az ország most csakhamar, ha jó praeservativára nem akadunk, minthogy már annyiban költ, hogy azt is kell praescribálni, az mi az patiensnek szája ízin való: hadd légyen jelen az kinek mie fáj! De, bizony, félek rajta, Jóbné asszonyom

tanácsára ne szorúljunk! Ezzel magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram, igen apropo érkezének ezen acclusái Antal Úrnak.*)

Kegyelmes Uram! Most veszem újjabb levelét Csajági Uramnak. Az németség mind beszállott Beszterczére, és az vármegye (Zólyom) substitutus vice-ispánja Bohus, Rott János s a többi megesküdtek, s most is esketnek az városon. Leffelholcz van ottan, az ki Selmeczen volt. Már elválik: maradt-é valami Selmeczen benne? Zólyomban semmi sincs, mert elégett. Már Fölséged parancsolatját várom: ha meg kell-é égetni az városokot? Mert Beszterczét könnyű lesz az nyakába gyújtatnunk az németnek. Selmecz meg nem maradhat, ha látom, hogy lakni akar ott; könnyű arrúl tennyi; de sohasem bányáz többet Selmeczen, mert bizony elmerűl az Hupp!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként czifrákkal.)

132.

Szuchán, 3. 9-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem ma Fölséged 29. Szakmárrúl írott méltóságos levelét, kibűl fluxusos alteratióját Fölségednek fájdalmassan értem; de mivel igen járvány-nyavolya az most itt is mindenütt, az változó széllel s hideggel járó üdőkben, hiszem Istent, megszűnik, s mindnyájunkot Isten megvígasztal fris egészségével Fölségednek, kit szívessen óhajtok is.

Az mi az ellenség constitutióját illeti: már íme, valóságossan írhatom ezen acclusából **) az Macskaréven általköltözését, és már túl fogott rabot is hoztak. Mind rácza s né-

*) Ma már hiányzanak.

**) Lásd a jelen levél után.

met egyeránt mondja, hogy Csalóközben és az Dunántúl mennek; az minthogy nincs semmi hírem benne, hogy valami ment volna még csak Bajnócz felé, hacsak Otlik Uram valamit nem írt Fölségednek; mert még nem vettem levelét, de rosszúl nem lehet dolgok: mert még senkisem szaladt haza Gömör vármegyei, Rétei János ezeríből.

Az beszterczei németrűl írhatom, Kegyelmes Uram, Fölségednek valósággal, hogy nem más, hanem ugyan csak az, mellyet Szebelébrűl (minekutánna Korponát megvizsgáltatta volna Haiszter, és égve tanálta) Leffelholczczal és Viarddal küldött vala Selmeczre, az onnan ment egészszen igyenessen Beszterczére, abból valami ment Körmöczre, és valami maradt Beszterczén; Selmeczen maradt 500 gyalog; másutt még hol mi maradt? nem tudhatom bizonyossan.

Hanem már Isten kegyelméből az rettentő bódolását ezen országnak megcsendesétvén, mind az tiszóczi s murányi passusokrúl provideáltam, s mind az dívényirűl, az hová nemcsak gyalogot, de lovas hadat is rendeltem, és particularis jó portákot küldöttem, mind egyik s mind másik passuson bé. Nemcsak megkérdik ezek: de, micsuda próbát lehessen azon elmaradott németen tennünk? megnézik; azalatt már lassanlassan gyűlni fognak az hadak is, s hiszem Istent, ezen német ideveszti fogát! Megválik, mint telel? de én most is azt tartom: ez commendérozott had lévén, csak gyalog marad, ha marad is; mert egyedűl abból gondolhatom maradását, hogy eskettet, és szépen bánik az szegénséggel; máskint, micsuda dolog, hogy semmi communicatiót magának nem csinált? csak egyedűl Beszterczében bémennyi, az honnan minden órán kipörzsölhetni; — nem capiálom!

Már, Fölséges Uram, semminek tartom az német dolgát; penighogy ezen ódal, az honnan exurgál az militia, felszabadúlt Újvárral az postírumoktúl. Már csak meleg-ágyot vessünk a télen, — bizony, mint az salyáta, úgy kél már majd ki az katona; hajdú is terem még! Hadd boszontsa csak az tótot, s mi kezdjük az telet adó nélkűl, — maga is agyonveri tavaszig az németet! De már bizony csak egy hurvári (hallali!) kell, — mindgyárst feleszméljük magunkot.

Az Szegedre ment németrűl proxime írtam Fölséged-

nek: az lesz az Baron Tiss armádája, kit túl Antal is megírt vala, s most Kecskemét; de semmi, nincs már annak most egyéb gondja, hanem hogy bémehessen békivel; s azért Kolozsvároskodik az német Erdélyben is, hogy ide diversiót s amannak útat csinálhasson.

Igen jól esett azonban az gyűlésnek terminussa, kire méltó ideiben Fölségednek, bádgyodtságához képpest is, indúlni: mert csakugyan akármely tűrhetetlen elméjű erdélyi atyámfia is tudja, hogy az gyűlés előtt nem lehet már Fölségednek bémennyi (Erdélybe.)

Énnekem bizony nagy bizodalmom eredett, miúlta inkább irom változását, mintsem csükkenését az ellenség igyekezetinek. Deus nobis haec otia fecit; quasi nihil agendo, redimus. Két-három hely visszafüstölé szándékát, és ismég megnyitá kapuját Újvárnak, kiben — magok írják, — elegek van; széna lészen szükebb az bennlévőknek, de az sem szűnik meg.

Már nem is panaszkodom az hadak kevességéről: mert kevés is elég lesz már az bévágott passusokra, kikre bizony vágatlan sem gyünne már ez idín az német. Mégis most ugrattá fel fészkibűl az feleségemet az szaladó nemessek Zólyom vármegyébűl. Ott még nem igen lett annál az hamislelkű Bohusnál s az vén Rótt Jánosnál labanczczá senki több nevezetes; már én is küldtem ismég bíztató patenseket. — megválik, mellyik lesz hathatóssabb?

Már bizony majd az kálvinista katona is szentnek kiáltja az pápát, penighogy az császárra támodt; ezen megfordúlásával az ellenségnek, hitele van az hírnek, s egész szívet s erőt vett minden rend. Jól adja még Isten, — csak Hellenpachnak kár a bánya.*) Adózik még nekem az Vindsacht a télen, s taval mi adóztunk! Isten csak engedje: láthassam Fölségedet frissen, — még mind helyreállunk egyszer Isten által! Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

*) Vagy: »kára bánja«; meglehet, hogy szójátékképen mind a két értelmezés előtte lebegett az írónak.

P. S. Eddig itt az tiszóczi passus és az dívéni között istrázsáltam: de már egyiken sem félek sem Lefel-, sem holcz Uramtúl; kiljebb nyomúlok már, és az postírungokhoz készűlök, hogy rendben hagyhassam az gyűléskorig az dolgokot. Csak amúgy katonássan, sicut erat in principio, mind elférünk egy árkusnyi mappán, csak Nógrádban is.

Széna fogytig,
Szalma elíg;
Abrak termett, —
Ásd a vermet!
Hús, kenyér a quártély,
S ha nem alszol — ne félj!...
Így él a kurucz!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

133.

(Tóth Pál őrnagy, gr. Bercsényinek.)

Méltóságos Generális!
Nékem Kegyelmes Uram!

Az Úr-Isten tartsa és éltesse Nagyságodat szerencsésen, kívánom.

Én Illavay Mátyás Kapitány Urammal ő Kegyelmével egyetértvén, tegnap, hogy az német marsírozott Ghímestűl, akkor megcsapván az ódaljárókat, levagdaltunk bennek; hogy pedig Pogránynál megszállott, ugyan tegnap az szőlőhegyen tizennyolczig valót levagdaltunk bennök, fogdostunk is el közőlök; majd hasonlóképen marsban az közepit megütvén, társzekereit fölvertük, — ott is tizenkettőig valót levagdaltunk. De valóban meg is űzött bennünket, jóllehet, hogy hetet elfogtak katonáinkban, hármat agyonlőttek, egyet pedig megsebesítettek Szemerédi Uram katonái közűl, mellyet bé is küldöttem; magam meg egynehány lóval Ürög felé mentem: találng Nagyságodnak onnan is küldhetek bizonyos reportumot. Hanem Szent-Benedekben és Kis-Tapolcsányban maradott meg német, Viart maga Zólyomban vagyon, az bányavárosokon hat regimentnek commendója, a mint is ezen rab fogja

Nagyságodat bizonyosabban mindenekről informálni. Még az többi rab kezünk alatt vagyon; mivel az napokban feles katonánk maradott rabúl: Nagyságod gratiájából és engedelméből ezekkel fogjuk azokat váltani.

Pálfi János és Ocskai László Kis-Tapolcsánig, nem tudjuk, mennyiszámú haddal? általment az hegyen. Nagyságodnak azt is alázatossan akarom értésire adnom, hogy nem annyira az ellenségtűl, mint az magunk felitűl feles hadunktúl köll szenvednünk. Ezzel tovább is Nagyságod tudósítását ezen tizedesemtűl elvárom.

Csári, die 2. 9-bris 1708.

Nagyságodnak

alázatos szolgája
Tóth Pál m. k.

(Eredeti, egy íven, in folio, s. k. Bercsényi nov. 3-iki leveléhez csatolva.)

134.

Szuchán, 4. 9-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnapi curírját Fölségednek alig bocsáttám el, mindgyárst hozák hírit az beszterczei németnek Végles felé való jövetelit; az mint is elgondolám s megírtam vala Csajáginak: praesideálja Véglest, mert elfoglalja az német; de ugyan csak praeveniála bennünköt, mintha tudta volna. 9 órakor étszaka indúlt, s még virradtig oda is ért. Ez magában szarkafészeknek hivattatik: de három passusnak van az tete fein; (így) fog alkalmatlanságot okozni béjáró portásinknak. — de az semmi! Onnan Zólyomnak tért; hacsak nem épít, ott nem lakik.

Babócsai Uram már maga diversiójával megtért az Garam mellől, elkésérék Nyitráig Haisztert, ott elbúcsúza ágyúlövésekkel, és íme, megszakadásárúl vagyis postírolásárúl micsuda híre van portássának, — alázatossan accludáltam.*)

*) L. Polereczky Mátyás alábbi levelét.

Ebeczki azt írja: maga is szígyenli, ollyanokká kelle lennünk, az mint nem hittük volna; de semmi, úgymond, — majd Isten, a franczia, a pápa, s az szegény magyar átka megveri! — Ezen elszéllyedezését még nem akarja valónak tartani Ebeczki Uram, noha az bányákon már is régen Túróczban mondották lenni Pálfit, mikor még Léván volt.

Az esztergami hidat hiába vetették; nagy mutatiónak kellett esni az eszekben, s azt tartom csúfosnak, hogy oly kicsin postírungot csinált Kis-Tapolcsánban; elhiszem, Nyitrán lesz az dereka.

Látom, nincs haszna, még az Garam mellé is kenyeret kérnek. Újvárt emészteni nem jó, az hol már most, post obtentam gloriam, nemcsak Bottyánt, de egymást sem szenvedhetik. Commendant s Revier, Szluha mind egymásra írnak; csak Isten tudja, mint vannak, (valami borvásárláson. — de semmi; penighogy megnyilt útja, mind lesz üdünk accomodatiójához!) Azért csak megírtam Bottyánnak s Ebeczkinek: ha eddig nem tettek, már nem tesznek ott semmit az ellenségnek, hanem hagyjanak Bertóti István Uram keze alatt 5—6 száz lovast, az többivel nyomúljanak idébb. Most gyűtöm az hadat Szécsén és Losoncz közé, az parasztságot az passusokra. — talám Isten valami próbát enged, hogy jobb kedvvel mehessünk az téli barlangban. Úgy is nincs Bottyánon kívül más Generálisom, kit Szécsénbe akarok helyheztetnem, mert hiszem, már Újváron kívül nincs mit őrizni ott, — az egész alsó cseléd s katonaság itt az Mátrában s Gömörben telepedett, enni is innen kell adnunk oda is. Ezekhez képpest cselekszem, az mint jobban lehet.

Gyürki Uramot az murányi passusokra imádkoztam. Már Otlik Uramot nem tudom, túl mit csinál? elhiszem, Rosenbergen van, s ha Fölséged magához fogja parancsolni Otlik Uramot: nem lehet Babócsai Uramot oda nem küldenem. Balogh Istvánnak felesége Selmeczen, mindene Szombatban, maga s hiti itten van mellettem, vissza sem igen vágy, kedve jó, nem tudom, minek örül? talám hogy búsúlni nem mér, avagy hogy bízik azokban *az mikkel táplálom őket.* Íme, Já-

noki Uram levelét is megküldöttem Fölségednek. *) Ezzel magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Szirmairúl írja Szluha: ki nem gyühet, mert 4. 9-bris gyülés lesz ismég Pozsonyban. Az rabok szabadúlása is ismét kezdődött Újvárbúl.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; néhány szó titkos jegyekkel.)

135.

(Polereczky Mátyás kapitány, gr. Bercsényinek.)

Méltóságos Fő-Generális!
Nékem nagy jó Kegyelmes Uram!

Hangosi Óbester Uram tegnapi napon Tiszolczrúl küldett egy kapitányt, Pécsi László Uramot 30 katonával; Breznyó felül megindúlván azokkal Lipcsíre, Vinkler Uram udvarában és városházánál tanáltam császár marháit, az mint is szépen elhajtottam 61 darabot, melyet már dislocálta volna Nemes Vármegye falukra, én pediglen mint szolgabíró dislocáltam viradtig Predajnára, akarván mint Kegyelmes Urunkat Excellentiáját tudósítani.

Az gazdám nálam volt, referálá, hogy mái napon bizonosson elküldi Víglesre és garamszegi kastílokban. Radvánj kastílban vagyon lovas 200, Gerhárd Uramíban (Királyi) vagyon lovas 100. Kermeczre küldett 300-at. 7 ágyúja vagyon, 3 mozsár, szekír elengedű, ís valami kevís munitió. Tegnapi napon vármegyében és városban szedte vaslapát és csákánokat, hirdeti, hogy zólyomi várat akarja fortificálni. — Újonnan mái napon érkezik póstám Beszterczírűl, azonnal tudósítani el nem múlatom Excellentiáját.

Az marháját vár alól hajtottuk; észrevévén Commendans Uram, magának nagy lármát és másoknak tett taraszk-

*) Lásd a következő levél után.

búl, apró puskából, és gránátokot haitott, — de semmi kárt nem vallottunk, Istennek hála. Gondolván az Commendans, hogy ostromnak megyünk: tudom, hogy arra való nézve Beszterczén is volt lárma, mivel hallottuk lövíseket.

Excellentiájának

Predajna, die 3. Novembris
6 órakor, 1708.

holtigvaló alázatos szolgája
Polereczky Mátyás m. k.*)

(Eredeti, egész íven, in folio, s. k. írva. Melléklet Bercsényi nov. 4-diki leveléhez.)

136.

(Jánoky Zsigmond udv. alcancellár, gr. Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális!
Nékem nagy Kegyelmes Uram!

Selmeczről jütt, de kinn lakos emberem írja sub 2-da Novembris, hogy ott mind lovas, gyalog német van, circiter 700, és hogy ott akar telelni. Hellenbach, Doctor Laugh s a mi házunkban mindent elpecsételtek, Hellenbach Uramnál 3 helyen kincset találtak, kiásták. Régi kamarás tisztek Bécsbe mentek, ott most nincsenek. A mieinket penig mind lehánták (hivatalaikból) az evangelicusokot. Már ott jesuiták is látszotnak. Az én házamnál német tiszt van, 5 várta. Sok asszonyok penig másutt arestáltattak.

Egy hét múlva az az ember ismét Selmeczre fog menni, de ismét visszajün. Nagyságodot alázatoson kérem: haugyan Selmeczet akarja elsőben megpróbálni Nagyságod, csak akkor legyen híremmel, — másként, nem lévén most is szinte

*) Ez azon híres Polereczky, a ki Bercsényi egyik lovas ezredében mint százados, majd mind őrnagy kitünő portyázóként szolgált, 1711-ben pedig Francziaországba bujdosván, ott huszárezredessé, végre tábornokká, és — noha magyar nemességét is csak 1708-ban Rákóczitól kapta — franczia gróffá lett, XV. Lajos király alatt. (Grófi czímerének leírását l. Nagy-Iványnál.)

jól, ha más város a jel, vagy az is bizonytalan, nem örömest törném a hidegen magamot.

A Felséges Fejedelemnek azt is megírhatja Nagyságod, hogy juxta Vlad. 2., Art. 25. országgyűlésére csak egy holnap is elég; kiváltképpen csak Hontig lévén határunk, szükséges is, hogy hamar légyen, hogy az ellenség is később tudja meg, s hamarább légyen vége, ha más obstaculum nincs. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Jánoki Zsigmond m. k.

Külczím: Méltóságos Gróf Székesi Bercséni Miklós Fő-Generális s Locumtenens etc. jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának.

P. H.

(Eredeti, egy íven ívrétben, s. k., Bercsényi nov. 4-iki leveléhez csatolva.)

137.

Rima-Szombat, 8. 9-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Éppen most érkeztem meg az feleségem űzésiről; quomodo ego ambulavi? Valami bolond megindúl Besztercze felűl, — Rozsnyóig mind reszket az mindenik; nem állhatá az feleségem az bíztatásomot Jósván, kértem: inkább hozzám gyűjön, mintsem szaladásával már lármát tegyen. Elkészűl, s nyomban írja: nem igazán hozzák az hírt, — annyi ezer az német, az mennyi száznak írom; ő megyen, minden bagázsiámot, asszonyokot, miket felszed, egy étszaka megyen. Utánna mindgyárst magam; hogy szűntessem lármáskodását, visszahozom! Alig tudám elérni magát, — mégis béérte postám, s megvárt, de az szekerei Enyiczkét *) is elérték addig, míg én Agteleket értem; úgy térítém meg bagázsiámot s másokét, — magát elbocsátám.

*) Kassa mellett, Bercsényi jószága.

Azalatt ugyan most veszem itten alázatossan Fölséged 2. 9-bris költ parancsolatját az posztók iránt. Károlyi Uramnak sem emberét, sem levelét nem láttam; van még, — az mint azelőtt is alázatossan megírtam vala Fölségednek — posztó Muránban, kit annyival is jobb kiadni marháért, mert Antal Úr írta vala nekem azt egykor: ha nem küldhetek mundírt, marhát küldjek; csak volna annak is ideje az havon!

Az ellenségről penig Fölségednek írhatom, hogy minap küldöttem vala Beleznait Beszterczéhez recognoscálni, ma megtére, hozott Beszterczéről 3 rabot, s egynéhányot vágtak az futrázson, (mert már is arra szorúltak); 18 standár 3 regimentből commandírozva van, — mind sincs több ezer lovasnál, és 3 battalion gyalog, 1 battalion Körmöczön, 2 Selmeczen; az többi német mind elment. Radvánban, Királiban, Garamszegen, Zólyomban és Véglesben apró posztokot tart, mind azokból; keveslik magokot s félnek.

Én, az mint lehetett környékezni őköt, apró portákot ösmerősökkel küldtem pátensimmel, mind az breznyai s mind az dívéni passuson bé, az breznyain magam egyik kapitányját Polereczkit (kinek Fölséged armálist adni méltóztatott ez idín Egernél,) beszterczei lévén, az igen jól progrediált, alkalmasint nyert, és az földnépit fegyverre bíztatta; még az breznyói bírónak is tegnap vettem levelét: csak 300 embert küldjek segétségül, — fegyvert fognak! Mindgyárst megírtam Gyürki Uramnak: az dragonyosokban küldjön 150-et, az Gömör vármegyeiekből vagy 200-at válogatva, és két sereg könnyűlovast küldtem mellékjek, míg több lehet. Nem különben az gyetvai és ocsovaiak Dívén felül fegyverre ígérik magokot, — azokot Csajágival segéttetem. Van Csajági mellett maga, Préni és Révai hajdúja *in toto négyszáz*, most ébred melléje Nógrád vármegye. Már Gömör többet állétott ezer kaszásnál, semmi az; ugyan csak kaszálni volna jó az németet, — nem győzzük vágni!

Losonczon most gyűl az cavalleriám. Már Babócsai Uram detessamentumja iselérkezett; apróstúl-cseprőstűl, együtt a többivel, Istennek hálá, vannak már *tizennyóczszázon*; majd több is lesz, ha Ebeczki felgyün, mert ő is van *ötszáz lóval*. Gyüljön meg csak még a többi ezen 12 regimenthez, — akkor

beszélek Beszterczével! De most azt gondoltam, hogy talám csak úgy tétetem, mintha nem akarnám bántani, s csak körülrendelem az hadakot; azt fogja gondolni: csak istrázsák, — penig Szomell-placzok lesznek, észre sem veszi, mikor gyűlünk? s meg sem látja tavaszig, mikor megyünk reá!

Ebeczkitűl is ma veszek fris levelet Lévátúl; már elbocsátá Haisztert egynehány regimenttel Pozsonnak, Pálfit penig Bajnócz felé, az Nyitra mellett. Szent-Kereszten csuportossabban maradott német, azt hiszem, mind az selmeczinek s mind az beszterczeinek bagázsiája, mert csak az java fogott azon regimenteknek bémennyi. — Nyitrán mi maradt? nem tudom; de mivel hallgat felőle Ebeczki: hihető, nem sok maradt. Ott én csak vagy 500 lovast hagytam Újvárnál maradni, az többi hadd gyűjön, és inkább Baloghékot bocsátom helyében. Mi eddig vagyunk, Kegyelmes Uram!

Tolvai Gábor elhozta maga Görgeiéket, már Losonczra érkezett, most hozák hírit; meghallom, holnap, cum quibus? Híre nagyon röpdös előtte az armistitiumnak.

Az szegedi hír eltűnt; gondolom, nem tört el Tápénál az híd alattok! Mit került volna most hétezer Péter-Váradjára? Mikor cum floribus voltunk is: el mert 4000 mennyi nyilván is! De, csak az kolozsvári német meg ne melegedjék az kemenczéknél! Valljon nem selyembogár-é az átkozott? Mert az szokott az kemencze mellett tojni.

Ottlik Uram levelét is veszem; hálá Istennek, még ő Kegyelmét sem érte el az német! Csak el-elhagyogatja az hadat, mint a rák a lábát; Túróczban küldte az dragonyokot, és Diák Ferenczét (optime, mert hajdúk) az szorosokra; maga csak az könnyű haddal ment — Rétei Jánossal és Túróczival — által az Facskón, Zsolnának. Arra bizony nem félti már az nyomát, meglakja már ott Zsolnát, míg belé nem bújtatják Trencsént Árvában; osztán Rosenbergre várom ő Kegyelmét. De, ha csak Otlikon kellene boszúmot töltenem: magam kérném Pálfit, menjen Rosenbergre, osztán Otlik Uram to oty Árvában, — miért nem fogad szót?!

Hála Istennek, hogy már üntig járt német uram; máskint bizony Lőcséig is elmehetne: mert sem füle, sem feje az had

nak, az ki van is Túróczban. Már Andrási Pált hagyom itt, s Babócsait küldöm oda.

Az trencséni rabokban harmadfélszázig valót már kiimádkoztam, most vannak oda embereim Trencsénhez, Otlik Uram expediálta őköt; mint járnak Pálfi miatt? már bizony nem tudom, de Árva felé csak elgyühetnek. Megnyílik ismég Szluhával az rabok dolga, már el is kezdettók; de már ismét mi vagyunk adóssok az trencsíniekért, — azért az többinek várnyi kell az Dunán túlsó rabok szabadúlására.

Alázatossan köszönöm Fölséged kegyelmességét, az argenteriát ha Tállyára méltóztatik hozatni. Magnam famam, — hadd lássam! Ugyanazon parancsolatját is ma veszem Fölségednek: ha lehet, menjek Tállyára; igenis, meglehet: mert úgy sincs kivel s mivel múlatnom magamot! Már holnap odamegyek Losonczra, egy portás-próbácskát indítok, az Szomellproczokot elrendelem, kettőt háromfelé küldök az Brigadírosokban, s magam retirálom magamot, und werdte mich in die Ruhe begeben. Omnes et singulos bene sperare jubens, elmegyek Fölséged udvarlására in tempore. Kívánom, tanálhassam kívánatos fris egészségben Fölségedet! Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Beniczki László, Eszterházy István, Ebeczki Tamás most kerültek elő; Gerhárd s Radvánszki Liptóba mentek.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részenként czifrákkal írva.)

138.

Losoncz, 11. 9-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ideérkezésemmel beszéllettem Tolvajjal; úgy látom, az igaz törvény szerént csak akasztófára való az a tolvaj, az kinek nincs esze! — Ennek minden históriája abból áll, hogy elmenetelekor beszélvén véle az békességről, mondottam: bolondság volt az mint kezdették, mert minket Pozsonba hívatni

haszontalan, az csak fuit forma praescriptiva dominationis, et non forma pacificationis; hanem, ha békélleni akartak volna: elsőben armistitiumot kellett volna csinálni, azután mink is tartanánk együtt gyűlést, s ők másutt, az két gyűlés közé ad locum tertium deputáltatnának mindkét részről, és úgy kellenék tractálni, s ha miben megakadnánk: az mediatorok vetnék közbe magokot, — és úgy erősíthetné meg az quarantia az végezést.

Azt mondja Tolvai akkor, hogy neki ez igen tetszik; valjon meglehetne-í még úgy? s meg merje-í mondani az császárnak? Mondom, hogy bízvást, szolgálatjára császár Uramnak; ha békélleni akar: okossabban kezdjen hozzá, mert így, Pozsonban, semmi sem lesz belőle! És így holmi jocosoriumokkal kevertem beszédemet, s concludáltam azzal, hogy mennél erősebben premálnak bennünköt fegyverrel: annál kevesebbet bízzanak az békességhez; hanem, mondja meg, hogy, ha novembert elmúlatják, addig armistitiumot nem csinálnak, — azután ollyan resolutiót veszen ez a magyar, hogy ne bízzanak az békességhez, — ha akarnánk sem lehet talám azután, olyra fakadhatunk! Szánom az következhető vérontást; azért most siessenek véle, ha mit akarnak!

Tolvai Uram ellopta szavaimot; ezt ő bizony pro occasione vévén, secretumot csinált, s azt mondja Bécsben s Pozsonban: neki senkivel sem szabad szóllani, csak a császárral, — nem akarta az ministereknek is megmondani; bément az császárhoz, s azt mondotta, hogy én meghagytam: mondja meg császárnak, hogy most így cselekedjék, — mert sem másként, sem ezután, semmi sem lesz belőle. Úgy látom, mennél titkossabbnak tartotta: annál hitelessebbé csinálta szavát. S maga meghagyta az császár: Salmisnak *) ne szóljon, sem Haisztternek meg ne mondja, hanem csak Trautsonnal, Vratislau-, Sailler- és magyar cancellariussal beszéljen, mert Salmis propter suum Hatvan, et Haiszter propter praedam Civitatum Montanarum impedirent hoc negotium; hanem inkább efficiálja: hadd maradjanak az bányavárosok in sequestro, és hamar gyüjön hozzám, csinálja meg az armistitiumot, tegyük fel mi ma-

*) Salm hg., a cs. k. ministerelnök.

gunk az punctumokot, és azalatt is írnak ők Haiszternek. Mit írtak? nem tudom; de elég az, hogy mindenfelűl az németek az postírungokból zajognak portásinkra: mit járkálnak? megvan az armistitium, hadd nyúgodjanak! Per amorem Dei, — quis cogitasset?

Ezen alkalmatosságrúl sokat gondolkodtam jóllehet pro et contra: mindazáltal, ámbár ennek, praescindendo ab omni conditione, aut spe pacis, in tam ruda opinione, semmi sincs se légyen egyéb commissiójában, az armistitium(-ot) ex eo, ut possit fieri tractatus, mégis hertelen megvetni nem tartván tanácsosnak; hanem, hogy in suspenso tartathassék addig is elméje az udvarnak: innen iratok leveleket Tolvajjal, hogy engem itten tanált, és mivel már Fölséged terminált pro 22. gyűlést, az hová ki is indúlt Fölséged: azért őtet küldöm Fölségedhez, s magam is követem. Azalatt, míg ő az armistitium punctumjait megviheti, javallaná: hadd lenne suspensio armorum; mert most sem lát egyéb impedimentumot, hanem, hogy Haiszter az bányavárosokot occupálta, semmi módját megmaradásoknak nem látja, mert csak magok az városok az postírungok, — az penig Tököli idejiben is adózás nélkűl meg nem maradhatott; nagy ösztön az vitízlő rendnek, felégetik, örökre elvesznek az bányák; jobb volna: az udvar intentiója szerént inkább maradnának üressen az bányák, ne akadályoznák az armistitiumot, és paeculium regium maradna meg, s azalatt lenne az suspensio karácsonig, — ő addig megjárja az armistitium dolgát.

Minthogy új opiniójú ember Tolvai: lássuk, mit tesz az írása? Azalatt valóban van szükségünk az üdűre, mert *csak fogy az had, nem tudok semmi hadat szaporítani; hogy csináljam Újvártúl Túróczig az líniát? Itt nincs kétezer lovasom.* Megválik, az quártélyos liniában mint fognak szaporodhatni? Be nevetném, ha idehadnák az városokot, — legalább Haiszter Uram megboszankodnék; mert nagyot építek azon, hogy Haiszterrűl szóllott az császár: meg ne mondja! Jam apparet, tudva tartják! Elküldöm azért Tolvait Szerencsre, az hol fogja Fölséged parancsolatját várni. Én penig, úgy látom, könnyen elvégezhetem itten ma s holnap dolgomot, azután holmi expeditiókot és ordereket, és ideiben megindúlok, hogy

Fölségednek előbb, talám még Patakon udvarolhassak; mert reménlem, hogy Fölséged el fog előbb gyünni Patakra.

Hol jár az ellenség túl felül? nem tudom; de úgy mondja Tolvai: Túróczot akarták occupálni, s túl a Dunán Rábaközt, az hová az dánusokkal indúlt Haiszter. Mind csak Haiszter czélja ez, az mint látom, az armistitium határirúl: mert aligha simpliciter nincs Haiszternek parancsolva az megállapodás. — Riselt mondja Tolvai, megvették; Görgei Uraimék azt mondják, jesuvita öcscsök mondta: nem igaz, 30,000 német veszett már alatta. Az pápa háborúja is foly; mondja Tolvai: bíztatják magokot accomodatiójával.

Az beszterczei német futrázsra szorúlt; nem szűnt meg az portánk, de kevés haszonnal. Maga is odajárt Csajági, — nem tudja tanálni módját próbánknak ily kis erővel. Isten majd jobban adja; csak úgy kell most lenni, az mint lehet. Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön negyedíven:

Kegyelmes Uram! Ezen órában veszem Antal Uram levelét; az már is megosztotta vala magát három corpusban: egyikét Muraközben küldte, az másikot győri pusztára, az harmadikkal maga Rában túl maradt, Soprony elein; de mindgyárst postscriptumában azon levelének megbánta, látom, s megrezzent Haiszter általkészölő hiritűl. Succursust kér, pénzt s mundírt kér, — kérjen Istentűl, én többet az jó szónál bizony nem adhatok!

Bottyán levelét is, íme, most veszem; elég baj, mért nem szenvedhetik Újvárban? Már penig közikben nem mehetek; hanem mivel úgy is kéredzik az Commendant is, Szluha is, Revier Uram is, — bár csak Reviert maraszthassam ottan. Botytyánt sincs hová tennem ott, s Generális nélkűl sem lehet ott az dolog; talám felbocsátom most az Commendantot és Szluhát; hiszem, nem féltjük már Újvárt!

Tolvai Gáborral Gyulai Zsigmond nevű böcsülletes le-

gént küldtem Szerencsre, ott fogja várni Fölséged parancsolatját.

Éppen most veszem, Kegyelmes Uram, Fölséged 7. datált levelét; még többet hoz jót Kis Miklós magával, csakhogy egy kicsinné halad, — az semmi; mindenkor felverjük, ha akarjuk, Selmeczet, de talám böcsűlletessebb lesz, ha kimégyen per se belőle, — be nevetném! Ego interrogavi: *meglármásíthatna bennünköt, ha merne.* Jól adja Isten még egyszer!

(Eredeti, egy és egynegyed íven, negyedrétben, s. k., részenként czifrákkal.)

139.

Rima-Szombat, 15. 9-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Micsuda levelét veszem Otlik Uramnak, íme, alázatossan accludálom Fölségednek.*) Nekem Otlik Uram iránt, Kegyelmes Uram, nincs egyéb consideratióm, hanem, látom, elvesztette az tramontánát; mert ha már eddig azon az szorosokon, kivált az Facskón s Privigyén, fel nem élesztette az tótok lelkit, — nem sokat bízom hozzá, kivált mivel Andrási és Urbán Czeller regimentjei ad manus lévén: sem oda, az hová parancsoltam, nem vitette, sem ott nem applicálta, hanem Liptóban, Szent-Miklóson; másikot Árvából (kit oda kell vala inkább vinni) kivitte Rosenberghez, maga semmivel Zsolnához ment, Túróczban ad nihilum quasi, hadat küldött; — úgy tetszik, nincs tovább mit bíznom dispositióihoz; az penig bajos: parem sibi, minus superiorem vult sufferre. Már azúlta mint vannak? nem tudom: de inkább hiszem, hogy Zsolnánál tovább nem mégyen az német, ha nem híják, minthogy Túróczot is — úgy látom — megmellőzte.

Bertóti (Ferencz) Uram is írja: mit parancsolok? talám nem mehet az gyűlésre, mert mást fogok parancsolni ő Kegyelmének. Mit parancsoljak had nélkül? Eléggé törtem

*) Ma már nincs itt.

szegény fejemet rajta, és jobbat nem tanáltam, minthogy Babócsainak mind regimentje s mind brigádája már is ki ott s ki Murán felül van: azért ő Kegyelmét expediáltam, azon regimentekhez való hulladék, — ki azúlta gyűlt, s ki commandókból felszedett — seregeivel, úgy, hogy ő Kegyelme elsőben Gyürki Uramhoz menvén: azt felszabadítsa az gyülésre, és az murányi s tiszóczi passusokrúl provideálván, menjen által. Bertóti Uramnak is írtam: ha Fölséged specialis parancsolatjára nézve el nem mégyen az gyűlésre, s reáérkezhetik, menjen maga is, egyezzenek meg Otlikkal mind az hármon, és mivel in horas mutatur status rei, pro exigentia tegyenek oly rendelést, hogy ezen Gömörtűl Liptóig rendeltetett hadakot oszszák két brigádába, és concomitanter az communicatiót megcsinálván, maradjon Otlik Uram Rosenbergen, és Babócsai Uram az szepesi s gömöri passusokon, és akár offensive s akár defensive succurrálván, — de nem darabolva — unitis viribus segétsék egymást. Ha penig Otlik Uram vagy most, vagy azután elmegyen: tehát Babócsai Uramnak kell de necesse ott maradni; mert, hitemre, nincs sem mást, sem kit ollyat tanálnunk most.

Mikínt lehetett penig ezen circumvallatióját inkább, mint postírungját az bányáknak megcsinálnom? repraesentálni fogom alázatossan Fölségednek; most csak annak accludálom specificatióját:*) micsuda had, az kit kell két corpusban vagyis brigádában osztaniok? Máskínt nem is lehetett azt magamnak osztanom: mert ollyan szakadozva vannak itt is, ott is, Breznyón is, Muránban is, hogy mind csak ezen regimentekbűl valók; így már mégis össze is szedik magokot, s az hová kell több, — oda maradjon több.

Beszterczén már is szenved fogyatkozást az német, és futrázsra szorúlt, kivel, — hiszem Istent, — kézre is kerűl nemsokára, ha Andrási Pál és Csajági el nem aluszszák magokot. Az selmeczi kigyütt vala Bátig borra: de, Istennek hála, azt jól megcsapták, nyolczvanig valót levágtak s öltek benne, s rabot egynehányot; kitett most Ebeczki Ádám magáért!

*) Lásd a levél végén.

Ebeczky István Uramot is ma indítottam Losonczrúl maga brigádájával, circiter 2000 lóval, maga hírivel Nyitra felé próbára, — azután oszsza ki magát statióiban; mert amúgy cum floribus még aggrediálnunk valamellyet bizony non potem, de majd-majd! Csak tegnap is jól gyűltek az hadak; jó lesz még, csak vagy három-négy csapáskát per partes tehessenek előbb imitt-amott.

Bottyánt csakugyan bent kellett hagynom most Újvárban, sok consideratiókra nézve, kit alázatossan referálok Fölségednek. Hanem, íme, micsuda mocskosságot követett el Haiszter, — nem lehetett előre nem küldenem.*) Megtetszik, micsuda despotismust kezd már is, csak ennyi szerencséje után is német uram: hát mi lenne ezután! Én is megadtam »ad mandatum proprium« az váloszt, és visszáját küldeni parancsoltam 4 fületlen német által. Bolond az a német; tegye le a puskát, — morogva soha bizony minket ki nem morog! Ezer magyar sem lesz ollyan csuda, mint Haiszter öcscse o r r a t l a n, Bécsben! Meghadtam, Szluha írja meg Szalczernek Komáromban: csak azért sem megyen Haiszter, hogy bátyja tyrannismusságának repressaliájúl való példáját vihesse Bécsbe, ha (bátyja) nem desistál. — Jó volna, Tolvai küldené előre új hírűl Bécsben, hogy illyen példáit mutatja Haiszter az jó békesség reménségének!

*) Heister a bányavárosok vidékein gyűjtött zsákmánynyal Cusani tábornokot Nyitráról Pozsony felé küldvén, az erről kémei által értesült Bottyán, Érsek-Újvárból utána ered, és Galánthánál őt utólérvén, heves harcz fejlik ki. Bottyán a zsákmány nagy részét elnyeri; azonban az utczai csata közben a város meggyúl és leég. Heister erre boszújában (minthogy saját podgyászának egy része is ott veszett) a Galánthánál foglyúl esett 4 kurucz katonának orrát és füleit levágatja Nyitrán, mint állítólagos gyújtogatókét, — ezentúl hasonló elbánással fenyegetvén minden kurucz foglyot, sőt Bottyánt, ha kezébe kerül, elevenen megsüttetéssel; mely fenyegető, dölyfös iratát, a négy megcsonkított szegény rab által beküldé Újvárba. E c s ú f o s t e t t r ő l s e c s ú f o s i r a t r ó l v a n i t t s z ó. Mire aztán az újváriak 4 német rabnak orra és fülei levagdalásával és keményen visszautasító válaszszal feleltek; egyszersmind tudatván ebben, hogy szünjék meg kegyetlenkedni Heister, mert az el nem fogott Bottyán tábornok ellen szórt barbár fenyegetését majd saját, nekik kezökben lévő öcscsén, gr. Heister Hannibál cs. altábornagyon hajtandják végre. (L. »B o t t y á n é l e t e«, 301—308. l.)

Károli Uram valami ökrös cinzig-zanzigot küldött ma reám, s praetensiót formál; — posztószélt sem adnék arra, ha Fölséged nem parancsolná! — Nekem ahhoz semmi közöm, tudni sem kívánom; hanem szükségesnek látom Fölségedet erről informálnom: mikint kell ezen Helenpach dolgát érteni részemről? Én, Kegyelmes Uram, majd 200,000 frtra extendáló posztónak, munitiónak s minek listáját limitative és szám szerint tettem fel Hellenpachnak, mellyet meghozatni tartozott, és mindgyárst akkor pro fixo assignáltam azt egyszersmind annak kezéhez, az kinek illett, tudniillik az posztót az mundír-commissariusnak, fegyvert, munitiót Sréternek, etc. Már azoknak incumbál számot vetni Hellenpachchal: mint administrálta azon assignált számú posztót ad manus illius Vestiturae Commissarij? Én penig ugyanakkor assignáltam azon summát az városok dicáibúl partim, loco paratae, és azon summa completatiójára Keczer Sándor Uram districtussára 50,000 frtot vagy marhájúl, vagy marhára; és így lássa Hellenpach Keczer Urammal azon assignatio effectuatióját. Eötvös per accidens, secundum dispositionem Domini Keczer adott, az mit adott.

Exurgit quaestio: mért az Partium külön adott 500 ökröt Helempachnak posztóra? Optime, az nem ingrediálja számát azon posztóknak, az mellyeket az én végezésem szerint kellett az 50,000 frt árában hozatni; hanem külön alku, s külön számodás. Helempachtúl, s nem Muránbúl kellene azt kérni!

2. Quaestio: Hát miért adták az 300 vég posztót Muránbúl? Azért, hogy úgy parancsoltatott, hogy quasi per anticipationem adassék; azaz: már az 50,000 frtnak 300 vég posztóval kevesebb az exolutiója, és Beniczki az perceptio-lajstromábúl kitörlötte, s consequenter: annyival többel adós még ide is Hellenbach.

3. Most ismét parancsolja Fölséged: többet adassak; meglesz, parancsolatjára Fölségednek. És így exolválja Helempach az Partiumot, s Magyarországnak marad adós. De, hogy Károli Uram opiniója szerént praetensió legyen belőle: az Partiumnak adós posztókkal Helempach, — ergo adjam meg én, vagyis adjam oda, az mit vettem Helempachtúl, — qualis consequentia?

Az újvári, Szluha marhája éppen más história; azt — látom — nem értik, s az magában még világossabb, de azzal nem terhelem most Fölségedet, hanem csak azt írom alázatossan Fölségednek: én Fölséged parancsolatjára hozattam mind, s oda adatom, az hová Fölséged parancsolja, — de Helempach Uram praetensióját nem assummálom, sem keverem. Még azt írja Károli Uram nekem, hogy ő most adatott újjobban Helenpoch embere kezéhez 400 ökröt: azért én adassak annak az árában Muránbúl selyemposztót. Mindgyárst, sine dubio, mihelt Helempoch factora leszek, — mindgyárst magam kimérem; de most ne fároszszon ő Kegyelme 400 ökröt: mert 4 ökör is elbírja, az mennyi selyemposztója is van Helempochnak Muránban! *Mi nem rakják itt a posztót az én bótomban! Csak salavordira valót is* quietantiára adnak itt *magamnak is, szolgámnak is;* quietálni is szoktam arrúl, *az mit parancsolni nem szígyenlek. Csak azt bánom,* Kegyelmes Uram, hogy *tapasztalom, az illyenbül micsuda opiniókot praesentálnak felölem;* elég van! hogy ne vóna! hát hová lett? etc.

Ezen libellusomot továbbra nem terjesztem alkalmatlan írásommal, hanem magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, s kívánom, tanálhassam. Fölségedet frissen, szerencséssen, s teljes contentummal, együtt az Fölséges Fejedelemasszonynyal! Már ma széltindítván Losonczrúl az hadakot, idejöttem; holnap elkészűlök itt, és holnapután okvetetlen megindúlok, hogy hétfőn estvére Tállyán udvarolhassak alázatossan Fölségednek. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön negyedíven:

Gömör vármegyétől fogva Liptó vagy Túróczig az passusokra és postírungokra két brigáda alá rendeltetnek:

Lovas, regularis:

1. Az magam regimentje.
2. Forgács.
3. Gyürki.

4. Luzsinszki. (N. B. Trencsénnél volt, ha oda nem rekedt.)
» mezei: 5. Rétei György.
6. Rétei János.
7. Diák Ferencz.
8. Bokrosé-féle.
9. Gömör vármegye, 2. } sereg
Kis-Hont . . . 1. } 4.
Rima-Szombat . 1. }

Gyalog: 1. Urbán Czeller.
2. Andrási.
N. B. Gömöri gyalogság az passuson.

N. B. Ezen hadak — az vármegyéken kívűl, — mind ott valának, Otlik Uram commandója alá rendeltetve, valamellyeknek numerussa substrahálva nincsen *), hanem csak az Újvárban commendírozott 200 dragonyossal van Hangosi Breznyón, és most viszi Babócsai Uram az magam és Rétei György s holmi hulladíkjait az többinek magával.

(Eredeti, egy és háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., részenként czifrákkal.)

140.

Medgyaszó, 18. 9-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Idejövő útamban vettem alázatossan Fölséged parancsolatját Tállya helyett Patakra való menetelemrűl. Kis-Léta messze Patakhoz, nem ítélem, ma odaérkezhetett volna Fölséged; holnap igyenessen megyek Fölséged udvarlására Patakra.

Bertóti István Uram még ki nem gyütt, s nem is gyühetett volna úgy is hertelen; inkább in complacentiam sok kérésére engedtem, mint parancsoltam eljövetelét, s azt is nem most, hanem bizonyos dispositióimnak rendbenvétele után,

*) Ilyenek a lovasságból a 2, 3, 4, 6, 7 és 8 szám alattiak, s a gyalogságból Czelder és Andrási ezredei.

az midőn ugyanis sine omni periculo látja kijöhetését magának. Szluhának de necesse kell kigyünni: de Revier nem gyün, s másként is, már nem egyeléti úgy, mint másszor az praesidium dolgaihoz magát. Most is praecautiókot írtam neki; mindazáltal ugyan Fölséged parancsolatja szerént mindgyárst írok Bertóti Uramnak: ne siessen ki megtérésemig; kit ugyan tegnap is megírtam Rima-Szombatból, mert valami oly hírem érkezett, mintha az beszterczei német minden ereivel kigyütt volna, és Leffelholcz maga egy részivel ment Staraborának, az liptai passusra, Viard penig Túrócznak, és hogy meg kellett volna Stubnyán az Körmöczről Túróczra menő némettel egyezniek. És így nagy scrupulusom esett: ha az jó üdőn nem progrediálni akar-é az német még? kivált ha híják Liptóba vagy az tót nemessek, vagy az németes regularis tisztek; mert merő impracticabilis passusra ment Leffelholcz két taraczkkal; hacsak nem defensióra ment az passusra, nem tudom, mit keres? Mert már Rosenbergen lévén Otlik s minden lovas s gyalog hadunk: Liptóban, lehetetlen hinnem, mehessen, ha nem híják; ha híják penig Liptóba: az Fátrának megette akar kerülni Rosenbergnek, — az ki nagy s nehéz út németnek.

Erre nézve parancsoltam Andrásinak: ha az igaz, irrumpáljon Besztercze felé, és Bottyánnak megírtam: ha Andrási tudósítja, mihelt Ebeczki mostani portáját megjárja, gyűjön fel egész haddal, s irrumpáljanak Selmecznek elsőben is; mert, ha valahogy Pálfi megtérvén Zsolnától, Liptóba bécsúszhat, — Lőcse tartja meg csak, az armistitiumhoz való bíztában is, hogy többet foglalhasson addig. De, megvallom, fundamentum nélkül való hír lévén, nem hihetem, hanem csak in forma praecautionis írtam, és Andrásinak accludáltam az ordereket ad casum. Ki mivel nem bizonyos: azért curírt küldök Bertóti Uramhoz, és sub alio titulo kihivatom Bottyánt, mert együtt meg nem férnek; s Bottyán kijövetelével igen féltem szaporodástúl az labanczságot: mert csakugyan tart hozzá az katona, — magnam famam; ha vak is, többet lát ki az várbúl Bertótinál, propter opinionem popularem. Hanem, ugyan csak ad interim praetextust kell tanálnom, ut fiat

utrumque. Kívánom azonban, tanálhassam Fölségedet frissen, s magamot Fölséged Kegyelmességében; mint

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

141.

Unghvár, 25. X-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen mostani áldott szent ünnepeknek elérése s minden eltöltése után, hogy Isten sok számos esztendőkig, az mai hirdetett szent békességgel együtt nemzetséges békességünkkel, Fölséged hasznos és dücsűsséges munkálkodása után, engedjen illyen jeles szent napokot érnyi s boldogúl élni Fölségednek, — változhatatlan igaz tökélletességő kötelességemből igazán kívánom, alázatos üdvözlésemmel is!

Ezzel való késedelmemrűl penig alázatossan követem Fölségedet, minthogy az útak, de kivált az leleszi révnek alkalmatlansága miátt csak tegnap érkezhetém, s itt is alig tudék felmászni az pinczetorkán, az új bótos cserkómban; valamennyi fok garádicsom, — annyi boszúm, s végre az szobámban bébótoztatott mérgem. Markulín bótjának igen jó volna: citroni, lemoni, und allerhandt Gefrorenszt jó lesz árúlni bennek, — de Palacznak (Palaszt) nist teucs! Az garádicsom kazemátában finom inventió volna; merem dicsírni Stubics (hadmérnök-építész) Uramot: kívül-belűl kimutatta magát Forteresa dla dzviera; vadkertet csinált kívűl, et vocavit fortress, bujó-lyukat belől, s garádicsnak nevezte. Az ablakjaim kövei szépek; mint Bécsben beim Spitaller-Hausz, — che gusto!.. Gloria in excelsis!

Tolvai levelét veszem, 17. ment Breznyóra Murány alúl; haragszik, bé nem bocsátták az várba, — mintha, úgymond, ő nem tudná Muránnak constitutióját; de még jobban haragszik az polonkai papért,*) mert neki — úgymond — igen jó-

*) Ez politikai vétségért rabságra vettetett Murány várában.

akarója, és az Cardinálisnál is recommendálta, s már Pozsonban kanonokságot adtak neki, azért bocsássam el, mert megharagszik az Cardinális; de, — az mint látom, — sok hiával van még Tolvai Uram; többet lopjon, ha az ország akasztófáját akar érdemleni!

Én már, Fölséges Uram, itt az munkához fogok, csak méltóztatnék Fölséged parancsolni az (pataki) statutumokot és egyéb actákot általküldetni, hogy valahogy ne vétsek; mert még nálom semmi sincs egyéb az tabellánál, mellyet Fölséged méltóztatott adni. Elkészítvén az expeditiókot, cum relatione udvarlok alázatossan Fölségednek. — Az szepesi expeditiókot mindgyárst véghez vittem, azúlta onnan semmi hírem, sem sehonnan; hanem magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

142.

Unghvár, 26. X-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan veszem az accludáltokkal együtt Fölséged írását. Nem hiszem, Újvár oly veszedelemben lenne még; és mivel az tiszteiket Patakrúl megosztottam, egy részit pénzért, más részit az mundírért, harmad részit penig az hírivel bocsátottam vissza, — eddig megcsendesültek. Azt mindazáltal csak elhiszem, hogy lehet valamely izgága tiszt köztök, s leginkább gyanakszom Radics batalionjára; azért, ha lehetne valakit Csajági helyett az dívéni lyukra tenni, igen jó volna azt béküldeni: felváltaná és rendelné el az brigádát, — mert ez az rosz, rosszabbá is lehet. Bár csak egy batalionja valamely gyalog regimentnek gyühetne Dívénhez az Tiszántúl! Valljon, ha máskint nem lehet, nem volna-í elég Radics batalionján kívül az többi Újvárban? Hiszem 3 battalion ma-

radna úgy is, talám elég is volna, már destinatis regiminibus pro necessitate in fixo.

Haiszter Dunántúl mint járt? még nem bizonyos; de ha Suránhoz szállani akarna, most már bizonyos ok vinné reá; ha Suránhoz nem is: de keményebb bloquadát fog tenni, ha épét az belsők confusióján, kit még oly extremumnak nem tarhatok.

Az Atyámfia*) alázatossan vette üdvözlését Fölségednek, s köszöni kegyelmességét, szígyenli megelőztetésit, s már mi haszna írnia? — Új esztendőre tartja magát, s azalatt velem együtt Fölséged kegyelmességében ajánlja magát.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

143.

Unghvár, 27. X-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Szemere László Uramnak egy datum nélkűl való levelét veszem, ezen acclusákkal.**) Nem tudom, mit akar Budán annyi német? talám nem igyekezik Erdélybe? Az Dunántúl sem illik liniájához, mert nem onnan kezdené. Budán sem hiszem, subsistáljon, annyivalinkább az környékben, — hanemha valamely ráczok segétségére igyekeznék le Pécs tájára, vagy az Száva-Drávaközinek lehet valami impetitiója; akartam mindazáltal késedelem nélkűl tudtára adnom Fölségednek.

Csajági főstrázsamestere érkezett az regiment dolgában; valóban, szegínyen vagyon azon regiment, mind sem igen verekedhetik följebb ötszáznál. Feles hajdúját mondja az Tisza két felén Szeged körűl: Győn, Tápén, Szenteseu, Maroson, Vásárhelyen, s még Pétervárad felé is az Duna mentiben. — ki letette magát, s kik penig csuportossan kalandoznak mun-

*) Feleségét érti, régi magyaros szólásmód szerint.

**) Ma már nincs semmi melléklet.

dírostúl; és így nemhogy Újvárba mehetne valami: de még Gácsot is difficultálják praesideálni.

Bagosi regimentje-félének nincs híre; Csicseri Andrást az főstrázsamesterét gondolta itt lenni Károli Uram: de van félesztendeje, itthon sem volt. Soha nem tudom, mint segítsek az megúnatkozott újvári praesidiumon is; hanem ha Liptóban el lehetnének Andrási regimentje nélkül: azt rendelném Gömörbe Murány táikára, Tergárd, Vergárd, (sic) Lőcse félelme ellen, Prénit Dívínhez, — s úgy szabadítanám fel Csajágit, az brigáda, de kivált az maga regimentje felállítására.

Fegyver legnagyobb baj; azt ideiu kell keresnünk, mert sok üdű kell ahhoz még annak is, az ki kereskedését hazugsággal vontatni nem szokta. Isten reásegét arra is, s többre is! Én azonban magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

144.

Unghvár, 28. X-bris 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában veszem ezen accludált levelét Babócsai Uramnak;*) s jóllehet, nem látom Lubomirszki leveléből garázda-keresésinek jelét: mindazáltal nem tudom, mit tesz az, hogy Bertóti (Ferencz) Uram Babócsainak üzeni titokban az protectió-kínálását? Rosz hírt tart bizonyosnak Bertóti Uram, — s mégsem tetszik az ellene készűlés!

Én ugyan Bertóti Uramot nem féltem *addig, míg bízik;* úgy látom, Babócsai Uramnak scrupulussa van benne, s csak nem hiszen Lubomirszkinak. Én, megvallom, nem látom most annak készületit: mert ha Pálfi visszatért, az Duna mellett is sétálgat, — nem terpeszkedik most kiljebb német uram!

*) Lásd alább.

Meg is írtam Babócsai Uramnak: ne lármáskodjanak; hanem talám jó volna, Kegyelmes Uram, *Bertótit felhivatni* Fölségednek valamely jó színnel: ugyan venné ki az ember visszáját; mert est cancer, et non est cancer, — hoc non bene!

Én azonban Fölséged kegyelmességébe ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k., részenként czifrákkal.)

145.

(Babócsay Ferencz dandárnok, gr. Bercsényinek.)

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!
Nékem Kegyelmes Uram!

Az itten való dolgokrúl kivántam vala Excellentiáját kötelessen tudósítanom, mivelhogy én ez elmúlt napokban, úgy mint karácson estvén, veszem Bertóthi Ferencz Vice-Generális Uram ő Kegyelme levelét, melyben is ő Kegyelme írja, hogy Lubomirszki felűl sem papirosra nem teheti, sem pedig embere ollyan nincsen, kire is szóval bízhassa, — hanem kér, hogy egy meghitt tisztemet sietséggel küldjem bé hozzája a mint is hogy mindgyárást sietve béküldöttem Dávid Zsigmond Kapitány Uramat ő Kegyelmét, ki által is adja ő Kegyelme értésemre, hogy Lubomirszki secretariussa azt üzente ő Kegyelmének, hogy javallaná az ő Herczegségétűl protectiót venni, és assecurálja is ő Kegyelmét, hogy az generálissága is megmarad ő Kegyelmének.

Megvallom, Kegyelmes Uram, hogy én annyira megütköztem ezen az izeneten, hogy majd az guta ütött meg; miért is, ha úgy van az dolog, Kegyelmes Uram, szükséges volna Nagyságodnak más dispositiót iránta tenni: mert nehéz az ellenségre elől is és hátúl is vígyázni.

Ezen kívűl pedig semmi olly ártalmas híreink most nincsenek. Ocskainak, halljuk, Turóczival hadastúl Bécs felé kellett menni; Pálfi Beszterczére gyütt volt: de megint visszament.

Az passusok, Istennek hála, jól vannak provideálva, csak hátam megett Lubomirszky ne ebelkedjék. Én ugyan magam is bégyüttem vala, hogy, ha úgy vagyon, más dispositiókot tegyünk; én így projectáltam ő Kegyelmének (Berthótynak), hogy ő Kegyelme az egész vármegyét (Szepes) szedesse fel donatim, s én is valami hét regimentet lovast ide fogok contrahálni; de pro hic et nunc ő Kegyelmének nem tetszett, — azért kívántam Nagyságodnak mindezeket értésére adnom és válaszokot várnom Excellentiádtúl: tovább is mihez kellessék magamat alkalmaztatnom?

Én pedig tovább is Excellentiája gratiájában recommendálom magamat, maradván

Excellentiádnak

Datum Lőcse, 26. X-bris 1708.

legkissebb szolgája, míg él

Babócsay Ferencz m. k.

P. S. Ím, két rendbéli leveleit Bertóti Uramnak, Nagyságodnak transmittálom, Lubomirszky levelének pariájával, kibűl is válaszát collimálhatja, hogy grázdát keres; jó volna praeveniáltatni.

(Eredeti, s. k., Bercsényi megelőző leveléhez csatolva. Az utóiratban említett mellékletek ma már hiányzanak.)

1709.

1.

Unghvár, 26. Martÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában alázatossan veszem Fölséged válaszszát. Semmit sem kételkedem benne: Bremmer *) Uram többet végez jól vígyázva, sok darabos tanácsnál, mert azoknak is, úgy látom, ab eventu függ elméjek, és vélek csak arrúl kell osztán az tanács, hogy quomodo fiat, quod fieri deberet?

Várom azonban alázatos kötelességem szerént Fölségedet örömmel, s kimennék még ma is Lehóczra, udvarlására Fölségednek: de már az fejemből vállaimban szállott az fluxus; örömöst kidörgöltetem ma onnan is, és holnap cum puskibus et hajtónibus az lázi hídnál fogok udvarlanom Fölségednek; addig azért nem is alkalmatlankodom egyéb írásimmal Fölségednek, s nincs is oly szükséges intervenientiám, — hanem egyedűl azt vallom legszükségessebbnek, hogy magamot Fölséged kegyelmességében lenni tapasztaljam, úgy, mint

Fölségednek

alázatos hiv szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

2.

Unghvár, 28. Aprilis 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Doctor Uramot expediálám, minthogy nem expediáltathat. Valóban sürgette nálom az (hadsereg számára szük-

*) Igy, Brenner (Domokos) helyett.

séges) orvosságokra való pénzt, kire jóllehet nincs designatió: mindazáltal 1500 forintot Nemes Ugocsából tanáltam assignálhatót; kit minthogy ő kivenni nem tudna, s úgy járna, mint az tavali assignatiójával, javallottam neki: Kerczel Uramot *) környékezze, és instáljon Fölségednél, hogy méltóztassék Fölséged parancsolni Kerczel Uramnak: vegye fel, s adjon az mikor mi kell azon summából Doctor Uramnak; mert úgy mondja, most csak vagy 3 száz tallér kellene. Lészen penig, az mint iránzom, szükségünk az patikára: mert már Kecskemétre érkezett az pestis; az mint írják, 60 házot zártak el már. Valóban megütköztem rajta: nem lehet megtiltani Kecskemétet **) csak az abáért is, — abával ha pestist hoznak az hadak közé, igen rosz lesz. ***) Írtam ugyan, hogy vígyázzanak; talám Károli Uram is tészen rendelést az iránt. ****)

Ismét Hatvanból veszem levelét Károli Uramnak. Botytyán is írja: maga járta az vízeket; *****) hidat vetni nehezen reménlik, az mint már csuportozik túl (a Garamon) az ellenség. Isten megsegéti még őköt! Én azonban Fölségedet alázatossan várom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

3.

Unghvár, 30. Aprilis 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában érkezének ezen acclusáim, mellyeket szükségesnek ítéltem Fölségednek alázatossan megküldenem. †) Már

*) Udvari fizető-commissarius volt.

**) Értsd: eltiltani a közlekedést az inficiált Kecskeméttel.

***) A pestis t. i. Törökország felől terjedt, s a hadak ruházatára szükséges abaposztó is onnan hozatott, melynek kereskedelmi főemporiuma Kecskemét vala.

****) T. i. földesúri jogon, mert Károlyi, Bosnyák-ágon, egyik földesura vala Kecskemétnek.

*****) A megáradt Iplyot, Garamot.

†) Ma már nincsen egy melléklet se.

el kell várnunk végit az újvári históriának; reménlem szerencséjeket,*) mivel Mocsonoktúl eltávozott Hortleben.

Szalai, az secretarius, is most érkezett; relatiójából nem tudok egyebet tanúlnom Babócsai Uram kedvetlenségénél és igen rendetlen excessusinál, s úgy látom, Csáki Uram is megúnta, sőt suspició formában is gondolkodnak felőle, — nem tudják distingválni az titkos competentiát az hívtelenségtűl, noha gyakran generativumja szokott lenni egyik az másikának. Ut-ut sit? nem tanálok jobb expedienst, mint hogy meghadtam, Babócsai brigádájának rendbenvételire szálljon Tornában Jánok táékára mezőre az bagázsiájához, és maradjon annyi commandírozottal egy Oberst-Laüdinaudt, az mennyit Csáki Uram kíván megtartani az 3. regularis regimentből; és mivel az gyalogságot is már elintízték taliter-qualiter, az mint Andrási Pál Uram levelébűl meglátja Fölséged, — Rétei Györgyöt Gömörbűl, ha kell Csáki Uramnak, magához veheti in omnem casum.

Azt csúfosnak tartom, hogy Károli Uram és az több kassai commandérozott gyalogok, minekelőtte visszatérjenek, még egyszer kívánták Breznyót megpróbálni, kiket Csáki Uram orderezni oda nem akart, hanem kedvekre hadta; sunt initia et inditia portazationum. Nyárádit cum bono animo disponáltam is már arra, most mégyen, hogy oly véggel gyűjön Gömörben az gyalogság közé; már is Túróczban akar mennyi vélek.

Alázatossan vettem tegnap Fölséged tudósítását. Csütörtökön még udvarlok itten Fölségednek, mert még csak bagázsiácskámot sem tudom kiigazítani ma. Holnap az gyalogom batalionját veszem rendben, — nem győzöm mundírját várnom, és csütörtökön praesentálni akarom Fölségednek, vagy pinteken, és szombaton készszen leszek.

Árva feladását ismég kétségben vették; már, megvallom, kifárodtam az boszonkodásbúl is. Isten szánja eszét tisz-

*) Károlyinak s Bottyánnak, kik Érsek-Újvár megsegélésére indúlának.

teinknek! — Én azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

4.

Unghvár, 14. Maÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ma veszem alázatossan tegnap Patakról költ parancsolatját Fölségednek, az muzsikások iránt; s nemcsak azok: de reménlem, magam is fogok udvarolhatnom Fölségednek, s alázatos köszönettel vévén Fölséged jobbúlásomrúl való kérdését: tegnap ugyan hogy kimásztam az ágyombúl ad primos gressus, írhatom alázatossan, de ma — látom — azt is sajnálja Lábom Uram; már ugyan kiljebb tart, az lábom-újja és éle felé, reménlem, már nem tér vissza fölfelé, — s talpra kaphatok.

Csak elhiszem, az hol közeljebb érik Fölségedet, sürübb lesz az panasz; legalább pro promovendo discursu narrant historiam malorum. Non, ut de remedio cogitetur: sed pro fallendo solum tempore quaerulantur, lamentantur; nec mirum, — tam grata enim apud Ungaros est memoria malorum, ut dum maxime laetatur: amarissimo cantu deflet praeterita, increpat praesentia, et desperabunde contemnit futura, et gratum hoc appellat convivium.

Zemlén vármegyérúl akarom, hogy sinistre informáltattam, magok az vármegyék kapitányji dicsekedésébúl. Úgy tudtam, hogy lehet már circiter 800 recruttájok: de minthogy még az 1400-nak sok hiát gondoltam abbúl, — azért nem dicsírtem őköt. Most kérdi Andrási Uram: hová gyűtse? Én Kassához parancsoltam, ha az mundírjok elkészül.

Csudálom, Rétey György nem tudja: ki brigádájában van? Mező János nevő hadnagyja van, — annak van az bri-

gádájában! Commandíroztatott az postírungban Babócsai Uram által: nyilván az a harmadik Brigadírossa!

Az én passusom, hogy szálokrúl szóllana török uramnak, nem reménlem, mert particulariter sohasem proponáltatott elűttem, s meg sem engedtem volna; nincs is semmi törökkel semmi ollyas contractusom: mint szállétsa holmiét? hanem az mikor mennyi rezet assignálok, annyirúl adom az passust Kecskemét felé. Lehet talám más passusom nála, s talám az is régi; de, hogy szálokot vigyen Szegedre, arrúl semmit sem tudok, az registratorom is tagadja.

Éppen midőn elvégezni akarám levelemet, veszem Csáki Mihály Uram ezen accludált staffetáját.*) Nehezen hihetem, mert minek menne Árvában? Ha az német ily idítlenűl akarna progrediálni: könnyebb volna Kézsmárknál egyezniek; hanemha, — az mint híre vala, — recruttának adná az császárnak Obczni Uram.

Bertóty István Uram levelét is accludálom alázatossan; az sok hídcsinálásbúl immaginálom: cantonírozva hagyja az erősségek árnyíkában Újvár s az Vág bloquádáját, hogy az háta megé menő táborunk ne árthasson, ő penig communicatióval élhessen addig, míg idíbb jár, — kit, úgy látom, csak az dánus váloszt el;**) csak azt kérdem mostani póstán mindentűl, az hová lett?

Megírtam Kassára Bertóty Ferencz Uramnak is: ha újabb híre gyünne Csáki Mihály Uramnak, ne kerűljön erre, hanem elsőben Fölségednek adják tudtára Tállyán.

Tudom, most minden órán recurrálni fog az eperjesi quardisonrúl való kérdés; jó lesz ad manus az ott gyűlő batallion. Sréter, Keczer, Bertótinak az a honja, ha arrúl nem provideálnak, — mire gondolhatom gondjokot! Ezzel Fölséged kegyelmességében magamot alázatossan ajánlván, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

---

*) Ma már nincs itt sem ez, sem az alább említett melléklet.

**) Hogy t. i. a dán segélyhad visszatérend-e hazájába? avagy még e nyári hadjáratra is itt maradand?

Újonnan is megvizsgáltam, Kegyelmes Uram: nem lehe ollyan passusa tőlem török uramnak; most jár Szulimán nevő Tokajban, marhámot kaszálni, (így) de annak csak Tokajban s onnan Kassára van passusa tőlem.

Valljon, Fölséges Uram, nem szabad-é úgy gondolkodni, hogy hát megűl gyülekezik az német, s véletlen üti ki magát Liptóból? Újvár körül nincs híre, hátrábbment. Trencséntül gyün 2 regiment, Lubomirszki Árvának megyen, beszterczei készűl. Az mind concentrálhatja magát Liptóban, et cum magno strepitu; de még nincs — gondolom, — ennek ideje.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

5.

Unghvár, 15, Maÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Dupon tegnapelűtt elvégezvén érvágását az feleségemnek igen jól, alázatossan köszöni általam Fölséged kegyelmességébűl való engedelmét. Doctor Langh Uramot penig magammal viszem, mert valamely alteratiója van az feleségemnek az érvágás után, s orvosolja. Magam penig Isten kegyelméből már könnyebbszem, de még ma sem vonhattam fel csizmámot, s fájdalom nélkűl nem is léphetem; kire nézve még el kell heverésemmel vesztegetnem valamely napot, különben holnap akartam vala indúlnom.

Az mint tegnap érkezett leveléből Károli Uramnak látom, nem reménlem, Tállyán lássam ő Kegyelmét; mivel már hazabocsátotta az tiszántúli hadakot: nem tudom, ha juthatna-í valami erre az ódalra?

Palocsai regimentjének is által kellene gyünni, hogy Barkócziévá válhasson. Károli Uram Barkóczi Uramot odahítta volna, hihető, később érkezik hát által az regiment.

Gácsból írják: Vígleshez szállott mezőre 3000 lovas német; elhiszem, az bányavárosiak füvellése.

Szluha írja: hallani, az dánus elveszett hadainak restauráltatását várja, addig nem akar elmenni. Addig várja, — rajtunk marad!

Szombatból az kurucz asszonyok üzenik uraiknak : ne is vágyjanak vissza, — azok is bánják, kik ott vadnak; hihető, megúnták uraikot ott is, s elhadták uraikot itt is.

Nemes Zabolcs vármegye instál: Orosz Pál Uram vacans portióiért az két viceispánra egy zászlóalja katonát küldött. Károli Uramnak írtam, mert magának írnya nem merek; nem tudom, mi haszna lesz? mert nem hiszem, ő is merje bántani Pált, s tudom, Fölségedhez megyen ezen kérdés végre is. — Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

6.

Unghvár, 22. Maÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem éppen most, indúlásomkor, Fölséged parancsolatját. Szombaton udvarlok, igenis, Patakon, Mérei Uramot is elviszem cum infula, — az muzsikások már tegnap elindúltak, holnap Patakon lesznek. Reménlem, Károli Uram is ott lesz Patakon. Bagázsia nélkűl csak nem indúlhatok, de Garambúl elmegyek mellőle. Kívánom, tanáljam Fölségedet frissen!

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

7.

Kassa, 1. Junÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Kassára való béérkezésemtűl fogva mind vártam s gyűtöttem, az mirűl méltó vagy szükséges légyen Fölségednek

alázatossan írnom; de minthogy sokhoz kezdve, semmiben még oly véget nem érhettem, sem penig az ellenségről ollyas hírem nem érkezvén előbb mánál, — nem tanáltam ideit alázatos írásomnak.

Ma veszem Csáki Mihály Uram accludált levelét,*) Fölséged hogy tudhassa az Szondeczkirűl való hírt, kirűl talám ezen acclusa (kit ugyan Csáki Uram más stafétája ez órában hozott) bizonyossabbat fog mutatni. Okolocsáni (Mihály) Uram is ma érkezvén, mindgyárst expediáltam, 200 frtot adattam új költségére, — 100 tallért praetendál az elsőre, kit az Oeconomicumnak committálok.

Ezen Oeconomicumnak, úgy látom, itt kezd lenni az Consiliumja, mert nem is gondolták, hogy gondolkozniok kell; marasztatlan marad, látom, most Praeses Uram, és az actákért elküldöttek Eperjesre, mert az százezer tallért ígíretnek nemhogy tartanák: de még magok, Senatus, s több ezelűtt oda designált dicasteriumoknak és Cancellaria fele-fizetését is odaértik, kit acta is úgy hittek s hisznek is, minthogy semmi intimatiójok Fölségedtűl nem volt de mutatione dispositionum praeteritarum, én penig csak tanquam de re ipsis nota, mindenkor úgy írtam. Már meglássuk, mire fogunk mehetni ex fundamento fundi; csak, hogy tudhassam: ha stál-é az fele-fizetís? minthogy semmi sincs sublatiójárúl az pataki acták közt, úgy mondják.

Az épűlet itten jó folyamotot vett, s midőn tegnap annak megtekintésére kifordúltam vala, praesentálta Fölséged parancsolatját az Conte di Ingyenélÿ.**) Az munkások megbaklása (strike) résziben már is megszűnt, mert résziben van is kis okok, annyibúl, hogy többet s drágábban akarják, hogy egyenek, mintsem nekik kell, vagy érne; de már arrúl tétetek, a hiával nem fogy az munkása.

Ide alkalmas recruttát hoztak bé, szép exercitiumban is tanáltam őköt, — mert mezétláb, egy ing- s gatyában, fegyveretlen mennek az istrázsára. Hadd szokjanak, semmi, — jól

*) Ma már mind ezen, mind az alábbi csatolvány hiányzik.

**) Gr. Stampa, ingeneur.

van!... Az ploczmajorral igen contentus Apám. *) de Hartel is contentus azzal, hogy Fölséged Kéri Uram által Óbersternek resolválván, gázséját is általam parancsolta az munkácsi harminczadrúl; az gázséja ugyan úgy sem sok, de az characterérül megmondtam: nem értettem parancsolatját Fölségednek; kit várok is aláztatossan.

Óberster Revier Uram is mondja: óbersteri gázséja declaratióját általam ígérte Fölséged, — abban sem értettem parancsolatját Fölségednek, mert La Mottnak per paus vala fizetése.

Az munitió már készszen van, szekerei is elérkeztek, mihelt parancsolja Fölséged, elindúlhatnak; talám confuinak elmehet előre valamely commandérozott Babócsaitúl.

Babócsai is bégyütt. Ego non invenio causam in eo; et quod majus, Bertóti Uram sem: mert béküldte ide ládáit ő Kegyelméhez, — már nincs kétsége, hogy csak az occasio habendi fecit occasionem. Várom bé Andrási Pál Uramot is, Csáki Uramot is, ex tripode vizsgálom őköt, et dicam ipsis veritatem; et quod excessus, inquisitiót bocsátok.

Az exulansok majd kivonszuak; abban semmi rend. Az cassák oly ürössek, hogy három cassírer sem ura háromezer forintnak, jóllehet még meg nem vizsgáltam beszédjeket, — majd ahhoz látok.

Nemes Abaúj Vármegye boldogtalanságát szánja meg Fölséged, s küldje hozzám Kerczel Uramot: mert ezereket múlattak el, s vettek fel az tisztek; nem tud magának segéteni, az tisztek miátt az vármegye elvész, — hadd igazítsam útban ittlétemmel az computussokot. Az regimentnek kára nem lesz, — de privata hasznában némely tiszteknek ne légyen ollyan kára az Nemes Vármegyének: mert itt is megvették, s ott is fel fogják venni fizetéseket; kirül hadd légyen realis informatio Kerczel Uram előtt, és hadd légyen bár deputatiója az regimentnek ő Kegyelme mellett, úgy is re infecta maradt az computussa az Zay Uram regimentinek.

*) Az öreg Radics András kassai parancsnokot s brigadérost érti, a ki még Zrínyi Ilona alatt vezénylett Munkácson.

Most többel alkalmatlankodnom nem akarok Fölségednek, hanem de rebus peractis teszek relatiót az többiben.

Balogh István írja: Zólyomot megépétette az német; 2-do, Gácsban lutheránus praedicatort vitt Ebeczki Tamás, az hová az falukrúl confluál bé az nép. Szép Commendans-Stikkel! S ha megtiltom: hitet persequálok, s ha nem tiltom: falunál, czinterimnél erőssebb nem lesz az praesidium, kiben populus járhat. Megfakad mérgében, ha megtudja, Forgács! Jó volna, ha az Tribubus (így) is megsokallaná cselekedetit; én ugyan el nem hallgatom, — ha merem.

Berzeviczinek nem hallottam semmi accomodatiórúl való hírit, s nem is tudom, mellyik? Az mi penig az társasági ifiak accomodatióját illeti: Fölséged parancsolatja szerént publicáltathatom; de talám, ha Fölségednek tetszenék, *illendöbb volna,* Fölségedtűl *emanálna* az publicatorium, kit minden brigádánál publicáltathatna ember; avagy talám csak intimatiók is véghez vihetnék azt? Kiben várom parancsolatját Fölségednek

Szinyavszkiné Asszonyom hírei jól indúltak, de az lengyel acclusák Fölséged levele mellől elmaradtak; de csak immaginálom: non male sonant. Deus benedicat! Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., nehány szava titkos jegyekben írva.)

8.

Kassa, 6. Junÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Midőn tegnapelűtt Fölségednek expediálnom akarám azon híreket: akkor veszem Fölséged staffetáját. Úgy látom, messzebb vagyok az póstától, mert Medgyaszóra menve, onnan fordúl ide; azért is, újságnak nem tartom már Fölséged elűtt, hogy azon németség általtakarodott az Dunán, kinek

hírit ma hozák és Fölségednek is megírták. Hanem, mivel bagázsiástúl takaradott által: vagy továbbmégyen, vagy múlat ottan, s nem csak próbára ment. Tatának fordúlt, — talám nem tér már Budának; hiszem tudja, hogy Kecskeméten pestis van!

Bottyánt hogy Fölséged visszaküldte, az igen jól van; az Pozsony eleit, elhiszem, megnyargalja, mert a tájon maradtak az quártélypénzivel hátra, — de az nem sokat segít az Fehérhegyen. Azon új támodt kuruczok közé kit kellene küldeni? eleget törődöm; de, ha csak lovas porta: az ott járkál, s nem múlathat; az mely 500-nak híre van: az Jávorka nevő voluntír-hadnagyom, kik gyalog mentek, — kikről emlékeztem vala Fölségednek.

Ebeczki Istvánt Putnokrúl idehívattam, hogy beszélhessek az feivel, és mivel Csáki Uram, Andrási Uramék, Babócsai is itten vagyon: most, combinatis rebus, igazítom el őköt. Ebeczki ma megyen, és Újvárhoz viszi azokot, az kiket Fölséged parancsolt; mert Bottyán el nem mehet Újvár mellűl, de ha megyen: Ebeczkivel megyen, noha semmi haszonra sem lesz, csak az egy híre.

Már Csáki Uramot ki nem indítom most Szepesbűl, mert nincs mit vinni helyében. Andrásit Gömörben most expediálom Czellerrel. Sondeczki hada már ellenkezik, — hozott is közűlök Elek Zsigmond Lőcsére, holnap idehozzák; az többi elment, hanem egyvelgessen maradt 500 német lovas Árvában; azokot felverni portaképpen kívánnám Csáki Urammal.

Talám holnap megkönnyebbszem, bővebben írok alázatossan minden particularitásokrúl Fölségednek. Most Kéri Uramot levelem nélkűl bocsátani nem akartam; minthogy ő Kegyelmét tartóztattam, alázatossan excusálom ő Kegyelmét, s engem nyavolyám.

Bertóti Ferencz Uram már per omnia resolválta magát, s várja parancsolatját Fölségednek; de nem tudom, ha marad-é Vice-Generális? Zay Uram dolga hétfőnek előtte nem lehet, akkor lesz itt azért az gyűlés; az Oeconomicum-

nak is nyílik szeme. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magam.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Elől, Rákóczi kezével írott emlékeztető jegyzet: »Görgeiék dolga. 1. Vice-commendansság; 2. obrerst-lajtnandság; 3. vár (Szepesvár) épületi.«

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

9.

Kassa. 8. Junÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Midőn az regimenteknek — brigádájok mint voltát nem értvén, — rendben való igazításában fárodtam volna, vettem alázatossan Fölséged parancsolatját; s ugyanis jól ítéltem, hogy előbb tudtára lett Fölségednek azon németnek általmenetelének híre. Kire nézve jóllehet póstán küldtem Ebeczkit, hogy minden particularitásokrúl tudósítson: mindazáltal Fölséged parancsolatját értvén, hogy ezen alkalmatossággal particularis operatiót instituáljak innen is, tegnapi kártyámot ma megfordítottam, és

Elsőben is az kassai brigádának, ide béjövő battalionoknak formalitását (mely másként is igen nagy bajjal mehetne véghez, széllyelszakadásira nézve az regimenteknek) harmadnapi munkám után félbenhagyván, és sub illo praetextu, hogy jobban rendben vehessék rakáson magokot: innen az Andrási Pál és Urbán Czeller darabos bataliumjai kimennek holnap, kiknek Gömörben egy-egy battallion nevezeti alatt van más darabkájok, s az is fegyveretlenül, (mind sincs 500 Gömörben, kivel semmit sem indíthatnánk;) a mellett Eperjesrűl mégyen ki Andrásinak másik battallionja, circiter 200 marad Eperjestt. Lőcsérűl is mégyen ki Pongrácz hajdúibúl több felénél, az hol 150 hajdút pro nunc elégségesnek ítélnék maradni. Holnapután ismét Andrási István ittvaló

battallionját felváltatom itten az magam minor parvistáimmal, s azokkal Radicsíból is vagy 200 az gömöri recrutták kézhezvételire mégyen Gömörben. Préni Miklós regimentéért is mindgyárst küldök; és így, az mint számlálgatom, talám harmadfélezer hajdúnál valamivel szaporábban lesznek, együtt az recruttákkal. Csáki Mihály Uramot is visszabocsátom ma, és hogy in statuquo maradjon hada, az ki circiter 2000 lovast tenne, ha meg nem oszlik, Szepesben, — kihez Babócsait még 500 lovassal in casum számlálhatom, — azzal bízvást Árvának mehetnek, akár onnan is Rozsnyó felé, az gyalog mellé.

Míg ezen gyalogság összemégyen, elküldök mindenfelé póstán, s ha Csajágit felvehetném, jó volna. Bottyánt miben tanálja emberem? nem tudom; de ide azt írta másoknak: Fölséged parancsolatjából mégyen Újvár s a Vágontúl; mit vitt el, vagy viszen? elválik.

Zólyom vármegyében Viard vagy kiszállott, vagy kiszáll az lovas némettel; és így mit lehet cselekedni? elválik az következendő relatiókból, s igenis, Fölséges Uram, mihelt lesz mihez mennem, megyek, és már elsőben is Gömörben megyek, s onnan Rima-Szombatban is, de nem tudom még: ha van-é ott had? Mert Balogh István, Géczi, Somogyi regimenteit Ebeczki által Újvárhoz mennyi parancsoltam. Balogh Istvánt (Dívénynél) mivel hadta Bottyán? nem tudom.

Adná az irgalmas Isten, bár az bazini tánczra (1705) foghatnám Beszterczét; de sok külömbözés van az dologban: mert akkor rakáson volt az hadam előbb, mintsem általment az német, s lovas semmi sem volt az városok körül, tiszteim rakáson; de most, hacsak többet nem késik német uram túl, — hertelen meg nem lesz! Gondolom mindazáltal, az mi bagázsiástúl általment, vagy az pozsoni gyűlés istrázsájárúl váltja fel az dánust, vagy tovább késik oda; és így, reménlem, praecipitantia nélkül is hozzákészülhetek, mire Isten segíteni akar.

Béhozattam az Szondeczkitül fogott dragont, de azt mondja: csak füvellenek kiszaladva, és ő szökni akarván, maga ugratott portásaink közé, — máskint nincs hostilitások. Bonak Uram relatiója is egyezik; sőt Elek Zsigmond

írt az széllyelkalandozó hadaknak: íme, accludálom, mi váloszsza volt.*) s most van ismég eziránt oda Elek Zsigmond.

Számtalan ízvesztő praetensió van már az mi és staroszta spiski hadai között, kinek complanatiójára ítélném, javallásából Csáki Uramnak, Gyürki Pál Uramot oly véggel levelem mellett küldeni Lőcsére, hogy megírnám az starosztának: az üstökvonásból pofoncsapás lesz; hogy ne légyen, — íme delegálom Gyürki Uramot, Senator, Generális; küldje ő is emberét Lőcsére, complanálják juxta praemissa. Most talám kicsinni berzenkedhetünk! Bertóti Ferencz Uram is örömöst ezen commissiót felvenné: de mivel talám Fölséged mást fog ő Kegyelmének parancsolni, kire egész készségét látom, és azért is szükségessebb az Senatushoz menni, s talám Gyürki Uram jobban is tud veszekedni; — várnám az iránt parancsolatját Fölségednek: jó lesz-i küldenem? s kit lesz jobb?

Nyárai elérkezett, Andrási István és Lóczy is már dispositusok, az első cum gaudio, az másik, — mert mondják. Most küldtem Lóczit az recruttákért Zemlín vármegyében, még semmi sem érkezvén. Pécsit Hartellel még meg nem cserélhettem, mert absolute üzente Pécsi Uram, hogy, hacsak nem lesz Colonellusa és administratora az regimentnek, etc. Szegény Apám beteg bújában: Bajcsi, Naüman, Hartel, in obstaculo hogy Pécsi által praetereáltassanak? Hartel instál alázatossan: már csak titulussával az colonellusságnak lássék resignatiója böcsülletessebbnek, sine augmento pensionis, kirűl Kéri Uram tehet relatiót, s ezt recommendálom is Fölségednek, minthogy — khost nichsz! Bajcsi az egész armádában legüdűssebb Óberst-Laüdinandt, hadd keressek Fölséged kegyelmességéből neki lyukat! Naimon — látom — úgy is Óberstere Andrási Uramnak: haddéljen titulussával is, ha Fölséged kegyelmessége; mert, úgy látom, mennél többet beszéllek Andrási Urammal: annál jobban ösmerem. Mindezek promotiót nem okoznak, mert úgy is kell az Generálisok regimentiben Óberster, és hisfactis, óberstereskedhetik Pécsi Uram is cum floribus, mert megexaminältuk, — nincs obstaculum több ennél.

*) Ma már nincs itt.

Revier Uram megküldi az sánczeszközöket, és már Egerben expediálom, s onnan igyenessen gyün Rozsnyóra. Reménlem, meglehet nálom nélkül az Senatus; mert, hacsak bírhatom magamot, látom, lesz dolgom, s inkább, ha lehet, előbb mennék Fölségedhez: mert Egret, Breznyót nem járhatom meg addig, mert rosz gyalog kezdek lenni póstára, — Doctor Uram is igen protestál ellenem; az minthogy, bizony Kegyelmes Uram, még nem is jól vagyok, e héten templomban is ma mehettem elsőben, s ismét dörög az esső az lábomban; de csak elmegyek, nógatni legalább, az míg lehet, s mihelt lehet; azalatt Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Az lengyel hírcket genuine beszéllé egy officírje Szinyavszki Uramnak, kit az Asszony küldött feleségemhez, hogy Silesia felé késértesse; gyanakszom, Augustushoz mégyen, simpliciter bocsáttám útjára. 15,000 az moskva, 300 veszett az litvánusbúl. Roszúl van az svécziai király, mert várot akar szállani, kiben 2500 moskva, — annál nagyobb kára lesz, ha csak ezer embert is veszt az svécus; azért kívánná az czár: bár megszállaná! Nyomorúsága nagy volna, ha Mazeppa mindenrűl nem provideálna. Óberster La Mar, de arestumban van, mert mal apropo ölte meg Kapitán-Laüdiendtját. Coetera vulgus habet.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k.)

10.

Kassa, 15. Junÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Béjövetelemtűl fogva Kassára, Fölséged parancsolatiban majd szakadás nélkűl fárodom, és úgy igyekezem, hogy elvégezhessem ma s holnap az expeditiókot, s holnapután kiindúlhassak innen, és pro ipso termino jelen lehessek jókor; csak érthessem Fölséged parancsolatját, azalatt is alkalmaz-

tatom ahhoz magamot, — de talám Fölséged is bémegyen előre: az terminus napján kezdődhessék az sessió; azért csak egyenes útját keresem Pataknak, ha mást nem parancsol Fölséged.

Micsuda híreim érkeztek az mai staffétán, alázatossan megküldtem Fölségednek;*) ezeknél bizonyossabbat hoz expressusom. Többről nem is alkalmatlankodom Fölségednek. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy iven, negyedrétben, s. k.)

11.

(Ebeczky István dandárnok, gr. Bercsényinek.)

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!
Kegyelmes Uram!

Szintén ezen órában érkeztem pereszlényi mezőben, holott minemű intercipiált leveleket adott Colonellus Somodi Ferencz Uram kezemhez, Ocskay László levelével együtt, azokat in specie megküldöttem Excellentiádnak; magam pedigien majd indúllok Tergenye felé, kívánván a zsilíczi mezőben lévő táborát az ellenségnek szememmel is megvizsgálnom.

Excellentiád méltóságos parancsolatja szerint, én az Újvárban menendő hadaknak megparancsoltam, hogy siessenek utánnom, de még el nem érkeztek; elérkezvén, magam békésértem őköt Újvárban.

A minémű lengyelséget Lubomerszky eladott pénzen a németnek, azok is elérkeztek; circiter három- vagy négyszázig való volt, semmit sem késöltették őköt, az Dunán általvitték Esztergamba. Egy börzsöni lakos ember volt Pozsonyban az érseknél: referálta, hogy az Dunántúl való hadak Németországban egy Podon (Baden) nevű várost fölvertek, fölvervén, az német eleiben ment volna: azt is hogy derekassan megcsap-

*) L. Ebeczky István alábbi levelét.

ták volna a mieink. Ezt Pozsonyban bizonyossan beszéllik. — Ezzel maradok

Excellentiádnak

Pereszléni mezőben,
12. Junÿ 1709.

alázatos szolgája
Ebeczky István m. k.

P. S. Itt, Istennek hála, jól nyeregetnek, mindennap az kótyavetye áll; német uramat fogják, vágják. Majd talám az Isten engemet is megvígasztal; érte leszek, az mint Isten tudnom adta!

(Eredeti, csak az aláírás és utóirat sajátkezű. A megelőző levélhez volt csatolva.)

12.

Kassa, 16. Junÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan akarván holnap Fölséged udvarlására indúlnom, reménlettem ma dolgomot végezhetnem; de mivel ma délig az migréna lenyomott: mind elmaradtak szükséges dolgaim, s mind penig Doctor Uram nagyon protestál, hogy legalább az egy holnapi napon végezzem curámot; kire nézve hogy kíntelen vagyok holnaputánra menetelemet hallasztanom, alázatossan kelletik jelentenem Fölségednek.

Tegnapi küldött híreimnek confirmatiója annyiban gyütt ma, hogy 14. írja Csajági: Beszterczérűl Viard az lovassal és valami 500 gyaloggal Zólyomhoz ment 5 taraczkkal, s az hírek úgy hozzák, hogy Dívén és Gács felé akarnak kiütni; de mind is másfélezernek írja, — nem gondolom; az többi gyalogja Beszterczén maradt. — Van az brigádában együtt 2137 embere (Csajághynak), de 1500 fegyverest nem fog előállíthatni, ha romlott fegyvere elkészűl is. Az mint colimálom, lészen 3000 fegyver híával az gyalogság, kivel elég búm, mit

csináljak? Mindeneket remonstrálok Fölségednek; magamot azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

13.

Enyiczke, 10. Julÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Megérkezvén tegnapelőtt ötszaka, már tegnap reggel ismét teli tanáltam palotámot. Le Meer Uram is béjelentette magát, s kívánta érteni indúlása iránt való parancsolatját Fölségednek; kinek megmondottam: továbbvaló parancsolatját várja készszen az munitióval Fölségednek; úgy Babócsai Uramnak is megmondottam, azt várja készszen, kinek is meg nem érkeztenek még commandírozottjai, kikről, s úgy az árvai ellenségről mit írjon Csáky Mihály Uram, alázatossan accludálom Fölségednek;*) küldöttem expressus curíromot hozzá, nemkülömben azon Muskvában igyekezőkért is, hogy annyival bizonyossabb reflexióval mellőzhessem meg Kassát.

Az épétése Kassának ismég megújúlt, mert feles munkást hozott az városokból **) Nógrádi, az elszököttek helyében, s tettem oly rendelést, hogy minden városnak embere légyen munkási mellett Kassán, és hogy bizonyos büntetése vagy bírsága légyen az szökőknek.

Fölséges Uram, gondolkodván útamban az fennforgó dolgok iránt, s egy dilemmán akadtam meg. Praemissis praesuppositis, vagy *megadják Erdélt,* vagy nem; ha nem? úgy látom, ex nihilo nihil fiet, és *ad extrema* kell mennünk; ha meg? minek nekem más után járnom! Mert Istené ugyan az ítílet: de ugyancsak Deus et fata *conjunxerunt me* Serenitati Ves-

*) Ma már hiányzik.

**) Metzenzéff, Stósz, Remete, Svedlér, Wágendrüsszel, stb. értetnek.

trae; *ha palatinussá tennének, sem kell nekem úgy, hogy elszakadjak* Fölségedtől, hanemha ex voto, hogy Fölséged *úgy látná jónak.* Ezt azért írom, hac expressione signati: nem, hogy azt várnám, hanem hogy id, quod maximum esse potest, tollat quaestiones minores. És így igen supervacaneumnak látnám az *prussiai királnak írnom;* csak Fölségedet *ut luminare tehessük oda, unde et nos illustrari possimus.*

Tegnapi fördésemmel megzajdúlt az lábom; még ma s holnap continuálom, azalatt praemittálom embereimet, hogy Rozsnyóra érkezvén, többet tudhassak, mint most. Isten mire akar segéteni? majd elválik. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.; több helyütt chiffre-kkel.)

14.

Enyiczke, 11. July 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Urbik levelét hozá ezen — az mint nevezeti nélkül írja — extraordinarius curírja az moskva czárnak, kinek Golcz tábora felé való igazítását kívánja; s minthogy az czárhoz igyekezik: oly véggel expediáltam Fölségedhez, hogy talám Nedeczkinek ezzel lehetne bizonyos útozása.

Az mit notabilissebbnek tartok beszédjében, az, hogy az francziával való kezdődött békesség tractájának már is félbenszakadását bizonynyal mondja, és asseverálja az Augustusnak szándékát, s azért is dánusok mennek conjunctiójokra az szászoknak, úgy, hogy a télre Lengyelországban legyenek; meg is ütköztem vala benne, hogy addig — Fölséged bölcs elmélkedése szerint is — itt ne maradjanak rajtunk: de az másik curír, az ki Munkács s Unghvár felé gyütt a télen, azt mondja: már Morva felé marsíroznak. Egyéb particularitást vagy nem tudnak, vagy nem akarnak mondani.

Revier Uram már Kassára érkezett, majd kigyün hozzám, és alázatossan tudósítom Fölségedet opiniójáról. Én is jó hasznát érezvén fördésemnek, ma megköpölyöztetésemmel elvégezem, s holnap még itt pintekelek, szombaton Istenem hírivel megindúlok, és hogy üdűt nyerhessek, meghadtam: Szent-Péteri vagy Bottyán Ebeczki helyére menvén, cum relatione gyűjön póstán Ebeczki hozzám Rozsnyóra; talám vehetek valamely resolutiót ha Fölséged úgy fogja parancsolni, hogy legalább revocálhassam Haisztert Antal nyakárúl; noha, tudom, többször az idín nyakamrúl nem avocálja Antal: nem akarnám mindazáltal, rajtam múljék valami. Okolocsáni Uramtúl is talám gyün hírem azalatt. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Azt mondja, az ki Unghvártt volt, hogy Fölségedtűl vitt az brandeburgi udvarhoz valami levelet, s annak válaszszát is hozta.

P. S. Fölséges Uram! Ezen órában érkezék Sréter Uram, ezen Bertóti Uramnak irott levelet hozta; talám nem jó volna ezen legént examen nélkűl hagyni: azért megírtam, hogy az kapitányját Lubomirszkinak igazítsák el Csáky és Bertóti Uraimékhoz, — azok apelláljanak, s az legént vigyék cum securitate Kassára, és Keczer Uram maga examinálja meg, Fölségedet tudósítsa, és az mit Fölséged tovább parancsol az iránt, azt kövessék; de hiszem, nekünk semmi rendő emberünköt ki nem adja, garázdát azért nem kezd, ha a nélkűl is kezdeni nem akar.

Okolocsáni Uram ma negyednapja indúlt Eperjesrűl, s most írja Csáki Uram, valamely lengyel hadak érkeztek Dunaveczhez és igen excedáltak; még nem tudták, ki hadai? ki egynek, s ki másnak mondta: kioviai palatinusénak, Lubomirszkinak, Szondeczkinek, minek, — de Sréter Uram Okolocsáni hadának lenni mondja. Elküldött Csáky Uram vizsgálásokra; félek rajta: nagy füsttel fogják kezdeni kicsiny pecsenyéjek sütését!

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

15.

Enyiczke, 12. July 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap Revier Urammal bőven beszéllettem; és mivel Baÿ Mihály Uram viszi levelemet, elsőben is az iránt kívánom alázatossan Fölségedet informálnom: Revier Uram submittálja Fölséged tetszéséhez magát, minthogy maga is eladta az az jószágot, és difficultássainak tollálására, ad ratificationem Serenitatis Vestrae mint alkudtak előttem, íme az punctumokbúl méltóztatik meglátni Fölséged. Azon üdű alatt lehet alkalmatossága Fölségednek is Revier Uram contentatiójára, ki is csak azon kéri Fölségedet, hogy fiscalis jószágon kívűl lehessen contentuma, akár készpénzül, akár assignatiójúl, ide, vagy kilső országra; ha penig Fölségednek tetszik jószágúl: kész lenne még valamit hozzátenni azon 4000 frthoz, és az makoviczai jószágbúl vagy annak másnál való zálogossibúl csuportossabban venni valamit, akár ott, akár Unghvár, Munkács, vagy a tájon, csak fiscalitás ne légyen. Eddig van homiliája Revírnek, s tovább Fölséged parancsolatjától függ.

Quod publica attinet: Füleket, látom, azért dícsírte, mert mondták, s gondolta: semmiben sem telik, ha magok csinálják; quorum voluntas solet esse ambulatoria.

Zólyomrúl úgy gondolkodott, mint de primo objecto, és reflexiója nélkúl Haiszternek; hanem csak, hogy passussait három-négy felől való bloquádákkal el kell fogni, s ha nem lesz mit ennyi az lovának, elvész; ha Beszterczére mégyen: megint ott kell molestálni, — még hamarabb elvész. Ha Zselíztúl gyün segítsége: el kell állani az útját, mert nem sok lesz. Ha penig bé akarjuk rekeszteni Zólyombau: sánczot csinál s bézárja; hoc bene, und dernoch? wan wasz khumt? — da hat man die Gebirgh! La padura, ze tre pa, — igen jó magyar-franczia szó!

Ezen propositióit Reviernek meg nem vetem in primo membro; tudniillik ott jár az elmém, hogy pro diversione fa-

cienda jó volna igenis, nyakában szállétani annyi hadat, az kivel ne bírna és miatta ne is succurrálhatna máshová.

Csáki Uram még is Liptóban s Árvában több németet hiszen lenni, mintsem én; ut-ut sit, itt járdogálna elmém: mikint lehetne háta megé küldenem más rendbélit Zólyom teteire? az ki in forma mobili, immobilissá tehetné Stainvilt Zólyomban, hogy amazok agálhatnának Liptóban, elől s hátúl vévén az sánczokot, és ott szerencséjek után nyomban, unitis viribus mennének Árvának. Én penig Zsilíz és Zólyom közé nyomúlnék ódalt, Haiszterre nézve tartanám az kormánt, hogy kárát ne valljuk, — valamint Dániel Urat bocsátom vala az városoknak, s magam azért mentem vala Komáromhoz. Ezek mint lehetnek meg? elválik; nem hirtelen készülhet meg, minthogy tudatni nem akarom, — azalatt vehetem parancsolatját is Fölségednek.

Azon búsúlok leginkább: Andrási Pál, Gyürki Pál, — egyik sem sokat kapál! Egyiknek semmihez sincs kedve, másiknak semmi sem tetszik; egyik előre semmit, másik sok rosszat lát, egyik másokkal össze nem lát, s másik össze nem néz. Dániel fekve mindent lát, megyen, ha fekszik, s ha megindúl — lefekszik. Mellőzném mindezeket, ha volna kivel; vannak Brigadírosok: eccho dicit: roszak! Miért? Mert igen jóknak hiszik magokot; s ugyanis, úgy tetszik, majd többre mehetnék vélek, mint az többivel, minus onus portarem. Elküldeném Urbán Czellert Liptóban, Csáki ab ante etc., Csajágit Zólyom fölé az hegyben, — mert félek az nagy emberek kicsinségétűl.

Tegnap megírtam: semmi sem lészen tractában; íme accludálok fris Zaütungot, iterum aliter. Én, az olasz papként: par non fallar, — crede niente! Azt tudom bizonyossan: ha lesz is, ha nem is, hogy én leszek holtig

Fölségednek

igaz, alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Ezen Otlik Uramnak szólló levelet tegnap hozák Dunavecz felől; az mint látom, violálva volt az pöcsétje valahol; ugyan nyomozni kellene egyszer az illyet!

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben. s. k.)

16.

Enyiczke, 13. Julÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatos instantiámhoz képpest való kegyelmes resolutiójára nézve Fölségednek, szegény gyámoltalan Menyem-Asszony Gróff Forgács Simonyné Asszonyom ő Kegyelme, fiát Zsigmondot küldi Fölséged szolgálatjára; kit alázatossan tovább is Fölséged kegyelmességében ajánlok: méltóztassék Fölséged magának s hazánknak jó szolgát nevelni belőle; minthogy mindenre indúlt ifiú, csak el-könnyen jó lesz maga megösmerésivel belőle, s úgy reménlem, nem kis consolatiója lesz az atyjának is benne, ha megtudja: maga helyett fia udvarol szolgálatjával Fölségednek, kivel Fölséged maga kegyelmességének egész példáját nyújtani méltóztatik. Magam is alázatossan megszolgálom csekély szómnak s kérésemnek foganotos meghallását Fölségedtűl, kinek is kegyelmességében ajánlom magamot. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

17.

Enyiczke, 14. Julÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap, midőn szekereim elküldése után magam is indúlóban valék, ollyan böcsülletes febrilis alteratióm érkezék, az ki miatt meg kellett tartózkodnom; inkább csak csömörnek gondolom lenni, s már Isten kegyelmébűl ezennel indúlok, s azon leszek, helyrehozzam, az mit egészségem kedvéért múlattam, — csak Isten szent áldását nyújtsa!

Igen gondolkodom az Dunántúl való dolgokon; javokra lehet ugyan meg nem egyezése az ellenségnek, — csak pro

genio ipsorum lehessen innen reménségek; az minthogy én bíztató váloszt tettem, és meghadtam Szent-Péterinek, (noha nem tudom, hol éri levelem?) hogy az Duna mellé küldjön vagy 200 lovast, mintegy előjáró hadnak praetextussával. — hadd örüljenek előre az hírinek!

Revierrel beszéllettem ismét; kinek Paur azt javallotta, az mit magam is szeretnék jobban: Liptóban háta megé gyalogot bocsátani; Revier penig csak Zólyom, mert amott nem tudja. Csak az gyalogsággal érkezhetnénk kétfelé, talám Andrási Pált. Csajágit s Reviért Zólyomnak bocsátanám, legalább impediálnák környékezésekkel: ne succurrálhatnának Liptóban. Bottyánt megerösétvén Szent-Péterivel, az zsilízit vétetném környül Léva tájárúl, cum praescinderetur sic communicatio ad Montana, és Urbánt bocsátanám Liptónak. Csáki Uram menne Szepes felől szemben, s ha Isten az liptai sánczokon általsegítené, — unitis viribus Árvának; mert így formalizáltatván arra azon corpus, ha szintín általgyünne is Haiszter: Bottyán Damasd s Vadkert felé, Andrási Tiszolcz és Gömör eleire, Csáki maga útján, hármon háromfelé vévén magokot, — nem tudna merre mennyi az ellenség, közben esnék, és az egyik corpusunk agálhatna ad diversionem; csakhogy, az mint tartja Csáky Uram, van több 3000 némettnél Árvában és Liptóban, — oda legalább 3000 gyalogot kellene küldenem; Zólyomhoz is kellene bár annyi: de az mint lehet, úgy kell lenni. Munitiót semmit sem vitetett (Rivière) Gácshoz, még Egerben van, — az is egy baj.

Immár inter haec, — ha így fog tetszeni Fölségednek igyekezetem! — soha nem tudom: magamot mellyikhez csatoljam? Talám az olaszként, per non fallar, niente! Szécsénben csak substitutussa leszek Bottyánnak. Hogy egyik se mondassék az én táboromnak: helybenhagyom még bagázsiámot is, és vígyázok az communicatiókra; mert nem lehet helyt verni egyik felekezetnek is. Csak lehessen üdüm ennek institutiójához, kivel, ha lehet, nem késem.

Stéczell elvitte Haisztert (Hannibál), — azután ha hozzám gyühet-é? nem tudom, és Rédei Uram is.

Vala nálom tegnap az pop, azt mondja: Haraszt, budutt dobre, és esztendő illyenkorra meg lesz az békesség, életit

köti hozzá, különben ezután ne is várjunk békességet; micsudás lesz? dobro bude, még ugyan az idín hori dolu khoditi, de semmi derék dolog nem lesz, — azután kimegyen az német az országból, s csak amúgy jó barátsággal leszünk. De mi haszna? nincs esze az particularitásokhoz. Az Dunántúl valókot bíztatja, csak segétséget küldjünk, ha nem megyen is hozzájok: csak bízzanak benne, s jól járnak; másként rosz is lehet, de nem igen.

Segétségünk mutatkozik két felül, ha elgyün, — akár Bécsen is túl menjünk; az francziának is megfordúl most jobbra szerencséje. Így talám én is elhinném az békességet jobbnak! — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Stupanszki szörnyen könyörög, azt mondja: életit Fölséged megengedte. Rétei Jánost keménnyebb árestomban tettem, azt mondja: megégessék, ha igaz; kezességre kéredzik törvénnapig, nem tudom, Fölségednek nem lenne-í ellenére? mert inter arma nehéz az törvény szolgáltatása. Muránban van — mondja — most is mindene.

Fölséges Uram! Levelem végezése után küldé hozzám Ebeczki, Liptai Ádám Uramot, 9. datált credentionálissával, hogy érkezvén hírek: Pálfit várják Pozsonból, s rajtok mégyen Zselízről az német, az hol 3 regiment lovas, s annyi gyalog complete; ő 2000 lóval fetreng Tompánál, — recedálni nem mér, 3 óránvira van az ellenségtűl. Megírom: minek vert fészket? Azalatt Szent-Péteri s Rétei György érkezik oda, több nincs, s nem is kell. Kedden ment 33 standár Szent-Benedek felé, — semmi sem maradt hát Zsilíznél?

Az hajdúja Csajáginak visszatért, semmit sem tett. Kenyerük nincs, ha Csáki nem szerez, azért ment Szécsín felől szerzeni. Az dánusnak nincs híre, semmit sem tudnak felőle. Megválik már, Isten mit ad? Ha oly nagy sánczot vetett Zsilíznél: azt tartom, fészket vér, s portáz.

Külön czédulán:

Kegyelmes Uram! Már éppen felülésemkor veszem Fölséged levelét; az Pápai levelét majd megfontolom. de ugyan csak ki kell várni Clementet. — Az Duna mellé való fordúlását Ordódinak igen szükségesnek látom. mert az bizodalom szívet nevel, s ugyan várhatjuk függeni egyéb motussát az ellenségnek.*) Szálló-helyemrűl is irok alázatossan Fölségednek. Gomba jó mentség, de az mentség kétséget szerez.

(Eredeti, egy íven, és egy darabkán. Negyedrét, sajátkezű.)

18.

Ex Castris ad Jánok,
14. Julÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ma, indúlásomkor vévén Fölséged méltóságos levelét, igen rövid vala válaszom. Ideérkezvén czen két regimentnek megtekéntésére, kiknek commandírozottjai mégsem érkezvén, — elég gyöngén tanálám őköt s rongyossan; igaz ugyan, hogy Babócsai mundírja ma vagy holnap elérkezik: de Gyürki Uram egyebet zöld posztónál nem akarván elvenni, abban van fogyatkozása, mert talám még Baraszlóban van posztója, — de ugyan az tavali elmaradott mundírral segétették magokot. Pénzeket, azon leszek, Rozsnyórúl megküldjem, és így várni fognak továbbvaló parancsolatjától Fölségednek; s noha elviszem Babócsai Uramot magát magammal: mindazáltal Hangosi Óberster Uram itt lészen, s ha megindúlnak is azalatt: eléri maga őköt az Tiszáig. Csak azért kell elvinnem magammal: mivel igen tudja constitutióját Szepesnek s Liptónak s az passusoknak, élhessek informatiójával, ismét küldvén ma Csáki Uramhoz Óberster Paurt cum bona informatione. Megvallom, Fölséges Uram, az mint méltóztatott ma írnya Fölséged: darmo muviti, s attúl félek magam is.

*) T. i. a dunántúli eseményektől.

Beszéllettem azonban Babócsai Urammal is az Dunántúl való dolgokrúl; jó helyen mondja lenni Antal Urat datumábúl, s nem akarja félteni őköt; de azt mondja: két-háromezer embernek általküldésénél többet fogna tenni az Duna mellett való s bár csak hajózó segétségnek az híre, habár által nem mégyen is, az kinek már gyakrabban is vettük hasznát; azért nagyon javallaná az leküldést. Kirűl tovább gondolkozván, juta eszemben: ha nem volna-é jobb Ordódinál, ha Bottyán menne le? mind azért, hogy az pestis infectiójától Fölséged ódala mellett való had maradna ment, s mind, hogy naturálissabban menne híre mind túl s mind az ellenséghez Bottyán általmenetelének, Fölséged udvari hadánál; s elhiszem, tudna is azzal bánnyi Bottyán Uram, ha kiváltképpen Fölséged maga méltóztatnék neki írnya, — csak azt vehetné okossan magának az feiben, hogy készűljön, s ne menjen. Nem is kellenék talám neki több had oda Sötér és az jász ezernél. Ha penig Bottyánt nem: nem tudom, mint van Andrási István, s ha nem volna-í arra elégséges? úgy is regimentje lészen Sötér. Hogy azonban itt se lenne fogyatkozásunk: talám Ordódi Uram Szécsénhez gyühetne, mégis, truppot tartanék, és facerem famam háta megett azon két-háromfelé oszlandó corpusoknak, bíztatónak, ha kihez kellene, sine turbatione positionum; mert most egyiktűl az másikhoz nincs minek mennyi succursus-hírrel.

Ha penig Fölségednek még nem tetszenék kimutatni Ordódit: nem lehetne-í Váradhoz menni ő Kegyelmének, és Babócsai maradhatna pro fama, igazán csak pro fama mellettem? Mindazáltal, ha nem tetszik Fölségednek, — a nélkűl is meglehet; vagy Gyürkit, vagy inkább, — ha bírná magát — Dánielt hadnám Bottyán helyett Szécsénben, s magam, hanemha csak járok köztök, avagy egyikhez csatolom magamot, valamint Fölséged fogja parancsolni.

Pápai Gáspár Uram levelét nagy álmélkodással olvasom, hogy már is volt volna oly ajánlás; tudom, Munkácson errűl vólt szó: de azt tudtam, azt már kibeszélték fejekbűl. Igen kiadta magát török uram: miért kívánná, megvegyük az végvárakot, s miért akarná Péter-Váradját is kezünkben ejteni! Bár úgy esnék meg, hadd próbálná, mint venné el? Azt ugyan,

megvallom, sohasem hittem: semmi nélkül nyerjük segítségét, s igazán, ez pro emoetico való dolog. Az *Szeréméség*, s talám *több is*, ha nagyobb veszélytől menthet bennünköt, — az nem tanácstalan: de *Buda, Eger, Újvár, Várad, Kanizsa* s a többi, nagy dolog; végre is, nem kívánhatuá azt, az mi kezünkben van, hanem pro extremo talám *kikötve Budát, Esztergamot, azt vennénk meg magunknak, — az többit magamagának; libera electio,* et omne jus, mint Erdélyben. Mert, Kegyelmes Uram, valamikor reá*szorúlunk extreme, mindentül mentek le*szünk; de, hogy ezzel meg nem kellene várni Clementet? okát nem látom; hanem az is szükséges: unum faciendo, alterum non omittendum; mert megvallom, Kegyelmes Uram, csak nem szeretem *a töröket, — gyúlölöm a németet!*

Legjobban bánom azt, hogy az arnótokhoz ezen levélből keveset bízhatom, s azt látom: csalárdság az dolga az pasának.

Az Dunavecz táíki lengyelekről semmi hírem, s ugyanis elfelejtettem kérdeznem: ha megvárjam-é operatióim indításában azoknak hírit? Mert ha bízhatnánk hozzá, jó volna.

Igen kerűllő lévén az pósta: Rozsnyótúl ordinansz-póstákot csinálok én Színáig az póstaútban, hogy vehessem szaporán parancsolatit Fölségednek. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részenként titkos jegyekkel.)

19.

Rozsnyó, 17. Julÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem 14. költ méltóságos parancsolatját Fölségednek még tegnapelőtt, béérkezésem után, étszaka; kire hogy később adom válaszomot, alázatossan követem Fölségedet; jóllehet az dolognak nagy volta is méltán reflexiót kívánt volna: mindazáltal nagyobb oka volt tegnap napestig

való kegyetlen fájdalma fejemnek, olvasnom is lehetetlen volt, nemhogy írnom. Megkönnyebbedvén azért ez éjjel, az mennyire fájós fejem elmélkedhetett, parancsolatjára Fölségednek alázatossan felelnem kívánok, s elsőben nagy alázatossan köszönöm hozzámvaló kegyelmességét, s igaz kötelességemnek reflexióját, et fidelis obsequij candore csekély gondolkodásimot eleiben terjesztem Fölséged bölcs ítíletinek.

Elsőben is, Fölséges Uram, az mint az accludált copiából látom: tagadhatatlannak vallom Fölséged méltóságos személyjének az kilső hatalmak előtt való nagy tekéntetit, és majd csaknem világosan kilátszik nemzetünk ügyének csak annyiban való reflexiója, az mennyiben annak forgatását Fölséged kezeiben lenni látják; és mivel Fölségednek hazája mellett való nagy declaratióit considerálják, s abból ex summa securitatis necessitudine kívánnyi Erdélynek restabilimentumát: gondolkodtak de alio, quasi simili, az mely által mind Fölséged geniussának eleget tegyenek, mind az békességnek obstaculumját, — mellyet az austriai ház Erdélyben helyheztetett, — amoveálhassák; kibűl ugyan egyebet az aliatusok jó intentiójánál nem magyarázhatni, sőt láthatni azt belőle: az mennyire erőszak nélkűl segéthetnek rajtunk, örömöst elkövetik, míg tőlök lehet.

Nem kívánom azért sententiámot (az mennyire fájós fejemből kisülhetett) írásomnak végére hadnom, hanem parancsolatja szerént kérdésére Fölségednek azt felelem, hogy in suis terminis vévén az aequivalens értelmet, nem tudnám, mivel lehetne Erdélynek consideratióit s ratióit praeferálni ennek? Mert az mennyivel Erdély távuljabb esik az némettül: annyival csak üdűl, s nem erőt nyér ember, mivel az mely erő megindúlna ennyire, — Erdélyben is elhathatna. Erdélynek egyedűl az törökkel való szomszédsága ád hatalmat: de az is úgy, ha alájavettetettnek ösméri magát, úgy, hogy Erdélyt bántva, magát bántani érezze az török; különben kettős hatalom között — kettős lesz mindenkori félelme. S ha penig remélhető volna, hogy az török nélkűl segéthetne Erdély Magyarországnak s magának is, akár micsuda potentiák ereivel: hasonlót lehetne reménlenünk innen is, sőt nagyobban az török szomszédságnak mérgétűl távuljabb. És így kérdésére Fölségednek

engedelmességemből alázatossan felelvén, több javát látnám hazámnak az kissebb independens suverenatusságból, mint az nagyobb nevezető subjectiójából; mert inter incudem et malleum sua vi subsistere Transylvania nequit.

De, minekutánna így expectorálnám alázatossan magamot, kötelességemnek lenni ítélem ezen copiából származott difficultásokrúl is emlékeznem; s látom, hogy Magyarország iránt való principiumirúl az austriai háznak nem tettek talám egész reflexiót, midőn ezen projectumrúl gondolkodtak; hanem, csak magokrúl vévén példát, ubi unius aut plurium in Imperio Principum suverenatu, status rei non mutatur, és Erdélyt mintha csak ex ratione politica honoris, sub terminis pacis Karloviciensis manuteneálni akarná az német. Holott, ha considerálom: micsuda extremitásokot tett már Erdélyért táborának bémenetelivel, az tractának elbontásával, s az török jusnak appellatiójával, csak azért, ut nihil sit in Ungaria non ejusdem juris et potestatis; s az ki több, midőn személyje iránt Fölségednek gondolkodom, mikor inkább másnak, *) mint Fölségednek cedálni Erdélyt declarálta: valljon ítílhető-í, hogy ab omni obligatione liberum consortem quasi Regni, in gremio Regni in perpetuum sufferre velit Serenitatem Vestram et Domum Serenissimam? Nemdenem elgondolni tudja-í, hogy ő semmit sem tehet cum securitate, modis titulisque placidioribus, valameddig felebarátját más s jobb statusban látná lenni Fölséged alatt az magyar? Nem tudom, micsuda ratio inducálhatná őtet inkább erre, mintsem titulo et jure feudi való cedálására Erdélynek? hanemha az, hogy az töröktől messzébb esve, magától nem tarhatna Fölségedtől, és inventa causa, qua nil potenti facilius, könnyebben bírna Fölségeddel; s talám az aliatusok elméje nagy fundamentumot vét in ratione possideatis, minthogy Erdélynek is kevés possessióját veti obstaculumúl.

Osztán, mikínt lehetne azon suverenatusságot gondolni? nemdenem, elszakasztásával lenne az meg az koronától? Ez is nagy dolog; mert ha nem? — nem lesz supremum imperium, ha úgy? — nem kis dolog törvény s diploma ellen, s talám

*) Savoyai Eugen értetik.

Confoederatiónkot is involválja. Mindazáltal, ezeket facilitálná és lehetővé tenni az tractának formalitása; ennek nem is immorálok, — volenti nil difficile.

Azt nem kérdem: miért nem mondják most, mint ezelőtt, hogy e re sua lenni látják Erdélynek elszakadását? mert talám azt felelnék: quia hoc eundem praestaret effectum, et videtur esse gradus facilioris ad tractatum.

De, ugyancsak kérdeném azt: miért nem in universo tractatu offerálják ennek munkáját, hanem csak in negotium se immiscendi? Ha itt kezdenyi úgy akarja Bécsben, hogy amott végezze: meglehet, ha ott declarálni, és nemcsak svadeálni akarja. De kicsin fundamentumnak tartom: spargitur Cardinalem, Mareschallum suum; hanem ez az, kit minap Sliknek írt Fölséged, hogy ment az berlíni udvarhoz. Ugyanis maxima vis negotiorum consistit in formalitate propositionis; ha onnan kezdődnének az propositiók: semmit sem kellenék difficultálni, sőt nagy reménség alatt inducálni arra, hogy reassummáltathatnék az mediatio által való tracta, kiben az prussiainak ingrediálni ha lehetne?

Ha penig, Fölséges Uram, látja Fölséged, quod sit periculum in mora, és nem várhatni onnan insinuatiót, — sine omni scrupulo remittálhatja Fölséged Clementet tali resolutione, hogy mivel Fölséged Erdélynek annyiban inhaereált, az mennyiben Hazánk szabadságának securitására szükségesnek látta, s azért is pro perpetua securitate libertatis, az libera electióját vetette Erdélynek: ha tanálkozhatik oly aequivalens, quod idem praestare possit, — nem ellenkezik Fölséged, csak azzal restabiliáltossanak szabadságink, és Erdélyországa is oly státusban helyheztessék, hogy szabadságban helyheztetettnek lenni magát ösmérhesse; különben, confoederationalis resolutiójok szerént, ha Fölséged nem is, — magok is odaadják az töröknek magokot.

Az mint is jó volna talám üdűt vetni, hogy légyen, mert tovább nem lehet tartóztatni az törököt, s hacsak több assecuratiója Fölségednek nem lesz, mint pro omni posse promovendi: nem lehet Fölségednek tartóztatni az statusokot attúl, hogy az bizonyossabb reménséghez ne nyúljanak, annyival keménnyebben, mennél nagyobb erőtlenségét látják az

franczián ak, és gyönge pártfogását más fejedelmeknek; sőt talám adjungálni kellene azt is, hogy expediáltatni kell azalatt az követségnek is az törökhez.

Hogy penig Fölséged most az aequivalenst megnevezné, talám nem volna jó, mert az aequivalens Scepusium. Ego fui in Moldavia, *) azt tudja: Züpzer-landt und Engellandt sein 2 Länder, ober waitt fon ainander, Züpzer-landt baü Ungerlandt, Irlandt baü Engellandt — mindegy!... Ha Fölséged aequivalenst kezd keresnyi: kinyúlunk az 13. vármegyébül, — attúl megied az Udvar; ha keveset tészen idein: sokat elmégyen universalis principiumtúl Fölséged. Azért csak sub spe et nomine aequivalentis indúlhasson meg még egyszer az tractánk, és lássuk, mint indúlhat? könnyű lesz moderálni az aequivalenst, és akkor tudjuk meg, ha az szükséghez kell-é, vagy Erdélyhez aequiparálni? Most penig simplex resolutio non inhaerendi Transylvaniae per absolutum, igen nagyon fogja nyitnija útját az mediatiónak; kiben hogy az prussiai Udvar alkalmatossabban ugrathatna: jó volna, directe ő proponálta, quasi ipsum hoc persvasisse, — azért ő is kívánja exoperálni, együtt azelőtti mediatorokkal; aliunde convenit mediatori novo, propositio nova.

Ennek facilitatiójárúl így gondolkodtam: ne videatur in prima propositione gravitas rei in demembratione Regni, et consortio quasi regiminis, aut paritate, lehetne felvenni az munkácsi és machovicziai ducatusságon, ubi non petitur quasi plus, quam quod juris antiqui Domus Serenitatis Vestrae fuerat, agnoscatur Ducatus ille pro absoluto suverenatu, et adjiciantur eidem aliqui Comitatus. Ez, Fölséges Uram, esz last sich hören, et pulchre sonat in auribus, — azután csináljunk egy quadratust belőle: terjedjen annyira széli, az mennyire Munkács Machoviczához, elnyeli Züpzer-landát is! Ehhez argumentumi sok: Sárosnak örökös-ispánja, Zemlénnek legnagyobb s jobb részinek ura, Beregh Munkács-alja, Ungh a kebelébe, Kassa, quia possidemus, pro citadella et firmamento securitatis, ut Ducatui involutum, — mind plausibilis argumentumokot nyerne in tractatu, convinceret aures sine oculis.

*) Így nevezik diákúl Szepsi-t is.

Ehhez még egy jó is következhetnék, ha Erdélynek pro suae libertatis specie legalább az Vaivoda vagy Gubernator electiójában consentiálnának, — legalább az exiliumjoknak az lenne gyümölcse, hogy se adhuc vivere crederent, s nem válosztanának ollyat, az kirűl egy értelmet nem supponálhatnánk.

Ezekhez az universalis tractának folyása-í? vagy bomlása segéthet-í többet? kérdés; de azt hiszem, ha bomlása alatt indíthatnánk meg, azért volna jobb, hogy miáltalunk hinnék erőltetni amannak is folyását; és így, ha bomlott is az tracta, nem tartom rosznak ezen resolutióval Clementet elbocsátani; sőt nagyobb argumentuma lészen az sinceritásnak, hogy pro securitate libertatis kívánta Fölséged Erdélyt, — és nem Erdélyért praetextuálta az libertást, s az német is inkább kezd az tractához, ha ott bomlott.

További argumentatiói s inductiói az lengyel koronának s az austriai ház defectussának, Isten kezében vadnak, — de mikínt értsem hát Augustusrúl való opinióját Berlinumnak, az ki véle s az dánussal egy értelemmel lenni mondatik?

Impressionem fecerant de Hungariae dismembratione, etc., — ezt nem értem; gondolom az elszakadásra, de nem capiálom, quomodo conveniret praemissis?

Végezem röviden indúlt s hosszára nyúlt írásomot, és Istenemtűl azon szent áldását kérem, melylyel Fölségedet segítse jó és szent intentióira; s noha nehéznek látszik ezen dolog is, de inter ea, quae per tractatum nobis promittere possumus, úgy tetszik, leglehetőbbnek tanálom ezen mediumot. Erdélynek adott hiti Fölségednek nem sértődik, midőn ők is ingrediálnak azon kérdésekben, mellyekben átalt tanálniok lészen szükséges, ha lészen; mert lám, ezen írás is és projectuma az propositiónak úgy sonál: »in casum non obtinendae Transylvaniae,« azért úgy kell pro salvanda conscientia Fölségednek is feltenni resolutióját, hogy noha reménli Fölséged, Erdély sine praejudicio aequitatis fog ösmértetni in tractatu: mindazáltal, ut nec hoc, aut Serenitas Vestra propter hoc obstare videatur, aequivalens helyett Ducatus, etc. Én ugyan, az mint írám in principio, ita dico in fine: capriciónál egyébnek nem tartom az németben, ezt s nem

Erdélyt cedálni, — idem tamen non omnibus idem; azért nec hoc intentatum manet, ut vota aliatorum multi aestimata noscantur, et confirmet hoc Deus, quod operatus est in eis. — Én azonban élek s halok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön féliven:

Fölséges Uram!

Nem kívánván levelemet más materiával egyelítenem, az ellenség constitutiójárúl írhatom Fölségednek: tegnap érkezett Ebeczki István Uram; bizonyossan az lovassa ma egy hete már, hogy elment Zsilíztűl kevés bagázsiával, 3 regiment 35 standárral, ketteiben 12 standár, egyben, harmadikban, 11. Midőn az lovassa elment, az táboránál lévő bagázsia és gyalogság felreppent, s merő futva ment bé egészlen az sánczban, az hol 12 lepedős zászló gyalog vagyon, — az 3 battalion. Azon lovas-német Nyitrához ment vala, onnan — mondják — Pozsony felé ment, és más rongyossabb német 8 compánia lovas gyütt helyében az zsilízi sánczban. Az dánusnak gyalogja elment, az lovassa Magyarnál volt békivel, — talám annak felváltására ment, hogy az elmehessen, mert az Csajági selmeczi kímje is ollyat hozott. Az Dunán menne által, ha kellenék: de oda nem kell talám, hanem mivel taraczkot vitt magával, s elment Leffelholcz is, inkább hiszem, az mieink persecutiójára ment az hegyen s Vágon túl.

Az mi hadunk igen oszlott, az mint mondják. Csáki Uram válaszszát várom; azon leszek, indítsak valamit; de, az mint látom, Breznyón akadunk meg, mert szükségesnek mondják az Liptóban csapóknak retirádájokra. Ugyan már el kell Reviert várnom; semmit sem múlatok, mire Isten segét.

Csajáginak nem szaporodhatik Nógrádból hajdúja; hacsak Fölséged collateralis admonitoriumot nem parancsol valaki által: csak elláttam, Darvas-vármegye keveset gondol írásimmal!

Bottyánnak rosz a lába, vak a szeme, tök a feje, lóra

nem ûllhet, — csak tombász-csinálni menjen; kirûl való parancsolatját Fölségednek mihelt vehetem, azonnal expediálom Ebeczkit. Arnóttal kell bíztatni Bottyánt, s ő az túlsókot, ha meg nem emészti őköt az guga (pestis.)

Csúfos dolog, felverte az falukot, az merre ment Zsilíztûl az német. Pozsonbúl hirdetik, meg van hagyva: az mely nemes hív akar lenni, német ruhában járjon! Hoc bene, Bömische Hozen. Jobb Istenemben, mint német hitiben bíznya! Idem, ibidem, de dato Eodem ut supra.

Fölségednek

igaz szolgája
G. B. Miklós m. k.

Nagy portentumnak van híre Pásztó és Püspök-Szurdoki táján; az faluk falai, sövényjei, s templomok ódalai mind vérrel verítékeztek, — nekem véres darab fát is küldtek belőle; elhiszem, eddig másunan jobban megtudhatta Fölséged. Hoc non videtur esse signum universalis pacis.

(Eredeti, harmadfél íven, negyedrétben, s. k.)

20.

Rozsnyó, 18. Julÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap estvefelé együtt érkezék Fölséged méltóságos levelével, két felől való lármám, hogy Lucsifnához szállott volna az árvai és liptói németség, kire nézve mindgyárst expediáltam Andrási Pál Uramot Dobsinára: ide 2 (mértföld), s oda kettő Lucsifna. Az nyakába akartam ugratni az hajdút, — hát kaszálni vôlt 50 lovas, s vége van az német lármának!

Másfelől (érkezék) Bottyán kettős levele, hogy az mely lovas németnek Zsilíztûl el vala menése: csak Pálfi eleiben járt, és az Garam mellé, Zsilízen feljûl, Sáró nevő falu mellé szállott táborban 16. praesentis, 27. standárral, és valami 500-ig való recrutta véle. Egyébnek magyarázni nem tudom, hanem, nem mervén elindúlni Pálfi kevés vagy semmi recruttával, késértette magát, s az fövellő kedvéért följebbszállott,

s közeljebb Lévához, hogy impediáltassék az Garam jobban; de 35 standár ment, 27 tért meg, — nem lehet annyi ereje, hogy valamit tegyen egyebet az nyargaló próbánál, s csak Haisztertűl függ minden indúlása az ellenségnek.

Minthogy azért Fölséged válosztévő parancsolatját is vettem együtt, kire várakoztam: mindgyárst ez étszaka expediáltam Ebeczkit. Bottyánnak cum formis írtam, Dániel Úrnak, hogy menjen, vegye kezére az commandót mindgyárst, Szent-Péterinek friss ordert: szálljon Vadkerthez, és tartson reservát, Ebeczki penig az maga és Szent-Péteri brigádájából szűntelen, válogatott haddal, környékezze Pálfit, úgy, hogy sohult tábora se légyen, csak kenyerezni járjon bizonyos helyre, s csak az régi, Pál Diák korában szokott módjára bújja az berket, Haiszterre is vígyázzon, és Pálfinak motussára. Ha az Garam mellett, valamely ittfönn való motusunkra nézve, fel indúlna Pálfi: késérje együtt Szent-Péterivel is Szent-Benedekig, onnan fordúljon Losoncz felé Szent-Péteri, Ebeczki penig menjen az Vágon túl, és valamennyi falut lephet, minden szekeret rakassa meg, szalmástúl hordassa bé az életet Újvárban, singulariter pedig az újváriak Zsilíz eleit rabolják fel, hoc est: az életet hordják el (kibűl úgy is az sáncz élne) azalatt. Ha az Ipoly mellett, vagy kiljebb mozdúl: eleiben esik Balogh István; Szent-Péteri és Ebeczki maradjanak háta megé, valamint Rabutint késérgettük haec in casu.

Interim én itten örömöst praeprovideálnék, már Fölséged tetszését is értvén, hogy ugyanis inkább jó süveg, mint rosz nadrág teljék szabásombúl. Parancsolom Tisóczra való jövetelét Csajáginak, az Kis-Hontban van, Losonczhoz, Rima-Szombathoz 3 mérföld, úgy esik in lineam itten, hogy onnan Csajági, Dobsinából Urbán, Nyárai Muránból, Breznó felé közúton félnap megegyezhetnek, s akárhová is egy nap; s úgy vígyáz ezen háromfelé való gyalogságra az ellenség, hogy vagy azt tudja: semmit, vagy nem tudja, mit cselekeszünk? Jósva 3 mérfőd Rima-Szombathoz, s mindenik felekezet hajdúhoz 2 mérföld. Babócsait az magam regimentivel, — az ki mind az három (Géczy Gábor, Réthey György, Nagy János) talám lesz 1200 ember — odagyűtöm most. Reviert ma várom ide, az munitiócskája már mégyen, úgy hiszem, Ag-

teleknek, Jósvának fog tartani. Magam is holnap odamegyek, és így lappangva készülvén, hozzáfogatok, mihelt lehet; addig senkinek sem szóllok, mit akarok? Hanem kenyeret kell erőltetnem, mert itt semmi rendi, hanem csak házonként darabolt kenyérrel falurúl falura szedik az hadaknak; de iparkodnak Andrási Uramék, s éppen most küldtek egy sibillát Gyürkihez Csetnekre, az vermes életjéírt, kérni ő Kegyelmét, hogy meg kell lenni.

Caeterum nincs mód benne ugyanis kétfelé kaphassunk; hanem mivel csak látom, nincs jobb az liptai próbánál, s az jól nem lehet Breznyó nélkül, Breznyót penig — hiszem Istent, — jól lehet: azért ott kezdem jól, s hoc finito, az gyalogot úgy intízem, hogy itt is maradjon, s Liptóra is menjen az 4000-ig való fegyveres hajdúból.

Az mi penig magam dolgát illeti: értvén Fölséged parancsolatját, alázatossan követem, s engedelmeskedem, — csak az simpatientia valahogy kiljebb ne ugrasson; noha Dániel eszéhez igen bízom, az kinek segétségére aligha Andrási Istvánt nem küldöm, most jól van, s jó igen kéz alá, finom gyöplős, — hadd járjon a lógón Ebeczky!

Azonban ma veszem Okolocsáni Mihály Uram levelét, s együtt Keczer Uramét is; accludálja is az 52,000 frtra menő 2 quartalis praetensióját, kit hertelen megadnunk teljes lehetetlenség, hanem gondolám azt, hogy, haugyan Fölségednek úgy tetszik s nie moze bic inaczj, tehát bár csak az egyik quartált fizethetnők ki, és az másikára mindgyárst adok neki assignatiókot az restans vármegyékre, — egyedűl csak Zemlínből, Sárosból kitelik az idei restantiából bőven; ugyan talám maga hamarabb megveheti, midőn az szegénség most csak hamisságra szokott. Egyéb difficultásait considerálom: az indescendentiája magának mástúl, távoztatja személyje szolgálatját; azért talám inkább lenne maga residens Fölséged mellett, és úgy is felcsípvén az pénzt, visszamegyen maga, az hadát Comunykem (így) hadd commendérozná az hová kell, de tábori Rakomazhoz mehetne, — talám így tolláltatnék ezen difficultás. Hitet ha le nem teszi? eszküszik pénzért az lengyel! Matka bozi. Végre az maga fizetését én nem sajnálom egy holnapig 2000 tallért is, — de 12 holnapra 24,000 forintot te-

szen az! Mindezeket egyedül Vaÿ Ádám Uram argumentuma solválhat s nem más: vagy ő is fizettet mással magának is, — vagy mi sem neki sokáig! Ha megúnjuk: piszk neki, hazamegyen morgani.

Hogy azért ne légyen fogyatkozás Fölséged dispositióiban: íme, mindgyárst ezúttal expediáltam előre az assignatiókot, az mennyire egy quarta extendáltathatik. Keczer Uram kezéhez, s másfelől küldtem pénzért Egerbe, ha még valamit hoznának az insurrectiós pénzből, hogy kipótolhatnánk az első quartalist, mert nincs több 13.000 frtnál Keczer Uramnál még.

Íme, micsuda deliniatióját hozták liptai sánczoknak, kit egy desertor strázsamester csinált; talám, ha Fölségednek úgy tetszik, jó volna Kassára küldeni, az Signior Conte de Ingyenél (Stampa) hadd csinálná jobban. Csáki Uram is most küldte meg opinióját, igen helyessen, hogy nem lehet előbb Breznyónál semmit; addig ő, az liptaira nézve, ha Breznyót segéteni indúl, ő bényom; ha nem indúl Breznyótúl: menjen az hajdú, akkor maga is megéje megyen az németnek, mert secura retirádája.

Jót ád Isten, csak kenyere, s bocskora vóna az hajdúnak az lábába, s valaska az markába, talám jobban maradna, — mert csak szökött már el 500 recrutta; jobb is most, mert azután, abbúl restantia lesz, az restantiábúl új recrutta, nem fogy az had. — Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy és negyed íven, negyedrétben, s. k.)

21.

Jósva, 21. Julÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Az mely Gilich névő kapitányom az trencsíni harczon rabbá esett vala, tegnap érkezék ide, ma tizednapja megszabadúlt, Rab-Haister béérkezésével Budára; vala híre már az

többinek is elbocsátásában. Beszélli sok kínzásit és az szolgálattúl való el nem állásáért való nyomorgatásait, s végre harmadnappal Győrbűl való elhozatása előtt, ismét testvér-bátyját, az ki secretariussa Pálfinak, csak azért küldték vala hozzája Győrré, hogy persvadeálja neki az labanczságot, és midőn kiadta bátyjának válaszszát, hogy urához s országához való hitit meg nem szegi, ha eddig szenvedett, végit várja, — megdícsírte, s úgy jelentette meg neki titkon: megszabadúl; s azután beszélgetvén, mondotta: Pálfi legyün az Garam mellé, és Haiszter Árpásnál s másutt az Rábát sánczoltatja, és hogy defensive lesznek ez idín, mert az dánus is elmégyen; s mondotta azt is: az bavarus 120,000-el vagyon az Rhenus mellett, s ollyan oculárt (hat ihm Brüllen auf die Naszen geszezt) tett az császárnak most az franczia, — van mit nézni neki! Eugeniusnak kellett volna magának 14 regimenttel ide legyünni, s talám meg is indúlt vala az had, az békesség reménsége alatt: azalatt az franczia hollandusokra rohant, s igen megcsapta, kire nézve megtért Eugenius, és egészlen semmissé lett az tracta. Az mint mondja, többet ollyast nem tanúlhatott az bátyjátúl, hanem már közönségessen beszéllették Győrött, hogy az császár készszebb az magyarokkal jó békességet csinálnyi, mintsem többször az francziával tractálni. Azt elhiszem, hogy mondják!

Hírem azúlta még Pálfirúl semmi sincs. Liptóbúl gyüttek desertorok is haton; úgy látom, nem győzhetetlen erő az: de legnagyobb előttem, hogy Breznyónak ágyú s tűz nélkűl — az mint informáltatom — semmit sem tehetni; ottan ha napokot töltünk, elvesztjük ideit az liptai operatiónak, mert ha Breznyónak succurrál az ellenség: recedálva elmúlik az többi, rakáson ér bennünköt s rakáson nyomúlunk az gyaloggal. Ha penig reá nem érne is Breznyóra: legalább Pálfi felér Zólyomig, s akkor osztán a liptai próba is talám késő volna. Azért, csak megvallom, úgy szeretném, hogy Breznyót megkörnyékezve egy részivel, menne azon füsti alatt az gyalog Liptónak, — egy nap az próbája, ha succedál, factum est, et sit gloria Deo, s procedálna Csáky; ha nem succedál: cum securitate conjungálja magát ismég az Breznyót piszkáló gya-

loggal, s úgy, hiszem Istent, Pálfi sem piszkálja meg az gyalogot, hogy confusió érhesse.

Ezen intentiómhoz képpest már ordereztem Csajágit ide Tiszóczra, Murányhoz 1. mérfőd; Babócsait ide Jósvára. Rivier ma elérkezik az kis könnyű-munitióval, összevárom az hadakot, azalatt meg kell tudnom, Pálfi mit csinál? Szent-Péteri? Bottyán? Eszterház Dániel? és az mint rendelem positurákban az hadakot, hogy orderem egyszersmind érhesse mindeniket, és azon vagyok, ideit ne múlassam.

Hanem, kérdésem van Fölségedtől; mivel azt mondja Gilich, de nem bizonyossan, hogy Haiszter már is Pozsonban tért meg, s elállott az Dunántúl valókról, s csak az Rábán űzte által, — magyarázható, hogy több succursust is hozhat. Ha úgy van, s netalán provocáljuk véletlen confusiónkkal, ha erről tanálna bizonyos hírem gyünni: ha tegyem-é feltett igyekezetemnek progressusát? avagy csak elnézzük, mit akar? hogy az gyaloggal segéthessünk magunkon; kiben nem örömöst vétenék.

Nekem ugyan elmélkedésem úgy jár: ha az Garamon általgyün, s az Iplyt kezdi liniáznyi, igen megzavar, mert Újvártúl is elrekedünk, communicatiónk messze Eger felé, s még Liptónak is könnyebben succurrál; ha penig Liptót megnyitnánk: ha ő innen az Iplyon felnyomúlna, — más corpusunk Bajnócz felé hadd menne; ha azt nyomná: innen mi nyomúlnánk. De mivel ez Liptónak szerencsés actussától függ, s annak szerencsétlen eventussa ha egyéb kárt nem is, legalább tehetne provocatiót ad confusionem, emlékezvén Fölséged parancsolatjárúl, örömöst venném ez iránt Fölséged parancsolatját; kit ugyan, (hacsak Haister megtéréséről bizonyos hírem nem lesz) nem kívánok hallasztanom Fölséged válaszszára, csak az hadak lehessenek készszen.

Azonban gyütt hírem, hogy Breznyóban holnap élést akarnak vinni; ma expediáltatok Andrási által Dersőfivel 500 hajdút az szorosra, ha akadályjára nem lennének az erdős paraszt-puskások, kik már több portás bujkáló gyaloginkot is megtérítették az hegyekből.

Breznyó felett valami hegyen, az honnan beléláthatni is, lőhetni is, sánczot kezdeni akar, vagyis kezdett, mely nagy aka-

dékunkra lenne; mindazáltal az meg nem tartóztatja az próbáját, ha Isten kegyelméből megindíthatom. Bár csak két holnappal vonhatnám hátrább az üdűt, hogy megfegyveresedhetnék az hajdú, mert igen lassan fegyveresedhetik; készül ugyan naponként, de hiszem, — manus Domini clÿpeus fortis, in hoc speramus!

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Éppen most érkezik Andrási Uram Murány alúl; az élést 80 német békésérte (Breznóra), ki 6, ki 60 szekérnek mondja. Az portám talám reáér visszatérésire.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

22.

Jósva, 22. Julÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem 20. költ parancsolatját Fölségednek tegnap estve, kire hallasztottam levelemet mára, oly reménség alatt, hogy Pálfirúl érthessek bizonyossat, — de mégsem érkezvén, nincs mit írnom iránt ok bizonyossat; hanem Csáki István Uram küldi ezen examenjét *) Leffelholcz hokmesterének, ki is elfogása után kuruczczá lett.

Szent-Péteri Uram írja: 18. indúl fel, az hagyott helyre az hadakkal. Bertóti István 11. írja: Pálfi gyün, és van híre, az bányáknak mégyen, kibűl azt ítílhetné ember: Zólyomtúl Losoncz-felé, fenyegetődzések szerént, igyekeznek, de látom, megfeneklett Zsilíznél, s ha még az 13,000 németet odavárja, — későn lesz az! Limprecht is írja szerencséjeket az portásinknak, és hogy az betegek is gyógyúlnak, miólta az orvosságokrúl disponáltam, s inkább hozzájok, mint tőlök szöknek. Az provisió fogyatkozását nem írja egyéb Szluhánál: de inkább praecautiónak hiszem; mindazáltal már ez iránt kemény-

*) Ma már nincs mellékelve.

nyen írtam: szalmájában hajtassák bé az életet, és palétákot adjanak az falukra, tűznek-vasnak fenyegétésével; kivel vagy inkább megtartózkodik Pálfi, akadályozására, s nekünk üdőt ad munkánkra, — vagy megrakják Újvárt, ha feljebb gyün; s ugyan Ebeczkinek is ex hac ratione parancsoltam: ha följebb hallad Pálfi, háta megé menjen, Újvárt megraknyi. Mert látom, senkinek tiszteink közűl nincs oly zelussa Újvárhoz, mint Ebeczkinek, — minap is 1000 köböl életet küldött bé mellőle Zsilíznek, ökörszekereken, maga petekírolta őköt Zsilíz felűl; míg megtudta az német, Komjáti táján jártak. Lészen minden lehető reflexióm tovább is, Kegyelmes Uram; de úgy tetszik, nem félthetem most Újvárt ettűl az némettűl, hacsak sűrűbb sánczot nem csinál az Garam mentiben; ha azt csinál: vagy azt oltalmazza, vagy idébb succurrál, nem ér kettőre; és így én referálom magamot alázatossan minapi s utúbbi levelemre, — munkálódom in effectu, mihelt lehet.

Hogy azért his praemissis, térjek Fölséged levelére: az tractának elbomlására akarom hogy oly hathatós vala az franczia király előtt az pataki voxom! Reviviscála most egyszer Lám Mondám Uram; így, mondom: már igazabban bízhatom jobb békességünkhöz, s csak elhiszem, hogy pro fundamento necessitatis fogják állítani az velünk való békéllést, kire ha már az hollandusok okot adnak: az berlíni propositió reménséget, és az muskva újjabb declaratiója ösztönt; csak elhiszem, hozzá fognak az őszszel ismég formaliter az tractához, — kihez már nagyobb reménségem, mint eddig.

Az Augustus iránt való magyarázatot jól értem; az Talaba írásának N. B.-vel jegyzett értelmit penig én nem tudom máskint magyaráznom, hanem úgy említem, az első punctuma az varsavai tractának vala, hogy sub spe mediationis Gallo-Bavaricae suspendáltassék az electio, és ha nem succedál, tandem facta libera electione, fluant reliqua; és így gondolom kérdését, azért, hogy, ha lehet, légyen az mediatio, s ha nem lehetett, vagy nem lesz: tehát Fölséged resolutióját kívánja de acceptatione. Mert úgy hiszem, s régen gyanítottam, hogy az orosz politica mellett Fölségedet *csak ad casum necessitatis tartották készszen,* s most is, gondolom, az Augustusnak adott végső declaratio vagyis conditio juttatta ezen kérdést eszek-

ben, nem lévén már Augustusban *bizodalmok*. Kire egyébaránt Nedeczki készszen viszi már az váloszt, s igen jól is csik, anticipiálta ezen kérdését Fölséged írása; bár akkor volna ott Nedeczki, mikor Augustus váloszsza megtér, ut in illo motu impatientiae, praesentaneum se offerret medicum.

Potoczki hadárúl már írtam alázatossan Fölségednek; azt addálom, hogy Súgót küldtem az pénzért Egerbe, úgy, hogy az fizetésben is jelen légyen, mivel maga is fél lengyel.

Újvárt — újjobban írom, — nem félthetem az obsidiótúl, elmenvén az dánus, és az Győr táján készült fasionokkal is Árpásnál sánczolnak; s ha még, — az mint Bertóti István írja, — az hollandust megverte az franczia recenter, többet le nem küldhet az hadbúl. — Hadunk oszlásának orvosságára most járja Horváth György az fizetéssel az brigádákot, arra gyűl össze.

Az nevetlen, ösmerős írású accludált levelét olvasva, csak kilátszik az vasszeg az zsákbúl! Vagyon ugyan tisztektűl is particularis informatióm azon ratiórúl, — közel sem úgy van; igaz, elment az híre, s ugyanazért tartózkodott maga az Magura alatt, s pro experimento bocsátott kemény előjárót: ha azok tudúsítását veheti, nyomokban mehessen; de azon előjáróknak portája, — ugyan magam hadnagya, — megtudván: már köztök az ellenség s háfok megé kerűlt, azért másfelé csak kinyomúltak. Azalatt az német oda szállott, az hol az előjáró megállapodott vala; az voluntérek másfelé portázván, megtérvén, — magok hada helyett az németek közé botlottak; hinc mala!

Azt valósággal írhatom Fölségednek: maga is kikívánkozik onnan; s ha ezen liptai munkánkot Isten boldogítja, Andrásit bocsáthatom az gyaloggal nyomon. Csáki Uram akkor az Ipoly mellé gyühet; ott is mint lesznek Dánielle? elválik, s akkor cura alúl is sufficiál (Eszterházy Dániel;) de másként én nem tudom, mert hiszem már ott senki sem lehet sem jó, sem igaz! Íme, micsuda praetensiókot formál maga fizetése iránt.*) Már harmadik lamentatióját accludálom alázatossan Fölségednek; meg is írtam neki: mivel látom, nem

*) Ma már nincsen csatolva.

contentus declaratiónnal, Fölségednek repraesentálom practensióját, hogy ösmérhesse meg: nem magamtúl denegálom fizetését. Az maga két companiája majd 3000 frtot excedált az computus szerint, s most is az tolvajlásért arestáltatott vala tiszti, mint Fölségednek referálta Csáki Uram. Bár csak azok volnának otthon jobbak az többinél! Elhiszem, lehet valami Klobusiczki marhájában per complacentiam; sub alio titulo kikeresem én azt, mert én nem kívánom excusálnom: de meghozza majd Cseri az inquisitiót, noha már az vármegye írt nekem, hogy nincs okok Cseri Uram inquisitiójára, mert az micsuda kérdéseket teszen az tisztek ellen, nincs panaszszok.

Az erdélyi német, csak elhiszem, teszen fordúlást; de még az régi orderekhez képpest készűl, mellyeknek alkalmas változását gondolom az tracta s dánus változásával. Az kenyér itt is szűk, s aligha több húsra s kevesebb kenyérre nem kell szorítanunk az hadakot, mert igen szökik az recrutta; kire nézve holnapra várom ide az gyűlésre Csáki (István) Uramot is. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

igaz, alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Steczel megküldte relatióját és quietantiáját Haiszter (Hannibál) iránt; nem kétlem, Fölségednek is tett relatiót, s megírtam neki: siessen oda, hogy idegyühessen. Nem ír oly emlékezetes dolgot Budárúl, hanem ezen verseket accludálja az Tolvai kutyárúl,*) és hogy Pálfi Ebergénivel az Szepességnek igyekezik.

Íme, accludálom Fölségednek Csáki István Uram levelét propter Consilium. Er hat recht, lentina feste; ha kicsiny vagy, aprót lépj!

Gerhardt Uram feleségének Beszterczére való bocsátását kívánja, anyja Radvánszkiné halálán való léte miátt; én

*) Ma már sem e versek (a Tolvay Gáborra írt epigrammot s a Kohóry által erre szerzett replicát fogta érteni) sem az alábbi melléklet nincsenek csatolva.

nem denegálhatom, de javallottam: Fölségednek is hírt tegyen; elhitte, ismét kibocsátják.

(Eredeti, két és egy negyed íven, negyedrétben, s. k.; nehány szó titkos jegyekkel.)

23.

Jósva, 25. July 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vevém az Potoczki hadárúl való válaszszát Fölségednek, hogy octobert várja; kire való válaszomot mind azért hallasztottam vala, hogy Pálfi constitutiójárúl vehessek tudósítást, de semmi hírem, hanem 22. indúlt Bottyántúl hozzám Sőtér: csak füvellett Pálfi, s tegnap írják: Gyetvához együtt Zólyomtúl 500 német, füvell-é, vagy zsákmányol? Sőtért mindgyárst elbocsáttám, hogy Bottyán indúlását siettesse, kinek 2 taraczkot rendeltem Egerbűl. Helepront híre foly, hogy Kisfaludi megverte volna az horvátokot az Mura mellett; de íme, mást ír Szluha, kinek levelét szükségesnek ítíltem megküldenem; kalandozását írja az mieinknek, clavissel szűkit az provisiónak. Panaszira feleltem animálva, hogy maga kívánságára halladott el Patakon minden contentuma, újjabb kijövetéléig Újvárbúl, kire midőn ideit látja, engedelmet adtam, cum omni spe.

Azonban veszem ma 23. költ két rendbéli levelét Fölségednek, az erdélyi németnek motussárúl, és az moskwa nagy victoriárúl; az Isten irgalma ezzel is reménségünköt újítja, s elhiszem, Fölséged cum aggratulatione küldeni fog hozzája, és minden ajánlásinak mivel útja nyilt, praeveniálja netalán conceptusit. Most az Augustus, csak elhiszem, megindúl; de ha már még most is béveszik, — az franczia király sententiáját mondom reájok. Most kellene minden általam eleiben terjesztett spiritussát nevelni az czárnak, kinek mivel az czászár ellen való készségét tapasztaltam, ha az franczia akarja, teheti még barátjává; különben félő, úgy ne járjon az franczia az moskvával, mint mi jártunk Szondeczkivel. Contemptus amicitiae inimicitiam parit. Cum reflexione amicitiae Gal

liae nem hiszem, ide nem engedné Golczot: de a nélkül, — nem tudom! Boszúját ugyan lehetne ingerleni, in contemptum magyarázva mediatio postpositióját iránt unk. Mindezen circumstantiákra nézve is csak megvallom, hogy Fölséged bölcs tetszése szerént nem lehetne jobb, mint nos ad meliora conservare.

De minthogy mind az Dunántúl valókra nézve, mind Újvár segedelmire, s mind, hogy ante motum in his partibus hostilem valami kis vérszemet kapathatnánk az haddal, s látom Fölségednek is tetszését: semmire sem recedálok intentiómtúl, s megindítom az dolgot, miníl jobban lehet; kit eddig is kíntelen hallasztottam, mert Babócsai brigádája ma érkezik ide, s valami pénzt kell vettetnem szemekben. Csáki István ma gyün ide, mert itt is éhezik, s azért szökik az recrutta. Csajági ma indúl Fülektűl; s így, látja Fölséged, nihil praecipitari potuit sine his.

Abban nagy bajom van még, hogy látom, egészszeu Breznyót vetik pro fundamento, mivel csak nehéz a nélkűl az retiráda; igaz, hogy, ha magában nem succedál a liptai dolog, fata viam invenient, — de la padura do domu! Ily munkával összeszedett gyalogunkot nehéz periclitálni; kevés közt sok az recrutta, azért dividálnom nehéz; de, ha lehet, nem recedálok intentiómtúl, hogy circumvalláltatom Breznyót, s Liptót aggrediálják; ha az nem lehet, talám inkább szemben bocsátom őket Szepes felől, s hátúl diversiót. Megválik, Isten mire segít; mert nem akarok most előre voxolnom vélek.

Az mi az erdélyi német motussát illeti: én semmit sem supponálok egyebet Váradnál, mert megváltozott az ő conceptusok az békesség bomlásával, kit ha nem tudunk, Várad táján várunk meg; de, hogy 4000 német Kassát lássa, midőn az többi feneklik, nehezen hihetem! Az való, hogy motussának lármája lesz galibánkra, Szemere maga ha marad Csáky mellett; azért is, ha lehetne, nem késleltetném az munkát.

Éppen most hoza Préni hadnagya Rosemberg felűl egy rab kapitánt, az kinek examenjét alázatossan accludálom Föl-

ségednek,*) s magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Már elindulásakor ezen staffétámnak veszem Eszterház Antal Uram levelét, az szokott hajdú által, kinek Devecser várában adta az levelet, s másonnan datálja 17-ma; mely, számtalan clavessére nézve, nem pariáltathatott, s azért tartóztatni ezen levelemet nem kívántam, hanem essentiáját alázatossan így exprimálom: valami Farkas István nevő szolgáját küldte, kinek relatiójára relegál, azt nem láttam; és azt declarálja: ha nem succurrálunk, fél az végső confusiótúl, mert mihelt az ellenség az liniáit az Rábának elvégezi, két corpussal fogja persequálni; s a mellett igen exagerálja az pestis miatt nem mehető segitséget, 2-do, Haisternek megszabadúlását contra ipsorum consensum, 3. gyakori gyűlést hírek nélkűl, 4. Horvát Zsigmond Vice-Generálissa légyen solemnissime, 5. az felesége panaszszát, mivel írja neki, éhel hal. Coeterum, még semmit nem ír a Rábán túl való földnek elfoglalásárúl, és az elhagyatott s postpositió miátt való búsúlásárúl azon földieknek. Nem hiszem, Haister szabadúlását titkos tractának ne tartsák. Ezekre ugyan késedelem nélkűl mindgyárst írok, s mindennel bíztatom: Bottyánnal, bumbával, mozsárral, arnóttal, moskvával. Nem is volna rosz az arnótnak általmennyi, s velek által az Ráczországra, az bizony arra nézve meghódolna, és azzal sokat tenne; csak Fölséged Bottyánt méltóztassék bíztatni, hogy ő is biztassa túl az országot. Beszprémet vetette most reménységűl (Antal), kinek minden provisióját írja.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

*) Már nincs mellékelve.

24.

Murányallya, 30. Julÿ 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Még tegnap oly reménséggel gyüttem, hogy ma az gyalogot megindíthassam Tergárdra, az hová magam is azért akarok mennem, hogy összepallérozzam az tiszteket, és úgy indíthassam meg Isten kegyelméből az próbának; s jóllehet Tergárt igen Breznyót czélozza: mindazáltal onnan igen alkalmatossan elmehetni Liptónak is, az hová nagyobb kedvem van bocsátanom őköt, oly erővel Szepesből szemben, taraczkokkal, mozsárral nyomokban, hogy se ne resistálhasson az német kívül az sánczán, se az sáncz ne akadályozza, se az Liptó-újvári kőfal, — az hol az bagázsiája vagyon, üttetlen ne maradjon. Kivel útat nyithatunk Isten által, s Breznyóhoz is könnyebb férni kevesebbel is. Ezekre ugyan, az mint látom, szerdának előtte indúlni nem lehet Tergárdtúl az hadaknak: mert Csajági is hátra van még s az provisió is, az ki nélkül indúlni sem jó volna az holyáknak, hegyeknek.

Minapi alázatos levelem elküldése után csakhamar érkezett azon említett curirja is Eszterház Antal Uramnak, kinek sok clavises írását megfordítva küldöm alázatossan íme, hogy egész informatiója lehessen Fölségednek, *) és mindgyárst, minden jó bíztatásokkal expediáltam vissza az curirt. — Bottyán is írja: ma indúl Szécsénből, az szénája mellől, és hogy az Jászság követeket küldött hozzája: az aratásban ne indítsa meg. Azt látom, igen örömöst keres okot az múlatásra Bottyán Uram; jó lenne Fölséged nógatná parancsolatjával! Írnak ollyat is Eszterház Dániel Uramnak, hogy Nehem marad ott, és Haiszter megtér. Az mint is

Ez étszaka veszem Ebeczki levelét: 25-ta Kis-Sárótúl Pálfi alább szállott az sánczon, az zsilízi templom mellé táborostúl, s az hídon az Garamon általgyütt vala lovassa, s gya-

*) Ma már hiányzik, valamint az alábbemlített egykori mellékletek is.

logja megállapodott. Ebeczki reáüttetett az istrázsájára; összeverte magát, s visszament az táborára, kit azalatt készétettek.

Szluha Uram íme az rabok iránt való leveleket accludálja; ugyanazért siettetem elküldéseket ezen leveleknek. Az dánusok felől is mit írjon az magok Generálissa; mégis, de eodem dato az mint Szluha, írja Bertóty és Limprecht: desertorok hozták hírit, ismét megtartóztatta volna őköt az császár. Limprecht Újvárt is emlegetni írja, kiben legnagyobb az bentvaló ízetlenség: mert Szluha Bertótival csak egyformák lesznek holtig, Limprecht ott Tassenmacher; már Rottenstainnal és Radics Oberst-Vochtmaisterével kocódik az Commendant s Limprecht, resignálni akar Rottenstain. Majd az mit lehet, teszünk Revier Urammal írásinkkal.

Pálfirúl írja Ebeczki: híre van, megindúl, merre? nem tudja. Az mit Pálfi jobbágyinak mondott marhái eltakarításárúl — kirúl Szluha Uram ír, — nem magyaráz egyebet Újvár szorongatásánál, s excursiójánál; de ha ketten háromfelé leszünk, nem tudja, kit keressen!

Alázatossan követem Fölségedet, hogy az sok acclusákkal terhelem: de nem akarnék valamit kifelejtenem, az mit tudni kívánna Fölséged, azért accludálom. — Magamot Fölséged kegyelmességébe ajánlván, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

25.

Jósva, 1. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem tegnap estve Rédei Uram által Fölséged parancsolatját, midőn szintín Murányallyárúl megtértem volna, az hol eligazítottam az próbára Isten hírivel az hadakot, s az mennyire lehetett, fizetéssel consoláltam, az gya-

logot fegyveresétettem, mundíroztattam alkalmasint, úgy, hogy az 3 brigádából ötödfél ezerig való fegyveres hajdút válogattattam ki, s mind szemem láttára marsérozott Tergárd felé' ugyan írhatom, kiváltképpen való kedvvel, az honnan ma meg is indúltak, s úgy írja Babócsai Uram: ritkán látott hadat jobb kedvvel sietni. Provisiójok nem egészszen érkezett vala, — mégis tűrhetetlen volt az had várakodására; kiben is hogy meg ne fogyatkozzék, nagy affidatióval hadtam Generális-Commissarius Uramot Murány alatt: szállítsa mindenütt nyomokban. Micsuda dispositióval expediáltam penig őköt? íme alázatossan accludálom Fölségednek,*) s reménlem, hacsak Isten megverni bennünköt nem akar bűneinkért, ezen had nem confundáltatik, s ezen első próbán vérszemet kap, vagy, ha elmégyen előle, megbátorodik a nyomán, noha arra is adtam nagy reflexiót: ne nyomozzák tovább, ha az passusokon kinyomhatják Liptóból.

Magam úgy akartam, ma még Losoncz felé menjek: de ez étszaka Isten megint az fejemet megverte az fájdalommal, kire nézve most estve is alig tudtam magamot felvernem, ezen könyvecském nyomtatására, félvén, nappal más akadályim érkezhetnek.

Csak azért is bízhatom, úgy tetszik, ezen operatióhoz, hogy Generális Csáki Mihály, Andrási Pál, és Brigadéros Uraimékot mindenképpen contentálhattam s informálhattam, s minden difficultás nélkűl bocsáthattam. Egyedűl az élségtűl féltették az hadat, nem bízván Commissarius-ajánláshoz; azért pro supplemento Bertóti Ferencz Uramnak is úgy írtam, hogy maga ad számot iránta: küldjen Lőcsérűl, Kézsmárkrúl lovas-szekereken, minden mentség nélkűl.

Ebeczki István, Balogh István leveleit is ma küldi meg Eszterházy Dániel Uram, de semmi motussa sincs az ellenségnek, íme, frissebb fassiója egy zsilízi desertornak, meglátja Fölséged ereit Pálfinak, — Stainwilnak annyi sincs; én nem hiszem, meg is indúljanak (Liptó) succursusára, kire már, ha nem indúlt, nem is hiszem, érhessen. Tudtára adtam Dániel

*) Lásd a jelen levél után. Több melléklet azonban ezen egynél nincsen.

Úrnak, hogy vasárnap hajnalra rendeltetett próbájok, (mert az 3. Augustit *) fatális napnak állitották), lészen vigyázással, s hacsak egészségem engedi, magam is ott leszek, propter famam. Bagázsiámot ugyan itten hagyom, mert inter utrumque corpus ez éppen az váltó-helyen lehet.

Dunántúl is szaporán gyün most levelem; íme, azért accludálom Fölségednek, hogy az tenorából láthassa Fölséged respiratiójokot. Elhitték, látom, általgyün Haiszter, noha gazetákban irják az újváriak (nem nekem,) oly hírek volna: Pozsonból indítottak munitiót, kinek érkezésikorra Pálfi is általmégyen, hogy egyszersmind absolválják Beszprém és Sümög megvételivel az túlsó historiát; s nem is tudom, ha nem azt higyjem-é inkább, Újvár megszállásánál? minthogy az bányavárosokon is inkább erősétik recruttákkal az gyalogságot.

Csáki Mihály Uram onnan való avocatiójának nem láttam jobb módját, mint az mint feltettem az irásban, post actionem; mert Pálnak (Andrássy) csak nem láthatom annyi circumspectióját, hanemha Istvánt összetenném; mert látom, jól alkusznak, s enged Pál az bátyjának, azt pedig, csak meg kell vallanom, praeferálhatom igyekezetiben és circumspectiójában; s Babócsai ha marad pro directore, míg szükség, és úgy vehetem hasznát Csáky Uramnak az könnyebb had között, az hová szükséges is, s vágy is, — mert mi ketten Dánielel sem teszünk egy jót.**)

Eléggé megvizsgáltam, Fölséges Uram, az minapi homiliában feltett dolgokat; az kereskedők iránt (minthogy maga is írt vala nékem) íme, mit ad válaszúl ismég, méltóztassék meglátni Fölséged. Az nem egyéb, hanem mivel Lyublyón igen taxálják: széltiben az postirungokon körösztül akarnak járni, összeakadnak úntalan az portásokkal, hol azok tettek kárt az hírrel, (az minthogy az panaszlott próbájának fogyatkozása is ollyanból esett,) hol őköt károsították az katonák, — azért difficultálta Generális Uram olykor arra járásokot, hanem hát megül, hogy akár Lyublyón, akár Palocsa s más felé járjon széltiben, s nem az hadak közt. Hoc est justum, s

*) A szerencsétlen trencsényi harcz évnapja.

**) Mind a ketten betegeskedvén.

meg is írtam Bertóty Uramnak is: absolute inhibeálja az kereskedőköt, ne járjanak az hadak közt, mert nem bocsátják őköt; jobb neki kerűlni keveset. Hogy penig taxálná, nem szokta — azt mondja — böcsűlletit citromért adni; pénzről is felel, az diákjáról is. Fehérpataki sem van, sem volt mellette adjutant, hanem, minthogy Besenyeinek egy főtiszti sem volt, Szemere Uram bízta engedelméből kérésére azon ezeret reája, — azoknak volt statiójok azon faluban, az kinek bírája megverésirűl vádoltatott, s azt mondja: inquirálnák, egy újjal sem bántotta; s ugyanazon okból Petenádira véli az Úr, hogy panaszlotta azt is, s az Klobusiczki marháját is, kirűl azt mondja Csáki Uram: soha nem is álmodott, nem is hallott semmit, hanem az mint most kezdi az inquisitióból látni: tehát midőn Fehérpataki azon faluban volt statión, húst adni nem akartak, s tudta, hogy azok akkor hajtották vala el azon marhát, — pirongatva vetette szemekre: lám, jó volt, mikor ők elhajtották kurucz képiben az Klobusiczki marháját, s most mért nem akarnak vágót adni az katonának! Az való, Petenádának az nyelve panasz nélkűl nem lehet, egykor sírva panaszlott előttem az anyjára, hogy miért szűlte ez világra?

Ezeket, Fölséges Uram, én cum moderamine adtam eleiben, Fehérpatakiban keresvén az vétket. Látom ezen leveléből Berthóty Uramnak: bánja, hogy Fölségednek tudtára adtam praetensióját s panaszos szolgálatját, de megúntam vala már mentegetnem előtte magamot; már consolatorie írtam ő Kegyelmének, mert bánnám, ha bújában halna meg.

Íme, az hatvaniaknak is micsuda leveleket veszem; én nem merem feddeni is az illyentűl őköt, azért nem is válaszolok nekik; tudom, Vay Uramnak ha nem tetszik, megfeddi, s többet tesz az én írásomnál. De ugyanis, talám nem jó volna, ha egy-két ember miatt esnék zenebona, — nem oly véggel conferált nekik Fölséged.*)

Forgácsné Asszonyom, üzenetihez képpest, méltó választ nyert Fölségedtűl, az iránt követem alázatossan Fölségedet;

*) A hatvani csekélyszámú kálvinistáknak parochialis-házat. E miatt volt a versengés, az őket ott megtűrni nem akaró helybeli kath. vitézlő renddel.

megvallom, midőn szóllottam, nem perpendáltam annyira, s csak atyafiságomtúl viseltetve, szántam romlását az ifjúnak. *)

Mindezeket azért, Fölséges Uram, csak pro revocatione spirituum praemittálván, hogy bádgyodt fejem az nagyobb dolgokban is ereszkedjék: parancsolatjára Fölségednek, az külső országi occurrentiák iránt Fölséged méltóságos levelében kiváltképpen való consideratiómban vettem éppen egy tized-alját: 1-mo. Az *prussiai király* ajánlása. 2. Az *Augustust tiltotta.* 3. Az *aliatusok manutentiójok* ígireti. 4. Az *erdélyi obstaculum.* 5. *Az aequivalens.* 6. Az particularis *békességrül.* 7. *Lamberg által.* 8. *Initiatiója Stesel által.* 9. Az operatiók előtt. 10. *Hogy titok légyen.*

Minekelőtte azért feljebb fordítsam elmélkedésemet: az utulsót kívánom alázatossan emlétenem, hogy, ha valamiben, ebben szükséges, igenis, az *titkossabb folytatás itt közöttünk:* mert ezen dolgoknak darabonként való értelme sok maskaracogitatiókot okozna sokaknál; s azért is, mivel Fölséged parancsolatját is értem, *híven meg is tartom,* valamiben Fölséged méltóztatik *érdemesnek lenni, hogy tudjam assecurálnom* Fölségedet: *más meg nem tudja;* s alázatossan is köszönöm Fölséged kegyelmességét iránt am, — de talám *nem sokáig lehet az titokban, az minek Bécsben kell tudatni.*

Az mi az dolgot magában illeti, Fölséges Uram, megvallom, örvendezett szívvel látom nyílt kapuját Fölséged *dücsüsségínek.* Confirmet Deus, quod operatus est! Igazán, ezen munkának magva jó födben esett, csak az üdű jól járjon hozzá, ut maturescat.

Az mennyiben mindazáltal consideratiócskáim occurrálhatnak Clement relatiója iránt: úgy látom, ad 1-mum. Az *prussiai király* ajánlását nemcsak az *békessígre* kell extendálnom, hanem az *lengyel aperturára is,* kinek nagy útja lenne, csak elhiszem, ha azon *electiónak praecedálhatna az bíkessígünk;* úgy bizonyossabban lehetne annyival is, igenis, az *aequivalenshez nyúlni,* mikor amannak czélját bizonyossabbnak tarthatnánk. Kiben nagy dolog, pro 2-do, *az Augustus tilalma,* kit tovább is ha continuál, igen jó volna, gondolom, az muszká-

*) Gróf Forgách Zsigmondot, Simon fiát érti.

nál azt az énáltalam feltett projectumot movcálni, hogy *mikint vehetné kezére általunk arbitrium pacis?* Ha látnánk, hogy mégis tartózkodik ad *apertam hostilitatem* gyünni: legottan fordíttatnék elméje az megígért mediatiónak keménnyen való fogására, és ha az *prandeburgus biztatja reá: fenyegetődzeni is fog az czár; annak most ereitül* s mérgétül megiedne az bécsi udvar, — mindgyárst pro moderamine *belíavatkozhatnék az mediatio.* Így reménleném annak mind jó, s mind hamar végét.

Mert, Fölséges Uram, megvallom, nem capiálhatom azt, hogy *az aliatusok manutentiót ígírnek, ministerjeknek committáltak:* s mégis Fölséged maga, *Lamberg által* kezdje; miért nem volna jobb, mint azelőtt, *magoktúl ingatnák, mivel most az franczia békessíg bomlásáírt* fel kellett indúlniok, quasi ex ratione propriae interessentiae: *amannak boszújára az mi békessígünköt szükségesnek lenni lássák.* És így, ha Fölséged maga *secreta resolutióirúl* bizonyossá teszi az *mediatorokot:* jobb, hogy tartózkodás nélkűl ők *ugrassanak belí, mintsem* Fölséged *tegye Lamberg által propositióit.* Ahhoz penig, én úgy imaginálom, nem sok kellene; csak azt insinuálnák az *bécsi udvarnak, hogy securusok benne: nem fog* Fölséged *inhaereálni Erdélynek,* — mindgyárst kész lesz az accessussa az *tractának;* s ha penig *titkossan, sub manu akarják ezen praeliminarékot véghez vinni: vigyék* ők magok, ámbár *Lamberg által;* mert én megvallom, Kegyelmes Uram, nehezebbnek tartom azután beléugrásokot, mintsem kezdéseket. Azért kettő az útja: vagy, az mint írám, ieszsze meg *az muszka elsőben,* s úgy álljanak belé, — vagy simpliciter. Sőt azt sem tudom, miért az *prussiai király* nem mutathatna nekik kedvezést azzal, ha ő *insinuálná, hogy nem inhaereál Erdély,* azért csak bízvást kezdessék el az *mediatorokkal, maga is segít hozzá.* Ezen declaratió nélkűl penig csak nehezen hiszem én, hogy *már tractában is indúlhassunk particulariter, illyen declaratióját értvén az császárnak;* noha azt könnyű volna solválni az *török iránt: mert az feudum, colligatio, micsuda, megkötné successorát is* Fölségednek.

Az mi illeti az particularis *tracta javallását: mindenkor úgy hittem lehetőségit az universalisba való csúszásunknak,* s

azért nem is bíztam Patakon hozzá. Azt nem tartom ártalmasnak, ha Fölséged *Lambergnél* jelengeti magát, — nagy hitelt csinál *de voluntate paciscendi;* sőt, alázatossan követem Fölségedet, ha vétek véle, talám még nem ártana, ha *magam is jelengetném magamot, mivel credunt me posse aliquid facere,* — hadd ösmernék, hogy *et ille jam vult.* Úgy is proprio motu nékem ezelőtt *írt volt Lamberg, Kéri János által.* Bár csak *Kérinek írnék, hogy nevemmel üdvözölje fejedelem ségibe Lambergot; azt is csak az feleségem levelében írnám,* postscriptában, s ha még ollyat tanálnék *tenni hozzája, hogy ha most szólhatnék,* vel quid simile, — nem hiszem, nem kapva kapnák, mert ha *Tolvai felindította vala őköt.*

Stéczel levelét veszem, halálos betegnek írja magát lennyi; s hát, ha *rabok praetextussával* kellene meglenni, nem jobb volna-í, *Szluha ad cartellae magistros menne de captivorum universalitate agere,* et de violatione *cartellae in damnificatione uxorum?* Már hiszem az is *házos**) *judiciumja,* et haberet spiritum zelosissimum, hogy ő is, — hanemha *Szirmaianus obstaret* animus;**) de hiszem, az huic non ob esset rei. De mikint lehessenek ezek ante *operationes, mikor már indúlva van mindenütt?* Nem is adnának már sohult Haiszter híre nélkül *senkinek passust. Szirmai embere még itten van, nála tudva lehetne,* — legkissebbnek tartanám az spiritussát felébreszteni, s nem hiszem, ha neki s *Kérinek írnék directe:* mindgyárst ki nem hajtanák. Ennél én szaporább útját nem látnám, meg is tartóztatom parancsolatjáig Fölségednek; de, csak mégis megvallom, hogy *az hintón, mint Clementet, úgy hordoznám inkább Brunix diákját.*

Az arnótok dolgát nem érthetem jól: Bagosihoz mentek, azért tért meg az német, s nem bocsátja az passa? Úgy ítílem, az első h í r, s ez i g a z; ugyanis megfoghatatlan vala előttem: mi okból *minden atnámé, végezés és beneficium nélkül* cselekedte volna meg azt? erat medium inductivum ad *atnámé desiderandum. Már, azt mondja,* pénzünkben is kerűlt,

*) Így: h a z o s; de talán az n betűt jelelő titkos jegy kimaradt s eredetileg h a z n o s (hasznos) akart lenni.

**) Szluha ugyanis annakelőtte b. Szirmay István ítélőmesternek volt irodafőnöke.

nem hagyjuk abban! Szeretném most hallani Pápai Uramot: az török oraculum hazud-é többet egy vezérnél, vagy az vezér egy oraculumnál? Ha-ha, vezér szava, — nem úgy van ám ott, nem sokat szól a török! Elhiszem, — de kevés szóval sokat hazud, még mikor hallgat is, hazud. Addig kívánt kaput,*) hogy majd az ablakon is béfér arnótja Pápai Uramnak; bizony, károbb lesz az hírinek fogyása magánál; de így bizony jó, hogy belé nem markolt Pápai az unghvári tárházban.

Potoczki Uram is hiában gyün az új borra, — meglesz az szüretünk, hiszem Istent, nála nélkül is! Minden feljebbírt dolgoknak ösztönére igen jók lettek volna azok mindketten; semmi! — Isten az mi segítségünk, kiben bízva, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Az rövid írásrúl követem Fölségedet, — csak 1 óráig írtam, hoc est: ab 8-va, ad primam.

(Eredeti, harmadfél íven, negyedrétben, sajátkezűleg írva, nagy része titkos jegyekkel.)

26.

Az mostani próbárúl való dispositiók.

Jóllehet minden hadakozásban az Istené az erő és a dücsűsség: mindazáltal szükséges az embereknek is kezdendő munkájoknak folyását s végét meggondolni, — úgy várhatják Istennek is áldását; és azért megfontolván az dolgot, sok okokra nézve hasznossabbnak tanáltatik az liptai ellenség ellen, mintsem Breznó ellen kezdeni az operatiót; annyival is inkább, hogy már Breznóra való készületünknek az híre megvan, Tergárton való gyűlekezeti is az hadnak azt fogja mutatni, és így nagyobb reménsége lehet az liptai próba titkolásának. Kire való készületeknek rendi így következik:

Elsőben is praesupponálván, Csáki Mihály Uram az

*) A porta t. i. állítólag az arnót hadak biztosabb beküldhetése czéljából, kapunyitás: vagyis Arad, Szeged, Eszék, vagy Péter-Várad megvételére ösztönzé Rákóczit.

hadakat Hranovicza táján csuportoztatta, hogy azért szemközben az ellenséggel ő Kegyelmének annyi hada lehessen, hogy rationabiliter azon liptai ellenség, se eleiben való gyüvésével, se helyben ne confundálhassa, sőt ha szintén azon had, az ki háta megé kerül, az hagyott órára reá nem érkezhetnék is: a szemben menő had magában capabilis lehessen ha nem aggrediálni is, legalább a mennyire lehet, circumvallálni és megszorítani, addig, míg az hátúlkerülő had is reáérkezhetik. Kire nézve Csáky Uram mellé az Szepesség felől rendeltetik Babócsay Uram, az maga brigádabéli lovas haddal, és Urbán Czelder, az maga brigádájával, ki is most Csáky Uram alatt lévő battalionnal megegyezik. Azonkívül Náray is, maga brigádájából az maga és az én battalionyommal, az ki in toto harmadfél ezer gyalogra fog extendáltathatni. Az lovasi superálni fogja az kétezer számot, — és így ötszáz lovas német hogy confundálhassa, rationabiliter nem gondolható.

Ezen hadaknak Tergártrúl Hranovicza felé köll menniek, és ott alkalmatos helyen úgy megegyezniek, hogy egy corpusban nyomúlhassanak, mennél titkossabb útakon, tartózkodás nélkül, hogy késedelmek hírt ne bocsásson.

Nyomokban kell mindenütt bizonyos commandírozottakkal az munitiónak menni, úgy, hogy ha be talál az ellenség szorúlni vagy a sánczokban, vagy Hradek várában, vagy Liptó-Újvárban: mindgyárt ott érhesse az munitio. És azzal megbódítani, az környúlsánczolt falukat nyakában gyújtogatni, — egy szóval, az aggressusnak minden alkalmatosságát köll keresni. Kire nézve Obester Revier Uram rendöltetett az munitióval, kinek is magának az elsőbb hadakkal kell elmennie, hogy az munitió érkezéséig is az alkalmatosságokat megvizsgáltassa.

Másfelől ugyan Tergárttúl kell elindúlni bizonyosszámú gyalogságnak valamely lovassal; az kinek is azért is kell könnyebb hadnak lenni, hogy az hólyákon messzebb s nehezebb útja lészen; és így arra rendöltetik Generális Andrási Pál Urammal Csajági Uram,*) maga brigádájával és Peréni

*) Itt a lap szélén e valamivel későbbi jegyzet olvasható: »Ebben esett mutatió, hogy Csajághi megyen arra, Generális Andrássy Pál Uram penig maradott Generális Csáki Mihály Uram mellett.«

Miklós Uram regementjével, azonkívül Nyárádi András Kapitány Uram, kinek is egy rész hajdúság commandóját fogja Csajági Uram adni, és Rétei György regementjébül válogatva legalább háromszáz lovas.

N. B. Ha szükségesnek ítéltetik: lehetne az magam karabélyos regementembűl száz, vagy másfélszázat commandírozni melléje.

Hogy penig Andrássy Uram tudhassa maga sietését alkalmaztatni: szükséges Tergárton elrendelni jó reflexióval az idejét s óráját, mikor fogja Csáki Uram aggrediálni? hogy annál elébb Andrásy Uram ki ne mutassa magát, akkorra peniglen mentűl közölebb lehet és titkossabban, az hegyekben készen légyen, úgy, hogy mindgyárt az első lármára kimutathassa magát; akkor már nem félvén attúl, hogy szemben menjen véle az sánczokbúl a német, midőn Csáky Uram az maga corpussával szemben állott vélek.

Ebben azt köll observálni: mivel Csáky Uramnak de necesse az lovasok sánczára köll elsőbben ütni, ha Andrásy Pál Uram Csajágival kiütvén magokat, látnák, hogy Csáky Uram része felől még bajoskodnak az lovassal, — tehát Andrásy Uramnak is oda köll succurrálni; holott peniglen iránzanák, hogy gyalog hadakban akarna szorúlni, annak köllene eleiben állani.

És így az alkalmatosság mutatja meg, miként lehet az operatióban egymásnak concurrálni. Az hajnalban való megütés nagy difficultást mutat, az sok recrutával egyeledett hajdúságra nézve, — hamar confundálná magát sötétben; együtt kétfelől nehéz reáérni, messzirűl indúlva, s ha az egyik fél confundáltatnék: az másiknak is szíve elesnék; azért jobb a följebbírt mód szerint hajnalhasadáskor aggrediálni.

Ezzel, Isten kegyelméből ha így vehetnek indúlatot, lehetetlen jó kimenetelét nem reménleni; nem lehet egyébre, hanem a succursusra reflexio.

Succursussát azért ha consideráljuk, háromfelől lehet. Egyik az árvai, az ki minthogy nem sok: ha circumvallatiója előtt nem érkezik, s magát nem conjungálja, az egész lovas had annak impeditiójára attentus lehet; sőt pro diversione causanda, lehet irruptiót is akkorra tétetni másfelől Árvában.

az mennyi lovas had nélkül itten el lehetni, portaképpen, csak azért, hogy ha híre jönne is a liptai lármának, hogy ne tudna merre kapni. Ha penig addig is megegyezik véle az árvai: egy a munkája a többivel, s azzal nem superálja erőnket.

Második az zólyomi, az ki történhető, hogy Breznó felé való indúlásunknak hírére fölnyomúl az Garam mellett, és ha ott megérti, hogy elfordúlt az had Liptónak, maga is arra ne fordúljon; jóllehet az bocsai passusnak kegyetlensége akadályjának lenni láttatik: mindazáltal szükséges azon passusnak keményebb helyén csak annyi gyalogot is elhadni, az mennyi tartóztatására elég légyen, és 10 vagy 12 lovas maradjon a gyalogok mellett, kik hírt vihessenek Andrásy Uramnak, — mindgyárt securitást tanál magának mindenütt az erdőben. Az mint is öt-hatszáz lovas németnél több nem lehet, nem félthető szoroson tűle a gyalog; másképpen is, ordere lévén Balogh Istvánnak Zólyom és Besztercze körűl való lármáskodására: tartózkodva indúl bizontalan segétségre. Erre a bocsai passusra egy compániás-kapitány rendöltessék.

Harmadik succursusrúl lehetne Pálfi Zsiliztűl, az ki ha minden lovas hadával nem is, egy részével conjungálhatná magát zólyomival, és az Sztarahorára, Rozemberg felé mehetnének, az ki egyébaránt 20 mérföldet tészen, — sok idő köll az szoros, köves útakon annyi útra menni a németnek. Mindazáltal

Ennek is akadályoztatására jó volna Andrási Pál Uramnak az holyákrúl szakasztani két vagy 300 hajdút Sztarahorára, azon Rosenberg felé menő passusra; azt erőssen bévágatván, — sok ezer embert megtartóztathatni rajta. Erre Nyárádi Uram Pozsgai névő hadnagygyal rendeltetik.

A mellett lovas portának is szükséges, s ollyannak, az ki az föld csínyját tudja, vígyázóban lenni oda, az ki in tempore hírt hozhasson, s nem úgy, hogy csak az bizontalan hírrel egészen visszajőjjön azon portás, hanem, hogy kinézvén az ellenséget, minthogy nagy distantia Liptó-Újvárig, — minden securitássárúl magának provideálhat hadunk. Különben, hogy az zólyomi német csak maga arra Liptó felé succurráljon, midőn már bizontalan megegyezhetősége a liptaival, éppen nem irányozhatni; hanem

N. B. Az nem lehetetlen, Breznórúl erre Polonka felé, s netalán kiljebb is pro diversione ne excurráljon, akkor, az midőn már a liptainak succursussárúl kétségben esik. És így ennek praecautiójárúl, és Tergártra, onnan Dobsinára comportálandó élésnek securitásárúl szükséges gondoskodni, s olly embert hadni, az ki már elmenetele után az hadnak Breznó felé lármáskodjon, s azon lármáskodás alatt a polonkai szoros passust bévágassa, s azt oltalmazza; kinek lehetőségét Polereczki tudja. Ide marad Tót Márton, az Rétei Györgytűl elmaradandó lovasokkal, azon puctumban föltett dolgok véghezvitelére.

Ezenkívűl lovas portának is szükséges vólna Breznótúl Lipcse felé menni, az ki Besztercze felől akármely felé menő succursusnak hírét is legbizonyossabban s leghamarább tehetné az bocsai passuson, és consequenter Andrási Pál Uram nyomán.

Mindezen praecautiók így meglévén, Istené az áldás, minthogy meg nem gondolt akadály történik olykor; azért, ha casu quo ezen dolog így succedálni nem tanálna: szükséges pro generali positione tudni, hogy ismét, minden confusio nélkűl, mennél jobban s csendessebben lehet, ismét Hranoviczára és Dobsinára kell az hadakat reducálni, az hol azalatt az provisio fog készéttetni. S noha,

Hacsak Isten megverni bennünket nem akar, más confusiótúl nem félhetni, hanem ha valahogy Liptó-Újvárban szorúlna bé az német, és annak bumbardírozása üdőt adna az succursus elérkezésének; azért post circumvallationem, talám már a sánczok elrontásával útja nyílik az lovas hadnak, s annyira köll küldeni mindenfelé az egymástérő portákot jó commandírozó s vígyázó tiszttel, hogy maga hírével lehetetlen légyen az ellenségnek obruálni; sőtt a gyalogságbúl Sztarahorára, és a hová szükségesnek ítéltetnék, az passusok manutentiójára el kellene küldeni, hogy cum majori securitate agálhatnának háta megett. És ha az succursus annyi lesz, hogy recedálni köllessék, (mert nem imaginálhatom, kevés menjen,) semmiképpen nem kell ezen hadnak Kísmárknak Lőcse felé a síkra kimenni: hanem csak oldalt az hegyeknek kiállani előle, és az lovas hadnak könnyöbb része kavalyog-

jon, vigyázzon előtte, s meg nem mellőzi a német a gyalogságot, hogy háta megé mehessen, s nem is késhetik sokáig, mert az Ipoly-melléki lovas had Zsilíz s Pozson táikát és az bányavárosokat impetálni fogja, s ugyanezen okra nézve sietek magam Szécsén felé.

Megtartózkodván azért oldalt az gyalogság, mihelyt megfordúl az ellenség: mindgyárt ismét az hátában mehet később az had; és mivel legalább az sánczok egészlen való elbontásához s öszvegétetéséhez lesz üdő az succursus érkezéséig, nem fog ollyan kevés már Liptóban subsistálhatni, s legalább Rosembergig fölszabadúl az ország, az hol subsistentiát is tanálhat magának az had, továbbvaló dispositiónak vételéig. És így, in tali casu, ha szükséges és lehet,

Urbán Czelder az maga brigádájával Babócsay Urammal még melléje maradhatnak Csáky Uramnak. Andrásy Pál Uram peniglen Csajágival, Náraival, Rétei Györgygyel, és a magam karabélyos-regementjéből valókkal térjen meg Dobsinára, továbbvaló dispositióig, együtt az munitióval.

Nemkülömben, ha mind az följebbírt tartózkodás nélkül Isten szerencsés progressust ad: ezen följebbírt mód szerint szakadjon meg az gyalogság, és az Urbán brigádájával maradjon Andrásy Uram, és ő Kegyelme mellett Babócsay Uram az három regularis és Bokros regementekkel, Csáky Uram penig Szemerével, Csajágival s Náraival térjen vissza Tergárd vagyis Dobsina felé, azért, hogy Garam mellett más corpust formalizálhassunk, úgy, hogy Andrásy Uram in tali casu Rosembergnél postírolja magát, az Garam mellett Csáky Uram Beszterczéhez közölétvén: semmiképpen keveses erőtől egyikét sem félthetni, minthogy, ha egyiknek menne, az másik hátában esnék, kivált ha sztarahorai, Beszterczére menő passust Andrásy Uram jól conserváltatja. Lehet penig Rosembergtől Árvát s Turóczot is azon gyalogsággal bírnya.

In hoc casu observálni fogja Andrási Uram mindenekfölött az szegénységnek hitesétését, szabadság, s minden bíztatásokkal fegyverben való ülteztetését, és egyszersmind Urbán Czeldernek recrutáztatását is.

Minthogy penig in tali casu fortunato, legkissebb reflexióval sem méltó lenni Lubomirszkira: azért nem ítélem szük-

ségesnek lenni több hadat küldeni vissza Bertóti Uram seregeinél, Bertóti Uramnak szólló levelemmel, kiben is committáltatik ő Kegyelmének az Lőcse körül szokott vígyázás. És illyenkor volna ideje Pongrácz János battalionjának is regementem mellé való küldésre. —

Hogy peniglen az provisióban is fogyatkozás ne légyen: annak is dispositiója e szerint constáljon; tudniillik,

Mindenfelől meg vagyon parancsolva, holnapra az provisiót Tergátra vinni, és ha holnap nem is, holnapután jókor ott lesz, az ki Dobsina felől vitettetik. Innét peniglen nyomában mégyen az hadaknak. Ezen dispositio megváltoztatván, Dobsinán lészen depositum provisionis.

Kiből úgy vagyon rendelve, hogy négy napraváló sütet kenyere és annyi húsa egyszersmind kiadattassék, kit megsütve magával elvihesse.

Azonkívül lisztet visznek hordókban, úgy, hogy akár az artolleriával szekerekben vigyék, akár tarisznyára oszszák, hogy megszűkülvén az provisiójok, pogácsával s kásával élhessenek.

Ezenkívül peniglen nyomban lészen több provisio is rendeltetve s vitettetve Dobsinára, úgy, hogy akár késedelmek történik az hadaknak Liptó-Újvárnál, utánnok vihessék, akár megtérjenek az hadak, tanálhassák Dobsinán készen az provisiót.

Ezenkívül penig, valahol megtorpadni tanálnának az hadak, vagy Hradek bombardírozásával múlatni köllene: gondja légyen Generális Uraiméknak mindgyárt az mindenfelől való élésnek hajtatására, és kiváltképpen a merre hadak Rosemberg felé való vígyázóban mennének, azoknak necsak magok élődésére légyen gondjok, hanem provisiót hajtassanak az hadaknak.

Kiről Bertóti Ferencz Uramnak is irattatik, hogy az városokon kenyereket szedetne, és az had után elküldené, a midőn requiráltatik iránta.

Eredeti, három ívre, ívrétben, Ebeczky Sámuel, Bercsényi főtitkára kezével írva.)

27.

Jósva, 2. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Szintín indúltomban vettem Fölséged curírja által az nagy álmélkodásra való hírit, az svéciai király harczának végét. Quam subito casu, quae valuere ruunt, s hajam borzadozásával elmélkedem felőle: micsuda nagy kegyelme Istennek, hogy megállította csak tavaly is, ellenünk hatalmat vett fegyverét ellenségünknek! De, hogy extravagans írásommal ne alkalmatlankodjam, —

Moldva felé gyütt? Lehetetlennek tartom, hanemha fegyverrel általmehessen; mert az czárnak tekénteti, félelme, s az töröknek dücsűssége nem engedheti az vajdának, hogy elbocsáthassa csak hadát is, ha magát eltitkolja is. Ha azon általgyün, inkább hiszem: Erdélynek megyen; mert gondolnom kell, többet bízik az császárhoz, mint Fölségedhez, az kit contemnált, és tudja (a czárnak) reflexióit Fölséged iránt. Hogy népivel reménlení conjunctióját Magyarországon által, nem ítélhetem; mert vagy nem tudja holléteket, vagy, ha tudja, nem remélheti. Gratiam salutis implorare mavult apud Caesarem, qua se majorem. Mindazáltal, mivel az fatalitásnak önnönmaga példája, ha casu incompraehensibilis contingentiae úgy találna lenni: én azt gondolnám, jó volna neki pro securitate Munkács várában szállást adni, és ad extrema pacis puncta eszköz lenne Fölséged, s az lenne igazán útja az többinek; mert simpliciter általmenetele országunkon, már méltán való boszúját okozhatná az czárnak, — ha penig az némethez megyen: kész oka lesz az czárnak megösmerésire az német hamisságnak. Én penig azt tartom, mint az Bertalan kígyója, elvész: mert azt már az ág is vonja; mindazáltal szükséges, igenis, Fölségednek vígyáztatni még kevésszámúra is, — bár maga menne Vay Uram (ha Fölséged nem akarna maga menni, kit nem reprobálnék) Munkácsra. Ezer ijedt — nem sok száz, in terra incognita! Humanitatis vinculis capitur desperationi proximus; dum sperare licuerit, vim excutit despera-

tus. Et dixit insapiens in corde suo: non est Deus! Igazán, Fitÿ (így) homo: Adam primus homo volebat esse Deus. — et factus est asinus.

Golowkinnak való írást olvasám. Szánja meg Isten ez étszakai írásom fárodságát, — hiszem mind meg van ez itt! Későn jártam voxommal; igen-igen jól van, — bárcsak azt is Disallőrs diákja írta volna diákúl: talám jobban megértette volna Andrei; mert csak attúl félek, nem éri fel eszivel az megfordítását. Talaba ha tudja, megtudja, mert úgy is megkérdik tőle.

Bezzeg, az is nagy jó, hogy az franczia megemberlette magát, az Rhenus mellett kiváltképpen; talám oda készűl Pálfi, midőn az aratást szélt engedte, mondván: megválik 2 hét alatt, ki lesz itt a fiscus!

Bottyánnak én megírom: csak általmenjen, ha szükségét látja; hiszem könnyen visszagyühet többed magával, ha ott nem kell. Mert, ha igen meleg lesz túl, nem megyen, ha mondjuk is; ha penig még segíthető az dolog, — hadd menjen! Caeterum mai alázatos levelemre relegálván magamot maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Haiszternek büszke patensét elfelejtettem accludálnom; jó volna Hágában küldeni: mint böcsülli cartellás mediatiójokot!

A propo. Valljon nem az király eleiben ment-é az német Kolozsvártúl? Nem kókó.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

28.

Rima-Szombat, 4. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ennél még rosszabb hírt Fölségednek nem accludáltam;*) mert, ha ez igaz: Sümegnél károbb bennszorúlása az Úrnak (Eszterházy Antal); még ugyan nem hihetem, — talám csak kalandozó katona hírit írja Helempront. Írtam ugyan Bottyánnak potenter: siessen, s által is menjen, ily szükségben sok népet se várjon össze, mert maga személyje — kivált in hoc casu — többet teszen. De, (jó volna), ha Fölséged is parancsolni méltóztatnék neki, — mert periculumban vannak így.

Még semmi hírem az liptaiakrúl; ma kellett próbálniok, s eddig is nem fele lett meg. Az zólyomi németnek felét írja Balogh István, Beszterczének ment; maga általment Divínnél lármáskodni. Az zsilízinek még nem hallom mozdúlását. Magam ezennel indúlok Gácsnak, megtudom jobban, s mindgyárst írok. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

29.

Losoncz, 4. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Jóllehet még ideérkezésemmel semmi hadi progressusrúl nem tudósíthatom Fölségedet: mindazáltal mai staffétám által Antal Úrnak Sümegben való szorúlásárúl tudósítván Fölségedet, hogy függőben azért elméje ne légyen Fölséged-

*) Ma már nincsen csatolva; Hellepront alább említett levele lehetett, Simontornyáról.

nek, kívántam újjabb staffétával alázatossan értésére adnom Fölségednek, hogy ma útamban veszek Újvárból 31. datált leveleket, kikben Sümegnek megszállását, és Antal Úrnak az Vértes alatt való létit írják. Istennek hálá, hogy bé nem szorúlt! Pápát is erősíti az német, és már az ország az Vértesben és Bakonban szorúlt. Úgy írja Szluha: 30 hetes-hajó gyalogja érkezett Haiszternek Győrré, onnan és Komárombúl vitte ki az munitiót, s elhiszem, nem mind német volt azokon az hajókon! De Jordán, Radics Oberst-Vochtmaistere gyütt ki (Újvárból), — az csze híre nélkül 3000 gyalogot s 40 ágyút mond.

Ezen Oberst-Vochtmaistert mondva küldték ki, mert csak alkalmatlankodott sok panaszszival, s neki tulajdonították sok nyughatatlan kívánságát olykor az hadnak, s most közeljebb az Commendant ládáit fenyegette, ha fizetése nem lesz, mert contentus lenni nem akart az mostani rendeléssel. Máskint magát jónak, de az nyelvét rosznak mondják. Ez az én francziám volna: én hoztam Varsavárúl, — a ja tomu cso vinyen. Ellenben ő sem alkuszik, Limprechttel kiváltképpen, és Rottenstain is igen zúgolódva ír az Commendant és Limprecht ellen, — azt is ennek tulajdonították, hogy ingerlette Rottenstaint, s böcsűllettel kiküldték fizetésért. Én ugyan már értettem vala ezen czihódásokot, s igazán magyarúl írtam minap nekik, de még nem vették vala. Nincs nagyobb panasziban, mint, hogy majd 2000 szekér szénát, mondja, s írja Rottenstain, az contrascharpákban raktak; elhiszem, az lesz mentségek, hogy taval közel volt, s mégis felégeték: azért kerestek securus helt; de csudállom, hogy eddig senki sem írt felőle, mikor hordását kezdették.

Az dánus már elment bizonyossan Morvának, és 2000 szekeret vitt el az Vágontúl, fizetése praetensiójáért.

Szluha azt írja ugyanis: *septemberig inclusive* érik bé az most készszen lévő provisióval, de limitatiót tettek 30,000 szapura, kit kezdettek hordanyi is, s ugyan annak akadályjára Galgóczra csuportozott vala valamely német, újváriak rajtamentek, az városon sem hadták, majd félnapi ostrommal 60-at öltek meg bennek, 1 emberünk kárával, s bévitték az életet, s már orderem szerént positive éléshajtó-porták járnak kenyanyen. Úgy látom, most Szluhával jól van az Commendant, —

még jobban lesz az murányallyai levelemre! — Ovárnál az Dunántúl, két compánia németet levágtak Petőék, csak 3 maradt benne.

Már Szombatból is híresítik az német megverésit, és hogy felvisznek ebben az németben; az mint itt beszíllik, hogy Zólyomban az vasfolyosókot is leszedte az német, és Szent-Kereszt felé küldte volna némely szekereken, és hogy mocsonaki s több sánczok elhagyásának van híre. Az jó Isten vigye el az többit, csak annyi maradjon, az mennyi nekünk kell! Még ollyat is hírrelnek Szombatból, — kufár-hire Balogh Istvánnak, — hogy actu sub armis tractálják az békességet, mert Delfinus 160,000 emberrel van Flandriában.

Tegnap vala híre az zólyomi németnek Beszterczére való indúlása; de ma ismét úgy hozák: Radvántúl megtért, és az város s Garam közé szállott, vissza Zólyomhoz; s elhiszem, Balogh István Uram sem megyen tovább Divínnél, ha megtért az német, csak onnan portáztat; én is csak híremmel tartóztatom, s ha eddig nem ment, — már, hiszem Istent, későn járna Liptóban!

Az zsilízi sem mozdúlt; mindazáltal, mivel magam két napi nagy alteratióm miatt nem érkezhettem: megírtam vala Dániel Úrnak, s most írja, hogy maga ment Szécsénből Vadkert felé, Szent-Péteri Uramot is közeljebb indítani Ebeczkihez pro praecautione, s holnap maga Fülekre gyün, — én is azért holnap Fülekre megyek, s ott várom kimenetelét az dolognak. Minthogy már el vannak intézve az hadak, nem bolygatom őköt, csak Füleken várom meg az utánnom jövő armádát. Most csak commandírozottokkal gyüttem magam regimentemből 400-al, a topo wsitkim, — azokot is kinn hadtam: csak úgy gyütt az Generális, az hadak hátra vannak! — Csak Isten irgalmazzon szent nevéírt az Dunántúl valók nyomorúságainak: megtart Isten minket; de, ha túl meglesz az v a l e t e! — meglesz az őszszel alkalmasint az mi szüretünk is!

Ítélje meg Fölséged, Mérei Bozókból elvitette magát az németekkel! Már nem tudom soha, kell-é papnak hinni? Az váczi vicarius s Bakó minden órán úgy járnak; hallom, mindenét Váczra hordatja Berkes Uram: de egy órával előbb az

berekre vitetem ő Kegyelmét! Egerből datáljon, nem Váczról, mert látom, hamis pap az kinek felesége nincsen, s mégis cselédjét (családját) óhajtja. Pastores animarum, — s maga hitünek farkasa! Majd el kezdem már hinni az *egri püspökről is Visa szavát*. Bizony, méltó boszújokra manuteneálni, — ne légyen csúf szegény Visa, bizodalmáért! Sub magna spe gyütt hozzánk, midőn mások nos et Deos fallunt. Most is Passiót ír nekem szegény, elhiszem, Fölségednek is; alázatossan recommendálom, s magamot is Fölséged kegyelmességébe ajánlom. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; két helye titkos jegyekkel.)

30.

Losoncz, 5. Augusti, hora 5 matutina, 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ez étszaka írott levelem után, ma hozák póstán Ebeczki Istvánnak 3. datált két levelét; az egyikben írja, hogy embere volt Zsilíznél: megindúl az német Csalóközre, és Bakárúl is kiment az német; másikban eadem dato írja: már megindúlt táborostúl, Szent-Benedek felé. Már bizonyos jele, hogy succursusra indúlt, s ha elhagyja Szent-Benedeknél gyalogját, ma Zólyom körül s tovább is lehet.

Igen jól elrendelte mindgyárst az hadakot vígyázójúl Generális Eszterház Dániel Uram, és igenessen nyomában indúlt neki Ebeczki, orderem szerént. Már elválik majd, mit akar? ha ott várja-í Szent-Benedeknél az többit? Zólyomnak megyen-é? Körmöcznek megyen-é? Én azonban megyek Fülekre, s ott várom az hírt.

Íme, most hozák Újvárból kezemhez az proscriptiót: szép terminusok, az miut beléteként, post agnitionem Status! De semmi, mert hiszem mi is az után detronizáltuk Szluha rendessen írt Pálfinak ez iránt.

Ha Zsiliz amúgy maradt, én bizony mindgyárst bloquadáltatom. Majd talám frissebb hírem lesz; azalatt maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

31.

Fülek, 7. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Istené az dücsűsség, — íme, micsuda levelét veszem ezennel Csáky Mihály Uramnak, alázatossan accludálom.*) Eddig, hiszem Istent, vége van már az históriának, s elgondoltam, az lőcsei póstán ennek híre régen felérkezett; mindazáltal kötelességemnek eleget akartam én is tennem, elsőbb hírem megküldésiben.

Csak azon törődöm: Ebeczki István hertelen híre az Pálfi indúlásárúl, akadált ne tett volna munkájokban; mivel mindgyárst hétfün, midőn Fölségednek írnám, oda is curírt küldtem, — azonban másnap veszem az lévai kalváriárúl írott levelét Ebeczki Uramnak, hogy az első hírire, orderem szerént megindúlván utánna az hadakkal, beérte Barsnál, s belékapott, (hihető, enyelegve;) azonban csak megszállott ottan Barsnál Pálfi, sátorokot veretett; 3, 4, és 5-ta is ott helyben volt, s Ebeczki úntalan körüle csergett-forgott, már meg is únta s túl akart mennyi rajta, de meg nem engedtem, míg hírit az felső operatiónak nem hallhattam.

Ezt ugyan mindennap kétszer megírtam Csáki Uramnak, úgy az zólyomi motussát is az németnek, kit Szent-Péteri egy felől, Balogh más felől, s az magam híre az 4000 gyalogra való várásommal, megbotránkoztatott, — csak meglippent, hol Besztercze, hol Selmecz felé indúlt, s megint megtért, s most veszem tudúsításokot, hogy tegnap már csak letelepedett ismíg. Pátfi mi dolgos volt tegnap? nem tudom.

*) Lásd a jelen levél után.

Reménlem azért, mivel rendelésem szerént, írja Csáki Uram, Urbánt küldte az passusokra, meg nem bódoltak; sőt Csáki István Uram írja: már tegnap semmi lövések sem hallattak, s még hétfőn estének előtte megszüntek. Az én emberem penig kedden délig sem érkezhetett oda; elhiszem, nem az szűntette meg, — hanem végit érték az dolognak, kinek noha várom óránként újjabb hírit, mindazáltal oly intentióval vagyok: ott ne hagyjam fülelőben sokáig Balogh és Szent-Péteri Uraimékot, netalán megnézze az zólyomi német, kitűl fél; hanem ez étszaka Szent-Péteri Uram visszább nyomúljon Gyarmat felé, közelétve Ebeczkihez, s Generális Eszterház Dániel Uramot közikben bocsátom, oly véggel, hogy, ha Pálfi csak az lovas táborával ott fetreng Bars körűl: ha lehet, étszakai próbát tegyenek rajta Ebeczki Szent-Péterivel, s ha nem lehet, maradjanak azelőtti positurákban, mintha semmi dolgok már nem volna, az liptainak véghezmenetelivel. És megtudván ottan végét dolgaiknak, és micsuda positurában helyheztetik magokot: mindgyárst ismét közikben rugaszkodom az felső hadaknak, s újra kezdetek valamit; mert talám hahahurgyálkodni sem jó, mert innen az lovas semmit sem tehet, hanem más módját kell felvenni, mert úgy is napok telnek, míg visszafordúlhat az gyalognak egy része.

Azalatt lássuk Haisztert, nem indítja-í meg ezen dolog maga progressusi félbenhagyására? Kinek is mi hírit vettem ma Antaltúl, megküldtem levelét Fölségednek; két holnapot emleget, s Bottyánnak írja: ő Horvátországnak megyen; de már Sümegnek ily istentelen feladásával ismét új réműlés üti őköt. Sic sunt nobis bona, mixta malis.

Bottyánnak ismét adhortative írtam ezen accludált levelére is, *) kiben mint appellál, láthatja Fölséged: s ugyanis, Fölséges Uram, omnimode segétenünk kellene, ha lehetne. Igazán irom, Fölséges Uram: ha lehetne; örömöst szakasztanék több hadat, de *igen gyöngén vadnak itt is*, mind sem hiszem, *hatezer az három brigádában légyen;* penighogy megállíthattuk most is eszét! Ha, Fölséges Uram, *az erdélyi en-*

*) Ma már nincsen csatolva sem ez, sem Berthóty alábbi levele.

gedni, bár csak annyit, hogy Bottyán *általmenvén ama kettővel*, maradhatna az passuson. *)

Az újváriaknak újjabb levelét is vettem; látom, magokban is jobban kezdettek iparkodni, s már is az búzákot hordatják. Hiszem, tantum facit, ha csak hever Pálfi, mint ha az hadunk túl hordaná nekik az provisiót, midőn tartóztatjuk az azt akadályozó ellenséget.

Íme, mit ír nekem Bertóti Uram. Jól adta Isten, Csáki Uram utánnam nem küldte, — mit kalandoznának köztünk? Meg is írtam ő Kegyelmének: reám ne küldje, hanem Fölséged parancsolatját vegye az ollyanok iránt, mert nem constálhatnak nekem Fölségednek olykori interveniálható consideratiói.

Mérei, szegény, rab, az profuszuál van Selmeczen. Nem ment szegény: másnap akart Kassára indúlni, egy kocsislóra ültették, megfosztva, egy rongyos alsó-reverendában, — úgy vitték Selmeczre; onnan írt szolgájának egy pap által egynéhány szót, hogy könyörögjön nekem szabadúlásáért: mert inkább meghal, mint Jánossá légyen! Én is megírtam Szluhának, írja meg Szombatban: soha, sem papnak, sem káptolomnak előttem respectusa nem lesz, 40 papot hozatok el az Vágontúl. Talám kibocsátják szegént. Valahogy ne confiscáltassék Kassán holmicskéje, Fölséges Uram!

Uram-Isten, bárcsak az Rhénus-melléki győzedelme az franciának verificáltatnék; talám, ha az bavarus keménkednék ottan, megállapodnék Haiszter folyása. Mert, ha általgyün, attúl félek, egyedűl nem érkezem két felé tartani az kórmánt; most még is, mert ha egy felől operálunk: más felől az kórmánt igazgathatom, s úgy vígyázok parancsolatjára Fölségednek. Kinek is kegyelmességében magamot ajánlván, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

*) A duna-földvár-soltbi rév értetik, a hol Bottyán tábornok megkísérli vala az átkelést.

Kegyelmes Uram! Az muszka iránt ütközött egy consideratio elmémben; tudom, igen sóhajtotta az *nagy alianciában való jutását*, kit nem obtineálhatván, resolválta vala magát az *francziához általam*. Most már az *svécus félelme megszünt mindenütt*, — azt tartom: az mellyik *előbb éri, ahhoz áll*, s hacsak *béveszik az alianciában, azért, hogy ne féljenek töle, még hírivel lesz a franczianak*. Mert, Kegyelmes Uram, követem alázatossan Fölségedet, azon terminusokot considerálom Fölséged bölcs írásában: »*non svadere quaerendam esse Gallorum amicitiam*,« — consideratiókot fog causálni, s penetrálják Fölséged elméit, kihez, azt fogják ítélni, sok üdő kell, ut deveniatur ad formalem et securam *3 Regnorum* *) *unionem*. Interim posset intervenire pax universalis, et resurgent auxilia Svetica. Ezért maga **) mondta nekem: vagy ezekkel, vagy amavval ***) kell neki kötésinek lenni, s azért kapott *franczián*, mert amaz nem akarta.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részenként czifrákkal.)

32.

(Gr. Csáky Mihály, gr. Bercsényi Miklósnak.)

Vavrisónál, 5. Augusti 1709.

Méltóságos Fő-Generális!
Kiváltképpen való nagy jó Uram!

3-tia praesentis Rima-Szombatból datált Nagyságod méltóságos levelét itt veszem szintén tegnap, akkor, az midőn itt Vavrisónál az lovas németet, magával Tollettel (tbk) attakírozván, az mezőről bészorítottuk az faluban. Kire az midőn elérkezvén egészlen az gyalogság, reá akaránk mennyi: fölgyújtván maga után az falut, az belső sánczban recipiálta magát, mind bagázsiástúl. Az több lineáit széltében törtük; egyik sánczbéli németség föladván magát egy Lejdmonttal, azt, és ugyan más ürössen hagyott sánczát, fölégetettem.

*) Franczia-, Magyar- és Oroszország.

**) Péter czár.

***) T. i. vagy a római császárral, Angliával és Hollandiával, — avagy XIV. Lajos franczia királylyal.

Ezen sáncz pedig, kiben recipiálták magokat, noha nem fölötte nagy és erős: mindazáltal az bészorúlt néppel megerősedvén, annak ostrommal való megvételével eddig az hadat nem kívántam vesztegetnem, mert alkalmas kár nélköl meg sem lehetne annak vétele, — csak bombáztatni és lövetni hadtam, Urbán Czelder Uramot mind brigádástúl, Nagyságod levelében írt Viardt és más jühető ellenség impeditiójára s az földnépe szívének bátorítására nézve küldvén ma az passusok felé, noha még sem Bocsárúl, sem Sztarahorárúl nékem semmi relatiót nem tettek az ellenség jöveteliről.

Reménlem, ha két-három napok alatt, vagy elébb is succursussa nem érkezik ezen németnek, — talán Isten végét adja: mert sokan vesznek az szoros sánczban, mind magok, s mind marhájok; szöknek is ki. Maga Tolledt is sebben esvén,*) hozták azt is ki, hogy már meg is hólt; más, Hauptmon Pikler is halálos sebben esett, — az ágyúkkal is tesznek alkalmas károkat.

Urbán Czelder Uramot pedig olly securitással küldöttem, hogy, ha ő Kegyelme nem praeoccupálhatná az passusokat, vagy nem resistálhatna: tehát recipiálván magát az holyákra, salválhassa is magát. Az lovasság penig, kit küldettem azon ellenségre nézve, ha úgy kívántatik, hírt adván nékünk, s retirálván felénk magát, — vígyázatlanúl ne találtassunk, hanem Nagyságod kiadott principiuma szerint mi is az retirádát tarthassuk meg kárunk nélköl.

Kívánván örvendetessebb hírekkel is udvarolnom Nagyságodnak, maradok

Nagyságodnak

alázatos engedelmes szolgája
G. Csáky Mihály m. k.

(Egykorú másolat, félíven, negyedrétben.)

*) Arczát lőtték keresztül, — de nem halt meg bele.

33.

Fülek, 9. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem tegnap reggel Fölséged 6. költ méltóságos levelét, midőn szintín indúlónak eredtem vala, le az hadak felé, mivel csak sok kérdésim után tanúlhatám ki, hogy Pálfi nem succursusra, hanem Barsot sánczolni indúlt vala Barshoz egész táborával, csak vagy 300 gyalog rekesztetvén bé Zsilízben. Más felől hírem jövén: Liptóban mely keményen viseli magát az sánczban szorúlt német, s Pálfit reméni; harmadik felűl, hogy Zólyomtúl is indúlt volna el az német. — illyen habzó híreknek reportumit és az széllyelrendelt hadaknak csuportozásit várva, hozák Ebeczkinek ezen accludált levelét,*) estve felé másik levelét, kiben írja, hogy Szent-Benedeknél szálliott meg estvére Pálfi 7., és már az gyalogja leszedte sátorait. Mely levelet elküldtem Csáki Mihály Uramnak, s megírtam gondolkodásimot, hogy mivel meg nem várta az zólyomi Pálfit, csak maga menvén Besztercze felé: elhiszem, az addig lármáskodni fog az liptai passuson, míg Pálfi az maga két regimentivel megyen Körmöcz és Túrócz felé, s az Fátrára; és mivel előbb ment az zólyomi: megvárja Pálfit Rosenbergnél, — de mivel már Urbán Czeller elment az passusokra, azt még impediálhatja, és így lesz elég idejek az secura retirádára. Sőt ez nem sok, mert Pálfinak az két regimentiben ezer lovassa ha lesz, s ahhoz háromszáz granadíros; az zólyomi ha lehet 700, — mind sem lesz több kétezernél, azért azzal ne confundáltassák magokot; ha jó fortélyos helyen az nyakában ereszkedhetnek, nem ellenzem megverését. Azonban, íme, micsuda levelét veszem Csáki Uramnak (melylyet csak abbúl is látok, ex Consilio ment ki, hogy Csajági írja,**) kibűl ugyan nem magyarázom, hogy már akkor elhadták volna, mivel még ott érhette másik levelem, az nem in-

*) Hiányzik.
**) Lásd a jelen levél után.

dúlása felül Pálfinak, — hanem látom, az recessusra promptitudójokot, nem várván az passuson való resistentiának kimenetelitül is. Kibül igen megrettent szívvel colimálom, hogy az másik étszaka megindúlván az zólyomi német, az tegnap az passuson általment, hacsak nem repellálta Urbán, s amazoknak híre ment az költözésérül az németnek, — böcsülletessen ott hadták, csak elhiszem, az sánczot, kiben, az mint még csak tegnap tudhattam meg, egyedül az lovassa volt talám 400, az többi két sánczban és Liptó-Újvárban cum floribus fülel az német, és csak két reduttácskát rontottak el, az kikbül 38 német adta fel magát.

Innen felül eleget mesterkedtem: de semmiképpen segéteni külömben nem lehetett az succursuson, mert ezen három brigáda lovasban *nincs még csak ötezer lovas is*, — melylyeknek egy része divíni lyukban, másik éppen Selmecz és Zólyom között, harmadik az lévai Kurtahegyen vala; hová tudtam menni közikben? Hanem tegnap ment vissza Gyarmat hoz Szent-Péteri, — azzal akartam mennyi Ebeczki felé, hogy az Pálfi elindúlásával való diversiót instituálhassam; de íme, ezen intervenientiákra jobban félek, hogy Pálfi felérkezésivel több confusió ne érje az recessussal az fölső hadakot, nem merek annyira lemenni; hanem jó instructióval bocsátottam Generális Eszterház Dániel Uramot közikben, s mivel Ebeczki Imre háza van Zsilízen bésánczolva: bíztatott vele, hogy az mely sár felül sánczot sem csinált az német, oly helyeit tudja, rajtamehetni; azért, azon két-háromszáz németet, ha lehet, vágják ki.

2-do. Ha az gyalog németje s bagázsiája egészszen bészorúl az sánczban: tehát Újvárbúl valamely granadírost és könnyű-taraczkot kihozván, (mert csak 3 mérfőd Újvár, s Esztergam is annyi,) lövődözzenek belé, kivel vagy Haisztert, vagy Pálfit revocálják, mert nagyobb lesz az híre az munkájoknál. De ezt válosztja el: hová mégyen az bagázsiája? Mert én gondolom, inkább ide Zólyom vagy Szent-Kereszthez gyün, mind: in securo lehessen, s mind: az bányáknak succurrálhasson, még az lovassa odajár. Azért

3-tio. Ha úgy lesz, bloquálva Zsilízt, Bajnócz felé menjen keményy excursio, és ott szélt lepje s fogdozza az nemessé-

get, Tapolcsán környékérül mindent hordjanak bé Újvárba, annak árnyékában, és az újváriak túl az Vágon való földrül. *) Ha mindezekre sem tér meg,

4-to. Nincs más mód, mint, hogy Selmeczet sine omni ulteriori effectu fel kell égettetni, mert az gyújtását elkövetheti az lovas is; de megvallom, hogy ez iránt örömest megvárnám Fölséged parancsolatját is. Mert, ha az mieink jól retirálhatják sine confusione magokot, s jó helyen lesznek, nem gondolom, messze menjen s késsék Pálfi; és így mindgyárst ismét ezen nyomot lehet újrakezdenem, s talám Andrási Istvánt Pálhoz adván, Csákit az mező felől cum bono praetextu indíthatom, és dividálván az gyalogot, Eszterház Dániel Uramot Balogh István brigádájával csinálom harmadik corpusnak, — megúnja háromfelé az nyargalódzást Pálfi Uram, és akkorra maradhatna Selmecz, mivel legkönnyebb az accessusa. Mert hiszem, már csakugyan megromlott az liptai lovas, sáncza, mie bomlott: vagy többnek, vagy másnak kell ott maradni; vagy többnek, mert így nem lehet. Várom azért mindezen gondolkodásim iránt kegyelmes parancsolatját Fölségednek, s majd — csak várom expeditióim végét, — megyek igyenessen Murányallyára eleikben, s ha szükséges, közikben is.

Térek azért már Fölséged méltóságos levelére való válaszolásomra. — Az Dunántúl valóknak látom ugyanis, csak egyedűl Isten az oltalma; mert hacsak ezen liptai dolognak talám nagyobb híre azokot nem revocálja: míg újrakezdhetjük, — vége lesz túl, és azután hogy nem azon nyomot kezdje itt is Haiszter, senki sem mondhatja; s azért is igyekeztem volna az liptai útat megnyitnia: ne szorúlnánk meg, avagy két felől oly könnyen ne indúlhasson; mind azért kívánnám is tovább, ha lehetne, nyomnom az propositiómot, kire Isten mint segít? — légyen szent akaratja!

Váradra való bévitelivel mint contentáltatik az erdélyi német? elválik, s ha nem teszen-é még valamely fordúlást? Mert az arnótság dolgában, csak elhiszem, Tömösvárban szo-

*) Jegyzet a lap tetején: »N. B. Még Morva felé is parancsoltam, ha volna kit, küldeni, csak két-három falu felégetése is hadd híresednék idegen országon. Ezek 4000 lovasbúl mind?«

kott hamisságából az pasának, igazabbat tud az német nálunknál, s arrúl nincs reflexiója, s igazán árt nekünk, megbővült híre után már annak meg nem léte.

Az mi Csáki Uram s más tiszteink dolgát illeti: kinek valami részit beszéllette ugyan előttem is Hartl, de midőn írásban kívántam volna tétetni, megmutathatom Fölségednek, micsuda? Csak abbúl állott, hogy számot akart venni, az penig parancsolatjában, sem rendiben akkor nem lévén, difficultálta Babócsai Uram order nélkül; hanem mutogatott osztán Jósván valami könyvet Babócsai Uram, kiben a primordio való perceptióinak számodására való készszen létit mondja annak rendi szerint, de ellenben is hallogattam; igaz, csakhogy az a baj, Fölséges Uram, hogy az obvie való hallást csak megtagadják, s azt sem tudom: mikint vethessem szemére? Mert ki mondja, vagy: nem tudom, vagy: mondanom nem lehet! Íme, most is arestum alatt inquiráltattam Nagy Jánosra, — valamit obvie hallottam, semmi ki nem gyütt. Az 6000 frtrúl is már ezelőtt nyomoztam: de azt magától kitanúlhatom.

Megvallom, Fölséges Uram, igen rosz dolgok ezek, s legiukább, hogy az büntetésnek sem ideit, se módját nem tanálhatom, s ugyanazért gondolkodtam az hadi generalis-mustrát és számadást abbúl instituálni; de mikor nincs ideje. Az particularis panaszokot penig ha nem imponálja Fölséged annak bizonyítani, az ki bémondja: én nem látom annak módját, mert csak eltagadják.

Isten látja, Fölséges Uram, nincs csak egy tisztünk is, kit contentumommal dícsírhetnék, s végre kinek fogyatkozási panaszszira felelhetnék, ki miatt sokszor kesereg az lelkem, s majd mindeneknél jobban epeszt, hogy nec tecum, nec sine te, — úgy van vélek dolgom. Én ugyan, hitemre, egyiket sem kívánom manuteneálnom; de kérem Fölségedet alázatossan, inkább egy hadi commissiót rendeljen Fölséged, mert vak váddal mit tudok csinálni? Az pénzét az országnak, ha lehet, bizony nem emészti: de íme, majd 20 vagy 30,000 frtra teszi excessusát most is Szepes vármegye, csak serűl. Az tisztek ellenben átkozódnak, protestálnak, s tagadják, — soha nem tudok mit tenni, mert talám lelkek ha érní azt: mert az készpénzt

azonkívül mind imputáltattam, de naponkint terjed az inconvenientia, és így propria nos perimit moles.

Az fizetést, Fölséges Uram, kézről kézre adatom, et quidem per computum cum quolibet; abban már jól által is esett Horvát György 3. brigádán. Ezután sem adatok már assignatiót regimentnek pénzre. Hiszem, remunda-lovakra egy pénzt sem adattam. Mit tesz az: zsebébe? soha nem hallottam ilylyet. Kitűl kérdjem már, az 16,000 frtot mint adta az lopott lóért? Ha széltiben kérdem, — széltiben tagadják.

Az mundírban lehet lopás: de hiszem, ám senkinek ne adjunk egyebet kész mundírnál, annak is csináltatását ha egyre bízzuk, nem győzi, ha sokra, ismét azok lopják, mikor mindenünket az mink lehet, inkább csak lopogatják. Mint rendiben szerezzük? mikint lehessen jobban? adná Isten, tanálhatnánk módját. — Ezeket, Fölséges Uram, nem excusative, hanem inkább sorsunkot incusative írom.

Az mi illeti az tractában való accessus keresést: tartózkodás nélkűl megvallom, valamint előbb lehetne, úgy esnék jobban; de, hogy én írásomat emlétettem: soha sem gondolkodtam azon, hogy *Kérit le kívánjam*, avagy, hogy legkissebb particularitást is jelentenék; hanem csak egyedűl azon *complementum* által akartam vala jelenteni *voluntatem paciscendi*, hogy magyarázhassák, s azt is úgy, midőn Fölséged és az *aliatusok insinuatiója is concurrálhatna*. De, Isten ne adja úgy indítani! Azt megvallom, már *nincs ahhoz reménségem, hogy ennél jobb statusban érjen bennünköt az ösz*. Ha bárcsak ezen liptai dolog pro voto succedálhatott volna: mégis onnan útunk nyilván; de aperte, csak megvallom, nincs kihez bíznunk tiszteinkben. Elválik ugyan, mint retirálhatják magokot? s mint bírják túl az Dunán? Azt ugyan nem gondolom, Pálfi sokat múlasson, s talám még elkezdhetem újra.

Igenis, vettem is Okolocsáni Uram levelét; bizony, beleveszett volna pénzünk, mint Bertóknak a csikban. Igenis, nem distrahálom azon pénzt, mert reflexióm sincs reá; hiszem nincs is mire assignálnom. Volna funduskája mindennek: de restantia az nagyja.

Az *svécus dolgába jól tanálta* Fölséged, de én bizony erre nem várom, s igazán, örömöst látnám végit: mert még

abból csinálnám végső reménségem consequentiáját. Valljon, Kegyelmes Uram, La Mar mit mondott már most *Augustus iránt?* megvallom, curiosus vagyok tudnom. — Valóban, szeretném, Fölséges Uram, tudni az Rhenus-melléki victoriának is confirmatióját. — Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Most veszem íme, újabb levelét Csáki Uramnak; *) ezt már jobban írja, — talám az Isten kézben adja: mert oda bizony Pálfi holnap sem érkezhetik, s talám még Urbán is kitészen magáért; de én ugyan csak közeljebb megyek hozzájok.

Kegyelmes Uram! Ezennel veszek tudósítást: tegnap az Pálfitúl elmaradt gyalogság Zsilízhez ment vissza; ott már bémegyen az sánczban, gyaloggal futrasírol, semmi haszna sem lesz ott istrázsálni; azért mindgyárst meghadtam: Ebeczki menjen Bajnócznak, ott kezdje az contributiót, mindent takarítson Újvárba, fogdossa az nemesseket, papokot Méreiért, (kinek mint van dolga? accludálom az hírit **) Géczi Gábor az Vágon túl Pozsonyig, Vajda igyenessen Morvának, és Szent-Péteri Uram tartson Zsilíz körűl kormánt. Isten még jót adhat; ha megrakhatják Újvárt, s mégsem gyün Haister vagy Pálfi: akkor akár Zsilíznek, s akár Selmecznek menjenek.

(Eredeti, két íven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos írással.)

34.

(Gr. Csáky Mihály, gr. Bercsényi Miklósnak.)

Vavrisónál, 6. Augusti 1709.

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!

Nékem nagy jó Uram!

Nagyságod méltóságos levelét vettem alázatoson, kiben az zsilízi ellenség megindúlásáról méltóztatik tudósítani; mely ellenség jövetelit másunnand is értvén Besztercze felé jöni az zólyomival együtt, reflectálván magamat Nagyságod genera-

*) Ezen aug. 7-iki levelet lásd alább b.
**) Hiányzik.

lis positiókban adott ordereire, azokhoz mindeddig s úgy most is punctualiter magamat igyekeztem teljes tehetségemmel alkalmaztatnom mindenekben. Urbán Czelder Uramot elküldöttem vala az passusok praeclusiójára tegnapi napon: de, az mint levelébűl értem, Színai az sztarahorai passuson nem lévén, — ki ugyan oda commandíroztatott vala, — arra nézve, minthogy az ellenségnek is jövetele arra hallatik, ordereztem Urbán Czelder Uramot viszont: egész brigádástól azon sztarahorai passusra menjen, és ott az jövő ellenséget minden tehetséggel impediálni igyekezzen, az mellé rendelt lovas hadat penig Brigadéros Szemere László Uram keze alá adván, kit most küldök Rosemberg felé, hogy azokot keze alá vévén, szálljon vígyázóúl Szent-Miklósra; retirádája iránt is — az ellenség jövetelire nézve — adván ő Kegyelmének ordert.

Urbán Czelder Uramnak meghadtam: ha az ellenség más passuson történhetőképpen béjőne, útját Tiszolcz s onnand Murányallya felé vévén, Generális Andrássy Pál Uram dispositióihoz alkalmaztassa magát.

Már ezen étszakán és holnap is ezen sánczban szorúlt ellenséget, ha lehet, keményebben is bombáztatom, oly reflexióm lévén mindazáltal Nagyságod ordereire, hogy az itt lévő infanteriát, in tempore innend, — ha úgy kívántatik, — holnap előre megindíthassam, Szemere Uram penig az ellenség előtt vígyázva nyomakodjon. Tudósítván Nagyságodat továbbra is mindenekről, ajánlom Nagyságod gratiájában magamat, s maradok

Nagyságod

alázatos engedelmes szolgája
G. Csáky Mihály m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben; csak az aláírás s. k., míg a szöveg Csajághy János dandárnok kezével íratott.)

35.

(Gr. Csáky Mihály, gr. Bercsényi Miklósnak.)

Vavrisónál, 7. Augusti 1709.

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!
Nékem nagy jó Uram!

Nagyságod méltóságos leveleit de dato 4 et 5. praesentis mind Losonczrúl s mind Fülekről vettem alázotoson. — Én Exciádat mindenekről tudósítottam mindennaponkint kétszer is, megírván azt: eddig mennyire s mint progrediálhattunk az ellenség ellen?

Az minthogy tegnapi utolsó levelemben is Nagyságodnak megírtam, hogy ezen vavrisói sánczban beszorúlt ellenség, az segítség várása reménségével, mind ennyi bombardírozásink közt sem resolválta magát; kit ostrommal is szándékoztunk próbálni: de az sánez az beleszorúlt és desperált ellenséggel erős lévén, az sok recrutta-hajdúkra nézve, — minthogy Urbán Czelder Uramot is brigádástól elcommandéroztuk az passusokra, nem kívántuk praecipitálni ezen ostromot: netalám ezen praecipitantiákkal egész ezen idei munkánknak gyümölcsét is vesztenénk, és az próbállatlan recrutta-gyalogságot confusióban az desperált ellenség hozván, az ki salválhatná is magát, elszéllesztenénk, és netalán Nagyságod intentióján kívül azzal nagyobb kárt okozhatnánk az Hazának.

Való dolog, így is annyira affligáltatott azon ellenség, hogy mind embereiben, s mind penig bagagiájában vallott nem kevés károkat; kinek ha segítsége nem érkezik, ittlételünkkel magát feladni kínteleníttetik, élésből is megfogyatkozván; az minthogy az többi sánczaiban két napi élésénél lenni többet az desertorok sem mondnak.

Valamit penig mind ezen ellenség ellen, mind ennek succursussának praepeditiójára elgondolni tudhatunk, teljes igyekezettel szándékozom, s bizontalan jövetele előtt az succursussának innend kimozdúlni s elkezdett munkánkat félbenhagyni sem örömest akarnám. Tovább is mindaddig tágítást tenni

ezen szép operatióban nem kívánván, midőn mindenekről Nagyságodat tűdósítani akarom, maradok

Nagyságod

alázatos engedelmes szolgája
G. Csáky Mihály m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, csak az aláírás s. k.; a szöveg Csajághy írása.)

36.

Fülek, 10. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Jóllehet tegnapi staffétám által mindenekről alázatossan tudósítottam Fölségedet, s magam is meg akartam még tegnap indúlnom: de egészségemnek változása miátt tartózkodnom kellett; majd ugyancsak megindúlok, talám jobban leszek.

Az liptai német még 8. sem adta vala fel magát, s már akkor volt tudtokra az beszterczei, zólyomi németek indúlása, az kinek Urbán ment, s igen bíztatva magát, eleiben; de, úgy hiszem, tegnap elvált dolgok, mint penetrálhattak?

Horváth György Uram vévén parancsolatját Fölségednek, mégyen pőstán; de kérem Fölségedet, ha lehet, ne késsék oda: mert az cassák rendbenvételében continuálni kell munkáját, ha valami órát s napot kaphat neki az ember. Miként progrediálhatott? méltóztassék Fölséged magától informáltatni, az rendetlen assignatiói Bottyánnak, nem administratiója az pénznek, mely képtelen confusiókot hozott, kibűl nehéz kigázolni; legalább az elmaradt harmadik tertialitás hozhatná bár bé az rendet.

Bottyán Uram most írja: ő elment, s által is megyen, Fölséged parancsolatjára, ha csak egyedűl is, — de Máriási Urammal csak 400 lovas van, az jászság, Sőtér sem igen több; mit csináljon? Azért, ha igazán akarunk succurrálni azon földnek: több had menjen utánna. Ha lehetne, Fölséges Uram, ne hadnánk el őket; talám szakadhatna még valami Tiszán túl. Mert ha ott (Dunántúl) elvégzi dolgát: többel szaporodik

reánk Haiszter az dánusnál. Én bizony *nem tudom, mint maradunk, ha csak fog persequálni*, és valahogy *tractába nem egyeledünk hamar.*

Az proscriptiót széltküldözik, Selmeczről intitulálva, nemesseknek; már egynehányot hoztak kezemhez. Ezzel magamot Fölséged kegyelmességébe ajánlom, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön félíven:

P. S. Fölséges Uram! Már elvégezése után levelemnek vettem alázatossan 8. költ méltóságos levelét Fölségednek; s ugyan azzal együtt Keczer Uram levelét is in simili. Való dolog, ez illyen munkája az ellenségnek már próbált dolga: de nagy szomszédságtalansága volna az lengyel uraknak, ha annyiszámú gyülekezetit az ollyan gyülevésznek vagy nem ellenzenék, vagy nem insinuálnák.

Az commendántok változása bizony igen szükséges, és mivel én nem tudhatok arra való személyeket neveznem: megírtam mindgyárst Bertóti Ferencz Vice-Generális Uramnak, Fölséged továbbvaló dispositiójáig helyheztessen bé alkalmatos meghitt személyeket, s az quardisont is akár változtassa, s akár szaporítsa Eperjesről és Kassáról, — úgy is ott van Eperjestt egyik most épülő batalionja Andrásinak.

Bártfára jó lesz (kapitánynak) Okolocsáni (Mihály) Uram, ha Fölséged ő Kegyelmének parancsolni méltóztatik; úgy sincs dolga az directorsággal nyárban. Az Nyitra, Trencsén vármegyei exulánsok között jó emberek voltak: de azok most, elhiszem, Csáky Uram mellett vannak; hanem talám jó Gosztoni Miklós Machoviczára, Giláni Ádám Palocsára, — avagy Otlik Uram jobban fogná tudni nevezni. Accomodatiójoknak örülnének, és meg is hihetni őköt hívségek példájával.

Az erdélyi németnek eddig kitetszett motussa; hídját talám nem Váradhoz készétette, s talám nem is az Tiszára, hanem az Körösökre, — kiről hiában való elmélkedésemmel nem fárosztom Fölségedet, mert eddig van láttatja.

Hartel jegyzésit olvasván, úgy látom, magárúl tudja az

tisztek fortélyjait, s ugyan azon reflexióm volt iránta, hogy azért is jó lesz; de még igen hertelen kezdette ösmértetni magát, mert abban sok van csak immaginative, és non operative; de hiszem, mind tőlem való instructiójában vagyon azoknak occasione generalis lustrae investigatiója, hogy abból lehessen az tisztek számodásit confrontatióra venni, s azt ő Kegyelme visszáján kezdette, s maga akart elsőben az tisztektől számot venni, praeter incumbentiam officij. Hanem az generális-mustrán, tiszteknek absentiájában kell az examennek meglenni; kétszer kellene annak lenni, ante et in exitu campaniae. Az mit vihet véghez, én bizony örömest segétem; mindazáltal az punctumirúl az mennyi informatióm vagyon, annyiban kívántam én is alázatos informatiómot annectálnom: *) mit menynyiben repraesentált előttem? és miben van az disparitas? Egyéb új hírem még sem érkezett sohonnan.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részben czifrákkal.)

Melléklet:

Ad puncta Domini Hartel.

Ad 1-mum. Jól tudja, hogy úgy szokások az tiszteknek, s azért parancsoltam vala neki: az első lustrát és computust csinálja meg Radicscsal, tudniillik: ki mit vett fel az subdivisió által, és per cujus manus? És az computus ex illa lustra nemcsak magát illeti, hanem az delegáltatik, s ő is akkor.

Ad 2-dum. Regulamentaliter az borkorcsma nem az markotányosoké, télben nem szabad, nyárban az Generális-Commendansoké.

Ad 3-tium. Ezt tartozott volna occasione lustrae specifice examinálni, és úgy repraesentálni, kirúl magának is mondtam Rozsnyón, azt mondta: még első dolga lévén, nem akarta még oly keményen fogni; kiért feddettem is. De az is való: sok tiszt van ott, az kit jobban illet az hajsz, csá, mint az d. ssy. (Így)

Ad 4-tum. Ezt mondotta, s objiciáltam Babócsainak; hazugságnak mondotta rotunde, s abból eredett számodásának készszen létinek könyve mutogatása. Minden recognitiók-

*) Lásd a mellékletet.

kal kell bizonyítani az tiszteknek, az ki mit csináltat; de hiszem, ez idín nincs kezekben az cassa, s nem készült példához Hartel Uram.

Ad 5. Ennek többször is hallottam emlékezetit, de nem recoligálom jól eziránt magamot; az summája lehetetlen, — de talám lehet ebben valami.

Ad 6. Hallottam fülhegygyel, volt köztök valami differentia: de nekem bizony így nem repraesentálta; talám azért, hogy ott volt Babócsai Uram?

Ad 7. Nem úgy van, quod retinuisset officialibus, etc., hanem az melly pénzt felvett az regimentre Andrási Uram akaratjából az városokon, azt, általam parancsolatjok volt: ki ne oszszák mind, hanem az regiment reparatiója is azon cassából légyen. Azt kérdésben vettem, — s igenis, számodására vette: de hiszem arrúl Rácz Mártonnak is kell számot vetni, kirűl committáltam, s nemcsak magának.

Ad 8. Azt mondta Urbán: maga felakasztatná quártélymesterit, ha megtudná; s ugyan magának Hartelnek parancsoltam mindgyárst: tanúlja ki per inquisitionem, mert csak hallotta vala útjában; elhiszem, igaz is lehet. Az compániák reductióját magam signanter parancsoltam nekik Kassán, s ki is hadtam azon computusból, mellyet Fölségednek praesentáltam.

Ad 9. Az puerikrűl az vármegyék kapitányjai requiráltak, s megengedtem: dobosoknak applicáltassanak. De quaestu mondotta Hartel Uram, hogy lehet ollyan, tudja ő, hogy úgy szokás; midőn mondám: az vármegye kapitányjai, az exactorok és az tiszt assistál; nem hallottam ollyat én senkirűl, hanem Pongrácz vicéirűl, hogy eladta volna hajdúit, kiért vasra verni parancsoltam. Quietantiája sem acceptáltatik az tisztnek: mert hiszem commissarius előtt kell assentálni; tud-é példát? Azt mondja: bisz dato noch nicht, aber ich wohlt son darüber ghummen, wan ich mit den Comitaten soll die obrechnungh führen. Ich glaub, bain Andrasischen wohlt esz sich findten. Kérdeztem előtte Generális Uramot és Naümont azután: volt-é valamely falu vagy vármegye panaszsza illyen előttök? s nem semmi. Ezt, megvallom, Kegyelmes Uram, habt er geld-stikkelnek gondoltam. Nem ítélem jónak, reábíz-

nom az vármegyék dolgát; való, est modus practicabilis in militia.

Ezeket, Fölséges Uram, azért repraesentálom, hogy gondolom, de stylo utulsó punctumát szóval mondotta: Dixi Domino Generali, sed nihil. De semmi, — veszszük még jó hasznát Hartelnek!

(Eredeti, félíven, in octavo, s. k.)

37.

Ráhó, 10. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Most estve, ideérkezésemkor veszem ezen accludált levelét Csáky Mihály Uramnak.*) Meggondolám, mihelt azon commandérozását hallottam az portástúl az németnek, hogy szuhai passusra ment, ha praeveniálni tanálja Urbánt, — ott hagyják az híritűl. Már, csak várták volna általköltözését az passuson Pálfinak: mégis, ideje lehetett volna Ebeczkiéknek az munkához; már azokot féltem váratlan szerencsétlenségtűl.

Csak erre Divín felé ne csapna ki Pálfi: mert tegnap érkezett Zólyomhoz, s ma ott volt még reggel tájban, elhiszem, rosztogol, s megindúl holnap. Az Besztercze felé elhalladott előjárója is megtért. Egyéb talám erre ki nem hozza, hanemha az fattyú Bivolíni, az ki az dispositióimot írta, s odabocsáttám vala, az ha Losonczon való létemet tanálta mondani; de hiszem, tudja, ott nem lephet. Az ugyan egyéb secretumokot nem tudott az cassalis és hadi expeditióknál, tabellák s computusok forgottak kezén.

Már elmegyek Murányallyára s Jósvára, s mihelt megnyúgosznak, újrakezdem, hacsak Pálfi nem újít, de nem gondolom. Ott ugyan Ebergényinél, az 160 succursusnál több nem persequálja őköt, csak Urbán hadát ne vonja el ág. Kenyeretlen három nap gyünni az erdőkön, s talám megrezzenve, — azt nem szeretem.

*) Lásd mindjárt a jelen levél után.

Isten nekünk csak nem ad kezet-lábot; hacsak egészségem engedi, — hiában bízom másra! Elválik már, tovább Isten mit akar velünk? Én azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

38.

(Gr. Csáky Mihály, gr. Bercsényi Miklósnak.)

Vavrisónál, 9. Augusti 1709.

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!
Nékem nagy jó Uram!

Vészem 7. Fülekről datált Nagyságod méltóságos levelét, melyben írja Nagyságod, hogy az ellenség hol Selmeczre, hol Beszterczére futkoz. Azalatt addig járkált ő úgy, hogy az szuhai passuson 300 dragonost béküldött Rosembergre. Ugyan most referálják, hogy Ebergényi is Kubínyra ment volna, honnand már könnyen conjungálja magát amazokkal, kik után ugyan az szuhai passuson gyalog-német is jött, úgy reportáltatik.

Szintén ugyan most egy Zámori nevű voluntér-katona érkezik, az ki azt hozza hírül, hogy ezen az étszakán Szegedi Ignáczékkal,*) s Bivolínival Rosemberg felé menvén, azok labanczokká lettek, bémenvén az ellenség közibe nyolczad-magokkal; ezen Zámori nevű katonát magokkal el is akarták vinni, fejét is akarták venni: de ismét, megszánván, elbocsátották.

Mindenfelől hozzák az hírét: mind Zólyomtúl, s mind az bányavárosokrúl elgyütt az ellenség, ki is azon passuson eljöhet, mellyen ez Rosembergre jött s érkezett eljöhetett. Arra nézve, Nagyságod orderéhez képest tanácsossabban ítéltem

*) Szegedy Ignácz, a Bezerédy Imre őrnagya és árúlásában czinkosa vala; ő is halálra ítéltetett, de a fejedelemtől Újkéryvel s Pőstyénivel együtt kegyelmet nyere, — nem is soká raboskodának.

Paur Uramot is az vele lévő lovas hadakkal contrahálnom. s mái napon innend retirálnom magamot, az mint már az artigleriát is megindítottam vala.

Most veszem ím Urbán Czelder levelét, mellyet Nagyságodnak alázatossan accludálok; őtet küldtem vala egész brigádástól az passusok praeclusiójára, — szépen praecludálta, látom, addig imitt-amott tevernyészett; ím, mit causált vele! Most írok neki, hogy csak menjen által előbbi orderem szerint Tiszolcz és Murányallya felé. — Ezzel maradok

Nagyságod

alázatos engedelmes szolgája
G. Csáky Mihály m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, csak az aláírás s. k.; a szöveg Csajághy dandárnok kezével van írva. Csatolvány Bercsényi megelőző leveléhez.)

39.

(Czelder Orbán dandárnok, gr. Csáky Mihálynak.)

Méltóságos Generális!
Nékem nagy jó Uram!

Az gyalog hadaimmal ezen szempillantásban ide Schavnick felé érkezvén, bizonyos embert előtalálván, az ki Beszterczérűl tegnap estve kiindúlván, mellyet juramentaliter inquirálván szuhai és beszterczei labancz constitutióirúl, fatetálja, hogy szuhai passusnál másfélszázig való lovasnál és circiter ötvenig való gyalognál több nem volna. Azt is referálj a Beszterczén semmi német ellenség nincsen, hanem csak magok az városiak az kapukon strázsát állanak. A minemű kétszázig való lovas s annyi gyalog had lett volna: mindazon had Breznó felé vette volna marsát; a ki pedig Szuhán actu vagyon: már annak három rendbéli levelet írt rosembergi tisztartó, Nevczer nevű, hogy azon had Rosembergre gyönne; a mint is hallom, marsát venni erre felé elkezdette. Arra nízve ellenibe vészem útamat, ha látom: énnékem való líszen, útját megállom, megellenkezem véle, s remínlem, talám egy sem mehet el közűlle.

Azt Isten engedelmiből meggyőzvín, Besztercze felé veszem útamat; bízom Istenben, ott is triumphálhatok. Ha látnám mindazáltal ölígetlensígemet: Nagyságod orderihez magamot alkalmaztatom mindenekben; ha Nagyságod tetszíse azért ahhoz járúlna, talám jó volna, habár csak egy-kít nap hadakkal múlathatna Vavrisó táján, az honnan bocsai passuson által Breznó felé mostan menendő egynihány ellensígnek persecutiójára jó portákat expediálna Nagyságod; ezt nem praescriptive irom Nagyságodnak.

Ezzel maradok

Nagyságodnak

Schavnik, 7. Augusti 1709

igaz hív szolgája

Czelder Urbán m. k.

P. S. Sehonnand, sem Zólyom, úgy Túrócz s Trencsín táikárúl semmi succursussát ellensígnek nem hallhatom. Jó volna in actuali prima furia ellensíget persequálni.

Külczím: Méltóságos Generál-Feldmarschal (Locumtenens) Gróff Csáky Mihály nagy jó Uramnak ő Nagyságának alázatossan ajánlom. — Vavrissói táborban.

Cito, citius, citissime. (Többször.)

Paur ezredes kezével, a pecsét körűl: Alázatossan követvín Excellentiádot, hogy felszakajtám Excellentiádnak szólló levelit; mert útomban előtanálván, pro majori securitate, hadd tudhassam magamat alkalmaztatnom.

Paur Ferencz m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben. Csak az aláírás s. k. A pecsét Pauré, kinek czímerében ugró szarvas, a sisak körül F. A. P. betük. — Csáky megelőző leveléhez mellékelve.)

40.

Ráhó, 11. Augusti 1709.

Szolgálatomat ajánlom

Kegyelmeteknek.

Elhiszem, sok változással való gondolkodást szerez Kegyelmeteknek, az liptai sáncztúl oly váratlan recessusa hadaink-

nak. Szokások szerint, gyalázatjokot sok német jövetelivel akarják szépíteni az hírrellők: azért akartam magam sietve tudtára adnom Kegyelmeteknek, hogy oly confusióban hoztam vala mind Pálfi, s mind az zólyomi német eszét, hogy csak hol előbb, hol utúbb mozgottak, és succursusra indúlni sem mertek; hanem Zólyombúl 160 lovast, Beszterczérűl 300 gyalogot küldtek az suchai passus occupatiójára. Azon százhatvan lovas recognitióra (menvén) Rosenberg felé, Árvábúl is arra ment Ebergéni; s mivel az arra rendelt hajdúnk Színaival, s azután Urbán is, nem praeveniálhatta az passus occupatióját, elgondolták: már elgyühet az segítség, — praecautiónak tartották retirádájokot, midőn tudták az szígyenvallottak még messziségét, és hogy rajta lévén szemem Pálfin, az ki akkor Szent-Kereszttűl nyomúlt még csak, — gyalogját visszaszállítván zsilízi sánczában előbb — Zólyomhoz, az minthogy tegnap is Zólyomnál subsistált, s még Beszterczérűl is megtért már az előjárója.

Azért Kegyelmetek ne is gondolja, hogy arra menjen, mert azon Ebergéni s 160 lovassal erősödött 400 német succursusó armádánál nem prosequálja bizony ott őköt most több, mert az lovas hadat elindítottam Bajnócz, Pozsony s Morva felé, és azokra fordúl inkább; csak váratlan megtérésivel az ellenségnek azok ne confundáltassanak.

Megyek magam ismét az gyalog*) hadak közé, s mihelt megtérnek az hadak, kiki helyére, — ismét újrakezdem, s csak Isten jobb egészséget adjon, nem bízom másra! Kegyel-

*) Előbb: »azon orczátlan« állott.

metek azért ezt higyje, s megírom: Pálfi merre fordúl? mihelt hírit hozzák.

Ezzel maradok
Kegyelmeteknek

szolgáló jóakarója
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, Bercsényi saját kezével írott fogalmazat. A ritkított sorokat azért húzta alá, hogy azokat az írnok a tisztázatban chiffre-kkel írja ki. E levél alkalmasint az érsek-újváriaknak, vagy Ebeczkyéknek szólt.)

41.

Jósva 11. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnapi staffétámnak elküldése után, ma reggel 5 órától fogva tízig, nem győztem csak az válosz és rendelések s bíztatások írását, Pálfinak Vígleshez szállására nézve. Még ez éjjel írtam Baloghnak: vígyázzon, s álljon ki helyéből, felverik virradtig! Hát, míg én Ráhón írok, — addig már hajnalban rajta megesvén, már Losonczrúl írja elsőben Rétei János, s azután maga, hogy megszéllyesztették őköt; már készszen tanálván őköt, akkor ütötték meg három felől. Jól összepuskáztak, s elszaladtak, nem fele ment haza, Mikházi s Rétei János hada. Mi veszett? magok sem tudják; most csuportoztak volna ismét Losoncznál, ha onnan is kiljebb nem nyomták.

Dívínben bészállott, abbúl magyarázom, csak rajtok menő porta volt, mert hiszem úgy hozták: 13. standár ment tegnap Besztercze felé, — az nyilván Viard, ment megváltani Toletnek testét-í? magát-í? és azon bumbázott Volfszkehlm regimentét; mert az másként sem immaginálható: mit motozna ideki Pálfi másfélezer vagy 2000 emberrel? nem hiszem, hanemha ezen casussa Baloghnak adna ösztönt neki az excursióra. De én inkább azt tartom: par passan ezeket akarta csak megugratni, mit ieszgették az bányákot!

Elég az, hogy lármája nagy; az gácsi commendant is elhitette magával: őtet szállják meg! s az mint látom, ha meg-

próbálja, — 24 órát sem tölt rajta, panaszszihoz képpest. Ezt okozta gyalázatos eljövések időnap előtt! Urbánt okozzák, hogy az passusra nem ment; nem vétkes, mert megírta nekik: postírolta magát, — mért nem vártak tőle? De mi haszna! Ezen nagy kész dolognak ily gyalázatos bomlását megvizsgálom igazán, s nemcsak szóra hagyom. Revier Uram keservessen ír nekem, s az mint látom, igazán.

Már holnap elérkeznek az gyalogok, az mint mai curírom, — ki már későn érte őköt, — referálja. Csákinak megírtam: mivel Baloghot elszéllyesztették, Ebeczki tudja hol jár, az magam 300 karabélyosom van lovasom, — mindgyárst siessen Szemere és Rétei Györgygyel maga ide, és maradjon oda Babócsai, maga brigádájával s Bokrossal. Mert most már in his circumstantÿs máskint nem lehet, mivel itt semmi haszna most az dragonyosnak;*) máskint rendelnem nem lehetett. Tudom, nem kedves Babócsai is ott: de Andrási István Uramot küldöm, vagy Gyürki Uramot helyében, s magát mellém veszem. Csak volna kiben válogatnunk, de mindenik mentette magát minap is.

Elvárom holnap, mit akar Pálfi? Ha Gácsnak megyen, vagy kinn motoz: mindgyárst Beszterczének küldök vagy 2000 jó gyalogot, s minden úttal, tűzzel-vassal rajta leszek, — megint megtér. Gondolom, Ebeczki diversiója sem hagy neki késni, hanemha azt gondolná: azzal visszahozza, ha Losoncz és Szécsén körűl jár; de én azt nem reménlem. Ha penig hazamegyen Zsilízre: bizony újrakezdem másformán Liptót, mert így már nincs haszna. De az való, Fölséges Uram, ha azt az lyukat meg nem nyitjuk: bizony két felől fognak majd Haiszter megtérésével, s Kassa környékén egyeznek az quártélylyal.

Szepes felé teszen ez az új had, elhiszem, fordúlást, kinek Babócsai maga nem resistál: de bizony Szemerével sem; azért szükségessebbnek ítéltem idegyünniek, az hol most semmi sincs. Csak már, biztokban múlatván Ebeczkiék, — rajtok is ne esnék valami, ha ideportázva, amarra tanált térni Pálfi.

*) Forgách, Gyürky és Babócsay ezredei ugyanis dragonyosok valának, s képezték a Babócsay-dandárt.

Illyen confusiónak eredeti az értetlenség s paraszt-hírhallás, és sok felől való félelem. Úr-Isten, szánj meg bennünköt, s adj eszet tiszteinknek! Bizonyossabbat írhatok talám holnap. Maradok azomban

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Bivolíni és Ignácz dolga nem bizonyos még; mindene itt van Bivolíninak, inkább hiszem: Urbánnal vannak, mert gaz hazug ember azon Zámory.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

42.

Murányallya, 12. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ideérkezésemmel vettem az gácsi commendant levelét, kiben írja: megszállott vala Gyetvánál azon általcsapott ellenség, de mihelt az harmadik hármos lövést tétette, mindgyárst trombitát fújtak s elmentek. Mert úgy parancsoltam vala: csak egyet lövessen, azután üdűvel ismét kettőt, s megint harmadszor hármot. Hihető, azt tudta az német: táboromnak adott jel. De már ma semmi hírem felőle, hová lett Víglestűl Pálfi? Ma kaptam vagy harmadfélszáz hajdút, kik a bocsai passuson voltak, — azokot küldtem Gácsban, az éjjel ott lesznek. Még Baloghrúl sem tudom, ki veszett közűlök?

Urbán Czeller levelét most veszem Polonkárúl, igen fárodtan ért oda; írja, hogy elmaradt vala 300 embere vígyázóban, azok reáütöttek Revuczánál az németnek előjárójára, s éppen szuhai passusig nyomták őköt, s el is ejtettek felesset. Viard rajtok érkezett, s el kellett nyomúlniok. 3 compánia granadíros és valamely lovas volt, mind is 600-ig való, Viarddal. Az, elhiszem, kárlátóban ment, és talám Tolet helyett commandónak.

Andrási Pál és Csajági Uramék is elérkeztek az két brigádával Muránhoz; de mivel tegnap curírt küldtem vala eleik-

ben, sietve gyüttek, s azt mondják: nemcsak maradva, de megtérésektől fogva szökik igen az recrutta, s az mint beszélnek, gondolják: már is 4 száznál több ment el. Urbán is azt írja: majd másfélszázig ment el az liptai hajdúiban, azok penig mind régiek voltak. Csak elhiszem, van két annyi híja az hajdúnak, mint az mennyi az ostromon veszett volna; de mi haszna, — mikor Isten az szerencsét mutatja, sem tudunk vele élni!

Már eleget examináltam az dolgot ezektől; úgy látom, nyelétől is volt, fokától is volt, s leginkább az bátortalanságtól. Andrási *Babócsait okozza, minden tanácsa félelmet mutatott; Csajági gyöngeségit Csákinak, félelmit Babócsainak, röstségit Andrásinak. Hitivel mondja: hamisságot nem tapasztalt.* Az számadás ugyan csak az commandóé; *sokat törödöm rajta: ha előbb arestáljam-é? vagy előbb adja okát írva?* Várnám örömest Fölséged parancsolatját. Holnap itt lesz Szemere hadával. Andrási Uram igen *menti Csákit, félelmesnek mondja Babócsait; Babócsai Csajági előtt félelmesnek mondta az két Generálist.* Hacsak szüksége nem hozza, commandót *nem adok addig neki, míg számot nem ad actióirúl;* mert, hogy elgyühetett volna az passuson Pálfi, a posse ad esse, — mikor indúlásának hírét sem hallotta tőlem, s azért voltam ottan, — az rosz mentség! Azomban még boszúmnak fejezésére, Kassára küldték Reviért az munitióval; ma küldtem curírt utánna.

Már nincs mit tennem: míg az hadak megnyúgosznak és az lovas megtér, csak helyére szállétom az brigádákot: Csajágit Tiszóczra, Urbánt Dobsinára, és Nyárait ide, — 3 mérföd hosszával, egyik széli Nógrád, s másik Szepes vármegyéket határozzák, s in summa securitate et commoditate ad operandum. Magam penig, mint az talpaégett kuvasz, csak nyújtózom valahol, hacsak más motussa az ellenségnek fel nem ébreszt; azalatt meglátom, mit újíthatok, ha Haiszter meg nem tér? s ha megtér — ő kezdi. Csak azon fáj az szívem, hogy az szegény Dunántúlvalókon nem segíthetek diversiómmal, hanemha ezen dolognak nagyobb tanált lenni az híre, s nem várván végét, (mert látom, Pálfi desperált volt Liptóról, az mint Urbán írja, hogy az rabok mondják,) azért indúlt Gyetvának pro diversione causanda; mert hiszem, 9. étszaka

gyüttek el, 10. szállott Végleshez, egy étszaka talám meg nem tudhatta! Megválik, Pálfi hová ment? abból fog megtetszeni minden továbbvaló dolgom. Azalatt Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Alázatossan kérem Fölségedet, az széllyedt katona s hajdúrúl parancsoltasson Fölséged az vármegyék kapitányjainak, assistentiaképpen tisztet mellékjek valami lovassal, kik házátúl máshová ne szálljanak, hanem mindenütt vélc járjanak; és pátenst kell bocsátani: az ki magátúl visszatér; én ugyan bocsátok: az ki két hét alatt megtér, nem lesz bántása, az ki nem tér: azon falu bíráin 40 frt bírság s harmincz pálcza. Most hozának 3 szaladó Mikháziít, — holnap küldöm felakasztani őköt, ha mit használ példájok.

Íme, Babócsai levelét is alázatossan accludálom. *) Praecautio, félelem sógorságban vadnak; mikínt kell venni értelmét levelének? én nem tudom.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., részenként titkos jegyekkel.)

43.

(De Riviére János tüzérezredesnek.)

Murány, 12. Augusti 1709.

Monsieur!

Accepi modo in huc adventu literas ejusdem. Ago gratias pro sincera informatione,**) et certe rigorosissime inquiram.

Interim maximo cum disgustu intelligo Dominationem

*) Ma már nincs mellékelve.

**) Riviére ezen liptai hadjáratra nézve igen jellemző levelének saját maga által vett egykorú mássa, a fejedelemnek megküldetve, ma is megvan Vörösvárott. Lemásoltam, s eme hadi vállalat részletes története megírásánál felhasználandom.

Vestram Cassoviam commendatam esse, cum Altereria. Per amorem Dei, qualis disordo! Statim revertatur, et rogo, properet, quia hanc errorem reparare debemus.

Ego satis occupavi succursum, et nec Vetero-Zolium venerat, cum recessistis, et jam misi, in bona spe vestri progressus, militiam equestrem partim in Moraviam, partim versus Bajnócz, et circumvallavi peditatum in Zsilíz cum bagazia Pálfiana: itaque redire cogitur.

Cum impacientia expecto adventum Domini Coloncelli. Quantum consumptum est de munitione: iterum providere sine more faciat, et interim paulatim progrediuntur huc cum munitione. Domino Brigadero Babócsai demandavi, ut sufficientem comitivam, si necessum, et itineris informationem det. His maneo

Perillustris Dominationis Vestrae

ad serviendum paratissimus

C. N. Bercsényï m. p.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k. Alól: Revierne k.)

44.

(De Riviére-nek.)

Murány, 12. Augusti 1709.

Monsieur!

Cum a Domino Generali Andrási intelligam Dominum Colonellum jam longius discessisse, et forte ultra Leucsoviam literas meas accipiet: itaque incommodum esset ad haec mala itinera reverti, sed potius aliam sibi eligat viam commodiorem, qua ad has partes penetrare possit; siquidem omni studio intendam, dum tempus est, aliam renovare operationis dispositionem, quae, — jam habita de hostibus et etiam officialibus nostris experientia, — melius in gratia Dei succedere possit.

Palfio tantos feci rumores, quod ipse Vetero-Zolio discedere ausus non est: sed versus Vígles castra moverat ante hesternum, et heri Brigaderum Balogh István ad Dívén agressus est persecutus; audita explosione in Gács (credibile,

fama Armadae meae ad Fülek, quam divulgari feci,) statim recesserunt. Hodie nescio, quid ibi fiat? an reversus sit? Credo tamen, quia excursiones militiae equestris nostrae ipsum revocabunt.

Interim locabo quam optime peditatum, et expectabo cum desiderio celeriorem adventum, cum munitione necessaria. — Manco

Perillustris Domini Colonelli

Amicus servire paratus

C. N. Bercsényi m. p.

Borítékczím: Perillustri ad Generoso Domino Joanni Revier, Artilleriae Collonello, etc., Amico observando. — Cassoviae. P. H.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k. Alól: Revier. A borítékczím nem sajátkezű írás. Bercsényi ép gyűrűpecsétével.)

45.

Murányallya, 13. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Ez étszaka megírván ezen acclusában való másik levelemet, még vártam volna örömest elküldésivel Pálfi motussának valóságát: azonban veszem 10. költ méltóságos levelét Fölségednek. Már több leveleimből is s most is egész informatiója lehet Fölségednek az liptai dologrúl; visszaküldött portájok azt hozta: kiment maga az német azon romlott sánczból, s igen megkevesedtek, lovok s bagázsiájok egészen oda, és hogy az nap akarván fizetni, mikor reájok ütöttek: jobban benn voltak az tisztek, s azért keménkedtek, kikben sok veszett.

Balogh írja: kárlátóban küldött portája Divíntúl megtért: 3 katona holt meg, és 8-at fogtak vala, kiknek ketteje kezekből szökött vissza, s mondta volna nekik Ocskai: harmadnap alatt Gácsban eszik ebédet. — Pálfirúl ki helyben létit, s ki Gyetvához szállását beszélli, és hogy feles fejszés embert hajtogatnának, hihető, az vágások tisztítására, vagy annak legalább hírire.

Eszterház Dánieltől semmi hírem; nem hiszem, Újvár felé ment volna még, mert ha odament: odaszorült, az hírre és lármára, s nem az ellenségre nézve. Én ugyan rationabilissebbnek tartom: Pálfi túlszorítani az lovas hadainkot az Garamon, mint ad summum 2000-el Gácsot attakírozni kívánja; avagy talám feles hajdúnknak híre félteti az bányákot, s okát nem capiálja megtéréseknek; vár Viard reportumától.

Az erdélyi németnek megtérését Isten jól adta, s talám még eddig jobban is adhatta, ha reámént az gyalogságra.

Az szegény Dunántúl valókrúl nincs hírem azúlta; rebesgetnek pár hírben jót felőlök, de observáltam: rosz szokta követni, — máskínt is, nem lehet Isten csudája nélkül már jót várnunk felőlök, hacsak Haiszter meg nem tér, s úgy nem respirálnak. Az segétsége iránt már in illam formam írtam s üzentem régen Antal Úrnak, s inkább revocatióval, mint succursussal bíztattam. Bottyán legalább általszállítja azokot, ha maga által nem mehet. De, ha lehetne még bíznunk az arnóthoz: most is azt tartom, azoknak Bottyánnál jobb vezérek nem volna, s több hasznot sem tennének sohult, s azzal igazán revocáltatnék, az mitűl félhetünk őszre.

Csak nem zöldelhetik hát az Fekete-erdő, ha nincs confirmatiója az franczia győzedelmének. De, igazán megörvendett szívem az czárnak Ilyvóban való jövetelivel; már, úgy látom, ezen dolog Augustussal nem az cáron fog állani, quia *habebit se permissive*, hacsak magok az lengyelek inhaereálnak Miexenik írása szerént, noha azt látom benne: magoknak is quid suspectum az nagy colligatio dánus- és Prussiával. Ha az prussiainak, minapi relatiója szerént Clementnek, most is az intentiója: meglehet boszútételre az colligatió svécus ellen etiam sine hoc; de mi bizony magnis permissis dementabuntur proceres; hoc unicum est argumentum, quod partes dissidentes facilius convenient de uno tertio, ut inter duos litigantes tertius gaudeat.

Az nógrádi rejtett pinczék tisztítására már elküldtem Darvas Mihály és Varanai Uramékot azon emberrel: de az ő szavai után egyebet holmi ágyúknál nem gondolhatni; magának csak két vasfazekat kívánt. Megírom majd Kajali Uramnak is: maga is lásson hozzá; eddig — gondolom — vagy ta-

láltak valamit, vagy semmit. — Én azonban Fölséged kègyelmességébe ajánlom magamot; maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Ha most mást nem, bár csak denunciatiót tenne most a czár, remélhetnénk hamar az tractát, és azon folyása alatt sokra érkezhetnénk.

Most hozák confirmatióját, hogy a német Gyetvához szállott tegnap, túl az passus alá. De mivel Viardot visszapuskázták: hihető, csak diversiót keres, annyival is securussabban, hogy Ebeczkiék is megtartózkodtak, az Garam mellett érte őköt az lárma, s már meg is tértek. Elhiszem, neki sem kell több, mint hogy megbonthatta munkánkot; hihető, nem tudta még az liptai dolgot: mert Túróczban hallatott, hogy (Szegedy) Ignáczék Mosóczon verték fel az németeket; ki tudja, ha még labancz-é?

Másfélszázig való németje veszett Viardnak, az mieink 300 volt Bajcsival, 9 maradt, egy Laszkai nevű kapitányja Préninek, és egy Under-Laüdnond, 14 sebes. Lovas-köntöst hoztak, mert megtartották az helyt.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel.)

46.

(De Riviére-nek.)

Perillustris ac Generose Domine!
Amice observandissime!

Literas praetitulatae Dominationis Vestrae responsorias recte percipio, ex quibus ob incommoditates itinerum ruinatos Artilleriae currus, ac ea ratione ejus ad Krumpach subsistentiam intelligo. Siquidem itaque eosdem currus reparari facere omnino necessum esset, ac etiam defectum munitionis supplere, intimandum vobis eidem Dominationi Vestrae, quatenus modernis ruinatis curribus pro necessaria reparatione relictis, cum alijs Cassoviae accipiendis, ac nova munitione oneratis,

eadem qua propriori via, versus Jolsvam ad me iter accelerare studeat; licet enim hactenus motus et intentio inimici quo videlicet intendat? necdum satis constaret: pro omni tamen eventu ejusdem ad manum existentia maxime necessaria est. His Eandem Dominationem Vestram bene valere desidero.

Murányallya, 14. Augusti,
Anno 1709.

Praetitulatae Dominationis Vestrae
Amicus servire paratus
C. N. Bercsényi m. p.

Esz wirt nicht saden, wan man zu Laütczau auch Munition in beratsafft haltet, und ain andere hier hat, dan fon hier ghan man ohne Khundsafft auffbrechen, und fon Laüchau nicht. Ausz dem anderen brief habe auch ain gutte information, bedanke mich for dem aifer. Ich ghan nicht eszszen, nicht slaffen for ferdrusz.

Külczím: Perillustri ac Generoso Domino Joanni Revir, Artolleriae Colonello, Amico observandissimo. Cito, citius, citissime. P. H.

(Eredeti, egy íven, in folio, csak az aláírás és utóirat sajátkezü. Bercsényi közép-ostyapecsétével.)

47.

Murányallya, 14. Augusti 1709, éjfélkor.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Addig lármáskodék Pálfi Gyetva s Dívény körül, hogy ma általgyütt, s elmene Gács mellett, és Losonczhoz szállott; csak elhiszem, az Ipoly mellett akar lemenni Zsilíz felé az bagázsiájához, ha valahogy az is másfelől eleiben nem gyün. Már, az mint írám minap is, Eszterház Dániel Uram Ebeczki és Szent-Péteri brigádáit Ság s Vadkert körül tartván, azok mellőzni fogják. Ugy gyütt vala hírem: Gácsnál szállott, már szintín étszaka 10 órakor, — s most máskint.

Már nékem itten semmi lovas hadam nem lévén, lehetetlen kimennem az gyalog közűl. Tegnap küldtem Csáki Mihált Szemerével előmben, annak írtam: mindgyárst Jósva felé küldjön egy ezeret előmben; ha Rima-Szombatnak talál fordúlni az ellenség: tudom, nyomában lesznek hadaink, azokkal egyezzék Csáki, (mivel Dániel nem lovagolhat.) Talám még Isten engedhet csapást tenni rajtok, ha az gyaloggal reáérkezhetném; de inkább hiszem, lemegyen az Ipoly mellet, — úgy is nyomában legyenek mindenütt; mert mi haszna késérgetem, mint Károli Krichbaumot, ha visszamegyen? míg összekeresem is az hadat, megtér. Losonczot pusztán tanálta, s azért hiszem, nem téreng tovább is, hanem az jobb útat választva, kölcsönt ad az liptai lármánkért az Ipoly-mellékin.

Csákival most ezen okból kellett szolgáltatnom, másként, valamint Fölséged parancsolja, ugyanazon okból avocáltam Szepesből; de mivel írva parancsoltam relatióját feltenni, (kit ezen lárma félbenhagyatott,) lesz üdűm s okom hozzá; mert mindezen keserves lármáinknak is az oka azon roszszúl folytatott liptai operatiónak rosz vége, s méltónak vallom, az mint ezen levelem írásának kezdetin vött Fölséged levelében fel van téve, az inquisitióra. De már az sem lesz, hát már ki légyen Generálisom? Semmi; jobb, senki se légyen, mint rosz légyen! Az hajdúban, az mint számlálják, csak van 500 hía az ki megtérőben elment.

Mindgyárst írok ismét Fölségednek holnap, ha mit értek. — Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Még semmi számát sem tudom az németnek, kibűl — mondják — 12 standár ment Beszterczének; talám az is fog lármázni Szepesben.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

48.

Murányallya, 16. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Minapi staffetaliter küldött levelemben az ellenségnek Losonczhoz való szállását írtam vala Fölségednek; azúlta mind maga, s mind híre elveszett vala előlöm, — hanem ez éjjel s most reggel érthettem: Losonczon senki sem volt, de mégsem tarhatta meg ottan Balogh István az katonaságot, — még az zászlót is leszaggatta az kópiárúl egyik, (de kerestetem!) Füleknél állapodott meg.

Az gácsi commendans írja: 11 órától fogva 1 óráig enyelgett ott Ocskai 6 zászló magyarral és 3 compánia némettel, kik közül 1 németet s 2 lovat bévittek az várban. Podricsánban állapodott vala meg addig truppokban az német, s osztán Dévín felé visszament, az hol Pálfit mondták lenni. De másfelől az paraszt-hír úgy hozta, hogy 18 standár volt, és 8 magyar zászló, azokból 2 és 4 standár maradt az passuson, az többi Podricsán felé gyütt, s úgy tértek Divínhez. Gyalogját is emlegetik, de nem capiálhatom, hol volna 2000 gyalogja? zsilízi helyben van, és hogy cselédje Zólyomban maradt volna. Egy szóval, belül az passuson mit csinál? igazán nem tudhatjuk; hanem Andrási Uramot küldtem az gyalogsággal Tiszóczhoz, Csajági maga ment tegnap Gácsban, gondolom, bémehetett, s majd magam is kifordúlok Tiszóczra, meglátom, mivel tér meg? Urbán Polonka körül van, meghadtam neki: lármáskodjék onnan, ha diversiót causálhatna.

Azt hiszem, csak így fog már lármáskodni Pálfi, Haiszter általjöveteléig, félvén az sok s megtért gyalognak híritül.

Dániel Úrnak azúlta semmi hírit sem hallom. Úgy gondolkodom, feljebbhozom Fülek tájára közeljebb Szent-Péterit, Ebeczkit általbocsátom háta megé, — talám tágít az lármája, s hahogy csak itt motoz Dévínnél: talám Richan tánczára hajthatom vissza az passuson; azért rendben hagyván a gyalogot, hát megül kerülök az lovashoz.

Örömöst Fölséged parancsolatja szerint *hátrább tarta-*

nám magamot: csak volna Generális az sok Brigadíros között; de úgy kell lenni, az mint lehet. Nehéz sok aprólék corpust igazgatni, sok üdü vesz értetlenségek miatt. Gyürki Uram is magát mentegeti, Andrási Istvántúl váloszom sincs, elhiszem, beteg; Bertóti Uramtúl sincs váloszom.

Írnya méltóztatott Fölséged: valami lovas hadat küld Fölséged; talám jó volna Orosz Pál Uramot Szepesbe küldeni azokkal. — megválthatnánk Babócsait, mert féltem igen Lubomírszkitül az hadát. Most penig máskint nem lehetett, ott kellett hadnom. Már, úgy látom, semmihez sem kezdhetek, míg nem supersedeál ezen lármáskodás. Revier írja: nem gyühet az megromlott munitióval; megírtam neki: azt is építtesse, s mást hozzon. Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Már harmadnapja van szívfogás rajtam nagyon; nem tudom, de rettenetessen járni kezdett hol egy, hol más nyavolyája, — adja Isten, valami formális betegség ne érjen!

Külön negyedíven:

P. S. Kegyelmes Fölséges Uram! Szintén indúltomban veszem ezen leveleket. *) Ez sok hazugság s hamisság innen; túl az Dunán nincs semmi hírem. Bottyán sem ír semmit. — Az gácsi commendánsnak kicsin szívit látom. Már ugyan bizonyossan Pálfinak sátorai is vannak innen az passuson, Gácsnál. Majd meglátom, Isten mire segét bennünköt? Csak ne hirtelenkednének Gácscsal, hogy reágyülhetnénk.

(Eredeti, egy és egynegyed íven, negyedrétben, s. k., részben chiffre-ekkel.)

*) Ma már nincsen semmi melléklet.

49.

Jósva, 18. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap, idejövő útamban Tiszóczrúl, — az hol valami gyalog portákot kívántam újonnan expediálni háta megi az dévíni németnek, — veszem alázatossan Fölséged levelét az includált dialogussal, mellyet cum reflexione elolvasván, alázatossan visszaküldtem, parancsolatja szerint Fölségednek, nem levín kivel leiratnom, s máskínt is csak az jó effectussát kívánom Istentűl. Megvallom, Fölséges Uram, nagy, messzinéző dolgok; silatoreczi, s talám az muszka eszét feljűl is halladja, s lehet ugyan, hogy az mostani spiritussal felemelkedik: de megösmértem azt benne, hogy az *franczia colligatio nélkül nem kap az császárban,* mert mindenek felett az *universalis békessígben* részesűlni kíván. Igaz dolog, hogy ez volna annak bizonyossabb útja, s erre lehet ösztöne, hogy az mit az *svécus akart, azt most ő kövesse.* Adná az irgalmas Isten, hogy sepositis pronunc reliquis, csak bár azt *denunciálná, hogy mindgyárst suspensis armis kezdjen az császár a tractához, sine declaratione punctorum.* Mert csak elhigyje Fölséged: nagy szükségünk vagyon az *respiriumra.*

Íme, Pálfi mivel múlatja magát Dévínnél, ezen acclusákbúl*) megláthatja Fölséged, s azt is, micsuda hasznát vehetem az gyalog-portának? Pongrácz levelébűl, az ki vicéje Bertóti István regimentinek. Már *bizony harmada elment az gyalognak.* Nem győzöm csudálnom: ezen kevés német micsuda lármát csinál ezen az országon; s mivel nem tetszett írása az gácsi commendantnak: mindgyárst ez éjjel küldtem adjutantomot oda, hogy összeeskesse őköt. Pénzt is küldtem; mivel csak iesztés minden dolga Pálfinak. Ha már 2000 vagy 3 elszalasztana bennünköt, — mit remélhetnénk Haiszter általjövetelivel?!

Eszterház Dániel Uramhoz szökött egy német Zsilízrűl,

*) Semmi sincsen ma már csatolva.

s megmondta: az bagázsiához valami accessus van, — mindgyárst rajtaküldött, s rettenetes lármával beszaladt egészszen az sánczban, s még azolta prófuntért sem voltak. — Urbán Czellert küldtem Breznyó felől lármáskodni; ha Revier Uram hírem nélkül el nem ment volna: eddig lövetném Breznyót, s tudom, recedálna innen. Vártam vala Gács alá, s azért Ebeczkiék is felérkeztek, s úgy volt, hogy ma hajnalban kellett volna Ocskait megütni Lónyabányán: de nincs hírem felőle.

Addig parancsola Fölséged: *beteggé tegyem magamot, hogy valójába betegeskedem;* de valamint lehet, csak elmegyek holnap közikben, s meglátom, mit lehet cselekednünk? Mert igen gondolom azt, hogy így fog lármáskodni, míg Haiszter által nem gyün, felveszi az zsilízit, s itt egyezik meg; mert lehetetlennek tartom, maga így megszállja Gácsot. Már jó kétszáz hajdút küldtem ismét bele Préni Uram Obrist-Vochtmaisterivel, — nem bízzák már magokra!

Ha rajtamehetnék, mennék: de szoros helyen van, lovas nem mehet, az hajdúhoz nem bízom, mert rettenetes novotni. Csak az fegyver s mundír kár, az kit elvisznek. Nógrád vármegyéhez bizodalmunk vala, s azonban Rima-Szombat tája is hódúlt már, ide süti s odaviszi az kenyeret, hordja az pénzt, s azzal marasztja. Pátenseket parancsoltam az elszaladásrúl, s meghadtam az portásoknak is: űzzék el az falukat, de még *ellenséget csinálunk vele az tótbúl, mert csak desperált az föld birodalmunkrúl.*

Az a rettenetes dolog, Dunántúl(-ról) semmit sem hallani; most 11. kelt levelet veszek Újvárbúl: mintha Sümeget víná még Haiszter, úgy hiszik; csudállom, az madár ki nem hozza Komárombúl! Bottyánnak sem vettem levelét. Ily szemptelenűl hazudni sem illenék Pálfihoz pátensiben; de hiszem, Plati azt írta: Eperjestt van Ebergéni, — s most Pálfi Árvábúl vár segítséget!

Babócsai írja tegnap: még semmi lármájok, az (vavrisói) sánczot demoliálta az német, 12 ép lónál több nem maradt, 100-nál több holt, 38-nak kezét-lábát metszették el, kis-sebesnek száma sincs, — mégis megesküdtek vala: auf ain Mann tartsák! Azt is írja, hogy Lubomirszki Novitarghoz szállott, Elek Zsigmondot megpuskázták az lengyel passuson,

és hogy Árvában készülnek füvelleni, s úgy hiszik, nyomára mégyen Szondeczkinek. Hoc non est rationabile: mert inkább várná meg az Szepesben az németet; bárcsak azt ültetné le most hamarjában az muszka, és laknék ott az 13 városon, — micsuda rettenetes consolatiót adna az országnak, s consideratiót az németnek, et hoc nihil ageret, mert lengyel história alatt vihetné véghez; arra igen proclivis volt azelőtt is, mindgyárst megcselekedné, csak az Isten hozná Ilyvóban (a czárt,) s ha ugyanis jól lehetne Fölséged *szembe vele:* nem kellenék ahhoz több! Az németek iesztésül hírrelik: megyen 20,000-ed magával saxó (August) Lengyelországban, s mind kirekedünk onnan is.

Ha látom, rajtamennyi Pálfin nem lehet: két felé osztom ismét az hadat, általküldök Bajnócznak, és más felől Breznyónak; csakhogy azt tudja: elég az hír is már nekünk! — Gyürki Uramot expediáltam az szepesi commandóra. Csáki Mihály, ipája (b. Klobusiczky Ferencz) házosságára nézve részt s pénzt kérni kéredzik, mivel kedvetlenül érzi az poenitentiát, — kedvetlenül hasznát sem vehetem.

Ha Fölséged méltóztatnék hadat parancsolni az Tiszántúl — az mint minap is írtam — az Szepességre: bizony, Fölséges Uram, nem sok had ez három felí; mert Szepesben alig van több ezer lovasnál, itt sem hiszem, légyen mind is *ötezer,* annyi sincs, mert rettenetes *gyengék az ezerek.* Soha magamnak nem tudok deliberatiót vennem: mert ha közikben nem megyek, csak tőlem várnak; ha közikben megyek, *minek fordítsam? ha Pálfi megszalaszt: mihez nem Haister? Ha oda nem megyek:* mind magunk, s mind ellenségünk azt tartja: *félek töle.* — Jó az Isten! Én azonban élek, míg élek

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy és egynegyed íven, negyedrétben, s. k.; részenként cziffrákkal.)

50.

(De Riviére-nek.)

Perillustris ac Generose Domine!
Amice observandissime!

Modernis rerum circumstantijs ita exigentibus, vel maxime vero Pálfio adhuc ad Dívén commorante, intimandum duxi praetitulatae Dominationi Vestrae, quod siquidem nuper ruinati currus usque dum reparentur, tempus non modice prolongaretur; modernae autem inimici constitutiones nos ultro moras trahere non sinerent, sed nec consentaneum esset. Itaque Dominatio Vestra erga praesentes, acceptis secum duobus mortarijs cum necessarijs accessorijs, quantocius se huc conferat; si etenim ita necessitas postulaverit, ex arce Murány commode unum aut duo minora tormenta devehi poterunt, pro sublevamine, usque dum videlicet nuper ruinatae Artilleriae (quam serio et sedulo reparari demandet) defectus curabuntur. Expectans itaque quantocius praetitulatam Dominationem Vestram, Eandem foeliciter valere desidero. — Jolsva, 18. Augusti 1709.

Ejusdem Dominationis Vestrae

Amicus servire paratus
C. N. Bercsényÿ m. p.

Külczím: Perillustri ac Generoso Domino Joanni Revier, Inclÿtae Artholleriae Colonello, Amico observando. —

Cassoviam.

Cito, citius, citissime. P. H.

(Eredeti, egy íven, in folio. Csak az aláírás és a külczímen a »Cassoviam« szó sajátkezű. Bercsényi ép gyűrűpecsétével.)

51.

Jósva, 19. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen az étszakán írott levelemet megtartóztattam, azért, hogy bizonyossat érthessek Ebeczki Istvánnak tegnapi

próbájáról ; — de, az mint látom — az elmúlt : mert váratlan érkezvén fel az hadak, labanczoknak vélték, s rettenetes lármájok volt az országban miatta, s az akadályozta őköt. Íme, azonban micsuda levelét küldte Pálfi Rima-Szombatnak, kiből látszik, hogy csak ólákodik, s nem tudván hadaink constitutióját, azt lesi, s úgy látom, nem lehet jobb, mint, háta megett mutatná ki az had magát; de már így is megtudja, mert igen kimutatták magokot.

Laczkó *) levelébűl értem, Fölséged méltóztatott mellém küldeni Haller Urammal; alázatossan köszönöm Fölségednek, — csak lehetne kedvekre az dolog, de mivel most én is csak úgy kalandozom, még azt sem tudhatom: mint szállhassak mezőbe?

Szluha Uram írja, hogy meg kezdik másolni az universalis szabadítását az raboknak, és ezen levelét Czaunernek accludálja, **) kiről parancsolatját várom Fölségednek.

Nógrád várában mennyire mehettek? accludálom Fölségednek Várnay levelét. Azon várral úgy vannak már, mint az rosz feleséggel: elbontani nincs erejek, épéteni nincs idejek, máskint hozzá nem bízhatnak; az nógrádi hajdúk hadnagya könyves szemmel panaszlotta előttem épétését, mert bátrabb volt, — azt mondja — azelűtt az puszta fal ódalában, mint most magában; nyargalótúl nem fél: de lövű ellen nem tarhatja. Én soha nem tudom, mit kellene cselekedni véle?

Urbán Czellernek parancsoltam vala Breznyó felé diversiót tenni; azt írja: nem mehetett étlensége miatt még az portája is, nem is subsistálhat ott az sivatag hegyek között, ha Breznyón alól ex hostico nem élhet; retrahálnom kell Dobsinára őköt, de úgy is távul esnél ettűl a többi gyalogtúl, s még talám jobb is: ne légyen mind rakáson.

Csak alig vonjuk már az provisiót, mert csak naprúl napra valót lopogatunk az vármegyéktűl, hátunk megett

*) Fiát gr. Bercsényi László »nemestársaság«-beli zászlótartót érti, mely nemes testőrségnek őrnagya az alább említendő b. Haller Gábor urfi vala.

**) Sem ez, sem Várnay levele nincsen már csatolva.

semmi provisió; ha nyomúlni kezdünk s együtt az földnépivel: irtózom gondolatjától is. Még ugyan Pálfi azt nem viszi — hiszem Istent — véghez, de majd tovább!

Az gácsi commendantnak jobbízű levelét veszem; majd bátrabb lesz, ha pénzi is lesz. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot. Maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

52.

Balogh, 20. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Micsuda leveleim érkeztek ez étszaka az Dunántúl, alázatossan accludálom Fölségednek.*) Elég nagy confusióban vannak, kivált hogy Antal Urat sem tudhatják, hol van? De penighogy hazud Pálfi pátense! Már megtérésivel Haisternek respirálni fognak ottan; a mint 16. írja Bertóti István: Győrhöz érkezett az bagázsiája s gyalogja Haisternek, s az lovassával Beszprémhez ment.

Bottyánnak megírtam: már alkalmatossabb lesz költözése, szükségessebb is annyival, hogy Antal Úrnak híre nincs, — legyen legalább kihez csuportozni az széllyedt hadnak, már háta megett az ellenségnek, kinek csak megtérése is alkalmas szívet ad az széllyedteknek. Biztattam Bottyánt: több hadat küld Fölséged már megtérése után az erdélyi németnek, (kinek újabb híre kezd szállongani, de nem hiszem,) mert csak megvallom, hogy én innen nem segéthetek mást.

Pálfi most is helyben van; micsuda dispositiókban volt Dániel Uram? maga levelébűl meglátja Fölséged; de azután érkezett vala híre, hogy az bagázsiája egészszen visszatért az gyalogjával, s abban maradt ezen próba is. Azonban csak helyben maradt Pálfi, hihető, provisióért mentek szekerei.

*) Ma már sem e dunántúli levelek, sem Eszterházy Dániel alább érintett tudósítása nincs itt.

Csak, azt tartom, az bányákot féltve, onnan el nem megy nagy ok nélkül, mivel sem az zsilízi sánczcznak szorúlása, sem az Mocsonokhoz gyülteknek az újváriak által felveretése nem revocálja. Kire nézve, hogy az tőlem való sok kérdésekkel az üdőt ne veszessük: majd háta megé kerűlök Serke felűl az hadaknak, s meglátom, mit tehessünk? és Csajági brigádáját Préni ezerivel arra hozatom Fülek felé; vagy egy, vagy más úton keresem módját, s az Karancsallyára rejtem én is az hadakot, ott az provisió is érhet hát megűl jobban, mert csak szökik igen az éhség miatt az hajdú. Nyárai és Urbán brigádáit Andrásy kezére adom Breznyó felől, — múlassa magát, ha kenyerek lehet előre. Már nem látom módját, míg közikben nem megyek az hadaknak.

Haller Uramot tanálám az Cavalér Uraimékkal. Fölséged parancsolatját, igenis, kívánom ő Kegyelmek iránt observálnom, hogy méltó panaszszok ne lehessen, s adja Isten, Fölségednek contentumára s hazánk javára lehessen szerencséjek! — Magamot azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

53.

Hajnácskői csevicze-réten,
22. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Éppen midőn az szemközben reám nyomúló hadunkot megszállétottam volna, veszem Fölséged 19. költ levelét, kiben írja Fölséged, hogy végit gondolja Pálfi lármájának, — de valóban bajoskodunk véle: mert soha el nem gondoltam, bagázsia nélkűl ott leskődjék az lyukban ennyit.

Feljövén az hadak, Eszterház Dániel Uram micsuda dispositiókot tett vala? megküldtem Balogrúl Fölségednek; az minthogy oda is járt próbájára Ebeczki: de lehetetlen volt megütni; hanem kirendelvén magát, csak elnézték egy-

mást. Megírtam vala azért: ne kalandozzanak, hanem rejtsék el magokot az hadak; az minthogy Hajnácskő felé, Fülek megé vonta magát Ebeczki, tegnap ott tanáltam 3 regimenttel talám 1500 lovast, kiszállítottam jobb helyre, portákot expediáltam magam, és Eszterház Dániel Uram köztök maradván, magam későn gyüttem bé Hajnácskőre, — s hát ma hajnalban rajtok gyütt az német. Szerencséjekre, volt Szalai 4 zászlójával Fülekhez küldve, ezeknek petekírolására, — azokban akadott, s azok hozták hátokon; mégis, az hadat szépen elhozta Dániel Úr, és szemben tanáltam, s megállapodtam vélek itten, míg az hátúljáró megtérését hozta az ellenségnek. Egy zászlója, zászlótartó, s Melda nevő hadnagya van oda még Szalainak, — maga is alig maradt meg.

Már ezzel ismét confundálta, az átkozott, conceptusimot: mert Csajágit mára vártam, és gyaloggal akartam próbáltatni; már ismét össze kell keresnem őköt, noha tudom, helyén maradt az többi. Micsuda leveleit hozták Pálfinak, két felől intercipiálván, íme megküldtem Fölségednek.

Ez étszaka hozák meg hírit Viard megtérésének, és 2 taraczkot — mondják az estve hozott rabok, — s társzekereit általhozatta az passuson tegnapelőtt. Hallottam ma gaz-hírben: tegnap gyalogja is gyütt volna; nem tudom azért, az két projectuma közül Pálfi ha Gácsot szállja-é meg? vagy Szécsénnek megyen, vagy talám ment is már? mivel zászlót nem láttak, hanem ezerig való commandérozott volt az németje, az táborkánk helyén megállott, s onnét tért vissza. Nyomában vannak, sűrűn az portás is: de azt mind elkerűlte. Most azért nem tudok írnom semmit, mitévő legyek? míg az reportumom el nem gyün. Hanem két corpust kell talám csinálnom: az gyalogságot lovassal erősítem, és onnan vitetem Eszterház Dániel Uramot, mivel szegény csak betegebb nálomnál. Bár lába egyeznék az feivel!

Tegnap ollyat is hoztak, hogy már az bagázsiája Haisternek szállott vala Esztergamhoz; elküldtem Zsámbokit csak arra vígyázni. Eb akaratja volna az, Szécsénhez mennyi; meg kellene újítani az liptai munkát, — talám mászszor szerencsésebb lesz! Károli Uram próbája semmi consequentiát nem hozott; de ez, bezzeg, csinált zavart!

Adja Isten, légyen üdűnk magunk rendbenvételire, ha nem késik Haiszter, kirűl 18. írja Szluha: Beszprémet megszállotta, kihez nem bízott Helepront. — Török István Uram levelét küldte meg Bertóti István Uram: mely nehezen salválhatta magát Antal Úr. Csak újra ne kezdjék persecutióját, úgy már vége lesz azon túlsó históriának. Az arnót itt is igen jó lesz, csak legyen, s az Úr-Istennek nagy kegyelméből igazán jót tehetne most velünk az czár, s ugyanis most tegyen, mert *nem tudom, micsuda érhet bennünköt* ex sola populari *desperatione.*

Éppen most hozák egy íráskáját az füleki barátoknak, az rácz kapitány iratta vélek, az kolostort is felverték, s viszsza Losoncz felé tértek; Pálfi is benn volt. Ezt csak elláttam, hogy így fognak kívánnyi bánnyi velünk, s e miatt közel nem fetrenghet az ember hozzá, ha távozik: az föld hajol, — és így csak az gyaloggal kell az reménségő tábort conserválnom, hogy legalább az *czár reménségire nézve* conserválhassuk magunkot. Örömöst próbát tennék, s teszek is, ha lehet, de mikor azt tudom: azzal is megverjük magunkot ha az ellenséget meg nem verjük, az átkozottnak széllyedése miátt. — Ezzel magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Valljon nem megyen-é had Bottyánhoz, már elmenetelével Krichbaumnak?

Már elvégezése után ezen írásomnak, meggyütt az zászlótartója Szalainak, s több katonák is, kik az bereknek szaladván, fülekkel hallották, mikor Ocskai s többen, az elfogott katonáktúl kérdezte: hun van Bercséni? Nem tudom! Hazudsz, etc., mert tegnap délben kellett idegyünni közitekben! Itt volt — úgymond, — de elment este felé. Hová? Nem tudom. Enyje, ebadtái; fogadtuk volna az Páter szavát, — jobban jártunk volna, jól mondta az Páter!... Úr-Isten, ha tudhatnám pap uramot!

Azt mondják: 40 cornétával volt, ügetve-nyargalva gyütt,

vissza is sebessen ment; csak elhiszem, meglibben valahol ismég; de semmi, hadd múlassa magát, — lesz gondom magamra!

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel.)

54.

Hajnácskő, 24. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnapelőtt alázatossan megírtam azon lármánkot. Megállapodott vala az német Kovácsinál, nem messze volt Balogh és Szent-Péteriékhez: de, csak nem volt annyi eszek vagy bátorságok, hogy utánnaeredtek volna, hanem csak, jól vígyáztak magokra. Illyen az külön táborozásnak gyümölcse; kiki csak magára vígyáz: mikor szaladjon? Összehoznám örömest: de nincs mit praesentálnom az Ipoly-mellékére, s azon innen közhelyen nincs sohult jó víz. Kenyerünk semmi, hanem tegnap lisztet kellett osztatnom; magokban is kevés már az had, s azzal is oszlik, az süttetéssel. Íme, két corpust projectáltattam Dániel Úrral, — meglátja Fölséged számát, már ennek egy része most is Zsilíz körűl van.

Igazán, demikarét csinálnék, ha sajtom volna, — de egy csep kenyerem sincs! Rajtamennék, ha hajdúm volna: de egy jó diversióra való katonám sincsen, s az ki legbajossabb: tisztem nincs; mert Ebeczki csak ollyan, mint maga, kit küldjek háta megé? soha nem tudhatom; itt is hiában suglódnak körűle.

Csajági elgyütt; együtt Prínyivel sem hiszem, — az mint látom — légyen több ezer hajdúnál, — csak az fegyvert kár, hogy elviszi az átkozott. Már az recrutta botos, az fegyveres tolvaj lesz; penig volna most, ha akarná, erdős helye az hajdúnak.

Azon vagyok, itt hát megett valami kis tábort praesentáltathassak, és diversióval amoveálhassam, kire nézve írtam Gyürkinek s Andrásinak: kezdjenek valamihez Liptóban. Pálfi levele is arra tanít. Innen is Bajnócz s Túrócz felé küldenék örömöst, ha volna kit s volna mit. Ebeczkit ha küldöm, — az

többit bár csak eldugjam: mert Szécsén s Rima-Szombatig meg nem mér már állani az hadunk, ezen mostani kemény portájára nézve; azért csak apró portáknak kellene járni. De az csak faluz, mert ki nem bocsát, hanem csak paraszt kémek által járatja ki az hadakot, s úgy megyen nyakában.

Éppen most hozák hírit (Szegedy) Ignácz elfogásának: tegnap délután sétálni ment Újkérivel s más kettővel Divínnél a tábor szélire, ott leskődött egy vice-hadnagy 30 legénynyel Gácsból, — Isten kézben hozta az átkozottat mindazkettőt; két seb van Ignáczon: de majd lesz harmadik! Elküldtem érette, s faragtatom az karóját. Így mutatja Isten Confoederatiónk ereit, így bünteti illyen árúlóit! Pőstíni nincs, az talám nem oly vétkes, azért Isten nem adta kézben. *) Bivolíni szolgája az harmadik; de azt hallom, rabnak mondják lenni Bivolínit, s úgy is vitték bé. Majd jobban megmondják magok, s az ellenségről is: mit akar már? Mert az rabok tegnap mondták, hogy az ágyú és mozsárokot elindították vala, s az gyetvai malomtúl visszatérétették.

Szemerét elküldtem hadastúl Gyürkihez, hogy valami diversiót tegyenek: de nem sok divatját látom, mert az mi táborunk van kettő, mely kettő sem kettő, sem nem kettő. (Így.) Alázatossan kérem Fölségedet: *mit csináljak illyen constitutióba,* egy tarisznya *nép között?* Ha penig kívül czékázom, azt gondolják: féltemben járkálok; s hát, ha majd Haister elérkezik?! Csak az Isten secundálja Fölséged munkáját, — majd elfelejtjük az többit!

Immár az futó cseléd baja engem utúlért. Eszterház Dániel és Ebeczki István cselédi csak az erdőkön lappanganak; *sírtak tegnap, kivált Dániel keservessen,* nem exprobrative, hanem csak ex afflictione: *íme, csak securus helyünk sincs; Kassa tíz mérföld,* azon túl való szugulya, Egerben pestistűl, Tisza mellett rácztúl, Sárosban Szepesbűl, Tiszántúl Erdélytűl, — denique, vix est locus, non est locus in diversorio. *Ha*

*) Később azonban Pőstyéni is elfogatott, de nem végeztetett ki, hanem Unghvár tömlöczében vala elzárva, e vár capitulatiójáig; és így a Bezerédy bűntársai közül ő egymaga élte túl a szathmári békét.

megindúl az német: majd magam maradok, hacsak másféle had ide nem gyün.

Bottyán levelét vettem, — de hiszem, Balogh Ádám eddig informálhatta Fölségedet; bizony, bár ne járkálna most követséget: mert ha reménség nélkül tér meg, nem tudja nem mondanyi. Isten az mi segítségünk, kiben bízván várjunk jobbat! Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel írva.)

55.

Tamási, 27. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap útamban ére utúl Balogh Ádám Uram, Fölséged levelivel; kit is expediálnom akarván, itten subsistáltam. Azalatt hozák hírit, hogy tegnap Pálfi Dévintűl megindúlt, mindenestűl általment az Fűrész völgyén; már subsistál-é ott Víglesnél, vagy merre fordúl? elválik, de inkább hiszem, praeoccupálva is conceptusom szerént megyen. Mivel Pálfi leveleiből csinálván conceptust magamnak, tegnapelőtt az egész lovas hadakot Fülek s Hajnácskő közé, — az kik tudniillik Lapótőnél valának, — szállítván, ugyanazon estve, mint lehete, inkább az zászlókot, mintsem az hadat subdividáltam, mert 12 *száz lovas alig volt 5 regimentben.* Bocsátottam Rétei Jánost Vajdával Bajnócznak, Túrócznak, úgy, hogy Liptóban igyekezetit simulálja, és azzal Ebergényinek újítsa Rosenbergnél réműlését, Gyürki Uramnak megírván, hogy Liptóban nagyhírű készületekkel mozogjon.

Balogh Istvánt (mivel, ha akarja, ott lehet jobb, és örűli, hogy meghiszszük rajta) küldtem Kókaival Zsilizhez, úgy, hogy ott megvizsgálván Haister hírit, ha még sem gyün, menjen az újvári hadhoz, Bertóti Uramnak írtam, és küldje által az Vágon, occupálni az földöt.

Szent-Péterit az egész nyeboscikokkal és az magam har-

kályival *) küldtem Osgyán s Ráhó felé, az szepesi útnak hírit bocsátani; ki is az étszaka megfordúlván, hát megűl melléje kerűl Mikházival az had az többihez Hajnácskőhöz, az hol Dániel Urat hadtam Ebeczkivel, vagy 1500 lovas és 2000-ig való gyaloggal, s egoságom cum fama indúltam az Liptóságra, s már Szemerét praemittáltam.

Ezekkel avocálni kívántam Pálfit Gácstúl, mivel Ignácznak fassiója is confirmálta szándékát Pálfinak, hogy Liptónak ha nem kell mennyie: Gácsot szállja, és azzal az vármegyét (Nógrád) occupálni kívánja. Már nem tudom, miért tért meg? de bizonyossan írhatom Fölségednek: az liptai sánczokot egészszen elhadta, kiket most portásink égettek meg, már üressen tanálván. Azt nem tudom, Rosenbergnél ment-é hátrább? de úgy hiszem, Ebergéni úgy vette értelmét orderinek, mint az mi tiszteink szokták magyarázni iedtekben, s azért recedált Rosenberghez.

Magam majd Jósvára megyek már, és ott ellátván Pálfi szándékát, ahhoz képpest teszek ismét azon az oldalon valamit. Mert Gyürki Uramnak én mind irogatok, s váloszszát sem veszem; Csáki Mihálynak commandót nem adtam, hanem csak hazabocsátottam, és Gyürki Uram érkezésivel hogy tőle hallgassanak, megírtam orderképpen Babócsainak. Most hallom itt Andrási Uramtúl: Csetneken van Gyürki Uram.

Bertóti Ferencz levelét veszem Lőcsérűl; elment Liptóbúl az német, azért mit parancsolok? kérdi már, s minap írja Kassárúl: szédeleg az feje, ha lóra űl. — Dániel Úrral is bajom van; feleségének szállásúl kellett rendelnem Sebest, hogy az jószágot is conferálnom nem lehet az ususára, haragszik, s én azért haragszom. Ebeczkinek Lázont kellett assignálnom szállásúl, de Fölséged kegyelmességétűl vár. Most ugyan megtartózkodnak már valahol: de csak baj vélek; jobb volna helyben lenne, ha Fölséged kegyelmessége járúlna Lázonban, bírná, s ne sírná felesége bujdosását, s ne kérne több subsistentiát, kire magának is egyedűl kívánsága.

Alázatossan értem az 3 regimentnek felrendelését; bár csak tudnám, merre gyünnek? mert talám csak az Liptóságra

*) Ú. l. saját czifra öltözetű karabélyosait érti.

küldeném Gyürki és Szemere mellé, pro fusiori diversione. Jó volna, csak az Sajó mellett gyünnének az Tiszától, s ha híreket hallanám, arra fordítom, az merre kellenék.

Bertóti Ferencz Uram írja: electio vagyis coronatio lesz septemberben Zamoiscánál, s már ott az czár; hoc non significat Augustum, — adja az irgalmas Isten! Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., nehány szó czifrákkal.)

56.

Jósván, 28. Augusti 1709.

Fölséges Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Tegnap Tamásibúl alázatossan expediált staffetám által értésire kívántam Fölségednek adnom Pálfinak Dévintül visszaszállását, hol állapodásárúl ugyan még nincs hírem. Indúlásakor szökött egy német mellőle, mondja, hogy sánczolni kezdette vala magát vasárnap, s egész étszaka lóháton űlvén, hétfőn megindúlt vissza; kibűl magyarázom, hogy szombaton érkezvén Csajági oda hozzám, s másfelől apró hajdú-porták mutogatták magokot: vasárnap reggel mindenfelől annak hírit vették, sánczolni kezdette magát, (kit portásom is meghozott vala, de csak, hogy körűlvágatta az erdőköt, s gallyakkal rakatta körűl táborát.) Ugyan vasárnap az lovas hadat szemlátomást előmben contraháltam Fülek s Hajnácskő közé egy völgyben, annak is bévitték estig hírét, s gondolta: rajtamegyek, azért űlt lóháton egész étszaka. Magyarázhatom tehát inkább félelembűl, mintsem succursusra való recessusát, annyival is inkább, az minthogy Babócsai írja, hogy Rosenbergnél kezdi csinálni liniáját az német, s abban mind az árvai s mind az beszterczei passusát foglalni, s meg is lehet annyi munkával, mint az felsőbb sánczа vala. Megválik már, micsuda diversiót fog okozni háta megé küldött hadunk is, s mint dividálja magát? Mert mivel Haiszter újrakezdette Dunán-

túl az operatiót: minden conceptusa Pálfinak egyet fordúl, s azt hiszem, ismég posituráiban teszi magát.

Midőn ezeket, írnám, veszem 25. költ méltóságos levelét Fölségednek. Hogy betegeskedésemről szánakodni méltóztatik Fölséged, alázatossan köszönöm; én ugyan, az míg lehet, nem hagyom magamot, csak az vérhas ne bántson, kiben már harmadnapja indúltam, azért is meg kell itt helyben kevéssé kíméllenem magamot.

Én, Fölséges Uram, könnyebbségemet bizony nem kívánom: de insufficiens vagyok két-háromfelé, az hol már kiváltképpen az minapi liptai casus iránt való indignatiómot ösmerték, midőn minden vádolja azt, — magát hasonlótúl félti; commandó nélkül való létit Csáki Uramnak büntetésnek ösmervén: semmihez kérdetlen nyúlni nem akarnak, az penig csak pusillanimitássa, és magának diffidálásából esik; csak complementummal felelnek kérdésimre, és írva kívánnak tőlem mindent. Csak most is utánnom ír Dániel: már mit csináljon? Gyürki Uramot várom, azt írja: ő úgy végzett Csáki Urammal, hogy mikor szükséges, odamenjen; én penig megírván az ordereket, mindgyárst parancsoltam Csákinak, azúlta nem is írtam, minden hadakot Gyürkire relegáltam; írva nem küldtem, mikínt operáljon? attúl várt. Megesik nekünk, ha csak ebből fog állani az regularis obedientia! Én penig, ha csak így kalandozok köztök, attúl tartok, már magamot is suspicióba vesznek; az Fölséged elűtti parancsolatjához képpest is peniglen, (nem tudom mellyik csomóhoz köthetném is magamot?) nem lehet formalizálnom táboromot.

Csáki Mihálynak én, hitemre, nem szépítem elégtelenségének ily példáját; azért is megírom neki: készétse relatióját, kit már is nem sok hiával lenni mondott, és már nálom van az több tisztek relatiója, s ha úgy tetszik Fölségednek: vigye maga eleiben Fölségednek az magáét; mert mivel első parancsolatja az vala Fölségednek: *commandó nélkül maradjon,* — már az relatiója adhat okot, ha adhat, az *arestumára* és *törvénre, kiben hacsak nem hamisítják, tudatlanságáért szánynyi fogják;* s úgy is reámszáll akkor is annak — mint tavaly Andrási Györgynek — vétke, hogy miért bíztam reája?

Micsuda hadat méltóztatott Fölséged még emllém ren-

delni? nem tudhatom, mert 3 regimentet írt Fölséged: de nem tudom, mellyik, s merre gyün? Ugyanis, az mint látom, Pálfinak addig nem sokat teszünk sine expositione militiae, míg vagy meg nem szaggatjuk, vagy meg nem fárosztjuk. Próbálhatok bizony nyakában való ereszkedéssel is, Zólyomnál is, s Liptóban is, ha Fölséged úgy parancsolja: de noha tudom, egyenlő rosz az hadhoz nem bíznya, valamint nem próbálni, — mégis szükséges Fölségednek, előtti parancsolatjához képpest, vennem parancsolatját. Mert confusiónk meglesz, ha mi meg nem verjük; ha nem űznek is, elszaladunk mi! S ha nem próbálunk, — pedetentim is csak arra jutunk. Azért, az mint Fölséged parancsolja, úgy cselekeszem. Az való, hogy akármely felől indítsuk meg, reáér már hamarabb, mint azelőtt, s attúl ha fartolunk onnan: ismét arra fordúl az ország lármája. Ha azzal gondolni nem kell: két felől kapdozzunk rajta; de megvallom, *Gyürkihez nem bízom; Andrási István? Pál?...* Már kire bízzam?!

Másik kérdésem: ha az bányavárosokot, s kivált Selmeczen az bányákot impetálni s tűzzel kínzani szabad-é? Mert nem hiszem, lehessen más operatiónk revocatiójára, ha Liptóban mégyen.

Harmadik az: ha nem jobb lesz-í csak az német indúlására tartani az hajdút? Vagyon még valamely, attúl félek: mind kevesebb lesz minden indúlásában, hacsak vérszemet nem kap azalatt; vérszemet kapna, ha kissebb portáihoz szerencséje lehetne: de az recrutta csak semmi még ahhoz.

Engedjen Isten azalatt kilső vígasztalást, mert attúl függ még kevéssé most minden reménsége; s igazsággal merem írnom Fölségednek: minden bátortalansága az hadnak attúl származik, hogy azt gondolja: már maga nem tehet kilső segítség nélkűl semmit. — Én azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Kegyelmes Uram! Gavalír Uraimékot*) elhoztam magammal ide bagázsiájokhoz; én bizony nem kívánnám magamot udvaroltatni ő Kegyelmekkel: de nem tudom, mit csináljak vélek? minthogy Haller Uram azt mondja: inkább együtt, avagy fele menne próbára. Ollyan portázás nem sok volt, apró portákon, félek rajta, vesztik; hanem mikor Fölségednek úgy tetszenék: ollyan próbákon, az hol ítélném, tízet s többet elbocsáthatna az ember. Látom, igen kívánkoznának csak amúgy voluntír-formában, kinek egykor, s kinek máskor ered kedve; talám nem is volna az rosz, vérszem-kapásra? Még ugyan nem múlta ideit az idín az próbának egyik is.

Babócsainak más levelét is veszem, kiben panaszolja, hogy némellyek labanczosnak kiáltják őtet az liptai recessusért, és satisfactiót kíván; ha azért Fölséged parancsolja, kívánságára lehet inquisitióra bocsátani. Jobb, maga instantiájára légyen, mintsem más keresse azt benne!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel.)

57.

Jósva, 1. 7-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezelőtt harmadnappal írott alázatos levelemtűl fogva, mind várom vala nagy impatientiaval Pálfi indúlását: de még is mind azólta Ocsova és Zolna között fekszik; indúlt vala valamely része Liptóban: de azólta bizonyossan nem tudhatom, ha visszatért-í? (az mint némellyek hozzák,) vagy ott van?

Az liptai gyalog, való, hogy Rosenbergen van egészszen, együtt az bagázsiájával, az lovassa Szent-Miklóson kívűl kalandoz, kire meghadtam: Paurt az lovas haddal bocsássa András István Uram, kit az szepesi commandóra küldenem kellett, mivel Gyürki Uram fördéshez kezdett, s menti magát, az mint is második levelemre válosz helyett, íme, micsuda recepissét küldött, múlatságúl küldöm Fölségednek. Talám még

*) Az Nemesi Társaság ifiai.

több jót teszen ottan az két atyafi,*) kiknek látom contentumokra lenni expeditiójokot.

Minthogy penig csak mint az koldúsok úgy élünk naponként az falukrúl az kenyérrel, — mert ki exulánssal, ki mivel menti magát, — éppen semmit sem szerezhet az Commissariatusság: azért, hogy valamit indíthassak, csak egynehány napra való kenyeret is imponáltam, és valami keveset vetettem Borsodra s Hevesre per anticipationem, mert elhiszem, elkölt contingense; s készíteném örömöst úgy az gyalogot, hogy ha Pálfi ismég Gácsot próbálni akarja, (mivel hallom, ismét két mozsárt az más kettőhez vitetett ki Beszterczérűl,) irrumpáltathassak mindgyárst Liptóban. Avagy, ha az Balogh és Réteiék diversiójára nézve visszamenne: úgy is tehetnénk valamit; mert külömben *nem merem aggrediálnom.*

Elhiszem, Fölséged csudálni fogja: miért küldtem Baloghot, s nem Ebeczkit? Vannak okai, Kegyelmes Uram. 1. *Nem volt kedve.* 2. *Itt senkisem volna az ellenség körül.* 3. Az kéredzett, ha nem bocsáttam volna: *diffidentiát hinne, — lám, ott az hada egészen.*

Az Dunántúl semmi hírem egyéb Bottyán levelinél, ki is Fölséged parancsolatjából mégyen az Bácskaságra. Antal Úr regimentje általjövén, ma valának nálom tisztei; mind mundírjok, mindenek oda van. Nyúgodalmat kérnek; vannak 400-an.

Károli Uram embere most érkezett; talám ma költözik az 3 regiment, — igen oszlottnak mondja, s írja is Károli Uram. Putnokhoz rendeltem elsőbb statiójokot, addig elválik, Pálfi mit akar? Mert az lehetetlen, ott légyen tovább; ha ma nem, holnap megindúl, csak elhiszem, valamerre.

Bertóti Ferencz Uram küldte meg Raÿscher Lubomirszki papjának levelét, kiben írja: Stanislaus sponte valedixit Regno. Augustus cum 25,000, ad invitationem Mosci ad thronum accelerat. Moscus cum magna potentia in Poloniam venit, 12,000 Imperatori obtulit. De ezek iránt mind jobbat s

*) Andrássy István és Pál.

mind bizonyossabbat várok Fölségedtől, s Isten nem engedi ezen reménségünköt gonoszunkra válni! Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Antal Úr írja: az clavisem megvolt az sümögi Grainernél, — azzal ne írjunk már.

2. 7-bris.

Kegyelmes Uram!

P. S. Ez étszaka írott levelemet azért tartóztattam: bizonyossabbat vártam, — de egyéb nincs, hanem paraszt kémjeim relatiójából confirmáltatik Gácshoz való készületi az ellenségnek; azért mindgyárst megyek Dobsinára, s megindítom Liptó felé az gyalogot cum praecautione, hogy arra ne fordítsam ismét az lármát; s mivel Revier Uramnak nagy kedve van arra mennyi: elbocsátom vélek. Ha meg nem fordúl maga Pálfi, lehet progressussok, többet nyerünk Gácsnál; s ha Gácsot tartani akarják: ott is incommodálhatjuk. Arra ugyan lesz gondom, hogy hertelen meg ne csaphasson bennünköt, — mindgyárst vissza is fordúlok magam; talám azalatt Bik Lászlóék is elérkeznek, s az széllyedt had is meggyűl. Mert, Fölséges Uram, csak kíntelen vagyok megvallanom: nem bízhatom az *szembeszálláshoz, mód nélkül bódúlni indúlt mind had, mind országban.* Csak bár két-három hetet vontathassak: azután én is bátrabban tentálhatok; sok okokból s leginkább az *kilsö conjuncturákra nézve nem szeretném, ha confusio érne most benniinköt, — nagy kárt tehetne* Fölséged *munkáiban is most az kissebbülésünknek opiniója.*

Pálfi mit írt Ignácz iránt? együtt válaszszával accludálom;*) híre menvén, az tisztek előtt megolvastattam, hogy történhető casussa tumultust ne csináljon: de igazán írhatom, még cum impatientia voltak csak azért is, hogy ellenség tilalma szarvat ne emeljen több hamisnak, — irtózás nélkül kívánták executióját.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részenként czifrákkal írva.)

*) Lásd a következő két levelet.

58.

(Gr. Pálffy János, gr. Bercsényi Miklósnak.)

Paria Literarum Comitis Joannis Pálffy.

Illustrissime Domine Comes!

Mint járt légyen Bezerédivel Szegedy Ignácz és Újkéry János névő hadnagy, s ezeknek mimódon lött szabadúlások? hosszas írásommal nem szükséges leírnom, mert azt Kegyelmed úgy is jobban tudja. Igaz dolog, minekutánna gratiája lött volna, s az hosszas arestom után (melly neki pro temporali poena adatott) megszabadúlt, minthogy módja sem vólt, nem szolgált már Kegyelmeteknél, hanem csak úgy töngődett, alkalmatosságot keresvén: mi módon elgyühessen? és Dunántúl, fiúi kötelessége szerint, beteges atyját kiváltképpen s édes anyját meglátogathassa.

Aminthogy Liptóban látván módját, el is gyütt, s onnéd ide mellém vette magát; aminthogy könnyő-szerrel lévén, éppen semmi készületi a szolgálathoz: mihelen az Dunához közöléthettem vólna, el is bocsátottam volna édes szüleihez. Mai napon, nyughatatlanságtúl viseltetvén, mivel bornemisza is, említett hadnagygyal együtt innend a táborrúl egy puszta faluig, alkalmas távul, kimenvén szilvázni, ottan Kegyelmetek gyalogjai reájok akadván, mind magát Szegedy Ignáczot, s mind az hadnagyot, egy szolgával együtt elkapván és megszorítván, elvitték rabúl. Jól tudom, el is köll hitetnem, directe Kegyelmedhez viszik; azt is elhitetem magammal: elűbbi állapotjáért, hogy most csak simpliciter elgyütt, másra magyarázván, keményebben bánat Kegyelmetek véle, s okvetetlen halálára is igyekezik. De erre így felelek Kegyelmednek, hogy — akármint volt elűbbi casusa, — mivel egyszer meggratiázta Kegyelmetek: az de omni jure feledékenségben ment s semmissé lött, — annyival inkább, hogy azután csak úgy tengődett, szolgálatot nem tett; aminthogy minálunk is az egynehány nap alatt, még el nem fogták, csak úgy élődett simpel, mert sem jó paripája, sem jó fegyvere, katonának való, nem volt. Hogy általgyütt, — a mint feljebb is írám — egyebet

nem vehettem ki belűle, hanem minden szándéka csak a volt, hogy atyjához mehessen, ki most is beteges, s ott annak szolgálhasson, mert nem láttam itt is másképpen kedvét a szolgálatra.

De, ha szintén éppen stricte akarja is Kegyelmetek magyarázni általjövetelét, s csak szökött katonának tartani akarja: halálát még sem okozhatja, — mert mennyi vagyon minálunk most ollyan tiszt, s más is, ki innend Kegyelmetekhez két-három ízben is szökött; példa Volffardt Ádám s mások, kik még most is raboskodnak. Mert Volffardt két-háromképpen is kötöles vólt hozzánk, kiváltképpen akkor, mikor Kegyelmetekhez szökött, szintén mellettem lévén: melly nap fizettettem neki, azután katonái közűl is sokat elcsalván, úgy szökött el. De Volffarton kívűl is vannak hasonló rab-tisztek nálunk. Azonkívűl is feles tiszt vagyon fogva mind innen a Dunán nálam, s mind túl a Dunán Haiszter Uramnál, kinek minémő progressusi vannak, azzal nem kérkedem, mert úgy is jól tudja Kegyelmed s hírévé vannak mindenek.

Minthogy jól s régen ismérjük egymást, s tudja Kegyelmed, hogy mindenkor parolatartó ember voltam: akartam Kegyelmedet requirálnom s kérnem is, ne gondolkodjék s ne is hertelenkedjék (talán előbbi casusát akarván újobban vindicálni, kiért az feljebb megírt okokra nézve halálára nem procedálhat Kegyelmetek) halálára való igyekezettel talántán; mert parolámra irom, ha elköveti Kegyelmetek: Isten úgy segéljen, valamennyi tisztei vannak Kegyelmeteknek fogva innénd a Dunán nálom, — én is hasonlót követek el, consequenter Feld-Marschall Haiszter Uramnak is megírom, bizonyos vagyok, — a mint el is hitetheti magával Kegyelmed, — hogy ő Kegyelme is elköveti a Dunántúl való rab-tisztekkel a revancsot.

De, mindezeken kívűl, tekéntse Kegyelmed az jövendőt s az rosz consequentiát, s talán, de bizonyossan is, a leéndő confusiókot Kegyelmetek részirűl, ha keménkedni fog. Sokan vannak még Kegyelmeteknél, kik már Óbersterek is, mitűlünk szökött tisztek: gondolkodni fognak azok, ha illyen példákot experiálnak, a szerencse forgandó lévén, ha kézben kerűlnek, miként lészen őnekik is gondjok avagy dolgok?! Nem remén-

lem azért, hogy Kegyelmed az illyen rationabilis okokra nézve, valamelly újabb keménkedő resolutióra fakadjon. Aminthogy elvárom Kegyelmed válaszát. Datum Dévén, 23. Augusti 1709.

Illustrissimae Dominationis Vestrae

jóakaró szolgája

Gróff Pálffy János m. k.

(Egykorú másolat, egy íven, in folio; a megelőző levélhez csatolva.)

59.

(Gr. Bercsényi Miklós, gr. Pálffy Jánosnak.)

Méltóságos Gróff Uram!

Kegyelmed 23. Divéntűl irott levelét veszem, kiben Szeghedy Ignácznak dolgát declarálni, excusálni, exagerálni, s egyszersmind iránta fenyegetődzeni is tetszett Kegyelmednek. És noha késű arra válaszolnom: mindazáltal, olly úri embernek ösmérem Kegyelmedet, vel ex ipsa prima proditionis nota — maga lelkiismereti szerint elítélte dolgát régen. Mert, proditionem amare, proditorem odio habere, közpélda a világon, s ezen iffiúnak iffiúságát feljűllhaladó istentelenségit az Egek sem szenvedhették, s azért csudás példájára az hamishitő nemzete-árúlásának, illyen hamar adta Isten kézben. Nem is más büntetést bocsátott Isten reája, hanem az mellyet maga, rettentő, kéretlen s kérdetlen hites fogadásával sokszor, nemcsak szóval, de maga kezeírásával is, átokképpen fogadott maga-magára, nemcsak megsententiáztatásakor, hanem azután való rabsága után is; tudniillik, nemhogy vagy labanczczá vagy szökövénynyé ha lenne: de ha csak legkissebb suspitió lehetne is hozzá valaha, — nemcsak ezelőtti sententia szálljon fejére, de ne légyen olly halál kínja, kitűl ment lehessen. S hogy penig ebben hitele lehessen, (lássa meg itt Kegyelmed Isten ítéletit!) így átkozta magát:

»Az Isten, ha igaz Isten, első hamisságomban adjon kézben, hogy légyen halálom példája az hamisságnak, és átkozott légyen, a ki csak szól is mellettem.« Íme, megmutatta Isten maga Istenségét, ut non assumamus nomen Domini in vanum!

Ugyan, kérem Kegyelmedet, micsoda okon lehet Kegyelmednek fenyegetődzeni, hogy az mi tiszteinkben ezen istentelen hamisért repressaliát tészen Kegyelmetek? Nem viszi arra Kegyelmedet lelkiismèreti; mert jól tudja azt Kegyelmed, hogy az illyen sem cartellát, sem capitulatiót nem involvál. Bolford s a többi, hazájokhoz való indúlatból jövén közénkben: megmagyarázza az cartella az desertorok értelmét. Nem simplex dolog penig ez, s nem is hasonló más böcsületes hadi tisztek szerencsétlen raboskodó sorsához.

Csudállom, mint hitte Kegyelmed beszédjét: mintha csak simplex gratia adatott volna néki, s csak úgy akart volna elmenni, az kibül eredett — látom — oka Kegyelmed fenyegetődzésének; de ingyen sem úgy higyje Kegyelmed: hanem, az mint följebb írám, olly hitre s obligatióra bocsáttatott; sőt bizonyítására fogadásának, Liptóban első próbáján is nem egy ellenséget ölt, s azután orozva, mint lator s tolvaj, cancellistámot (Bivolínyit) rabúl vitte. Egyébaránt, ha írása szerint Kegyelmednek köteles oda nem volt: nem is mehet consideratióban.

Azért nem fárosztom több írásommal Kegyelmedet, mert az mint ösmérem Kegyelmedet, csak elhiszem, maga is azt mondja Kegyelmed: jól esett! — Egyébaránt abban én is viszont lelkemismíretire assecurálom Kegyelmedet: haugyan illyen helytelen okot felvéve, tiszteinkben valakinek illetlen halála lészen, — hitemre, megadjuk a kölcsönt; s még pedig olly úri-embernek eshetik sorsára, az kinek familiája az mieinknek szegénylegénységekhez képpest száz sem érne egyet!*)

Nem köll még egészlen contemnálni annyira fegyverünket, az mint maga is forgandónak írja a szerencsét Kegyelmed, — mert Istené az hadverés. Juthat még, — s hiszem Istent, jut is — nem egy rab kezünkbe!

Az mi most szabadon lévő tiszteinket illeti: senki magát Ignácz casussához képpest hasonlónak nem tartja; s el is

*) Gr. Starhemberg Miksa fogoly cs. altábornagyot fogja érteni.

hiszem, Kegyelmed is, így értve dolgát, más ítélettel lészen felőle. — Ezzel maradok

Kegyelmednek

jóakaró szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Egykorú más, egy íven, in folio. Bercsényi sept. 1—2-iki leveléhez csatolva.)

60.

Pelsőcz, 6. 7-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Az mint utúlszor alázatossan Fölségednek megírtam, Dobsinára fordúltam vala, az igazulatlan Generálisokot útban igazítanom az gyalogsággal, az honnan tegnap estve 8 órakor érkeztem ide. Babócsai Uram is azalatt elérkezvén, s az liptai constitutiókot kitanúlván, úgy az Pálfi múlatását is consideválván, — illyen dispositiókban hadtam s indítottam meg az gyalogot is.

Andrási István Uramot elküldöttem az Szepességre, az hol lovas had van, Szemere, s Besenyei, (igen megkevesedve), Bokroséféle még 150 lovas, és az 3 regularis regiment, circiter ezer lovasbúl álló, s ezek sem lévén csuporton, hanem postírung-formában collocálva. Ellenben az ellenség Liptóban retrahálta vala ugyan magát: de látván, semmi oka az félelemre, Tolett visszaszállott Hradek várában, és az gyalogság ment bé ismét az szent-péteri sánczban, — az többi most is ürössen lévén, — és romlásit reparálja; 12 frtot kíván az parasztoktúl minden fának bomlásáért, kit ők rontottak portásink parancsolatjábúl, s azért, és hogy már is némellyeket megfogva, német ruhát vetvén erővel nyakokban, — mind elszaladt, s veszni hadta aratatlan zabját is.

Az lovassa penig 7 napi kenyeret vivén magához, még az elmúlt vasárnap elment, csak gyanakosznak, hogy Árvában, mivel (úgy mondják az parasztok) Árvában bécsaptak az mieink Zsolna felúl, s bagázsiájokban elnyertek. Nem capiálom, ki csaphatott volna bé? hanemha Maszelnik, Paur ka-

pitányja, kit magam bocsáttám vala 40 lóval az Fehérhegy és Trencsén vármegye felé, arrúl azt mondják, három-négyszáz lóval jár a tájon. Különben Árvából hogy az Magura felé kicsapjon (a német,) most Szinyawszki Uram alkalmas hadai, embereinkkel jó correspondentiával lévén ottan, nem itílhetem.

Pálfi penig maga egynehány napig bent lévén Besztercén, hada helyben volt Ocsova és Zsolna között, mindenfelé vala híre indúlásának, mozsárok készítésének. Tegnapelőtt gyütt valami praedicatorné, az vén Radvánszkinétúl leveleket s passust hozott ismét Gerhardnénak, az mondja: szekereit keskenyebbre csináltatja, s úgy hallotta Révai Mihálytúl s másoktúl: egy része Breznyónak, más része Liptó felé Szepességre mégyen, és Haister általgyüvén, másfelé megyen, — elhiszem, az Ipoly mellett. Ez rationabilis igyekezetjek lehet, *kitül régen féltem,* s azért kerestem volna az liptai útat. Mindenképpen úgy mutatja magát az ő alkalmatossága; ahhoz accedál az is, hogy már Pálfi is Feld-Marschal lévén: talám meg nem férnek már Haisterrel ketten együtt, noha Pálfi Haisternek írott levele conjunctiót tartat; megválik. Hacsak tegnap meg nem indúlt: ma nem hiszem, ezen rettenetes nagy essőben, az ki ez étszaka kezdett, megindúlhasson. Minap is felvette már egyszer táborát az víz, s közikben ütvén egynehányszor az menkő, agyonvert bennök. Ugyanis, Isten ha veri agyon őköt: mert óráját s módját adja, — mégsem verjük!

Diversiójához sem bízhatom Balogh Istvány és Réteiék által: mert összeszorúltak, az Garam hertelen árja miátt egyik felekezet sem mehetett által. Annak tulajdonítom, Újvárbúl is alkalmas ideje tudúsítást nem vettem; írja ugyan Balogh István: úsztatót kerestek, s úgy is elmennek; mentek-é? nem tudom.

Haiszternek penig semmi híre; hanem több felűl hozzák beszéd-hírit, hogy Simony-Tornyánál ostromon 400-at vesztvén Haister, megtért volna onnan. De semmi formalis communicatiónk nem lehet, Bottyánnak sincs, az ki is — az mint írja — Fölséged parancsolatjából már lement az Bácskaságra; jobb is valamit, mint semmit tegyen Vácznál.

Mindezen circularis constitutiókot considerálván, Andrási

István Uramot úgy expediáltam, hogy mindgyárst Paurt az lovasnak jobb részivel, előjáró-tábor formában küldje bé Liptóban az liniák környékire, s mintha az gyalogot Szent-Péterben bloquálni akarná, mindenfelől előreküldve, hajtasson s parancsoljon élést az utánnajövő tábornak, jó vígyázó portáit bocsátván maga eleiben. Kimutatja arra magát, hol van az lovassa? és Pálfinak mint van az succursussára szándéka? Talám ismét két-háromszáz lovast bocsát; annak, ha lehet, üssön véletlen nyakában. Andrási István azalatt az reliquia lovast összeszedvén, Hranoviczához nyomúljon: mintha ismét ott, mint azelőtt, az gyaloggal és munitióval egyezni kívánna. Az mint is:

Andrási Pál Uram tegnap Dobsinárúl megindúlt Urbán Czeller brigádájával, ki is az két regiment tehet 1200 embert, és Nyárai Murányallyárúl, — az is talám lehet annyi; meg kellett volna ma egyezniek Polonka körűl. Revier Uram is az munitióval Murányhoz menvén, azt ott kevéssé elhagyva, maga kiljebb mégyen az gyaloghoz, úgy, hogy ott megegyezésekkel, — kitanúlván mind az Pálfi indúlását, s mind az liptai reportumát Paurnak, — fordúlhatnak, az hová akarják. Kire praescriptiót egyebet nem is adtam, sem adhattam nekik, hanem pro generali principio tartsák: ha Pálfi Gácsnak megyen, mivel azzal Nógrád vármegyét elfoglalni kívánja, — vagy Liptónak menjenek, vagy, ha az gyalogot kiviszi Beszterczétűl: Beszterczének Breznyó mellől, és Andrási István Liptóban beljebb. És mivel Revier Uramnak rettenetes kedvét s jó zelussát láttam, s az ő bíztatásából exhortatióimra — úgy tetszik — felindúlt spiritussok Andrási Uraméknak, hogy csak bízzam reájok, lovas hadat is Tótt Mártonynyal kívánságok szerént adtam mellékek.

Kassárúl való reflexiót sem múlattam el committálnom Andrási Pál Uramnak, előtti parancsolatja szerént Fölségednek. Már mint mászhatnak az rosz üdűben? nem tudom; mert, Kegyelmes Uram, ha octóber volna: végét mondanám az campániának, az micsuda üdűk járnak. Kenyeret ugyan valami bajjal szerzettem vagy két hétre valót nekik; tovább, ha csak magok nem szereznek ex hostico, én — hitemre — nem tu-

dom, mit csinálnak, hacsak zab-kenyeret nem esznek. Már egy-két hét alatt szalmára szorúlnak Szepesben az lovak is.

Így útban igazítván arrúl az oldalrúl, azon már széltfeküdt Generális- és hadakot, visszafordúltam magam. Ma mind az üdű, s mind — s inkább is — kevés megbukkanásomnak oka, hogy Sennyei Ferencz Uram is az 3 regimenttel ma érkezik Putnokhoz, holnap azon innen megtekintem őköt; azalatt Eszterház Dániel Uramtúl s másonnan lovas és gyalog portáknak mivoltárúl vehetek informatiót, s megindúlásához vagy állásához képpest az ellenségnek intízhetem dolgaimot. Bagázsiámot is kiljebb kell vinnem Tornallya felé, mert nem subsistálhat már beljebb.

Ezen eddigvaló constitutióirúl dolgainknak akarám alázatos kötelességem szerént ily bő írásommal informálnom Fölségedet. Már tovább mi következik? az hadak oszlások s térések és az alkalmatosság mutatja meg. Isten bizonságom, micsuda apprehensiómra van, hogy nem lehet úgy, az mint akarnám, hegyiben menni.

Jelentem alázatossan Fölségednek: Török Peti, valami régi boszúját tölteni akarván Szent-Péteri Uramon, megvagdalta, Bik László házánál, s ugyanakkor lövésben esett Török Peti, — Sennyei Uram üzeni; de semmi sincs megfogásában, — mintha csak ollyan katona-dolog volna! Megírom most: mindgyárst vasba verettesse Török Petit, és ollyan sebbel küldjék Kassára, különben maga fog Bik László Uram adózni érette, az ki, mint kapitányja, jelenlétiben való rosz cselekedetiért meg nem fogatta mindgyárst. Elválik, mi lesz belőle? Az nagy jámbor embert, Brigadírost, rosz úgy megmocskolni, rút dolog; kezén mondják az vágást, de nem halálossan.

Ezek között jelentem azt is Fölségednek, hogy Gerhartné Asszonyom bémenetelit*) még is kívánván az anyja, már második passust küldött, kiben bémennyi, et cum praescitu et novo indultu Generalatus kigyühetni van feltéve. Maga Gerhart Uram declarálta magát: ha nyughatatlan sírása miátt nem maradhat feleséginek, — nem bánja, ha odamarad

*) Beszterczére, hol anyja az öreg Radvánszky Györgyné halálos-betegen feküszik vala.

is! Nekem is írt tótúl az vén asszony maga kezével: bocsássam bé pre Boha! Tudom, megint reám gyünnek; lássák, én ugyan nem javallom nekik. Ha az felesége bémegyen: magát felküldöm mindgyárst Fölséged mellé.

Nem tudom mire vélnem, hogy a 25. költ méltóságos levelénél Fölségednek nem vehettem, kinek majd két heti; várom azért óránként parancsolatját Fölségednek, és magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Már elvégezése után levelemnek vettem Újvárbúl Bertóti Istvánnak acclusájában ezen annectált levelét Eszterház Antal Úrnak.*) Holmi haszontalan intercipiált s más leveleket is accludál, kikkel fárosztani Fölségedet nem akartam, mert olvasását sem érdemlik. Ezen levele is Antal Úrnak igen régi: mert Simonytornyát azután szállotta meg az ellenség, kirűl csak hallomás-hírünk van Bottyántúl, hogy 400 embere veszedelmivel ott hadta Haiszter. Szóval azt mondja ezen leveleket Újvárbúl hozó zászlótartó, hogy úgy van híre ottan: Sárvárhoz tért volna vissza Haiszter, de semmit sem írnak iránta Újvárbúl, hanem, hogy Trstyánszki levelét accludálja Bertóti Uram, az ki valóban jó hír,*) mert azzal nem kis szívet kaptak, csak elhiszem, az mieink. Csak elhiszem, panaszlaná, Simonytornyát ha megvették volna.

Írok újobban is Antal Úrnak, ha vehetné; akarom, hogy clavesem nincs vele: azzal mentem magamot nem írhatásárúl az titoknak, az operatióim institutiójárúl, kivel revocálni akarom Haisztert. Az felesége iránt consolálni fogom, s nem lehet nem cselekedni mostani, igazán reménteln s benne nem keresett resolutiójáért; s ha még Isten megtartja azon Dunántúl való földet, — igazán, csak az maga perseverantiájának kell tulajdonítani. Laudetur Dominus, qui confortavit cor ejus! Alázatossan visszavárom azért levelét, hogy habet formam obligationis in se.

*) Ma már nincsen csatolva.

Szent-Péteri Uram levelét is vettem; nem írja sebben létit: hanem, hogy kardjával oltalmazván magát, négyszer vágta belé pallosát az kardjában; s már ismét valami Kis János nevő hadnagy fenyegeti s mocskolja, Török Peti meglövéséért. Arrúl is parancsoltam, de félek rajta: több rendetlenség is ne következzék belőle.

Minthogy régen nem vehettem levelét Fölségednek: azért expressus curírt küldöttem, hogy Fölséged kegyelmes parancsolatját hamarább vehessem.

(Eredeti, egy és háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., nehány szava titkos jegyekkel.)

62.

Pelsőcz, 7. 7-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ez étszaka veszem 1. 7-bris költ levelét Fölségednek, s ím hajnalban érkezék most curírja Fölségednek, 4. költ parancsolatjával. Kissebb az erdélyi lárma az másiknál, kit igen nagy dolognak látván, megvallom: inkább szóllanék, mint írnék felőle, mert kivált az külső dolgokban nem tudom én mindazokot, az mellyeket Fölséged tud, vagy bölcsen általlátni szokott; mindazáltal, az mennyire együgyűségem hertelen engedi, parancsolatjára Fölségednek úgy felelek:

Ezt Isten s a szerencse próbájúl hozta praeter opinionem kezében Fölségednek, mint Király-fia Kis Miklósnak az aranypatkót, s igazán úgy van: ha elveszed is, megbánod, s ha nem veszed is, megbánod, — de mégis jobb, hogy fölvedd! Tátos-oraculum 15. Kirűl az mennyi ily kis üdű alatt megfordúlt elmémben, nem győzném leírnya; sokat is kellene arrúl másnak írnom, de Fölségednek csekély elmélkedésemnek okait csak azon veszem fel:

Azt tartom szükségesnek considerálni: mellyik használhat nekünk többet? avagy mellyik árthat hamarabb s többet? Hamarabb, mondám; mert magunkot nézve, nem használhat nékünk már az késő segétség, — igen közelítünk az emeticumhoz. Fölséged maga személyjét consideráljuk? *Másnak*

adta már az svécus azt, az mit az *czár adhat* Fölségednek. S egy szóval, mi jót lehet hamar reménleni, bár *praetextussa elbocsátásából is?* Hetven esztendeje, miólta rágódik *Disallörs:* de nem evett annyit, hogy eltitkolhassa; azért extremitást fakaszt ki ezen dolog, ha Fölséged arra fakadni nem akarna is.

Én, megvallom Kegyelmes Uram, nem capiálhatom: micsuda *jót várhassunk elbocsátásából annak,* az kinek *szerencsis korában sem vehettük* fundamentalis reménségét? Mert vagy lesz ereje, vagy semmi; ha semmi? nem használhat, ha lesz: azon *boszús indúlatja nem ad üdűt neki;* mert bizony, *elveszhetünk mi addig, még boszúját tölti* ott. Másik az, ereje ha lesz: *mástúl lesz,* pedig nem *barátunktúl, — nem fordúlhat hasznunkra.*

Nem bízhatunk ahhoz is: barátságunkért az *békessíget megadják,* — mert látni való, nem bízik az *császár barátságához,* azért nem *ment Erdélnek* (XII. Károly). S egy szóval, valami jót lehetne reménleni általa, úgy lehetne, ha *arrúl általmenetelivel végezést tenne;* de hiszem, *lopva bocsátva, nem lehet az is;* emberségére penig haszontalan bizakodnunk, mert az mint immaginálom spiritussát, nemhogy recognoscálná: de még azt is sajnállani fogja, miért *lopva, s nem adorálva s késírtetve mehet?*

Gondolom, az *religio tészen* consideratiót; hiszem, de toto trybu alig van valami kezünknél. Ellenben az majd bizonyos, hogy mihelt az *czár megtudja, — ellenségünkké válik. Lehet-é szomszédoskodó barátunkot* és Fölségednek *colligatussát, kinél sem több, sem jobb,* illyen extremitásokban, midőn majd *semmi reménsége magunk fegyverinek, ellenségünknek csinálni?* és majd bizonyos *veszedelembe ugratni,* bizontalan *reménsígért?* azzal penig, kivel majd — mondhatom, — Fölséged maga *colligatiója ellen is* sokszor cselekedett, et credebat esse *tributum reverentiae* et non *amicitiam.* Most is valamit Fölséged fog vala jót tenni: nem Fölségednek, hanem az *franczíának* fogja tulajdonítani, az *franczíának* penig már kiment fejemből mind *filelme* s mind *reménsíge;* mert ha akarja is, még akarja, — addig vége lesz az mi históriánknak!

Nem is protrahálom írásomot, hanem csak azt inducálom: jól indúltak az Fölséged dolgai az *czárnál.* Semmi na-

gyobb indúlatot — az mint látom — nem adott, mint *La Mar denunciatiója* indította az *hadat directiója alá* Fölségednek in istum casum; adest promptitudo *electionis,* mi kell ahhoz? *favor* pro*cerum.* Cognito casu *dimissionis,* quid sperandum ab ijs? (Sőt nemcsak azok: de valakik *hatalmát nem szerették* az kilső fejedelmek közűl, nem is *szeretnik talpraállását,* az kinek csak *személyje, s nem országa volt terribilis.*

De, redeundo ad proxima, micsuda tartóztatja az *czárt aperte való segítségünktűl?* Látom *Nedeczki írásából:* annak félelme, hogy in *restabilimentum personae regiae, az anglus s hollandusok concurrálni fognak.* Nagyobbodik ennek félelme, *szabadúlásával,* s ingerli az boszúja boszúállására. Causam causati culpabit. Az *respublica* és *muszka boszújának csak híre is desperatióba hozza nemzetünköt* addig, míg csak az *lába is meggyógyúl király* Uramnak. Ergo hic expediens:

Elsőbb opiniómot ismét felvészem, *szállást adnék* és *békiltetíseket venném kezemre,* cum declaratione promissorum, mivel Fölséged nemcsak ex ratione *colligationis,* de imminens és indispensabilis *veszedelmét látja hazánknak,* kinek (alázatossan követem Fölségedet, hogy így irom pro ratione) Fölséged *circumscriptus Vezírje;* illyen extremumot *causáló dolgot magától* Fölséged nem cselekedhetik, hanem titulo *refugij patientálja magát* vel ad decisionem Senatus, és légyen sub titulo seu nomine *legati ad tractatus propositiones missi,* — assecurálván, hogy Fölséged ki nem adja titkát *maga személyjinek.* S az mint látom félelmét az *czárnak: acceptálni fogja elsö szóra az propositiót,* quia satis est *vicisse.* Ez sem denegálja, ha valaha reménlhető *békíllése,* extremumban *látván magát.* Így lehetne meg az első dialogus szerént az *hármos colligatio.* Erővel hogy *kivegye az czár, — nem cselekeszi, mihelt elhitetjük vele: segíteni fogja császár, anglus, etc., — jobb bíkílleni!* Osztán, ha titkolni nem lehet: meg lehet mondani, hogy *követje mellett simulálta mogát, — nem lehetett nem assecurálni de securitate refugij, mert abból származhatott az jó bíkessig, sine* offensa *Principium aliorum.*

Nagy dolog, való, Fölséges Uram, et dubÿ exitus, s lehet, hogy érte váratlan erő gyühet. Ha *német tanál gyünni: provocálja az czárt* arra, az mit kívánunk. Ha az *czár erővel*

gyün, non sine recognitione facti gyün; de én azt gondolom. *itt hagyja,* ut non *ex vinculis concludat pacem;* visszaadja *rabjait,* kiket már is humanissime tractálván, látszik, *nem keres vindictát.*

Fölséged bölcs ítíleti mind több s nagyobb ezeknél, — kinek alázatossan submittálom igenis magamot: de én csak inhaereálván, együgyűségemből vagyis gyöngeségemből azon principiumnak: mivel *magunkban semmi reménségünk, másban senkiben sem lehet az czáron kívül:* Fölséged személyje nemhogy ollyan, de *kissebb jót sem várhat bizonyossan mástól, — nem lehet indifferentiát mutatni.* Én azért, és ellenben *veszedelmünk félelmiért, nem merném elbocsátani,* quoquo modo. Ha extra *bellum* et necessitatem *amicitiae czari* úgy esett volna, igenis, mondanám: *nem jó belikevernünk magunkot,* — de in his circumstantijs: jobb ő, ha elkezdte, *veszszen, mintsem mindnyájan hazástúl miatta!* Ki tudja penig, Isten miért *hozta így kezünkbe,* ut media salutis *in manibus quasi nostris posita sint.* Legalább abba bizonyos vagyok, hacsak *bíkílleni nem akarnának; de mintsem kiszalaszsza az czár Munkácsból,* az hová, tudja, röpölve hiában menne, — oly *aperta colligatióra, electiónak securitására* s mindenre menne, az mint kívánnánk. Végre is beérni *svécus uram Maximilianus, Otto, Franciscus* s mások példájával.

Sőt, Kegyelmes Uram, úgy volna talám jó, hogy primum et ante omnia, rettenetes sietö curírt küldene Fölséged *az czárhoz, denunciálván, hogy az király* Fölségednél *refugiumot keres, cum fide non* extra*dationis;* azért adjon az *czár assecuratiót: rajta nem gyün,* — és így habebit occasionem *gloriosissimae pacis.* Külömben *ki nem gyün, hanem az némethez megyen,* s consequenter nem *bíkessége,* hanem *segítsége lészen.* Mindgyárst prima fronte megengedi, sőt kérni fogja Fölségedet, és nyitott útja lesz mindennek. Végre is jobb non succedentibus rebus *pacis, kivegye,* ut supra, mintsem *veszedelembe essünk miatta.* Nem is tudom, az egy *franczián* kívül kinek tanálnánk kedvét véle ollyannak, az ki nem ellenségünk, ha *elmenne?* Az nem csuda, hogy az *török in alta pace ezt követte;* alia est ratio nostri! Nem is töltöm azért egyébrűl való írásommal az üdűt, hogy sietőbben térhessen

meg az curír. Ezt is bánom, akaratom kívül ennyit mázolt pennám, kirül követem is alázatossan Fölségedet, magamot kegyelmességében ajánlván.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Fölséges Uram! Szinyavszky Uram könnyen elválhatna *Augustustul:* de, inkább hiszem, s azt látom *Nedeczki* írásából is: *magának is halász! Mecsniket promissis* demulciálni kellenék. Azt is observálom Nedeczki levelibül: az *universalis békessígtül fél*, s minket is azért *félt, mert nincs bizodalma: foghasson erővel mellettünk.*

Igenis, jó volna Mydziko (Mendzikow) mondásakínt, ha Fölséged maga *szólhatna az czárral,* mutatná is maga *módját, ha proponálnák.*

De, mit akarnak az békesség hírivel? Bécsi hamisság az!

Ha *Augustus Varsaván lesz:* nihil certius, ad vota *procerum megyen készre;* hanem ezen *casus bontaná eszit.* Ugyanis, Kegyelmes Uram, kérdezni praesummálom: postposita ratione *Gallorum* contra *Svecum, acceptálná-i* Fölséged *az* (lengyel) *koronát? Ha akkor véteni neki meglehet: mért nem most?* Talám, qui tandem pro re certa, miért nem most in rem certam? Lehet, úgy van, potest *Graeca mercari fide czar,* — de kötve hinném komámékot mindakettőt!

Rumier talám az *Dialogust vitte vala be;* talám még jobb, ha még nem látták.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k., nagyobb része titkos jegyekkel.)

63.

Tornallya, 9. 7-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Minapi curírját Fölségednek tartóztatni nem akarván, 1. 7-bris költ parancsolatjára majd nem is feleltem; azalatt ugyan az elsőbb acclusákot is Golowkín leveleivel visszaküldtem, hanem nékem írott levelére most accludálom alázatossan

váloszomot. *) Az curírjaik elbocsátása iránt ír. és accludálja orosz nyomtatott descriptióját az victoriának, tolmács s clavis nélkül; mindazáltal igen örülem váloszomban.

Az (svéd) *királ jövetele dolgában* noha már alázatossan kiadtam vékony elmémet: de praesummálom most is jelentenem, hogy mennél tovább gondolkozom: annál erőssebbedik jobban opinióm; mert csak lehetetlennek látom, hasznunkra s offensája nélkül *elbocsátani az czárnak;* lehetetlen penig *subsistálnunk lengyel* és *muszka nélkül.* Hogy az *franczia követ* más opinióban van, nem csudálom, nagyobbra tartja ő *annak dolgát, az mi veszedelmünknél.* Látja úgyis: már ő *rajtunk nem segíthet,* s mi rajta sohasem. Az universalis békességnek objectiója lehet: de ha az *czár akarja, jónkra lehet; vagy nem kell,* ha rosszúl akarja, *nem érjük azt örömmel.*

Isten látja, azt tartom: Isten vakítja az *franciát;* hiszem most lehetne nagyobb útja boldogúlásának! Fidelis servus et prudens, thaesaurus Principum; ha jó ministerek volnának: élhetnének az alkalmatossággal, oly moderatióval, az mint akarnák. Ha én *Disallörs volnék: kezemre venném az tractáját, interessálnám magamot személyje mellett az királnak,* — bizony, mindgyárst életemet kötöm, ha eo ipso persequálná itten az *czár, hogy az franczia interessálná magát ad tractatum.* De az valóságos, hogy ezek függenek a spiritu vel *pacis, vel vindictae;* si habet primum, speramus successum; si secundum: nihil in, cum, sub illo sperandum.

Erősíti opiniómot ugyanezen 1. költ írása is Fölségednek; kiben bölcsen emlékezik, hogy affectu cordis ducimur in spem et timorem, ut praesentanea magis operantur objecta in affectu, quam spes futurorum speculative praevisa, — régen értem s érzem én azt in mea patria!

Hogy Fölséged placidálni méltóztat Dániel és Ebeczki Uramék szállását, magam is alázatossan köszönöm; megtartózkodott ugyan most mindakettő. Tovább mit ad Isten? S igazán recognoscálhatom magam is, írása szerint Fölségednek, hogy igen praevideálta ezeket Fölséged, s bölcsen penetrálta

*) Lásd a jelen levél után.

fogyatkozásinkot, s abból eredve, igazán, Pálfival mint a komondorok morgunk egymásra.

Értvén azért Fölséged kegyelmes parancsolatját s intentióját, mind reparálni igyekezem az hadakot, s mind annak meglétit *csendessen várnom,* s azzal nagyreménségű készületet hitetnem *domi foris.* S jóllehet már is újjabbra indítottam vala dispositióimot: de *nem nógatom ököt,* et erunt in continuo quasi motu, s *ki nem adom nekik az intentiót,* hanem semper aliquid agendo, *agam nihil;* azaz, hogy az portáknak és képző diversióknak szüneti nem lesz. Az mint is, Ebeczki István Uramot valami lovas- és gyaloggal porta-próbaképpen expediálta Eszterház Dániel Uram Zólyomhoz, azért, hogy az bennvaló quarnizon 3 rabot bocsátott ki az falon, hogy portánkot vigye oda, s megölik az commendantot, mert igen szöknek; fogják az parasztok s ölik, nem gyühetnek máskint. Egy mérföld Ocsova oda, — semmi sem lesz belőle; de lassa currere!

Andrási Istvánnak írtam: Paurt csak elküldje, minapi rendelésem szerént, — az sem tesz semmi ártalmunkra valót. Andrási Pál Uram is portát bocsát Polonkától Beszterczéhez és az hová érhet. Meglátja így, 3 felül készszen lennünk ellene, — nem fogja tudni: merre fordúljon? s elhiszem, ott süllyed, noha híre nem szűnik indúlásának, ki erre, ki amarra, ki Haistert, ki az zsilízi németet, ki mit várat reportumával hozzája.

De nincs Haister jövetelinek híre; sőt íme veszem tegnap recensebb levelét Antal Úrnak, melyből látszik: nem végezte még túl dolgát. Hanem írják, Komáromban kész a hídja, Esztergamnál elrontotta az szél. Szent-Benedekről sok szekér élést visznek Pálfihoz actu, — azzal talám lehet valamely gyalog, de más motussa nincs az zsilízinek. Balogh (István) bément Újvárba, Bertóti készíti az diversióra Morvában az hadakot.

Napoltatám 3 nap Putnok táján Sennyei Uramot, szaporodása kedvéért: de zsákmány helyett széltiben verték az falukot; elirtóztam belí erre jöttemben, hogy mind elszaladnak

az faluk az hírc előtt. *) Elindítám őköt előmben, adjutantomot adván mellékek, írva küldtem leczkémet. Gondolom, lesz hírivel Serkének **) szép járások. Sennyei írja, szegény, nem tud mit tenni vélek, már megbetegedett bújában; de majd megcsendesül, csak keveset lakhassam is köztök!

Azminthogy holnap oda akarok az táborra fordúlnom az Gerege-völgyére, Szécsén s Fülek között, s volnék azon, hogy mivel Újvárban igen sürgetik az mundírt és az hajdú váltását: mintha Zsilízt boszontani küldeném az hadat, — örömest bécsúsztatnám, csak az Garamnak árja akadék ne légyen, noha annak is módját kell keresni. S én ugyan csak lavírozom közöttök.

Az muszka hadak érkezésivel, talám nem szükséges az czártúl várni tovább, mivel Fölségedre lesz, — az mint látom az Golowkín postscriptumából — relegálva. *Ha más víge nem lesz az király históriájának: csak elmehetnének 13 városra intimatiójára* Fölségednek; mert Bertóti Ferencz Uram, látom, most sem hiszen ismét neki, mert *nem adta ki a szakácsát.*

Gavalier Uramék iránt már értvén Fölséged parancsolatját, fogom tudnom alkalmaztatnom ő Kegyelmeket. Egyik talám eddig is megholt Jósván, hol Revier Uram is igen megbetegedett, de az olasz doctor mustrálja magát; igazán írhatom Fölséges Uram, derék ember: az szegény Rédeit az másvilágrúl hozta vissza; más sok próbái (is) mutogatják: de bizony, többet tud az kettőnél!

Babócsai miólta mellettem vagyon, alkalmasint examináltam az liptai dolgot; s mivel tudja az maga ellen való szóllást, sőt azt is, hogy Szent-Iváni Márton híresíti ellene, valami desertor asszony szava után, hogy valaki (azt mondja Márton, hogy Babócsai) harmadmagával volt az sánczban, sok pénzt vitt ki paraszt-ruhában az magyar táborra, — igen kívánja cum sa-

*) A b. Sennyey Ferencz dandárnokkal lévő három ezred ugyanis a Károlyi által szabad kényén tartott tiszántúli zabolátlan, garázda hadtestből való volt, mely ellen a fegyelemtartó tábornokok örökké panaszkodtak, s melytől a földnépe félt és irtózott. Mindegyik méltán. (L. »Bottyán Életé«-ben az 1709-iki téli s tavaszi hadjáratok leírását.)

**) A fejedelem gömöri jószága.

tisfactionis praetensione az inquisitiót; azért, igenis, kiküldöm az hadi-bírót, s arra is köti életit: ha ő javallotta az recessust, hanem azt mondotta, midőn némelyek hátrább való hegyre szállani akartak, hogy, ha recedálni kezdjenek annyira, — el is menjenek; ratióját is adja szavának, s most relatióját írásban teszi. Az való, hogy disputálja velem, nem akarja reprobálni az recessust; kibűl látom: nem ellenzette, hanem javallotta is. — Én megvallom, hogy nekem is gondolkodásokot okozott vala: mert midőn egy felűl Dobsinára jövetelét parancsoltam, más felűl hozzák levelét, hogy nyavolyája miatt annyira van: ha az nap meg nem szabadúl az kőtűl, retirálni kell magát; s akkor érkezik szinte (Szent-Iványi) Mártony az históriával felőle, hoc addito, hogy feleségét s mindenit odavitette, szélin lévén Lengyelországnak. Meg is hadtam vala Andrási István Uramnak: siessen, s mit csináljon; s hát másnap csak compareál, s még maga kéri azok iránt satisfactióját, az mellyektűl én féltettem.

Az mi Csáki Mihált illeti, mivel Fölséged maga is úgy méltóztatott elsőbb kérdésemre felelni: ha meg nem arestálom is, *legalább főcommendójától suspendáljam*, — azért az következendőképpen megírt okokból hazabocsáttám két vagy 3 hétre, és azólta semmi levelét sem vettem; írtam kétszer már: siessen utánnam, — de váloszt sem tett, okát nem tudom. Én ugyan, Fölséges Uram, igazsággal írom, *nem kívánom atyafiúságáért* *) *portálnom az roszban*: de már talám jó volna *bevárni relatióját*; azalatt újjobban hivatom mellém, s ha elgyün, Fölséged parancsolatját elvárom alázatossan.

Balogh Ádámot én alkalmas opiniójával az diversiómnak bocsáttám által; mert akkor tért meg Pálfi Dívíntűl, s akkor mentem Dobsinára, az liptai operatióknak újjabb megindítására, s más reménséget is eleget beszéllettem neki; ha úgy hitte, mint hitettem, rosz vért nem csinál, — de úgy látom Antal mostani leveléből: ugyan csak Simonytornya már

*) Gr. Csáky Mihály testvére volt Bercsényi nejének, s mi tűréstagadás: hatalmas sógora meleg pártfogásának köszönheti vala gyors emelkedését a katonai pályán, melyen különben tehetségének kevés jelét adá.

az fundamentuma megmaradásoknak. Isten megtartja túl azokot, s megáld innen bennünköt is, csak Isten Fölségednek felvett dolgait vezérelje; kinek is kegyelmességében magamot ajánlom. Maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Fölséges Uram! Most hozák hírit: bizonyossan megindúlt az német tábor Zólyom felé; nem gondolom, menjen Liptónak, hanem mivel sok lajtorjás-szekereket hajtatott össze, azt hiszem, hogy Zólyomtúl az Jeresznyicsinek menjen, Korponátúl, és onnan Selmecznek cleire, s az szekereken életet fog hordatni Selymeczre, mert igen tiltották az falukot erről az ódalrúl. Megválik, merre mégyen? s mi marad, s hol marad? Penighogy Gácsot megmellőzte!

Az bezzeg rosz dolog, Kegyelmes Uram, hogy az pestis bent van már Egerben; már haza kellett eresztenem egészszen az egri hadat. Kivált az rácz hal igen, ki is űzték az városrúl őköt.

(Eredeti, egy és háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., részenként czifrákkal írva.)

64.

(Gr. Golowkin orosz főcancellárhoz.)

Tornallya, 8. 7-bris 1709.

Excellentissime ac Illustrissime Domine!
Domine et Frater Colendissime!

Kiowiae, 8. praeteriti mensis Augusti ad me exaratas Excellentiae Vestrae amicissimas magna animi consolatione percepi literas, quibus ex speciali amicitiae affectu et gratia adjungere placuit Excellentiae Vestrae descriptionem gloriosissimae victoriae, qua Deus intollerabilem jam quasi toti Europae ambitionem suo duntaxat spiritu volantis Regis Sveciae depressam et conculcatam esse voluit, Monarchiamque Russicam in hocce martiali theatro nonmodo suprema victricis gloriae laurea condecorare, sed et Suae Czareae Majestatis po-

tentiam totius Europae venerationi exponere, ut nullus vel non formidet, qui inauditam hactenus miratur victoriam, vel non confortetur, qui sincere tanta victoria gloriosam veneratur Majestatem.

Gaudium et consolationem animi mei, calamus exprimere nequit, et quidem tanto magis, quod Excellentia Vestra teste, Varsoviae ad obsequia Czareae Majestatis me existente, alacri animo me praedixisse Suae Czareae Majestati, recordari liceat, et tali quidem indubia fiducia, ut omnem Serenissimi Principis et Patriae nostrae spem Colligatione firmatam, in hunc felicitatis et gloriae Suae Czareae Majestatis casum locatam, pro extrema receperim consolatione. Rogarem Excellentiam Vestram pro gratia, ut Suae Czareae Majestati, praedictionem hujus gloriae, Varsaviae per me factam fuisse in memoriam, si liceret, revocare dignaretur; cui tribuat Divina Majestas omnem felicitatis continuationem, pro immarcessibili Majestatis Suae gloria, et gentium in eo sperantium consolatione.

Quod cursorum per Ungariam et partes nostras transeuntium attinet: assecuratam in eo Excellentiam Vestram esse volo, quod omni studio et diligentia securitatem eorum curabo; quia nihil est, quod me a servitijs Suae Czareae Majestatis retrahat, cujus clementiae me aeternum humillime devoveo, Excellentiae vero Vestrae fraternae amicitiae ac favorabili affectui sincerissimo commendans animo, maneo.

Külön negyediven:

Excellentissime Domine!

Binas Domini Brigaderi Le Mehr literas lator praesentium rite attulit. Humanissimas Excellentiae Vestrae refero gratias pro omni honore eidem Domino Brigaderio praestito; et quia Excellentiae Vestrae notum erit iter ejus: proinde hasce eidem datas responsorias nostras Excellentiae Vestrae recommendatas esse peto. Notificandum praeterea habeo Excellentiae Vestrae, praeter officiales illos, quorum listam nuper Excellentiae Vestrae transmisi, esse adhuc alios, circiter 35 Svecos, officiales et gregarios, qui dimissionem suam in Patriam poscunt et securum cum passu transitum; inter quos unus Supremus

Vigiliarum Praefectus et aliqui Capitanei, ac minoris ordinis officiales reperiuntur. Cum vero horum numerus et conditio considerationem vix aliquam causare potest: credo Excellentiam Vestram non difficultaturam eorum in Patriam reditum, quin imo realitatem praemissarum informationum mearum et ex hoc cognoscat Excellentia Vestra, quam quidem realitatem et Suae Czareae Majestatis Serenissimi observantiam testabitur ipse Excellentissimus Dominus Urbik, Plenipotentiarius Suae Czareae Majestatis, hic satis clare informatus. Dum itaque sinceram amicitiam et favorem Excellentiae Vestrae confirmandam peto, Eidem me commendo, et maneo.

(Eredeti, Bercsényi kezével irott fogalmazat, fél- és egynegyed íven, negyedrétben. A megelőző levélhez csatolva.)

65.

Lapojtó, 12. 7-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Utulsó levelemben írtam vala Fölségednek, hogy Zólyomhoz ment az német, — de egészszen belészállott Szalatnyába, s azon éjjel még elment egy része, úgymint szombaton és vasárnap között, elhiszem, Rétei Jánosék ellen, kik Bajnócznál megfordúlván, Bicsín Ocskainak 80 katonáját szorították s levágták, és az ifiú Ricsánt is némely rabokkal elhozták Újvárba; kire nézve, csak elhiszem, megtért eddig azon német is.

Az Dunántúl szomorú hírek vannak, s csak elhiszem, eddig Beszprím is oda van. Újvárban ezen acclusából *) meglátja Fölséged, mint vannak? Azért minden dolgomot majd ennek orvoslására fordítom; noha valami hajdú-próba is vala eszemben: de haszontalan, nem jó bizontalan próbát praeferálnom Újvárnak.

Nekem is, másnak is írják széltiben: Beregszászon volt követje az svéciai királynak, és Munkácsra várják.

Micsuda postscriptumot küld — ez éjjel veszem — Bertóti

*) Hiányzik, úgy Berthóty utóirata és Bottyán levele is, melyek alább emlittetnek.

Uram, megküldtem alázatossan Fölségednek. Ista sunt pessima, si vera. Én Újvárt nem gondolom, ha belső rosz nincs benne, hanemha az túlsó progressusa adna ösztönt neki, — máskint nem gondolom. Egerben sem igen jól vannak az belsők, most examináltatom azt is.

Ezeket kelletett Fölségednek alázatossan tudtára adnom; mit lehet cselekednem? megírom alázatossan csekély dispositióimot. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Bottyán levelét is accludálom, noha — gondolom, — az originálist maga is elküldte.

Kapi-vára iránt Bertóti Ferencz Uram az én opiniómban van, hogy az csak pártolásnak praetextusa; én azért oda senkit nem rendelhetek, s nem is méltó, mert eleven kútja sincs; azzal bíztatni sem kell, — példája az trencséni díb-dáb vár *) az ollyan helyeknek.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

66.

Bénánál, 14. 7-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ma, jöttömben tanálám elő Fölséged 10. praesentis költ staffetáját, kibűl alázatossan értem parancsolatját Fölségednek, hogy tovább is az pataki pricipium szerént folytassam az hadi dolgainkot; s ugyanis jól méltóztatik Fölséged mind tehetségemről s mind igyekezetemről ítélni, s igazsággal írhatom, Fölséges Uram, impatientiámot, hogy az egész ország előtt kevés hírű ellenségnek nem tudunk mit tenni; de ám legyen Isten akaratja! Bár már csak ebben maradhatnánk; ugyan csak consoláltatott az föld is recessusával s az passusok

*) Lietava, Lednicze, Oroszlánkő, Óvár, Budetin stb. Trencsény megyei apró hegyi várak értetnek, melyek az 1708-iki év őszén egymásután tártanak kaput az ellenségnek, igen csekély ellentállás után.

bévágatásával, mellyet mi egy felül, s ő más felül parancsolván, felicissime meglett, pro voto utriusque partis. Most lemmát akarok iratni az vágásra: T i m e n t e m t i m e!

Gács iránt, Kegyelmes Uram, régen azon consideratiók forgottak előttem, az mellyeket Fölséged méltóztatik emléteni, s ugyanazért ápolgattam vala eddig is, és az Andrási Pálnak Breznyó fölé való küldése s Beszterczére az asszonyoknak biztató üzeneteknek hitele, úgy látom, férehagyatta most azon szándékát az ellenségnek, ki is Szalatnyában volt eddig s tegnap is; soha ki nem tanúlhatom igazán az sok jó ember relatiójából: az mely része Bajnócznak indúlt vala, Rétcziék hírire, és Liptóban Rosenbergben, ha megtért-i? Ki úgy, s ki nem hozza. Az portázáshoz nem bízhatom, noha lovas is kevés, gyalog is, már az falu elől is hozták el marháját: de senki ki nem gyün. Nincs több az nyereszniczei passusnál nyitva, azon Zólyom mellett kell elmenni, s nem késhetik oda az lovas, mivel nincs több útja. Az gyalog mászkálhatna az vágások közt, ha jó volna: de hamar megúnja.

Mindennap hozzák hol ide, hol amoda való indúlását; Isten tudja, mikor! Azt csak elhiszem, Haiszter indúlását várja, s az maga írása szerént Szécsénnél kívánnak egyezni, s nem Gácson kezdik, s akkor Nógrád vármegyét jobban bírhatja, mintsem Gácsból: mert Gácson túl csekély rész van már az passuson innen Nógrádból. Mert már nem hiszem, Gácson kezdje, hanem azon végzi; s én, csak megvallom, *desperáltam Gácsrúl, jobban szeretném elhányatni, ha ideje s nem Forgácsé volna; magamtúl nem cselekedhetem.* Semmi híával már nem volna, csak ember híával: mert valóságossan megiedt ember vala már is Tamás.*) Eleget törődöm s keresek, de nem találok embert belé; most Nyárádiért küldtem, — de az is ollyan magaeső ember.

Harmadnapja alázatossan megküldöttem Fölségednek az újvári levelet; kire nézve kívánván mindenekfelett arrúl provideálnom: már útban lévő mundír cleiben küldöttem, és mindenfelé expressusokat bocsátván, hátmegűl viszik. Eszterházi Dániel Uramot penig ma Szécsénhez indítottam Csa-

*) Ebeczky Tamás, gácsi várparancsnok.

jági brigádájával és Károli Uram hadával, *) ki is lehet circa 1400, tisztekkel együtt, Ebeczki Istvánt Szalai ezerivel, úgy, hogy ott holnap összevárván az mundírt és pénzt, indúljanak le az Garam mellé. Újvárban is hírt tettem: eleikben gyüjenek akkor azon hadak, és Csajági annyi gyalogot, az mennyit az circumstantiákhoz képpest kívánnyi fognak, vigyen bé magával, s maga is bennmaradjon Csajági, ha szükség.

Ezek így véghez menve, Dániel az több gyaloggal pro securitate passus marad, Ebeczki petekírolja az lovassal. Azalatt, ha Pálfi bagázsiáját félti, lemegy, ha Haister nem gyün; mindenikre vígyázván, retirálja magát az Úr (Eszterházy) az gyaloggal. Midőn Pálfi Haisterrel megegyezik: ha Újvárt akarja, (kit nem hiszek,) oda kell menni, ha Szécsénnél? idegyün Haister, Balogh István túl 5 regiment lovassal nyomában légyen, Bottyán Hatvantúl Vadkertnek jövén, Baloghgal egész corpust efficiálnak, háta megé; Dániel Péter-Vására felé az hegyekben nyomúl az gyaloggal, én penig Szent-Péteri, Mikházi, Orosz Pál és Rétei Görgy ezereivel az Rima mellé szállok Ráhóhoz, az honnan útjában leszek az tiszóczi passuson Murány és Szepesnek, oda is lehet szemem, utánna is ereszkedhetem Pálfinak, ha alábbmégyen az Garam felé.

Ha penig erre fel akar nyomúlni német uram: Ebeczki, Sennyei Urammal előtte felnyomúlnak hozzám, s én ismét innen esvén, Medvesallya felűl lehet communicatiónk Péter-Vására felé. És így ha veszem közbe, secundum principia, — ennél jobbat gondolnom nem tudtam Fölséges Uram; hanem, ha nem gyünne Haister, s megtérvén Újvárból az késérők, s még sem mozdúlna Pálfi: úgy Zsilíz körűl múlathatja magát Dániel Úr, ad avocandum; de meghadtam: azzal ne is igen siessen.

Szintín most veszem Andrási Uramék leveleit; azok is csak iparkodnak, az mint látom, de semmire sem mehetnek.

Midőn ma indúltam, hozták csak azelőtt Kókai levelét: valami Esztergambúl jött ember hozta hírűl, már Veszprémet is megvévín, az népet kibocsáttá, s maga is ma vagy holnap Esztergamhoz érkezik, és tegnapelütt valami bagázsiáját hoz-

*) A Sennyey-lovasdandár.

ták is már Zsilízhez. Feles hajó provisiót is szállítottak Esztergamhoz. De én annak hitelt még nem adhattam, mert inkább hiszem: nem hagyja már szegényeket respirálni túl. *Nem hiszem, már* capitulatióra *ne fakadjon maga is szegény Antal, vagy kézbe adják, mert látják: nulla redemptio; sohult sincs módja az eljövetelben.*

Gerhardné Asszonyomot éppen ma beszéltem le az bémenetelről (Beszterczére), kivel az ura nem tudván mit tenni siránkozására nézve, hozzám hozta, s az ura előtt kimondám az mondóját, bíztattam is, fenyegettem is, s az passust ki nem adtam, s már visszamégyen Rozsnyó s Eperjesre. Ebeczki Tamásrúl is úgy hallom, akaratja nélkűl, szitokkal s átokkal eresztette, de csak nem jő. Kovács Jánosrúl nem hallottam.

Török Peti oly részeg volt, nem is tudta: kihez vágott? Akkor, Bik László részegen meg akarta arestálni, — maga mondta Szent-Péteri Uram: nem kell már, az lövés után; másnap megjózanodván, akkor tudja meg: miért lőtték? Arra azt mondja: no, meg kell nékem ezért halnom, ha az sebben nem is! Lóra mászott, s általment az Tiszán, és két hadnagyát tanálja Szent-Péteri Uramnak, s azt mondja nekik: mondják meg Szent-Péteri Uramnak, halálnak fia, — bocsásson meg neki, ő érdeme szerént nyerte, s nem úgy, hanem ha megölték volna is, ollyan embere; mennyi, micsuda vétket tett ő, de nem is tudja, csak hallja, — bocsásson meg neki!.... Ezzel igen placáltatott Szent-Péteri Uram, s maga is recognoscálja; mindazáltal utánnaküldött Bik László más hadnagyot, hogy megarestálja. Ego interrogavi.

Az mi az külső dolgokot illeti: ma írják Gyöngyösrűl, egy svéciai Generális van az királytúl Fölségednél, útat kér Urának; *az királtúl van passusa,* de az *czártúl nincs talám erre.* Ha még ollyanformán talpra kaphat az svécus: nem kis *hátrája lehet reménségünknek, mert nem lesz bátorsága új hadba keveredni az czárnak írettünk.* Az Augustus universaléja is kimaradt az acclusábúl; szerettem volna látni: ha ad recipiendam coronam megyen-é? vagy novum electionis, aut solum vocationis praetextum publicat? Mert az receptio abdicati, videtur esse contra Confoederationem liberae electionis. Bárcsak ugyanis inter Respublicas lenne meg az unio, és inter

pacta conventa ponerctur novo juramento firmandi Regis, et prohiberetur a colligatione Caesarea. Mert, habár hivatlau ment is már bé: de ha bément, marasztatlan is béül most székiben. Nem is hiszem, ha az 40,000 tatár hírit meghallja az czár: ismét szükségesnek lenni ne ösmérje, — noha jobban lehetne bíznya az békességhez, si intra duos litigantes, tertius gaudere posset.

Azalatt javallanám alázatossan, Fölséges Uram, hogy praemálnánk az *mediatióját idein az czárnak, még ki nem ösmerik, mit akar?* Mert csak úgy látom én, az *Dialogus nem az elméjekhez, sem szívekhez való.* Ezt nem ex praeconcepto, hanem maga se vegye észre, mikint ugratja bé az ember? Úgy veheti hasznát azután, a sto ciniti poz sie stalo.

Okolocsáni Uram ismég valami lengyelekrűl ír; már késűn sűlve, magunk is csak alamizsnával élünk. — Ezzel magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Az nyomtatott hírekben írják Torre várossa feladását, citadellája ad 5. 7-bris capitulált; már eddig vége van, ha meg nem segítették, és hogy ismét az békességre Torsit (Colbert) várják Hollandiában. Ha most kezdi: meglesz tavaszig. — mondom most magam is.

Külön czédulán:

P. S. Bottyán írta: táborban szállott Szegednél a rácz, kire nézve elküldtem Kókait és Sőtér szegedi seregeit melléje, és megírtam: az Istenért, legalább salválnunk kellene az javában az embereknek által az Dunán; semmi segétséget sem nyújtani ily veszélyben, hazánk ily híveit így vesztenünk — rettenetes dolog! Isten szánja szegényeket!....

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként czifrákkal.)

67.

Ráhónál, 17. 7-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan megírtam ezelőtt Fölségednek: micsuda váratlan panaszszira nézve az újváriaknak expediáltam Eszterház Dániel Uramot, ki is Szécsénnél, tegnapelőtti elvállásunk után, várakozott az mundír érkezésire. Azonban sub dato 12. veszem újjabb panaszszát s igazán csúfos értelmő levelét az újvári Commendánsnak, kit Szluha írt clavissel, s maga is ír külön, s mintegy *vádolni suspicióval láttatik az Commendantot,* és declarálja az tiszteknek s az köznépnek *roszúl beszéllísit,* s egyszersmind küldvén ezen accludált Antal Úr levelét is; *) s azt írják, hogy azólta 7. költ más levele Jánosházától, kiben írja, hogy Veszprímet akkor obsideálta már Haister, s nem lévén reménségek hozzája, s consequenter semmihez, magát az főrendekkel salválni akarja szegény Úr, *csak lehessen, Csalóközön által.* Az mint is minden hadakot Újvárból hagyott napra expediálnak eleiben; s ezen úgy megütköztek, hogy Újvárban elhitették — látom — magokkal: Pálfival mivel nem bírhatunk, (quasi vero!) az minket occupálni fog, és Haister Újvárt megszállani. Kit én teljes lehetetlenségnek látok, hacsak készre nem megyen, s látom, *Szluha azt supponálja, Pozsombúl írván.* El nem tudok igazodnom, mert most is keménkednek ottbenn, kivált az Commendant, nemes- és tiszteket az Confoederatió szegésiért condemnáltatott, ellenére Szluhának. Ezek, igaz, nem egyesek: de Limprechttel csak egy követ fújnak az Commendanttal. Igaz lélekkel irom, nem concipiálhatom dolgokot; sem ideje, sem módja azon consternatiónak. Annyival is azért szükségessebbnek láttam sietni Csajáginak, kit valóban jó informatióval bocsáttam, s mennél több s biztosabb hajdúját vigye bé, s jó tiszteket, semmit se várakozván az mundírra; ez elmúlt estve meg kellett indúlniok Szécséntől, s ha-

*) Ma már nincs itt. Talán Eszterházy Antal levelei között meglesz.

csak megelőzhetik Haister általjövetelit, — semmit sem félhetek Újvár iránt. Minthogy penig az újvári had máshová megyen, meghadtam: az Garamtúl vegye fére magát Dániel, és Ebeczki, Sennyei Uram brigádájának részivel vigyék által az gyalogot; mert mindenekfelett valónak tartom.

Gyütt desertor Zsilízből, ki is elsőben Haister várását mondta, s azután ismét úgy beszélték ott benn, hogy 300 szekeret várnak. kire bennvaló provisiójokot s még az szénát is felrakván, az bányákra gyünnek, s elhányják az sánczot. De Újvárhoz is mehet az; omnimodo, talám nem rosz arra való menetele azon Dániel Úr corpussának, az ki *vagyon másfélezer gyalog, kítezer lovas mind is;* én penig 5 regimenttel — *kítezer nincs — itt fetrengek,* mert mi haszna útban hevernem? Akár merre menjen, — nyomában esem. Bottyánnak is megírtam: rácz históriáját végezvén, Hatvan s Vadkertnek tartson; vele s Újvárnál már 10 regiment lovas van.

Pálfinak csak nem tanúlhatom ki ereit Szalatnyán; ma veszem Andrási István levelét, hogy 4 regiment van Rosenbergen: Stainwil, Altham, Ulfeld, Wolfszkel, — mind is 1200. Úgy nem sok lehet Pálfival, s azért bukott meg; de az kémek soha igazán s ketten egyeránt nem hozzák. Csak azt lesi, hihető, honnan erumpálunk?

Revier Uram meggyógyúlván, már Beszterczének akar menni az gyaloggal; de mi haszna? hanemha Dánielre menne Pálfi. Ma várom ide Revier Uramot; ha Újvárban szalaszthatnám ad revidendum, jobb volna: mert, hacsak mi ott nem teszünk, míg az idű engedi, jót magunkkal, — oda lesz Nógrád vármegye; nem hiszem, nem annak bíztjában emészti az bányák körníkét; mert már ott bizony szalmáz, ott nemha postírungoz! Ezen ereje nem elég, hacsak Haister minden hadát által nem hozza, s nem csak liniázza túl magát Beszprém után. Isten akaratja!

Ma gyütt hozzám egynehány hajdúja Fodornak, kiket az esztergami hídon bocsáttak által, innenvalót 230-at, fegyver nélkűl; az többi túl oszlott. Mondják, volt 2000 ember benne,*) az ágyúgolyóbissok elfogyott volt, egyéb semmi; ma-

*) Simontornya várában.

gok német tiszteire *) és az túlsók rémültségire vetnek, s bíztak az tisztek capitulatióhoz, hogy minden bagázsiával elbocsátják, — de mind az, s mind magok rabbá lettek. Csak hamis a hiti az ebnek!

Csáki Mihálynak sem levele, sem maga nem érkezik; nem jó volna-í Fölségednek magához hivatni, *mint ha követségben küldené az electióra, ott lívín azelött is?* Mert addig nem jó fognom az *inquisitióhoz, kit intrepide sürget Babócsai; csak szóval tartom itt, tudva s próbálva.* Sőt csak Csáki Uram adná bé reportumát, — már mind megvan az többi. Fölségednek küldeném, s úgy lehetne jól az dolog; a híával a latere Babócsai Uram instantiájára is hadd menne az inquisitió, csak *Csáki ne gondolna valamit belőle, Forgács példájától iedve.*

Az üdű noha homályos, sem esső, sem nem esső, sem jó, sem rosz, sem árt, sem használ; de talám mind rosszabb üdűt ad Isten Haiszter boszújára, s az pestis is megtartózkodik, az ki már az én nevezetes Csátomban is bent van. Isten megtart bennünköt; meg nem hal (pestisben) az fegyverviselő, — azért éjjel is abban hálok. Úr-Isten, adj jót hallanom az Oszudar (így) felűl, kit kívánva maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Egerben már solemnissime van az pestis.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részenként titkos jegyekkel.)

68.

Ráhónál, 18. 7-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Újra újítják az újváriak magok megszállásának hírit; de az mely tiszt hozta az levelet, semmi confusiót sem mond lenni az vitízlő nép közt, sőt el sem hiszik. Hanem 15. írják

*) Fodor László ezrede ugyanis részben szökevény és oly fogoly németekből állott, kik Rákóczinál szolgálatot vállaltak.

onnan: semmi híre Haisternek, s ugyan az nap írják: Szőnyhöz érkezett, Viard Tapolcsánhoz, élést parancsolnak Tapolcsánhoz és Sókhoz. Mások 5, vagy 6 száznak írják Szőnynél az németet; inkább hiszem: passust őríz, megtudván arra lenni communicatiónkot.

Holnap kellene Csajáginak költözni, *) csak az esső s vizek ne akadályoznák. Meg nem írhatom, Fölséges Uram, micsuda bajom volt *Csajágival, hogy nem lesz vicíje, s nem recognoscálják érdemit,* etc. De mégis cum bono spiritu indúlt, csak mehessen. Az *Commendanthoz* (Berthóty Istvánhoz) *suspiciót tart, Szluhához feit köti.* Nekem, látja Isten, már nem fér fejemben; ha volt is szándéka. — kifogyott az üdűből. Isten ítíletit el kell várnunk!

Írja Szluha: *Szirmaitúl tudja,* hogy 11. praesentis érkezett curír hozta: az franczia megverte az németet, 6000 ember és 2 Generális veszett, nem tudja, hol? de Flandriát emlegetett az ki hozta, noha örömét meglőtték az flandriai város megvételinek Komárom- s Esztergamban, elhiszem, másutt is. Írja azt is, hogy Pozsonból már dictalis punctumokot felvitték ad ratificationem, és hogy *bízik az fördőhez Szirmai, mert ha insinuatió lehetne: reménlení, most reáállnának a békességre.* S ugyan ezen okból kívántam staffetaliter alázatossan megírnom Fölségednek; bölcs ítíleti Fölségednek rajta! Talám az *passus már nem ártana, mert most még reménség alatt vagyunk; még ki nem látjuk: az czár visszajött,* possumus et bene sperare, et laborare sub spe; mert, csak megvallom, *kerítő nélkül nehezen fírünk jól össze.*

Rettenetessen oszlik az hajdú kiváltképpen, az katona sem gyűl, semmi haszna írásimnak; az vármegyék, látom, csak fenthadtak mindenen, — nem tudok, látja Isten, mit tennem. Én azonban magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, mint

Fölségednek

igaz, alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

*) A Garamon, Érsek-Újvár felé.

Az magyari révből hoztak prófuntot, kit Séllye-szerediekkel késértek, — Beleznai felverte s elnyerte; 14. vitték bé Újvárban, 84 hordó liszt. Az pozsoni marhát is elhajtották, rabokot is vittek bé. Azért haragusznak Újvárra! Ha meg nem szállja is, de azt elhiszem, körülszállja, valamint lehet.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; helyenként czifrákkal.)

69.

Ráhó, 20. 7-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan veszem 15. költ parancsolatját Fölségednek. Az accludált manifestumokból látom: megadta magát szegény nieboszczik Stanislaus, Augustus penig virtust akar csinálni, hogy az indispensabilis necessitasnak engedett, quasi ex amore et commiseratione malorum Reipublicae, és nem emlékezvén az detronizatiórúl, mintha érette lett volna az Confoederatió, úgy akar hazamenni, — mint Serédi Benedekné udvarhoz. S azt tartom, *elhitetik az czárral, hogy restitutiója sit de gloria ejus; kiben ha csak az Asszony* (Sieniawska) *nem tesz fordítást, nehezen hiszem, megcsalatkozzék Augustus, — de bezzeg, megcsalja lengyel uramot! Bár csak békessiggel, ha máskint nem segítene bennünköt jóra!*

Nekem nagy reménségem volna még *Augustushoz is; ha kívánnak jót velünk tenni az lengyelek: inkább uniálódnánk velek.* Mert, ha gloriájához bízhatnám, azt mondanám: *transferat oblatum suum in Hungariae coronam czarus,* Fölséged iránt; de még most is *több félelmet, mint generositást magyarázok a czár békessigkérísibül,* s még annál is jobban meg*ied az tatártúl.*

Az való, hogy exivit vox inter populum, s mindennek nagyon nevelkedett reménsége van itt mindenütt, s már communiter kezdik ismét irogatni, hogy az svéciai király, Generálissa nevezeti alatt, maga volt Munkácson, kivel Fölséged titkon volt szemben, s nem volt két embernél többnek szabad látni, és hogy 15,000 muszka már megindúlt segétségünkre.

Az tartandó consultatiórúl bizony, Fölséges Uram, nem tudom, mit írjak; szükségét nem tudom, hasznát nem látom hanem azért hogy eddig mindenkor megvólt: ne láttassék vagy reménségünk, vagy szokásunk változni; de se ideit, se helyét most még tudni talám nem lehet, se penig előtte az quártélynak; mert azt — úgy látom — az ellenségtűl kell várnunk. Idíbb ugyan az pestis ha tenne akadált, külömben talám még securussabb helye lenne annak Patak. Mert

Ma érkezett egy Wedekindt nevő granadíros kapitány Beszterczérűl, más desertorral, az ki utulsó kapitány lévén Zay Uramnál, obsitje van, onnan Lubomirszkihez s onnan az németekhez ment vala, s már régen köztök volt szolgálat nélkűl, harmad napja szökött; észrevették s megűzték, az erdőt kapta nyakában, gyalog szaladtak ketten; alkalmas relatiót teszen az ellenségrűl, s azért küldtem, íme, alázatossan relatióját Fölségednek;*) kibűl látszik, hogy Haistert várván, az Szepesség felé szándékoznak quártélyjokat vinnyi, s netalán tovább is, kit én legrationabilissebbnek tartok, s nem is gondolom, Szepesnél s Nógrádnál tovább kívánjon az idín terpeszkedni. Szóval beszéllette, hogy nagy comoediával várják az jesuiták (Haistert) Beszterczére, és hogy Gácsnak megszállását tilalmazta Pálfinak: hogy, ha meggyün, maga megyen oda.

Gácsrúl ugyan, Kegyelmes Uram, örömöst teszek dispositiót: de embert belé tenni nem tudok; az sánta lábúért elküldtem Kassára, ha azt onnan nem lesz káros kihozni; de, csak megvallom, én ahhoz nem sokat bízhatom, hogy Gácsot megtartsuk. Hasonló baj, Fölséges Uram, Scsavnikkal, Batizfalva és Márkusfalvával; nincs ereje jó, — mégis erős lesz ellenünk! Ha (őrséggel) megszállítjuk: vesztése új lárma; ha nem szállítjuk: elbontása, lármája s panaszsza az uraiknak. Tél az üdű majd, az adhat bíztatást megszállításához; de mi haszna, ha 50 vagy 60 embert beliteszünk is — rosz lesz az feje!

Az királyi városok: Kézsmárk és Lőcse nagyobb consideratiók, azokot praesidiálni szükséges; ha keveset teszünk belé, — semmi; ha sokat: sok nép fogy; már is úgy szökik

*) Lásd mindjárt alább.

óránkint az hajdú: nincs Urbán és Nyárai két brigádájában 2000 hajdú az mezőben Andrásinál; ma fizetnek, holnap szökik, senki sem bántja. Mellyeket szükségesnek itéltem Fölségednek alázatossan megírnom, s vennem ezek iránt kegyelmes parancsolatját: mitévő legyek az városokkal? Mert Kassában mind is befér az hajdú; nyitva hagyva az városokot, — magunk adjuk kézhez.

Revier Uram meggyógyúlt s hozzám gyütt; kívánván Újvárrúl beszéllenem, s proponáltam bémenetelit, kihez semmi kedve, ezelőtti ottbenn létinek sem ösméri remuneratióját, etc., etc., és azt mondja: sem ideje, sem módja, factió nélkűl az ellenség megvehesse; ha Csajági bémehet: elmúlik az; ha bé nem mehet — maga (Riviére) nem segét rajta! Végre ugyan resolválta: Fölséged kedvéért bémegyen, de úgy, hogy az *capitulatió előtt kigyün!* S csak megösmértette magát: azt hiszi, *veszni indúltunk, azért ki gondolkozik;* *) és így ment vissza az gyaloghoz, mivel még sem Haisterrűl, sem Csajágirúl hírem, addig disponál bagázsiájárúl: ha szükséges, bémehessen; kirűl Fölséged parancsolatját hogy vehessem, curíromot küldöm, mert nagy szükséges emberünk lévén: nem lehet resolválnom magamtúl sem bémenetelit, sem bé nem menetelit.

Instál azon is alázatossan Fölségednél, hogy az jószágát már elfoglalták, s várja resolutióját Fölségednek vagy pénzűl, vagy jószágúl, mert mindene indisposite van. Maga is írt vala Fölségednek, — nem vehette kegyelmes válaszszát Fölségednek.

Másodszor is olvasám August pátensét, habet speciem intrusionis sui, et nullam mentionem czari, — lehet még abbúl akadályja is! Úr-Isten, áldj meg bennünköt!

Midőn ezt írnám: veszem András István Uram levelét, kiben írja, hogy Majerfeld svéciai Generális érkezvén, Otlik Uram írja: az muszka czár passusa van nála, kérte, — semmi sincs, hanem az svéciai királyé. Nem mert Lengyelországra menni, hanem Andrásival iratott Toletnek: adjon passust, Sileziára; és hogy czár békélleni akarna, de az svécus nem akar, mert már törökkel, tatárral Podolyának indúlt. — Ezc-

*) T. i. külföldre vonúlni, a hiven szolgált ügynek bukása esetére.

ket azért akarám alázatossan megírnom, hogy tudva lehessen, másutt is mit beszélt?

Augustusrúl írja, hogy oly híre van az széleken: nem kívánja bémenetelivel az királyságot, hanem hogy Constantinust *) tegyék, kiért az anyja megfizeti Augustusnak kárait; de az Universalessa nem azt tartja. Incomprehensibilia sunt judicia Dei; majd meglássuk! Én azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel írva.)

70.

(Wedekindt Lénárd kapitány jelentése.)

Kurtzer Bericht, so viel ich beÿ den kaÿserlichen vernommen.

1.) Vor ohngefehr 3 Wochen war der General Balffÿ Willens, das Schloss Gatzsch ein zu nehmen, weszfalsz er auch zu Neusol etliche Pompen (sic!) probiert; er erhilt aber Order von den General Heuster, dasz er solches bisz zu seiner an Kunfft laszen anstehen, worauff er sich Zurück gezogen, undt stehet nebst den General Steinewil und Wiardt beÿ Schlattine, 2 Meilen von Neusol; sein Cörpo bestehet nicht gar in 2000 Mann.

2.) In Neusol stehet der Oberste Lombreut, mit 600 Man Infanderie, wobeÿ ein Leutinant von der Cavallerie mit 40 Pferde.

3.) Zu Inprisenebanÿ (Breznóbánya) stehet der Oberst-Wachtmeister Kreutzberg, mit 400 Mann, wobey 50 Mann Cavallerÿ.

4.) In Kremnitz stehet ein Capitaein, mit 100 Man.

5.) In Schemnitz stehet der Oberste Langelet, mit ungefehr 300 Man.

6.) In der Liptau anbelanget, stehet der General Tollet

*) Sobiesky János király fiát.

undt Ebergenÿ; wie stark sie eÿgentlich? Kan ich auffs genauste nicht wissen, alsz dasz Wolffes-Kelsche Regiment Dragoner bestehet in 8 Compagnie; auch hat der General Balffÿ noch 400 Man, 200 zu Pferde, undt 200 zu Fuss dahin commendirdt. Wasz sonsten der General Tollet an Infanderie dohrt bestehet, ohnegefehr in 500 Man; der Ebergenÿ hat ohnegefehr 300 Man bey sich, undt so balt sie wasz feindliches vernemen, muss sogleich die Guarnizon ausz Neusol dahinein reüten, undt von Ballffy seiner Cavallerie.

7) Vergangen Sontag war der Utzikeÿ (Ocskay) in Neusoll, welcher sagte, dasz der General Balffe briffe bekommen, dasz der Generall Heuster in acht Tagen ankommen würde, mit acht tausend Man, bestet fast in lauter Ratzen, und würden sie sich alszdan von da nach der Ziptz begeben, alda sich der Wintter-Quartire zu bemechtigen.

8.) Von den Hauptman Rust, welcher Untter-Commendant zu Schemnitz gewesen, habe ich vernommen, dasz der General Heuster solte gesagt haben: wen er sich über der Donau alles bemechtiget hette, wolte er sovort mit seinen Corpo hirüber, undt dieser Seitten auch balt ein Entschafft machen.

9.) Ausz den Reich hat man sonderlich keine Zeitung, soviel ich aber von den kaiserlichen vernommen, alsz nemlich von den Commendantten zu Neusol, dasz dieses Jahr gegen die Frantzosen nichts zu richten wehre.

10.) Die Victorie von den Musquittern gegen die Schweden ist gewisz, und hat der Schwede eine grosze Niderlage gelitten, undt wie ausz Brieffen, so ausz Sachsen und Schlesingen gesehen vernommen, verlautet, dass der König von Schweeden, nebst seinen Rest undt übrigen Ministres undt Generalen, völlig gefangen sein sollte.

11.) Der Sachse ist den 15. 7-bris von Buben aufgebrochen, und gehet in Pohlen; seine Armee bestehtt in zwölf (?) tausend Man.

Sonsten berichte, dass beÿ den keÿszerlichen ein groszer Abganck täglich ist, mussen die Leute sehr sterben und desertiren, undt sindt auch dieses Yar schlecht recrutiret worden, und habe ich von der Generalitet selber gehöret: wen

der Keyser ihnen nicht etliche Regimenter würde in Ungarn schicken, würden sie dieses Yahr nichts mehr tentiren.

In Felt-Lager bey Racho, den 18. 8-bris 1709.

Leonhardt v. Wedekindt,
ihro Hochfürst. Durchlaucht gewesener
Capitaein untter den löblichen Granatir-
Regiment zu Pferde m. p.

(Eredeti, egy iven, ivrétben, s. k., a megelőző levélhez csatolva.)

71.

Ráhónál, 21. 7-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnapi curírom expeditiója után, ez étszaka vészem accludált levelét *) Berthóti Istvány Uramnak. Szluha is ír az rabok dolgában, az ellenségről csak Commendant levelére mutat, hanem azt teszi hozzá, hogy az veszprímieknek némely tiszteit exequálták, az többit Bécsbe vitték. *Desperatióját tangálja* vagy két szóval: úgy hiszem mindazáltal, Isten bévitte az gyaloggal Csajágit, mert ezen levelekkel jövő tiszt már Varsánynál, virradta előtt tanálta, s a Garam nem lévén még úsztató, — ha csak lófarán is általhordották, elhiszem, az hajdút. Csajági írja, micsuda zelussal megyen; attúl félek már, sok is ne legyen!

Ugyanezen levelekkel gyütt Forgács Uramnak szólló levél is, minden acclusa nélkül, azért küldtem Fölséged kezéhez. E mellett illyen, vagy czen czédulát accludálja Szluha, hogy az Provinciális kívánná az jesuviták változását.

Ezen hírekből még ki nem lehetvén tanúlni szándékát az ellenségnek, semmi változtatást előtti, Fölségednek alázatossan megírt dispositióimban nem tettem; sőt megírtam ex superabundanti Bottyánnak: Haister útjára vígyázván, s Eszterház Dániel Uram tudúsítását is observálván, ha már az szegény Dunántúl valókon nem segéthet, fel tartson Hatvan s Vadkert közé; mert én Egerről már nem gondolkodhatom, —

*) Sem ez, sem az alábbiak nincsenek már csatolva.

Újvárt sem féltem, ha Csajági bémehetett, hiszem az essős üdő is akadályja lesz, mert már ma negyednapja itt nem szűnik; noha csendes, meleg esső: de ugyan csak nedvesét a hiával.

Gútához való szállását oly móddal, én annak magyarázom, hogy intercipiálni kellett hírit szegény Antal Uram Csalóközön által való szándékának; kirűl szegénrűl semmit sem hallani már.

Minthogy Pálfit tartóztatni akartam, hogy az Garam költözésén ne akadályoskodjék Csajáginak: ezen az tiszolczi passuson mustrálódtam; arra nézve rész hada Lipcséhez gyütt, s maga Beszterczén volt még tegnap is Pálfi. Már igazán csak mint az ágon ülű madár, úgy várom az híreket, Istenem kegyelmében bízván egyedűl, mert Isten s az üdű tehet jót velünk.

Elfelejtettem vala tegnap megírnom, hogy Rédei Uram egészszen meggyógyúlt, s igen-igen nagy könnyebbségemre vagyon, — Fölséged engedelméből hadd maradna, alázatossan kérem.

Micsuda írása akadott kezemhez Okolocsáni Pálnak, mellyet az túrúczi coetusnak írt, azt is alázatossan accludálom; mit mondanának hozzá az kezessi?!*)

Azt mondják, már Podolyában jár az svécus az tatárral; alig várom nagyreménségű vígasztalásomot, kit Isten engedjen mindnyájunknak örömére Fölséged által; kinek kegyelmében magamot ajánlom alázatossan, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k., egykét szava titkos jegyekkel.)

*) A kiknek jótállására t. i. 1707-ben, az ónodi gyűléskor bekövetkezett fogságából kibocsáttatott volt.

72.

Ráhónál, 21. 7-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Nem kívánván Fölségednek elméjét függőben tartani az Újvár felé expediált hadak iránt, azért mihelt vettem tudósítását Dániel Úrnak, íme, maga levelét alázatossan accludálom. *) Istennek hálá, nem lehet kétségem szerencsés bémenetelekről; már megtérések mint lesz? elválik, — kivált ha valami gyalogot is hoznak ki, — mind az Garam árja, s mind azalatt érkezhető német végett.

Noha, az mint ezen Szluha levele tartja, kit Csajáginak írt, (nekem eodem dato nem írta azokot), úgy hiszem, az Tatánál való német az karvai passust őrzi, arra fogván az communicatiónk ismég, avagy talám szándékát tudták meg Antalnak szegénnek; még az többivel persequálja Haister. Igazán, fáj az szívem érettek, — quomodo pereunt viri fortes!....

Az mely német Gútához ment, nem hiszem, — ha Mocsonakhoz nem is, — Séllyéhez ne menjen, az újváriak excursiója ellen. Nem érthetem Dániel Úr levelébűl: ha Zólyomig gyütt-é az gyalog német Zsilíztűl, vagy csak az lovassa? Mert ha gyalogja gyütt Zólyomhoz, — nem Újvárt czílozza, talám inkább Gácsot, az hová ma küldtem bé az kassai falábó embert; igen bíztatja magát, hogy míg lehet az succursushoz reménsége, addig nem gondol az bombával. Csak nem lehet nekünk sok Rátonira tanálnunk! **) Inkább tennék bele egy bardus embert, csak kaphatnék, mert bizony az meg nem állja.

Az micsuda intercipiált leveleket küldött, kikről emlékezik levelében Dániel Úr, azok Pozsonbúl Bajnóczra szóllók, nem méltók voltak az elküldésre; azt látom benne, — Paluska írta, — hogy Haister általgyün s az bányák felé mégyen, s

*) Ma már sem ez, sem Szluha levele nincsen csatolva, hanem csak Dániel urénak melléklete, hadtestének számáról, melyet lásd alább.

**) Ráthoni János a hős palotás-kapitány, ki Görgény sziklavárát bámulatos vitézi kitartással védte, míg elesett. (L. a labancz Cserey Mihály krónikáját,)

ők is (úgymint Bajnóczon) securussabbak lesznek, és hogy 4000 németet vágott az franczia an der Schalniz, — soha nem tudom, micsuda? sáncz-é? vagy Svaicz?

Már megválik, Ebeczki Uram megtérésével mi hírünk lesz az túlsó németrűl? Ha látom, ottan kergelődzik, — Újvárt sem féltve már, az üdű is benn van, — talám valamit kellene nekünk is újítanunk, ha Bottyán Uram is felérkeznék; mert *bizony nem igen van mind is több négyezer lovasunknál itt mind is*, azonkívűl Bottyánnal és Újvárnál Baloggal az ki vagyon. Ugyan csak valamit próbálhatunk talám, vagy ha *szígyen nem volna mondanom: nálom nélkül próbálhatnának.*

Valóban rosz dolog az, Fölséges Uram, hogy már pestises Eger nagyon, és hogy az várban is haldogálnak, vagy inkább csak betegesednek, s kiviszik halni. Már Miskolczig is elhatott; igen félek rajta: ide is ne származzék az sok jövőjáró katonaság miatt. Gyöngyös is ollyan már; az provisiónk onnan jár, — mint lesz? nem tudom. Én bizony, megvallom, Fölséges Uram, igen irtózom. Isten szánjon meg bennünköt minden nyomorúságinkban! A peste, fama (sic!) et bello, libera nos Domine!

Most hozák hírit: Pálfi holnap megindúl; csak elhiszem, az Garam-mellyékit nyargalja meg, az újváriaknak megyen eleikben. Isten megtartja azokot is! Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; helyenként czifrákkal.)

Melléklet:

A mai discursus szerint:

400	Ebeczki István,		
200	Szalai,	A gyalogsággal Csajági.	
250	Rétei János,	400	Szent-Péteri,
400	Orosz Pál,	450	Rétei György,
250	Mikházi,	200	Kókai } A föld csínyjára és
100	Baloghé.	150	Vajda } portákra nézve.
1600.		1200.	

Marad fenn: Balogh István; de minthogy kevés az ittvaló hada: applicáltathatnék Ebeczkihez. Maga személyje hol maradjon? nem tudom, mert az elsőre nehéz, pro Commendante, a másodikára nem egyenlők.

Latus praesentis status effectivi conjecturalis: 2800, Csajágin kívül.

(Eredeti, negyedíven, gr. Eszterházy Dániel kezével írva, és gyürüpecsétével megpecsételve.)

73.

Tornallya, 24. 7-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Az alkalmatlan üdők megjelentvén magokot: az mint Ungvártt bal felől, úgy kezdék lennem jobb felől; mellyet nem mertem végre várnom, Don Francesco *) protestatiójára is tegnap eljöttem az bagázsiámhoz, hogy meleg házban, ígíreti szerént 4 s 5 nap alatt meggyógyítson, s ma érkezém délelőtt, s nyomba hozák utánnom ezen acclusákot. **)

Nyavolyás Antal Úr ugyan nagy Isten csudájára marad meg, ha megmaradhat; bárcsak valami veri simile lehetne, az kivel bíztathatnám!

Újvárbúl confuse írja Csajági: még csak hertelen nézett két felé, de már is javallja *kihozni az commendánst.* Nem tudom, mint lehessen? s félek ab utrinque. Elhiszem, hogy sok nem jól esett, s több mint jól, s elhiszem azt is: privatorum odia privata, ex causa privata, stimulust ad Csajági tűzinek, kit, mivel magát *okosnak tartja*, nehéz moderálni, nam et consilia pro correctione reputat, quam ferre recusat, et defervescit. Tudom, Fölséges Uram, nem régiben mit méltóztatott Fölséged parancsolni az tisztek iránt, kiknek — igenis, — nem jó abaratlan forranyi magok levében: de, Fölséges Uram, most nehéz eret vágni, ha készszen nincs az kötő-eszköze, vagy meszszi; és így, megvallom, Fölséges Uram, már írásimmal

*) Bercsényi olasz doctora, Parizi Ferencz.

**) Már egy sem találtatik a levél mellett.

nem merem praecipitálnom ottan őköt. Sinamus eos sic manere, — megjavolnak egymástúl!

Dániel Úrnak reflexiója Eger, mert azelőtt is írták vala azt; de mivel tegnap más portás reportuma vala, hogy munitióért akar küldeni: inkább hiszem, azért ment; mert csak egy része, és sem Zsilíznek, sem Pálfinak mozdúlása. Azon 3—4 regimenttel Egerhez mennyi nem hiszem, Erdélyből sincs híre, eleiben gyünne. Az szegedi rácz csinál scrupulust, és nem lehetetlen: így két corpussal agálni ne akarjanak, ex contemptu. Maskint inkább hiszem, csak mégsem hagyhatja Újvárt.

Megírtam már Dániel Úrnak: menjen az elmaradt gyaloggal igyenessen Eger felé, és ha bé nem mehet is, az pestis az mennyire engedi, annyira közelétsen, s csináljon jó dispositióival rendet, s adjon lelket az Commendantoknak, kiknek már is nagy confusiójokot ösmértem az pestis miátt. — Bottyán ugyan jobbadúlását írta vala 18., de ha halálos: úgy is jobb lesz senkinél Dániel Urat oda közeléttetni, — mégis, disponálhat, — mert non habeo hominem.

Az rabok felül írtam vala ezelőtt: míg nem inficiáltatnak, szabadítanánk beszterczei rabjainkot erre Gács felé, subsistálnának velek Hajnácskőben, — már ezen intervenientiákra nézve is minek tartóztatjuk? Nyúznám repressaliában,*) ha volna kit, de az egy Iller; hanem vasazni, fenyegetni, s Bécsben iratni vélek, et reliqua, bíztam egészszen Dániel Úrra.

Éppen most írja András István Uram is: mintha Árvában harmadfélezer német érkezett volna, — nem capiálom. Pálfitúl 500 ment Liptóban, (azt mondják,) az ha megegyezett Ebergényivel, nincs annyi.

Úgy látom, Kegyelmes Uram, nekünk most fog kezdődni campaniánk; el kell néznünk: Újváron kezdi-é? vagy szakadozva? Amott üdűt veszt, s össze kell neki menni; ha szakadoz, — talám kezünkre adja Isten egyikét! Csak bár oly hadunk volna, az kinek cselédje nincs; de, Fölséges Uram, most sem gyűlnek az ezerek, 20—30 katona az jobbik sereg; az

*) A Heister által Veszprémben kivégeztetett kurucz tisztekért.

tisztek megtérnek: otthon sincs, s itt sincs az katona, csak lappang. Hacsak Isten s az üdü nem könyörül rajtunk!

Pénzünk semmi sincs, mindenfelől hiában faluz az assistentia. Kegyelmes az Isten, mindent jót adhat, ha ostorával próbál is bennünköt. Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Fölséged 17. költ s tegnap érkezett parancsolatjához képpest is, írtam vala Revier Uramnak, s ismét irok: de az bizony extremitást nem vár ottbenn, azt megmondotta. — Bertóti (Ferencz) Uramnak is megírom parancsolatja szerént Fölségednek, mit javalljon Lubomirskinek?

Az svéciai tiszt még is Szepesben van, kirűl íme mit írjon Andrási István Uram, alázatossan megküldtem, *) noha megírtam Andrási István Uramnak, hogy Fölséged híre nélkül nem lehet neki váloszt tenni, azért Fölségednek adja tudtára, hogy repraesentálni kell propositióját; hihető, ollyan habt er gelt az is!

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., néhány szava titkos jegyekkel.)

74.

Tornallya, 26. 7-bris 1709.**)

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Minekutánna utúlsó staffetám által, mind Antal Uram leveleit, s mind Haister megtérő hadának hírit alázatossan megküldöttem volna, vettem 20. költ parancsolatját Fölségednek. Megválik már, túl szorúlása az Dunán Antal Úrnak mi véget vét? Ha persistálnak, jóra is fordúlhat; de ugyanis, írása

*) Hiányzik.

**) A nap-datum tévedésből kimaradt; de a tartalom egybevetéséből kiderül, hogy 26-kán kelt.

szerént Fölségednek, nincs nehezebb, mint hogy in adversis bellis civilibus nec hospes ab hospite tutus.

Bottyánt halálán lenni írták; még csak communicatiót sem tud tartani, nemhogy általmehetne; máskint is, sem kedve, sem embere hozzá. Talám Isten majd pihenést enged nekik, s ha mi nem confundáltatunk, lehet talám még rajtok is segétenünk.

Újvárnak semmi fogyatkozása más nem lehet, hanem hogy pénzt nem küldhettem; hanem magam obligatoriáját küldtem, hogy a mellett adja elő az kinek van, s van is — elhiszem — Commendantnak, Szluhának. 20,000 frtot küldtem vala, egészszen sem kellett volna annyi, de csak imígyamúgy irogatnak felőle, mint távulrúl szokás, s attúl félek, míg az számot adják, addig más ne érje őköt; azért csak Csajági Uramra bíztam suo modo. — Revier Uramot ide várom, hogy, ha az ellenség motussa úgy mutatja, bé is mehessen, kihez semmi kedve; száma nincs, mennyiszer emlegeti az jószágának bonificatióját, s írhatom valósággal Fölségednek, hogy *desperált de nostris rebus,* azért nincs kedve.

Igaz dolog, magam is *Szluhára többet gyanakodtam,* de bizony mind Revier s mind Csajági *majd életjeket kötik ahhoz, és a másikot*) fíltik.* Nem tudom, Fölséges Uram, mint tanálhassam módját most már; mert Súgó itt van ugyan betegen: de annak is felesége Szombatban, *Barlóknéval**) egy testvér.* Talám el kell várnunk tudúsítását Csajáginak, mert énnékem úgy tetszik, csak simultatiójok okozza diffidentiájokot; zelálnak ex opposito inter se.

Csáky Mihály Uram iránt, Fölséges Uram, megvallom, elsőbb parancsolatjához képpest Fölségednek, *hogy commandója ne legyen,* gondoltam, nem vétek, s nem is hittem ennyi késésit; íme azért mindenestűl megküldöm Fölségednek mindenik tisztnek relatióját; ***) kit confrontálván írott dispositióm-

---

*) Berthóty Istvánt érti; s hogy Bercsényi és nem amazok sejtelme volt való, — megmutatták a következmények. Mert Berthóty hűségben halt meg, ellenben Szluha 1710-ben labanczczá lőn.

**) Barlók István, Pálffy titkára volt.

***) A liptai próbáról szóló ezen terjedelmes jelentések (ú. m. Andrássy Pálé, Riviére-é — térképpel, — Csajághyé, Babócsayé, Czelderé,

mal, lehet ítíletet formálni belőle, és azután az *inquisitió is mint légyen? punctumokot csinálni.*

Adná Isten, bár az Rhenuson általgyütt franczia csak opiniót csinálna bár, hogy (ha) fel nem is, — tartózkodnék legalább Haister alábbgyünni; de nekem egyedűl reménségem *az czár, ki ha akarja, Augustus is jónkra lesz,* s ha penig *Augustus akarja: az czár is jó lesz,* quia ex casu praesupposito habent se correlative. Nem ártana talám *oda is jó szót adnyi.* Bárcsak acceptáltatnék *az Confoederatio cum republica, obligatio regalis* excusaret eum in *Imperio, et sineret agere cum propria spe.*

Töltik az fejemet, Fölséges Uram,illyenek is, mert megvallom: nihil intentatum sit, dum praevidemus quae ferire possunt, provideamus, ne feriant. Látom, Pápai János Uram is valaha — hitemre — megvallja ezután, hogy nemcsak egy szava van az töröknek is, mikor hazud! Kevés mondja, — sok hazudja. Constantinápolyban is sokféle szél fog még fújni az jövő campaniáig.

Az gyűlést, hallom, újrakezdették ismét Pozsonban. Szegény Mérei íráskáját íme accludálom Fölségednek;*) obligatoriáit bé nem engedem vinnyi: de költségecske nélkül nem lehet hagyni.

Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Midőn elvégezném írásomot, veszem ezen annectált levelét Eszterházy Dániel Uramnak,**) s úgylátom, sok conceptusa változott az ellenségnek. Már azt kell kinéznünk, ha Pálfi megyen-é ezekhez? (ki is még tegnap Szalatnyánál volt;) úgy elhiszem, az Ipoly mellé gyün. — vagy

Szinayé stb.) Bercsényi által rendezve, egész külön csomagot képeznek a Rákóczi-levéltárban; általam lemásoltattak s külön fognak kiadatni, il letőleg feldolgoztatni.

*) Ma már hiányzik.

**) Szintén hiányzik.

amazok gyűnek fel Pálfihoz? úgy Szepest féltem, mert egyebet nem gondolok az quártélyja extensiójánál.

Haister bagázsiája nem hiában ment bé Győrré, mert Pálfi is Feldt-Marschal, — meg nem férnének; az irígység nem engedett többet általhozni talám az ellenséggel, noha ez is elég nekünk, mert így is csak vehet 7000 embert össze, extra praesidia. Csak attúl félek, ne confundáltassék Andrási gyalogja, és ne praeoccupálja az városokot, mivel hadat most nem küldhetek, mert Andrási István írja: annak sincs mit ennyi, s bizony, mi is csak naprúl napra tengetjük itten magunkot, s hát még tovább?!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel írva.)

75.

Tornallya, 27. 7-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Noha ez étszaka expediáltam curíremet: de ma 23. költ levelével Fölségednek consoláltatván, nem lehet hallasztanom alázatos válaszommal csekély elmélkedésemnek fantasiáját; tudniaillik, soha bizonyossat nem írnak: de mind az curírnak, s az zavatkai útnak nagy emolumentumát reménlem, s én azt tartom, egészszen most az *Úron* (hg Sieniawsky) *és az voiskón* az dolog; mert akárki mit higyjen lengyel uraimék közűl: de mind az orosz hiten van a most, az ki nincs is, Nicodaemus; az orosz hit penig *faitman ivoisko koli voliti!*

Tagadhatatlan, nagy confusio már *benn líte Augustusnak:* de valljon nem lehetne-í per cambium contentumot tenni *az ő spiritussának?* *) Mert én, megvallom, Fölséges Uram, nem hihetem, merészeljen *fegyvert kapni az császár ellen czár uram*, ex timore *aliantiae;* hanem 1-mo vel *colligatione praemissa cum Gallo*, 2-do, vel habita *pace cum Sveco unita*, 3-tio, vel in propriam *personam eligendam* Serenitatis Vestrae, et consequenter *unionem Reipublicae.*

*) Ú. l. a lengyel koronának a magyarral való fölcserélését érti, amazt Rákóczi, ezt Ágost fogván elnyerni.

Különben, hogy az minapi bölcsen, et vere non minus sapienter, quam generose irott Dialogus beléférjen Safirka s más Durda feiben, — én bizony nem hiszem; hanem pedetentim vezettethetnének mindazokra. Minthogy penig az 3 »vel« közül az utúlsóhoz bíznám jobban, — azért is, hogy szeretném, s azért is, hogy ugyancsak nehéz alterius ad apetitum comedere, — nagy alkalmatosságára s közelítésire gondolnám lenni az cambium közelítését. Én Istenem, bár most járhatnék ottan; több hasznot tennék, mint fekve itten!

Koropaczki még Szepesben érheti talám az (svéd) Generálist, mert nem hozták meg Tolettől passusát, s másfelí sem mér, sem akar mennyi; elhiszem penig, *azon elütti ratiobúl való ordere az.* De úgy is nem kis szeget ütne az németnek feiben, ha kivált megtudják quo-quo modo Fölségedtűl való függését, — mindgyárst csak azzal is egy tarisznyával nagyobbodik szíve hadunknak; mert minden *roszassága csak abbúl van, hogy csak egyedül az Istennel bíztatjuk,* tudja penig, hogy Deus per media operatur, — s mind az mediumot nézi az átkozott!

Quod domestica attinet: értem Fölséged parancsolatját az városok iránt, az tavalyi principiumban; de most est disparitas temporis: mert ott kezdi az ellenség, az hol tavaly végezte quártélyját, kiért vagy kívűl, vagy belől kell marakodni ante divisionem quarteriorum. Hogy penig, Fölséges Uram, mostani helyébűl, előle az ellenségnek, nyúgodni vihessük az gyalogot, — nincs módja; hanem meglehet, (s talám úgy is kell annak lenni,) hogy már régen nézvén Breznyóra, indúljon Andrási Pál Uram az egész gyaloggal Szepességre, quasi in Liptau, és tanáljon, ha nem mondom is, akadályokot, subsistáljon quasi de pane pro pane sollicitus, Kézsmárk s Lőcse között. Kézsmárkon van Urbán, Lőcsén Andrási recruttája: akár az gyűjön ki regimentihez, akár regimentje ahhoz, — docebit vis hostium. És mivel Revier Uramot idevárom hozzám, s ha Újvárban nem szükség mennie, (az mint látom, nem is,) igen jó lesz ő Kegyelmének ott járni, — bizony több hasznot is teszen, mint Újvárban már; mert neki is — úgy látom — csak kellve kell az jó.

Azalatt Fölséged parancsolatja elérkezhetik az váro-

sok iránt; mert ha azokot conserválni akarjuk: cum expositione praesidij kell meglenni, és így Kassa marad az mint marad: de Andrási Lőcsét, Urbán Kézsmárkot vagy Bajcsi megtarthatják, — talám télben még is tartózkodik, — csak legyen mit ennyiek, de hiszem, viderent illi, eltartják az városok bizony úgy, mint Besztercze az németet!

Ezt alázatossan jelentem Fölségednek: mihelt mozdúl erre az német Zsilíztűl, — már nem Újvár a jel, mindgyárst azt orderezem, az mit írtam följebb, Revier Uramot adjustálom az mint lehet most szóval; mert — hitemre — 3 frt sincs az cassában.

Feleségem instantiáját hogy Fölséged kegyelmessen teknéntette, alázatossan köszönöm; de nagyobb annál Fölséged parancsolatja: mert az feleségem instantiája csak 1000 magyar frtbúl álló vala, — nem azt, hanem Fölséged parancsolatját kell néznem. Van fundus, de nincs pénz, s nem is bízhatom hozzá; ki hal, ki éhezik, ki fut-szalad az országban.

Gondolkodtam azúlta is, minapi parancsolatjárúl Fölségednek, hogy mit írhassak: hol s mikor légyen az gyűlés vagy senatus? de nem tudom meghatároznom elmémet. Mert ha megférnénk quártélyban: akkor kiki provideálna de integro hadárúl; máskint csak utúlérik egymást az restantiák. Hanem ha valamely consolatióra való érkeznék Bremmertűl: (így) akkorra lehetne in nova spe, propositio nova; máskiut is, könnyen összeérkezünk már, mihelt valamely állapodását látjuk az fegyvernek.

Andrási Istvány Uram levelét Fölségednek alázatossan azért accludálom, hogy méltóztassék meglátni s ítélni commandójának formáját. Már megintettem ő Kegyelmét: ne csináljon respublicát, hanem, lám, eléggé fenték fogokot azelőtt némely tisztek, — azért bocsássa s küldje; de még csak egy helyét sem tudják változtatni az hadaknak, az mint tanálta őköt, úgy vannak. — Bizony, Fölséges Uram, (Andrássy) Pál is csak jé Her!... Szíve, szája, torka, gyomra helyén van, emberséges, böcsűlletes, commandótúl váró ember; nemhogy sokat praevidiálna, — de nem hiszi azt is, az ki rosszat mond, míg nem látja, néha. *Az kettő tenne egyet;* de az kár, hogy *úrnak szegén, — szegénnek úr,* s nem tudja Salamon imádságát!

Szegény Mérei levelkéje minap kimaradt vala; íme, alázatossan accludálom.*) és magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, mint

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Most hozzák hírit: szegény Bottyán vak sógor, tegnap 8. óra tájban béhúnta az másik szemét is.**) Isten irgalmazzon neki, — jó szolgáját vesztette in suo genere benne, mert fuit legalább bonae voluntatis!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként czifrákkal írva.)

76.

Tornallya, 30. 7-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában veszem alázatossan Fölséged levelét de dato 27. praesentis. Quis speravit in Domino, et confisus est. Az mint írásából látom Fölségednek, még jót adhat Isten *Augustus által is*, mert még semmi változását sem látom az *czár régi principiuminak. Azért kívánta az franczia ligát, hogy az anglustúl tam bello, quam pace lehessen securus,* s a nélkűl sohasem várhattam egész resolutióját. Unicum fuisset Dialogi remedium, de régen láttam: még *nem ért meg eszek annyira.* Az Respublicával való *colligatiónk ha lehetne, szívet adna Augustusnak,* s az adna kedvet *az czárnak.* No,

*) Ma már mind ezen melléklet, mind Andrássy István föntebbi levele hiányzik.

**) A vitéz tábornok, más adat — ú. m. özvegyének gr. Forgách Juliánnának a temetésre nézve tett egykorú följegyzése — szerint, nem sept. 26-kán, (este?) hanem sept. 27-kén holt vala meg; s ha a halálozás — tegyük föl: sept. 27. reggeli 8 órakor történt: úgy azt Bercsényi Tarna-Örstűl Tornallyára, gyors futár által még az nap megtudhatta. Lehet azonban az is, hogy nem ő, hanem az özvegy tévedt meg a datumban, a mi oly szomorú körülmények között könnyen kimagyarázható.

most csak el kezdem hinnyi: erre gyün már *király diák*, (XII. Károly) mert az mely okból *mégsem bocsátták által Maierfeldet*, nem lehet arra bizodalma, — et recrudescent omnia.

Szirmai még nem kéri, csak az passust; faciam spem.

Az ellenségről utúbbi informatióm Dánieltől íme micsuda; *) német levelekből is kitanúltam: egyedül Savoi dragony-regimentje, kinek indúlását, az mint írja (Eszterházy Dániel,) úgy hozák tegnap másfelől, fel az Garam mellett, de nem az Úrtúl. Várom óránkint, ha az gyalogja (Pálffynak) megmozdúlt-é? Itt tartom készszen Reviert, küldöm, ha kell, Újvárban; de inkább hiszem, Szepesre fog kelletni, — kirűl minap alázatossan írtam.

Szegény Bottyán halálárúl most gyüttek felesége emberei; utúlsó eszivel elbocsátá az Bácskaságra az hadakot, kik — hallom — haszon nélkűl tértek meg; Szent-Péterit küldtem közikben.

Nekem már térdemben van múlatsága kínomnak, s ott is múlóvan; ha alább nem száll, — hiszem Istent, 3—4 nap alatt talpalhatok. Az pestist megállítja talám majd az tél, noha csak ködös, dögös üdük járnak, — sem hideg, sem meleg.

Íme, újjabb levelét veszem szegény Antalnak. Isten kegyelme tehet jót velek!... Keménnyen irattam Szluhával, cum protestatione reservationis repressalium Haister crudelitásárúl: mert most contemnáljuk köznémeteken tenni, hanem aequorum (?) familiae servare possint exemplum crudelitatis Haisterianae in fructu. Noha excusálja már is az auditor, hogy ad gratiam victoris adták vala magokot (a veszprémiek), — mégis kibocsátásokat ígéri az kik megvannak. Hadd tanúljanak az micink, és hadd ingerelje Haister Istent az boszúra!

Nekem nagy reménséget nyújtott *az Fejedelemasszony* kezdett munkája *Augustussal*; talám többet tehetne ottan Bremmer, mint másutt. Azt látom, *decretorius nobis hic annus est; vel pax, vel nova spes firma.* Osztán, igen megváltozhat-

*) Sem ez, sem Antal úr alább említett levele nincsen már csatolva.

nak még az dolgok, ha az 40,000 törökből csak 1000 lett! Istennek munkája megfoghatatlan. Ut-ut sit, én ugyan csak élek s halok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, részenként titkos jegyekkel.)

77.

Tornallya, 1. 8-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnapi alázatos levelem után, most veszem Fölséged curírom által küldött válaszát. Az sok »Cito« inkább gondjait enyhíteni kívánta Fölségednek, s ugyanazért küldtem curírt, hogy előtti rosszabb és Bu la felé indúlt hírek változását érthesse hamarább Fölséged. Íme, most is ismét sok Citóm alá teszem ezen mai vett levelét Dániel Uramnak. Megválik már, lassú járásával hová ér az zsilízi, és ha munkára, vagy nyűgodalomra osztja-í ki magát?

Micsuda punctumokkal expediálom Revier Uramot Szepes felé, — meg fogom alázatossan küldenem Fölségednek, csak observálják, és ne confundálják üdű-nap előtt magokot. Még reservában marad Préninek valamely száz hajdúja, az Csajági maradíkjával, az ki Kassára is nézhet.

Valamint alázatossan írtam tegnap, nem írhatok többet, hogy nekem ezen *Augustus negotiatiójához van bizodalmam.* Isten még üdűt s módot mutat! — Ha gyalogjával megrakja az bányákot: kergelődzni akar az lovassal; úgy látom, valamennyin Generálisok vagyunk, könnyen elérhet bennünköt: mert Dániel, Gyürki, Andrási, — négyünknek egy jó lábunk!

Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; nehány szava titkos jegyekkel.)

78.

Tornallya, 3. 8-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Midőn alázatos írásomhoz készülnék, érkezék Fölséged parancsolatja, hogy póstaképpen udvarlására menjek Fölségednek. Kihez magamot alázatossan alkalmaztatván, noha máskint nem lehet, hanem magam lovain, de ugyan ez jövő hétfőn, úgymint 7-ma, ott leszek akár Nagy-Mihályban, akár Varanón: de alkalmatossabbnak — közeljebb létire Fölségedhez — ítílném Nagy-Mihált. Én úgy intézem mindazáltal itt ma s holnap az dispositiókot, hogy vasárnap étszakára Kassán leszek, és hétfőn Bacskón még vehetem parancsolatját Fölségednek; onnan Nagy-Mihály is, Varanó is két mérföld. Intézem azt is, hogy ezen curír szombaton délre ha lehet Munkácson, Fölségednek is, — vasárnap indúlva, — hétfőn lehet alkalmatossan érnyi Nagy-Mihályban. De hiszem, ha úgy tetszenék Fölségednek, talám csak Unghvárig mennék már, mintsem Fölséged előmben fárodjon; vehetem ugyan még ez iránt Bacskón parancsolatját Fölségednek.

Az mint ugyan mostani constitutiója van az ellenségnek: akármikor sem lehetne ezután jobb ideje távozásomnak; mert jóllehet utúlsó levelemben megküldtem vala az Zsilíztől Szent-Benedek felé indúlt ellenségnek hírit, — de tegnap érkezett más curírja Eszterházi Dániel Uramnak: azon ellenség mindenestől ismég megtért Szent-Benedektől Sáróhoz, közép-útjára az zsilízi sáncznak, egyedűl csak Pálfinak és az mellette való regimenteknek bagázsiája ment följebb utánnok, és az élést rakták le Szent-Benedekben, s ismét azon szekereket Sárótúl küldték Esztergamba, az Dunán leszállétott feles életnek Szent-Benedekbe vitelére. Mind desertorok s mind rabok úgy vallják, hogy nincs orderjek Pálfival való egyezésre ezeknek; hanem az élést elszállétván, Eugenius regimentje quártélyban megyen, s talám Morvában.

Másfelől ismét mondják, hogy Udvardon, Megyerben és Komjátin tesznek postírungot, bloquádájára Újvárnak, kire

Haistert várják; de annak híre nincsen, hogy Bécsből megtért volna még. Már penig elküldöttem Revier Uramot, ezen accludált dispositióval, *) ki ugyan Kézsmárk s Lőcse iránt előbbi parancsolatjához képpest Fölségednek van feltéve; s mivel habár *nem defendálhatjuk is: lehetetlen azt concredálni az mi tiszteinknek, — concredáltam Reviernek*, és ex superabundanti magam megírom némettől. Noha, micsuda kedvét írta le Andrási István Uram, minap megküldtem Fölségednek; abban is annyi »ha« van, — két ha-nak sem tudunk megfelelni! Ellenben micsuda commandója van, és micsuda judiciuma, — mai levelét is accludálom Fölségednek.

Ugyanis, Fölséges Uram, emberünk nincs az sok nép közt; mert ha csak Pálfi az lovassal fetreng: talám *nem kelleník elhadni kordélyba, propter famam vicinitatis Poloniae.* Azért is én nem változtatom ezen dispositiómot, mert magokban is elkövetik, s nem is lehet még az oly hertelen. Most is Breznyóra élést vitt 7 standár lovas s valamely gyalog: Bajcsi megfartolt előtte Polyonkáig, Andrási Pálhoz, — már az is az rettenetes hegyek közül ex praecautione fartolni akart; 2 passus, 2 mérföd előtte Breznyóig, — mégis, megállítottam cum assecuratione, hogy visszamegyen az német; megbízta magát Andrási Pál, s íme, micsuda katonás váloszt adott Pálfinak, meglátja Fölséged. **) De bezzeg ∴***) in Calender, ha igaz, franczia uramnak; noha Pálfi soha nem hazud nagyobbat, mint mikor magát nem hazudni mondja.

Most nyugszik fáradságát panaszló corpussa Bottyánnak. Újvárban késérték az mundírt, és ahhoz hordják még is az élést, mert Csajági írja: *nigy holnapi élisnil nincs több, az limitatióért pínzt szedett az Commendáns;* egy szóval, *képtelen spiritussal egyelíti zelussát Csajági*, cum declaratione: ha innen kívül turbáltatik, kigyün. Én ugyan igyekeztem moderálni, s úgy hiszem, hogy *Szluha ingerli, kit minden dícsír jobban.* Én nem capiálom, s azt hiszem, az discordia csinálta diffidentiá-

*) Sem ez, sem Andrássy István alábbi levele nincsen már a jelen levél mellett.

**) Hiányzik.

***) Egy pontokból rakott pyramis forma jel, melyhez hasonló még eddig nem fordúlt elő; úgy látszik, vereséget, avagy békélést jelent.

búl zelálnak mindketten, sensu contrario in unum; s inkább én is Fölséged opinióján vagyok, s megírom, hogy pro sufficienti dispositione et pecunia most mindgyárst kigyűjön (Szluha.) *Nem lesz Csajáginak kedvére, de hasznára.* Nagy dolog, ha ketten Bertótival megférnek Újvárban.

Az asszonyok kiküldése, punctumában volt Csajági Uramnak: de, hogy az universaliter legyen most, — félelmen kívül lévén már, — nehezen hiszem; mert az kiknek ittkin vala is cselédjek: megúnták az panaszos exulans-portiót, megiedtek az pestistül; midőn csuporttal bémennyiek nem engedtem, — bélopódtak; sokan Esztergamba s Pestre mentek quártélyjokbúl. Lesz ugyan obsidió félelme nélkül is practextusom az parancsolatra: de nem tudom, micsuda effectussal?

Midőn azért ezeket alázatos udvarlásomnak előtte is praemittálom, — magamnak Fölséged parancsolatjára való készségét declarálom; *de ha sietőbb lenne az dolog: bár Károlyi idekészülne, — mert megakadnak itt,* ha kifogynak az leczkébül. Azalatt magamot ajánlom Fölséged kegyelmességében, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként czifrákkal.)

79.

(Utasítás gr. Eszterházy Dániel altábornagy számára.)

Méltóságos Generális s Gróff!
Kedves Sógor Uram!

De dato 2. 8-bris nékem irott levelét Kegyelmednek vettem; kibúl mind előbbeni leveleimre való válaszadását, úgy egyéb particularitásokrúl való tudósítását Kegyelmednek értem.

Bottyán Uram hada-félérül vette, elhiszem, eddig Andránszky *) Uram által küldött dispositiómat, — annál egye-

*) Így; de bizonynyal Andreánszky Zsigmond, Balogh István alezredese értetik.

bet most sem írhatok Kegyelmednek; tudom, effectuatióját fogja is Kegyelmed observálni. Az rabok állapotjában is informáltam Kegyelmedet Andránszki Uram által, mit kellessék instituálni? tudniillik: valamennyi német rabok lesznek, azokot erga quietantiam kibocsáttassa. Az quietantiában abutrinque specificálni kell az gregariusok számát, tiszteknek penig, a mellyek lesznek, neveket és charactereket inserálni; azt penig consideratióban nem szükséges venni: egy vagy más rész több vagy kevesebb rabot bocsát, az a Carthellae Commissariusok dolga, — occasione computus eligazítják egymás közt. Egyéb főtisztek nem ingrediálják a mostani permutatiót, hanem compagniás-kapitányig valók, cum exclusione Capitanei. *)

Tudom, Pálffi sem fog egyebet az tisztekről Kegyelmednek válaszolni, hanem a mint a Carthellae Commissariusok egymás közt végeztek; mindazonáltal, ha azon kívül, a kik a megküldött lystában specificálva vannak, más rabok találkoznának: nem árt azokról emlékezetet tenni, — azok is bocsáttassanak, mivel az egész rabok szabadulását kölletik munkálódni, — az Carthellae Commissariusok egymást közt eligazítják az quietantiák szerint az dolgot. Ha azért az lystán kívül való rabokat is kibocsátják egészlen, a kik bányavárosokon vannak: Kegyelmed is úgy bocsáttathatja el egészlen a német rabokat, Illeren kívül; holott penig ők tartóztatnák: Kegyelmed is csak úgy igyekezze ezeknek elbocsátásokot rendelni, — proportionate légyen, vagy nem sokkal láttasson többet, hanem a tisztek közül inkább a mie ink helyett tartóztas son meg.

Valóban rendetlenül esett az labancz raboknak és Révai Gáspárnak kiküldése (Egerből), nem lévén az iránt Perényi Uramnak tűlem parancsolatja; sőt Illert, megírtam, tartóztassa Egerben, az labanczokról penig az volt rendelésem: Kassára küldje. Mire nézve Kegyelmed mind Illert, mind Révai Gáspárt, úgy az labancz rabokat is, rendelvén kísírő hajdúkat mellékek, küldje Kassára, vígyázás alatt.

Az mundírnak elküldésével (Újvárba), hogy Kegyelmetek

*) Azaz: a századparancsnokok kirekesztésével.

nem hirtelenkedik bátortalanságra, jól cselekszi; talál abban módot Kegyelmetek, observálván az ellenség motussát, jó securitással általszolgáltathatja. Az abák iránt való consideratióját Kegyelmednek mi illeti: jóllehet ugyan, a mely hajdúság Csajági Urammal bément, jó mundíros, mindazáltal az előbbi benne lévőknek is feles mundír kívántatván, nem lészen szükségtelen; Kegyelmed azért azon abát egészlen csak bészállítsa, — vagyon azon kívül még abánk az külső hadak számára. Egyébaránt mind Szluha Uramnak, s mind Csajági Uramnak megírtam: azon abát nem oly véggel küldöm, hogy imígyamúgy distrahálttassék, hanem, ha most annyiravaló szükséges nem lészen, — légyen in deposito; a készet mindenkor elővehetni; a kit most administrálhatunk, nem lészen arra gondunk azután!

Az újváriak dolgát tovább is specialiter recommendálom Kegyelmednek, continuálja előbbi írásomhoz képpest. Én ugyan elmenetelemet meg nem írtam, nem is kívánom tudtokra adnom, noha Csajági Uram fogja tudni, mivel ezelőtt is értette ő Felségétül ez iránt való parancsolatomat. Minthogy penig némely circumstantiákbúl, — a mint Kegyelmed is írja, — nem lehetetlen, Újvárt az ellenség keményebb postírungokkal ne szorongassa: in tali casu egyéb fogyatkozását és szükségét nagyobbnak nem gondolom, mint a sok fejérnép- és cselédre nézve, fa dolgábúl. Kihez képest, hogy akadályt és valami nem reménlő confusiót ne okozzék: megírtam Vice-Generális Berthóty Uramnak, in praecautionem az asszony-embereket és szükségtelen cselédet bocsássák ki, szorúlást ne tegyenek; sőt, hogy jó példát adjon másoknak ő Kegyelme: maga feleségét is küldje ki. Mellyet a végre kívántam Kegyelmednek értésére adnom, — tudhassa ez iránt való dispositiómat, és egyszersmind azoknak kiszállításokot in praescripto casu adurgeálni, kiket Kegyelmed pro accomodatione az Commissariatusságra assignáljon, avagy valamely Nemes Vármegyére, az hová alkalmatosnak látni fogja. — E mellett úgy látom, az irássokbúl sem az fogyatkozásokat nem érthetem, és azoknak orvosálásárúl úgy, mint kellenék, nem disponálhatok; hogy azért valóságos informatióm mindenekrűl lehessen, írtam Szluha Uramnak is: most legalkalmatossabbnak látom, jűjön

ki hozzám, hogy mindenekről vehesse dispositiómot, hogy üdővel ne mentegessék magokot dispositióm fogyatkozásával.

E mellett, az ellenség constitutiójáról való informatiójára Kegyelmednek kívánván válaszolnom, akarom értésére adnom Kegyelmednek: énnékem Fölséges Fejedelem parancsolatjából ő Fölségéhez kell mennem. Jóllehet ugyan, póstán parancsolja menetelemet, úgy is megyek, úgy hiszem, nyolczad nap alatt vissza is térek, minthogy nem Munkácsig megyek, hanem közelébb jün az Fejedelem, és ugyan csak Kassa megtekintésének praetextussával megyek el, minden bagázsiám mind itt, mind Ráhónál helyben maradván, — mindazonáltal, mivel momento constituat res, az ellenség constitutiója egy motussával változik: hogy azalatt is, míglen viszafordúlásom lészen, tudhassa Kegyelmed mikint rendelni hadi dispositióit, újjabb dispositiókat nem kívánok tennem, hanem az előbbi rendelésimet observálván, azoknak effectuatióját munkálódja, legkivált penig az corpusokat mentűl hamarébb előbbi dispositiók szerint öszvecsinálni igyekezze, és annak alkalmatosságával az ellenség motussához képpest sine cunctatione minden próbákot, portákot s egyéb csapásokot continuáltasson. És mivel még bizonytalan ugyan az zsilízi németnek mely felé való indúlása, mindazáltal az circumstantiákból colimálható: az Garammellékin fel nem jün, hanem inkább Újvárt fogja infestálni, arra azért szükséges jó, szorgalmatos vígyázással lenni; ha mi új postírungokat kívánna csinálni: azt szűntelen való csapdozásokkal per omnia media igyekezze impediálni.

Ha Pálffi az bányavárosok körül lévő corpussal, — ámbár valamely részét az bányavárosok defensiójára hadná is, — Liptónak megyen: azonnal Babócsay Uramnak az mellette lévő corpussal eleiben kell nyomúlni, hogy succurrálhassunk Andrásiéknak az Szepességre; kirűl van magának is ordere Brigadíros (Babócsay) Uramnak: mihelest az ellenség Liptónak indúl, ő Kegyelme is. Holott penig az ellenség nagyobb erővel, mintsem most a bányák körül vagyon, — tudniillik, conjungálván magát a zsilízi, — Liptónak indúlna: tehát tudva légyen Kegyelmednél, hogy mindazon hadaknak, az kik az ráhói corpus mellé valának rendelve, úgymint magával Ebeczky Uramval fel kölletik jünni Szalainak, és Károly Uram hadai-

nak is, úgy, hogy az jobbszárnya egészen eleiben mégyen az ellenségnek, az balszárnya penig az innekső oldalon marad Kegyelmeddel.

Hogyha penig Gácsot obsideálni találná: stantibus prioribus dispositionibus, contrahálván az hadakot, Babócsai Uram is egészlen Kegyelmed orderétől függvén, próbát kell tenni rajta, legkivált penig étszakai, gyakorta való csapásokkal, az hajdú egy felől, a lovassa két felől; ha szintén cum toto corpore nem is, de változtatva, hogy az külsők nyughatatlankodásokkal bátorittassanak az benulévők. Sőt in hoc casu obsidióját is lehetne irrumpálni az lovas és gyalog hadaknak egy részével Selymecznek, és az más része lenne az ellenség körül, lesné azt; ha Gácstól az ellenség valamely részével Selymecznek succursussára menne: ütné meg az Gácsnál maradandó ellenséget. Kit az occasió fog és az üdü megmutatni, mit fog lehetni legalkalmatossabban elkövetni? Hogy penig Gácsot más úttal is segíthessük, orderében vagyon Andrásy Uraiméknak: egész erővel vagy Liptónak, vagy Breznyónak fordítsák mennél keményebben az operatiókat.

Ezen dispositiók observatiói alkalmatosságával, kivált az corpusok rendbenvételével, secundum dispositione hová szállítsa Kegyelmed az hadat? positive nem determinálhatom; hanem Kegyelmed observálván az ellenség motussát, pro ratione constitutionis hostilis, oda collocálja Kegyelmed táborát, az hová szükségesnek s alkalmatosnak látni fogja, vígyázván — a mint írám — az ellenség indúlására és szándékára; kinek alkalmatosságával a mely helyeket az ellenség postírolni szándékozna, kitanúlván annak valóságát, égettesse fel előle Kegyelmed.

Hogy penig a szükséges communicatiók ne intermittáltassanak, mindenfelől a póstáknak erectióját és rendbenvételét serio observáltassa Kegyelmed, kirül írtam Generális Andrási Uraiméknak is: mind Kegyelmeddel s mind penig Brigadíros Babócsay Urammal is tartsák meg; sőt in tali casu, ha Babócsay Uram Andrási Uraiméknak succursussára menne, meghadtam ő Kegyelmének is: mindenütt maga után az póstákot erigálja s jó rendben hagyja, — az communicatio folytatásában hátramaradás ne légyen.

Ezen observatiók, úgy előbbi dispositióim is, pro primis principijs úgy tétettek fel, hogy mintegy feltett czélúl tartassanak, mellyeknek mind ideje s mind módja Kegyelmed dexteritássában áll; az ellenség motussához s magától mutatandó alkalmatosságához képpest casus casibus applicare, hadirendnek és tisztviselőnek kötelessége magával hozza, kit Kegyelmednek magának kell minden elütte való alkalmatosságokból elitílni, és az illyen írva kiadott dispositiókat csak pro fundamento intentionum in secreto tartani, hogy azt az occasióhoz és az occasiót ehhez alkalmaztatva, semmit ezekben el nem múlatván, valamit az occasió még annál is jobbat mutatna hazánk szolgálatjára s az közjóra. Innét irom

Pro coronide Kegyelmednek, Kegyelmed leveléhez képest, kiben írja, hogy a zsilizi német újjobban Esztergomhoz ment élésért: az illy occasiókkal lehetne próbákot instituálni, — nem kellene oly szabadjában engedni azon élésnek leszállítását, se az iránt ordert vagy engedelmet várni, mire nézve az Újvár elein lévő hadak conjunctiójával is próbákot rajta tenni; kinek alkalmatosb meglehetőségére bizonyosszámú gyalogságot is lehetne az berkekre helyheztetni, csak lóháton is általköltöztetvén, az hol Ebeczky István Uram szükségesnek és jónak gondolná, *) hogy a midőn a lovas hadunk megütné: akkor a gyalogság is reája rohanjon; egy szóval, cselekedné azt Ebeczky Uram, a mit Rabatta felverése alkalmatosságával (1704), két-háromfelé is elhányván jó módjával az leseket, — az alkalmatossághoz képest tennék az próbát.

Ugyanezen okból is, hogy a zsilizi ellenségre jobban vígyázhasson Kegyelmed: nem javallhatom még most Ebeczki Uramnak Szécsényben való szállását, az lovasnak penig Szécsén és (Balassa-) Gyarmat közt való létét; mert igen távúl esnének az hadak az Garamtúl, későn folynának az ellenség constitutiójárúl való reportumok is, kivált ha az apró porták közt vígyázó ember nem lenne, tudván azt, mely nehéz az portázó tiszteket a jó rendben megtartani. Hanem a midőn az corpusok öszvehozása meglészen — a mint Andránszky Uram

*) Ebeczky István ugyanis Léváról való lévén, a Garam vidékeit jól ismeri vala.

által is megírtam Kegyelmednek, — lehet hátrábbszállítani őket, annak rendi szerint. Kegyelmednek penig az gyaloggal való hátrábbszállásában egyéb difficultást nem látok: hanem, ha az gyaloggal is, a mint feljebb említém, próbát kívánna instituálni, igen messze esnék Szécséntűl.

Mindezek után szükséges reflexióval lennünk az Dunán-túlsókra is, kivált Méltóságos Generális Eszterház Antal Uram maga személyje iránt. Kihez képest, pro ratione constitutionum igen jó volna valami succursust általküldeni, ha többet nem is, bár csak Kókay Uramot regimentestűl; avagy, ha az nem lehetne: oly dispositiókat és vígyázást observálni: magát az Méltóságos Urat in extremo salválhassuk, kit specialiter recommendálom s bízom Kegyelmed dexteritássára, adván egyszersmind azt is értésére Kegyelmednek, hogy én megírtam Méltóságos Generális Eszterház Antal Úrnak: Bottyán Uram halálával egészlen Kegyelmedre bíztam az communicatiók folytatását és a segitségbéli dispositióknak observatióját, — a minthogy most is accludálom Kegyelmednek, ő Kegyelmének szólló levelemet. Maradván ezzel

Kegyelmednek

Tornallya, 4. 8-bris 1709.

kötelessen szolgáló atyjafia:
G. B. Miklós m. k.

Legalól: Méltóságos Generális Eszterház Dániel Úrnak.

(Egykorú másolat Bercsényi hadi irodájából, másfél íven, in folio.)

80.

Nagy-Mihály, 7. 8-bris hora 8 vespertina, 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Vásárhelynél találám elő már estve felé Fölséged parancsolatját, kibűl Unghvárra való menetelem iránt való consideratióit Fölségednek alázatossan értem. Szokott engedelmességemmel kívánom alkalmaztatnom magamot Fölséged

parancsolatjához, s kész vagyok az kert alúl is megtérnem; de mivel már ide érkeztem: talám illetlen volna csak itt várnom Fölségedet. Én azért reggel eleiben megyek Fölségednek mindaddig, valameddig elől nem tanálom Fölségedet; könnyű megtérnem, s örömöst is udvarlok alázatossan Fölségednek, valamint Fölséged parancsolja. Egészségem, Istennek hála, jó van magamnak, — hanem az lábom még kicsinynyi játszik; de már ma az lovaglást is próbáltam az Dorgón.

Hírek azúlta nem újjúltak az ellenség felől, noha gyüttek utánnom is levelek: de semmi indúlása, sem Haiszternek híre; sőt Illernek írta az felesége (Győrből), hogy még élnek túl is az kuruczok az Dunán, az mint Eszterház Dániel Uram levelét is íme alázatossan accludálom.*) Pálfirúl írták: Körmöczre ment, és 600-ig való német Tapolcsán felé; hihető, azért, hogy onnan most is 200 szekér élést vittek bé Újvárba, és az kihozandó betegek alá való kocsikot oly hírrel hajtották, hogy Bajnóczra mennek Pálfi gabonájára, az mint írja Zsilízre hírül az kis-tapolcsáni Commendant, — hihető, azon hír vitte oda azon németet.

Andrási István Uramot is ma pirongattam ki Kassárúl.

Megyek azért, hogy előbb udvarolhassak, Fölségednek eleiben; hiszem, tudom én azt az rechtz um khert aich! Mindgyárst ott fordúlok, az hol parancsolja Fölséged; mert vagyok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Gyühet még, Fölséges Uram, virradtig is hírem, s ugyan úgy is gyüttem, hogy visszatérjek.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

*) Ma már nincs itt.

81.

Unghvár, 18. 8-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan kívántam értésére adnom Fölségednek, hogy tegnap, idejövő útamban tanáltam de dato 11. és 12. költ leveleket, mellyekből látom, Haiszter 5 ágyúval (öregnek írják), circiter másfélezer emberrel általköltözvén, eleiben ment az Garam-mellyéki, s úgy mentek Zsilízhez. Pálfi is az egész lovas haddal Zólyomtúl Szent-Kereszt felé lement az Garam mellett, hihető: conjunctióra, mert keveslette magát Haiszter; az gyalogját Pálfi küldte Beszterczére. Liptóban sincs nevezetes szaporodása az ellenségnek. Már óránként várom tudósítását motussának, kinek szokás szerént híre mindenfelé. Sok leveleknek ez a summája.

Én ezekből ollyat magyarázok, hogy az újváriak irritálták az mostani szerencséjekkel is mérgét Haiszternek, és azért ment rakásra, hogy csakugyan Újvárt fogja elsőben is környékezni; ha egyebet nem is, igyekezik szénájokot, miket összeégetni, és ott körűlvenni kemény bloquádával, s azt megrakni, s az mie attúl marad hadából, úgy ha indítja quártélyt keresni Szepes felé. Kire nézve mindgyárst ma expediáltam curírt Dánielnek, hogy mivel odaszorúlt Baloggal az lovas Újvárhoz: Ebeczkit ismét hátába bocsássa által az Garamon Haiszternek, — két felől molestálják Haisztert postírung-formálásiban, Andrásiék mindaketten üssenek bé Liptóban, Babócsai Ráhótúl Beszterczéhez, az hol Urbán Breznyótúl egyezzék Babócsaival, és a Liptóra menő passust elvévén, communicatiójok légyen. Ezzel ismét, mint az barsi sánczkezdését, talán félbenhagyja az német, nem száll eleiben Újvárnak. Ha penig nem Újvárt premálja az német: tehát manent omnes dispositiones in suo statu. — Minthogy azért így széllyel csik munkája az hadnak: még vagy két nap elmúlatok itten, s meglátom, mi hírem gyün? s hétfűn megindúlok innen.

Az pénzt aranyúl ezer tallért Gustan Mátyás kezéhez adtam, s írtam Kálnásinak is, Viskiuek is: tartsák készszen

Csajági ki akar gyünni (Újvárból), — de már jobb modestiával ír, s aligha már Antal segétségére nem vágyna által; mert szegény Antal Úr, látom, fűnek-fának reménkedik succursusért; íme, accludálom szegénnek (levelét. *) Datumja nincs: de másoknak akkor Vatnál 6. 8-bris datál. Írtam, s bíztattam, s az minthogy megvallom, most jó volna, ha lehetne succurrálnunk neki, — több hasznot tenne most kevés is soknál.

Diák Ferencz Uramnak is írtam, — ha nem vétettem véle, — **) az regimentit verje össze, s ha maga nem gyühet, legalább küldje hozzám az ráhói táborra, mert Szent-Péteri regimentét kellett helyében bocsátanom oda. Írtam ugyan Máriásinak is.

Az gácsi falábó commendáns nem akar egyezni Nyárádival, igen exorbitál; keménnyebben írtam neki, s Rédei Uramnak küldtem: maga menjen oda, rángassa meg zaboláját, mert így meg nem férnek ketten ottan. Az vár szükségére küldöttem pénzt, s magára költi, s az vidéket zsarolja; de megírtam Rédei Uramnak: azt kell jól megvizsgálni: több-é az jósága, mint az panaszra való oka? Mert csak, úgy látom, nehéz az mi embereinket összeszoktatni idegennyel!

Károlyi Uramnak is megírtam, in quibus terminis legyenek híreim az ellenségről; s már elsőbb hírem — indúlatjáról az németnek az ki lesz, — kimutatja szándékát. Én azonban magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Fölséges Uram! Már bépecsétlése után levelemnek, veszem ezen accludált levelét Dániel Úrnak, ***) hogy két hidat vetett, — egyen is elférne, az mennyi! Többet tesz Csajá-

*) Ma már nincs mellékelve.

**) Deák Ferencznek (fogsága alatt Máriássy Ádám által vezényelett) ezrede ugyanis az udvari hadak közé tartozott, s mint ilyen nem álla Bercsényi közvetlen parancsnoksága alatt.

***) Hiányzik.

ginak subtrahált czikkelye, s netalán, mint Dunántúl, nyargalódzani akar; s úgy hiszem magam is: ha Újvárt elhagyja, Gácsot veszi czélúl elsőben is, s onnan fog nyargalództatni. Azért megírom mindgyárst, hogy elsőbb rendelésem szerént in illo casu egy része megéje maradjon az hadnak balszárnyával, és Ebeczki felnyomúljon előtte. Az liptai operatio talám úgy is jobb lesz: mert nem hiszem, reáérhessen Gácsnak oltalmára onnan az gyalog. Ha Gács felé gyün az német: jó volna talám Károlinak felgyünni.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

82.

Unghvár, 21. 8-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában, már indúlóban létemkor, veszem 19. Husztrúl írott parancsolatját Fölségednek; kire nézve czennel praemittálom curíremet Gács iránt, hogy, ha lehet, suo tempore mehessen véghez, — mert azólta semmi particularitásom sem érkezett.

Babócsai Uram 17. és 18. ír, és semmit sem tud az ellenségrűl. Urbán írja: Liptóbúl is lement volna az német, — de nem confirmálja Andrási; hanem íme Géczi Zsigmond levelét accludálom alázatossan,*) ez ugyan régijebb, mert a 14. sokat változhatott, de mivel Babócsainak még 18. sem volt híre: csak elhiszem, ezen Géczi levelében feltett relatiója szerént Korponainak, Újvárt környékezi az ellenség. De ott sokat nem múlat, s hacsak Pálfi irégységbűl, s a pestis el nem ieszti, — megtér naponként. S már Nógrádnak kérdetlen elhányása (kit Csajági tanácsának tulajdonítok) megrezzenését jelenti hadainknak. Úgy látom, nincs mit várnunk egyebet az fartolásnál. Erre nézve, Fölséged nékem adott parancsolatját observálnám örömöst, hogy ne menjek csak azért oda, hogy visszakésérjem az hadakot; keresek dolgot magamnak, s tanálok is.

*) Már nincsen csatolva.

De legkiváltképpen gondolkodtam Károli Uramrúl; kinek hogy Fölséged is már parancsolt, értvén, tartok attúl: mennél tovább megyek, — annál késedelmessebb lesz communicatiónk, és ő Kegyelme tőlem várva, s én ő Kegyelmétűl, — csak per fallibiles opiniones fogjuk egymást érteni. Kire nézve mind jónak, mind szükségesnek ítéltem ő Kegyelmivel conferálnom, s küldöm curíremet mindgyárst, s kérem ő Kegyelmét, hogy csütörtökön vagy pinteken légyen póstán Enyiczkén nálom, — addig bizonyossat tudunk Haisterrűl, s bizonyossat concludálhatunk, és communicatis consilijs, folytathatjuk mindkét részrűl dispositióinkot, convenientes de terminis.

Az Dunántúl való succursusra lesz, igenis, gondom, csak lehessen; de már ezen mostani zúrzavarnak el kell előbb válni. Csendesűlés kell ahhoz, hogy Kókai általmenjen. *)

Az moldvai história igazán durnya dolog volna, kivált ex commissis. Most érkezett hozzám Miecsinszkinak embere, az starosta fiái Josephé, castellanus Wraczlavszkié; protectiót kér tőlem, si non posset permanere propter tyrannidem Moscoviticam, quia jam multos captavit et misit in stoliczam. Ő ugyan Augustinianussá akar lenni. Mondja embere, hogy Pomeraniában ment Crassau, és hogy Augustus persequálván, volt oly hír útjában, mintha az muszkától félve, népestűl Augustusnak feladta volna magát Crassau, s maga az czár Posnaniára ment volna, s minden hadak Pomerania felé. Ez lengyel hír. Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

*) Kókay Márton ugyanis — ez idő szerint jász huszárezredes, — azelőtt Bezerédy Imrének volt alezredese, s mint ilyen a dunántúli vidékeket jól ismeri vala.

83.

Bőd, 24. 8-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Az alkalmatlan üdők késedelmet szerezvén, ezen órában hozá Bertóti Ferencz Uram előmben Babócsai levelét, kiben ezen accludált levelét Darvas Uramnak küldi meg.*) Senkitűl semmi tudósítása addig nem is vala. Más portás tisztek is írják: 20. Palástoknál volt 3 vagy 4000 lovas-német, és Ságh (Ipoly-Ság) felé ment sietve, — annak kell lennie; hihető, csak kergelődzni indúlt, vagy Szécsént féltette az tűztűl, azt akarta praecoccupálni, mivel semmi szekere. Ezelőtt Lévánál való sánczolásának vala híre, — az is meglehet ennek háta megett. Majd bémegyek Kassára, talám Károli Uram elgyün holnap, s frissebb hírem gyün. — Andrásiék bémentek Liptóban még 18., nincs hírem még felőlök.

Ezzel maradok
Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Az vizek bé nem eresztenek Kassára, kerűlnöm kell.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

84.

Enyiczke, 25. 8-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap staffétát expediáltam Bődrűl, kiben az ellenség Szécsénhez való gyüvetelét megírtam; azúlta senkitűl semmi hírem felőle. Hanem az mai ordinarián tanáltam Gerhard citós levelét, — tudván: ott volt az táboron, felszakasztom; azt írja Radvánszkinak: vasárnap megindúlt Haiszter az lo-

*) Ma már semmi melléklet nincsen.

vassal, Nyékre gyütt, onnan másnap Szécsénbe, s ugyanakkor marsíroltak ők is táborunkkal Szécsénhez. Varsánhoz érkezvén: hallják az puskázást Szécsénben, és az szaladók gyünnek reájok; megforgatják az zászlókat, s visszamennek igyenessen Derencsénhez, az honnan gyüttek, és onnan az hadainkkal együtt gyütt Serkéig, s tegnap írja Tornallyárúl, s javallja: Lengyelország vagy Munkács felé hordozkodjék Radvánszki.

Még Károli Uramnak sincs híre. Elküldtem Tornallyára is, elválik, mi hírem gyün?

Andrási István levelét accludálom Fölségednek, együtt Lubiéval. *) Ennyi bizodalmunk lehet Generálisinkban!

Limprecht írja 16. Újvárbúl: az Commendans, Bertóti István, szegény, estve kiadta az parrollát, — virradtig megfúlt.**) Csudállom, sem Csajági, sem Szluha nem írnak semmit felőle.

Károli Uramot elvárom holnapig; de látom, csak közikbe kell mennem az hadaknak. Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

*) Már egyik sincs itt.

**) Ezen eltökéllett, bátorlelkű régi katona, már évek óta betegeskedett, úgy, hogy többnyire az ágyból osztogatta parancsait. Az 1708-iki kemény ostrom vitézi visszaverése örök érdeme marad. Bottyánnal sokat versengett, — s íme, alig két hét múlva követte őt a sírba. Bottyán ugyan hasonlíthatlanúl nagyobbszabású hadvezér és sokkal híresebb, népszerűbb férfiú vala: de a katonai kötelességérzet és kitartás Berthótyban is megvolt. Rákóczi két hív és jelentőségteljes támaszát vesztette el bennök. Berthótý hiányát Érsek-Újvár mindjárt halála után is, s annyival inkább 1710-ben nagyon megérzé, valamint Bottyán kidöltét a tábori vezénylet.

85.

Enyiczke, 28. 8-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Mindeddig nagy impatientiával vártam Károli Uramot: de sem curírom, sem hírem felőle; nem hiszem, útban nem veszett curírom. Már tovább mánál hiában várom ő Kegyelmét.

Az ellenség constitutiója iránt jobbára tegnap vehettem valóságossabb informatiókot, melyekből csináltam magam ezen annectált extractust; *) s most hajnalban is együtt levelem Babócsaitúl, — de az gyalogjának nincs híre, talám ugyanis Szent-Benedeknek ment, s majd vagy Gácsnál, vagy Liptóban üti ki magát, s csak elhiszem, felkeresi még egyszer táborunkot, oszlása előtt; talám csakugyan azt várják magokra, — nem is látom módját iparkodásoknak.

Eszterház Dániel Uram levelét is, opiniójára nézve, accludálom Fölségednek; azt javallja, az kit orderemben adtam vala, s azért kellett volna ő Kegyelmének az balszárnyával háta megé maradni, Vadkert felül; de midőn mind sorban valának Szécsénig az hadak, — sorban ugratta fel az ellenség. Most Ebeczki, hogy az Tiszántúl való és ezen földi hadakkal visszatérjen, nincs haszna; máskint is, egyedül Ebeczki (István) van az hadak közt, — hogy maradjak csak Babócsaival magával? Hanem meghadtam: verje össze Szent-Péteri Uram azon hadakot. Géczi, Somogyi még Újvárban vannak, Ebeczki Ádám az Garamon innen, Berzsen körül, Vajdát is odaparancsoltam, **) Kókai, Sőtér hozzájok, — az hat regiment; nem tudom, mennyin lesznek? de ugyancsak az diversióra elég lenne, ha összevehetnék magokot; csakhogy Szent-Péteri hazanéz s az lába fog fájni, s talám már is fáj, mert nem tudom, hol van? Generális nincs, Dániel is — tudom — nem fog mehetni, s nem tudok tanácsot adni magamnak.

*) Lásd közvetlenül a jelen levél után. A többi egyéb mellékletek mind hiányzanak.

**) Ebeczky Ádám bátyjának Istvánnak, Vajda András pedig Botytyánnak ezredét vezénylé.

Károli Urammak most küldöm mássát ezen extractusnak; s minthogy nem tudom, hogy van? nem is írtam, mit csináljon? hanem, hogy vegyen ítíletet Fölséged parancsolatjához képpest. Mert, ha még Szécséntül való indúlását várja az ellenségnek: míg általkél (a Tiszán, Károlyi), — meghalladja Kassát az lárma. Isten büntetése rajtunk: illyen kevés számmal poczkázik az ellenség, csak egyedül az tiszteink rosszasságától. Igazán, íme Csajági az mit Antalrúl ír, — úgy van innen is dolgunk; nem recolligálhatjuk magunkot.

Minthogy az gyalogságrúl Károli Urammal nem szólhattam: kíntelen kellett Nyárait és az magam (palotás-) regimentjét Kassára parancsolnom, Urbán Czellert Breznyótúl helyébe Szepesben; mert nincs több 700 szolgálatra való fegyveresnél 1200 ember közűl Kassán.

Urbán Czellerrúl illyen históriák folynak,*) fecse-locsasága miátt azon granadíros francziának már az kufár is beszílli; ez semmi, talám az rabok dolgában parancsolatombúl sokszor írván Urbán oda, — abbúl gondolták más correspondentiáját. Passust küldtek Beszterczérúl Urbán kezéhez az rabok késérő tisztnek, — annak magyarázom.

Rosszabb ennél ezen Eszterház Antal Uram acclusája, s csak elhiszem, már eddig vége van az dolognak. Ezt most veszem; Homonnára akartam az Asszont (Eszterházynét) szállítani Kassárúl, — megvárom már Fölséged parancsolatját. *Én szakasztám fel levelét, az másikhoz képest; nem lesz híre benne.* Régen féltettem ettűl, és salválni kívántam volna: mert az extremitást kevés ember pöcsétli halálával.

Andrási István küldi ezen accludált német híreket; jó volna elhitetni az czárral és Augustussal. Mit ír Potoczkirúl Andrási, maga levelébűl meglátja Fölséged.

Bertóti Ferencz és Keczer Uramék itt vannak. Még ma itt leszek, holnap Tornára megyek, már bagázsiámnak nehezebb része odagyütt, az többi még Tornallyán van. De, hacsak sem én, sem Károli Uram köziben nem egyeledünk az hadak-

*) Itt a lap szélén ismét melléklési jegy van, nyilván valami, Czeldert illető iratra vonatkozólag, de a mely ma már hiányzik.

nak, — nem tudom, mit várhassunk, s úgy is nem tartjuk meg csuporton ezen hadat, mert majd cselédjére oszlik.

Már elűttem ódalt Szepsiben is kezdődött az pestis; nem tudom, magam is hová fordúljak? Már Edelinben is azon az ódalon nagyon halnak; inhibeáltam az Medgyaszó felé menő póstákot is már. Préni Miklós írja: bocsássam Egerből, mert inkább vasat visel, mintsem ott lakjék az dögben, már is beteg bújában.

Radics, szegény, már halálához közelét, csak az órája reá nem tölt. — Ezzel magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Már levelem elvégezése után veszem hírűl, hogy 25. kellett Ságnál lenni 800 lovasnak és gyalognak Pálfival, de az ágyúit nem írják; hihető, Viard lesz az, nem Pálfi. S ugyan 25. vetett hidat (az Iplyon) Busánál, az Ráróson alól, s által is gyütt ezerig való német, másnap — úgymint tegnapelűtt — kellett volna az többinek is. Az gyalogjával megegyezhetik, az Rárósnak, Gácsnak megyen elhiszem, kirűl még minapi orderem szerént nincs hírem, mert Dánielhez ment Rédei tanácsra, kit előre, nem hátra parancsoltam vala.

Nem hiszem már, Szécsént postírolja, ezen accludált levelére nézve Dániel Úrnak; hanem talám Gácstúl általmégyen az Szepességre.

Ím, látja Fölséged, micsuda baj ezzel az panaszló haddal; szokása az átkozottnak: akkor panaszol, mikor fartol! — Károli Uramnak megírtam ezt is; de Fölséged parancsoljon ő Kegyelmének: mert ha még ezek is hertelen lármák, félő, — előbb éri ezen földöt az lárma, mintsem ő Kegyelme s hada az Tisza kelőit! Nem lehet nem közikben mennem az hadaknak, ha Károli Uram nem gyün, — mert nem jó lesz ezekkel!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; némi rész titkos jegyekkel)

86.

Extractusa az ellenség mostani motussának, sok különböző levelekből. Anno 1709.

Die 16. 8-bris. Újvárból írják: 15. estve kiadván az dispositiókat szegény Bertóty István Generális és újvári Commendáns, 9 óra tájban azon estve az fulladásban meghólt.

17. 8-bris. Már azelőtt megegyezvén Pálfival Haister Sárónál az Garam mellett, 17., úgymint csötörtöken az zsilizi sánczát és az Garamon ott lévő lábos hídját felégetvén, szállott Léva irányában csinált hídja elciben, túl az Garamon.

18. Pálfi mintegy kétezer lóval elment Nyitra felé, oly hírrel, hogy ezeret Nyitrán s Mocsonokon postíroljon, az másik ezerrel általmenjen az Dunán.

N. B. Leffelholcz Pálfinak irott levele azt tartja: van engedelme Pálfinak az Udvartúl az fel — hihető, Bécsben való — menetelre; de azt akarja Haister, ott maradjon Leffelholczczal Újvár szorétására, és maga Haiszter Szepesnek akar menni. Kiből collimálható: nem az Dunántúl megyen, hanem Nyitrán ezer, és az Vág mellett az másik ezer fog maradni postírungban. Mert 16. írták, hogy akkor Monticelli és Secula rácza, — az ki ezelőtt Senthe körül vala, — megegyezett Haiszterrel.

19. Haiszter úgymint szombaton 3 órakor délután általgyütt a Garam hídján 52 standárral, Secula 6 zászlójával (circiter 300), és Ocskay 6 zászlóval, (az is circiter annyi) lovassaival; az gyalogját s bagázsiáját helyben hadta, — az mint azután fogott rabok relatiója tartja: másfél- vagy kétezer gyalog Leffelholczczal, és hat regimentből mindenikből 4 compania lovas, hetedikből 6 maradt el.

Mutatta útját Bátra, Selmecz felé, fordúlt Palástoknak, Nyéknek.

20. Vasárnap, Nyéknél magabrakolt éjfélig.

21. És onnan indúlt Inámnak az Ipoly mellé, Hidvég ellenére, hol Ebeczky volt brigádástúl; ki is lóra ültetvén az hadat, az Iplyon innen mellőzte Kohárig; *) ott általmenvén

*) Ma: Kóvár.

az német, Ebeczky férement, s megegyezett Esterház Dániel Urammal Herencsénnél, az hol volt Máriásy 7 zászlója, Esterházy Antal dragony-regimentje és az gyalogság. Rétei János és Vajda voltak az Ipoly túlsó részén Zelennél, — azok elnyomúltak elűle Losonczon felül Kánához.

Sőtér Tamás, Kókaival voltak Szécsény előtt Kovácsinál, s azoknak kell vala elégetni Szécsént; azok észrevévén (de később, mintsem illett,) kirendelvén magokat, 200 lovast hátúljárót hagyván, ballagtak Szécsén felé; azomban már másfelűl az szorosokon s erdőken eleikben került vala más része az ellenségnek, s úgy confundálták őket. Sőtér zászlói megmaradtak, Kókaiéból két zászlót elnyertek; azután ismét csuportozva, salválták magokat.

Ebeczky maga kimaradt vala, valami válogatott haddal: az labanczot akarta elcsalni az német mellől; egész erővel rajta fordúlt, s űzte Hollókőig. Az volt szerencséje Dániel Urammak: nem vitte nyomon Ebeczky az ellenséget, hanem másfelé szaladt, — s azalatt Pásztó felé, s úgy ment békével el Esterház Dániel Uram az hadakkal. Az ellenség megállapodott ott, az hol elhadta Ebeczky űzését, s onnan bészállott Szécsénben.

N. B. Hogy Varsánnál volt az táborunk marsban, akkor előzte meg Sőtért az ellenség: úgy kell érteni, hogy, nyilván Selmeczre menő hírére az németnek, Dániel Úr Szécsénnek indúlt, és Ebeczky Varsánnál akadt melléje akkor, az mikor már másfelűl Sőtért puskázták, s annak lármájára tért meg s maradt el Ebeczky, az labancz kicsalására.

22. Ugyan az Pásztó völgyéről Ebeczkyt expediálta Esterház Dániel Uram Hajnácskő és Serke felé, eleiben az németnek, Károlyi Uram 3, Szalay és Máriásy regimentivel, s maga szállott Gyöngyes-Patához s onnan írt nekem, és hogy onnét Serkéhez mégyen.

23. Kis Miska 5 németet fogott Szécsénnel, azoknak fassiójok essentiája:

1-mo. Van Haiszterrel Generális Steinvill, Gombos, és egy lengyel Generális,*) 6 regiment német: 1. Steinvill, 2.

*) Lubomirszky Tivadarféle.

Ulmfeld, (sic.) 3. Altham, 4. Latur, 5. Safoi, 6. Hehenzeller; (sic.) 6 zászló Secula, 4 zászló Ocskay. Steinvill 6 compania, az többiben 8 egy regimentben, s miden regimentből maradt 4 az bagázsiánál Viarddal. Van tehát 46 compania német; ha mindenikben, — az mint vallják — 35: legfeljebb tészen 1380 embert; ugyanis 2000-nek mondják az recolligált portások, és 600 labancz, az rabok: 3000 in toto.

N. B. Ebből collimálható, hogy Monticelli Nyitrára csak eleiben együtt vala, és ismét megtért Pálfival, mert vallják az desertorok: 1500 német ment Pálfival Pozson felé, nem tudják, megtért-é? Viard azon commendírozottakkal maradt, hihető, Újvár elein; mert nem Pálfinak való commandó.

2-do. Vallják, hogy utánok köllett gyünni bagázsiával az gyalognak, de nem tudták, merre? Azomban kétfelül is írják, hogy még vasárnap, — úgymint másnap indúlása után Haiszternek — Szent-Benedek felé ment túl az gyalogja, kit ezek is 2000-nek legfeljebb mondanak.

3-tio. Haiszterrel munitió több nincs két taraczknál. A gyalogjával s bagázsiájával vagyon 18 mozsárja, s félkartaunos (18—24 fontos) álgyúja, de nem sok.

4-to. Egyebet nem hallottak Gácsnál és quártélynál emlegetni.

Az gyalogja mutatja ki szándékát; mert, ha nyomán gyün: Szécsént postírungnak veszi, s netalán kiljebb terjed, avagy magahittsége feljebb is hozza. Ezelőtt Pozsomban Miskolczot, Egret emlegette, most Rima-Szombatot. — Ha Szent-Benedeknek ment az gyalog: lehet, Gácsnál üti ki Zólyom felül az orrát, mivel secure mégyen, kivált ha Viard elmaradt Újvár elein, Nyitrán az lovassal. — Ha Körmöczuek s Túróczuak ment az gyalog? Addig motoz itt Haiszter, míg Liptóban tudja lenni az gyalogot, — azután keresztülmégyen Szepesnek; ha büszke: Rozsnyónak által, ha tart: Zólyomnak mégyen; még nem lehetetlen: Gömörről is gondolkodjék, — de nem éri azt ereje, s az innenső oldalon hagy valamely lovast, petekérolására az bányáknak.

24. 8-bris írják: Szécsénben sok szekér ment utánna 23., de nem írják: micsoda szekerek? csak, hogy üres szekér. Mit

akar? elválik; lehet erősítésére, lehet élés-takarására vagy oda, vagy az bányákra. Elválik tovább.

Az mi hadaink: Babócsay Ráhónál, Ebeczky Serkénél.

25. írják, hogy az ellenség Ludánig jött, beszállott a faluba; de gyalogjárúl, és bagázsiájával hogy megegyezett volna, — semmi híre. Ludánban egészen beszállott-é? s mi formában hadta Szécsént? nem írja; hanem az falu marháját egészen behajtva ott tartja.

(Egy íven, in folio, Bercsényi hadi cancelláriáján egykorúlag másolva. Melléklet a megelőző levélhez.)

87.

Enyiczke, 30. 8-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Tegnap már elkészültem, érkezett Károli Uram levele; megrekedt volt levelem, későn vette, — ma vagy holnap itten leszen; azért már ő Kegyelmét várom.

Vettem azonban Fölséged parancsolatját is, s Bártfára mindgyárst committáltam Okolocsáni Uramnak Tarló Uram iránt. Én is vettem az Asszony (hg. Sieniawskyné) levelét datum nélkül; írja, hogy Toronyára (Thorn) ment az czár Augusttal, ott az császár követje, s nem tudja, Bremmer bémegyen-í? és az prussiait is odavárják. Ha Krassau Silesián megyen által: ideje lesz nyomában mennyi, ha akarja.

Íme accludálok alázatossan alkalmas híreket Fölségednek nyomtatva, *) és egy brévét, mellyet a szepesi templomra ragasztván, küldték ezen, Fölségednek szólló írásokkal. Berthóti Ferencz Uram kezéhez; nyilván pap dolga. Csak látni való, extreme kezdenek contemnálni bennünköt.

Küldöm az mellett alázatossan Revier leveleit; ím, mit lehet bíznya az ollyan értelmű Generálisokhoz!**) Most Hranoviczához parancsoltam nekik gyülni, ha lehetne irruptiót pro diversione tenni, mihelt erre indúlna Szécséntűl az német; de az kenyér lesz mentségek.

*) Ma már nincsen épen semmi csatolvány.

**) A két Andrássyt érti.

Vettem 28. költ levelét is Dániel Úrnak. Helyben írja lenni az németet, és Gácsrúl mit ír Rhédei Uram, megküldtem. Már hiában parancsolnom; hanem pénzt rendeltem: magamébúl adjanak nekik, ha bévihetnék. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

88.

Enyiczke, 2. 9-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnapelőtt estvére elérkezvén Károli Uram, azalatt Fölséged parancsolatja is érkezvén Gácsnál való próba próbálása iránt: mind azt, s mind az dolgok constitutióját, úgy provisiónknak mivoltát (itt lévén Generális-Commissarius és Keczer Uram is) conferálván, már a végre Hranoviczához orderezése Andrási Uraméknak helyben maradt, és az provisiórúl Murány körűl gondolkodtunk: mert nagy nehéz útakon tíz mérföldnél több oda Gács, s ha elébb hozzuk, — nyitva marad Szepes.

Itt is még semmi valóságát az sok reportumoknak nem tudhatjuk: mennyiszámú és micsuda munitióval egyezett meg gyalogja? Sőt ollyat kezdettek még csak rabok relatiójábúl írnya, hogy Latur és Ulmfeld, és Secula ráczai ugyan Ulmfelddel Pest felé mentek volna. Kire nézve jóllehet megtérni akart az hadakért Károli Uram: de jobbnak találtuk, — elküldötte póstán Krucsai Uramot Károli Uram, három regiment gyalogot, és talám 3 lovast hozat által; s tegnap eligazítván, s beszélvén mindenrúl, s előmenésemet magamnak igen disvadeálván omnes, — ugyan csak elmentem volna: de tegnap fájni, s ma igazán az ballábom újjában akadni kezdvén az köszvény, lenyomott, s már akaratom ellen is szót fogadtam. És így ma az magam sézáján elbocsátám Károli Ura-

mot, az magam kis bagázsiámot, paripáimot ott ad servitia assignáltam; és mivel ibi est capiendum consilium, ordereket adtam Dánielre, Andrásira s mindenövé ad obediendum, minthogy már az magam odakészületemhez Tornallyára rendeltem vala az communicatiókot.

Gyütt vala ugyan hír tegnap Losonczra való szállásáról az németnek: de confirmatiója nem érkezett; igen csúfosnak látszik, ollyan erővel volt Szécsénben, az ki nem sok, abból is két regiment elment, senki sem tudja, merre? Igen félek rajta: Pestet hirrelték, — Liptóban tanálja magát, s ez itten marad az postírungra, s talám még Gácsot is, mint Árvát, csak hát megett hagyja azutánra, s most nem is tangálja már.

És így egyebet nem írhatok Fölségednek, hanem, hogy az jövő hadakról rendelkezve, s úgy mind Kassának s másnak szükségéről, — most oszlának, Károli Uram idein, s azután Berthóti, Keczer Uram Kassára.

Kassáról penig úgy informálhatom alázatossan Fölségedet: vagyon 10,000 köböl liszt és élet benne, zab több 6000 köbölnél, egyéb provisio is, s most az többit hordják. Munitiója alkalmasint, — pora több 5 száz mázsánál; s jóllehet Le Mer feltött kívánsága szerént nincs minden: de van másféle, az ki compensálja. Az erősétést már is abban hadta vala, — újrakezdettettem 300 meczenzéfivel, mai esső ha nem lesz akadálya. Az vizet megereszteni próbálta: de az egyik gátját egészszen felfordította, kit az Gróf (Stampa) rosszúl csináltatott, s már hat napi s mások 15 napi munkájokot mondják vele. Most vette eszében Le Mer: nem lehet hidak nélkül communicatiója az revelénekből, s most hajtatom az molnárokot;*) még csak egy gabernesse sincsen, — elég boszonkodásom volt miátta. Deszkát, fát, 2000 palezátát most kér; azt mondja: taval béadta vala Fölségednek, azúlta hallgattak. Elválik, mint mehet véghez? Rendelve most minden meg van.

Az Commendáns (Radics András) sem él, sem hal; másrúl beszélgetvén, Bertóti Ferencz Uram előszóllalt: ő Ke-

*) Ezek használtattak t. i. faragó-emberekül vízi művekhez.

gyelmét illeti ex officio, *) s kész minden extremitást követni böcsülleti mellett; s látom, sajnálja szörnyen, hogy ex opinione insufficientiae praetereáltatott eddigis az commandókban. Küldtem nyelvet fogni hozzá Károlit: csak resolutiója van-é? vagy csak bizodalma, hogy ím, mind száma s mind szakadása az ellenségnek nem mutatja Kassának megszállását? De csakugyan bent kíván maradni; kire nézve megdícsírtem s bébocsáttám, s megmondtam: Fölségednek megírom ezen ő Kegyelme resolutióját, s mi ugyan Károli Urammal *más roszszabbaknál* jobbnak tanáljuk.

Az belső erősséghez hozzá sem fogtak; csak valljuk kárát az jó dispositióknak! Bácsmegyei azt mondja: nem reá bízták az pénzt, — semmit sem készített. Keménnyebben megfeddettem, s megválik, mire mehet velek már Bertóti Uram? Magam, megvallom, meg nem jártam: mert nem akartam lármát okozni.

Eperjesre Srétert akartam helyheztetni; Keczer Uram mondta: el készült már, s bévárni nem akarja az németet; s inkább Urbán Czelleren akadoznának, mert jó opinióban vannak róla lutheránus uraimék. Az iránt várom parancsolatját Fölségednek.

Andrási István Uram írja: ő ugyan összeszedi az hadat, de más voxot ad, s van is híre már az ellenség szaporodásának Liptóban. Itt érte ezen Andrási Uram levele Károli Uramot, — lészen reflexiója eziránt, és az gyalog iránt is. Az Tiszántúl jövő gyalogság Kassához fog gyünni, az lovas penig igyenessen az Szározvölgyön Torna felé. Csak azon két másfelé csapott regiment (t. i. Latour és Uhlefeld) ne tegyen disturbiát, — talám Isten még reásegít valamire bennünköt!

Antalnét Szinnára rendeltem, közel Pálóczhoz; semmit sem tud — látom — azokban: de elég, hogy Dániel olvasta levelét, *nem az felesiginek szóllót* ugyan, hanem az másikát.

Darvas Ferencz, Géczi Zsigmond s többen ideérkeztek cselédestül, az többi **) Murán-völgyére vonyódtak, — talám

*) Mint felső-magyarországi (kassai) vice-kapitányt. A fő Forgách volt, ez idétt fogságban.

**) T. i. a nógrádi menekvő nemesség.

az breznyói útat keresik! Lehetetlen volt mindennek helyt és alimentatiót tanálni; azért pro expedienti tanáltam: csak per paus, és nem portió-számra assignáljanak nekik gabonát, húst, sót, etc.; mert elél, ha rendi nem lesz, mikor nincs mit rendelni.

Én már csak here vagyok; s csak megvallom, láttam, *nagyobb kedvvel ment Károli nálom nélkül, mint velem.* Ugyanis 3000 *emberünk sincs rakáson, — mit csinálunk ottan ketten?!*.... Mert csak elláttam, felicissime véghez viszi már azt az német, az mit akar; s jól mondotta régen Fölséged: azután készüljön reá recolligált haddal, mert most nincs haszna.

Tornától a bagázsiát és Eszterház Antal fárodt regimentjét falukra inditjuk az Krajnyákra Sztropkó felé, hogy ne légyen kétszeri futása. Most Jászót fogta el az sok bujdosó; elválik, megmaradhat-é ottan, ha Szepestől is fordúl valami? Isten adjon már kevés nyúgodalmat!

Iller izente, hogy, ha velem beszélhetne: nagy dolgokot mondana, s talám meglenne az békesség. Elküldtem érte Muránban, s gondoltam: ha Fölséged parancsolja *és az szükség kínszerít, nem lehetne-i emissariust csinálni belőle? cum aliqua formalitate.* Akarnám, ha vehetném parancsolatját Fölségednek, minekelőtte szóllok: Felfuvalkodott most az ellenségünk, — nem hiszem, magától tegyen valamely insinuatiót! Én azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Már végezése után levelemnek veszem ezen accludált leveleket,*) mellyek megmellőzték Károli Uramot. Látom, már Losonczban szállása is confirmáltatik, s az 2 regimentnek az ráczczal való elmenetele is. Az mely rabot küldöttek, hogy sokat mond, — én nem tudok sokat tanúlni tőle, többet, mint az mit ír Dániel Úr! Erre nézve is igen jól esett elmenetele Károli Uramnak. Ha Szécsénben hagyott: csak

*) Nincs semmi melléklet már.

elhiszem, postírungoz, s erre nem terjed; még Szepesből várhatunk.

Az mint immaginálom, 4 battallion gyalog, 4 taraczk, 4 ágyú s 2 mozsár van véle.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel írva.)

89.

Enyiczke, 3. 9-bris estve, 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan tudósítottam Fölségedet tegnapi levelemben mindenekről, Károli Uram elmenetelirűl, s magam lábom rosszasságárúl. S már ballábomon csomóját hagyván, most ismét az jobbikban kezdi jelengetni magát, ezen veszett szeles üdűkben.

Most estve egymást érte, két rendbéli sok leveleket hozó, ugyan Máriási Uram, az Diák Ferencz főstrázsamestere, ki is az zászlókot is visszahozá, minden katonája elszökvén.

Nem kívántam Fölségednek sok levél-olvasással unalmat szerezni; íme, extractualiter alázatossan Fölségednek adjungálom: qualiter nos circumdederunt mala.*) Mind bajossabbnak tartom az hatvani hírt; de arra nézve is jól esnék azon háta megett erigálható corpus, — hacsak valami nagy dolog nem fekszik alatta, az kiért mérészlette Hatvanhoz adni magát. Tudom ugyan, hogy az hatvaniak, még Bottyán hóta előtt, bé akartak hódolni Budára, kiért megfogatott vala bennek; de az jászbiríniek felette rosz példára indúltak.

Eszterház Dániel Uram egészszen elvesztette az tramontánát, — nem is kívánom levelemmel **) terhelnem Fölségedet. Megírtam vala odamenetelemet, — uno ore Ebeczki, Babóczai, Szalai reám írnak: ne menjek, mert nincs mire mennem; nem tudom, *desperatusok-i?* vagy *okoskodnak?* Isten

*) Lásd alább. Károlyi mellékelve volt levele azonban már nincsen csatolva.

**) Az Eszterházy Dánieltől ő hozzá irott levelet érti.

jól adta Károli Uram érkezését, s még jobban lesz hadának érkezése! Íme, levelét megküldtem Fölségednek. Valami ezen extractusban vagyon: mind tudja, mert előltanálván leveleimet, felszaggatta; s mivel mind Eszterházi s miud Andrásit is reá relegálnam: tudom, mindeneket elkövet, — s énnekem csak jajgatás itten dolgom, s nem is kívánom turbálnom dispositióiban ő Kegyelmét. Hanem, ha Isten erőt adna, s volna kivel, — mivel látom, három felűl akar fogni az ellenség bennünköt, — örömöst elmennék magam is egy felé; mert az hol Károli lesz, elhiszem, jól lesz, de csak nincs kire bíznia!

Nem capiálom, megvallom, mit akar Hatvannál? Talám nem fordúl fel Eger mellett Miskolcznak? s ez penig Putnoknak? Erdélynek nem indúlt. Nem keres postírungot az síkon. Van egy hete, mióta ott kellett lenni Hatvanban, — semmi híre! Miskolcz, Szikszó s Eger felé az pestis miatt nem jár az ember: azért nincs híre; küldenék, ha volna kit, de csak 20 karabílos istrázsám van. Liptairúl nem annyira törődöm: mert ott Revierhez bízom; nem lesz egyéb diversiónál; s ott ha nem bírják is: retirálják magokot talám jobban, — de ez az hatvani!.... Nagy, kutya-szándéknak kell lenni! Két regiment és az Secula-rácz étszaka mentek el, talám még 24-ta Szécséntűl. Hanemha Eszterház Dánielt gondolta volna Hatvannál lenni, s azt üzette, mint Antalt? s talám eddig is azt várta vissza Szécsénnél, azért múlatott? Nem tudják az mi gyalázatos portásink, ha megtért is, — mert azt sem tudják: mint maradt Szécsény? s hol egyezett az gyaloggal? Csak látják az hegyekrűl, s bárkászót ha kapnak véletlen.

Gácsot soha nem tudom, az sánta kutya miátt féltsem-é jobban, vagy sem? Talám boszújába még erőssebb lesz Nyárádi! Az fortificatiót ő csinálta, tudom, accessusának módját is vitte. Jobb, hogy ott, mint Kassán lett kutyává!

Már Gácsnak mivolta mutatja ki szándékát; mert ha onnan megtér: nemcsak Rima-Szombatért tér meg. Addig már Generális-Commissarius Urammal itt leszünk, — azután az Károli Uram hadai is érkeznek, és az mit az üdű, szük-

ség és egészségem hoz magával, kit Istenre kell bíznunk. Magamot penig Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Csáki Mihály Uramnak Fölséged nem parancsolt, s azólta én sem; *hallom, Eperjesről kivitte mindenit Szepesbe; — az várba* (Szepesvára) *nem vitte.* Én azért most *próbájúl hínya fogom hozzám; csudálom, mit késik ennyit?* Azalatt vehetem iránta Fölséged parancsolatját.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, részenként czifrákkal.)

90.

Reportum.

Tertia 9-bris érkezett levelekből az ellenségnek és a mi hadainknak constitutiója ekképen látszik:

Az ellenség Szécséntől még ez elmúlt szerdán, — a ki 30. 8-bris volt, — minden bagázsiástúl és gyalogostúl költözött az Ráróson, és szállott Daróczhoz. Csütörtökön portássa volt Gácsnál; pénteken az városát felégették, gondolják, hogy a magunké égette fel. Mind az két nap nagy lövések voltak, de még 1. 9-bris formaliter nem szállotta meg.

Az falábú franczia Gácsból kiszökött a németek közé, mikor? nem írják, de 27. fogott rab mondotta, hogy egy német gyalog tiszt harmad magával ment bé Szécsénhez, — hihető, a lehet; és mondotta, hogy huszonötig való katona ment labanczságra Szécsénbe, hullogva.

Serkében már két házból pestisben kiholtak; kire nézve az had kiszállott, és az Balog-völgyére szorúlt.

Rima-Szombatot felégetni készűlnek, mert oly hírt kaptak, hogy magok küldöznek az németért, úgy, mint az losoncziak, kérvén az németet: siessen lopva rájok, hogy fel ne égesse előtte az kurucz.

Babócsai Uram az én bagázsiámot hátrább küldi, maga elébb mozdúlt, Ebeczkivel való csuportozásra.

Eszterház Dániel Uram, minthogy orderem ellen jütt vala fel, kiért reprimáltam, és Szalainak meghadtam: expe-

riálja, ha lehet-é visszaküldenem, az háta megett ellenségnek corpust erigálni? Arra nézve ma akart odaindúlni: de reménlem, Károly Uram ott érte.

Ebeczki Ádámnak és Vajdának 1-ma kellett megindúlni az ezrekkel, háta megé az ellenségnek.

Csajági 23. 8-bris írja Újvárból: Pálffi összeveszvén Heisterrel, Pozsonban ment, Mocsonokon 4 compagniát hagyván, az többit Séllyén s imitt-amott.

Leffelholczot az gyalogsággal Bátnál petekírolta Viard, és oly híre volt az német szándékának: Szécsén, Rima-Szombat táját megjárja, Gácsot megveszi, s az bányavárosokra menjen.

N. B. Úgy látszik, ha volt is, megváltozott ex occasione intentiója, és a nyomon egyezett meg a gyalog a lovassal.

Szécsényben hagyott-é valamit? még nem tudhatják. Mikor Ludányhoz szállott: akkor egy regiment maradott volt benne.

Újvárban Csajági hat compagniát benn hagyván lovast, a többit Ocskai Sándorral *) kiküldötte az német hátúljára: Gécziéből 4 sereget, Somodi és Balogh István hadát. Nem találván helyeket, — Pétervásárára mentek, az Mátrába.

N. B. Hihető azért, hogy Dániel Úrhoz orderezték, ex supposito primae dispositionis meae, azért hajtottak nyomán.

Vigesima 9-na írja Perényi Miklós Egerből: az nap érkezett egy pattantyús Jász-Berinyből, az ki referálta, hogy Hatvanhoz ment volna valamely német; azt meghallván az jászok kapitányja Szent-Miklósy, kiszaladt az környűlsánczolt clastrumból, az ottvaló bírák és barátok készültek hóldúló-levélért az némethez; kire nézve kérdezte az pattantyús tűlök, hogy ő mit csináljon az 4 taraczkkal? Azt felelték: ördög s pokol! akárhová vidd, — ha az kapitány elszaladt! Ez is ott hadta az taraczkokot, Egerbe jütt hírével.

N. B. Ezen dologrúl még semmi senkitűl nem jütt. Sőtérnek Lőrinczin kellett gyülekezni, Géczi az Mátrában van,

*) A trencsényi harcz után árúlóvá lett híres Ocskay Lászlónak testvéröcscse, — ekkor alezredes, később ezredes. Kevésbbé vitéz, mint bravourteljes kalandor-bátyja: de sokkal jellemesebb.

az újvári had keresztűlment, — mégis Berínyből kellett az első hírnek Egerbe menni!

Azt is írja Perény, hogy két naptúl fogva igen kezdett grassálni az pestis, kiért a fábúl fogyatkoznak, az hajdúság is Révai Imrével az pestis miá Apátibúl beljebb jütt.

Andrásy István 2. 9-bris datálja staffétáját: valamely 24 zászló lengyel- s kozákság érkezett volna Liptóban, Szent-Miklóson gyülekezett, — a német rajtok akar jünni.

N. B. Talán inkább starosta Sondeczky hada megyen haza: mert ott volt az Garam mellett Heisterrel, — azólta nincs híre.

Urbán Czeller pro diversione lement volt Beszterczc felé Polonkátúl, el is hajtotta volt Tót Márton az beszterczei marhát, de visszanyerték, nem hajthatta az lesig. Zólyombúl, Beszterczérűl reágyült az német; retirálta magát Urbán Polonkára. Ismég készült Urbán az nyomában. Az is írja, hogy Besztercze felől ment volna valamely lovas Liptónak, és Szepesnek készül.

E. m. k.

(Eredeti, egy íven, in folio, Bercsényi hadi cancelláriáján írva. A végén álló E betű a gróf főtitkára Ebeczky Samu nevét jelzi, a mint is az egész az ő keze írása. Bercsényi nov. 3-iki leveléhez melléklet.)

91.

Enyiczke, 4. 9-bris 1709, estve.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában veszem staffetaliter Andrási István Uramtúl ezen accludált idegen-országi leveleket, kiket tartóztatni nem akartam. Írja azok mellett Bokros első szerencséit; próbálni akarta Árvában s kicsalni lesre az németet: de 2 dragonyossa Gyürki Pálnak bészökvén, ki nem gyütt. Az liptai németnek reájok való készületi megcsendesedett, — több segítséget vár; el is hiszem, Haister nélkül nem indúl. Ők ugyan Kézsmárkhoz gyültek vala, hogy megharczoljanak az város alatt, s ha nem bírják: akkor telepedjenek az városokra, Revier Uram tetszéséből is; meglehet talám ezzel, az ki van

most Liptóban: de Haister érkezésivel nem javallom, mert késő lesz. Igen protestálnak Gácsnak segítségére nézve Hranoviczához való orderezésem ellen. Nyárai is megindúlván ma közülök Kassa felé: inkább hiszem, megbátortalanodnak jobban; de hiszem, úgy is elegen vannak ott az retirádához, — kevesen az kenyérhez! Irok majd Revier Uramnak.

Okolocsáni Uram írja: holnap indúl Potoczkival *) Fölségedhez, — népirűl akar végezni. Jó volna ugyan az segítség: de, hogy győzzük fizetését? nem concipiálhatom. Van ugyan az nógrádi és tiszántúli districtuson kívűl is, több másfélszázezer frt restantiánál az vármegyéken, mivel csak két tertialitásra fizettetett az had universaliter; ahhoz mit bízunk? Sokra is kellene. Azonkívűl, készpénz bizony sohult sincs több 10,000 frtnál, kit Kassán zsugorgatok az utulsó szükségére. Keczer Uramnál mi lehet még? nem tudom.

Károli Uram felűl még semmi hírem sem érkezett tegnaptúl újjabb, sem az hatvanirúl; hanem ma mondá egy onnan Rima-Szombat felűl érkezett tiszt, hogy megtért, sőt indúlásakor Szécséntűl az németnek portára lévén, hallotta az béjáró parasztoktúl, csak azt várta, s hogy megérkeztek, mondották: Hatvanban voltak, s összenyargalták volna ők eddig azt az országot, de az pestistűl féltek, s hijába jártak. El is kell hinni, mert eddig volna hírem az Eger-mellyékirűl; ott hajtogatják Máriási tisztjei is az hadakot, — nem alunná el az rosszat!

Ollyan kókót is ir Okolocsáni Uram, hogy az czár Varsaván van feleségestűl, és Lublinban fog telelni. Krassau megcsapta Augustus hadát, s talám hazamegyen. Az tatár Muszkvában nagy rablást tett. Tudom, ezen levelek hoznak bizonyossabbat Fölségednek.

Darvas Mihályrúl hallom: igen rútúl morgott ellenem, illetlen leírnom, mit csináltam az országnak, — ő tovább nem megyen Jósvánál, mert, etc. — Károli Uramra remittáltam, cum informatione, pro informatione, mert ott vannak, az kik

*) A muszka elűl menekülő svédpárti kiewi palatinus, kinek hadtöredékeit aztán zsoldba fogadta a fejedelem.

hallották, közel ő Kegyelmihez. Hagyján morgása, sed malam habet consequentiam. Én azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

92.

Enyiczke, 6. 9-bris délben 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Már egy hete, semmi parancsolatját nem vehetem Fölségednek. Ma veszem Károli Uramnak hosszas informatióját, kit alázatossan megküldtem. Ebből látni való: postírungozásához kezdett az ellenség, és úgy hiszem: mint azelőtt Újhelt, úgy teszi pro pede Szécsént az jobbszárnyán, corpussát s Haubtquártélyját Besztercze, s az balszárnyát extendálja Liptóból Szepesnek;*) s mivel itt hat regimentje van, hármát már elhadta Gyarmaton, Szécsénben lovast: hármával indúlt Losonczra, (mert Stainwilnek fele úgy is az bányákon van), ezen 3 regimenttel indúl Szepesnek, ott tanálja (Liptóban) az negyediket: Wolfskhelt, valamint Újvár körül Monticelli negyediknek, — s így gondolja, hogy szélt fog.

Andrási Uramnak megírtam ma: az városok (Kézsmárk, Lőcse) conservatiójáról gondolkozzanak; talám az üdő s fele ereje nem enged hatalmaskodni. Lehet circiter 1500 hajdújok,**) ha több nem, — azzal, ha megtarthatják; ha penig Fölségednek mást tetszik parancsolni: talám még de tempore érkeznék parancsolatja Fölségednek.

Holnap Kassára érkezik Nyárai, megnézem, ha lehet; de az étszaka kezdett s ma is tartó ostromló szél újította fáj-

*) Egészen úgy történt, mint Bercsényi éles elméje előre átlátta; s Heisternek, hogy a nógrád-zólyom-liptó-szepesi hadvonalat meghúzhassa: okvetlenül el kelle még foglalnia a közben eső Gács várát.

**) T. i. Andrássy István és Czelder Orbánnak.

dalunimot. Iparkodik Le Mer az mint lehet, s azt mondják, van láttatja. Eperjesre innen Kassárúl kell provideálni népbűl, bizakodva az Tiszántúl valókhoz, kikrűl nincs hírem.

Midőn ezt írnám: újjobban veszem Károli Uram írását, Gácsrúl. Isten nem akarta csudáját érnünk Gács megtartásának! Mint lesz már az városokhoz szerencsénk? Isten tudja! Még ugyan Losonczon útban van Haister erre is: de nem nyújtózik ennyire Gyarmattúl, úgy hiszem. Nem mondom, riadást ne tegyen még, portaképpen.

Eszterház Dániel expeditiójának jó effectusát várom, ha nem hamar is, mert mégis, praesentabit corpus, s elhiszik (Nagy?) Szombatban: nem űzött ki az országbúl Haister bennünköt! Máskint is, mind ollyan had van melléje rendelve, az ki itt nincs, s nem is lenne.

Én már alázatossan várom Fölséged parancsolatját, — 4 staffétám oda. Azt bizonyosnak tartom: megindúlt Haister valamerre, mert Losoncz táján nem késhetik. Csáki Mihály Uram iránt is várom parancsolatját Fölségednek. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

93.

Enyiczke, 8. 9-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ez étszaka staffétáját veszem Fölségednek alázatossan nyomában gyün az curír, s azt nyomban éri Károli Uram curírja is; ki is írja, hogy vasárnap csak ijesztésre feladván Gácsot, (kiért, kértem Károlit: akasztassa az Commendantot, s még az falábút is nem szánnám!) mindgyárst hétfőn elindúlt Haister azon Tamásinál levő táborával, s ment Dévínhez; kedden költözött az hada utánna. Elhiszem, maga Beszterczére ment, az comediára.*)

*) A melyet t. i. az ottani jesuiták készítettek tiszteletére, mint triumphatornak.

Hogy azért Liptóban ismég hasonló confusió ne érjen bennünköt: íme, micsuda levelemmel küldtem Szalai István secretariust.*) Írtam az városoknak is, és megtanítottam Szalait: faciat cancionem populo. Mert ugyanis, hacsak oltalmazni nem akarja, — jobb, belé se menjen!**) Adjungáltam pro coronide: ha az tisztek sok difficultást csinálnak, proponálják az alsóbbaknak: qui vult virtute mereri, — övé légyen tiszti az nem akarónak; mert tarde volentis, nolentis est.

Ezen expeditióim okozván váloszom késedelmét: veszem újjabb levelét Károli Uramnak. Mivel látja: elmenetelivel Haisternek már innen nincs mit tenni az ellenségnek postírungjainál, kiket Vadkerten, Gyarmaton, Szécsénben, Losonczban s Gácsban helyheztetett, (Fölséged is úgy írja Munkácsrúl, mint (ő) Tornallyárúl, s egyszersmind veszem,) mindgyárst fordúlna ő Kegyelme is Szepesnek, eleiben az németnek, — ha volna kivel! De arra sem elég az ki van, hogy ott jól környűlállathassa az hadat; azért az mi van, abbúl megcsinálja az postírungot, úgymint tegnap, s ma talám még idegyün, — az mint (nem incommodálok többel) csak ezen postscriptáját alázatossan accludálom.***)

Ehhez képpest, az Fölséged curír által való parancsolatjára, hogy egész egyezett opiniónkot adhassuk: inkább reávárom ő Kegyelmét. — Azalatt a magam eszitűl is írhatom alázatossan Fölségednek, hogy Istenünkkel magunk kezdve, — magunkkal is végezteti még ezt el Isten. Szegény kezdte, — szegény végzi; quia nolite sperare in filijs hominum! Csakhogy azt nem értem: 1. ha az mostani ezereknek egészszen való szabados bomlásával érti-í Fölséged az újjabb hadgyűtést, vagy azokon kívűl? 2. Mindenütt, vagy csak az hol pestis nincs? Mert már Serkén is belékapott Károli Uram hadában, de kipálinkázták. 3. Az Commissariusság mellől köny-

*) Lásd az ugyanezen napon b. Andrássy István tbkhoz szóló levelet mindjárt alább.

**) Azaz: ha a kerített városokat maga a fegyveres polgárság is oltalmazni nem akarja: akkor jobb, a gyalogság is beléjök ne menjen helyőrségűl.

***) Sem ez, sem az utóbb említendő csatolványok nincsenek már meg.

nyű elszökni postíruug- s quártélyban: de Zemlénhez magával hozza-í az kenyeret?

Sokat is bűsűlok én azon, hogy sohult semmi sincs készszen. Kassát is kiürösítjük sok hajdúval. — másutt előre csak két napra való sincsen. De vagy egy-, vagy másképpen, csak reá kell nekünk arra fakadnunk. Úr-Isten, bárcsak Kézsmárkon ütné meg az orrát; mert csak az kenyér lesz azoknak elsőbb mentségek. Ha penig Fölségednek más parancsolatját vehetem azalatt is az városok iránt, — talám még nem lesz késő.

Másik az, hogyha particularissabb succursust bocsássunk-í Szepesnek az gyalog- és lovasbúl? És ha *magamnak nem lehet, vagy nem jó még oda mustrálódnom: írjon* Fölséged *ollyat, az kivel Károli fordúlhasson, vagy engem felváltson;* mert látom, azt *jobban szereti,* — noha cum omni observantia et contento *van hozzám, s bizony nihil habeo,* — Fölségednek az mint tetszik.

Gyűlés, senatusnak ugyan nincs ideje: de legalább hármunknak kellene udvarlanunk, Cancellarius (Sennyey) Urammal.

Íme, éppen most érkezik ezen acclusa, kirűl írja Nedeczki, Bertóti Uramnak: egy óráig se késleltesse, — azért én is mindgyárst accludálom, ezen curír által küldöm; talám Isten jót hagy látnunk, mert Toronyárúl gyün levele Nedeczkinek: de abban semmit sem ír.

Az nagy confidentiáját csudállom Szinyavszki Uramnak; íme, mit ír, s Fölséged levelére relegál, s nem értem.

Az mint látom Fölséged accludált copiájábúl, az Brunixunk *nem kételkedhetett az armistitiumban: mert ők sem kételkedhetnek in voluntate pacis necessariae.* Isten még ebbűl is jót hozhat, — csak bár quo-quo modo ugrathatnánk bé az mediatiót mégegyszer, quia ad formalitates nehéz már jutnunk.

Az udvari Fölséged hadának quártélyjárúl is vettem ezelőtt parancsolatját Fölségednek; hiszem, nincs több Zemlénnél, az ki vagy pestis, vagy sedes belli ne légyen, — nem is lehet másutt, ha ott nem lesz. Én ugyan még emlékeznem s elmélkednem sem merek az quártélyrúl; beszéllek majd Ká-

roli Urammal is, s alázatossan megírjuk Fölségednek. Kinek is kegyelmességében magamot ajánlva, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy egész és egynegyed íven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel.)

94.

Copia Literarum Domini Stephani Andrási.

Enyiczke, 8. 9-bris 1709.

Ajánlom kötelességgel való szolgálatomat Kegyelmednek.

Noha, nem kétlem, ezelőtt két levelemet is vehette Kegyelmed, mellyekben az városok conservatiója iránt emlékeztem; vehette Kegyelmed Méltóságos Generális Károlÿ Sándor Uram ő Kegyelme tudósítását is, az ellenségnek megszakadozásáról és egy részének a Fürész-völgyén által való indulásáról; és noha régen halljuk már emlegetni Szepest: mindazonáltal, az mint az Ipoly mellett kezdte terjeszteni lineáit, nem hiszem, sok maradjon el népében, az kivel az Liptóságon lévő hadát megszaporíthassa. Járúl ahhoz méltó consideratióra, hogy már az üdőből is naponkint kifogyván: mind az üdőnek s mind az útaknak alkalmatlansági miatt nem hiszem, vihessen nehéz munitiót magával, hanemha valamely rémétő s rettentő mozsárokat vinne, az mellyek egyébaránt is haszontalan dörgésekkel falt nem rontanak, és az lágy szíveknek ijesztésénél egyebet tenni nem szoktak.

Minthogy azért mind ezeket, mind Hajszternek fölvett módját considerálom, az ki fortélyját abban tartja, hogy maga nemzetének rettentő hírével (kit magával elhitetett) magahitten elsőben az lovasával prorumpálni szokott, hogy fönnálló hadainkat reménteleu sietö jövetelivel confundálja, és azoknak elnyomásával üressen tanálhassa az ollyan helyeket, és készületlen, az mellyekre czélját vetette, és azt az lovasságával ha elfoglalhatja, úgy követi gyalogja; az minthogy most ismég

az Garamnál elhagyván gyalogját, így praeoccupálta Szécsényt, kiben kétezerig való gyalogja közül, majd csaknem felét hagyta; az lovas penig in universum hat regiment lévén, már annak Szécsényig elhadta három regimentjét, elhiszem, még Losonczot sem hagyja a nélkől, — könnyön elgondolhatom, hogy két regimentnél többet, ha akarja, sem fog elvihetni. Constál pedig bizonyossan, hogy harmincz-harmincz lovasnál egy companiában több nem találkozik; és így, habár az most Liptóban lévő harmadik regimentet hozzá számláljuk is, — harminczhat compania, tizenkétszáz németet tészen; ahhoz ha mind elvihető gyalogját considerálom is: másfélezer németet nem találhatom, az liptaiakkal. Mind is azért háromezerig való németjét az Szepességre menendő corpusával imaginálhatjuk.

Considerálván azért jól Kegyelmetek: micsoda nemzetséges gyalázatunkra esnék illyen csekély erővel és illyen már alkalmatlan, essős, havas és hidegre fordúlt üdőben, ha tartózkodás nélkől progrediálhatna nemzetünk gyalázatos veszedelmére az ellenség; de minthogy az Tiszántúl és egyéb, Kegyelmetek segítségére rendöltetett hadaknak elérkezéséig történhető netalán az feljebbírt mód szerint való hertelen irruptiója az ellenségnek, — ahhoz Kegyelmeteknek mind mostani statusát, mind nem csuportban való létét considerálván: hogy véletlen confusió ne érje Kegyelmeteket, tanácsosbnak ítéltem Kegyelmeteknek in tempore való béhelyheztetését az gyalogsággal az városokra, hogy azokat készületlenségek miatt ne praeoccupálhassa, s lehessen mind üdőnk s mind alkalmatosságunk azoknak megsegéllésére. Kihez képest, Obrister Revier Uram ő Kegyelme elméjét is vévén, az gyalogságot Kegyelmetek juxta proportionem loci et necessitatis béhelyheztesse az városokra, és minden kitelhető szükségeirűl provideáljon, (kire eddig is lehetett reflexiója Kegyelmeteknek) úgy, hogy mind elégségessek, mind igaz resolutióval legyenek defensiójára. Mert ugyanis haszontalan az városokban és kőfalak megé bújni, ha azoknak oltalmárúl nem gondolkodnak; haszontalan az német kegyetlensége ellen környékes barlangot keresni, ellentállás nélkől; haszontalan reménli mind az vitézlő rend s mind az városi nép maga félelmes

megalázásának jutalmát, — mert íme, példája az több városoknak nyomorgatása, az kik keserves siránkozásokkal nyögik igáját, s várják szabadúlásokat igazzabb fohászkodásokkal, mint midőn szabadon valának; és az kiknek két-háromezer forintnak in commune bonum való contribuálása, négy-ötszáz embernek táplálása terhesnek látszott: íme, három helyett harminczat fizetnek, az százok helyett ezereket tartani kelletett. Foelix, quem faciunt aliena pericula cautum!.....

Jobb azért az városiaknak magok oltalmára fordítani magokat, mintsem az következendő veszedelmet és nyomorgatást magokra várniok, most kiváltképpen, midőn Isten kegyelméből hadunk nem úgy, mint tavaly, s mind számossabb, s mind nevezetes confusió nélkől vagyon, és az ellenség maga megszaggatásával erőtlenebb, s már szándéka kimutatása után mind üdőt s mind alkalmatosságot ád az ellene való gyülekezésünkre és fordúlásunkra, és consequenter az magokat oltalmazó felekezetünknek megsegéllésére.

Az vitézlő rend peniglen elég példát vehet magának Simon-Tornyárúl és Veszprémrűl, az holott capitulationalis hitét az ellenség meg nem tartván, válogatva vonta ki mind tisztit, mint közrendit az kegyetlen marczanglásra, — úgy büntette Isten confoederatiójokhoz, hitekhez, hazájokhoz és hadi kötelességekhez való állhatatlanságokat.

Szükséges azért Kegyelmeteknek mindezeknek jó declaratiójával (azon okból írván bővebben ezeket,) mind jó adhortatiójával, egyszersmind helyes dispositióival és kemény instructióival, kiben az defensiónak modalitási föl legyenek téve, (kit Obrister Revier Uram fog tudni, s incumbál is ő Kegyelmének föltenni) olly jó rendben venni s hadni mind az beszállítandó militiát, mind peniglen a város népét, hogy nemcsak szóval: de igaz tökélletes szivvel az defensióra magokat resolválják, életjeket hazájokért fölszenteljék, kit úgy tartanak meg, ha fölszentelik, s nem kéméllik; kölemben bizonyossak lehetnek benne, hogy életjeket keresve, — halált találnak. Az bummáknak haszontalan morgását (tekíntvén,) az ki ellen az házok födelének lehányásával békével maradhatnak boltos házaikban, fris példájok Kassa (1706), frissebb Újvár, (1708); tudják, mennyi számtalan s micsoda nagy bummáknak

haszontalan hányásával, minden kár nélkől megmaradtak azok, s micsoda dücsősséget nyertek, — annyivalinkább most, az hol két-három napi próbájánál több üdőt az ellenség nem tölthet az hideg miatt, kivált az éjszakáknak kegyetlensége miatt. Ne légyenek csúfjai nemzetünknek, s gyalázatos okai magok veszedelmének!

Az Commendantoknak cathegorice eleiben köll adni és tiszteknek, hogy az régi igaz magyar mód szerint úgy tegyék le hiteket, s úgy tartsák kötelességeket, hogy életjek s fejek fönnállásáig semminemő capitulatiórúl ne is gondolkodjanak; mert esküszöm az Istenre, hogy semmi helye, sem oka nem lesz mentségeknek, — nem keröli halálát kijövetelével: mert vagy az ellenség veszprímiek példájára megöleti, vagy példás halálát tanálja nálunk. Lássák ellenben dícsíretes példáját az kassaiaknak és az újváriaknak, az holott sokféle nemzetségbeliekből és lakossokból öszvekötött egy jó értelemmel mind életjeket, mind böcsületjeket jó resolutiójokkal megtartották. Bízzanak az igaz ügyet segéllő Istennek kegyelmében, az ki szabadúlására indíttatott népének állhatatosságit próbálja, és eleven példával látjuk, hogy csak az állhatatlanokat bünteti, és az állandókat megtartja; mert sohol az ellenség az ollyanok ellen győzedelmet nem vett, az kik isteni bizodalmával ellentállottak.

Ezekre nézve, azért nem denominálok innen Commendantokat az helyekben, hogy Kegyelmetek ezeket jól megvizsgálva, azt tegye Commendantnak, az kinek kedvét, szívét, s bátor indúlatját és resolutióját látja, s nemcsak gondolja, hanem tapasztalja is, hogy ezen feljebbírt declaratióktúl meg nem rettenik, hanem bátor resolutióval veszi illy kemény instructióját. Nekem ugyan Obrister Pongrácz vagy Bajcsihoz vagyon bizodalmom Kézsmárkra, az holott az városiakhoz is nagyobb bizodalmom annyibúl is, hogy kevesebb tarka nemesember lakja azt, mintsem Lőcsét. Lőcse peniglen több népet kívánván: Urbán Czelder Uramot igen capabilisnek ítélem, s bizonyosnak is tartom megtartását, ha kivált egész resolutióval s kedvvel veszi magára.

Emlékezem ugyan nem régi írására Kegyelmednek, kiben hazájához való indúlatját és Lőcsén való megmaradását

offerálta: de minthogy sem mostani egészségét Kegyelmednek nem tudhatom, sem azon készületeket, mellyeket proponált Kegyelmed, circumstantialiter nem tudom; azért jól considerálván azokat, a miket feljebb olvas ezen írásomban, — kedvére hagyom Kegyelmednek. Legalább arra kérem Kegyelmeteket, adhortálom is, sőt hazájához való kötelességére kénszerétem, ut agamus viriliter et strenue, s úgy alkalmaztassa Kegyelmed dispositióit, hogy elsőben is az helytelen s illetlen confusiótúl hadainkat megmentse, — annyival is nagyobb bátorsággal, megerősedett szívvel, állandó resolutióval és jó készülettel maradhassanak az városok, hogy nékünk is segítségekre való készületünk, indúlatunk, valamely gyalázatos hertelen íjedések miatt ne légyen csúffá. Kiben singularis böcsületi s érdeme függ Kegyelmeteknek, s egyszersmind számadása is.

Az mi az lovasságot illeti: annak két-három helyen való léte, — bár közöl is egymáshoz, — haszontalan; mert az ellenség hertelen s véletlen szokott az lovassal előrecsapni, nem ád útat az recollectióra; előbb szélled, mint gyűlled az had. Előre is haszontalan azt telepéteni; midőn non est capax ad resistendum, — szaladás a retirádája. Ha messzérűl az ellenségre nem irrumpálhat suo motu: ellent nem áll. Azért jobb Lőcse és Kézsmárk között rakáson tartani, és csak szorgalmatos vígyázó-portákkal az ellenséget observálni.

Minthogy ketten vagyon Kegyelmetek Generálisok Andrási Pál Urammal, s mindenkor egyike Kegyelmetek közűl éjjel-nappal legyen mellette az hadaknak, hogy a midőn hertelen lármája érkezik az ellenség jövetelének, — az hadakat confusió ne érje, Kegyelmetek hacsak egyikének jelen nem léte miatt. Mert momento res consistunt; csak egy fertál óra sem mindgyárt az hadakozásban. Nem Kegyelmetekrűl, hanem de communi malo nostro szoktuk mondani: mindgyárt, s félóra alatt! — Nem »mindgyárt« az, mi ideit múlja! Azért estote parati, quia hora, qua non putatis.

Ha penig látná Kegyelmetek, hogy az ellenségnek nem resistálhatni az lovassal, — már az városokban rebus bene dispositis, — retirálja Kegyelmetek magát, s erre Krumpach felé tartson, úgy, hogy mind az Hernáth-völgyén, s mind

Eperjes felől a segétségre menendő hadakkal lehessen alkalmatossabban az conjunctió.

Az provisió iránt elhiszem, eddig is nagyobb segétséggel volt Keczer Uram ő Kegyelme; kinek íme ex superabundanti is írtam.

Mindezeket azért dexteritására bízván Kegyelmeteknek, ugyan kérem: mutassa meg Kegyelmetek, hogy vadnak még Hazánkban, qui et velint et possint Patriae servire, s ne terjedjen ennyire fölfuvalkodósága ellenségünknek. Ezzel, — etc.

(Eredeti, két íven, ívrétben, Ebeczky Samu kezével írva. A czím és datum azonban Bercsényi s. k. írása.)

95.

Enyiczke, 9. 9-bris 1709, estve.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Midőn ma Károli Uramot várnám: veszem tegnap költ két rendbéli levelét ő Kegyelmének, kiben írja: Gácstúl s Losonczon túl megtért portája, sem istrázsát, sem embert Losoncz körűl nem látván: semmit sem tudának meg, csak azt sem: ki van s mi van Losonczon? Nem volt ember? — Az átkozott addig nem ment az kapuhoz, míg mehetett volna! Polereczki (szerint) 2000 van ott, Gácsban 300, — azt sokallom, s nem hiszem. Haister hogy Beszterczére ment sok szekérrel, és hogy onnan ismét ki akar gyünni Losonczra, s Rima-Szombat felé fognak indúlni, kit ugyan nehéz hinnem; azt ugyan elhiszem, hogy Rima-Szombatból Ráhó felé, az tiszolczi passus kedvéért kinyitja communicatióját Breznyónak: mert csak 5 mérföld, s éppen nagy alkalmatosságára esik, s nagyot múlat, ha elmúlatja, mert igazán körűlkeríti úgy magát. Murányhoz egy mérföld Tiszolcz.

Azonban mit ír Kajali Uram Muránból, íme accludálom.*) Nem tudom, quid significat? Azért holnap Kamocsait küldöm frissebb hajdúkkal oda, s megírtam Kajali Uramnak: minden okot adna az nemesség bészorúlása; s (mivel ezelűtt

*) Lásd a jelen levél után.

írt: rendeltessek neki szállást,) megírtam: készszen van szállása — Varanó körül! Elválik, ha gyün-é? Mert már rajta az sor Murányon.

Vajda levelét is accludálja Károli Uram, kiben írja: Vadkertet sánczolja az német, és Váczig extendálja liniáját, s mindenütt az Ipoly mellett, — hol malmot, hol mit, — körűlsánczol, s által nem mehetett; máskint is, *két czerbül kétszázon ha* vannak, *) és hogy Fridrich gyütt által, az mondja: van 900 paraszt puskás Bát s Palástok táján 300 némettel, — az kuruczok cselédjét hajhászszák. Lehet valami benne, de nem annyi! Elég az, hogy nagy persecutiójok van, és az ki nagyobb, — nem tudom, mint mehet által köztök Dániel? Igazán, nem sázához való commandó; **) sőt az még összeszedi az hadat, — az ki, az mint hallom, ellepte zászlónként Heves vármegyét, — üdű telik. Legalább ha csak corpust csinál is odaalá Dániel Uram, jobb, hogy lement; mert magokban csak bolyonganak, látom.

Az rácz felverte Hevest, Athánt, Erdőtelekit, s elment Szólnok felé; azt sem tudják: mennyi volt? Tökölit mondják. Ezen hír, lármát — elhiszem — nagyot tett, Egerben 3-at lövetvén reá; s már Károli Uram is tegnapi levelében hallgat jövetelirűl ide: hanem *Károlba készül, mert cselédjit félti, — indisposite gyütt;* reméllem mindazáltal, el nem mellőz, annyival is inkább, mivel már az hada általköltözött: Bagosi s magáé (gyalog), Nyúzó s Kárándi (lovas), s csak tegnapi levelemre is okvetetlen várom holnap már. Isten látja, dupla fájdalma van lábomnak, hogy most, s nem ez után esett.

Csáky Mihálytúl gyütt váloszom; feleséginek helyt kér, mert Szepesben (a várban) nem meri hagyni, s mindgyárst gyün, de feleségestűl, ha helye nem lesz. Mindgyárst parancsoltam Keczer Uramnak, — valahol tetszik!

Veszem ezenközben curírom által küldött Fölséged váloszszát alázatossan. Az városok iránt parancsolatját értem Fölségednek, noha micsuda ratiókból s mi formán írtam

*) T. i. Vajda és Ebeczky Ádám, — annyira megszélledt a katonaság.

**) Eszterházy Dániel ugyanis »c s o n k a - b é n a« ember lévén, nem lovagolhatott, s csak czézából vezényelt.

vala megtartásokrúl, — alázatossan tegnap megküldöttem Fölségednek; s most sem tudhatjuk: micsuda erővel indúlt Haister? De az való: terribile nomen ejus! Revier Uram is éppen most a propo érkezett, tudni kívánván: mit csináljanak ottan? És mondja egy részről communis opiniójoknak lenni: ha Szepes oda lesz, — mint lesz? hogy lesz? — más részről: hogy jobb volna rajtamenni az németen! De, cum quibus?! Majd Isten megadhatja azt is. Mert, igazán, agnoscálnunk kell Fölséged írását, hogy kezünkre volna most az német, magahittsége miátt; s nemcsak sánczolása, de azután az lovassal való excursiója lesz bajunkra.

Most azért tolmácsoltatom Revier Uramnak, mit írtam Andrásinak, — hallhassam resonját! (raison.) Ő ugyan úgy mondja, hogy Lőcsét defendálni (kire Andrási István ajánlja magát), jobban lehet: de Kézsmárkot nem; ezt penig elhagyva, — szíve vész el Lőcsínek, megvéve — még jobban. És így, úgy látom, in primis terminis kell maradni az városoknak; csak addig is ne essék valami disturbia rajtok, míg Revier megtér. Már tudván, segétségünk hogy gyün: bizodalmassabb lesz fartolások is, s mégis, ott van több másfélezer gyalognál, Kassán is van annyi, Károlyi két regimentje is lehet annyi, még Príni és Csajági maradíka is lehet 600, — és így csak verhetnénk még igen könnyen 5000 gyalogot össze. Vadkerten kezdeném, s maga térne vissza; noha meszszebb. De pestis, — pestis! Van mind kenyér, minden az Mátrában, — csak pestis ne volna! Gömört ha veszszük az gyalognak: mindenövé reáér, — de kenyér nincs. Egyiknek meg kell lenni, csak szólhassak Károlival.

Az Tiszántúl mint disponált Károli Uram? nem tudom; de Orosz Pálra bízta. Látom az levelekből: confirmáltatik igen széltoszlása Besztercze, Szeben, Fehérvár felé az németnek.

Palocsainak kell általgyünni, kinek most már nem az cserét: hanem az hajdúvárosi regimentet szerzené örömöst (Károlyi,) — Bottyánnéval, és generálissággal; jó titulus is volna! Az első s utulsó, Fölséged kegyelmessége, az középsőnek másutt. Hogy jónak látszik, — elhiszem!

Az lengyelországi hírek, látom, frissebbek Nedeczki le-

velénél, mellyik igazabb? nem tudom, mert nem conveniál az pomerániai passus-adás az conferentiával.

Az Commissariatusság portióirúl semmit sem tudok, s nem is akartam portiókrúl emlékeznem, sem emlékeztetnem. Sztropkóra ment Csáki (István) Uram, Darvas Ferencz szállott Jászóra = 142 portió. Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; némi részei czifrákkal.)

96.

(Kajali Pál főhadibíró, gr. Bercsényinek.)

Kegyelmes Uram!

Enyiczkérúl 4. praesentis költ Excellentiád méltóságos levelét ma reggel 10 órakor vettem. — Megértettem, hogy Gácsban 3. praesentis délelőtt ment bé az ellenség, 10. óra tájban: de nem a falábú német tiszt, (a ki ki sem szökött, ha igaz,) hanem némely rosz hajdúk — fizetetlenségeket hányván — kénszerítették a tiszteket a feladásra; máskint ő Kegyelmek jól viselték magokat, s előggé csendesítették volna a hajdúkat: de nem lehetett. Ezeket tegnap egy onnan kibocsátott tizedes referálta Murányallyán, idevaló prófontmester uramnak. Prényi Miklós Uram regimentjéből való, s elsietett a regimente után; jobban is esett, hogy fel nem jött ide a várban.

Az én vékony opinióm az volna, ha Excellentiád tetszése járúlna hozzá: ide nem kívántatnék sok hajdú, mert csak élést veszteget; ezt (Murányt) nem kell félteni ostromtúl,*) kevés megoltalmazhatja. Jobban bíznám én egynéhány exulans nemes-emberhez, kik magok szolgáival annyin lennének, hogy a praesidium ne merne ellenek valami ellenkezőt cselekedni, s így egyik a másikától tartván, — nagyobb állandóságát és securitássát reménleném ezen erősség megtartásának, kevesebb költséggel. Azért, csak vagy 60 hajdú is

*) Roppant magas és meredélyes sziklatetőn fekvése miatt.

elég lenne: de provisióból, mégis, többet kellene szerzeni ide a várba, a kivel újig béérhetnék, mivel kevés van; azt mondja a prófontmester: ha annyi praesidium bennmarad, a mennyi most itt van, — kikeletig az ittvaló élést megemészti. Lehetnének azonban gyalog hadak itt körül a falukon, a mikor a szükség mint kívánná; mert ennek a passusát kívül is megoltalmazhatnák. Valami fizetésről is kellene ide provideálni, ha telhetnék.

Méltóságos Generális Károlyi Uram tegnap mustrálta némely részét az hadaknak Bejénél, azután ugyan tegnap mindjárt tovább ment. Ha egy héttel elébb járhatott volna ő Nagysága, — most miénk volna Gács!

Én minden rendeket jó reménséggel bíztatok. Maradván Nagy Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

In Murány, 6. 9-bris 1709.

alázatos szolgája
Kajali Pál m. k.

P. S. Úgy hallom, soha Keczer Sándor Uram ide csak egy köböl gabonát is nem szállíttatott, messze lévén tőle, — nem is érkezik reá. Ha Excellentiád tetszése járúlna hozzá: megcsonkúlván már Darvas Ferencz Uram districtussa,*) jó volna Gömör vármegyét is az ő Kegyelme dispositiója alá applicálni: hadd provideálna Gömörből, Borsodból, Hevesből, Pestből, mind a hadakra, mind Murány várára, úgy az exulansokra is. A mint értettem, némelyektől estek ollyan szók is, midőn a provisiót sollicitálták: Non consistit salus Patriae in Murány! A ki ollyat beszél, — nem helyessen gondolkodik felőle, vagy nem tudja, mit teszen Murányvára!

Külczím: Méltóságos Gróf Székesi Bercsényi Miklós, Nemes Ungh Vármegye Főispánja, Confoederált Magyarországi Locumtenens és Fő-Generális, nemkülönben Első Senator, Nagy-Kegyelmes Urunk ő Excellentiájának alázatossan adassék. — Enyiczkén. (P. H.)

(Eredeti, egész íven, ívrétben, s. k. Bercsényi nov. 9-iki leveléhez csatolva.)

*) Nógrád vármegyének császári hatalom alá jutása folytán.

97.

Enyiczke, 10. 9-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Nem akarván az publicummal kevernem az privatumokot: alázatossan kívántam ezen írásommal jelentenem Fölségednek, hogy Bottyánné, az húgom,*) szegény, nálom lévén, holmi dolgaiban, adósságit**) forgatván, látom lenni valamely pénzét Fölségednél; ahhoz, mivel az ménessérűl is vala ezelőtt emlékezet: disponáltam annak is Fölséged kezéhez való bocsátásárúl; kinek most pénzűl az árát nem kívánja, hanem az midőn Fölségednek alkalmatos lenne; ő ugyan 6000 frtot emlegetne, s többet is, az szegény ura vak böcsi után, — de hiszem, ha Fölségednek úgy tetszik: hajtanák fel ide az pataki laposra, nézetné meg Fölséged, — könnyű lesz annak árát szabnyi!

Az többi pénziért sem kíván alkalmatlankodni Fölségednek, hanem csak azon instálna, ha megbántódása nélkűl lehetne Fölségednek: ne kellessék nyavolyásnak exulánsoskodni,***) valami helyecskét méltóztatnék Fölséged neki assignáltatni, nem in forma hypothecae, hanem csak pro usufructu, quasi loco interesse, addig csak, míg valahová mehetne magáéban; nem is kellenék annak proventussát oly accurate vizsgálni, dummodo sit aliquid, quasi tale. Igazán írhatom Fölségednek: nincsen semmi consideratióra való dolog alatta, mert nem is vállolnék ollyat magamra; de, gondoltam, ennél eziránt kevesebbel talám nem lehet búsítani Fölségedet. Az

*) Bottyán tbk özvegye szül. gr. Forgách Juliána volt: Bercsényi anyja pedig id. gr. Forgách Ádámnéval egy testvér. Innét a rokonság.

**) Activ értelemben; tulajdonkép: adósleveleit, kötelezvényeit. Bottyánnak ilyenekben, s készpénzben és ingóságokban, állítólag negyvenezer aranyra becsűlt értéke maradt hátra. A fejedelem 8000 frttal tartozott neki.

***) Az elhúnyt tábornok nagyterjedelmű fekvő birtokai ugyanis — melyek egyelőre, özvegyi jogon, nejére szállottak — Esztergom és Komárom körűl feküvén, ekkor ellenség birodalma alatt állanak vala.

mint értem, talám 2000 frt egyik (kötelezvény), és 4000 másik, ahhoz tennénk az ménes árát, — talám kerek számot (10,000 ?) csinálhatnánk belőle, s azalatt hadd laknék valahol. Valami Kurimánra *) — vagy minek híják, — az hová Keczer Uram szállította; én nem tudom, micsuda? de Keczer Uram azt javallotta, hogy lehet, sértődése nélkül Fölségednek kérni; de ez szegény ott nem akadozik, quia facit, quod dixero esse justum. **)

2-do. Az praemislei püspök ezt írja Szirmai Miklósnak, kit accludálok. ***) Én, Fölséges Uram, azt feleltem, hogy, si quaestio est revera, inter duos nulla paritas: quia hic nominatus ex virtute juris patronatus per Dominum et Ducem Munkácsiensem, — ille hostis Patriae. Ha penig est quaestio insinuativa Domini Episcopi Praemisliensis de se, in hoc requiritur sensus jam legitime per Principem nominati, et tandem consensus Principis, quia collationi legitime facta jam praejudicari nequit, nisi volente nominato. Ebben azért tovább mit parancsol Fölséged? Mert értem Szirmaitúl: most is vágyna reája.

3-tio. Szegény Viza supplicatióját méltó Fölségednek megolvasni, kinek pariáját nékem küldte, s én merészlem Fölségednek accludálni, ****) talám — gondolván, — dolgai között Fölséged nem olvasta. (Kiben ha vétek, alázatossan követem Fölségedet.) Mert injuriáját ítélem; s az mennyiben Patakon érthettem Fölséged akaratját: nem gondolom, Fölséged maga collatiójának judiciumát, vagy quaestionem de bonis (mellyet Fölséged ex ratione collationis beneplacentariae parancsolt vala visszavenni) bízta volna az szentszék revisiójára, — hanem solam quaestionem differentiae clericalis inter se.

*) Kurima, mezőváros és jószágrész a Sáros vármegye nagyobb részét magában foglalt makoviczai herczegségben. (Zboróí uradalom.)

**) Bottyán tbk végakaratával Bercsényit — mint rokont — kéré föl özvegye gyámjául, s a gróf pártfogása alá is vevé az ifju nőt.

***) Hiányzik.

****) Ma már nincsen csatolva. Egyébiránt a kérvény az erőszakos Bakó János váradi nagyprépost ellen volt intézve, a ki Viza püspököt, a fejedelem által felerészben neki adományozott aszalai jószágba semmiképen nem akará bebocsátani. Utóljára is katonai karhatalommal iktattatta őt aztán be Rákóczi a kettéosztott birtokba.

Csúfos scandalum: calvinista templomra valvalist függeszteni; azt tudják: Vizát prostituálják, mikor magokból űznek az mi papjaink csúfot! Ugyan alázatossan kérem Fölségedet: unicum habemus desertorem Episcopum, quamvis kókóum, — de ne engedje Fölséged vexálni szegént, ne légyen példás csúfja szegénnek dolga! Mi ugyancsak nevezetes ember volt szegény, dum publicam gessit Imperatoris personam. *) Et magnis placuisse viris non ultima laus est. Másként is, assecurálom Fölségedet, nem oly véggel lett szegény kuruczczá, hogy csak Bakóval hadakozzék! Legalább possit hunc vincere elephantem. Quid-quid sit, — sok dolgot nyifogott azért már ő véghez Bécsben s Rómában; in parvis magnus, s azt hiszem, ki merné Rómában disputálni most is az brévét.**)

4-to. Andrási Uramék (István és Pál) igen protestálnak (Andrássy) György ellen: feladja Krasznahurkát, s ahhoz készül. Talám, Fölséges Uram, jó volna hivatni, hadat gyűteni, bizgatni, hajhászni küldeni, — nem ott, hanem másutt occupálná magát! És mivel (ők mondják) sokat adott Fölséged neki talám Péter***) jószágiban, Pál penig, íme, most is mit ír reám! Mit tudok velek csinálni? Nem jó volna-í de illa collatione ad beneplacitum particepssé tenni Pált? és oly parancsolatot vagyis decretumot adni, hogy mivel Péter jószágit Fölséged ad beneplacitum eddig Györgynek usuálni engedte: mostani nagyobb szükségére, Pálnak engedné Fölséged; hadd vegye el, ha veheti, — legalább, ha mit kér, megmutatom: durt wandt er! Mert quártélt nem lehet, jószág nincs, s bizony, nem élhet másfél falucskájából; szeretné penig, ha volna sok szép étek, bor!****)

Hogy penig ezen böcsülletes quadripartitumos írásommal mérészlek alkalmatlankodnom Fölségednek, — alázatos-

*) Az 1704—1706-iki békealkudozások alkalmával.

**) A József császár által kieszközlött azon 1709-iki pápai brévét érti, melyben a továbbra is Rákóczival tartó főpapság kiközösítéssel sújtatik.

***) Az Andrássy-testvérek közül ez az egy labancz volt, elejétől fogva.

****) Mind három Andrássy-testvér hatalmas lakmározó volt; de a leghiresebb ivó közöttük mégis György vala. (L. Bercsényi leveleit 1708. őszéről.)

san recommendálom mindeniket, de mégis az elsőt jobban, s magamot legjobban Fölséged kegyelmességébe, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön czédulán:

Bottyánné Asszonyom ménessében vagyon:
Öreg ló s kancza, az harmadfüveket is számosoknak *) értve közikben . . . . . nro 140.
Tavalyi csikó (Ezek közt tavali herélt csikó 15) . . . . . nro 36.
176.

Ennek az árán nem kell megütközni: mert noha szegény Bottyán 6000 frtra böcsűlte az ménesét, — de az semmi, mert akkor több volt, hihető. Most könnyű árát böcsűlni, ha megláthatni. Parancsolat kellene: hadd hajthatnák az pataki laposra, vagy az Harangodra, az Eger vize mellől. **)

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, és egy külön papírszeleten, sajátkezűleg írva.)

98.

Enyiczke, 12. 9-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ma érkezék két expressus tiszt az Dunántúl, bizonyos instructióval, mellyet az Confoederatióban megmaradott tisztek, pecsétjek alatt küldöttek; kiben declarálják magok szenvedésit, és egyszersmind, ha ezen holnapban segétségek nem megyen, protestálnak: odahagyják, ki labanczczá lesz, ki általgyün. 31. (8-bris) expediáltattak, 1. 9-bris indúltak, Rácz-

*) Azaz: számba veteknek.

**) Ez meglőn: a ménest a Harangodra hajtották, azonban a tervezett megvételéből mégsem lehetett semmi, mert Bottyán örökösei, — kik e régi híres törzs-méneshez jogukat kimutatták, — a fejedelem és az egri káptalan előtt tiltakozának az özvegy eladási szándéka ellen, és Rákóczi, az igazságszerető, respectálá óvástételőket.

Kevinél gyüttek által Horvát Istvánnyal.*) Mondják, nem régen, látván: nincs kinek hinniek, összeesküdtek újra: együtt éljenek s haljanak! Antal Úr által akart gyünni; írják is instructiójokban: nem bocsátják, — hanem együtt élnek-halnak. Vannak 5000-en még, de nincs 2 mérföldnyi szabad járások, úgy környűlszoríttattak.

Combinálván azelűtti *levelit* (Antal úrnak,) *gondolható: valamit proponált de capitulatione; pro ultima experientia* küldték ezeket által. Magok is kívánkoznak instructiójok szerént Fölségedhez: de már Károli Uramot megváratom vélek, hogy azalatt is valamely bíztatást irathassak általok; megmondották: bíztató levelet el sem vesznek, — bizonyossal kell térniek! Mondják azt is: mivel nemcsak az köz asszonyokot, (de) Török Istvánné, Kisfaludiné Asszonyomékot egy pendelben hadták, jól összekorbácsolták (a németek), s mindennek már mindene oda: nekikeseredtek, — vagy 1200 német kergette őköt, akkor más- vagy harmad-nap kellett rajtamenniek. Már Isten azon fordíthatja meg szerencséjeket!...

Az Asszonyhoz (feleségéhez) maga bizonyos emberét küldötte (Antal úr), az ki ide sem gyütt; csak elhiszem, repetálta azt, — kit véle tudatni nem kellett volna; elválik, leszen résen fülem!

Károli Uramnak is azonban veszem ezen accludált levelit.**) Már holnap, elhiszem, elgyün. Liptó felől sincs semmi hírem; csak elhiszem, nem mozog másutt, míg ott, az hol van, bé nem épéti magát. Én Liptó felé próbálni nem kívánok, hanem azt írtam ő Kegyelmének: mivel még több 600 hajdúnál maradt el Bagositúl, az Nyúzóékot sem tudom, hol vannak? Kassán is most igazodik az hajdú, — jó lesz azon ő Kegyelme által rendeltetett postírung háta megett az mit verhetünk össze az hadakban, lesben tartanunk, s inkább az magam s regimentit is (kiket hátrább rendelt) idébb lopni fel, hogy akár Liptónak, akár amarra nagyobb erővel rohanhassunk;

*) Pásztói Horváth István: Bezerédy ezredében százados, a dandárnok árulásának földjelentője, s magának elfogója. Jutalmúl ő lett aztán ezredének parancsokává.

**) Ma már nincsen semmi melléklet.

talám — mondok — addig magam is lábra s lóra kaphatok. Íme, már Kecskemétet félti az rácztúl! Fölséges Uram, *hitemre, nem írom semmi magam okából: de, csak látom, nem szeret velem lenni, nem tudja, szígyennek tartja.* De semmi, — reménlem, *pro voto fogok vele szólhatni.* Mindazáltal, ha nem vétek Fölségednek véle, talám maga *hírivel Varanóra gyühetne* Fölséged, hogy deliberálnánk valamit; mert így, már elláttam, csak piszmogás lesz az mi dolgunk.

Bagosi 1500 hajdúval itt van, azzal egyet ugorhatunk. Én ugyan, Fölséges Uram, ha Isten engedi, s elbír az lábom, — bizony, kiteszek magamért: de, megvallom, följűl-kerülöm, ha lehet, az pestist. Íme, mind csudárúl s mind pestisrűl mit ír Szalai! Isten nyilja szállott vesztére Losoncznak.

Újvárból is veszek 30. (8-bris) kelt leveleket. Még Bertóti holtától fogva csak levelemet sem vették vala, — nyilván elfogták. Ismét hadat kérnek, Morvára, hová, mert nincs több *két holnapi élíseknél;* nem capiálom. 400 lovas-németet minden ellenségnek. Azért, ha elmehet Dániel, igen jól esik, — nyúgodjék Újvárban, nyargaljon Csajági, ki most is kikéredzik, az tót leányként.

Az városok iránt eleget tractáltam Revier Urammal; íme, maga is Fölségednek írja maga opinióját, s én is újjonan is punctumokban tettem neki; már Isten áldása, az mi lesz! Eperjesre is Srétert expediáltam pro Intendante, — de nem Commendante. Staubert, magam Obrist-Wochmaisterit, 300 válogatott hajdúval Kassárúl ma vitt el; ott van 200, — lesz 500. Mert Pécsiért kimászott ágyából az szegény vén Radics ide hozzám, protestálni; talám azzal gyógyúl, hogy consoláltam! Az betegeket is kiküldtem Kassárúl, és mégis van több 2000 embernél benne. De még magam ki nem mehettem; tegnap ugyan már járkáltam: de ma meg is nyögöm az sétálást, — az házban penig csak.

Murány várában penig Kamocsait expediáltam, sub praetextu: fizetni s rendben venni az regimenthez*) való praesidiumot; s adtam instructiót, úgy, hogy már több lesz

*) Nyáray Ferencz daudárnok ezrede, — mert ennek volt alezredese Kamocsay.

400 hajdúnál: azokból 200-at válogat belé, az régit kihozza, és azokkal passusát őrizteti, az hol az vágások vannak, cum gentibus.

Én, csak megvallom, Murántúl Rozsnyóig szeretném megrakni hajdúval azon völgyet; mert Rozsnyótúl Szepes és Losoncz, Murántúl penig Szepes a szomszéd. Breznyó, Liptó, — igazán, mindenfelől félhetne az német úgy, ha volna kitűl, lehet is bizony, ha újrakezdjük, Istenünknek szent kezével! Én azonban magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Fölséges Uram! Ezen böcsülletes, még most egyszer s utulszor succursust kérő Dunántúl való atyafiak, (bagatella!) csak 4000 gyalogot kérnek segítségül, lovas nekik nem kell: mert az aprólék-postírungokból ha tágít az ellenség, nincs helyek; úgy ismét reájok fordúlna az német innen, most penig az gyalog mehet. Bárcsak valamely száz idegen hadat, és olyan arnolt-ábrázatót küldenénk 5—6 százot, — szaporodnának ők ezerekkel! Ha Fölséged megengedné: az kevés arnótot Ordódi mellűl, Dragulyát hadastúl, nekem is 2 sereg ráczom van, — csak kezekben adnám, mondanák előjárónak; azért ez iránt Fölséged parancsolatját ezen curírom által elvárom, s ahhoz talám Potoczki hadát is által ha küldhetnénk: szedne hybernát magának!

Külön negyedíven:

Fölséges Uram!

Már végezése után levelemnek, Bertóti Ferencz Uram küldte ezen lengyeles híreket. Csúfos dolog volna, ha az régi confidentia ki tanálná hozni; rosz volna, ha persecutive gyünne utánna (Potoczky hadának) az muszka. Jó volna, ha quasi subtrahens se a bello Moscovitico, maga (Potoczky gróf) quasi in tutelam Serenitatis Vestrae adván magát: az hadát is idebocsátaná, — keresne quártélyt magának az né-

met háta megett; de hoc esset aliquod negotium, aut insperate bonum, aut intricatum.

Nedeczki levelét is accludálom. Vagy az copiában vétettek, vagy mi; »Kegyelmed«-del kezdi, »Nagyságod«-dal végzi, — nyilván Klobusiczkinak írta. Ebből látom, ha in tempore érhette az zavatkai dolog: faciet aliquod boni, mert kapni fog az *franczián*.

(Eredeti, egy egész és egy negyed íven, negyedrétben, s. k., részenként czifrákkal.)

99.

Enyiczke, 13. 9-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában — délután 2 — veszem Fölséged kegyelmes parancsolatját, holnap, úgymint csütörtökön, Varanón létemről. Jóllehet ismég újjúlni kezdett fájdalmom járása, ki miátt tegnap is, ma is nem járhattam fent, — mindazáltal, hacsak lehet, elvontatom magamot, mihelt lehet; holnap bizony nem hiszem. Másként is, az mint Károli Uram levelét veszem, nem hiszem, holnap estvének elütte elgyűjön; mert rendelkezik ott vármegyével, mivel. Én ugyan küldök mindgyárst eleiben.

Számtalan leveleket hozának ma: az póstát fogták el már kettőt Újvárban; most hányatni kezdem, — hanem Haisternek mit ír az Bellicum, íme megküldtem. Rosz dolog az Lubomirszki dolga; úgy látom, ellenségünkké leszen az: mert expressusa vitte azt, az mire itt hallasztnak, s talám azt várja maga is most Haiszter, azért fülel.

Alázatossan kérem Fölségedet, ha lehet, suspendáltassék most az exactiója az restantiáknak az hadi tiszteken; valami kapitányja jár Zay Uramnak feleségestűl, hintóstúl executióra, már magam is írtam neki, — de váloszt sem teszen; mindennap búsítnak miatta. Igaz, hogy adós az possessiona-

tus tiszt: de mikor látja, most ideje van panaszszának, csak kiált. Valami Klin Mátyásnak híják. Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

100.

Enyiczke, 14. 9-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Együtt érkezék Károli Uram egy felűl, curírja Fölségednek másfelűl. Hogy az Atyámfia*) udvarolhatott Unghvártt Fölségednek, magam is alázatossan köszönöm Fölséged kegyelmességét. De az accludált levele Szinyavszki Uramnak alkalmas dilemmára való materia. Úgy foly itt az híre, hogy 4000 emberrel gyün, (kirűl tegnap is emlékeztem levelemben); annak ellentállni nem lehet, annyival is inkább az űzűinek; de nem gondolom, hogy ollyan formán gyűjenek.

Örömest tennék ítíletet Szinyavszki Uram leveleirűl Bremmer leveléből, kire referálja magát másban. Vékony ítíletem szerént lehetne oly váloszt tenni: hogy Fölséged nem hiszi, erre gyűjön (Potoczky), mivel maga is tudja, hogy az Fölséges Czár akaratja ellen meg nem tarhatná Fölséged; s ha casu quo insperate bé tanálna is valamely felűl csúszni, — nem hitetheti el magával Fölséged, hogy cum animo hostilitatis ulterioris, hanem talám securitatis et asilÿ, quod de jure gentium in exteris queritur, ex ratione ha gyünne bé, quod non habet consequentiam persecutionis. S akkor adja ide az hadát, küldjük az Dunántúl, — s magának (a palatinusnak) könnyű gondját viselnünk, végéig dolgának.

Ennél majd nagyobbnak tartom, hogy bizonyosnak látszik Lubomirszki dolga más levelekből is, s nem hiszem, nem azt várja Haister, s úgy indúl vagy azzal, vagy akkor innen felűl.

*) Nejét érti, — régi magyar szólásmód szerint.

Mi ma beszéllünk Károli Urammal, s ha lehet, holnap magam is elmegyek, s ha én nem mehetnék is, — legalább Károli Uram udvarolhat Fölségednek; de reménlem, magam is el fogok mehetnem, kívánván frissen tanálnom Fölségedet!

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Az svécziai király iránt böcsülletessebben írt az czár, legalább »Civitas«; ez fenyeget, Már is »in Condignis.« A to cso! Ím, mit ír Klobusiczki Kioszkirúl;*) nem igaz, mert nem holt meg Szinyavszki.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

101.

Körtvélyes, 30. 9-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Minekutánna ma mindgyárst expediáltam volna Károli Uram curírját, érkezett ezen accludált levele Károli Uramnak;**) kit örömest szerencsés próbájának confirmatiójával együtt küldtem volna Fölségednek: de mivel azalatt Beniczki (Gáspár) Uram Sztropkórúl ezen Vajnovics levelével érkezett volna, s nem annyira ezért, mint magára Beniczki Uramra, gondoltam, lehet Fölségednek szüksége, — póstán kívántam ő Kegyelmét expediálni.

Érkezett ezen kívül is két nagy csomó levelem Eszterházi Dánieltül; az essentiája, hogy Putnoktúl és az rácz felül s Vadkertrül való lármák közt Döbrőhöz együtt, s ott Máriási és Szent-Péteri hadaihoz és Révai Imre gyalogihoz adta magát csuportra.

Szabó Máté***) Hatvanbúl Vadkertre vagy Szécsénbe

*) A melléklet hiányzik. Kioszki (Kiowski) alatt Potoczky Mihály gróf értetik, úgy mint kiowi (kiewi) palatinus.

**) Ma már nincs itt sem ez, sem b. Vajnovich levele.

***) Azelőtt ezredes, később szólnoki, majd hatvani kapitány és póstamester.

bément, s midőn az németeket Hatvanba hozni akarta volna. — már előre felégettette egészszen Dániel Hatvant; mindgyárst meg is tért Viard, s utánna valának Sötér- s Kókaiék; nem volt híre még, mint jártak? Most Egret provisióval akarja tölteni Dániel; még Ebeczkirűl sem emlékezik, — oda nem ért, hihető, maga penig hogy nem mehet.

Ugyanezen alkalmatossággal hozák Csajági levelét, s abban Antal Úrnak is igen fris levelét; de nincs láttatja próbájoknak! Csajági levele — úgy látom — conveniál Cseri mai olvasott jelentésivel.*) Szluha csak úgy ír, quasi nihil scriberet. Félek rajta, Csajági Uram zelussa phosphorus tüzévé ne váljék; kevés ösztönnel nagyra lobban, hamar múlik, — s csak az bűzi marad. De, bárcsak Ebeczki érhessen már pro praecursore, — Isten minél jobban adja; mert csak jó stuka lesz ez az lengyel, na ráz! Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Csajági az mely szolgálójárúl ír az feleségemnek: az vak asszony az, kin az feleségem is csudálkozik, mert nem úgy bocsáttá vala, hogy kigyűjön. *Gyermekihez vitt leveleket hírem nélkül; hihető, panasz.*

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; az utóirat vége titkos jegyekkel.)

102.

Körtvélyes, 1. X-bris 1709,
4 órakor estve.

Fölséges, Kegyelmes Uram!

Midőn Károli Uramnak 29. költ levelére az váloszt írnám: akkor hozzák Eperjesrűl 30. költ levelét. Adja Isten, az harmadik levele jobb legyen ezen kettőnél!

Megírtam Török András Uramnak: légyen gondja az

*) Csery Mihály, Bercsényinek Érsek-Újvárba küldött szárnysegéde.

udvariakra, kik kiváltképpen túl vannak Varanón; elhiszem, van parancsolat iránt[o]k. — Másonnan semmi sem gyütt.

Én maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

103.

Körtvélyes, 3. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Szegény cselédemet késérgetvén én is, azalatt Ebeczkit küldvén Török András Uramhoz, ugyan rendelésem szerént expediálták az intervenientiákot Fölségednek.

Úgy látom, maga akarta Haister megvinni hírit, hogy Károlit megverte, s ne várjon Lőcse succursust. Annak s Lubomirszki accessussának rosz effectussa lehet Lőcsénél. Másfelűl semmi sem gyütt.

Már Károli Uramot elvárom, írása szerént, s reménlem, azalatt vehetni fogom Fölséged parancsolatját, s abból elítéljük: ha arra menjen-é Károli Uram? vagy itt várjuk Fölséged megtérését? vagy mihez kell látnunk? Magamot azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

104.

Körtvélyes, 5. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Tegnap, fejemnek szokott fájdalmi között vévén curírja által Fölségednek parancsolatját Vojnovics iránt, kire Károli

Uramot kértem váloszolni Fölségednek; ma azonban érkezék elsőbb nem curírja: hanem maga fárodt lován bagdácsoló étekfogója Fölségednek, elsőbb levelével. Kit is mindgyárst küldtem Hrabóczra Dr. Langh Uramhoz; s midőn szomorúan olvasnánk Fölségednek alteratióját: érkezik magam curírja, Fölségednek 3. kelt parancsolatjával, kibűl viszont örömmel értjük az Úrral (Károlyi) Fölségednek megtérését, s abbúl reménlött könnyebbűlését is.

Az kioviai palatinusnak jó resolutiója, s érkezése ahhoz az svéciai követnek, nem kis reménségünkre lehetnek; annyival is inkább, mivel az ellenség megtérése s az havas üdű adhat nekünk is üdűt az jobb kezdetire intentióinknak. Mert ugyanis: dimidium facti, qui bene coepit — habet. Most sem tudom, használt-é többet, vagy ártott az rosz üdű? Mert, az mint már constál: tudva, készszen várta az ellenség azon étszaka is próbálóinkot.

Most sincs egyéb hírünk az ellenségrűl, hanem az mint tegnap Károli Uram Fölségednek megírta. Azért is tartózkodott Fölségedhez való meneteliben Károli Uram, hogy mivel Fölséged intentióinak dispositiói, Lubomirszki conjunctiójától s consequenter Haister további motussától függvén, rebus adhuc incertis, deliberatiót venni sem lehetne; s viszont, ha mi újjabb motussa tanálna lenni az ellenségnek, s úgy hozná az szükség, — innen közeljebbrűl mehessen az hadak közé, mellyeket miként disponált ő Kegyelme? megírta tegnap Fölségednek. Hanem ma jövén híre Dragulya és Rácz András hadai érkezésirűl: azokot Rozsnyóhoz, Andrási Pálhoz ordererezte. Én is magam karabílyossit Peklin völgyére (hogy tágíthassák Kassa vidíkit) ordereztem. Fölséged bagázsiája penig minden mozdúlás nélkűl maradt helyben.

Reménlem azonban, Fölséged ma Unghvárig érkezhetett, az honnan az útak alkalmatlansága miátt talám nehéz volna Hrabóczra menni; azért ítélném jobbnak Pazdics felé gyönni Fölségednek, s nemcsak az rosz útat: de Petrócz s nátánfalusi pestises határokot is elkerűlni, — s mi is innen elei-

ben mehetnénk Pazdicsra, Fölséged udvarlására; azalatt érkezik bizonyossabb hírünk is az ellenségről.

Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön negyedíven:

Fölséges Uram! Midőn elvégezném írásomot: érkezik egyszersmind, mind Szepesvárából az odarendeltetett lovas tiszt, mind penig Lőcsérűl Laczkó nevő tiszt, kit Károli Uram béküldött vala az casus után Eperjesrűl; íme, alázatossan accludálom, az mit hoztak.*) Szóval sincs több relatiójok observatióra való: hanem Lubomirszky két trombitás által küldte levelét hétfőn Lőcsére, interpositióját ajálván, s fenyegetvén az jövő öreg-ágyúkkal és Károli megverettetésével. Kire másnapra hallasztották vala az választ, s ez azalatt béérkezvén, — consoláltattak; de az succursust, látom, sürgetik, mert féltem őket az únalomtúl.

Az másik mondja: Lubomirszki Olaszibúl azon — úgymint az másik, az szerdára virradó étszaka — indúlt Iglyóra az maga hadával; az többi még az falukon ott széllyel hevert, s maga Haister Görgőre ment, s mondják: ha mint lesz is, — nem hagyja Lőcsét, s kiadta edictumban: meghal, az ki elevenen fog kuruczot; az minthogy ölik, az kit fognak is.

Most expediálunk Károli Urammal valamely keménynyebb portát, hogy megzajdíthatnák valamely falubélieket.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

105.

Körtvélyes, 6. X-bris 9 órakor, 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában veszem alázatossan Fölséged tegnap költ levelét. Miben légyen az ellenségnek coustitutiója? már ez-

*) Ma már semmi sincs mellékelve.

előtti s közeljebb tegnapi curírom által megérthette Fölséged, úgy az Tiszántúl való hadaknak is mellyik része érkezett által? S nincs is már egyéb az innen ezelőtt visszaoszlott ezereknél túl, úgymint: Szemere, Besenyei, Zsennyei, Tardi, — az többi általgyütt.

Tegnap estve bocsáttuk vissza az Szepesből gyütt tisztet az orderekkel. Mivel az ellenségnek Szepes(vára) körül való torpadásához képpest, közel elhánva bátortalannak ítéltük lenni az hadat: azért Ordódi Uramnak Szebenben szállani, Becsét*) az palotásokkal (mivel számtalan az bagázsiája) az Tárczán innen, Eperjes és Szeben között subsistálni; mert 600-ig való csak, az többi Bagosival lévén. Nyúzó, Kárándi menjen Ordódi mellől Palocsaihoz, az Szinye-völgyére, s mindgyárst az javával az hadnak menjenek azok portára: ha valamely faluban való szakaszszát az németnek felverhetnék; ha penig továbbment volna azon Szepesvára környékin való falukrúl, — nyomán menve, Lőcse környékit pro consolatione nyargalják össze. Bagosi Uram penig Radácson lévén in corpore az gyaloggal, ha nem igazolja helyét: azon portának árnyéka alatt vonódjék hátrább; nemkülömben Palocsai Uram is azon portától elmaradandó inkább cseléddel, mint haddal, azon alkalmatossággal vegye in locum securum magát hátrább. Mert azt ítíljük: ha okot nem adunk reá, nem mozdúl az ellenség Lőcsétől, míg meg nem veszi; ha nem mozgunk penig Lőcse körül, — megveszi, Görgőtől hamarabb, mint az sánczból! S ha közel csuportozva érzi hadunkot: bizonyossan rajta hajt, Lubomirszkival is már megerősödvén.

Rozsnyóra az székel és Dragulya ezere Bik Lászlóval rendeltetett, Andrási Pál mellé, onnan is háta megé Lőcsének portázni. Az innenső ezerek penig éppen nem gyűlekeznek még, hacsak ma hírem nem gyün felőlek. — Hogy azért Fölséged meghatározhassa maga tetszésit: kívántam illyen genuine alázatossan informálnom Fölségedet.

Az mi az lengyelek lassú járá át illeti: elgondolható, hogy már in securo lévén, szükségünket látván, több okot is

*) Becse András, a palotás-ezer alezredese. Nemsokára (1710. január 22.) elesett ezek élén, Romhánynál.

tanálnak az nyúgodalomra; s még Lubomirszkit is azért vállolnák örömöst magokra, hogy (Szepesben) közeljebb lévén hazájokhoz, óránként reménlő accomodatiójok után közeljebb érhessék. Igaz, hogy jól esnék nekik, ha mit per paus előre vehetnének, patkoltatásra: de nehezen hiszem, azzal frissülne igen járások; hanem oda elsietnének, az hol reménleník, hogy felveszik. Azért, hogy kiljebb*) mozdúlnának: az hol valamely subsistentiájokot ítélhetnők, ott kellene talám fizetéseket is — hacsak per paus is — ígérni, ha lehet.

Hol lehessen penig subsistálniok csak meddig is? elgondolni nem tudjuk, az szűk föld és pestis miátt másutt, hanemha Szendrő és Putnok megett, le az Mátra megett, az hol jóllehet híre nem titkoltathatik: de mind Rozsnyó felé, mind Losoncz s mind Vadkert felé egyiránt fogna híresedni. — Erre az Krajnyákon lenyúlhatna Bártfáig, ha szomszédságára nézve az muszkának bátorságos volna, és máskint is, intentiójától Fölségednek távúl nem esnének.

Mi már, Fölséged parancsolatja szerént, oly reménség alatt, hogy Fölséged ma megindúl, itt elvárjuk; de Károli Uramnak maga késedelme nem tetszik, örömöst előbb menne által (a Tiszán,) hogy előbb térhetne vissza; és kívánta volna, hogy opiniómot ad casus dirigálva, üzenjem meg általa Fölségednek. De minthogy látnivaló Fölséged mostani írásából is: előtti parancsolatja szerént addig szükségessebb közeljebb léte az hadakhoz Károli Uramnak, míg Fölséged is megtér s én is mehessek; s máskint is, úgy látom, még Fölségednek is Lőcsétől függ resolutiója, — quietálta ő Kegyelme is maga elméit.

Egyébaránt is, én megvallom, Fölséges Uram, elmélkedésünket, hogy míg Lőcsét illyen circumvallatióval sanyargatja Haiszter: azon kellene kapdoznunk, ha szemben nem lehet, — az minthogy nem is, — két-három felül való kemény nyughatatlansággal; és ha onnan quo-quo modo recedáltathatnók: szabad mezeje nyílnék továbbvaló dolgainknak is. Ha penig azt elvesztjük: az szükség kínszerít másra.

*) Értsd: kiljebb a lengyel határszéltől, — azaz befelé az ország belsejébe.

Igenis, Fölséges Uram, jó volna, ha arra érkezhetnénk, hogy ezt is elkövetve Lőcsénél, — amaz is meglehetne; mert úgy igenis, segítené egyik dolgunk az másikát; de ez, úgy látom, igen függ az barlang- s nem vadászatkereső lengyelek kedvétűl s ereitűl, kit Fölséged eddig kitanúlván, csekély opiniónk is ez szerént accedálván: azalatt is, míg udvarolhatunk Fölségednek, — bölcs ítíletet vehet Fölséged további dispositiókrúl.

Már — hiszem Istent — rövidnap lóra fogok kaphatnom magam is, s nem leszek illyen heréje az Hazának, s jobban szolgálhatok Fölségednek is. — Ezzel kívánom, hamar frissen láthassuk Fölségedet! Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Pazdics felé való útjárúl emlékeztem tegnap Fölségednek, — most is javallom.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

109.

Varanó, 15. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Az újvári leveleknek clavesseit még meg nem fordítván, többet nem tudhatok bennek, mint az mit maga Fölséged olvasott. Valóban rút állapot Csajági dolga,*) kivált Cseri levelivel összevetve. Parancsolatja szerint Fölségednek, igenis, irok Ebeczkinek; de annak kevés hasznát gondolom: mert nem Ebeczkinek való az ollyan dolog.**) Valóban törődöm rajta, kit kellenék oda küldeni? Mert, csak elhiszem, már naponkint érik ott az kilís.

*) Egy Várallyay Ferencz nevű őrnagyot, a hadi tanácsban, dühre lobbanva, összevagdalt, alezredesét Pongrácz Jánost pedig vasra veretté igaz ok nélkül.

**) T. i. az érsek-újvári parancsnokság, — Ebeczky lovas tiszt lévén.

Itten tanálám Berzeviczit, kit ezelőtt küldtem vala Hammerrel az collectatoroktúl az pénzt felszedni s egyeránt osztani az 3 regimentben, — de nem engedték az két regiment *) tisztei, kezeknél lévén az pénz; félhó fizetés jutott 1600 frtból az kettőnek. Hogy Paurnek is juthasson: eleget könyörgött Keczernek, az ki 4000 frttal adós az cassában, Praeses (Klobusiczky) Uramnak, az ki 2000 frttal, ispánnak, mindennek, — csak 1000 frtot sem kaphatott. Azért, hogy ne legyen hátramaradás az commandóban: elküldtem ez étszaka Berzeviczit, és mivel Keczer Uram, noha írta, mégsem küldte Kassára az pénzt, az mint láthatta Fölséged Bertóti Uram levelibűl, meghadtam Keczer Uramnak: 3000 frtot mindgyárst Fölségedhez küldjön, és az többibűl fizessenek Paurnek. — Kassárúl 9000 s egynehány frtot fognak csak hozni Gellérdék, és így valamely százzal több lesz az 12,000 frtnál. **)

Dragulya még tegnap reggel ott volt Peklin körül. Úgy látom, ha ma bé nem érek is az rosz útakban Eperjesre: reáérek addig, míg Palocsai (Lőcse alúl) megtér. Bagosinak penig innen írtam, hogy tartózkodás nélkűl próbáljon, ha lehet, az sánczolókon Szomolnokon. Az portássa az németnek már volt Medzenzíffen is, az mint hallom.

Bezzegh Uram mondja: azt mondják, csak berzenkedett Lubomirszki Kézsmárknál, s maga bément Lublínban ***) vagy hová Kézsmárktúl. Iglyón is van postírung, Leffelholcz penig Scavnik táikát szállotta volna bé. Majd meglátom; ha bizonyossan ki nem tanúlhatom Eperjestt: expresse való instructióval küldök. Magamot azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

---

*) Győri Nagy Jánosé és Réthey Jánosé, kik Paurral együtt Lőcse segélyére valának rendelve.

**) A zsoldba fogadott lengyel hadak fizetésére egyelőre kívántatott összeg.

***) Hiba lesz, Lublóhelyett: mert e várban szokott legtöbbnyire tartózkodni a lengyel herczeg.

Szalainak megírtam: az hadak még múlatni fognak mostani statiójokban; mikor s merre indúlnak? lesz hírivé előre, — addig Kassán lesz az borbélynál.

(Eredeti; nagy regál-alakú, aranyozott szélű, finom franczia papírra, félíven, negyedrétben, sajátkezűleg írva.)

107.

Hanusfalva, 16. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap az útnak rosszassága, előttem való faluknak pusztán léte, s az ki nagyobb: fejemnek fájdalma, ennél tovább nem bocsátott. Estve vettem alázatossan Fölséged parancsolatját, s mindgyárst jó móddal expediáltam, — ez éjjel 10 órakor meg is indúlt, minden ordereket elvivén magával, s magam is adtam instructiót neki. Csak az Isten adjon már szerencsét nekik, és szolgáljon az üdű: mert kell Becsének 12 mérföldet menni (Rozsnyóig,) az mint számláltuk. Ezen locspocs-üdűben kifordúl az bocskor hajdú uram lábából; mert egészszen, mint tavaszszal, kiment az föld fagya. Én ugyan úgy intéztem: szombatra virradóra esnék meg próbájok; addig miben lesz ott német uram? elválik. Mert, ha nem akarom is, gondolnom kell, hogy az mely úton gyütt Losoncztúl, — arra menve hagyogatja mint az rák az lábát. Csetnek 1, oda Jósva 2, oda Ratkó 1, oda Ráhó 2, — kit már, mondták, épétett, — oda Osgyán 1, oda Losoncz 2 mérföld. Maga megbíztában elköveti, mert már sem hegyen, sem völgyen nem fél; az templom is fortixja neki. De hiszem, hadd nyújtsa hálóját: annál könnyebben szakad!....

Azt hiszem, holnap sem látom Palocsait: mert szekereken vitte az élést Szepesvárában; már ugyan csak visszavárom Eperjestt, az hol nincs Keczer Sándor is, Kassára ment; ha késik az pénz, oka az lesz.

Szent-Péteri Uram levelét veszem, kiben írja: az pestis mind Szendrőben s mind környűle terjedt, nem tudja az hadnak helyét tanálni. Ocskai (Sándor) 7 százod magával az

Mátrát hajhászsza, kiért szűntelen az lármájok. Vice-ispány is és tisztek pestises helyekben szorúltak; mindazáltal maga ő Kegyelme tett limitatiót 3000 szapu búzára és kétannyi abrakra, — nem hiszi, comportáltathassék. Megírtam: mivel van ideje, serénnyen készétse az élést, alkalmatos szénás helyekre; inkább szorúljon az had, ha megyen.

Az újvári claveseket is megfordíttattam, és mivel est res consequentiae, újjonnan küldöm Szluha levelét Fölségednek; kihez ha Cseri és Beleznai leveleit teszem, — kiben az utulsó írja expresse: az hadak disgustussára nézve*) nem sok ágyú kellene Újvárnak most, — elítélhető, Ebeczki Uram informatiójáig is, mint vannak ottan! Pongrácz vitézségéért, az szegény főstrázsamestere emberségiért igenis kedveltetett az hadaktúl; az volt azon Várallyai, alias Dobrowniki, kit (Csajághy) megölt, az ki Nyitrában volt Révai Gáspárral, s én Munkácsra is commendáltam Fölségednek. Legnehezebb az, hogy ez illyen nagy casusnak hirtelen orvoslása nem lehet; már azon ott legerőssebb regimentnek semmi főtiszti (törzstisztje.) Óbestere nincs, mert Bertótié**) volt az regiment, Oberst-Laüdinand (Pongrácz János) vasban, Oberst-Vochtmaistert megölte, — soha nem tudok embert is tanálnom elmémben: kinek volna jó adni hertelen azon regimentet? hogy kedvvel csendesedhetnének.

Eleget gondolkodom Commendantrúl is, mert hiszem azé lehetne az regiment; de nem látok az hazában: mert Újvár, most kiváltképpen, ugyan embert kíván, s egészszet penig.***) Gyürki Pál? de várban nem megy, et semper male,†) máskint tudná, mint volt Füleken!††) Babócsait,

---

*) A vitéz, de indúlatos és tapintatlan Csajághy erőszakoskodásai miatt.

**) Az elhúnyt Istvánt érti.

***) Íme, Bottyán és Berthóty István halála folytán milyen nagy úr támadt; mert csak is ez a két férfiú vala, a kire veszély idején a főfontosságú erősséget megnyúgovással bízni lehetett.

†) Gyürky Pál köztudomásulag nagy pessimista volt, s azonkívül beteges is, — e két dolog valamelyikére értetik a »male«.

††) Egykor itten Gyürky híres végbeli főtiszt volt, Koháry idején.

si opinio *) et uxor non obstarent, merném javallani. Harmadik Revier, az ki bizony est super omnes alienigenas,**) és ha más Generális lehetne mellette vagy körüle, satis esset; de különben — adja Isten, ne légyen ő is addig jobb, míg ő mást ítélhet, s nem más őtet!

Fölségednek talám ezeknél is jobb jut eszében, — de ugyan ad revidendum et complanandum negotium sietni kellene valakinek cum authoritate; azalatt nem látok más módot benne, hanem Csajágit sine nimia repraehensione az dolog revisiójára hallasztom, Szluhának intimatióját sinceritásnak fogom ösmerni, és recommendálom addig sub manu moderatióját az dolognak, és megértesse Pongráczczal, hogy lesz törvínyes satisfactiója.

Ha penig Fölségednek úgy tetszik, meg lehetne parancsolni Ebeczkinek: lenne bent addig, míg más mehet, és Csajáginak is arestumot imponáljon, Pongrácz is arestum alatt maradna: mert az mint az üdű mutatja magát, továbbra is halladhat még Fölséged igyekezeti, s nem jó penig talám így hagyni maga bűziben az dolgot. Inquisitornak nem tudom Fölséged kit parancsolna? Én körűlem mást nem tudok, vagy Borsit az auditort, vagy Szalait (Istvánt) az secretáriust, ha cselédjektűl menni akarnának, vagy inkább mernének.

Elvárom azért ezek iránt parancsolatját Fölségednek, kiváltképpen: mit csináljunk Csajágival? és addig az Újvárból gyütt tisztet nem bocsátom vissza. Mert hoc est primum, et subsequenter az inquisitió, — azalatt érkezzék az (új) Commendans. De máskínt is, nem lenne rendes, hogy sub inquisitione is Csajági lenne az Commendans, az ki ellen kell de facto criminali lenni az inquisitiónak; hanem az inquisitor vinné magával Ebeczkinek az ordert, és primo arestatus; különben jobb nem menni inquisitornak, s mindent hallasztani.

Ha Fölségednek consideratiója volna Ebeczki bennma-

*) Babócsay ugyanis 1704-ben labanczczá lett volt, — ezért nem igen bizott benne a közvélemény még most sem.

**) E derék franczia hugenotta nemcsak kitűnő tűzértiszt és hadmérnök volt, de a magyart is szerette, és a magyaroktól viszont szerettetett. Talán egyetlen a franczia főbb tisztek közűl, a ki átérté s érzé nemzetünk szellemét, és alkalmaztatni tudá magát.

radása iránt: ott volna Balogh István; ha lehet hitele, — van értelme, *) és rendeltetnék úgy az dolog, hogy primo Ebeczki, secundo Balogh; ha egyik próbára menne: maradna az másik. Azalatt megírnya Ebeczkinek: ritkán menjen ki maga, s kevés üdűre, — az mint szokás vala azelőtt is az végházok főtiszteinek. Baloghnak ugyan felesége propter suspitionem correspondentiae kemény arestumban vettetett Pozsomban; semmije sincs itt, egyéb az hitinél. — Elvárom azért Fölséged parancsolatját, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Szluha levelét alázatossan kérem vissza.

Külön negyedíven:

Fölséges Uram! Már levelem pecsétlése után jöve egy villámlás eszemben. Bokros gyalog Oberster vala, est probatae fidei homo, ösmerős azon újvári vacans regimenttel, felesége is bémászott koldolgatva Újvárban, Istenért élődik, — talám jó volna neki azon regiment Újvárban? Nem dicsírem regularitását: de kikapó vitíz ember, lovon s gyalog egyeránt próbál; literatus ember is; kezc-lába volna lovon, gyalog való próbákban az Commendansnak, ha más akárki lenne. Az ő **) regimentje penig (adatnék át) Ocskai Sándornak, — úgy is régen igen össze vagynak Elek Zsigmonddal, Ocskai penig nem maradhat Géczi és Beleznai között: ***) első nem nézheti vitízségeírt való keménkedésit az regimentben is, Beleznai et paritatem odit et gradum appetit; és így talám ubique fieret bene. ****)

*) A mi a hitelt illeti, e czélzat még azon a trencsényi harcz után költött hírre vonatkozik, mely Baloghot árulási szándékkal gyanúsítá, — alaptalanúl.

**) Egykor Ocskay Lászlóféle.

***) Bokros Pálnak alezredese Gellért Imre, őrnagya Elek Zsigmond vala. Bercsényinek Garamszegi Géczy Gábor vezénylete alatti huszárezredében penig, ezen ezredes mellett, alezredes Ocskay Sándor, és őrnagy Beleznay János (a későbbi poroszverő hires tábornok) volt.

****) Bercsényi elméjének ezen »villámlását« helyesnek találá, és csakugyan megvalósította a fejedelem.

Ittem, talám lehet Babócsait disponálni: az feleségit itt hadná, s maga bémenne, ut successor Bertótianus, cum charactere Vice-Generalis; ha Fölséged parancsolja, disponálom, ha meggyün. Bokrost penig mindgyárst expediálnám most: ne lenne fejetlen az regiment, mert corpus sine anima non caret corruptione. Regimen est corpus, cujus anima rationalis est Colonellus, anima sensitiva Vice-Colonellus, et anima vegetativa Vigiliarum Praefectus, 5 Capitanei sunt 5 sensus. Esa un regima de infanteria!

(Eredeti, háromnegyed nagy regál, és egy közönséges negyedívre s. k. írva; in quarto.)

108.

Eperjes, 16. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Éppen midőn délután egy órakor ide béérkeztem volna, találám már itten ezen accludált levelét*) Palocsai Uramnak, kiből nem sokat tanúlhatni. Írtam mindgyárst: Krucsai mint hajthatta bé (Lőcsére) az marhát? oda van-é még, s micsuda portája? és hogy Haisterről nem tudósít; mert azt mondják itten: csak 600 lovas volt oda Kézsmárknál német, Hartleben- és Leffelholczczal. Más, valami Frankenstain nevő ember írja Olaszibúl ide az anyjának még tegnapelőtt, hogy Kézsmárk oda vagyon, és hogy ismét Lőcséhez akarnak szállani, és hogy Lubomirszki Bártfa felé akar csapni.

Másképpen, itten senki semmi bizonyos constitutióját az ellenségnek nem tudja. Ordódi Uram Szebenben van, portáztat; s mégis — azt mondják — már is kétszáz német volt Berzeviczín tegnapelőtt, — talám az káptolomi.**)

Paurt éppen az kapuban tanáltam itten, — akkor ment ki, hogy bégyüttem, azért nem is tartóztattam; lehet talám

*) Ma már hiányzik.

**) A fallal kerített szepesi káptalant ugyanis Heister helyőrséggel megrakta, főként a szomszédos Szepesvár szorongatása czéljából.

több 200 lovasnál. Megmondottam mindazáltal, mint menjen? és üzentem Andrási Uramnak.

Már Ordódi Uramért is elküldtem: ha bégyühet, gyűjön. Dragulya, Telekivel (alias: Rácz András) itt Sebestt és Kellemesen vannak: azokot kell Ordódi Uram alá aduom, és Bokrosnak parancsoltam bégyünni, mivel az is itt hát megett van, és Bártfára rendeltetett úgy is Eszterházi Antal (ezere.) Steczelnek mondotta Ordódi Uram: már ő nem megyen, mert az tolvajok eloszlottak; már megválik, ha szóllok véle. — Steczel csak Sárosig sem tanált lovat, csak kiküldte orderemet Becsínek, s ismét duplicáltam, s majd magát is kiküldöm.

Hogy ezt írom, veszem más levelét Palocsainak, nekem szóllót. Krucsai még oda volt, már az ha hoz bizonyossat Lőcsétűl.

Én itt, ha lehet, nem késem; itt kell hadnom az hadakban, mivel Réteiéknek ez éjjel más ordere ment; hanem, hiszem, Ordódi ha indúl, mindenik indúlhat. Palocsainak pro 18. szóllott indúlásának ordere, de talám hallad még; én ugyan nem turbálom azt, csak az ellenség motussa ne turbálja! Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön félíven:

P. S. Fölséges Uram! Megtartóztattam ezen levelemet, azért, hogy bizonyossabbat írhassak Fölségednek Kézsmárk felől, s ezelőtt egy órával vettem ezen levelét Andrási István Uramnak. Nem tudom azért, Fölséges Uram, ehhezképpest ha nem lehet-é jobban félteni már Lőcsét? Eddig is alatta lehet (Heister.) Dániel Oberst-Lautinandt Uram is béérkezvén, mondja, hogy Urbánnal való késérők még oda vannak; mehetett-é bé? — nem tudom; elég portájok van ki, az mint mondja. A mellett igen asserálja, hogy Lublyón van maga Lubomirszki; járt emberek oda, ma negyed-napja is ott volt, és mintha cum disgustu vált volna el, azt állítja: ő eladván hadát, maga férevonta magát. De, ha szabad gondolkodnom,

valljon, valamint Putnok felí minap, nem úgy fognak-é véletlen kiütésivel lármáskodni Lublíntúl (így; Lublyótúl) Bártfa felé? s nem azt teszi-í az Olaszibúl írott kicsapása Lubomirszkinak, kit levelemben írtam?

Én holnap, ha lehet, bévárom Ordódi Uramot, s jó instructióval hagyom. Itt nem akarnának lovas hadat, s nem is hagyok sokat, — hanem inkább Ordódit erősétem meg és az radácsi ódalt, mert azt jónak tanálom, s talám helyét változtatom, mert felverik; ha ott nem érik is, nagy lesz az lármája.

Palocsai ordert írt volt Dragulynak: menjen az Hernád mellé mindgyárst, valami Újfaluban; attúl félek, el is ment arrúl az ódalrúl eddig hátrább: de ott éri ma, reménlem, orderem. Magam is Peklín felé megyek holnap, mert itten nincs — látom — miért múlatnom; az igen jó helyen iránzom hogy van, az mint kitanúltam.

Becse már elment; de az granadírosok csak egy imegben vannak, most adattam posztót, harmadnapra megkészűl talám mundír-dolmányjok di preszto; de talám nem veresnek kellene lenni? Más színő készszen is lehetne talám azoknak Kassán.

Íme, micsuda fris levelet ír Bezzegh Uramnak Krasznahorkárúl Sándor László, — megküldtem Fölségednek. Ezeknek feleségeik Rozsnyóra szorúltak vala, kimenvén az várbúl az első lárma után. Ugyan szabadon czékáz Viard; csak előbb ne próbálja meg ő Tornát, mintsem (mi Rozsnyón) ötet. Azon próbábúl Isten jót adhat!

Lőcsét Szepesvára — félek rajta, — ne kövesse. Az káptolomban van 350 lovas, annyi gyalog (német), és 50 labancz. Vak lármát tett nekik Palocsai; gyönyörködik benne, hogy nagy lármájok vót.

(Eredeti, félív nagy regál, és félív közönséges papiron, negyedrétben, s. k.)

109.

Eperjes, 17. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ez étszaka vettem alázatossan Fölséged leveleimmel való acclusáját. Úgy látom, nem újságot írtam ez éjjel Kézsmárkrúl, kirűl sem sohonnan azúlta nincs több hír. Beérkezvén azért Ordódi Uram, itt hagyom az commandót ő Kegyelmére, maga ugyan Szebenben maradván. És mivel Palocsai Uram már Radácsrúl elment: egyedűl semmire sem érkezhetnék, s nagy strapáczája is lenne Ordódi regimentinek; azért Bokrost és Dragulyt az Telekivel, (még csak nyúgodtak) ide Szeben és Eperjes közé szállítom. Ezekből lesznek vígyázó-seregek mind az radácsi, szinyei s egyéb passusokon; s ha ugyanis Lőcsét környékezi az ellenség, — tehessen keményebb portát is.

És mivel Rozsnyóra nem mehet Palocsai Uram: valahol Szokolya körűl állapodik meg. Minthogy az rozsnyai próbáig ide már más had nem gyühet: azért ezek jobb helyen nyúgosznak itten indúlásokig, és Ordódi Urammal együtt indúlhatnak, mikor parancsolni fogja Fölséged. Azért lesz vagy 200 lovasnál több ittben Eperjestt az regulárisbúl, Paur helyében. Bártfán Eszterházi bent van. Csak Lőcse, Lőcse!.... Bártfa felí is jól eleiben adtam Ordódi Uramnak, másképpen is jobban érkezhetik az sonczi históriára is, az hová jár kémje.

Íme, szép históriát accludálok Fölségednek!*) Semmi talám magában: de exit vox inter populum, et facit diffidentiam succursus. — Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

*) Ma már nincs itt; kétségtelenűl lőcsei tudósítás, Andrássy Istvánnak valami vigyázatlan beszélgetéséről.

P. S. Már indúló-félben lévén, veszem Fölséged válaszszát az újvári dologban, s igenis, mindgyárst expediálom Fölséged parancsolatjából Antal Úrnak; de nehezen hiszem, most, feleségét nem látva, elmenjen; *) mindazáltal én nervose írok pacate Peklínből, mert úgyis útban lesz.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

110.

Peklín, 18. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap étlen, tíz óra után kiindúlván Eperjesrül 2 mérföldre, — s estve hat óra után érkezhettem ide. Már expediáltam, az mint legjobban tudtam, Antal Úrhoz, de nem póstát, hanem magános embert, maga lovain, mert elbomlott az pósta-út. Írtam Szent-Péteri Uramnak: fris lovakot adjon Eszterház Dánielig, s onnan ismég frisseket.

Hirem semmi ollyas még nem gyütt, hanem kijövetelem után érkezett Bajcsi **) Eperjesre; úgy hallom, az városiak pártoltak el mellőle, s ő is fegyverrel vágta ki magát vagy 30-ad magával, Dunavecz felé. Megnyitották az kapukot az városnak. Meghadtam: verjék vasra Bajcsit, s hozzák, megvizsgálom.

Két rabunk szabadúlt pinteken Libiczírül, azok mondják: szerdán vette meg az német Kézsmárkot, csütörtökön belészállott az gyalogság egészszen, és az lovassának kevés része az labanczokkal Liptónak ment, az lovassa Vogendris (Wagendrüssel) felé; s hallották az rajterektül, hogy morogva zúgolódtak az fárodság miatt, hogy az egész lovasságnak Rima-Szombat felé kellenék mennyi. Van is híre már is az kioviai palatinusnak is, úgy mondták, és hogy én megyek vélek arra hát megé.

*) Eszterházy Antal ugyanis csak nem rég vergődött által a Dunán hadtöredékeivel Baranyából, s az iménti érkezett föl, Halas felől.

**) Volt kézsmárki parancsnok; különben Czelder Orbán alezredese.

Paur mint érkezhetett bé Lőcsére? Krucsai odajár; Kárándi az maradék lisztet vitte bé Szepesben; Urbánt 50 karabélyos késérte (Lőcsére vissza.) Ezek még mind oda vannak; ha Lőcse felé nyomúlt volna az ellenség, nem késnének. Hanem répási úton, az első faluban van 600 lovas német, — azokot recommendáltam Ordódi Uramnak specialiter.

Palocsai Uram írta: nem subsistálhat az Radács és feljebb s alább való földön s völgyön; küldtem azért hozzája Steczelt: ha megyen, úgy menjen, hogy reáérjen az rozsnyai próbára. Már tegnap megegyezhettek Tőkések körül az gyalogok; az lovasok is gyűltek már is, s minden jó informatióval küldtem és írásokkal Steczelt is; csak elhiszem, reáér Palocsai is. Csak Isten szerencsét adjon nekiek!

Én itt Eperjes, Kassa, és Varanó között, éppen quasi in centro trianguli vagyok; valahonnan mi hírem gyün, azonnal tudósítom alázatossan Fölségedet, és béfordúlok Kassára is talám holnap vagy holnapután; de ugyan Varanórúl ezen lehet egyenessebb póstája Zametó felé Kassára az leveleknek, és én megcsinálom Zametóig innen az póstákot, az 1 mérföd Varanóhoz. — Ezzel magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

111.

Peklín, 19. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem tegnap Fölséged parancsolatját, együtt az hollandusnak (Hamel-Bruininx) szólló acclusával; s mivel az Újvárbúl gyütt zászlótartót szintín akkor expediáltam igyenessen, mindgyárst el is küldtem. Talám az Úr-Isten feltett szándékát Fölségednek secundálván, feljebb éri az suspensió hadainkot; és elhiszem, nem lesz, ha lesz is, sim-

plex suspensio armorum, mely által az újvári communicatióink praecludáltathassanak.

Palocsai Uramot tegnap előtanálván Stéczel, itt volt, s nem indúlhatott kenyeretlen; de igen jól eleiben adtam, s ez éjjel megindúlt, s elhiszem, bizonyossan reá is ér, s jól is esik.

Szalai (Pál) regimentit parancsolja Fölséged Eperjeshez: de hiszem, azt az rozsnyai próbára parancsolta Fölséged, s el is ment; nem lehet már addig, azért hadtam ottan Dragulyt.

Az olaszi bírót Kárándi elhozta; váltig examináltattam, s megküldtem alázatossan.*) Haistert mondja, hétfőn ismét Kézsmárkra ment Remetérűl, s ott körűl az hada; csak elhiszem, ha fel nem megyen Bécs felé, — elcsap Bártfa felé; mert annak az vén kutyának sem sár, sem víz, sem rosz üdű. Azért Ordódi Uramot csuporton lenni hadtam Szeben és Eperjes árnyékában, Bokros és Eszterházi (ezereit) Bártfán. Csak az első lármával ne confundáltathassék hadunk, csak elhiszem: üttetlen nem hagyják sétálását, ha követik, az mit hadtam.

Az nem nagy dolog, az mennyit (hadat) Lubomirszki adott; ugyan szökött rabok is így mondják.

Bajcsi maga gyütt ide, íme, annak is relatióját accludálom;**) béküldem Kassára vasra, — példát kell statuálni az commandókon! Jobb lett volna neki ott (Kézsmárkon) vesznyi.

Gönczi György most szabadúlt; azt mondja, az bányavárosokrúl akkor parancsolták s készétették Szepes felé az gyalogot; elhiszem, bagázsiáját késérik utánna, csak magáínak tartván Szepest.

Lubomirszkit ugyan csak confirmálják, hogy elment még Kézsmárk vétele előtt némely hadával, és az tiszteit is elvitte s quártélyt rendelt nekik, mellyek kimaradtak az hadelosztáskor.

---

*) Ezen csatolvány, úgy látszik, utóbb el nem küldetett: minthogy az említett bírót azután Bercsényi maga hallgatta ki s személyesen jegyzé föl vallomásait.

**) Ma már hiányzik.

Impatientiámból magam vettem examenre az olaszi bírót; íme alázatossan accludálom. *) Nem tudom, már tovább mit fog Fölséged iránta parancsolni? Ha tovább is úgy (t. i fogva) kell lenni: talám Szepesvárában kellene küldeni, s ennek példájára vitetné fel (Görgey, a várparancsnok) az várallyai bírót is: kisajtolhatja az 600 frtot, mellyet két havi fizetésre potenter sürget Görgei János Uram.

Levelem írása közben érkezék Krucsai Uram, ki is maga 2. seregével, csak 80 lóval járt Lőcsére, behajtott 300-ig való marhát, s juhot is annyit. Ezen accludált leveleket **) hozta. Látom Andrási (István) Uram levelébül: nem könnyen irányozza lenni Lőcsének dolgát, s úgy látom, az maga lágysága lehet még ott is nem jó; ***) írtam ugyan, bíztattam, és az kézsmárkiak példáját keménkedésire szíveiknek hogy vegyék; mert csak elgondolható: szép szó s ígíret vette reá ott is városiakot, — ím, látják példáját! ****) Utánna írja 17. Görgei: lisztet küldött Szepesbűl Lőcsére; de az mely levelekrűl emlékezik, nékem s Károlinak szóllókot, nem tudom, hol maradtak? Ugyanis Szepesben ha szállétunk több lisztet, s onnan Lőcsére hordhatja Paur.

Csak az tisztek ízetlenkedésit, és az kenyér szűkit mondja Krucsai Uram is, máskint jó resolutiójokot; de segétségünk iránt ők nem bíznak már, mert azt mondják: csak látják, hogy mi meg nem segéthetjük most őköt, — már el is hitték, hogy újra megszállják őköt. — Sohult egyéb németet lenni nem mond, hanem valami 700 lovas járkál ott Lőcse körűl, s csak előtte ment ki azon falubúl, kibűl Volfskel datálja levelét. Iglyóra igazítja, látom, az válaszszát, — talám az szállott oda, kit az bíró is mond, s ki Haisternek, ki Lubomirszkinak mondja.

*) Lásd a jelen levél után.

**) Ma már egy sincsen mellékelve

***) Ha már Bercsényi ekkor fölismerte a veszélyt, a mi 1710. februárban Andrássy gyöngesége miatt csakugyan bekövetkezett: megfoghatatlan, miért nem hívta ki azonnal Andrássyt Lőcséről, hol az ő jelenléte, az értelmes, vitéz és váltig hű Czelder Orbán dandárnok mellett úgy is szükségtelen, sőt éppen káros volt.

****) Kray Jakab kézsmárki volt bírót Heister lefejeztette, s a városra kemény sarczot vetett.

Ezen, reggel kezdett levelemet estig sem végezhetem, — csak gyűl az (érkező) levél; többi között Szent-Péteri Uram írja: az infectió terjedése miátt (Borsodban) semmit sem comportáltathat, — csak veszni hadta merő magát az szegénség. Maga is cselédjét hozta volna Kassára: magát sem bocsátták; puszta Bodókőben kér, parancsoljak szállást. Losonczon rab az veje, azt írja: az pestis közikben esett az németeknek, 10—15 is meghal egy nap. Bocsássa az Úr-Isten bűnömöt: hadd ő is, — ha mi is!...

Okolocsáni Mihály Uram írja: muszkák előtt kiszaladt Szondeczki (Lengyelországból) Haisterhez; quae ratio? És hogy Kézsmárkrúl az a híre köztök: az Commendans kiszökvén, az várban rekesztették magokot az tisztek, némely hajdúkkal. Ezt láttatik szepesi Commendansnak lövés-hallása is confirmálni. Ez az átkozott Bajcsi abban semmit sem tud, mert ő 9. szökött ki, — s még talám 12. adták fel magokot azután; csak megvallja, hogy ő bizony megiedt azon, hogy kitették az fehér zászlót híre nélkül, s úgy felelt az bíró: csak megbódúlt, ő bizony nem tudott tanácsot adni magának, mert Károli Uram sem adott volt neki instructiót, azt mondta: utánnaküldi, de ő nem vette. Küldtek labanczczá lett tisztjei levelet utánna: menjen gratiára! De ő nem akart, mert ő azt tudta: ő nem vétett azzal, hogy elgyütt, mikor látta az pártolást. Egy szóval, csak futó-bolonddá lett az átkozott, iedtiben; talám nem is kellene ennek törvény, — csak akasztófa!

Itt ma napestig csik az esső, már is minden patak úszú; azt mondja Krucsai Uram: soha nem járt ollyan útakot, alig gyühetett az katona lova visza; itt nyúgodni hadtam őköt.

Én mind alteratiómra, s mind az holnapi pintekre*) nézve még itt maradok holnap, azután Kassára megyek, s Fölséged további kegyelmes parancsolatját alázatossan elvárom. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

*) Heisternek hadműveleteit kezdő napja.

P. S. Most írja Keczer Uram Kassárúl, hogy ma indúlnak Eperjesrűl az pénzzel Fölségedhez: de nemcsak az supplementumával az Kassárúl Gellérdék által vitt pénznek, hanem onnan is 9004 frtot visznek; küldte ugyan emberét utánna, hogy 2066 frtot vegyenek ki azon 9004 frt 18 krból, kit most visznek, az többit vigyék vissza Kassára.

Denique, Kecskeméti vitt Kassárúl fl. 9933 xr 24.
Tegyenek hozzá eperjesiből . . . . . » 2066 » 36.

Éppen kitelik az fl. 12,000.

Azért mérészlém ezt alázatossan Fölségednek megírnom, hogy Otlik Uram kezéhez dirigálta Keczer Uram az pénzt, — talám ő Kegyelme nem is tudja, micsuda pénz?

Andrási Istvánuak az Keszel *) válaszszát megküldtem: vagy csendesítse, vagy, ha ott nem jó, bocsássa ki. Czellernek írtam. Korponait kiküldeni hadtam, írtam is neki: gyűjön ki, van dolgom vele.

Külön félíven:

P. S. — Fölséges Uram! Most estve 10 órakor érkezék Rétei János, hozza Kassárúl czen Bagosi Uram levelét az többi között; mindgyárst visszaűzöm magát is, ha reáérne (Rozsnyóra.) Azt mondja: az rozsnyai német csak ollyan indúlóban vagyon, és már is volt híre megtérésinek, — de még ott hadta hétfőn. Csak könnyen van, Parasztumban (Beritten? Bereit-sein?) tartja magát felkötözve, és mindenkor háromszázot tart secretumban, de semmire sem sánczolta magát.

Mindgyárst elküldöm (Rétheyt), ha mehet: de itt is megúszta az híd mellett az Tárczát.

Rétei János Liptai casussára nézve **) gyütt, azon tiszteket hozta, mert félt, hogy máskint ne informáltassam, s rosszúl ne járjon; az akkor fogattatott bé, vitte Kassára ra-

*) B. Kessel János ezredes, és Lőcsének béke időbeli parancsnoka, ki azonban e tisztét most, háborúkor is vindicálja vala.

**) Lipthay Ádám egykor lévai várparancsnok, majd alezredes (tán épen Réthey János ezerében,) többed magával labanczságra akar vala menni, be Rozsnyóra; de Berzéténél utolérték a kurucz lovasok, s összevagdalák, társait elfogták.

búl. Az mint referálják, evidens dolog volt, — pennára tétetem.

Ezen Bagosi Uram levelivel veszem Bertóti Ferencz Uram levelét; írja, kenyeret s munitiót adott Bagosinak, és hogy jobban szerette volna az hegyekben próbálni, mint az síkon, mert az denominált helynek (Rozsnyó) két temploma van erős, ha így, s ha amúgy, etc. Ezt, gondolom, nem Bagosi elméje; azért, — megvallom — magam akartam oda lopódni, azért siettem ki Eperjesről és lovagolva gyüttem: de csak hiába, — megnyögtem másnap, s úgy bocsáttám el Palocsait; Steczelt is azért hurczultam ide magammal. Ott tudtam volna kicsinynyí az föld csínyját is, s az dispositiók is jók; nagyreménségő próbának tartom jó gyaloggal, — az lovas nem sokat tesz (ott), ha kimegyen, sem bánthatja, árkos, partos, kicsin síkja; kevés nem bír vele, sok meg nem fér.

(Eredeti, másfélíven, negyedrétben, s. k.)

112.

Peklín, 19. X-bris 1709.

Az olaszi bíró fassiója.

Midőn Haister bégyütt Szepesben: semmi hírek sem volt arrúl, hogy Lubomirszki hozzájok álljon; hanem igen vélekedve hittík.

Elérkezvén Iglyóra Lubomirszki: már Lőcsénél volt Haiszter, — akkor járkáltak egymáshoz; de az 13 városiaknak az német semmit sem parancsolt.

Lőcsétűl Berzevicze felé oda volt Haiszterrel maga is személyjében Lubomirszki; még akkor az hadát oda nem adta vala. Van 7 zászló lengyele, az is oda volt véle. Volt penig hada mindenestűl circiter 900 lovassa, az lengyelen kívűl, és 800 gyalogja, — de az gyalogja Iglyón maradt vala.

Visszatérvén Berzevicze felűl, Haister másfelé ment, hanem Lubomirszki szállott Olasziban, maga hadával. Onnan másnap Iglyóra, s elvitte magával lőcsei Piczke nevő embernek 27, és Gunderfingernek 7 hordó borát.

Nem mondott semmit nekik Lubomirszki elmenetelekor: ha kuruczok gyünnek, mit csináljanak? Nem is merték

kérdezni. De ők tudják, nem maradhatnak máskint, ha kedvét nem keresnék. Aber arme, schau!

Azután harmad-nappal adta Lubomirszki oda az hadát; magának circiter 300 gyalogot, és két- vagy háromszáz lovast megtartott, és 40 drabantot, — az többit felosztották az német regimentekben, és az tiszteknek nagyobb része elment; némelyeknek quártélyt adott Lubomirszki.

Mondották magok is azután az odaadottak, ezen bírónak: ők már nem Lubomirszkyé, hanem az császár hadai; ki fenyegetődzött közűlök, ki penig hazaszökni készült.

Haister akkor Iglyórúl mind körűlszállítván az falukon az hadat, maga 500 lóval ment Remetére, Szomolnokra; odahagyván 200-at, az többivel megtért.

Lubomirszki ment Libiczére (Leibitz) azon maradék-hadával, s onnan bé Podolinczra, — azúlta kinn sem volt, s hírit sem hallják; de az dámája is ott van Podolinczon, gondolja ott lenni magát is.

Az lengyel zászlók most is ott Libicze, Szent-György, Szombathely (Szepes-Szombat) körűl vannak, — azok nem állottak az császárhoz.

Haister megtérvén Remetérűl, úgy ment Kézsmárkhoz. Lövéseket hallottak egynehány nap, — azután hallották, hogy megvették, mert az Commendant kiszaladt. De ha Lubomirszki megmaradt hada segétett hozzá? nem tudja; hanem azon odaadott gyalogok közűl egy lengyel altereriae kapitánt hallotta, megöltek.

Kézsmárkra, hallotta, 3 vagy 400 lovast, és gyalogot is szállétottak, az több had az falukra szállott, és gyütt Iglyóra egy császár óbestere (Wolffskehl), valami 300 lóval, más egyelített haddal.

Iglyón kívűl az 13 városokra hogy szállott volna had, nem tudja; ezeket sem tudja, mi formában mentek bé?

Haister maga is Kézsmárktúl Iglyóra gyütt, és onnan ment Remetére, Szomolnokra; úgy volt híre: Rozsnyóig megyen; s még oda volt akkor is Haister, hogy őtet tegnap elhozták Olaszibúl, de csak vagy 400 lóval vólt, mikor elment Remetére.

Quártélyjokot hol akarjak tenni? nem tudja; hanem hallotta, hogy Remetén akarja magát bésánczoltatni, osztán Szomolnokon hol. Markusfalvára és Scavnikra is beszállottak volt: de megint kimentek, el is égett Scavnik, gondolja: nem akartva gyúlt meg.

Élést adtak keveset; először Szondeczki parancsolta, mert ott volt Lőcsénél, azután mind az iglyai Rozman, az ki Commissariussa Lubomirszkinek, parancsolta. »Ausz Befelch unszersz gnädigsten Fürst wirdt angethaütet,« — úgy volt az stilussa.

Az olasziakra 1000 kenyeret vetettek volt, — 600-nál többet nem adtak.

Más senki az császár részéről még nekik nem parancsolt, hanem az káptolomban kell szekereket adniok, az melylyen Csáky és más Urak majorjaibúl hordanak mindent.

Lőcse körül most semmi hadat sem tud lenni; hanem hallotta, hogy Kézsmárktúl megtértek: ha illyen meleg üdők lesznek, megpróbálják újjobban Lőcsét.

Károli-pátenseknek, se az szepesi Commendansnak semmi intimatióját még nem látták Olasziban. Hanem akkor étszaka, hogy őtet elhozták, vette volt az magok 13 városi Gróffjoknak levelét, hogy keddre odagyűljenek az bírák az Gróffhoz Szombathelyre; de nem tudja, mi végre?

Kioviai palatinusrúl semmit sem hallott, sem semmit készületünkrűl vagy succursusunkrúl.

Az ellenség igyekezetirűl sem hallott semmit; hanem csak most is ollyan elhánva s állapodva vannak, s még meg nem telepedtek.

Semmit sem tud az bagázsiájárúl, se több hadak jövetelérűl.

Az Urok (hg Lubomirszky) intentiójárúl sem tud semmit, nem is hallotta, hogy generálisságot adtak volna (Bécsből) neki; hanem csak maga hadával tartja magát, s ők mind úgy gyanítják, hogy megint gratiát fog keresni nálunk.

Nem tudhatják semmiképpen: mi formán adta oda az hadát? ha pénzt adtak-i, vagy mit? Közbeszédben hallotta, hogy Kézsmárkot s Lőcsét ígírték neki, — de maga sem hiszi azt a bíró.

Többet nem tud, mert gondja nem volt reá; de hadd mehessen haza, — végére jár s hírt teszen, s az mit lehet, cselekesznek.

Hogy az bírákot megeskették volna az császár hívségére, hírrel sem hallotta; sőt nekik azólta sem parancsoltak semmit az németek, hanem mindenkor csak Rozman az Commissariussok ír, s azt is az ő Urok parancsolatjából írja.

Az élésért nekik semmit sem fizettek; nem tudja, ha nem vett-é valamit érte az Urok?

Ezek után proponáltattam neki, kevéssel akarom kezdeni, 1000 frtot, Steczel által; azt felelte: Urok híre nélkül nem lehet; máskint is, ő csak egy ember, az város feiben nem szólhat.

Kívül: Az olaszi bíró vallása.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, Bercsényi kezével írva. Melléklet a megelőző levélhez.)

113.

Peklin, 20. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap készétett levelemmel ma, indúlásakor Steczel Uramnak, érkezék Paur Oberster, ezen accludált levelekkel; *) s ugyan ma vévén Fölségednek 18. költ parancsolatját: az szerént irok Andrási Uramnak, s bíztatom az hajdúval az rozsnyai próba után.

Mondja Paur még jó resolutióban lenni őköt: hanem Laczkó által üzent az Úr (Andrássy István), hogy valami factió kezdődik az városiak között. Elküldtem magát is Laczkót Fölségedhez, particularissabb informatiókra nézve; magát Paurt az hadához küldöm vissza Eperjes tájára.

Rút casussát beszílli Otlik Sándornak, kit Steczel Uramtúl megérteni méltóztatik Fölséged. Azon arestum alatt Or-

*) Ma már semmi csatolvány nincsen.

dódi Uramnak committáltam, hogy inquiráltasson indifferens tisztekkel.

Maga is Ordódi micsuda levelet accludál, íme, megküldöttem; s ugyan csudállom azon rapsodiát rajta, ha maga speculatióiból credtek-í? Ki írta? nem tudom, — megkérdem tőle.

Lőcsét még kenyérből 3—4 hétig bíztatják. Az faltörőágyúktúl irtóznak; ha addig nem segítünk vagy egy, vagy más úton rajta, — nem jó lészen dolga! Istenünkkel bízzunk reménségünkben.

Ordódi Uramot ha aggrediálja Haiszter, (az mint hiszi Paur), sok dolog fog állani azon, ha az confusiótúl megtarthatja magát; kit Isten adjon! Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

114.

Peklin, 21. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Én ma bé akartam vala menni Kassára: de tegnap estve gyütt tudósításom emberemtűl, hogy már két házot bépöcsételtek, hertelen eredvén köztök az pestis; Bertóty Uram nem írja, — talám elieszteni nem akar Kassátúl. Azért megtartózkodtam, s béküldtem bizonyossabb megtudására. Máskint is, talám még jobban esik ideki megvárnom kimenetelét az rozsnyai próbának, kirűl mit ír Bagosi Uram: íme alázatossan accludálom.*) Más levelében írja: már Rétei György három regimenttel ott volt nála Bagosinál Szepsiben azon nap.

Az Szepességrűl is elvárom, micsuda motussa lesz Haisternek? Az mint Paur mondta: Lőcse körűl Wolfskhell mindent elpusztított s elégetett, még az malmokot is, csak egy maradt Lőcse alatt, — nem mutatja az szándékát megszálla-

*) Nincs semmi csatolvány.

sának. Mi sem fogjuk ugyan sokáig táplálhatni őköt. Hanem az iránt várom parancsolatját Fölségednek: mind kívánja Andrási Uram az két vagy háromszáz hajdút, — béküldjük-í Lőcsére? és az többivel mitévő légyen Bagosi Uram az rozsnyai dolog után?

Szent-Péteri Uram írja: alkalmas kenyeret s élést hordatott Szendrőben az alsó várban, félti az rozsnyaitúl: vagy elviszi, vagy hozzászáll az várban, beéri teletszaka vêle. Megírtam: Rozsnyótúl megtérő hadaknak oszsza ki az kenyeret, az provisiót hátrább hordassa, és vagy Fölségedtűl, vagy tőlem várjon: mikor süttessen újra, az új (lengyel-svéd) hadaknak? Kassára is feles kenyeret hoztak bé az prófuntházbúl, hogy azután mást vihessenek az jövő hadaknak, kikrűl Unghvármegyében oly hír van, hogy az czár comminative írt volna Fölségednek iráutok.

Vojnovics levelét falurúl falura Haister kezéhez szolgáltatni könnyű: de talám mind az útja, hogy általunk küldetik, s mind az stilussa igen kiadja az fortélt; s gondoltam, hogy talám ne írná azt: Fölséged meggratiázta életét, és nem tenni quasi pro praetensione az rabot magáért; hanem, hogy Fölséged megfogatván, fél attúl: meg ne ölesse Fölséged, azért fogja pártját mint már császár szolgájának, s ígérjen rabot érte, etc. Azon levelet osztán talám jobb volna Bártfárúl Szoncz felé küldeni, mintha kereskedők vitték volna bé; s még talám Szondeczkinek is írhatna, minthogy az is — gondolom — tudta dolgát. Ha penig máskint parancsolja Fölséged: szapora egy portásnak az szélső falukra vinni.

Nekem, Fölséges Uram, valóban búmra való hírem gyütt ez éjjel; már Unghvártt, nemcsak az városon, de már az várban is bent az pestis; valami átkozott hajdú lopott valami rongyot az pestises házoktúl, — az vitte bé. Majd kétségbenesett levelét vettem szegény feleségemnek. Nem tud kiszaladni, addig piszmog és válogat az helyben; most panaszolja, hogy minden embernek tanálnak helt: csak ő oly elhagyatott, hogy tudván, már az Krajnyámon *) is, nemcsak Dubováczon van

*) Az ungvári uradalomnak a lengyel szélek felé eső hegyes vidékei.

pestis, — mégsem tud hová menni. Megírtam: ugyan az Istenért, menjen akárhová az országban, — nem kell neki assignatió, akár Szinnára, akár Munkácsra, akár ide; hiszem, ha élünk: együtt éljünk, ha halunk: együtt haljunk, úgy is rajtunk Istenünk ítíleti; még azért, hogy két cselédje meghólt — Isten megtarhatja. Légyen Isten akaratja! Meghadtam: bézárják magokot az várban egynehányon, az többi menjen ki, valakik azon kapu között való házban voltak.

Már Nagy-Mihályban is odaszorúlt, meg is holt egy hajdúm; az semmi: de ha így mindenkém bészorúl Unghvárban, — soha nem tudom, mit csináljak? s annyival is inkább, ha köziben esik az cselédimnek. Ajánlom azonban magamot Fölséged kegyelmességében. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyedíven, negyedrétben, s. k.)

115.

Peklin, estve 21. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Homonnárúl 18. költ s Eperjes felé kerúlt parancsolatját Fölségednek ezen órában veszem alázatossan. Már az pénz iránt micsuda disturbia tanált vala csni? Steczel Uram által Fölségednek alázatossan megírtam, s elhiszem, az 3000 frt eddig el is küldetett.

Valóban roszszúl cselekeszik az átkozott tolvajok, hogy idegenitik tőlünk az idegen hadakot; de máskint: non procul differunt scythica et sarmata gentes; hiszem, magok is tudják: úgy szokás!

Bajcsinak examenjét ha Fölséged megolvasni méltóztatott eddig: úgy hiszem, nemcsak vasat érdemlett; mert ante examen nem is (volt) vason. De mikor oly hertelen odahadta commandóját, az mikor még semmi tumultus nem is volt, sem concursus, össze sem doboltatta az hadat, nemhogy retirálta volna, azt mondván: iedtiben neki

esziben sem jutott. Még penig — az mint collimálom az informatiókbúl, — az nap fel sem adták magokot, mert az városiak közt is volt scissió; ha ember lett volna az hajdúval mellettek az jobban akaróknak, — talám még jobb capitulatióra mehettek volna, és szegény Krai s a többi salválhatták volna magokot. Az való, ex malitia nem peccavit, mert maga nem gyütt volna elő.

Nem tudom, Fölséges Uram, mit kell értenem az Szent-János napja emlékezetin? Mert az közel van, — hogy valahogy iránt am vagy az hadakban, vagy az provisióban fogyatkozás ne légyen. Vagy talám Károli Uramot várja akkorra Fölséged? Alázatossan venném parancsolatját Fölségednek; noha talám elég lesz, ha indúlásakor megyen előre parancsolatja Fölségednek Szalaihoz és Szent-Péterihez.

Íme, micsuda levelét veszem ezennel Sréter Uramnak, alázatossan (megküldeni) szükségesnek tartottam Fölségednek. Az semmi jót nem fog kihozni; máskint is, Sréter Uram est *umbra Commendantis,* soha bizony együtt meg nem férnek; csak láttam Eperjestt: nincs authoritása, az másik ellen való szó penig scandalum.*) Azért javallanám alázatossan, méltóztatnék Fölséged absolute imponálni Radvánszki Uramnak: máshová szálljon; Petrőczi Uramnak úgy is barátja, — lenne Varanón, ha nem hátrább; vagy Sréter Uram ott nem lehet Commendant. Ennek módja volna: ha Fölséged *sub titulo conferentiae magához hivatná Radvánszkit, Klobusiczkit, Gerhardot,* s úgy parancsolna iránta; mert általalm *nem jó lesz,* — alázatossan mérészlem jelentenem Fölségednek, — *mert Asszonyomék veszekedésinek okában interessatus vagyok. Ne videar placere mihi displicenti Sréterianae.* Fölséged bölcs ítíleti rajta! Ezzel magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel írva.)

*) Eperjesi parancsnok ekkor még vagy Róth Mihály volt, vagy Győri Nagy János. Utóbb Sréter lőn, azután Szent-Iványi, Bagossy.

116.

Peklin, 22. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap estve érkezett szegény Gönczi György, rabságából hozzám. Valami Fluk nevő — Oberstlaüdinandt, gondolom — volt Commendans Breznyón,*) igen melléje ereszkedett, és bizonyos dolgokot is beszéllett, kire nézve szükségesnek ítéltem, hogy maga Gönczi György beszélje meg Fölségednek; méltóztassék Fölséged neki üdűt adnyi, hogy leplessen kibeszélhesse magát, mert csúfosnak tetszik nekem annak dolga. Midőn Pálfi Spátait**) küldte volna Gönczinek ámítására: előre megmondta neki (Fluck), erőssen viselje magát! Mikor most Palocsait Berzeviczinél megütötték, az volt híre: Károlit 6000-el űzték, — az süvegét az asztalhoz verte, s hivatta Gönczit, úgy sopánkodott rajta; orderét megmutatta, hogy most kell neki Jósvára szállani, s még annyira fakadtak, hogy Gönczi kezdette őtet ámítani,***) generálisságot ígért, hogy szerez neki; de azt felelte: mikor úgy nem szaladnátok! De, mondd meg az Uradnak, hogy minek akarnak minden lyukat bédugni? Ihon, az erdélyi német pestisben hal, attúl ne féljenek, vegyék össze magokot; mennyire elhánta Haister az németet, — üssenek reá egyik felűl! Végre azzal bocsáttá: beszéljen csak velem, és azután, valahol lesz, csak bátron parollára menjen bé hozzája.

Gondolkodom rajta: ki tudja, oly helyen lehet Commendant, hogy valami rabok praetextussával béküldhetjük Gönczit, — talám jóra vehetjük, kivált szerencsénknek csak kevés fordúlásában is. Az mi notabilissebb, azt mondja: üzente, hogy

*) Ugyanaz, kit Béri Balogh Ádám a kölesdi harczon (1708) elfogott volt, s a ki azután Murányban raboskodván, megismerte és úgy megszerette a magyarokat, hogy magyarúl is megtanúlt. Több magyar (bár németes irályú) levelet olvastam tőle.

**) Azelőtt nyitrai kanonok és a magyar közgazdasági tanács tagja. Utóbb labancz.

***) Értsd: csábítani, t. i. kuruczságra.

mondja meg: az császár pénzzel is ingerli az törököt az muszkára, másfelül Augustust az svécusra. Mondd meg az magyaroknak: adnak most gratiát, — de Isten úgy segéljen, mind levágni! Sok dolog az, az mit beszél felőle; az bavarust (Max-Emmánuelt) is országában mondja lenni: de azt nem hihetem. Haistert, már postirungjai megcsinálása után, mondja Bécsben menni.

Már nem tudom, felérkezhetett-é Beszterczérűl az (német) gyalog Rozsnyóra? minthogy azon próbárúl mégsem gyütt hírem.

Nekem az derekamban állott tegnap az fájdalom; talám elmúlik, addig jár. Én azonban mind frissen, s mind nyögve, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Egy kis memoriáliskát accludáltam: mikrűl fog tudni szóllani Gönczi?

Memoriale.

Haister Lubomirszki miatt gyütt; vagy Kézsmárkot, vagy Machoviczát adják neki.*)

Törököt ingerli pénzzel az muszka ellen, Augustust az svécus ellen.

Az széllyedt hadának egyikére kell ütni.

Holmi szökövény németet tisztnek nem kell tenni, s kedvét veszteni az hajdúnak.

Brandeburgust akarjuk királnak tenni.

Az franczia harczrúl.

Bavarus országában ment.

Segítő hadainkrúl.

Az bányavárosi gyalognak indúlásárúl, és orderirűl.

Erdélyi pestisrűl.

Az újvári casusárúl Csajáginak.

*) Amaz Thököly, emez Rákóczi családi birtoka; illetőleg, az elsőnek elhúnyta óta, Kézsmárk Rákóczi második fiára vala szállandó, Thökölynek végrendelete szerint.

Ifjú Haister Győrré ment.

Templomok foglalásárúl; az praedicatorok testeket is kihánták Beszterczén a templombúl.

Haister felmenetelirűl, ha postírungit véghez viszi.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Már elvégezése után levelemnek érkezék (Lőcsérűl) Laczkó; az hajdú-bíztatással tartóztatom; de hiszem, — míg az reáér, vagy nem kell, vagy késő lesz! Rozsnyó indítja, s az nagyobb indúlás válosztja el az németet Lőcsétűl.

Bíró nincs több az olasziná, azt Szepesben küldöm inkább, mint Eperjesre, — mert ott sok az tarka.

Szent-János napja az jövő pintek; hát mikínt lesz Ordódi indúlása, hanemha utánna indúl Fölségednek? Mert ott feles had van, oda destinálva: Ordódi, Bokros, Teleki, Draguly. Az ugyan gyühetne mindgyárst, mert már Paur szállhat Szebenben. Eszterházi (ezere) marad Bártfán, és Eperjestt az Babócsai és Gyürki commendérozotti, de commandót nem tanálok közikben, mert nincs, hanemha Gyürki Pál menne Eperjesre addig, vagy akkor.

Isten bizony megáld még bennünköt, abban nincs kétségem, soha szívem abban meg nem csükkent: hanem az tribulatiókot nehéz szenvedni per quae oportet nos transire; sóhajtok közben: Pater, si possibile, transeat calix!... Verum tamen, — etc.

(Eredeti, félíven, negyedrétben és egy külön czédulán, s. k.)

117.

Peklín, 22. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Most estve érkezék Babócsai Uram, kit curírom megmellőzött: de ugyan Antal Urat meg nem fogja mellőzni. Nagy készségeket mondja az Dunántúl való hadaknak, de Antal Úr holnap Kassán leszen; nem akartam azért Ba-

bócsai Uramot tartóztatnom, mind azért, hogy maga tehessen Fölségednek relatiót, s mind, hogy ha tovább is ő Kegyelmének felmenetelét Újvárban fogja parancsolni Fölséged, — tekénthessen cselédjéhez; mert már itt lévén, nem hiszem, indúlhasson azok iránt való dispositió-tétel nélkül legalább; csak úgy járt oda másként is, az mint Hrabóczra fordúlt vala, könnyű-szerrel.

Andrási István Uram levelivel érkezék ma Korponai Uram, Lőcsérűl pinteken indúlt ki. Úgy hiszi már Andrási Uram is, hogy ez idín Lőcsét meg nem szállják, hanem csak kemény bloquádában tartják, s már nem is kívánja bé az hajdút, minthogy úgy hiszik parasztok relatiójából: Liptó felé, s onnan Bécsben ment volna Haiszter.

Már semmi fogyatkozások sincs, hanem csak az, hogy nemcsak az praesidium, hanem az városiak számára is lisztet küldjünk: mert már is 200 embernél többet az városiak közűl kenyérrel tartanak. Csak egy malmok vala, azt is csütörtökön étszaka 500 német felégette. Ha észreveszik az városiak: csak azért sem lesz kenyere, hogy oszszanak neki.

Az assignatióval úgy cselekedtek, hogy az vice-ispány kimentvén magát nincsennel, — nem maga, hanem az nemességre: szegényre, özvegyre rótta, és exequálni kezdették; annyira hatott az siránkozás fülében az tiszteknek, hogy magok kérték suspensióját az Úrnál (Andrássy), és inkább csak fél hópénzt adván az hajdúnak, az tisztek várni resolválták; és így még 1800 frtot kívánnak. Rácz Mártony mondja: nincs pénzi, Sárosban sem szedhetni; ha ott nem, — nem tudom, hol?

Andrási Uram azt is kívánja, hogy comitívát küldjek, kivel az ünnep után kigyühessen bagázsiástúl. Urbán veszekedik Naymannal *), — szép commandó lenne. És az ki nagyobb, az városiak moderatiója; ha penig erővel tartjuk (Andrássyt Lőcsén), megúnja, mert nem bízik — látom — maga is hozzá, hogy kitelelhessenek bloquáda alatt. Két heti élésnél tovább nem bíztat Korponai; Paur négyet mondott. De, eltartom szóval!

*) Andrássy gyalog-ezredének vezénylő-ezredese.

Kassárúl is kigyütt emberem; rettenetes bűznek mondja az sok füsttűl;*) íme, mint puhítja (?) az pestis hírit Bertóti Uram! Gyürki Pál Uram szolgája Szendrőbűl ment bé, az holt meg először, és ganajban takartatván testét, úgy vitette ki. Megírom ő Kegyelmének, hogy az hajdúkot inkább szállítsa gunyhókban az kőfalon kívűl, az belső árok mellé; csak győznék fával magokot, s fa nélkűl az telet.

Keczer Sándor Uram holnap kigyün; írja: az pénzt ismét visszavitték Kassára, Commendáns Uramnak adta. Soha nem értem: az 3000 frtot megküldte-í? Azért írtam eleiben: hozza ki, mindgyárst küldöm, igyenessen Pazdicsra, ha Kecskeméti megtért, — általa.

Köröskínyi megtorpadt az Hernát mellett, nem mér idébb gyünni, pestises hadára nézve. Szalai ezeriben is igen halnak; már nem maradt fele Diák Ferencz ezerinek, az mint Babócsai Uram mondja. Máriási competál Sőtérrel, azért — hihető, — hogy praetorianus; de hiszem, non est paritas officij.

Mondja Babócsai Uram: az újváriak confusiója csendesedett Ebeczki Uram bémenetelivel, — Dániel Úr mondotta, ki már majd halálán van Egerben. Sok pestises helyen gyütt által Babócsai Uram: de sohúlt sem szállott faluban; csak feje sem fájt egyiknek is közűlök, de étlen gyütt. Szendrőben is már halnak; az provisiónak hordatásárúl írtam Szent-Péteri Uramnak.

Az hadak indításárúl várom parancsolatját Fölségednek: mert Ordódi Uramra bíztam most az lisztszerzést és szállítást Lőcsére; azt soha nem tudom, kire bízhatnám? Paur elkéséri, de nem szerzi; Keczer Uram — tudom — papiroson fog őrleni s executiót kérnyi; Szalainak dolga van, míg az hadak általmennek Abaúj vármegyén. Besenyei, Szemere már általgyütt, mind az két ezer számát nem tudom. Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

*) A pestis ellen füstölték ki az illető házakat és a járványos helyekről érkezők ruháit, a leveleket, stb.

Fölséges Uram!

Az rozsnyai próbárúl, mind azt vártam, bizonyossabbat írhassak Fölségednek; ma délben gyütt tegnap reggel Almásrúl költ levele Palocsainak, hogy már ők is az hadakkal Krasznahurkánál voltak, — Andrási Pál Uram megtérétette az hadakot, oly okkal, hogy későn érkeztek az lovas hadak, holott 5 óráig sem virradt még azután; mind őköt s mind Bagosit megtérétette. Soha nem capiálom, még Bagosi levelét nem veszem; sem ír, sem üzen semmit az elleneségrúl. Majd gyün levelem talám Andrásitúl is.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

118.

Peklin, 23. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ma hajnalban ezen accludált alázatos levelemmel*) indúlni akarván Babócsai Uram, veszem alázatossan tegnap költ levelét Fölségednek; kibűl az jövő Szent-János napi indúlásában való resolutióját látván Fölségednek: azért jobbnak ítéltem Babócsai Uramot innen igyenessen Sztropkóra felesegéhez bocsátani, úgy, hogy onnan ismét pinteken vagy szombaton itten légyen, oly készülettel: ha Fölséged parancsolja, mehessen is mindgyárst; s noha újvári intentióban semmit sem tud: de látom, örömöst megyen. Máskint is, relatiója többűl nem áll, hanem

1. Örömmel vették az Dunántúl valók Újvár felé való menéseket. 2. Most gyün az Úr (Eszterházy Antal) ad revidendum, hogy ne késsék itt semmit. 3. Azalatt Vadkert körűl próbát instituáltak tenni, megtéréséig az Úrnak. 4. Balogh Ádám commandóját nem szeretik, magát szeretik.**) azért

*) Bizonyára a közvetlenül megelőző levelet érti.

**) Mivel e vitéz dandárnok (Bottyán tőknak kedvencz tanítványa) hasonlóúl mesteréhez, kemény commandót, szoros fegyelmet szokott tartani, — azért nem szerették parancsnokságát az Antal úr lágy kormányához szokott tisztek.

vele próbálnak, — commandója alatt az Úr nélkül nem mennek. 5. Most is szivárognak által, s már csak az gregarius superálja 2000 lovast. 6. Az pestis odább szűnik, idíbb terjed; s íme, Antal Uram küldötte Puhi*) Uramot Fölségedhez, ezeket is referálni.

Hogy Fölséged erre kívánja vennyi útját, alázatossan értem; s majd elérkezik hozzám Keczer Uram, úgy disponáljuk az beszteri völgy felől való jövetelit Ordódi Uramnak, hogy ellopódhassék,**) s ne lenne híre előbb indúlásánál Fölségednek, kit még — úgy veszem észre — bizony nem tudnak. Fölséged Homonnárúl egy nap ide nem ér; azért, ha szombaton gyünnek mind az eperjesi conferentiások***) s mind Ordódi, talám nem lesz késő; reá is érnének azok,†) ha az lengyel hadak hírit petekérolnák is, kikrűl örülöm, hogy többnek is hallom hírit, és ezeket sem nyomozzák.††)

Bagosirúl nincs hírem még most is; observálni fogom iráutok Fölséged parancsolatját, maradván fölső végén ott az hegyeknek, közhelyen. — Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Homonnai szállás-javallást alázatossan köszönöm Fölségednek, — nem is lehet jobb!

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

119.

Peklín. 23. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tartozó igaz kötelességemtűl viseltetvén, kívántam ez alázatos udvarló írásommal Fölségedet ez előttünk való áldott

*) Így; tán Puki akart lenni.
**) Az udvari karabélyos-ezer, az egyéb hadak mellől.
***) Klobusiczky, Radvánszky, Gerhard.
†) A karabélyosok.
††) T. i. az üldöző oroszok.

szent ünnepekre alázatossan köszöntenem; nem az szóknak sokaságával, hanem szívem tökélletességébül kívánom, hogy Isten Fölségedet boldogítsa, mind kis nyájával Hazánknak, s mind maga nagyméltóságú személyjének nevelkedésében, hogy Fölséged bölcs vezérlése által országostúl boldogólhassunk, Istenünk szent kegyelméből. Ammen!

Azomban eddig mind vártam az új fekete szerszámoknak készűletit: de látom, semmi sem lesz belőle; íme, Fölséges Uram, együtt az Szarvas lóval (mely hogy kedve szerént való lehessen Fölségednek, igen kívánom s reménlem is) elküldöttem az fekete szerszámokot is, az mennyi s mellyik tetszik Fölségednek.

Rozsnyórúl ez éjjel gyütt valami katona Királynépben, — valóban jól kezdi beszélleni felverését Rozsnyónak, cum particularitatibus; de mivel confirmatióját kell várnom, hiszem, ha nem bizonyossan is, csak azért is, hogy elmúlásárúl eddig Bagositúl hírem nem gyütt, — eddig megpanaszlotta volna. Igen rationabiliter is van az katona relatiója; talám meg sem írja már Andrási (Pál), míg németet tanál másutt: mert ez 18 standárt, mondja, egészszen levágtak az másik étszaka; négyfelől mentek, az lovas megütötte, azokra tódúlt az német, — addig háromfelül az hajdú bévágta magát (a városba) s feladtak rajta. Adja Isten, úgy légyen! De csak az is jó, hogy rosszat nem beszél; majd bizonyossabbat hoznak. Azalatt ajánlom magamot Fölséged kegyelmességében, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

120.

Peklín, 24. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ez étszaka veszem Bagosi Uramnak ezen accludált levelét.*) Bánom valóban, hogy nem confirmáltatik az jót hazudú katonának szava! Minthogy az lovasra vetnek, Rétei György volt commandójok (a lovasoknak), megírtam Palocsai Uramnak: mindgyárst küldje arestom alatt Kassára. Isten akaratja! Talám még azt is jónkra adja Isten: netalám nemsuccessusa egyéb intentióit Fölségednek akadályoztatta volna. Azt csudállom: semmi levelét sem vehettem Andrási Pál Uramnak sem most, sem ezelőtt.

Buzitától fogva Szendrőig, túl a Kanyaktán protrahálni fogják magokot Palocsai Bagosival. Szalai és Rétei ezerei valának ugyan destinálva Szeben s Eperjes felől: de akkor Rozsnyó ürös vala, — most Torna-völgyét nem lehet vígyázatlan hagyni: azért ezek lesznek előtte Palocsainak.

Keczer Uram elgyütt. Ordódinak ordert küldtem; pinteken az rendelt hadakkal Szent-Pétertől le az Tárcza völgyén nyúlik, egészlen petekírolva Peklint. Azalatt béküldi Paurt liszttel Lőcsére, s annak árnyékában mozdúl maga. Szebenbe Paur száll megtérvén, Hangosi Eperjesre. Bártfán Eszterházi (ezere) marad.

Magam is az ünnep tiszteletiért bémegyek ma Kassára; bíztat Keczer Uram az pestissel: nincs annyira. Eperjestt kijövetelem után 4 házban esett, — attól megiedve Gerhard. Radvánszki Uraimék, kigyüttek hozzám, másutt kérni szállást; de már tudtokra lévén (a conferentia,) pinteken kigyünnek, noha nem hiszem, ideérkezhessék Fölséged pinteken.

Antal Urat ha elérkezik, nem tartóztatom: mert miníl

*) Fájdalom, ma már hiányzik.

előbb szólhat, előbb gyühet Fölségeddel. Én azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

121.

Kassa, 24. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Beérkezésem után érkezék meg azon curírom, kit Eszterház Antal Uramhoz küldtem, vala az Fölséged parancsolatjából, ezen accludált levelivel,*) kit alázatossan azért küldtem, hogy előtti levelemhez képpest, netalám reflexiója volt Fölségednek ő Kegyelme érkezésire.

Bertóti Uramnak accludálja Sréter Uram tegnapi datum alatt examenjét valamely Olasziban fogott szepesi nemeskének; fateálja, hogy Haister az hadának felivel Dunaveczhez ment, az többi Kézsmárk körül maradt. Dunaveczen eddig feladhatott, s ha hihető Bécsben menetele: Árva felé mehetett, propter securitatem, az bányákrúl elvívén az hadat.

Ordódi írja: volt híre, mind Krompak körül való falukon parancsolt fejszés embereket és szekereket, útakot tisztítani, gondolják, — inkább hiszem, Krompakhoz száll: mert Berzevicze s körül való kastélyokban is hogy szállani akar, volt híre; küldött is portásokot két-három felé Ordódi Uram, — elhiszem, azokot meg nem várja, küldött orderemhez képpest.

Andrási Pál Uramnak is vettem levelét két rendbéli intendált próbáirúl; accludálom alázatossan. Krasznahurka s Lőcse igen egy húron pöndölnek megmaradásokban. Írtam jó reménséggel nekik in generalibus terminis.

Rétei, Szalai, Mikházi hada csak oszol, gyűl, — gyűl s

*) Hiányzik, úgy ez, valamint Andrássy Pál alább említett levele is.

oszol: mert nyakán az had, s várja az lengyelt házához;*) az már csak úgy lesz most. Csak Isten tartson meg hirtelen confusiótúl most bennünköt az indúlásig, — alkalmasint kinyútom útjára az hadat, hogy akadékja ne lehessen.

Már is alkalmas fecsegését hallom itten Gróff Stampának; jobb volna, itt ne lenne! Már itt, míg világossabban nem jár az pestis, örömöst dolgomot végezném két nap, s megyek ismég Peklínben az napra. Azalatt maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

122.

Kassán, 25. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Már estve veszem alázatossan Fölséged levelét. Ma, reménlem, vette Fölséged Antal Uram acclusájával való levelemet. Az lőcseieknek penig ugyan ma micsuda leveleiket vettem, alázatossan accludálom **) Éppen most expediálom Laczkót ezer tallérrúl való cambiálissal, kit az ittvaló kalmároknak letétettem; az liszt iránt penig mint fog progrediálhatni Ordódi Uram? nem tudhatom, kiváltképpen mivel peremptorie volt ordere az pinteki indúlathoz; illyen elhányása penig az ellenségnek, nehezebb útat mutat Paur Uramnak. De, habár Szent-Péter felé contrahálja is magát Ordódi Uram: abban semmi sem múlik, mert úgy is Eperjesrűl kell indúlniok, Fölségednek Peklínben való jövetelire nézve penig igen szükséges: mert oda nem több 4 mérföldnél az kluknyai és krompaki postírungja az ellenségnek, Gelniczéhez (Gölniczbánya) penig az hegyeken által nem messzebb, s titkos útja lehet Ordasnak.***) Attúl ugyan, nem múlatván Fölséged

*) Ezen ezredek t. i. Abaúj vármegyeiek lévén, ekkor otthonnjukban más hadak szállásoltak, — azért járnak vala haza, övéik látására.

**) Ma már nincsenek csatolva.

***) Labancz portyázó- (guerilla) kapitány.

ott, tartani nem lehet; úgy is vala tegnapelőtt s tegnap is lármájok, mert Vitízig gyütt vala az ellenség, s várta is már magára Ordódi Uram, — de, az mint az magam Peklintűl küldött portásom relatióját értem ma: inkább csak vizsgálója járt Vitízig, s ott megrakodván, megtért; Ordas volt vagy 500 gyaloggal — az mint írják — vélek.

Én azért most Ordódi Uramnak azt írtam, hogy orderéhez tartván magát, unum faciendo, alterum non omittat. És mivel Fölséged az mostani leveliben Lőcsének succursusát is teszi reflexióban: Paur vizsgálja meg mindenütt számát az postírungnak, és fogjon nyelvet, ha lehet, megtérő útjában, hogy Fölséged az iránt vehessen deliberatiót. De,

Fölséges Uram, ha az lengyelek Szerencs felé mennek: talám igen eltávoznak és netalán igen nagy pestisben keverednek, s váratlan is mennek; provisiójok itt kevés, ott semmi, hanemha csak az pestis közűl, kit ha megesznek, — nem lesz könnyebb az ragadványjánál. Ha penig Rozsnyó ismég, vagy azon alúl lesz a jel: úgy nem árt, — kiljebb kerülések jobban híreket veszti. Már az 3000 frtot elküldtem Kecskeméti által, ma megadhatta.

Az krasznahurkai história után, igenis, féltettem én is az hadakot: azért parancsoltam az Bódva vizin túl szállani; ott nem féltem. Ha ma valami rajtok nem esett: holnap nem tanálja őköt láb alatt.

Az pestis csak vagyon már az hadak között is, Gönczön is, az hová hazament (Gönczy) György is; sőt, úgy látom, az hol nincs is, mondják, mert kész mentsége az katonának; azért csak nehezen gyűl. Bizony, gyalázat, az miben vannak ezen ezerek!

Holnap még itt múlatok, míg elvégzem kevés dolgomot, s pinteken kimegyek; és mivel — elhiszem — Fölséged pinteken Varanónál tovább nem gyühet, s talám addig sem: szombaton eleiben megyek Fölségednek Zamutónak; mert elhiszem, arra gyün Fölséged. Kívánom is, láthassam frissen! Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Holnap Szirmai Pétert *) elküldöm Pazdics felé: ha erre tanálnak gyünni, csinálja meg palétájokot; ha amarra mennek: legalább az készétett provisiót Szerencs felé fordíttathatja.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

123.

Peklín, 28. X-bris 1709.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ez étszaka vettem alázatossan Fölséged parancsolatját, kire hogy bizonyossabb válószt tehessek, vártam Ordódi Uram tudúsítását, ki is hajnalban érkezvén, íme, alázatossan accludálom. **) Kire referálván magamot első és második punctuma iránt Fölséged kérdésinek: mért Fölséged parancsolatjához képpest nem lehetett ordereznem magát Ordódi Uramot Szepesben? hanem, hogy expediálván Paurt, annak árnyékában maga indúljon erre, és denomináltatván statiói, egészszen petekírolják Peklínt; s már Somosban van maga, az ki egy kis mérfőd ide.

Ugyanezen levelében írja Ordódi Uram Lublyóra és Répásokra magokot extendáló németeknek hírit; kik — úgy látom — Bártfát környékezik, az honnan Okolocsáni Uram mit ír? alázatossan accludálom Fölségednek. Már ugyan annak quardizonnal nem segétünk, azért oly tenorral írok, hogy érthessen rajta: nem formalis erő ellen helyheztetett bé az had.

Minthogy penig Fölséged méltóztatik írnya tegnap Körtvélyesre érkezésit és odavárni váloszomot: már mindezeket így értve Fölséged, tessék determinálni maga indúlását. Van Fölségednek két útja Körtvélyestűl: akár erre Zamutónak által az hegyen Varanó felűl, — akár Körtvélyestűl Bacskó felé az Dorgónak, Bőd felé által; akár éppen Mislének.

*) Abaúji alispán.

**) Ma már sem ez, sem Okolicsányi Mihály alább érintett levele nincs csatolva.

Szalánczi felé innen egy völgy megyen, már Somostúl éppen elmehetnek az hadak eleiben Fölségednek akár Bődnek, s akár Mislének; s ha penig erre tessék is gyünni Fölségednek: ugyanazon völgyön kell lemennyi.

Hogy azért énirántam ne légyen Fölségednek tartózkodása: én majd könnyű-szerrel megyek Zamutó felé eleiben Fölségednek, s reménlem, tanálhatom elő parancsolatját Fölségednek; s ha Varanón nem tanálom, Körtvélyesen tanálhatom Fölségedet. Itt senkisem fogja tudni annyira menésemet.

Minthogy penig már Ordódi Uramnak ezen az oldalon való létivel, és Paurnak elmenetelivel, nem mondhatom egész vígyázásban lenni az Szeben és Eperjes közt való ódalt; azért megírom Ordódi Uramnak: mivel Fölséged megtartózkodott kevéssé, küldjön superabundans portát Szeben felűl, az ki vígyázzon, és Hanusfalva felé reportumát observálja; mert az hadat már fel s alá fárosztani nem lehet. Az minthogy ugyanazon okból Bagosi Uramot is csak helyben hadtam, és az Fölséged ezelűtti parancsolatját medzenzífi vagyis inkább szomolnoki próbája iránt (mellyet tegnap Kassárúl kijövetelemkor vettem) nem is adtam tudtára, minthogy csak tegnapelűtt indúltak az Kanyakta mellé, — ismét próbába egyeledvén, lehetetlen lett volna Fölséged indúlásához képpest reáérkeznek. Tótt Márton is oda van 300 lóval valami próbára Krasznahurka felé. Azért már mind itt az Tárcza mellett, s mind az Kanyakta mellett készszen van, az mi van.

Károli Uramnak, úgy látom, feltámodott meghólt németje is Erdélybűl; nem jókor indúlt, úgy is Palocsai mellett mind sincs 1000 lovas, azok is kéredzettek, Károli Uram érkezésivel tápláltam; már elválik, mellyik része éri ezek közűl egymást hamarabb? Én azért in statuquo hagyván az hadakot, majd indúlok Zamutó felé, s megyek eleiben Fölségednek. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Ezen pakétommal valami görögök érkeztek Kassára, elvettem tőlek, s küldöm előre Fölségednek, ha nem kereskedés volna.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

124.

Varanó, 28. X-bris 1709.
5 órakor estve.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Mai alázatos írásom szerént 10. óra után eleiben indúlván Fölségednek, most estve érkeztem ide Varanóra; de mivel kevessé megerőltettem az lábomot: az sötét hidegben már tovább lovaglanom nem mertem; hanem, ha Fölséged reggel meg nem indúl Körtvélyesről, — idein indúlok el Fölséged udvarlására.

Útamban tanálám elő Zamutánál Fölséged parancsolatját, Krucsai Uramnak elküldése iránt; s noha talám csak azon okból is, hogy ad 25. semmi híre sem gyütt Károli Uramnak, — s másként is, nem gondolom, egyéb legyen azon diversiónál, az mellyet még Haiszter ordéréből láttunk, s hihető, per circulationem csak most ért hozzájok, — könnyen gondolható: míg innen az had az mostani kegyetlen üdőben odaér, addig megváltozik híre, s haszontalan lesz járások; mindazáltal Fölséged parancsolatjának eleget akartam tennem, s mindgyárst Zamutórúl expediáltam Bogdánban Krucsai Uramhoz, ő Kegyelmének az dolgot magyarázván megírtam: másnak ne is mondja, hanem, (hogy ily hirtelen változása az dispositiókuak ne lássék ki,) igyenessen az Tárcza mentiben menjen Zsadán felé. Ordódinak is csak azt írtam, hogy Fölséged parancsolatjából az Draguly és Telcki ezereivel megyen Krucsai Uram előre Zsadánhoz. Onnan már követheti útját Krucsai Uram.

Besenyei és Szemere czerei együtt gyüttek által, s azokot Palocsai mellé ordereztem vala; s jóllehet Fölséged Besenyei czerirűl nem parancsol: de mivel azok nem szakadnak egymástúl, s máskint is, Krucsainak csak 80 katonája van,

ítéltem, hogy Fölséged Krucsainak már kezén lenni az ezerét gondolta, — holott ott van Besenyei velek. Azért írtam Besenyeinek, hogy valahol Krucsai Uram fogja írnya, ott egyezzék meg vélek, s ott tudja meg, mit kell cselekedni?

De, Fölséges Uram, ezen úttal mind elmégyen már az Tiszántúl való. Nyúzó úgy is Eperjestt fekszik; íme, Palocsai Uram corpussának tabelláját *) megküldtem. Kárándi Kassára küldött hozzám, zászlóstúl kéredzeni. Ez a kevés meg nem marad, ha Krucsaiéknak általmenetelit hallja. Azért, ha mertem volna, Fölséges Uram, inkább amazokot bocsátottam volna vissza, és Dragulyát s Telekit megmarasztottam volna: mert amazok közeljebb is voltak az Tiszához; másik az, hogy talám ezek, erdélyiek lévén, az túlsó (tiszántúli) lárma alatt is megmaradnának itten. Azminthogy, ha Fölségednek úgy tetszenék: még holnap egy curír-forma, vagy akárki is, megelőzhetné Krucsait Zsadánnál; mert Draguly éppen Eperjesen innen, Szent-Péternél volt ez étszaka. Ha veszi Krucsai az ordert (s holnap délben sem veszi), sem indúlhat Draguly; étszaka nehéz most járni, és másként is, vannak felessen széljel portára, s ma is vagy 200-at parancsoltam vala Ordódinak Fölségedre nézve az varanai völgyre fordítani. Ha, míg azok elérik, csendessen jár, — nem hiszem, holnap Zsadánt érjék; s máskint is, megírtam Krucsainak: ha azalatt újjabb híre gyün Károli Uramnak, hogy vagy jobban sietni, vagy tartózkodni kellessék, veszi Fölséged parancsolatját Zsadánban. És így, ha Fölségednek nem tetszik is változtatni, kellene neki írnyi: siessen; ha penig változtatni parancsolná Fölséged, tehát Krucsai Uramnak meg kellene írnya: hadná ott Dragult, Telekit, maga menne Palocsaihoz, és onnan azon ezereket, az kiket Fölséged parancsolna, oly móddal lopnák el szállások praetextussával hátrafelé, hogy észre se venné az többi, s kiváltt az hajdúság; mert bizony azokot féltem, s igen félti Bagosi is (a hazaszéledéstől.)

Az ittvaló ezerek talám megjavúlnak: mert valóban

*) A tényleges létszám kimutatását tartalmazó táblázat. Ma már nincs mellékelve.

kemény szóval bocsáttám el az tiszteket Kassárúl, s írtam is mindenfelé, — harmaduapot adtam (a gyűlekezésre.)

Ordódi Uramnak megírtam: helyben legyen Somosnál, és mind Gelnicze s mind másfelé vígyáztasson, és tudósítson Zamutó felé, ha mi híre lenni találna. Még ő és Bokros seregei s az én harkályim *) maradnak Peklín petekírolására, az hol Keczer és Klobusiczki Uramék várják Fölségedet. Gerhart és Radvánszki Uramék itt vannak velem. Én penig maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Ha Fölségednek tetszik valamit írnya Krucsainak, vagy Palocsainak is, — talám nem is kellene engem várni, pro lucrando tempore.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

*) Saját udvari karabélyosait nevezi így, tréfásan, — tarka ruházatukról.

1710.*)

*) Bercsényinek ezen év elejéről Rákóczihoz irott levelei — fájdalom — elvesztek, vagy valahol lappanganak. Sem a gr. Aspremont-Erdődy-, sem a kir. kamarai levéltárban nem léteznek; pedig, hogy egykor az előbbiben megvoltak, bizonyítja a »titkos levéltár« Vörösvárott lévő 1710-ik évi lajstromának e pontja:

»Fasc. 208, 209, 210, 211, 212. Literas Excellentissimi Domini Supremi Generalis Nicolai Bercsényi continens. Anno 1710, mensibus Januario, Februario, Martio, Aprili, Majo.« (Archívum Rákóczianum I. köt. 48. l.)

Tehát az öt hónap öt külön csomagot képezett vala, következőleg igen sok levélnek kellett ezen időből lenni. Annálinkább fájlalhatjuk elveszésöket.

1.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Fölséged egynehány rendbéli interveniált kegyelmes parancsolatit magam előtt viselvén, hogy azokhoz képpest Fölséged kegyelmes intentióját effectusban vehessem, s egyszersmind penig az következendő dispositióknak elrendöllése is concomitanter azelőttiekhez képpest meglehessen: öszvehivatván a Tekintetes Oeconomicum Consiliumot cum serie actorum, nemkülömben az cassírereket és commissariussokot, a mennyire több distractióim üdőt engedhettek, — kívántam elsőben is az tavalyi dispositióknak jó rendben vételét szorgalmaztatnom, s úgy azután az ország következendő szükségeirűl valamely projectumot tétetnem, minthogy az országnak pro hic et nunc semminémő fundussa nincsen, újabb contributiónak felvetése sem lévén; hanem a mennyiben az eddig való impositiókbéli restantiák comperiáltattak, ahhoz képpest lehetett comproportionálni az haza szükségeinek reflexióját is. Íme azért, tabelláját sub litera A. alázatossan adjungálom,*) mellyből Fölséged méltóztatik meglátni, az hadak fizetésén kívűl micsoda consideratiókat vettünk fel? egyedűl az kassai praesidiumnak és abból szakadandó eperjessinek fizetésirűl lévén reflexiónk, minthogy praesupponáltam, hogy az újvári praesidiumnak azon tractusból köll provideálni, az egrinek penig az Dőry Uram restantiájából köll valamit szakasztani.

Hogy penig particularissabb declaratiója lehessen Fölségednek ebben, kívántam alázatossággal így informálnom

*) Lapszéli jegyzet: I-mo, Publicarum regni necessitatum consideratio, et reflexio ad easdem, fundosque e quibus provideri debet. S u b A. (Lásd az első mellékletet.)

Fölségedet: minthogy ezen projectumban csupán csak azon fundusok observáltattak, a mellyek pro infallibili tartathatnak, azért is egyedűl csak az két cassírernek, úgymint Rácz Mártonnak és Kecskemétinek restantiái inseráltattak az fundus közt,*) azon okból, hogy azoknak collectiójához lehet legjobban bíznunk; az többirűl penig pro infallibili reflexiót nem tehetek.

Az Tiszántúl való Nemes Vármegyék is exmittáltattak, mivel azoknak ezelőtti quantumokból nem igen találkozik,**) a ki assignálva nem volna, egyedűl az fegyverpénz, és az insurrectiónak redemptiója vagyon in restantia; sürgettettem eléggé az collectatiót, de ahhoz is lassú és késű reménség, hanem mostani utolsó leveliben nyújt valamely bíztatást Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uram ő Kegyelme: talál valami módot az fegyverpénznek exolutiójának és exactiójának lehetőségiben; de az insurrectionalis pénz most is abban vagyon, a mint már ezelőtt Keczer Sándor Uram ő Kegyelme által Fölséged informáltatott.

Gellénnek és Berzeviczinek cassái is kimaradtak, mert ennek az ő fundussa Nemes Gömör és Szepes vármegyéből exurgált, azok az ellenség által occupáltatván, egészlen elveszett az fundus is;***) amannak azomban cassája Nemes Nógrád és Kis-Hont vármegyékből tölt ki, — annak is majd hasonló ratiója lehet; mindazonáltal kívántam volna mégis dolgát megtekintenem és valamely rendben vétetnem; írtam egynéhányszor: jöjön hozzám actáival együtt, — de elő sem vehettem, hollétének hírit sem hallhatom, elhiszem, Nemes Nógrád vármegyei exulansok közt lészen, valahol Eger táján; azért hanemha Fölséged ott méltóztatnék valakinek paran-

*) Lapszéli kivonatos jegyzet: 2. Infallibiles fundi Michaëlis Kecskeméti et Martini Rácz districtus.

**) Lapszéli kivonat: 3. Trans-Tybiscanorum Comitatuum restantiae, in paecunia ad armaturam destinata, et in redemptionem insurrectionis danda.

***) Lapszéli kivonat: 4 Districtuales cassae Berzeviczi et Gellén periere, istius erant Comitatus Scaepusiensis et Gömör: hujus Neográd et Kis-Hont, posset tamen velut ex hostico ex his aliqua collectatio institui, si restantiae constarent.

csolni: tekintenék meg dolgát, és ha mi restantia találtatik is, úgy sem lehet pro infallibili fundo érteni; hanemha Fölséged az maga mellett levő hadak számára kívánna valami collectatiót tétetni, quasi ex hostico instituáltatik annak exactiója arra, vagy más egyébb occurráló hadi szükségére.

Dőry restantiája is kimaradt ezen projectumból, deputáltatott Fölséged körül való hadaknak, *) mivel azoknak máshonnan prospiciálni nem lehet, s késedelmes volna, — annak exactiójával succurráltathassék azon Fölséged mellett lévő hadak szükségének; hanem, ha Fölséged applacidatiója járúlna, lehetne abból az egri praesidium számára valamely infallibilis három-négyezer forintokból álló fundust designálni, és collectáltatni azon restantiából.

Nemes Ugocsa Vármegye iránt oly difficultás exurgál: mivel azon Nemes Vármegye quantumának egy része Tekintetes Commissariatusság fizetésében assignáltatott, **) kegyelmessen emlékezhetik penig Fölséged, micsoda panasza volt ugyan Fölséged előtt azon assignatiónak exolutiójában bizonyos marha acceptatiója végett a Nemes Vármegyének; mellynek ugyan lett valamely complanatiója, más része penig quantumának az generális hadi cassához applicáltatott, s Horváth György collectatiója alá, de mindeddig is semmit sem vehetett onnét.

Accedál ezen mostani ország fundussa szaporításához az Tekintetes Oeconomicumnak bizonyos újabb projectuma, kit sub litera B. accludálok Fölségednek, ***) melly által adta opinióját: praeter restantias praeteritarum contributionum lenne valami újabb impositió, még kezünk alatt lévő Nemes Vármegyékre. De minthogy nem ítílhetem magamban, ha

*) Lapszéli kivonat: 5. Restantiae Andreae Dőry pro militia cum Serenissimo Principe existente et praesidio Agriensi, cui desiderarentur circiter fl. Rh. 4000.

**) Lapszéli kivonat: 6. Contingens Comitatus de Ugocsa, partim ad contentationem Commissariatus conversum, partim in pecoribus acceptatum, partim ad cassam Georgÿ Horváth destinatum, nondum tamen collectum.

***) 7. Projectum Consilij Oeconomici de augendo fundo sub B.// (Hiányzik.)

Fölséged akarna-é magától újabb contributiót tenni, az egész Confoederált Statusok conventussa avagy ad minimum senatorialis consultatio nélkül? annyivalinkább lehetetlen nékem azt elkövetni. Járt vala ott elméjek először is az Uraknak: Fölséged mostani távúllétében convocálnék ide magam mellé egynéhányot az Senator Urak közül, és itt decidálván azon contributiónak felvetését, innét expediáltatnának az iránt való intimatiók a Nemes Vármegyékre. Volt azonban oly opinio az iránt, hogy valamint az tavalyi insurrectiónak redemptiójában expediáltattak a Nemes Vármegyékre Senator Urak: illa modalitate instituáltatnék ezen dolog is, és disponálnák a Nemes Vármegyéket azon contributiónak acceptálására. De mivel az mostani fundust egészlen az Tekintetes Oeconomicum industriája és directiója alá rendölni jónak látom: nem ítéltem ellenkezőnek lenni, ha ezen állapot is Praeses Uramra ő Kegyelmére, nem úgy, mint Senator Úrra, hanem mint Oeconomicum Praesessére, kinek az ország fundussa collectatiójának provinciája concredáltatott, delegáltatnék ő Kegyelmére, oly formán, mivel máskint is nem első dolga volt azelőtt is ő Kegyelmének disponálni ollyas állapotokra a Nemes Vármegyéket. Maga ígírt sokat, ha Nemes Vármegye nem akart, ha semmit nem adott is. A melly Nemes Vármegyéket itt közel érne, maga személyje szerint járná el, és gyűlléseket indicáltatván, maga praesentiájával disponálná s moneálná requisitorie arra a Nemes Vármegyék statussait, *) oly declaratióval, mivel az Tekintetes Oeconomicumra vagyon az ország fundussa bízva, a ki nem sufficiál az haza szükségire: azért ex zelo et amore erga patriam, nem tituli impositionis alicujus novae, hanem csak beneplacentario segítsék az fundust valamely summával; mellyre látom inclinatióját is Praeses Uramnak. Az több Nemes Vármegyékre penig, melyekben maga reá nem érkezhetne: exmittáltatnának ex Oeconomico Consiliarius Uraimék, a kik hasonló declaratióval és ezen vármegyéknek példájával igyekeznék azt persvadeálni a

*) 8. Dominus Praeses et Assessores Oeconomici Consilii exmittendi ad I. Comitatus, quoad verbalem intimationem contributionis inductive solum et beneplacentario modo tentandam.

Nemes Vármegyéknek. Álljon azért Fölséged kegyelmes tetszésén; a mint fogja kegyelmessen parancsolni, az szerint instituáltatik.

Noha vagyon consideratióm az Nemes Vármegyék nagy restantiái iránt, mellyet Fölséged majd az alább producálandó acclusábúl meg fogja látni, hogy némely Nemes Vármegyének annyi a restantiája: ha újabb impositió tétetődik universaliter az Nemes Vármegyékre, augmentatiójával azon impositióknak netaláután azzal az restantiák exactióját is confusióba hozzuk;*) azért nem tudom, tanácsos-é ezen impositiónak addig meglenni, miglen elsőben az restantiák nem exigáltatnak? Accludálom azért alázatossan Fölségednek Praeses Uram által ineált Nemes Vármegyékkel való computusoknak és restantiáknak extractussát sub litera C.,**) mellyben oly consideratióm occurrál, hogy ha netaláután valamely Nemes Vármegye kevesebb restantiáját állítja, mintsem az Oeconomicum által eruáltatott, melly iránt kívántam Fölségedet alázatossan informálnom, hogy a Nemes Vármegyék egészlen az magok actáit és az computusokhoz való documentumit, erga quietantiam et contraquietantiam tam percipientium quam et resignantium factam, az Tekintetes Oeconomicumnál hagyták, s azok ott cserváltattak; medio tempore, praemissis iteratis etiam certificationibus, nem gyűzvén tovább várni az Nemes Vármegyék comparitióját, hogy az computusok effectuatiója továbbra ne haladjon: az Tekintetes Oeconomicum, secundum seriem actarum Comitatensium elővette az computusok dolgát, s abbúl vitte véghez, annak formalitása szerint, igen bőséges deductióval és dilucidatióval, tam acceptatorum documentorum, quam et rejectorum, particulariter minden Nemes Vármegyének; de annak massája fölettébb nagy lévén, azért az egész munkának repraesentatiójával és perlustratiójával Fölségedet nem kívántam terhelnem, — egyedűl annak extractussát adnectálom alázatossan, feljebbírt sub litera C. Fölségednek.

---

*) 9. Utrum nova impositio fiat, aut restantiae collectentur?

**) 10. Computus Domini Praesidis cum Inclytis Comitatibus, sub C.// (Lásd a második mellékletet.)

Ebben mindazáltal szükséges így illuminálta tni magát Fölségednek, hogy Praeses Uram ő Kegyelme több deputatusokkal együtt observálta az instructiót, és ahhoz képpest sequestrálták ő Kegyelmek az assignatiókat, külön az ezüstpénzre valókat, külön az indifferensre;*) sőtt, ha a Nemes Vármegyék az indifferensre adott assignatiókat fejérpénzűl exolválták is, reiciálták ő Kegyelmek. Hasonló formában az marháknak és más naturálé knak administratiója, nemkülömben egyéb imputatiókra való praetensiók a Nemes Vármegyéknek, in complanationem indifferentis monetae acceptáltattak. Az fejérpénzben egyedűl azon exactiókat acceptálták, mellyek erga specificam denominationem argenteae monetae lettek. És, hogy Fölségedet ezután is az iránt való instantiákkal ne búsíthassák a Nemes Vármegyék: Praeses Uram által minden Nemes Vármegyének külön-külön, cum specifica et speciali declaratione transmittáltattam, hogy mivel pro computu nem compareált, sem expediálta deputatussát a Nemes Vármegye, ő Kegyelme a Nemes Vármegye actáiból és documentumiból vitte véghez az munkát, qua praeses computuum; azért, ha mi difficultása emergál is valamely Nemes Vármegyének, — oda lehessen pro dilucidatione ulteriori et diluitione difficultatis regressusa; a minthogy ugyanazon okból azon restantiáknak exactióját és collectatióját is Praeses Uramra bíztam, s nem akartam, más cassírerek ingerálják abban magokat, (azon assignatiókon kívűl, a mellyek in rationem earundem restantiarum már praevie kimentek, kirűl is specialis rubrica tétettetett,) hogy ő Kegyelme az kimenendő assignatiók szerint per designationes ex emergentibus casibus necessitatis fiendas exigáltassa.

Más particularis extractussát is az Nemes Vármegyék computussaiból eruált restantiáinak tabellariter adjungálom alázatossan Fölségednek sub litera D.,**) mellyben nem egyéb értettetik, egyedűl az 1708-dik esztendőbéli fejérpénz restantiája; sequestráltatott azomban abból: kinek és mennyire

*) 11. Modalitas progressus in computu.

**) 12. Extractus eruatarum restantiarum particularis, ex impositione Cassoviense Anno 1708. facta resultantium ac rejectarum, sub D. (Hiányzik.)

légyen assignatiója? és mennyi még az incassatióra való? melly Praeses Uramnak fog incumbálni, azon modalitás szerint, a mint az immediate praemittált punctumban alázatossan tettem emlékezetet Fölségednek. Megláthatja azért kegyelmessen Fölséged az legelső, sub litera A. való acclusából, abban fel vagyon téve mind az ország nevezetessebb szüksége, mind penig ahhoz való fundus; de ahhoz képpest még nem subdividáltatott, hanem csak generali idea tétettetett fel, mivel azon fundus nem infallibilis, hanem a mikor mire lészen szükségünk, akkor lehet belétekénteni.

Főpóstamester Kossovics Márton Uram iránt való Fölséged kegyelmes parancsolatját is kívánván observáluom,*) Unghvártt létemkor szólottam Vay Ádám Urammal, kívánván informatiót vennem, és ellene való inquisitiót Munkácson is kerestettem, de ott sem találhatták, hanem azt mondották: secretarius Aszalay Ferencz Uram maga kezihez vette volna, a nélkül penig meg nem indúlhattam az dologban; magát is Kossovicsot ide citáltattam, és minthogy tavaly az Oeconomicumra volt rendölve az póstáknak exolutiója, consequenter az staphétáknak bonificatiója: kívántam volna, legalább az tavalyi perceptiójárúl vihette volna véghez dolgát; de abban is nem remonstrálhatta az staphétáknak számát és rendit, hanem az póstáknak angarialis kifizetését az harminczadosok számadásibúl remonstrálta az Oeconomicum, hogy nemcsak complanálták az angarialis fizetéseket: de azon felől nyolczszáz forintokon felől is percipiáltak; de abban is ugyan külömbező értelme lévén, mintsem az dispositiók lettek, mert ex toto supponálván maga úgy az officina fizetését, dispositió szerint való obveniensin felől nyolczszáz forintokkal azért percipiált többet; noha abban is azzal menti magát: nem ő maga percipiálta, hanem az officinában levő subalternussa, erogatiójárúl azért attúl vár remonstratiót. És jóllehet, a mint följebb írám, a menynyiben az Tekintetes Oeconomicum számadásit az harminczadosoknak bévette, edoceálták azt az harminczadosok: az dispositio szerint az angarialis fizetést complanálták min-

*) 13. Domini Martini Kossovics negotium.

denütt az pőstáknak, egyedűl az staphéták exolutiójárúl vagyon praetensiójok, mellynek az Fölséged cancellariájárúl való authenticatio szerint köllötett vólna s kellene meglenni. Kihez képpest olly rendöllést kívántam tennem, hogy most in instanti intimálja közönségessen Praeses Uram az pőstáknak: in particulari küldjék meg ő Kegyelmének, kinek mi practensiója? és ki mennyit s kitűl percipiált? S ahhoz képpest az staphoeták exolutiójában kinek-kinek proportionate azonnal assignáljon is azon Nemes Vármegyére ex restantijs, a mellyben melly pőszta resideál, ha nem in toto is, legalább in defalcationem praetensionis; ha mi adjustatióra való marad, medio tempore Kossovicsnak leendő censurája által, praetensiójok hátramaradandó részében ezután is imputáltathassék, ne maradjanak teljességgel consolatió nélkűl, és hogy az haza szolgalátja is Kossovics negligentiája miatt hátramaradást ne szenvedjen. Magának penig Kossovicsnak azalatt formaliter egy legalis terminust pro ulteriori censura köllönék praefigálni, hogy suo modo et ordine, per formam juridici processus menjen véghez censurája; az már álljon Fölséged kegyelmes tetszésén, kinek committálja effectuatióját? akár Praeses Klobusiczky Ferencz Uramra méltóztassék kegyelmessen delegálni (kinek is semminémű consideratióját Kossovics Uram iránt nem látom,) akár Vay Ádám Uramra ő Kegyelmére, avagy akárkire másra, a kin Fölséged méltóztatik megnyúgodni. De ugyan akárki praesidiáljon censurájában: necessarie ex parte Oeconomici valakinek akkor ott jelen köllötik lenni, mert erogatiójának fundussa onnét tölt ki. Szükséges azért, ha ex integro számadásit azon censurán revideáltatni parancsolja Fölséged, azon alkalmatossággal Aszalay Uram küldje meg Kossovics ellen való inquisitiót, az staphoetáknak seriessivel együtt, a kinek Fölséged további censurájárúl fog kegyelmessen parancsolni, — mehessen sua formalitate véghez.

Cassírer Dőry Andrást Fölséged ide hozzám küldeni méltóztatott; kit is, minekelőtte fundamentaliter rendben nem vétetem az dolgokat, nem kívántam Fölségedhez remittálnom; és mivel az Nemes Vármegyék közt való differentiát leginkább az restantiáknak eltagadása okozta, mire nézve

megértvén Fölséged az praemittált punctumokból és azokban emlékeztetett acclusákból *) azon restantiák mivoltáról való alázatos informatiómot, általlátja kegyelmessen Fölséged is: semmi confusiót nem advertálhatok említett Dőry Uram computussában; a melly is micsoda modalitással ment véghez, íme, sub litera E. accludálom. S abban penig semminémő difficultássa ne légyen Fölségednek, hogy authentica documentumokkal ne liquidálta volna ő Kegyelme mind perceptióját, mind erogatióját; merem írnom Fölségednek: mindeneket sub authentico remonstrált előttem, s az szerint producálta is az quietantiákot és contraquietantiákot, és így megláthatja Fölséged, hogy a melly kilenczezer egyéhány száz forintokból álló incassatiót assignáltam Nemes Borsod Vármegyére, mellyet Dőry praetendált, nem több az vármegye mostani restantiájánál, — így hidjen az többinek is Fölséged!

Az tavalyi 600,000 forintokból álló ország subsidiale quantuma penig, kegyelmessen emlékezhetik Fölséged, per subdistrictus brigadarum subdividáltatott az hadak fizetésére; a melly is az első subrepartitiónak alkalmatosságával, csak secundum putativum regiminis statum tétetett az dispositió, kiknek idővel az két tertialitásra kölletvén fizetni: némely brigádának designált summájának két része sufficiált az brigádák két tertialitásra való exolutióra, némelynek az két tertialitásból is elmaradt, némelynek penig, és nevezetessen többnek, nem vala elégséges; azért in supplementum et complanationem duarum tertialitatum, az harmadik tertialitásra obveniált részből köllötett adjustáltatni, és így valami az harmadik tertialitásra proveniált volna az universalis subdivisio szerint való designált summából, s nem kellett abból az két tertialitást kipótulni, incassatióra maradott, — ugyanaz vagyon restantiában actu az Nemes Vármegyéknél, s abból lettek meg particularis assignatió mellett való egyéb erogatiók is.

Hozzá adván azt is, hogy Urbán Czelder gyalog-brigádájának fundussa (a kinek az universalis subdiviso szerint Nemes Árva és Lipthó Vármegyékből köllötett volna kitelni)

*) 14. Computus Andreae Dőry, sub E. (Lásd a harmadik mellékletet.)

mindjárst eleintén elveszett, semmivel onnét nem is segíthette cassáját, más brigádák fundássábúl kölletett ezen brigáda fizetéssének is kitelni.

Ily hasonló rendben véttettnek az többi cassírerek számadási is, kiknek computusok egyébaránt actualiter is készen vagyon, csakhogy külömbező formában; remonstratiójának valósága mindazáltal egy. Pro tollenda igitur difformitate, ezen most transmittált modalitásra reducáltatnak, s proxime az több cassírerekét is alázatossan megküldem Fölségednek. Ezt azért kívántam elsőben rendben vennem, mivel azon districtusban vagyon most mind Fölséged, mind azon hadak, a melylyek molestálhatják Fölségedet.

Accedál ehhez Colonellus Géczy Gábor directiója alatt lévő regimentem számára adott négyezer forintok iránt való difficultás, kirűl kegyelmes parancsolatját vettem Fölségednek; az iránt minémő informatiót adtak generális hadi cassa percaeptor és districtualis cassírer Dőry András, íme sub litera F. transmittálom alázatossan Fölségednek, *) abbúl méltóztatik kegyelmessen megérteni; magam is azomban informálhatom alázatossággal Fölségedet: nem lehet annak imputatióját az subsidialis pénzben békeverni, mert az quártélybéli bonificatió helyett rendöltetett, oly véggel, hogy mivel más regimentek, a mellyek ámbár postírungban voltak is, de ugyan alimentatiójok az Nemes Vármegyék által denominált falukbúl és helységekbűl submínistráltatott, s könnyebb volt az szolgálat is rajtok, Géczy Urammal penig azon regiment in hostico, keményebb szolgálatban volt, és alimentatióját is tanquam ex hostico szerzette magának, és ha mit percipiált is az újvári magazinumbul, maga hajtotta azt bé, sőt még az praesidium számára szaporította az provisiót, nemhogy fogyasztotta volna; **) és ámbár olykor ex magazino élt volna is: hiszem, úgy az vacans portiókat nem ex integro szedte, hanem

*) 15. Informatio de negotio regiminis Géczyani, intuitu postirungalis pecuniae necnon demonstrationis restantiarum tam contributionalium, quam subsidialium Anni 1709. sub F. (Lásd a negyedik mellékletet.)

**) 16. Augmentatum potius, quam evacuatum est magazinum Újvárіense per Géczyanum regimen.

csak in medietate, egy-egy tallérjával. Hogy peniglen a Nemes Vármegye annak acceptatióját a subsidialis pénzben kívánhassa, a ki a Commissariatussággal való computust illeti és az naturálék imputatiójában acceptáltatott, nem látom ratióját, mért köllene az subsidialis pénznek böntetődni?*) Mert úgy méltóztassék Fölséged ezen dologrúl emlékezni, hogy ex hac ratione azon négy regimentnek formalis quártélyja in integro assignáltatott vala, és az Újvár körül lévő és változó seregeknek quártélyjok in vacanti maradott az vármegyében, hogy ex ratione vacantium ezen egy-egy tallér sine defectu et imputatione cassae pecuniariae exigáltassék, és consequenter az vármegyéknek az quártélyok pro integro acceptáltattak az Commissariatusság által. Az minthogy minden más vármegyékben végh hez menvén, emlékezhetik Fölséged reája, hogy Károlyi Uram tette vala Fölségednek Heves vármegyéből exagerative ezen difficultást; kit midőn ő Kegyelme megértette volua, recoligálván magát Patakon az országnak lett decisiójával ez iránt, ugyan ő Kegyelme parancsolta ismét, hogy Dőry adjon az vármegyének kölcsön annyi pénzt, a kivel exolváltassanak. Fel is vették az pénzt egészlen az regiment, exolválta is a Nemes Vármegye Dőryt, extra calculum contingentis cassalis pecuniae: mégis most a subsidialis positióban akarják keverni. De, veszem én eszemben, miként emlegetik a subsidialis restantiát; tudniillik, mind dicalis, mind subsidialis restantia egy summában congeráltatván, úgy köllött volna, mint másutt, ott is a cassírernek kiadni az exactiónak fundussát, — ezek penig a subsidialist difficultálván, felvetni nem akarták,**) hanem azután az Fölségedét későre, az enyémet későbbre fel-

*) 17. In dimidietate collectae solum sunt vacantes per Tall. 1, quae in rationem subsidialis quanti non debent acceptari, neque in contingentis universalis sortem, ex his rationibus:

1. Quartiria militiae sunt imputatione in cassam pecuniariam ordinata.

2. In alijs Comitatibus ista practicatum.

3. Titulo crediti mutuata est uta pecunia postiminalis ab Andrea Dőry per Comitatum Hevesiensem.

**) 18. Teneri Comitatum Heves complanare restantias suas juxta computum cum Andrea Dőry cassireris initum demonstratur.

vetették. Azalatt az cassírerek, instructiójok szerint, ex generali collecta a subsidialist kifizették, a minthogy Dőry nemcsak az enyémet, de az Fölségedét is complanálta, sőt Fölséged részérűl supererogált is készpénzűl 600 forintokig. Öszvevetvén penig azon vármegyékbéli subsidialis pénzre kiadott Fölséged particularis assignatióját: ezer forintoknál is följebb extendáltatik; már most, hogy későbben és más positióban vetették fel az subsidialist: azért azon subsidialist mondják restantiában, — holott az cassalis contributio restantiája vagyon a vármegyénél.

Mi illeti Darvas János Uram Nemes Pest Vármegye vice-ispánja iráut való kegyelmes parancsolatját Fölségednek, tudniillik, hogy Nemes Vármegye pénze volna ő Kegyelme kezénél: azonnal magát Dőryt expediáltam ő Kegyelméhez Eperjesre pénzért, — computust hozott helyette, és remonstrálta erogatióját, hogy a melly pénze volt Nemes Vármegyének ő Kegyelménél, azt rész szerint az Fölséged assignatiói mellett, Fölséged subsidialis pénzének imputatiójában erogálta, más részét penig a Nemes Vármegye szükségeire fordította; arrúl in particulari a Nemes Vármegyének kíván számot adni, s nála semmi sincs;*) a mit penig kiadott vagy az ország contributiójában, vagy Fölséged subsidialissában: sub authentico az computust Dőry Uram fogja alázatossan praesentálni Fölségednek.

Nemes Borsod vármegyei militaris dicák iránt ha még eddig nem recurrált is Fölséged eleiben Szent-Pétery Imre Brigadíros Uram, de tudom, el nem múlatja búséttani Fölségedet; kirűl praevie így kívántam alázatossan Fölségedet informálnom,**) hogy azoknak két karban vagyon dolgok; első az, hogy az militarisoktúl praetendálják az régi dicát, jóllehet még Szent-Pétery Uram vice-ispánságában egynéhányszor írtam az Nemes Vármegyének: distingváltassa az possessionatus militaris dicákot az impossessionatusok dicáitúl, s ne praetendálja az impossessionatusoktúl annak exolutióját; a

*) 19. Informatio de negotio Joannis Darvas.

**) 20. Militantium ex Comitatu Borsodiense exurgentium dicalium impositionum consideratio.

mint is válaszolt a Nemes Vármegye, hogy exmittáltattak azon militaris possessionatusok dicái.

Igaz dolog, Fölséges Uram, Szent-Pétery Uram még vice-ispány volt, maga igen urgeálta ő Kegyelme azon militarisoknak a Nemes Vármegye közé való connumeratióját: mert azon praetextussal, hogy militarisok voltak, az ország determinatiója szerint nem csak magok személyjek iránt való exemptiójokat, de atyjok s anyjok, bátyjok s egyébb atyjafiai minden contributiótúl való immunitatiójokat praetendálták; melly ha ugyanis úgy admittáltatnék: bölcsen méltóztassék Fölséged megítélni, a mint azon Nemes Vármegye beléegyeledett az fegyverkezésben, — majd egészlen cessálna az contributio, s nem lenne a ki adózzon. Most már, elhiszem, az hadnak kíván inkább kedvezni, fogja aziránt búsítani Fölségedet.

Más dolgok az, hogy rézpénz helyett fejéret kívánnak a vármegyétűl: de annak egyéb okát nem tudhatom, nem is lehet, hanem, hogy az indifferens summára adott assignatiókat az assignatariusoknak fejérpénzűl contentálta a Nemes Vármegye, a cassában penig, a kit ezüstpénzűl köllött volna is administrálni, mind rézűl administrálta. Az a computusnak alkalmatosságával reiciáltatott, melly is computusbúl kitetszik. Supererogatuma is vagyon, és fejérpénzbéli restantiáúl eruáltatott a Nemes Vármegyének. Már most azon restantiának exolutiójával tartozik a Nemes Vármegye. Vagyon a Nemes Vármegyének supererogatuma is rézpénzűl; azt a computusnak alkalmatosságával in aequivalenti ezüstpénzre redigálván, imputáltatott az ezüstpénzbéli restantiájában, a minthogy mutat az acclusa sub litera C.

Az regularis hadak mundér-csináltatásában Fölséged kegyelmes parancsolatja szerint munkálódom teljes tehetséggel; a minthogy valamennyi franczia-kík posztó találkozott, felszabattatván, actu készétik; de avval nem messze mehetünk: circiter harmadfélszázig való ha lészen. Az egész városokat is egészlen felkerestettem: de sohonnít csak egy véggel sem hoztak. *) Egyébb módot azért nem találhattam annak véghez

*) 21. Dispositio de mundura regularis militiae et obligatio vinculata Alexandri Karácson, sub G. (Lásd az ötödik mellékletet.)

vitelében, hanem Karácson Sándorral végeztem 300 vég olylyan színű posztó végett, titulo anticipationis futurae arendationis tricesimarum; mivel szintén most találkozott itt lengyelországi valami görög kereskedő atyjafia, — azzal öszvekötött, hogy nyolcz hét alatt infallibiliter, ezer tallér vinculum alatt, megszerzi és administrálja; kirűl való végezést íme, sub litera G. adjungálom Fölségednek. Praeses Klobusiczky Uram ő Kegyelme megígérte: keres olly kereskedőt, a ki az jövendő borok árában ollyan posztót hováhamarébb szerezhessen.*) Egyébb módját fel nem találhattam, mert más fundus nincsen, a kivel segíthetném ezen szükséget.

E mellett Karácson Sándor restál a mostani esztendőbéli árendából 19,166 forintokkal: azon summában fog adni 6000 vég fejér abbát,**) kibűl most mindjárt háromezeret administrál, háromezeret penig egy holnap alatt; azon felől azomban in anticipationem itidem futurae arendae három holnap alatt 6000 vég franczia-kék abbákot obligálta magát subministrálni.

Jóllehet sokan, mind törökök s mind görögök insinuálták és offereráltak magokat az ország számára szükséges áruknak kihozattássa iránt, ollyak is, a kik in instanti felesszámú abákot kínáltak: de Fölséged parancsolatja lévén Albuér felől, — senkivel nem kívántam végeznem, el is vártam.***) Most ideérkezvén Albuérnek az öcscse, öszveállott bizonyos görögökkel, kikkel miként végeztem, ím párját contractussoknak sub litera H. alázatossan megküldöttem Fölségednek. Az ára akár itt, akár Constantinápolban tétetődjék, a mint Fölséged kegyelmessen fogja disponálni. Többre nem mertem ereszkednem, mert nem bízhattam az fundushoz.

Kalapok iránt eléggé keresem mesterségit, hogy meglehessenek; mert hacsak készpénzünk nem lészen: más országokból ki nem hozzák, — itt való mesteremberek penig

*) 22. Dominus Praeses Oeconomici Consilij e pretio vinorum succurret.

**) 23. Restantias arendales Alexandri Karácson modernas fl. 19,166 complanabit in panno.

***) 24. Contractum est cum Moze hebreo, Alboeri fratre, de administrandis petijs Abae, sub H. (Lásd a hatodik mellékletet.)

csinálásához nem igen tudnak.*) Most próbáltam az városokon, elválik, miként fog succedálni; késedelmes is azoknak itt való készétése, — igyekezem mindazáltal valami úton-módon megszerzését hováhamarébb.**)

Az regularis, úgymint Forgács, Gyürky és Pauer regimentekbéli gyalog katonák listáját ezelőtt is már kezemhez vettem vala az tisztektűl;***) mivel penig felszedéseket nem tudtam másra commode kire bíznom, Szűcs György Uramat †) itt tartóztattam, ő Kegyelmének committáltam öszvevételeket. Meglovasításokrúl is tettem dispositiót; nemsokára sóvári negotiatióbúl 100-ig való lovat fognak hozni. Már Fölséged karabélyossinak praestálta Kohlács. Karabélyokban nincsen defectussok, mert jó fegyveresek, csak lovakkal és lóra való szerszámmal segíttessenek, — megindúl vélek Vice-Colonellus Szűcs György Uram.

Ezen felölnevezett regimentek exolutiójának rendit oly formalitással proxime meg fogom küldönem Fölségednek, valamint Dőry számadását. Informálhatom mindazáltal praevie alázatossan Fölségedet: mivel cassájok Szepes és Gömör vármegyékbűl exurgált, egészlen oda van az fundussok; ††) hanem azon vármegyék a megírt regimenteknek excessussokat 22,000 forintokra repraesentálták; valamit azon excessusok alkalmatosságával készpénzbéli exactiót tettek: egészlen imputáltattam fizetésekben, és azon felül két-három ízben is de manu ad manum fizettettem.

Még az elmúlt nyáron Horváth György által az Ebeczky, Balogh, Szent-Pétery és Csajághy-brigádának fizetését vétettem rendben, ea formalitate, a mint Dőry computussa vagyon; †††) melly mivel individualiter, egy massában vagyon,

*) 25. Pileorum Germanicorum procurandi difficultas.

**) E kalapok az idegen hadak számára kellettek. A magyar had kalpagot és csákós-süveget hord vala.

***) 26. De militibus e regiminibus regularibus existentibus, equos non habentibus, unde providebitur? notificatur.

†) Ez hajdan Bottyán zászlótartója volt, ekkor már alezredes.

††) 27. Informatio de solutione regularium regiminum Forgács, Gyürki et Paur.

†††) 28. Brigadarum Ebeczky, Balogh, Szent-Pétery et Csajághy exolutionis modalitas, prae manibus Andreae Dőry necessario servanda.

Fölségedet azzal terhelnem nem kívántam, hanem Dőrynek adtam kezéhez, úgy, hogy ha valamely brigádabéli regimentek iránt kíván Fölséged relatiót venni, abból informálhassa Fölségedet. Annyibúl azomban szükséges lészen azon munkának Dőry kezénél való léte: ha Fölséged méltóztatik kegyelmessen parancsolni Gellén Gergely dolga rendben vétele iránt, pro idea vévén azt, akár Darvas Uram, akár más, a kinek Fölséged kegyelmessen committálja, ad eandem formalitatem könnyen rendben vehetik Gellén cassáját is.

A mi az mundírung dolgát illeti: Benyiczky Márton ruházó-commissarius tabelláját sub litera J. adjungálom;*) abból méltóztatik kegyelmessen meglátni Fölséged, az elmúlt militaris esztendőbéli hadak mundérjára mi designáltatott vala? abból mit percipiált ő Kegyelme? és melly regimentnek mit administrált avagy erogált? — Lónyay Uram is ideérkezett, s magával hozott mindennémő documentumit, eleitől fogvást való perceptiójáról és erogatióirúl. Mivel sok panasz vagyon ő Kegyelme ellen: kívánta remonstrálni eleitől fogvást való számadását. Rettenetes pandectát hozott előmben, kinek hosszú tabellaris extractussát is sub litera K. accludálom;**) de nemcsak pandectája vagyon, — de ládával a temérdek, pecsétes quietantiái és authentica documentumi; hogy mindazáltal ne terheltessék Fölséged azon feljebbemlétett tabellával: íme, ez idei ruházásának extractussát sub litera L. transmittálom alázatossan Fölségednek.***)

Kópjákot többet készéttettem már 1000-nél, holnap vagy holnapután megindéttatom; de az lobogók iránt nem penetrálhattam Fölséged intentióját: mert a mint informáltatom magamot némely lengyelektől, úgy mondják, kétféle szokott lenni, mert a pancrinának (í g y) csak négyszögletű

---

*) 29. Tabella perceptionum et erogationum Martini Benyiczky ad mundurae confectionem, sub J. (H i á n y z i k.)

**) 30. Universalis tabella perceptionum et erogationum Francisci Lónyai, sub K. (Lásd a hetedik mellékletet.)

***) 31. Extractus administratae per Franciscum Lónyai pro Anno 1709. mundurae, sub L. (H i á n y z i k.)

darab lobogót mondanak.*) Vagyon Egerben 335 vég muszuly vagyis bagazia, kirűl való levelét Lónyainak kezéhez adtam Dőrynek, Győrÿ Péternek szóllót, hogy azon muszulyt adja Darvas Ferencz Uram kezéhez; és mivel ő Kegyelmének feles szabói vannak: valamint Fölséged fogja kegyelmessen parancsolni, azonnal úgy csinálhatják.

Kassának prófontozásában minden kitelhetőképpen igyekezem; tétettek is egynéhány rendbéli impositák, s actu comportáltatik, a mennyire az idevaló constitutiók engedik: de megvallom, az lovas hadaknak is alig sufficiálhat ezen föld alimentatiójára.**) Darvas Uram is visszament Egerben; a mint informáltatom ő Kegyelme által, onnét 3000 kilánál többet nem administrálhat, mert Fölséged hadaira való alimentatiót allegálja.

Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, maradok

Fölségednek

Kassa, 7. Martÿ 1710.

alázatos hív szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, piros selyemmel összevarott négy íven, in folio, csak az aláírás sajátkezű. Jelenleg nem a vörösvári, hanem a kir. kamara budai levéltárában létezik. A lapszéleken levő kivonatos jegyzetek Aszalay Ferencz udvari tanácstitkár kezével irvák.)

---

*) 32. Quomodo conficienda vexilla Polonica? quarum materiae Agriae reperiuntur.

**) 33. Dispositio de repletione magazini Cassoviensis.

A. I. Melléklet.

Anno 1710.

Necessitates Regni.

	Fl. Rhen.	X-cr.
Pro praesidiariijs	50100	—
Pro fixis officialibus praesidiarijs .	2761	—
Pro vestitura Germanicae militiae 4000 person.	40000	—
Pro mundura militiae in universali	70000	—
Pro postis	10130	—
Domino Alexandro Rosz pro armis	2750	—
Pro arthollcria	30000	—
Fundationes et pia legata	3957	—
Equi comparabuntur pro posse ex negotiatione Soóvárienst.		
Desiderantur itaque . . .	209,698	
Fundi putantur.		
Restantia Alexandri Karácson . .	19166	40
Expleta arenda ad ultimum Decembris ex iisdem tricesimis, circiter	20000	—
Ex reliquis tricesimis usque ad ultimum Decembris, circiter . . .	8000	—
Restantia Domini Martini Rácz .	7000	—
Restantia Domini Kecskemétÿ . .	16000	—
Item ex cassa praetoriana ob rationem excessuum regiminis Ordódiani in Comitatu Sárosiensi authentice liquidatorum	12000	—
Inclyti Comitatus et Civitates, secundum modernam repartitionem	10,0134	—
Ex Oenopolijs Cassoviensibus administrabitur hordeum et praecludetur inductio externae cerevisiae	4000	—

	Fl. Rhen.	X-fer.
Ex Oenopolijs et oblatione Eperjessien.	3900	—
Ex domo armamentaria Cassoviensi tempore caesareano provenire soliti Hung. fl. 200, faciunt Rhen.	1633.	
Lucrum monetariae Cassoviensis .	?	
Summa . . .	191,833	40
His superadditur restantia Comitatuum, ex generali computu commissionaliter per Dominum Oeconomici Consilij Praesidem eruata, sed infallibiliter constituenda summa.	108,398	21
Summa . . .	300,232	01

Ex denotata summa ultra necessitates resultabunt:

	Fl. Rhen.	X-fer.
Pro culina Suae Serenitatis, extra aromata	14000	—
Pro aromatibus concurrent:		
Cassouia	650	—
Eperjes	900	—
Bártpha	450	—
Pro culina Suae Excellentiae Locumtenentis, extra aromata . .	7000	—
Pro aromatibus concurrent:		
Cassouia	325	—
Eperjes	450	—
Bártpha	225	—

Requiruntur ad annonarias:	Frumenti Cub. Cassov. Nro.	Carnis centenarij Nro.	Avenae Cub. Cassov. Nro.
Pro praesidijs circiter	59900	22330	21950
Pro exulantibus circiter	12000	8000	10000

Fundus putatur annonae:		
Secundum modernam 100,134 fl. repartitionem, respectu cujusvis floreni computando $\frac{3}{6}$, proveniunt cubuli Cassouiens. frumenti . .	75009	$\frac{3}{6}$
In auena, respectu denotatae summae unam ex mediam quartam computando, veniunt cub. . . .	32504	$\frac{11}{48}$
Carnem respectu floreni singuli per libras 30 Vienenses computan. proveniunt contenarij nro. . . .	30040	Libr.20

Kívűl: Az ország szükségeinek és fundussának extractussa.

Litera A.

C. II. Melléklet.

Restantiae, secundum rejectas computus Sáros-Patakiensis (1709. Julij) exurgentes.

	Fl. Rh.	den.
Zemplén vármegye	38491	$92^{3}/_{4}$
Abaúj »	11378	30
Sáros »	2484	$16^{3}/_{4}$
Gömör »	13644	$37^{1}/_{2}$
Szepes »	4993	$10^{1}/_{2}$
Borsod »	13203	$79^{1}/_{2}$
Pest, Pilis és Solt vármegye . . .	10397	$44^{1}/_{2}$
A jász kerület	11369	97
Bereg vármegye	9950	$56^{1}/_{4}$
Ungh »	9364	—
Kassa városa	3699	$86^{1}/_{4}$
Eperjes »	7127	$10^{1}/_{2}$
Bártfa »	3932	$47^{1}/_{2}$
Szeben »	3353	81
Nógrád vármegye	9366	30
Nagy-Hont supererogavit.		

	Fl. Rh.	den.
Kis-Hont restat	3490	—
Ugocsa »	3255	95
Szathmár »	18692	40
Szabolcs »	18581	13
Nagy-Bánya restat	2157	33
Szathmár-Németi	124	—

Heves vármegye Eger városával, a nagy- és kis-kúnok s a hajdú-városok computussa még tisztára végbe nem menvén: restantiáik positive még nem tudhatók. (N. B. Torna vármegyéről nincs emlékezet; ez igen pontos fizető kis vármegye lévén, bizonyára semmivel sem volt hátralékban. Felső-Bánya restantiáit pedig, sőt tán ez évi adóját is, a fejedelem elengedte, inségét tekintve.)

Extractum ex officina regestraturae deputationalis, die 1. Martÿ 1710.

Kívül: Nemes Vármegyékkel való computusoknak és restantiáknak extractussa.

Litera C.

E. III. Melléklet.

»Dőry computussa.«

Belől: »Cassoviae, die 4 Martij Anno 1710. Extractus Districtus Dőriani.« Több ívre menő rovatolt számadás az 1709-ik katonai évről, legvégül: »Dőri András districtualis cassírer, s. k.« aláírva.

Tartoztak pedig Dőry kerületéhez: Borsod, Heves és Pest vármegyék (ez utóbbi »cum Insulis«), a jászok, nagy- és kis-kúnok, és Eger városa, mellyeknek összes quantuma volt az 1709. évre: 124,408 frt. 77 den. És pedig ebből a quantum contributionale, az 1708-iki restantiákkal együtt: 95,711 frt 24 den. Subsidium pro armis comparandis 10,085 frt, s a fejedelem és a fejedelmi helytartó subsidiumai együtt: 18,612 frt 53 den; tehát összesen 124,408 frt 77 den. Ebből Borsodra legtöbb, Hevesre s Pestre majd egyforma összeg, s a nagy-kúnokra legkevesebb esett. Megjegyzendő, hogy Pestnek 1708-ról nem

volt semmi restantiája, sem a jászoknak, nagy- és kis-kúnoknak s Egernek, Hevesnek is csupán 1 frt 62 dénár; de volt Borsodnak 9419 frt 62 den. Egerre csak 382 frt 57½ den. subsidialis pénz volt itt kivetve Rákóczi és Bercsényi részére, más semmi, talán mivel a többi kir. városok módjára a tüzérségi alaphoz (melynek külön pénztára vala) adózott. Borsodra esett mindössze 45,376 frt 37 den. Hevesre 30,281 fr. 5 den., Pestre 34,205 fr. 77½ den. a jászokra 10,629 fr, a nagy-kúnokra 1369 fr, a kis-kúnokra 2165 fr. A jászok és mind két rendbeli kúnok csak a contributionale quantumban fizették ezen összegeiket; fegyverpénzt ők (saját fegyverzetű külön ezerök lévén) s Rákóczinak és Bercsényinek subsidiumot nem adtak; Heves 4263 fr. 43 den. ily subsidiumot, Pest ellenben 8189 fr. 77½ dénárt adott. Ez teszi a főösszegben a különbséget köztük, különben mindeniknek dicalis contributiója és ez után kivetett fegyverpénze (22,825 és 3191 frt.) egyforma.

A föntebbi összegből a Szent-Pétery-brigádának 31,900 frt volt utalványozva, melyből kifizettetett nekik az 1709 július 15-kén a boldogi táboron kelt nyugták szerint 25,563 frt 47 den. Bennmaradt még a 3-ik tertialitásra 6336 frt 53 den.

A Csajághy-brigádának pedig volt assignálva, az érsek-újvári batallionokkal együtt, 42,000 frt; melyből kifizettetett az érsek-újvári batallionoknak készpénzül (részben per cambium) 21,050 frt; továbbá a füleki táboron július 22-én, az ott levő batallionoknak, a Gányi István brigadalis quártélymesterrel ineált computus szerint kifizettetett 10,000 frt. Járt tehát még nekik a 3-ik tertialitásra 10,950 frt.

Levonva most már e két brigádának kifizetett 56,613 frt 47 drt: fennmarad a föntebbi 95,711 frt 24 drnyi egyenes adóösszegből még 39,097 frt 77 dr. Ez pedig ekként adatott ki: Bercsényi 1709. aprilis 30-iki assignatiójára Nyárády András ezredesnek, május 7-én kelt nyugtája szerint, 100 frt. Ugyan Bercsényi Rozsnyón július 19-én kelt assignatiója szerint adatott Horváth György generális-perceptornak — 26. Julii datált quietantiája szerint — »pro exolutione auxiliarum copiarum« 10,000 frt. A hadi cassa szükségére, 1709. július 27-kén és 1710 martius 1-jén kelt nyugtái szerint Hor-

váth Györgynek, 916 frt. Bercsényi 1709 augustus 16-iki assignatiójára Szőnyi István quártélymesternek 50 frt. — Bercsényi 1709 october 5-kén Tornallyán kelt assignatiójára, Dersőffy Ferencz alezredes kezébe — ennek november 9-iki nyugtája szerint — »pro exolutione praesidiariorum Agriensium, alias ad Brigadam Náraianam spectantium« 1200 frt. Bercsényi 1709. december 11-kén, Hrabóczon kelt assignatiójára »pro necessitate Érsek-Újváriensis, erga dispositionem Excellentissimi Domini Generalis Károlyi« 7,766 frt. — Bercsényinek 1709 18. Junÿ kelt intimatiójára »Dominae Lulierianae« relaxáltatott 15 frt. A pataki determinatio szerint a vármegyék kapitányainak relaxált obtingensi, a Pest vármegyein kívül, 126 frt 95½ dr. Ő Fölsége kegyelmes határozatából az ónodi, szederkényi és emődi lakosoknak, mint hajdú-helyeknek, relaxált contributiói: 1204 frt. Az emődiek 1708-iki restantiái 482 frt 12½ den. Végre Bercsényi 1710 martius 5-kén Kassán kelt assignatiójára, átadatott a hadi cassa szükségére ugyan e napon: 751 frt 69 dr. Összesen 22,611 frt 76 dr. Restál tehát még a felsőbb 39,097 fr. 77 dr. teljes liquidatiójára 16,486 fr. 1 dr. —

A 10,085 frtnyi fegyverpénz liquidatiója. Bercsényinek Sáros-Patakon 1709 28. Maij kelt assignatiójára, Steszel Cristoph generalis-adjutantnak 4000 frt. Ugyan ő Excellentiája 1709 19. Junij Enyiczkén kelt assignatiójára, Sréter Jánosnak, Kassán, június 18-án kelt nyugtája szerint, az artilleria szükségére 1000 frt. Ő Excellentiája universalis dispositiójából Engelmajer Jakab armaturae commissariusnak, 1710 február 25-iki nyugtája szerint, 1068 frt 53½ dr. A Prínyi-ezred puskái kijavításáért a miskolczi puskamíveseknek, Szepessy Pál 1710 január 12-iki nyugtája szerint kifizettetett 28 fr. 28 den. Ő Excellentiája Luliernének relaxált 2 fr. 11½ drt. Ő Fölsége Ruda-Bányának és Ónod, Szederkény s Emőd hajdú-helyeknek fegyverpénzét relaxálta, 231 fr. Borsod vármegye 409, Heves 1187, és Pest 166 frt értékű fegyvereket in natura praestálván, ezekért levonatik összesen 1762 fr. Mindössze tehát kifizettetett 8091 frt 93 dr. Restál még 1993 fr. 7 dr.

Ő Fölsége subsidiale quantuma, úgymint

12,408 fr. 35 dr. Ezen összeg a fejedelem assignatióira vagy commissióira nemcsak hogy mind kiadatott, hanem még 1117 fr. 82½ dr. túlkiadás is (összesen 13,526 frt. 17½ dr) történt, beleértve ez utolsó tételt: »N. B. Praetendit oppidum Czegléd, post ruinationem per Rascianos (1709) factam, ex benigna Suae Serenitatis resolutione, universaliter ab omnibus datijs se immunitatum, et per consequens a subsidiale quoque, se extendens ad fl. 278 dr. 60.« Különben, e rovatban a nagyobb összegek és érdekesb tételek ezek (mind Ő Fölsége rendeléséből), ú. m., részint a generális hadi cassába, Pexa Imre és Károlyi Haaz János egri annonarius által Enyiczkéről Patakra küldetett, részint Kimita Jánosnak Gyöngyösön borok vásárlására adatott, a nyugták szerint 7000 frt. Németh Péter szerencsi tiszttartónak 1000, Molnár Zsigmond Ő Fölsége aulae familiarisának 1222 frt; ismét borok vételére Kosztolányi Ferenczuek, június 7-ki nyugtája szerint, 794 fr 16½ dr. Ráday Pálnak fizetésében 333 fr. 33½ dr. Kántor István secretariusnak dtto 100 fr. Aszalay Ferencz secretariusnak dtto 247 fr. Henter, Török Zsigmond és Barcsay Sándor Ő Fölsége udvari szolgáinak 200 – 200 frt. Fogarassy István kamarásnak, Darvas Ferencz által 714 fr. 16½ dr. »Reverendo Domino Josepho Csúzi, exulanti praedicatori, erga benignam Suae Serenitatis assignationem, fl. 100.« »Praedicatori Czeglédiensi et Notario, erga similem assignationem, fl. 80.«

Bercsényi subsidiale quantumának, 6204 fr. 17½ dénárnak liquidatiója. Bezzeg Imre udvari kapitány uram Rozsnyón 14. Junij 1709 kelt levelére, Miskolczi Cziriáky György nyugtája szerint küldöttem 1200 frtot. Horváth György generalis-perceptor uram 1709. július 27-én kelt nyugtája szerint kifizettem és Súgó György generalis-quártélymester uram által Kassára küldöttem 4223 fr. 36½ dénárt. 1709 september 15-iki nyugtája szerint Újlaky István enyiczkei tiszttartó uramnak, adtam ő Kegyelmének Miskolczon készpénzen vásárlott borokban 750 frt 11 drt. »Summa hujus liquidationis fl. 6204 dr. 17½. Et sic nulla restantia.«

Liquidáltatott tehát a föntebbiekben összesen: a két brigádának 56,613 fr. 57 dr. Extraordina erogatiókra 22,611 fr.

76 dr. Fegyverpénz 8091 frt 93 dr. Ő Fölsége subsidiálisa 13,526 fr. 17½ dr. Ő Excellentiájáé 6204 fr. 17½ dr. Mindössze 107,047 fr. 51 dr. Restálna tehát még: 17,361 fr. 26 dr. Ehhez járúl még a Károlyi Sándor Generális Uram Ő Excellentiája által a föntebbi vármegyék helyett hadi szükségekre előlegezett 1295 fr. 2½ dr. És így mindöszve 18,656 fr. 28½ dr. Mely is a vármegyék közt így oszlik meg: Borsod vármegye tartozása 9087 fr. 60½ dr; Hevesé 1071 fr. 69½ dr, Pesté cum insulis 4104 fr. 76½ dr; a jászkerületé 1797 fr. 76½ dr; a nagy-kúnoké 1369 fr. (vagyis egész quantumjok) s a kis-kúnoké 1225 fr. 45 dr. = 18,656 fr. 28 dr.

Aláírva: Andreas Dőry, Districtualis Cassírer m. p.

Kívül: Litera E.

F. IV. Melléklet.

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!
Nagy Kegyelmes Urunk!

Excellentiád parancsolatját nagy alázatossan vévén, kivántuk tartozó kötelességünk szerént alázatossan informálnunk Excellentiádat. Valamint már ennekelőtte is sok ízben, úgy csak nem régen is mind Nemes Pest, úgy Heves Vármegyékkel inealt computusokból detegáltuk vala: elmúlt esztendőbéli quantumbúl, együtt a subsidialissal, in concreto ki mit administrált? és computualiter még realiter hol menynyi restáljon? Minthogy peniglen alázatossan értjük, hogy azon Nemes Vármegyék, nevezet szerént penig Nemes Heves Vármegye, recurrálván Kegyelmes Urunkhoz ő Felségéhez, az eruált restantiákbúl Tekintetes Nagyságos Prényi Miklós Brigadíros és egri Commendans Uram ő Nagysága ezerére lött assignatiók exolutióját magárúl deriválni akarja, — mintha annyi restantiája nem eruáltathatott volna; holott azon Nemes Vármegye perceptoratussával Szakalyban die 9 mensis Decembris Anni proxime elabentis ineált és authenticált computusok toto coelo ellenkezűt mutatnak. Mert ugyanis in concreto a két rendbéli quantumbúl restál Nemes Heves Vármegye fl. 37,77. xr 83¼ Rh. Praetituált Brigadíros Uram ő Nagysága mind két rendbeli assignatiója peniglen

nem több, hanem kétezer háromszáz hetvenegy forint s tizenöt pínz. Nemkülömben Stheszel Kristóf 'Uramnak 141, rhenus forint, Kántor István Uramnak 100 rhenus forint. Ezen három rendbéli assignatiók excrescálnak ad fl. 2612, dr. 15; és így mégis realiter, fönnemlétett computus szerént restál fl. 1165, dr. 68¼. Hogy peniglen, Kegyelmes Uram, azon computusban nem ingrediált volna, a mit per partes a Nemes Vármegye az ő Felsége embereinek in sortem pecuniae subsidialis administrált: abban is ellenkezőt mutat Nemes Vármegye perceptoratussa által ratificált fönnemlétett computus, a ki kezeknél extálván, ő Felsége előtt illendő hogy reproducáltassék.

A mi peniglen Ghéczy Gábor Óbester Uram ezerének exolutióját illeti: az is friss emlékezetiben lehet Excellentiádnak; ugyan az Excellentiád universalis dispositiója szerént négy Nemes Regimentnek, úgymint Balogh István, Ghéczy Gábor, Somogyi Ferencz és Ebeczky István Uraimék ő Kegyelmek ezereknek, mind azért, hogy egész házok népivel együtt exulansok voltanak, s mind peniglen, hogy egész télen többire in hostico Újvár táján és másutt sub die excubáltanak, localis quártílyjok rendeltetett vala, a honnét applacidáltatott oralis portiókra, hogy a melly Nemes Vármegyékben assignált quártíljok volt, nem alimentáltattanak peniglen, — egy-egy tallér készpínzül bonificáltassék, és ezen bonificatió ne értessék a contributionalis pínzbéli quantumnak defalcatiójában; a minthogy más Nemes Vármegyék ezt ingyen sem praetendálták, mert ugyanis az nem a cassával, hanem a Commissariatussággal való computust illeti. Ahhoz képpest, Kegyelmes Uram, a midőn fönnnevezett Ghéczy Gábor Uram ezere, azon bonificatiónak obtingensire, a ki is extendáltatott ad fl. 4302. dr. 25 rhen. reászorétatta volna Nemes Heves Vármegyét: Nemes Vármegye tiszteinek készpínzek nem lévén, Cassírer Dőry András Uramhoz recurráltanak, szolgabíró Taródy István és Nagy Ferencz Uraimék által, és külcsön formában a cassából, erga restitutionem, exolváltattak; a minthogy azon külcsön fölkért summa pínzt felvetvén ő Nagyságok s ő Kegyelmek extra quantum contributionale, pro fundo, individualis repartitióját is a faluknak, kezéhez

adták a cassa exactorinak, s nagyobb részint ő általok ki is szedettetett. Bölcsen ítélje meg azért Excellentiád, hogy hogy ingrediálhatta ez a külcsön fölkért pínz citra confusionem a contributionale quantumot?

Másként is, Kegyelmes Uram, minthogy Nemes Vármegyéknek ollykor, a dispositióknak nem értéséből is történtek vagy computusokban, vagy másként dificultási, a kikkel mind ő Felsége országos gondjai között, úgy Excellentiád is netalám importune is búséttatik; tisztünk hivataljához képpest azért alázatossan instálunk: nagyobb confusióknak eltávoztatásával és a jó rendnek is megtartásával, az illyetín difficultások végett lett instantiák immediate relegáltatnának reánk, hogy annyival is nagyobb akadály nélkűl lehetne folyamatja az universalis dispositióknak. Mert ugyanis, ha az illyetén difficultásoknak formálásával Nemes Vármegyék suspendálhatják a restantiáknak collectatióját: kiki könnyen gondolhat illyen vagy ehhez hasonló praetensiókat, és non audita parte altera, a cassát culpálhatják. — Ajánlván továbbá Excellentiád nagy kegyelmességében alázatossan magunkot, maradunk

Excellentiádnak
Nagy Kegyelmes Urunknak
Cassoviae, 21. Februarÿ 1710.
érdemetlen alázatos szolgái
Pálóczi Horváth György m. k.
Dőri András m. k.

Kívűl: Horváth György és Dőry András cassírerek informatiója.
Litera F. —

G. V. Melléklet.

Karácson Sándorral való végezés.
(Paria.)

Én alább írt, vallom ez levelemnek rendiben. Hogy mivel az magyarországi harminczadokért való alkum szerint ezen folyó esztendőre, az Oeconomicummal most ineált computusom

szerint tartozom 6000 vég abával: annak 3000 vég abáját most mindjárt Egerben, az Oeconomicumnak ott levő Rottenstain nevő emberinek kezéhez assignálom; az másik 3000 vég abát penig ad summum öt hét forgása alatt ugyanott Egerben s azon embernek kezéhez szolgáltatni tartozom, kinek felszállíttatásárúl való passussát Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens Uramnak ő Excellentiájának kezemhez is vettem.

E mellett, mivel mostanában az ország és az hadak szükségire több számú ezer vég aba, úgy közönséges posztó is kívántatik: azoknak beszállítására illyenformán obligálom magamot, hogy in anticipatione futurae arendae tricesimalis, más 6000 véggel, színes, úgymint franczia-kék és züld abát, a dato praesentium 14 hét alatt, circa medium Junij Anni praesentis, Egerben vagy Tokajban szállítom és administrálom, ollyan áron, valamint az iránt Alboérrel való alkúja van az Oeconomicumnak; azonkívül, ugyan in anticipatione futurae arendae, 200 vég közönséges franczia sötét-kék, és száz vég züld remeket 8 hétnek elfolyása alatt megszerezni és administrálni tartozom Kinek is az ára úgy imputáltassék, valamint az Oeconomicum Consilium az Lengyelországból hozatni szokott oly posztóknak árát füzetni szokta, mivel ezen posztó is Lengyelországból jön ki.

Melyben is hogy az Nemes Ország és az hadak fogyatkozást ne szenvedjenek, és az Méltóságok is annak megszerzéséről bizonyossak legyenek: ez levelem által magamot arra kötelezem, és ha valamely hátramaradás abban az én gondatlanságom miatt interveniálna, 1000 talléroknak vinculuma alá magamot praesentibus obligálom. Kassán, die 8 Martij 1710.

Alexander Karácson m. p. (L. S.)

Kívül: Litera G.

H. VI. Melléklet.

Én Alboér Mojzses, bátyám Alboér Ábrahám neve alatt is, úgy Görögh Pál Hacsimama és János Deák, adjuk tudtára az kiknek illik, obligáljuk is arra magunkat, hogy az Nemes Confoederált Statussok hadai számára, az Felséges

Vezérlő Fejedelem dispositiója szerint, most mindjárt innét elmenvén Kecskemétre, tartozni fogunk azonnal tizenötezer vég fejér abbát, a ki effective megvagyon, az Felséges Fejedelem részéről arra rendellendő embernek kezéhez, Egerben, erga quietantiam administrálni; melly abbának is minden vége tizenöt singnél alább ne légyen.

Resignálván azért most azon tizenötezer vég fejér abbát, tartozni fogunk újobban annyi ezer vég franczia-kék, zöld és veres abbát kiszállítani, három holnapnak forgássa alatt, úgymint franczia-kéket hatezer véggel, zöldet négyezer véggel és veresset ötezer véggel. Ezen festett abbák is pedig olly hosszasságú és szélességűek legyenek, miut az előbbeni punctumban feltétetett.

Nemcsak abbákot, de egyébb akármi névent nevezendő portékákot is, az megleendő alku szerint, az Nemes Ország szükségére tartozunk kihozattatni.

Mostani alkuvásunk szerint azért, azon említett tizenötezer vég fejér abbának végét tartozni fogunk adni a Nemes Ország számára három magyar forinton és hat pénzen, id est fl. Hung. 3, den. 6. Az festett abbának pedig végét három magyar forinton és ötven pénzen, id est fl. 3, den. 50. Az kifizetésnek terminussa pedig így lészen:

Az tizenötezer vég fejér abbának az árát per fl. 3 den. 6 akkor tartozzék az Nemes Ország letenni, a midőn kihozni fogjuk; azon festett abbákot ad terminum trium mensium tartozzuk ki szállítani. Az festett abbáknak az árát pedig modalitate praescripta, az időtől fogva, a mint fogjuk beszállítani, három holnapig tartozunk elvárni. — És mind ezen abbáktúl, mind pedig egyébb portékátúl is a kiket csupán az Nemes Ország szükségére fogunk beszállítani, semmi harminczadra való fizetéssel nem fogunk tartozni, az Nemes Országtúl is arra nem adigáltatni.

Melynek bizonyságára és egyszersmind megállására adtuk ezen kezünk írásával és pecsétünkkel megerűssíttetett levelünket. Cassoviae, die 5 Martij Anno 1710.

Kívül, Bercsényi keze írásával:

Alboer és társai végezésse. Litera H.

K. VII. Melléklet.

Extra-

super universali perceptione et erogatione vestiturae militaris, 1704, usque ad praesentem, per me infrascriptum Distri-

Perceptio	Pannus Anglicus. Réf.	Pannus Fajlondis ulnae	Materia Serica, vulgo tafota aing	Pannus communis, vulgo ravicsal petiae	Pannus vulgo remek. Latior.
Diversis vicibus ex diversis administrationibus percepi in toto .	2509	.	5237	3749	.
Summa totius administrationis per se	.	.	.	.	.

Erogatio	Pannus Anglicus réf.	Materia serica tafota ulnae	Paratae vexillas Nro	Muszuly petiae Nro	Communis panus. Petiae
Pro inclÿtis regiminibus, utpote:					
Pro Compania Cavallerica Suae Serenitatis Principalis . . .	.	.	.	5	.
Pro regimine S ae Sttis Karabélyos vocati	.	.	.	.	.
Pro regimine Suae Excellentiae Karabélyosiano	.	.	.	.	.
Pro inclÿto regimine Forgácsiano.	.	.	.	109	179
Pro inclÿto regimine Eszterháziano	.	.	.	66	04
Pro regimine senioris Barkóczy .	.	40	.	.	106 2/8
Pro i. reg. Károlyiano vel. Bikiano, olim Joh. Sztücs	153 6/8	.	.	.	11
Pro i. regne. Csákiano, olim Bezerédi	110 1/8	.	.	.	.
Pro incl. regne. Orosziano . . .	.	.	.	.	.
Pro incl. regne. junioris Barkóczy	.	.	.	.	.
Pro regimine Palocsaiano . . .	30 3/4	25	.	.	.
Pro incl. regne. Franc. Sennyei .	157 2/4	.	.	.	.
Pro i. regne. Zaÿano, olim Visznák	.	.	.	.	.
Pro regimine Sréteriano . . .	.	.	.	.	40
Pro regne. Szent-Péteriano, olim Csákiano	124	40	.	.	.
Pro regne. Szemereiano . . .	134 2/4	.	.	.	.
Pro regne. Bessenyeiano . . .	198	.	.	.	122 1/8
Pro regne. Jazigum. . . .	117	.	.	.	100
Pro regne. Andreae Bóné . . .	54 2/4	.	.	.	.
Pro regne. Thomae Sötér . . .	105	25	.	.	.
Pro regne. Györiano (Nagy János)	.	.		.	58
Pro regne. Szalaiano	.	.	.	.	.

ctus

variorumque ad eandem necessariorum requisitorum, Anno ctualem Vestiturae Supremum Commissarium concinnatus.

Pannus communis vel keskeny remek.	Pannus septuk i e iae	Communis pannus, vulgo szélus morvai	Item pannus keskeny morvai	Abae petiae Nro	Muszuly petiae Nro	Ex panno Turcico Nro	Ex abae Turcicae Nro	Caligae Nro	Penulae Nro	Thaecae Pulverariae Nro	Bursae Nro.
								Pet. Nro 22126 Aba Nro 28900			
.	.	.	.	120,223	4183	33103	12104		5367	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	51026	.		.

Abae petiae Nro	Tunicae Nro	Caliguae Nro	Penulae Nro	Thaecae Pulverariae Nro	Bursae Nro	Pilei granatenti	Czafrag Nro
240	.	.	.	.	.	.	.
.	40	30	1000	556	537	.	.
195	.	.	.	.	.	.	.
2532	754	754	.	418	374	.	.
4141	1203	1359	501	485	511	.	.
994	454	454	.	.	.	.	.
1030	2615	2068	3753	.	.	.	.
1088	.	780	1886	.	.	.	.
1108	.	.	679	.	.	.	.
.	1056	1054	500	714	518	.	.
.	1232	1281	1046	532	532	.	
80	548	1089	646	.	.	.	.
.	.	515	633	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.
932	669	729	729	.	.	.	.
728	600	600	1328	.	.	.	.
1024	579	579	687	.	.		.
500	.	800	800	.	.	.	.
384	914	.	1150	.	.	.	.
1000	.	690	690	.	.	.	.
2000	.	.	.	828	828	.	.
1076	65	65	138	.	.	.	.

Erogatio	Pannus Anglicus réff.	Materia sericea tafota ulnae	Paratas vexillas Nro	Muszuly petiae Nro.	Communis pannus. Petiae
Pro regne. Krucsaiano, olim Nádaskay	96 2/4	.	.	.	.
Pro regne. Nyúzóviano. . . .	117	.	.	.	2
Pro regne. Kárándiano. . . .	39 1/4	.	.	.	.
Pro i. regne. Nikháziano . . .	.	50	.	.	.
Pro Szalaiano	.	.	.	.	.
Pro regne. Johan. Rétei . . .	.	.	.	.	.
Pro incl. regne. Godaiano . . .	.	.	.	.	.
Pro regne. Christophorj Bíró . .	.	.	.	.	.
S. D. Ladislaÿ Vay	.	.	.	.	30 1/2
Franc. Deák	5 1/4	4	.	.	.
Pro regne. Dragulyiano . . .	41	.	.	.	.
Pro comp. Jeremiae Andrási . .	6	.	.	.	.
Pro regne. Valentini Illosvay . .	.	.	.	.	.
Pro regne. Sigismundi Géczi . .	.	.	.	.	.
Pro regne. Sigismundi Székely .	.	.	.	.	.
Pro comp. Bakóiano	.	.	.	.	.
Pro infanteria:					
Suae Serenitatis Palotásiano . .	.		.	.	.
Suae Excellentiae regne Palotásiano	.	.	.	.	78
Steph. Andrássy, olim Brémeriano	.	.	.	.	.
Pro regne. Pauli Andrássy, Bonefusz et Zeltmair	.	78	.	.	41 1/4
Radicsiano	.	40 1/4	.	.	50
Nicolaÿ Prínyien. cum Szinaÿ. .	142	126	.	702	.
Pro regne. Fiervilliano	.	.	.	.	1
Pro Rótiano	.	.	.	.	.
Pro Czelderiano.	.	.	.	.	.
Pro Eszeiano	21	.	.	505	.
Pro r. Turcsániano, olim Gődíniano	142	.	.	.	.
Pro reg. Bagossiano, olim Eöllyűsiano	58 4/8	84	.	550	.
Pro reg. Kenyhecziano. . . .	.	.	.	.	.
Pro incl. regne Horváthiano . .	.	.	.		.
Pro reg. Steph. Kajdy, olim Almássy	105	.	.	.	.
Pro Ecsediano	57 3/4	.	.	.	.
Pro Csajágiano	.	194	.	.	.
Pro regne. Pongrácziano . . .	.	15	.	.	.
Pro i. regne. Nyáraiano, olim Lócziano	142 1/8	252	.	616	.
Pro praesidio Agriensi	.	.	.	.	.
Pro praesidio Sarkadiensi . . .	64 5/8	.	.	.	34
Pro praesidio Unghváriensi . .	.	.	.	.	.
Pro praesid. Szólnokien., Munkácsien., Muránien., Földvárien .	.	.	.	.	.
Pro recrout. Cottuum Máram., Szabolcs, Ugocsa	.	.	.	.	.

Abae petiae Nro	Tunicae Nro	Caliguae Nro	Penulae Nro	Thaecae pulverariae Nro	Bursae Nro	Pilei granaterii	Czafrag Nro				
85	1007	704	361	.	.	.	.				
.	1388	1545	1545	.	.	.	.				
.	669	669	669	.	.	.	.				
1101	29	.	.	.	.	.	.				
333 1/2	.	.	.	.	.	.	.				
266 1/2	.	.	.	.	.	.	.				
464	.	.	.	.	.	.	.				
469	418	180	409	.	.	.	.				
285	.	.	.	.	.	.	.				
885	22	447	.	.	.	.	.				
.	.	.	.	.	.	.	.				
8	40	40	143	.	.	.	.				
.	418	542	.	.	.	.	.				
.	.	.	41	.	.	.	.				
.	204	204	204	.	.	.	.				
.	70	70	70	.	.	.	.				
1908	1294	345	600	299	44	.	.				
.	12	178	208	386	120	.	.				
1780	1168	1296	690	.	.	.	.				
4856	30	200	.	.	.	.	.				
1017	327	237	1342	.	.	.	.				
176	2978	3799	3037	.	.	.	.				
.	1112	1408	.	.	.	.	.				
3130	956	1065	.	319	.	.	.				
1890	690	697	.	.	.	.	.				
.	1023	1899	644	.	.	.	.				
.	2388	1670	2298	.	.	139	.				
1306	2815	3656	920	.	.	54	.				
.	838	793	.	.	.	.	.				
.	414	414	421	.	.	.	.				
.	2186	2819	1921	.	.	138	.				
990	894	1796	26	.	.	.	.				
4900	.	114	1206	.	.	.	.				
533	.	309	100	.	.	.	.				
1774	1568	3043	2833	.	.	.	.				
236	218	373	673	.	.	.	.				
1245	.	.	.	.	.	.	.				
.	377	377	262	.	.	.	.				
724	599	797	888	.	.	.	.				
.	238	150	.	.	.	.	.				

Erogatio	Pannus Angliens réff	Materia aerica tafota ulnae	Paratas vexillas Nro	Muzuly petiae Nro	Communis pannus, Petiae
Spectabili Dno. Franc. Berthóty .	.	.	.	.	.
Pro Dnis. Commissarijs: Mart. Krucsay	.	.	.	.	.
Pro Martino Benyiczky . . .	.	.	.	.	.
D. Gabrieli Bezzeg	.	.	.	.	.
D. Szalontay, Otlik et D. Kerczli Commissarijs	.	.	.	.	.
D. Samueli Vipacher Commissario	.	.	.	.	.
D. Franc. Lechner Commissario .	.	.	.	.	.
Pro cohorte Turcica	.	.	.	.	.
Ad particulares commissiones . .	286 1/4	1976 1/4	307	1278	503
Pro Germanica comp. sub Eperjes existente	.	.	.	.	.
Nro 30,558 posztóés Nro 11,304 abadolmányokra, item 25,248 abanadrágokra és Nro 524 bruszlekkekre és Nro 693 czafragokra és Nro 9648 darabbúl álló tarsolyok és lódingok fedelére szabatott in toto, és 40,909 köpönyegekre	.	.	.	.	5989
Zászlóknak szabattatott in toto .	.	1634 3/4	.	.	.
Tota summa erogationum facit .	2509 7/8	4620 1/4	.	3831	7349
Restantiae	.	616	.	352	.

Kívül, Bercsényi kezével: Lónyai gene-

Abae petiae Nro	Tunicae Nro	Caliguae Nro	Penulae Nro	Thaceae pulverariae Nro	Bursae Nro	Pilei granaterii	Czafrag Nro				
1343	.	.	.	.	.	.	.				
.	.	.	1064	.	.	.	.				
22628½	.	.	106	.		.	.				
1932	.	.	2236	.	.	.	.				
116	1337	903	1019	.		.	.				
.	1681	1641	.	.	.	.	.				
.	2136	2129	2129	.	.	.	.				
.	105	105	154	.	.	.	.				
527	892	1510	2991	685	532	.	693				
.	55	55	.	.	.	.	.				
.	.	.	.	.	.	.	.				
.	.	.	.	.	.	.	.				
.	.	.	.	.	.	.	.				
.	.	.	.	.	.	.	.				
.	.	.	.	.	.	.	.				
.	.	.	.	.	.	.	.				
.	.	.	.	.	.	.	.				
14336	.	.	.	.	.	.	.				
.	.	.	.	.	.	.	.				
79497	44082	51026	46276	5222	3996	331	693				
.	1125	.	.	.	.	.					

ralis-tabellája. —

Litera K.

2.

Dupplicata. Exped. Cassoviae, 20. Martÿ 1710.

Extractus Literarum de dato 20. Martÿ Cassoviae Suae Serenitati scriptarum.

Íme, micsoda levele érkezett ma Janusnak, kit muszkák hoztak Bártfára, s onnan küldte Okolicsányÿ, s ott várják a választ. Vettem ma másfelül az Asszony (Sieniawskyné) levelét is Ilyvóból (Lemberg) de dato 13, kiben írja ő is, hogy Janus mondta neki: zálogokot kíván, — de az quártélyrúl nem emlékezik; megküldöm copiáját az palatinusnak (Potoczky gróf): higyje el, vagyon bajunk hasznában! Még attúl félek, hogy visszáját tanúlják ki az Grudzsinszki*) levelének; én megvallom, hogy sokat búsúlok ezen, noha az utolsó paragraphussa ad reménséget, hogy borral lecsendesíthetjük, azért most Gosztoni által egy anticipált datumot küldök előre, vagy két átalag asszúszőlőt, csak azon köszöntő levelemmel, hogy Gordontúl értettem: reászállott az commandó. De ezen levélre nem lehet directe választ tennem, hanem rész szerént Fölségedre, s rész szerént magam béküldendő embereimre fogok halasztanom válaszomban; csakhogy oda embert sem tudok találnom, hanem Ottlik Pál Uramrúl gondolkodnám, — talám kiindúl ő is holnap Eperjesrűl, és pro lucrando tempore kérdésben tétetném: mi formában kívánja az quártélyt és az helyek assignatióját? Holott az est signum diffidentiae in personam Serenitatis Vestrae, holott az Doloruki levele és az udvar sem kívánt többet Fölséged assecuratiójánál, s már Fölséged azt megírta az czárnak; és, mi okból kívánja nagyobbra tartani az zálogot Fölséged affidatiójánál? holott az Grudzsinszki levelét is nem azért küldtem bé, hogy az többnek aestimáltassék, hanem in signum veritatis et sinceritatis; azért légyen addig contentus azokkal, míg az czárhoz küldött levelekre Fölségednek válosza nem jön; ha az Fölséges Czár azokkal contentáltatik, — minek több? Az quártélyrúl volt szónk Gordon követjével: de ímé, elfoglalta azon lineát, mely-

*) Rákóczi lengyel hadainak tábornoka.

lyet oly okon, ha az XIII. városra szállott és azon környéket az némettűl in recompensam ex XIII. civitatibus..... acceptorum elfoglalja, pro supplemento ex sincerae amicitiae signo hogy Fölséged cedáljon. interpositiómat ígértem vala; már köztünk lévén az német, — hogy kívánhassa oly detrimentumunkkal? örömest érteném. Ez nehéz dolog, s nagy garázda-keresés; nem hiában ezelűtt való levelemből is meglátta Fölséged: nem tetszett nékem az, hogy csak az Lubomirszky lengyelét, s nem az császár szolgálatjára állottokat űzték ki, connivendo Germano.

(Másodlat, melynek azonban egykorú példányát az akadémiai másoló elkevervén, föl nem találhattam, s innét az általa elolvasni nem tudott szó hézagát ki nem tölthetém.)

3.

Fölséges Vezérlő-Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Sub dato 28. mensis proxime praeteriti Martij költ Fölséged méltóságos levelét alázatossan vettem, kegyelmes parancsolatját engedelmességgel értem. Kire is hogy későbben válaszolhatok, oka az, mivel jobbára ollyan dolgok, a mellyekről Senator és Praeses Klobusiczky Urammal praevie kölletett szóllanom. Az eddigvaló lármáskodó hordozóskodásra nézve nem lehettem szemben ő Kegyelmével, hanem most hivatván ide hozzám ő Kegyelmét, communicáltam az dolgokat ő Kegyelmével, — azért most kívántam alázatossan válaszolni Fölségednek.

Mi illeti Csajágy brigádájának cassáját: nem reméllem, a mennyiben Csajágy magát ingerálta az perceptióban, az iránt való számadásiban valamely difficultás volna; mert a mit az két tertialitásra percipiált, arrúl az mustránnak alkalmatosságával Horváth Györgygyel ineált végső computust, liquidálta annak rendi szerint erogatióját, — hanem az maga regimentje particularis cassájának számadása maradott quaestióban, állítván: az regimentje fogyatkozásinak reparatiójára, fegyverre, egyébb remundára expendált volna valamely summát; annak remonstratióját sua formalitate nem vitte véghez,

de mostani utolsó levelében maga is emlékezik, hogy kívánja azt is remonstrálni.

Az újvári praesidiumban lévő battaliók iránt, mellyek Csajágÿ brigádájához valók, úgy méltóztassék Fölséged magát informáltatni, hogy jóllehet azon battalióknak fizetésének Csajágÿ cassájából kelletett kitelni az universalis designatió szerint: mindazáltal, mivel azok mezei szolgálatban az brigáda mellett nem voltak, consequenter fizetések sem volt az brigáda által directe, hanem azok exolutiójára Újvárban designáltatott s administráltatott is az fundus, praefectus Szluha Ferencz kezéhez, ő Kegyelme által ment véghez azon battaliók fizetése: consequenter számadása is annak ő Kegyelmét illeti; de Csajágÿ abban nem ingerálta magát, számadást sem ingrediálhatja, mert az Szluha positiója. Pro majori evidentia rei, méltóztassék Fölséged revideáltatni Dőrÿ András computussát, kegyelmessen meglátja abból Fölséged: mi administráltatott Újvárban azon Csajágÿ brigádájabéli battaliók fizetésére, azon brigáda cassájának fundussából? a ki reámégyen 20,000 forintokra, azon felül penig pro cassa Újváriense Eperjesen létekor Szluha Ferencz Uram, akkori assignatió szerint 10,000 forintokat percipiált, — az mind Szluha számadássit illeti.

Balogh István brigádájabéli regimentek részéről nem jött elűmben oly difficultás, hogy valakinek fizetésében rövidsége lött volna, noha itt vannak actu is Orosz Pál és Nikházy regimentjei, azon brigádából valók; mindazonáltal, hogy Fölséged kegyelmes parancsolatja effectuáltassék: abban egyébb s jobb módot nem látok, mint ha Fölséged méltóztatik ezen dologrúl kegyelmessen committálni Méltóságos Generális Gróff Esterház Dániel Uramnak, mivel most Egerben vagyon, — semmi egyébb munkája nem lévén, commode véghez fogja ő Kegyelme vihetni, oly formán, hogy cum sua formalitate praefigálna ő Kegyelme egy terminust, írná meg Brigadiros Balogh István Uramnak, hogy rendben vévén maga brigádája cassájának computussit és számadássit, egész készülettel pro eodem praefigendo termino compareáljon; intimáltatnék azomban ezen felülírt két regimenteknek is azon terminus: mind Mikházit, s mind Orosz Pál regimentje tiszteit

teljes instructióval akkorra én is odaküldeném; ott lévén mind az két cassírer, úgymint Döry és Gellén, a kikre volt designálva azon brigádák fundussa, — könnyű modalitással általeshetik Generális Uram az dolgon. Csajágy dolga is a szerint effectuáltathatik, minthogy úgy is megírt Méltóságos Generális Uramra vagyon bízattatva az újvári casussának törvényes revisiója: azon alkalmatossággal számadássa is véghez mehet praescripta modalitate.

Az Nemes Vármegyék restantiái iránt való kegyelmes reflexióját Fölségednek értvén, írhatom alázatossan Fölségednek, hogy Praeses Uram az Nemes Vármegyékkel való computusoknak véghez vitelében az ország determinatióit és azúta interveniált particularis dispositióit vette és tartotta pro fundamento; mert az mundír szerzéssére s egyébb remundára mindgyárt az országnak első determinatiója alkalmatosságával, úgymint az nemesség dicalis 3-dik forintja fejérpénzűl resolváltatott és designáltatott, oly reménség alatt, hogy az rézpénznek valorával és cursussával más szükségeit az hazának felérhetjük; de medio tempore, midőn az rézpénznek contemptussa invalescált, kelletett újabb dispositió által az fejérpénzbeli impositát szaporítani, tudniillik oly modalitással, hogy minden 30 forintból 9 forintja ezüst-pénzűl collectáltassék. A minthogy ezen dispositióknak inductiojával és az Nemes Vármegyékben való publicatiójával oly declaratióval mentek az assignatiók, hogy specificáltatott: minémő pénzre legyen az assignatió? Ezen modalitás szerint rendben vétetvén és sequestráltatván fejér és indifferens monetára az Nemes Vármegyék quantuma, ahhoz képpest observálta az computusok véghez vitelét is; necessario azért nem lehet azt in computu fejérpénzben acceptálni, a mit a Nemes Vármegyék in exolutionem assignationum ad indifferentem monetam extradatarum fejérpénzűl vagy marhájúl administráltak. Mert, ha Fölséged kegyelmes reflexiója és positiója stál, a mint méltóságos levelében méltóztatik emlékezni, — tudniillik, hogy »ha szintén indifferens moneta lett volna is designálva, de ha azt a Nemes Vármegye fejérpénzűl complanálta, a dupla fizetésre ne adigáltassék, — a szerint lesznek a computusok és az acceptatiók: bizonyos vagyok benne, nemhogy

valamely vármegyének valami restantiája in argentea moneta légyen, a mint Praeses Uram is mondja, annyi supererogatuma lesz minden vármegyének, valamennyi restantiája eruáltatott az mostani computusok által; és ugyanis abból az következnék: ha az indifferens monetára való assignatiókat, mellyeket a Nemes Vármegyék vagy fejérpénzűl vagy marhájúl exolváltak, az fejérpénzbéli impositióban acceptáljuk, hogy az által azon fundus, a ki az ország determinatiója szerint mundírra s egyébb remundára rendeltetett fejérpénzűl, exhauriáltatik, és arra az indifferens monetából való fundus marad, a ki haszontalan s lehetetlen is; és így Zemplén vármegyének is deserviálni kelletik azon beneficiumnak, s consequenter Bertóty Ferencz Vice-Generális és Senator Uram által contrahált adósságok exolutiójának fundussa is elvész, mivel egyenlő methodussal kelletik folytatni az egész vármegyék computussait.

Én jelentettem Praeses Uramnak Fölséged kegyelmes intentióját, hogy az restans Nemes Vármegyéket maga járja meg, és a Nemes Vármegyék tisztei számadásában jelen légyen: de ő Kegyelme nemhogy arra resolválja magát, — hanem az lehetőség helyett inkább Lengyelországban készül s kívánkozik. —

Mi illeti Ebeczky István Uram által küldett minapi Fölséged projectumát: miuthogy még eziránt, a mint feljebb írám, az eddigvaló lármáskodó bontakozásra és hordozkodásra nézve nem lehettem szemben Senator és Praeses Klobusiczky Urammal, hanem most itt lévén ő Kegyelme, convocáltam több Senator Urakat is, úgymint Petes, Gyürky, Kálmáncsay, Sós, Bertóty és Labsánszky Uraimékat, proponáltam ő Kegyelmeknek Fölséged abbéli kegyelmes intentióját: de mindnyájan az lehetetlenséggel és nincsennel voxoltak, semmire nem is inducálhattam az Urakot; hanem végtire mégis abban nyúgodott meg opiniójok, hogy Senator Urak által disponáltassanak a Nemes Vármegyék: proportionate offeráljanak bizonyos summát, oly formán, hogy az előbbkelő Rendek közűl per modum crediti anticipálják azon felvetendő summát az ország szükségire, úgy, hogy az per subsequendam particularem seu dividualem subrepartitionem, in gremio Co-

mitatus fiendam, exigáltassék és refundáltassék azoknak, a kik anticipálják; de ebben is nem egyébben egyezett meg az Urak opiniója, hanem csak abban, hogy disponáltassanak a Nemes Vármegyék, — de modalitate effectuationis penig kiki az lehetetlenséget allegálta, hogy nem találkoznak ollyak, a kik az vármegye feiben anticipálják azon summát. Ezt penig most proxime Nemes Zemplén Vármegyében kezdik el, az holott magam is kívánok jelen lennem. Elválik, mire mehetünk itt, consequenter több Nemes Vármegyékben? Kiről első alkalmatossággal alázatossan Fölségedet informálni el nem mulatom.

Az pósták ductora*) Kosovics Márton dolgát Fölséged kegyelmes parancsolatja szerint Praeses Uramra delegálom, megküldvén ő Kegyelmének revisiójához szükséges documentumokot, hogy sua formalitate mehessen végbez mentülhamarabb.

Cassírer Berzeviczy Boldizsár felül nem tudom, ki informálta Fölségedet, hogy documentuminak eltévelyedéssével mentegeti magát? Előttem ugyan nem constál, még mástúl sem hallottam; hanem a midőn hertelenséggel számadásának extractussát kívántam volna Fölségednek megküldeni, Eperjestt mondotta lenni actáinak egy részét, — azért ment most oda; eljövetelével újabb rendben vétetem, s azt is ea formalitate, a mint az több cassírereket, és proxime alázatossan megküldem Fölségednek. Jószága is azomban, ha Szepes és Saáros vármegyében lehet, vagyon annyi: nem 3000 forintig, de négyszer háromezer forintig való difficultás is kitelik belülc.

Az regularis hadak mundírjának kilső országokbúl készen való megszerzéséről Fölséged intentióját, kegyelmes parancsolatja szerint, Vice-Generális és Senator Bertóty Ferencz Uramnak jelentettem; kire írva minémő informatiót adott? ímé, alázatossan adjungálom Fölségednek. **)

Az lengyel, báránybűres, granatéros-formára való sapkák iránt alázatossan értem Fölséged kegyelmes parancsolatját; arrúl kiadtam az assignatiót: Provincialis-Commissarius

*) Így, alkalmasint tollhibából, »d i r e c t o r a« helyett.

**) Ma már nincs itt.

Keczer Sándor Uram ő Kegyelme, fiatal báránybűreket itt a városokban szerezzen, kire fuudust is designáltam ő Kegyelmének. Posztó is találkozik még, a melyből kitelhetnek azon süvegek.

Az pantallérra való horgot Fölséged kegyelmes parancsolatja szerint kívántam volna csináltatnom: de Horváth György azt mondja, Fölséged ő Kegyelme által semmit sem parancsolt felűle, mustráúl sem küldett általa, hogy látott volna is ollyan horgot, nem emlékezik; mire nézve, ha készítését tovább is kegyelmessen méltóztatik Fölséged parancsolni: méltóztassék formáját is megküldeni.

Mi illeti az gabonabéli felvetést: alázatossan köszönem Fölségednek, méltóztatott velem communicálni tabelláját. Én már innét is expediáltam assistentiát Nemes Borsod Vármegyére, azon ide deputált 2000 köből életnek exactiójára és administratiójára; megválik, mikor érkezhetik? Igen jó helyekre parancsolta Fölséged azon tabellaris limitált életnek comportatióját. Én nem tudom, itt mikép lehet tenni valamely limitatiót? Még az tavali impositát sem complanálták ezen vármegyék, noha szüntelen kinn vagyon az assistentia; hajtják, a mint lehet, — de már minden mediumból kifogytak, az vermek keresésébűl is. Mindenfelűl a lehetetlenség; mindazáltal, a mennyire az mostani szűk idő engedhette az felvetést, in anticipationem futurae aestivalis impositionis minémő limitatio tétetett, tabelláját alázatossan includálom Fölségednek *)

Nemes Borsod Vármegye memorialissát, mellyet Fölséged nekem méltóztatott accludálni, transmittáltam Senator Klobusiczky Ferencz Uramnak; ő Kegyelme lévén praeses computuum: accomodálni fogja azon praetensióját a Nemes Vármegyének. Ugyan azon okból hadtam az Nemes Vármegyék restantiáinak exactióját és collectatióját Praeses Uram dispositiójára és authoritássára, mivel elgondoltam: propter non comparitionem Comitatuum pro termino computuum per Dominum Praesidem praefixo, lesznek az Nemes Vármegyéknek kérdéssi és difficultási azon restantiák és azokban való imputatiók iránt, hogy ha mi difficultása emergálna is vala-

*) Már e melléklet sincs meg.

mely Nemes Vármegyének, — oda lehessen pro dillucidatione ulteriori et complanatione difficultatum regressussa, és ott remonstrálván oly administratióját, a ki az fejérpénzbéli quantumot ingrediálja: Praeses Uram által légyen acceptatiója, és Fölséged azzal ne molestáltassék; de Fölséged kegyelmes reflexiójához és positiójához képpest, nem lészen szükséges annak acceptatiója, mert nemhogy restantiája: de supercrogatuma lesz a Nemes Vármegyének.

Az jászság instantiájára Nyúzó hada által exigált pénz iránt való kegyelmes resolutióját Fölségednek alázatossan értem. Méltó ugyan, Dőry által acceptáltassék contributiójában: de abban vagyon a difficultás, honnét lesz refusiója Dőrynek? Mert per communicationem Cis et Trans-Tybiscanae cassae nem lehet, azért, hogy Méltóságos Generális-Campi-Mareschallus Károlÿ Sándor Uram minden regimentre külöm-külöm designálta az vármegyék contingensit; nem tudom már, mikínt exigálták az regimentek? s consequenter van-é cassája az regimenteknek? hogy per communicationem cassarum az adjustatió és refusió meglehessen. — Ajánlván ezzel Fölséged kegyelmességében alázatossan magamot, maradok

Fölségednek

Kassán, 29. Aprilis 1710.

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(E levél is Rákóczi levéltárának a budai kamarai levéltárba került töredékében maradt fenn. A levél eredeti, de csak az aláírás saját kezeírása Bercsényinek.)

4.

Fölséges Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Minémű instantiával jött légyen előmben Fölséged praetoriana hadából való egy granatíros-kapitány, íme alázatossan accludálom Fölségednek;*) kinek is qualitási nem constálván előttem, — máskínt is, az praetoriana militiához tartozandó

*) Ma már hiányzik.

lévén, — alázatossan kívántam Fölségedhez bocsátanom; úgy hiszem, érdemes magaviselése jobban constál Fölséged előtt, ahhoz képest alázatossan recommendálom, méltóztassék Fölséged iránta kegyelmessen parancsolni. Ezzel ajánlom magamat alázatossan Fölséged kegyelmességében, maradván

Fölségednek

Kassa, 28. Maÿ 1710.

alázatos hív szolgája

G. B. Miklós. m. p.

(Eredeti, s. k., a budai kamarai levéltárban. Az ezután következő levelek már ismét mind vörösváriak.)

5.

Parnónál, 31. Maÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Engem az pestis formaliter kiiesztett, mert az palotámrúl is elment az tiszt, s estig meg is dühödt az pestisben; az karabélyosimban is több esett tíznél pestisben. Sok szállása inficiáltatott cselédimnek, s megvallom, nem kis alteratió ütötte vala fejemet is; látván, az városon (Kassán) lehetetlen oltalmazkodnom, — csak kiszaladék tegnapelőtt estvefelé, s tegnap itten megállapodván Keczer Urammal feleségeinkkel, majd elmegyünk Pazdicsra, ott nézünk két felé, és az cselédeket megválosztjuk, az kik egészségessebbek; mert nem tagadhatom közte lenni cselédemnek is. Az átkozott énekesem is akkor is bőgött mellettem: rajta volt az pestis, — meg is holt másnap.*) Tovább Isten kegyelmében vagyunk, mert nem is tudhatom már, cselédim összeegyeledése miátt kitűl kell oltalmazkodnunk? Egyedűl Isten az oltalmunk, kinek szent kegyelme megtart bennünköt szellőzve.

*) Íme, ismét egy érdekes adat azon már 1864-ben (Vitézi Énekek és Elegyes Dalok. Közli Thaly Kálmán, I. köt. 7. l.) hangsúlyozott állításom támogatására, hogy az ú. n. hegedősök, énekesek, egész a szathmári béke idejéig fenntartották magokat hazánkban. Lám, Bercsényinek saját udvari énekese volt 1710-ben!

Kassán valóban megiedtek; Nyárai igen szorgalmatoskodik az vígyázásban, ki is ment Revierrel az bástyákra, sátor alá. Az hajdúságot sem akartam szerencséltetni tovább, Almásit küldtem Jászóhoz, és Hantz Jakab Fervillel gyünnek Kucsínhoz, noha már Varanón is békapott az pestis. Szegén Monti De Spinion az sebe miátt meg nem hal, — de Joseph az borbélyja pestisben esett feleségestűl; kivitettem ugyan szegény Oberstert az háztúl, ha még nem inficiáltatott volna, és magam borbélyját hadtam mellette. Már az barátok is inficiáltattak s az jesuviták is, bé is zárkóztak; még Petes Uram is *) bézárkózik maga házához. Talám megoltalmazza Isten őköt, ha jobban vígyáznak már féltekben.

Ma veszem azonban Székelyhídi által Fölséged parancsolatját. Mit írtam Janusnak? alázatossan accludálom copiáját Fölségednek; **) de, csak elhiszem, az mint Fraÿ írja: inkább császáros, mint czáros Janus Uram,***) s csak elhiszem, garázdára kíván okot adni az svéciai tisztek iránt, azért írta meg Augustusnak is; s azt gondolja, kézben fogják kívánni őköt, — kire nézve javallottam ezen tiszteknek: hacsak volunter is, maradjanak az szolgálatban; mert ha lenne is passussok Janustúl, ezek nem mernek arra menni, consensusa nélkűl penig hogy bocsássuk őköt által az császár ditióján is? én nem tudom, mert ismét collusiónknak fogják magyarázni; így penig, ily nevezet alatt, svécus tiszteket sem istrázsálni, sem szabadon járatni, — sem barátom, sem ellenségem, — nem tudom, mint lehessen? De mind csak azon kígyófejő Oberst-Vochtmaisternek az ő hörcsökössége; mert már az drabant-kapitán örömöst megmaradna *titkos affidatióval, hogy elbocsátjuk obsittel, midőn ideit látjuk,* és szolgálatot venne azalatt; akár az én regimentem mellett maradnának. Majd kiadják magok resolutiójokot, — csak hiában eszik az kenyeret!

Hogy csúfot űz az projectumbúl Janus, azzal is csak

*) Pethes András, egri nagy-prépost, ki ekkor a káptalannal együtt még Kassán lakott volt.

**) Lásd mindjárt alább.

***) Azaz: inkább a német császár, mint az orosz czár érdekei felé hajlik, noha orosz tbk vala.

magát ösmérteti. Deus per media operatur. Sok munkával lehetett volna úgy elméire adni azt mindennek, mint ezen volatilisokkal való occasió, és bátrabb Dialogusokot fog az csinálni, s ki tudja, még mi jó lehet belőle? S igenis, bölcsen írja Fölséged: ha Frait el*bocsátja most Augustus,* — sok látszik ki belőle; csakhogy, ha nem: tehát más úton kellene azon dolgoknak innotescálni az czárnak. Talám, Fölséges Uram, jó volna azt Gortholdra bíznya, már nem titok lévén az dolog, et habet *Generalem Rhenem pro adjuto,* — annak panaszszával kellene küldeni: miért akadályoztattak az dolgok? és azért reiterálni általa az dolgokot. Mellyeknek minden expeditiói megvannak Krucsainál in minuta.

Le Mer mit vitt, mit nem? én nem tudhatom, — egyebet Szent-Julian (Saint-Julien) instructiójánál én nem adtam, az többit vagy Munkácsrúl vitte az franczia secretariustúl, vagy Dess Alleurs adta, mint az projectumot is ő adta ki neki, nem én. Eleget mondottam: ne legyenek semmi írások nála, ha Janushoz mégyen, más úton küldje el; ha nem fogadta, — maga oka! Az való: crediuma az dolognak nagyobb lesz; azoknál, az kiknek tetszik, kedvet gerjeszt, félelmet másoknál illyenformán való kitanúlása az dolgoknak; egyedűl az rosz benne, hogy contramínázhatják jobban az irígyek. De caetero, ha emlékezem arrúl, az mit minap méltóztatott vala Fölséged írnya: Tarló mit revellált Augustusrúl, — látom, nem lesz ellenére, mert azt gondolom, megösmérte magában: nem *bízhatik az lengyel koronához, ha nem akarja az svécus;* az projectumban is penig — h a-val van, ha jól írták franczíájúl.

Clementnek históriái mind jók, — csak üdűnk légyen hozzája. Micsuda pénz, az kirűl emlékezik Brenner? Krucsai Uram is informálhatta volna Fölségedet. Az Naüman pénzi az, mellyet elsőben varsavai költségére resolvált vala Fölséged, és Gortholdnál is száz aranyat, — annak exolutiójára vitte vala el Marai által Unghvárrúl boraimot Naëman, és még 700 frt volt volna in superfluo számomra, boraim árából; már most arrúl ad számot Brenner, hogy felvette azt is.

Az kióviai palatinusnak való pénzt is Neumannak kellett volna megadni, de az mint Gorthold írja: Neumannus

dubitat de vinis, azért, hihető, meg nem adta, s inhibeáltam is; az alkudt borai ugyan el vannak pöcsítelve nálom. Az Keczer Uram pénzi más, mert azt Lublinban kellett volna Brennernek az hollandiai útjára letenni, kirűl elment az cambium: de úgy látom utolsó levelébűl Brennernek, nem vette vala még akkor; vehette is s elvihette azólta, s tudom, ott sem hagyja az cambiumot. Van még ott más 3000 frtja Keczer Uramnak, kit offerált akkor Fölségednek, s ugyan így adta vala ki bíztjában az cambiumot az első háromrúl, hogy az másik háromezer frtot felvéteti Fölséged, s 6000 frtrúl tészen ő Kegyelmének securitást Fölséged. Az ad manus van, valamikor Fölséged parancsolni fogja; elhiszem, kész cambium.

Fölséged, úgy látom, el készűl, — merre? nem tudom; de nem jó volna talám, ha nem szólhatnék előbb Fölségeddel?

Most sohonnan sincs ollyan hírem. Ezen órában érkezék Egerbűl Somogyi Ferencz Uram fia, 26. indúlt, semmi hírt sem tud, hanem hallotta: kaszálja az életet az német Újvár körűl. — Rozsnyórúl sincs azúlta hírem; Ebeczki most maga fordúlt arra. Szepesben nincs változása, hanem azt írhatom cum gloria Fölségednek: sok okoskodás hiában esvén, vaktában küldtem minap Köröskényit, mind élést 100 köblöt, s mind marhácskát 14-et bévitt (Szepesvárába), szerencséssen megtért, s ugyancsak őtet várom, s mindgyárst megyek Pazdicsra, s onnan is udvarlok írásommal alázatossan Fölségednek. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Úgy hagyám, az mint minap írám, *Don Francescót nagy reménsíggel.* Natura cogi nequit. Isten s üdű adhat minden jót; lesem hírit, vagy bémegyek, vagy kihozza; már infallibilis jelnek tartja az *vörösétö spiritust.* Se Frainak, se Brennernek nem írtam váloszt; elhiszem, Fölséged fog nekik parancsolni; hogy mindazáltal az több actákhoz tehesse Krucsai Uram, elküldtem őköt.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., némely részek chiffre-kkel írva.)

6.

(Bercsényi gróf, Jahnus tbknak.)

Excellentissime ac Illustrissime Domine!

Desideratissimas Excellentiae Vestrae ad me 20. praesentis datas Literas humanissime percepi. Gratulor Excellentiam Vestram jam cognovisse ea, quae prioribus meis Excellentiae Vestrae in sinceritate notificaveram; ex quo uberiorem cum Excellentia Vestra habiturus sum correspondentiam, eo firmiorem inter nos harmoniam et amicitiam radicaturam spero; sepositoque omni dubio dare cognoscit Excellentia Vestra Serenissimo Principi et Nobis omnibus nihil mavis cordi esse, quam ut interesse Suae Czarcae Majestatis sincere observetur.

Quod Officiales Suecicos dictos attinet: non putet Excellentia Vestra numerum eorum in tantum accrevisse, ut considerationem aliquam mereantur, neque tam avide exercitum Suecicum, quam privata sua quaerunt commoda, et ad domos suas cum securitate redeundi occasionem, transitumque suum per ditiones Imperatorias admitti cupiunt; quos ecquidem a Serenissimo Principe exauthoratos ac dimissos, et jam omnibus vitae medijs destitutos, operationibus etiam Nostris bellicis jam-jam in motu existentibus, diu hic detinere nequeo: sed si responsum Excellentiae Vestrae in longius protrahi deberet, necessitabor eisdem concedere desideratum per ditiones Imperatorias reditum.

Caeterum communis fama, quae Excellentiam Vestram cum copijs Suae Czareae Majestatis a Confinijs Nostris recessum parare refert, occasionem mihi praebet Excellentiam Vestram humanissime requirendi, quatenus Excellentia Vestra mihi notificare dignetur: quaenam sit reflexio de transitu Regis Sueciae? Etsi enim in conscientiosa veritate fatear, nihil plane Nos pronunc de Rege Sueciae audire posse: ne tamen casu quodam insperato, repentinum aliquorum contingens Nobis imputari possit, e re esse judicavi Excellentiae Vestrae mature notum reddere, Nos non esse in eo statu, ut et operationibus bellicis praetoribus existentibus respondere, et sufficientibus copijs passus a tergo providere possimus, nisi Suae

Czareae Majestatis exercitus adsit ad resisten dum. Ac proinde Excellentiam Vestram rogo et obtestor, ut, tam authoritate sua, quam etiam ad loca debita fienda repraesentatione eo dispositiones dirigere velit Excellentia Vestra, quod si omnino Excellentiam Vestram recedere contingeret: praefato tamen casui providendo, maneat in Confinijs certa et sufficiens Suae Czareae Majestatis militia, ut mutuis abutrinque communicationibus et curis, interesse Suae Czareae Majestatis melius et securius observari possit.

Kívül, Bercsényi kezével: »Janusnak irott levelem pariája. 31. Maÿ. Ex Castris ad Parnó, 1710.«

(Eredeti, félíven, negyedrétben, Bercsényi irodáján készült egykorú másolat, a megelőző levélhez csatolva.)

7.

Pazdics, 1. Junÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnapi alázatos írásomban copiáját küldöttem meg Janusnak irott levelemnek, mellyet midőn Székelyhídinek adtam volna, láttam beszédjéből: ő maga sem tudja, tovább mitévő légyen? Minthogy látnivaló, az követ csak elszökni akart mellőle: hihető, Leffelholcz suspicióban vette; máskint is, még Eperjestt lévén lovai, arra akarván kalandozni: mind késő s mind bizontalan lett volna levél vitele, — azért inkább visszavévén tőle még Fölséged levelét is, az Fejedelemasszonynak szóllót, íme, alázatossan accludálom, együtt Janusnak szólló levelemmel. Magával penig Székelyhídivel beszélvén, midőn mind csak az Fölséged és hazánk szolgálatjára való készségét nyeste, hogy ő már mit csináljon s hová menjen? mert valamit akarunk, azt cselekeszi s odamegyen: gondolkodtam azért, hogy, ha Bécsbe mégyen is, onnan nem sok hasznát vehetjük; hanem, minthogy majd legszükségessebbnek s hasznossabbnak ítélném: lenne Augustus király mellett, avagy, ha lehetne, Mendsikow herczeg mellett, és onnan tartana communicatiót velünk; kire felajánlotta magát, s re-

ménli is, hogy bészínelheti magát akármellyikhez, valami adjutocskát rendelve neki, reménlem, több hasznot tehet ott, mint Bécsben. Elment azért lovaiért Eperjesre, és visszatér hozzám, — azalatt elvárom iránta parancsolatját Fölségednek.

Somogyi Ferencz Uramnak is fiai érkezvén hozzám atyjok lamentatiójával, hogy eleitől fogva való hívségének s illibate megtartott állandóságának jutalmára, sok szóval s hitezéssel tartott regimentje elvétetett, gyalázatjára, nemcsak, de még subsistentiája is denegáltatott, — holott hívségét sértődés nélkül contestálni kívánván, mindenestől bujdosásra adta magát. Felesége egy testvér lévén Piber Lászlóval, ott hagyhatta volna, jobban Balogh Istvánnénál: de példát hogy ne adjon, elhozta. Már két fia vérit kiontotta hazánkért: most hat fiával még szolgál, kiknek már öti fegyverviselő, s tisztek is közülök; még négy hajadon leánya van azon kívül felesége mellett, — ne hagyjam élhelhalásra jutni sorsokot, legalább már provisiócskájok lehessen; ha már regimentének érdemetlenségében ítíltetett is: talám nem érdemlette számkivetésit! E mellett fia is, Somogyi László, Bokros alatt Óberst-Vochtmaister lenni nem akar, (az mint ír maga is,) bocsáttassam el; mert legkeservessebb — látom — az neki, hogy Balogh István antagonistája volt, — annak pro consolatione *) Károli Uram Generális caractert declarált, **) s generálisi commandóban hadta: ezt szegént Egerben cseléd-jihez gyünni javallotta, s csak új hírül hallja, mint járt regimentje. Íme, Ebeczki István is összeakadván Somogyival, ezeket így tudván meg, az mint hiszik, — mit ír nekem; ***) s valóban, hallom, kedvetlenül szóllott: hogy én neki az Generális titulus ellen szóllottam, s Károli Uram Baloghot declarálta, — s hát mit már? etc. †)

---

*) T. i. ezrede elvételéért, mely a Somogyiéval egyesíttetvén, Bokros Pálnak adatott. Balogh István különben dandárnok vala.

**) Károlyi ugyanis teljhatalommal küldetett volt 1710 tavaszán Érsek-Újvárba, ott tevé ezen intézkedéseket.

***) Nincs mellékelve.

†) Ebeczky ugyanis régiebb dandárnok és sokkal érdemesebb főtiszt lévén Baloghnál, — méltán fájhat vala neki, ha emez ő előtte neveztetik ki tábornokká.

Én ezeket, Fölséges Uram, jól értem, hogy csak attúl esett egészszen: Károli Uram nem declarálta jól az tiszteknek, úgy, az mint mondotta, hogy rendelte; mert én úgy tudom, hogy sem Balogh István, sem Somogyi regimentjeinek nevezetit el nem törlötte: hanem az regimentek in statusquo maradván, quoad servitia militaria Bokros Uramot Commendans-Colonellusnak declarálta azon két regimentbélieknek; megtetszik abbúl, hogy sem stabot, sem tisztet nem reformált, és így nem tarhatja illyen confusiónak Somogyi Uram, az mint tartja. — Balogh Istvánt micsuda Generálisnak tudta volna declarálni Károli Uram Újvárban, mikor Ordódi Brigadéros, s mégis commendantja az lovas hadaknak? Azt sem tudom, van-é commendója Balogh Istvánnak? mert Ordódié az commandó.*)

Minthogy azért memorialissát viszi Fölségedhez Somogyi az atyjának, — kinek recommendatiójára kért, — azért, ha Fölségednek úgy tetszenék, jó volna, ha csak indorsálva is, megértetni véle: mikint van azon regimenteknek rendelése? Mert én így értettem vala Károli Uram beszédjéből, az mint feljebb írám; az újvári írásiban ugyan, mivel nem is ingrediálja, semmi szó nincs felőle.

Az mi provisióját illeti, én már ezelőtt Darvas Uramnak generaliter committáltam vala: az hadi exulansoknak in statu quo maradna cselédjek, — de, hihető, singularis parancsolatja lehetett más, Fölségednek iráutok: azért denegáltatott. Továbbá mit parancsol Fölséged? nem tudom, de ha más exulans, — miért nem az hadi? Élődjék míg lehet, s mint lehet.

Most veszem Szent-Iváni levelét; írja hátrálását az szepesi németnek, étszaka rezzenve; talám Isten paraszt-hírekkel kezdi — mint régen — ieszgetni, s rémíti magában. Elgyün ma confirmatiója.

Csak környékez az pestis, kire nézve itt sem merem elmúlatnom az curát, kiért 2 vagy 3 nap itt tartóztatom még

*) A váron belől igen, mint alparancsoknak, — de a váron kívül Baloghot illeté a lovas hadak vezénylete, Károly intézkedései szerint; miután Ordódy, tisztánél fogva, az erősségből ki nem mozdúlhatott.

Doctor Langh Uramot, — azalatt várom parancsolatját Fölségednek alázatossan, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

8.

Pazdics, 2. Junÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Most 10 óra tájban veszem alázatossan tegnap költ levelit Fölségednek, Eszterház Antal Uram és Clement acclusáival. — Az mi az elsőköt illeti, kevesebb consideratiót okoznak: mert mind úntalan kérni, s mind kéretlen venni az hol mit lehet, — innatum ipsis est, quam virtutem alij benevolentiae, alij importunitatis apellant. De hiszem, et promissa spes multa petentibus quandoque sufficit; tempora interim temperant affectus. Az mi az quártélyja pénzit illeti: ha Morvát érhetnénk, többet tudnánk annál; mert formáját nem tudván, csak subdividáltam portiószámra 4 holnapra az 2224 oralis és 2511 equilist, ki is 4735 portiót tészen; az egész 74,664 frtból nem proveniál több, csak fl. 3. den. 94. egy portióra, és csak 19 fr. 20 den. marad asztalpénzire Generális Uramnak hacsak portiója nincs az asztalának. Nem méltó azért ezt ideának tartani: mert itthon ez is sok, — Morvában kevés.

Hogy penig kéreti magát (Antal úr) által (a Dunán), — az nem csuda, quia voluntas hominis est ambulatoria. Ítíletet tenni ugyan nem kívánok: de félek rajta. hogy sok Nóé hollójává ne váljék, ha túl dögöt tanál, mint az Paur regimentje Trencsínnél; mellyet egyedűl az váloszt el: micsuda szívvel és reménséggel mennek által? Mert ha magoknak van (t. i. a dunántúli hadaknak az általmenetelre) bizodalmok, — lesz mit oltaniok mások sziviben is; úgy, hihetjük: túlsó progressusok több hasznot tészen, mintsem az mennyivel innen erőnköt szaporítanák. Rétei s talám mások hadait is, ha az német indúlása előtt nem, az után nehezen hiszem, lehessen

általküldeni; most is csak annyira jár, az mennyire cselédjére is láthat, majd penig azzal oszol, vesztünkre vött szokások szerént.

Clement históriája többet foglal magában, s ugyanis csak üdű kell azon reménséghez; mert látom, abból is in casibus desperatis kevesebbet várhatunk azoktúl is. Legjobb az franczia békességnek bomlása, az ki még újíthatja dolgainkot is, s csak ne késleltetnék Fraj, — mind több bizodalmunk lehetne az projectumban; mert, csak elhiszem, inkább segéteni, mint turbálni fogja az czár elméit az békéllésre még az prussiai udvar is. Minthogy penig, úgy látom, igen jól indúlt az negotiatióban Clement: elhiszem, már Fölséged parancsolt válaszsza által, tovább mitévő légyen? Mindazáltal jobbnak ítíltem visszaküldenem leveleit, — talám occurrálhat még valami Fölségednek; noha én, megvallom, hogy nem tudtam volna többet tenni hozzá, mivel ő refutálja Brunix írását; de csúfosnak látszik, hogy az pensionarius híre nélkűl lenni mondja az principálisoknak Brunix írását, és mégis meri Brunix publicálni approbatióját írásának. Jutott már eszembe: ha Brunixot Urbich tánczára fogtuk volna Szombatban, — eddig mint volnánk! Mert, ha Jablonszkinál is *) kedves az kedveskedés, — mindennél!

Mindenekfelett most az pestisnek kegyetlensége faggatja fejemet, s alig tudok tanácsot tanálnom magamnak: mert Kassárúl kigyütt hajdúim s cselédim közűl már 8 infectus találtatott, de azok — Istennek hála, — nem keveredtek még ittvaló cselédimmel; mindazáltal az curát el nem merjük múlatni, az minthogy Doctor Langh Uram itt lévén, magam is már elkezdettem; s ugyanazért, Fölséges Uram, lehetetlen, most mehessek Fölséged udvarlására, mert még két-három nap legalább is continuálnom kell.

Azon valóban törődöm, hogy Fölséged indúlását értem ily hamar; hiszem, talám Károlyi Uram hadd kelne bár által az Tiszán. Vala reménségem, hogy, ha indúl is Fölséged: erre

*) Berlíni reform. superintendens, a porosz király udv. papja és befolyásos tanácsadója, a ki Rákoczi diplomatiai ügynökét Clementet melegen támogatta, a magyar ügyet illető törekvéseiben.

veszi útját; mert nem tudom én, úgy is, merre lehetne kerülni az pestist? hanem csak az mezőkön kell járni. Ha azért nem erre veszi Fölséged útját, csak tudhassam: hol lehessen megelőznem Fölségedet? — cúrám után örömöst megyek.

Még azt sem tudom, Fölséged mikint gondolkodik felőlem? Mert nekem itten táborhoz lehetetlen bíznom; Kassárúl kigyütt hajdúság inficiálva van, mind az magam, s mind Nyárai batalionja. 4—5 s több is mindennap eldől közülök, — azért sem mertem Hancz Jakabíkkal összekeverni őköt. Eperjesen is kiszállani parancsoltam. Már Kassán az bástyákra szállottak; csak Revier szállásán is öt halott volt tegnapelőtt Kassán.

Mikházit s Orosz Pált odaküldöm Hanusfalva felé, az gyalogot Kucsín tájára, s magam Sztára körül ha leszek, mert ott nem halnak még. Már itt is beesett vót az faluban; de csak az kenyérsütésért kell nekem az falu, mert magam sátorozom. De tábort szállanom lehetetlen: mert nincs mivel s nincs hol. Az ellenség sem operál bizony sehutt semmit aratásig; s hacsak Fölséged *operatiót indítani nem igyekezik indúlása előtt az ellenségnek*, — nem tudom, leszen-í szükséges annyira sietni Fölségednek?

Rozsnyórúl még nincs hírem, mit akart azzal az Szepesbűl odament 900 emberrel, és a helyett Eugenius commandérozott 5 companiájának Szécsén felé való menetelivel? Talám nem ártana, ha csak az ünnepekig is, nem sietni Fölségednek; ki tudja, Don Francesco mi jót írhat addig is? Mert már láttam *spiritum rubrum evaporantem*. Isten megadja az többit is!

Zemlén vármegye az 15,000 frt listáját elkészétette: de nincs ott Fölséged, s én sem; már annak exactiójára Fölséged csak deputálna tiszteket per processus; jobb volna vagy 40 embert rendelni annak exactiójára azon hadakbúl, — hadd incassálnák, s ne osztanák magok bár, hanem Kerczelhez vinnék.

Az kard, Fölséges Uram, non ob defectum auri rendeltetett vala úgy általam: mert az csipkézésbűl is kitelik az egészszen, úgy hiszem; de azért, hogy mivel szebbnek s állandóbbnak tetszett vala nekem, s mind, hogy hamarabb készül-

jön annyival; nem is lesz rút az keskenysége, — mert minek aranynyal vasba verni az szegény hüvelt? Én ugyan mindgyárst megírom: végig pántolják; de, azt hiszem, ha meglátta volna is Fölséged, talám nem látszott volna rútabbnak! Intentio fundatoris szépen vólt in charta: de in auro? cum humili reverentia mondva, nem mondhatnám; azért ex indultu superiorum dispensálni kezdettem vala az fundatióval, ut non sit cum tanto rigore auri, ut non alligetur tot vinculis. De hiszem, igen szép lesz s igen jó lesz, ha Fölségednek tetsző lesz; ego sic curabo fieri. Magamot azonban Fölséged kegyelmességébe ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., egy-két helyen titkos jegyekkel írva.)

9.

Pazdics, 5. Junÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan veszem Fölséged 4. költ parancsolatját, kire nézve örömöst indúlnék hallasztás nélkül: de éppen most vagyok az cura alatt, s még nem vagyok bizonyos benne, ha elvégezhetem-é holnap? Mert alkalmas alteratióimot érezvén az elmúlt napokban: megvallom, félbenhagynom nem merem, doctor jelenléte nélkül penig orvossággal élni igen bajos; íme, példa szegény Gyürki Pál, ki is az elmúlt pínteken Doctor Langh Uramtúl hagyott praescriptió szerént vévén bé valamit, — holtig operált (alázatossan követve Fölségedet) alólfeljül; de én azt tartom: nem az orvosság, hanem az pestis operált benne, mert még benn-létemben Kassán, inficiálva volt szállása szegénnek, s még junákkoskodott, hogy sajnáltam, mit jár hozzám?

Klobusiczky is nőszni ment Eperjesre: már penig Kapiní háza infectióban volt; ő Kegyelme elhált, — s azon éjjel két cselédje holt ki, maga is igen megbetegedett, s az mint

Szent-Iváni írja: pestisnek hiszik mások, maga köszvénnek mondja; de valóban hordják ki cselédjit mindennap.

Itt is megkörnyékezett, — aligha helt nem kell változtatnom itt is, ha curámot elvégzem; mihelt elvégzem mindazáltal, mindgyárst udvarlok alázatossan Fölségednek; reménlem, szombaton elmehetek, ha szombaton nem: legalább hétfőn. Az való, ha megindúlok, szaporán megyek, s meg sem szállok Munkácsig.

Az svéciai tiszteket én örömöst elbocsátom: de hiszem, nem mernek menni arra is vaktában; hanem passust akarnak sollicitálni elsőben Leffelholcztúl, — azt megengedem nekik; de az drabantok kapitányja meg akar maradni, oly conditióval, hogy lehessen obsitja in illo tempore. De lássák, ha passust nyernek, — én nem tartóztatom.

Székelyhídirűl Fölséged nem parancsolt; még ugyan meg nem tért; talám jó lesz elvinnem magammal.

Az Fölséged operatióit Isten segélje, jó igyekezeti szerént, kiket ugyanis közeljebbrűl lehet Fölségednek jobban elítélni; de Döbröczön felé való járása itt tudva nem lesz az ellenségnek, hanem az erdélyinél. Szólnokon lesz addig Fölséged, míg híre Budát éri. Azt gondolom azért: nihil interest, akármerre tessék Fölségednek menni, — odaalá válik az el; az had ugyan talám jobban összegyűl túl hírire Fölséged praesentiájának.

Most Rozsnyó felől micsuda híreim légyenek? ezen acclusákbúl méltóztatik meglátni Fölséged.*) Andrási György levelét bizonyítja Szőllősi fassiója, kit is minap Horvát Zsiga vagy 40 lóval portára lévén, előtanált; volt 25 czifra lovas labancz Szőllősivel, s vagy 60 gyalog utánna, — de az gyalog az bereknek ment, az labanczokot levagdalták mind, Szőllősivel ló esvén, elfogták. Meghadtam: vasban küldjék által Károli Uramnak ajándékban;**) jobb, ott az regimentnél, mintsem Kassán függjön az fán!

Eperjesre is bévitték ismét Gandelt, ki is hiába hadta

*) Ma már nincsen semmi melléklet.

**) Szőllősy ugyanis, labanczczá létele előtt Károlyi gyalog-ezredének vala őrnagya.

hitit Muránban; *) megérdemlene az is három szál fát, de mivel két halálos sebben vagyon, megírtam: inkább szabadítson sebessen is rabokat, mintsem ott haljon meg. Máskint, az német ismét visszaszállott (Szepes-) Olaszi s Várallya közé, ki is igazán réműlve ment vala el, mert Köröskényi indúlásakor bódétó portát két-három felé bocsátván, 12,000 kuruczoknak vala híre; másnap, megtérése után Köröskényinek, recognoscáltatván az passusokot, úgy tért vissza, de — mondják — nem annyi számmal. Most vizsgáltatom, ha mi próbát tehetne ember vagy azon, vagy az Rozsnyón kívűl füvellőn? Mert úgy hiszem magam is, az mint Szőllősi fassiója is tartja: nem mégyen ez vissza egyik is, hanem idevárják Haistert vagy előbb, vagy utóbb.

Hantcz Jakab már Kucsinnál van: de rettenetes rosz commandót tart, — csak részegeskedik maga is; számtalan cselédes bagázsiája van. Egyik kapitányja, Granadirer-Hauptman, Oberst-Vochtmaisterséget sollicitál, Károli Uram igéreti szerént, sőt már fizetését s portióit is hogy úgy resolválta s adatta volna ki Károli Uram, mivel Oberst-Vochtmaister szolgálatot tesz. Az hajdújok ugyan csak 200. Fölséged parancsolni méltóztassék iránta. Nemkülömben Fervil regimentinek majd minden tiszti búcsúzik; rész szerint fogyatkozásit, és rész szerint Monsieur De Spinion kemény commandóját vetik okúl; hihető, excessusit nem engedi, s a nélkül nem élhetnek. Van még azon regimentnek egész kész mundérja készszen Jászainál Kassán; ki akarták rendelni, de parancsolatja nélkül Fölségednek nem engedtem, hanem meghadtam: Vipacher revideálja, quid sit summe necessarium? Nem tudom, meg fogja-í Fölséged engedni, hogy azon mundírt megszaggassák? Mert azok egész kész mundírok, az mint hallom; ha szaporodására nézve tartsák-é meg? — Limprecht levelinek értelmét, igenis, méltó kitanúlni: mi volt tanácsa? mert non bene sapit; azért kelletni fog levele Fölségednek. **)

---

*) Gandel Zsigmond Szathmártt volt labancz alezredes, és e vár 1704-iki capitulatiója óta raboskodott Muránybaa, honnét becsületszóra — melyet azonban megszegett — bocsáták vala el.

**) Hiányzik.

Csajági számodásárúl, írja Dániel Úr: informálta Fölségedet; doceálta: az 10,000 forintbúl többet küldött bé per cambium Újvárban 9300 forintnál, s más módon 50 frttal maradt csak adós.

Az kardrúl mindgyárst ismég írok, ha nem késő; de mi, gondoltam én is azt csak, hogy siettette Fölséged, úgy penig az pántokot egészszen újra kellett volna csinálni, így penig csak odaforrasztja az sújtáskát az csipkék helyett. De gustibus non est disputandum, — azért nagy mester az szakács!

Darvas Uram még nem vádolta előttem Fölségedet, csak kérkedik sok bajával, hogy micsuda nagy diligentiával s munkával tud mindenrúl provideálni. Valóban, óhajtva várjuk ugyan az jó aratást mindnyájon, s csak elláttam, nem halunk meg addig már éhel. De pestis, pestis!... Hej pestis, pestis, — ha te nem volnál! Csak vezetéken hordozom már az lelkemet, — félteni sem győzöm már magamot. Én bizony elszaladok egy felé, ha mind így; de udvarlok előbb Fölségednek, s kívánom is, tanálhassam frissen! Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

10.

Pazdics, 8. Junÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatos tökélletes kötelességemből kívánom az mai vígasztaló Szent-Léleknek súgárló kegyelmét Fölségedre. Ille doceat omnia, quae tendunt ad proprium et Patriae salutem.

Most veszem tegnapi parancsolatját Fölségednek. Igazán bánom, és követem Fölségedet, hogy impatientiáját okozza késedelmem Fölségednek; hitemre, nem kedvemre esik magamnak is: de tegnapelőtt végezvén curámot, Csáki Mihály Uram itt lévén nálom, igen megbetegedett vala étszaka, s persio ütötte vala pestises félelmét, s ha szerencséire Doctor Langh Uram nem érte volna, — ki tudja, mint járt volna!

Azolta sem láttam, de már jobban van. Holnap azért idein megindúlok, s ha lehet, bémegyek udvarlására Fölségednek; ha bé nem érnék is: közel hálok ott az mezőben valahol, — elválik, mint győzik igyekezetemet lovaim! Doctor Uramot is elviszem magammal. Kívánom azért, tanáljam Fölségedet frissen, és magamot Fölséged kegyelmességében, kiben is ajánlom magamot, — maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

11.

(Vay Ádám udvari marschallnak.)

Ajánlom szolgálatomat
Kegyelmednek.

Íme, most útban tanáltam ezen svécus tisztet, az ki torokszakadva mondja, együtt Svéciából az király (XII. Károly) után, Slézián és az német párton által, igyenessen Muránnak. Minthogy penig nekem scrupulusom van benne, hogy miért iktatták az németek oly hát megűl felénk: azért küldtem Kegyelmedhez; szükséges, hogy ő Fölsége parancsolatját vegye Kegyelmed iránta, — addig Máramaroson által ne bocsáttassék. Az examenjére sem volt útban üdűm; ha azért holnap magával viszi is Kegyelmed az Fejedelem után, de talám jobb lesz elhagyni valahol őtet.

Kegyelmednek
(1710. június 17-kén)

szolgája, barátja
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k. írt kelet nélküli czédula, újjak közötti összehajtással, czím nélkül. Mint tartalma és a következő levél bizonyítja, Vay Ádámnak szólt, s Munkács és Unghvár között június 17-kén kelt.)

12.

Lázi hídnál, 18. Junÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap útamban akadt előmben egy Generál-Adjutantja az svéciai királynak, ki is Silesián által Árvára, s onnan Liptóra, Muránra gyütt Svéciából; Muránban, sicut domi, kijelentette magát, s onnan pluramentummal ment Kassára. Bertóti Uram hozzám késértette, s mikor előtanált is: mindgyárst tartózkodás nélkül mondja nagyon, ő honnan gyütt s hová mégyen? Kezdem examinálni passusát miét, — hát még ő haragszik s rivalkodik; megrivasztám én is, — bezzeg lesüté az fülét, és úgy kezde confiteálni, s előada két kis levelkét, Kiowszkinak és Ponyatowszkinak szóllókot; béküldém Vay Uramhoz, — reménlem, előbb lesz Fölségednek híre felőle, mintsem érkezzék ezen levelem. Nem is examinálhattam, hanem azt mondja: oly tábora s készületi van, mint volt, Svéciának. Az németek mindenütt szabadon bocsáták. De talám ez azon tiszt és Generál-Adjutant, az kit ezelőtt mondottak vala, hogy elküldött az király?

Szent-Iváni írja: kiszállott az kézsmárki s lőcsei német az pestis miátt mezőre, az olaszi és várallyai is szekérháton volt s el is indúlt; másfelől írják, Lőcsét említette, az honnan amaz kiszállott. Nem tudom, mit akar? Viard fris leveleit intercipiálták; látom, semmi készületjek. Eszterház Joseph Losonczon van, és Rozsnyón az pestis, — 20 is van egy nap, úgy írják magok.

Az jaraszlai jószágnak arendatiójára ha Keczer Uram s a többi béküldenek (Lengyelországba), — kell Fölséged levelinek lenni Misunához vagy kihez; de hallasztám, s elfelejtettem Fölségedet emlékeztetnem reája.

Reviernek per reductionem ki légyen Óberst-Vochtmaistere? Az többit eligazíthatjuk; szóllottam Kerczellel: elgyüjön Fervillel.

Rétei János hada Hajnal hadnagygyal, Gömör vármegyét praedálja, sarczoltatja, 7 esztendői restans fizetését, mondja,

megveszi; hoc male, de, hogy maga fészkit szaggatja, — erős kurucz hitnek tartja talám! Nem tudom, kinek parancsoljak felőle, Óbesterén kívül? Mert Dánielnek nincs commandója; Antalnak tantum facit, mert messzi tőle; Brigadíros Szent-Péteri, — az is messzi tőle, s igen kopasz commandója, nincs talám jobb, miut ő mégis, de az is messzi van; én ugyan most directe csak az Óbesternek iratok addig.

Ezzel szerencsés utozást, s győzedelmes táborozást, és dücsűsséges hadakozó szerencsét alázatossan kívánok Fölségednek, igaz szívemből, s magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

13.

Fekésházi mezőben, 18. Juny 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Előtanálván az Fölséged kardját, megnéztem; de igen félek rajta, nem fog Fölségednek tetszeni; én mit tanáltam hibásson benne, az kit nem úgy csinált, az mint mondtam, megmutattam Máriási Uramnak: 1-mo, az sújtáskát az élére kellett volna ejteni, hogy egyik az czapán feküdt volna; 2. az kophal-fejeket nem kellett volna, hanem csak az első szárnyait az végeknek; 3. az pántok subdivisiója, — ez az csiszár vétke; ha ott lettem volna, hoc non fuisset. Adjon Isten győzedelmet Fölségednek alatta, — azután ismég corrigáljuk, jobban lesz!

Íme, Bertóti levelét accludálom alázatossan.*) Jó volna Krasznahurkát felszabadítani az bloquáda alúl, kire bárcsak Szent-Péteri Uram, az maga és Rétei János összeszedések és csuportozások praetextussával gyünnének Szendrő táikára addig is, míg Krucsai az másikkal általgyühet, és Ebeczki

*) Ma már nincsen csatolva.

Istvántúl várnának, — reménlem, lehetne valami belőle; kikeresném módját, egy felül Revírt, más felül Ebeczkit bocsátanám neki, — ott igazán secure próbálhat az gyalog, Jászó s maga Krasznahurka árnyékában; mert körül nem fekheti, megtetszik abbúl is: odament az gyalog Jászótúl. Várom azért parancsolatját Fölségednek: ha lehet-é felgyünni Szent-Péterinek? Mert én directe innen nem írhatok Antal Úrnak, nolens turbare organum; de hiszem, talám Fölséged érkezéseig visszamennének. Szent-Péterinek jó praetextussa volna még Gömörben Hajnal és több exactiói büntetése is.

Ma hozák: Tárczárúl Berzeviczihez, s onnan másnap kiment Szepesben az német; de hoc aeget confirmatione. Rozsnyó helyett szeretné talám Krasznahurkát az pestis ellen német uram, s onnan Jászót, — és úgy citadella lesz az kassai végház. Isten nem úgy akarja! Hanem azt akarja, hogy legyek holtig

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

14.

Pazdics, 20. Junÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Krasznahurkára az lisztet oly peremptorie kéri György Úr (Andrássy), hogy, ha nem lesz, — vége lesz! Az puskaport ugyan bévitte Almási. Szepesvárából is ismég gyütt 2 hajdú, ismég terminust vetett elömben Apám (id. Görgey János.) Leffelholcz Harikócz és Markusfalva közé szállott táborban, túl esik Lőcsén, — de ugyan csak megvan Tárczán az postírungja; hanem, azt mondják, minden káprálságbúl 5 lovast küldtek Liptóban, elhiszem: mundírért, recruttákért, etc., ugyan csak azzal is kevessebb most. Köröskényi Palocsa felé menvén, Lublyóra szorúlt nemességnek elhajtatta többet száz lovoknál; meghadtam: az XIII. városi lakos embernek adják vissza, az venalis labanczokét felkótyavetyézzék.

Kucsinnál Nyárai hajdúi közé esett igen az pestis, el is váltak Hantz Jakabék tőlök. Már ott sem subsistálhat az had kenyérbül. Keczer Uram majd 200 embert küldött executióra; az hol pestis nincs, sem vehetnek semmit, azért nemhogy Szerencs táján: de itt sem élhet már; hanem kijövén Szent-Iváni (Eperjesrül,) elindítom az gyalogot Tótszek és Hertnek felé, — arra lavírozzon aratásig. Jászón sem élhet Almási; azalatt megválik, mint segíthetek az két váron.

Engem is kinyomott innen az pestis, éppen most indúlok Sztárához. Elküldtem Patak felé is, ha ott tanálnánk fészket. Már Eperjesen erőssebben van az pestis, mint Kassán.

Gorthold elgyütt: de Marait megváratom véle. Az mint beszélni hallom Paipot, alkalmatlankodni fog odabé (Lengyelországban), ha kit külsőt (magyarországit) szoríthat bent; én ugyan megmondtam mindent neki. Nehezen szenvedi, hogy ürössen járt.

Károli Uram csak maga magának vala cancellárriussa: mert nem adá nekem az írott dispositiókot, — csak memoriter írom az leczkéket. Revier Eperjesre ment, idevárom, beszéllek véle Muránrül, az hová nem tanálok Commendantot,*) hanemha Ebeczki Imrét küldenénk bé pipaszárt csinálni, ha össze nem szidná s oda nem hadná azt is.

Klobusiczki egészszen kiégett Rofnán, csak 1 pajta maradt az faluban, Isten nevében kér Szent-Iványitúl Eperjesrül élést. Igazán, et id quod non habet, auferetur ab eo; addig mondá: semmie sincs, — most sok semmi égett oda! De mégis kikaptak ládáiban. Nem hiszem, Szirmai szolgája tanácscsárúl ne gondolkozzék.

Keczer Uram béküld Jaraszlóban, összeáll Misunával, várja Fölséged levelét. Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

*) A volt parancsnok id. Fáy István ekkor tájban hűnyt el. Utódja aztán Tornallyay Ferencz lőn.

15.

Sztáránál, 23. Junÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Nyavolyás menyem Forgácsné Asszonyom megértvén általam Fölségednek Urához mutatott kegyelmességét, s hozzája is, — kapta magát, s azért is, hogy cselédjéről beszélhessen Urával, csak könnyű-szerrel indúlt Munkácsra; elhiszem, nem tudta még ott létit Vaÿ Uramnak: directe ő Kegyelmihez nem küldte előreküldött emberit. Ott mint jára? maga saját kezeírásából megérteni méltóztassék Fölséged.*) És jóllehet Fölséged általam méltóztatott mind denuntiálni s mind papirosra tétetni maga kegyelmességét és parancsolatját, s nem is gondolhatom: mit nem érhetnek? de gondolom, mit nem akarnak? Mindazáltal annál nagyobb maga Fölséged kezeírásával való megerősítése az praescribált modalitásoknak.

Gondolható talám, Baÿ Uram új ratiókot hozott az szállás iránt, és novum cum gratia, kit magyarázat helyett kérnek. Az ládája, fegyvere, micsuda, emlékezetben sem volt. — Kérem alázatossan azért Fölségedet: hadd higyjék el Tiszt Uriamék, semmit sem írtam oda akaratján kívül Fölségednek; de hiszem, ha én vétettem volna, s nem érték: hiszem Fölséged maga kezeírása teszi az parancsolatot. Ebből ugyan látszik, hogy nem lehetetlen, több inconvenientia is ne következzék, hacsak Fölséged újjabb parancsolattal nem solidálja maga kegyelmességét, melyben én is ajánlom magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

*) Lásd közvetlenül e levél után.

16.

(Gr. Forgách Simonné, gr. Bercsényinek.)

Méltóságos Fő-Generális!
Kiváltképen való nagy Uram!

Alázatoson panaszlom Méltóságos Generális Uramnak, mely gyalázatoson jártam már másodszor Munkách várában. Ez elmúlt szerdán innent Szerednyíről Munkách felé indúlván, előreküldtem emberemet, az ki is béjelentett az Plotzmajornak, hogy megyek; az minthogy tartózkodás nélkül bébocsátottak. Félvén az hegyen hintón felmenni, gyalog mentem, hofmesterem és az gyöngyösi tiszttartóm vezettek. Hogy mint az garádicson fel akartam vóna menni: megrivasztott valamely köztiszt, hogy megálljak, és az szolgáim vessík le mindjárást az fegyvert; kin úgy megijedtem, csaknem lábamrúl leestem, és úgy avval az bestelen szígyennel felbocsátottak az Úrhoz.*) Mihent az Úrral szemben lettem, tudakoztam ő Kigyelmétől: tudja-í ő Kigyelme, micsoda orderek vagyon az tiszteknek? Azt felelte, nemcsak tudja, de írva is vagyon ő Kigyelmének. Kértem ő Kigyelmét: olvassa meg előttem; melyet megolvasván ő Kigyelme, látom, nincsen parancsolva ő Kigyelmének, hogy az cselédimnek levegyík fegyvereket, annálinkább, hogy engem így bestelenítsenek, sőtinkább magyarán ki van írva: midőn útra mennek, szokott fegyverekkel mehessenek, de itt helben, mint honi cseléd, fegyver nélkül járjanak. Elhitettem magammal, hogy az Felséges Fejedelem maga kegyelmességéből eztet azért cselekedte, hogy ne láttassék engem, úgymint egy dámát, mintegy áristom-formán ott tartatni. Látván penig, hogy ilyen világos orderit ő Felségének már is máskint magyarázzák, — mindjárást el akartam menni; de Uram ő Kigyelme megtartóztatván, arra nézve, hogy Vaÿ Uramnak meg fogja írnya ezen dolgot, remílvín, ő Kigyelme meg fogja orvoslani; a minthogy írt is ő Kigyelmének: de az megorvoslás helyett azon emberünket, az ki az

*) Vaÿ Ádám munkácsi főkapitányt, a fejedelem udvari-maréchalját érti.

czédulát vitte, jól összeszidta, össze etceterázta, kipirongatta, és úgy, mint az Felséges Fejedelem után, felőlemlített Vai Uram;*) azután küldtem Commendans Uramhoz,**) az ordernek páriájával együtt, kírvín ő Kigyelmét: adja értísemre, ezen ordert hogy akarja érteni? De ő Kigyelme azt adta válaszúl, hogy ő Kigyelme az Felséges Fejedelem után fog küldeni és onnít fogja várni az ordernek magyarázatját; az szállást sem engedheti addig, míg az Felséges Fejedelemnek újabb parancsolatja nem gyön.

Látván az tisztek indiscretióját, és hogy ő Felsége ily világos orderit, — melyet, az mint Uram ő Kigyelme mondja, maga Méltóságos Generális Uram (Bercsényi) tött pennára, — nem értik, vagy érteni nem akarják, mintha Méltóságos Generális Uram azt fel nem tehette volna az orderben, ha úgy kellett vóna lenni, az mint ők cselekedtek velem, és úgy akarnának tractálni, mint áristomban lévő dámát; — minthogy tudom, ő Felsége nem kívánja: áristom-formán legyek ottan, elgyöttem onnít.

Alázatoson folyamodom Méltóságos Generális Uramhoz, minthogy maga méltóságos gratiája által lett ezen dolog, és maga méltóságos személye is folytatta: kírem alázatoson, adja értísemre, mitévő legyek? mivel ott bátorságom nem lehet, — kétszer már ott meggyaláztattam. Ő Felsége orderihez állandókípen nem bízhatom, mert azt csak úgy magyarázzák, az mint tiszt uraimík akarják; ez nemcsak níkem bestelensígemre esett, de Méltóságos Generális Uram méltóságának is sírelmére van. Én nem tudok már mit csinálni, mert áristomban ott lenni bizony nem akarok, az értetlen tisztektől is valóban félek, az kik ilyen világos ordert nem tudnak megérteni, és egy orderre más ordert várnak, — hiszem, annak soha vígi nem lesz!

Kírem tovább is alázatoson Méltóságos Generális Uramot, el ne hagyjon; minthogy az maga méltóságos gratiá-

*) Így, — legalább a másolatban, mert az akadémiai irnokok által elkevert eredetit nem tudtam többé feltalálni, és így össze nem hasonlíthattam.

**) Baÿ László ezredes, munkácsi alkapitány.

jában vett bennünköt: azon gratiájához úgy bízunk, mint az édes atyánkihoz. Csaknem megbolondúlok, mert az bú, az rajtam esett gyalázatok, ahhoz az szegénység is keseríti szívemet. Kegyes választ várván, és maradván

Méltóságos Generális Uramnak

Szerednye, 21. Junÿ 1710.

alázatos szolgálója

Gr. Eszterház Ágnes m. k.

(Eredeti, Bercsényi június 23-iki leveléhez csatolva.)

17.

Sztáránál, 24. Junÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Ma veszem alázatossan 18. írott kegyelmes parancsolatját Fölségednek, Urbich históriájával együtt. És noha Fölséged méltóztatik magyarázni írását: válaszszából is Fölségednek alkalmasint értem Urbich írásának értelmét; mindazáltal, mivel már óránkint várom magamhoz Fervilt Krucsaival: nem határozom még meg csekély elmélkedésemet, csak azt jelentem alázatossan Fölségednek, hogy nekem több scrupulust, mint reménséget nyújtanak azon projectatiói Urbiknak, s úgy tetszik, sunt media exquisita ad distrahendam resolutionem Czari, et involvenda negotia. Oblatio pacis supervacanea est, suis vijs jam cognita declaratio pro *domo Austriaca confunderet Czarum* et totum projectum nostrum; *successionis consensus involvit successionem sexus foeminaei*, lege exclusum. De, mindezek felett nagy dolog Fölséged *bémenetele* (Lengyelországba,) ad eum, qui Serenitatem Vestram *non recognoscit? cujus amicitia incerta, fides dubia, potestas restricta, voluntas occasionum casibus subjecta,* et status sui idea *domi instabilis et incerta foris fluctuans;* ad quid? nisi ad *deprecandum ipsum et serviendi ipsi pro futuro.* Nec enim velle, nec posse novitates ipsius est potestatis. *Czarum non prius,* quam hunc convenire quis svaderet? Azt messzinek hittük, s ezért távozni s magát exponálni nagy munka; experiálni mindazáltal oly móddal, hogy el is múlhassék, talám

nem ártana: de arra is legszükségessebbnek ítélném megvárni Frait, minthogy sokat szóllott Augustussal: többet tanúlhatunk mi Frainak relatiójából; megírtam már, hogy kijöjön.

Az mi azért már az Fölséged Urbiknak adott válaszszát illeti, engedelméből Fölségednek írhatom: talám az ő geniussát az ellenkező consideratiókkal összevetve, *nem kellenik oly világos választ tenni neki* és ad particularem discussionem projecti menni, — hanem *in suspenso tartván elméit*, dícsírni igyekezetit, az mennyire jónkra fárosztja elméit; de mivel minden függ az jó alkalmatosságtúl, melyben lehessen negotiálni: azért igyekezzék csak mindeneknek előtte azon, hogy az *armistitium és tractatus instituáltassék, — az adhat mind ezen, s mind más dolgokhoz alkalmatosságot,* s az nyithatná meg Fölségednek *mind az czárral s mind Augustussal való váloszollásra* (az útat.) De, a particularitatibus in hac materia, Fölséges Uram, bizony, úgy ítílem, csak praescindálni kellene: mert úgy sincs neki pro voto Fölséged válaszsza; az mire penig Fölséged deriválni akarná elméit *Augustusnak, abban nem mer belímerülni. Ez ereihez nem bízik, az czár eszihez nem fér.* Augustus tapogatva lopni akarja az czár árnyékában az szerencsét, az czár penig sütve várja az galambot, et propriam exposuit fortunam velo.

Mindezeket azért, Fölséges Uram, csak azzal concludálom, hogy én ezen leveleket el nem küldöm, míg újjabb parancsolatját nem veszem Fölségednek. Nagy okot ád nekem arra csak ezen acclusa is, *) kit már gazeta-formában bocsáttak az világra, s az mint nyomozhatom, Eperjesről költ, hihető, ott adta ki Urbik; és már publicum obtinuit vocem: Fölséged kész *fönthadni Magyarországon, csak talis-qualis securitássa lehessen, ha szintín excludáltatik is az békessígbül személye* Fölségednek. Így veszik értelmét Fölséged declaratióinak.

Marait már elküldöttem, s Engelmairt is véle Munkácsra, az borok kóstolására: de mivel most Naümantúl semmi írása, s az meleg idő sem engedi, — nem meri megindítani előbb az borokot, mintsem váloszsza gyűjön Naümantúl, kit

*) Lásd a levél végén, — ha ugyan azonos!

bizonyosnak tart most is Gorthold, és azért maga által küldöm bé azon borok alkuja dispositióit, cum suis designationibus.

Paip rettenetes kínomra van rajtam; csak nem szégyenli az sírást és maga desperatióját: mert 18,000 frtja van ittkin, s ha semmit bé nem vihet, — bankérolni kell neki. Én sem segéthetek rajta az 6000 frttal máskint, hanem az Rosnál való pénzzel, s azt nem akarja. Fölségednél 12,000 frttal bíztatom az szürettel; de ha lehetett volna csak mit is vetni neki, mert bajt s galibát fog szerezhetni, *az Bocsa* (így) *pedig csak* in statu quo van most is.

Potoczki tegnap nálom vala, sok lengyel hírt hozott: mint verték muszkát Rígánál; mint van támodás, s vágják már is az szászt; mint gyün Stanislaus, etc. De mindazok közt csaknem elhitette magával: mégyen az muszka ki Lengyelországbúl, és látom: bíztatja az svécus tiszteket, kiket maga mellé kíván, mivel nemhogy magokot: de leveleiket sem bocsátja arra Leffelholcz, az pestisre nézve. Eperjestt valóban regnál, s már ki is szállítani hadtam az garnisont.

Revier Uram idegyütt vala Eperjesrűl; beszílli, micsuda jó és helyes dispositióban és reparatiókban is tanálta Eperjest, és hogy (kit leginkább csudált, úgy mondja) mind az város s mind nemesség exaltative contentusok Szent-Ivánival.

Kassárúl mind szökik, s mind hal ki igen az hajdú; már Bárcza körűl járkál az labancz. Csak magokkal is jóltehetetlen Kassa, csak panaszra jó és Jerémiás siralmára.

Rozsnyai németet írják, még alább fog szállani, mert az pestis igen tépi őköt; az szepesirűl újságom nincs. Az hadam még csak markon van széllyel; most verném örömöst távulrúl kepíben alattomban, ha succedálna. Azonban magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, aranymetszetű finom levélpapírra sajátkezűleg írva, részenként chiffrekkel.)

18.

(Urbich bécsi orosz követ levele Golowkín ministerhez.)

Extractus Relationis Nro 98.
vom 18. Junÿ 1710.

Vor 5. Tagen hab ich von dem beygehenden duplicat die Relation sambt beylagen mit einen expressen an Euer Hoch-Gräfflichen Excellentz vorgeschickt; anitzo berichte, dasz endtlich die Antworth von Hoff auf mein Memorial, besage Copia Nro 1, vor 4 Tagen mir ins Hausz geschickt worden, welche zwar etwasz kürtzlich ist, gleichwohl so, dasz man wohl daraus sihet, solche gesetzt seye mehr umb etwas gesagt zu haben, alsz dasz man in sich in weitlaüfigkeit einlaszen und in der That Satisfaction vor mir begehren wolte, sondern vielmehr umb zu verhütten, dasz ich nicht weiter die Satisfaction, welche der Pálffy zugeben hat, urgiren solte, wie sich dan solches hernach in effectu also erwiesen. Ich habe auff das Kaÿserliche Decret nicht schrifftlich repliciren wollen, sondern nur mündtlich bei denen Ministris die Nothurfft dagegen erinnert, und auch wegen desz in der Inscription ausgelassenen Titulis von Geheimbden Rath; worauf man mir geantwortet: es seye aus desz Secretarij Versehen geschehen, und möchte ich es wieder zuruckhgeben, so würde es anders ausgefertiget werden, — welches geschehen soll. Man ist darauf gleich auff die Haubtsache gangen, undt weil in Decreto nichts von des arrestirten Súgó loszlaszung gemeldet worden: hat man von mir noch ein Memorial an der Kayser begehret, mit Versicherung, dasz er darauf alsobald wieder auf freÿen fusz gestelt werden wirdt, wozur ich mich entlich, besage Nro 2. resolvirt, umb den gutten Man aus den arest zu bringen.

Wegen den Ungarischen Frieden selbst hat man mir das wieder repetirt, wasz in meinen vorigen berichtet; nehmlich, dasz der Fürst Rákóczy für sich und seine mit-confoederirte in einen Submission-Schreiben an den Kaÿser einkommen, und um Pardon, sambt restitution ihrer Gütter, Rechte undt Freÿheiten, Geistlichen und Weltlichen bitten,

und dabeÿ sich erklären möchte, demjenigen mit zu accordiren, was bey dem itzigen Raichstag zu Presburg — der in wenig Monathen geendigt werden wirdt, — geschlossen wirdt, wan dasz man die Rákóczische Parteÿ vorher dazu liesse, währe nicht rathsam, weil sie die sachen mehr verihrren wurde; undt hierauf werden alsdan Ihro Kaÿserliche Majestet um die Ruhe wieder zubringen, und im Regard Ihro Czarische Majestet, von Ihren Recht und der Scherffe abstehen, und sie wieder zu Gnaden ahnnehmen. Und dieszes hat mir insonderheit *der Vratislau mit filen* Contestationen und dasz Er derowegen mit Kaÿser auszführlich geredt habe, versichert, und dabeÿ gemeldet, dasz Er der erste seyn wolt, welcher die ihme geschenckte *Forgácsische* Güter, — die Er theils schon in besitz hat, — wieder abtretten wolte, welchen Exempel hernach die andern leicht folgen werden. Der *Cardinal* confirmirt dieszes alles, welcher auch mich versichert, dasz wan die Stadt Eperies erweisen würde, dasz sie ihre Lutherische Kirche und das Schul-Collegium selbst aus ihren Kosten erbauet, nnd vor diesen letzten motibus ihn gehabt hätten, — solche auch ihnen verbleiben, und niemmer weder von Jesuitern, noch andere Catholischen entzogen werden solte.

Wan soliches also gesechehen, und Ihro Kaÿserliche Mayestet den rechten erst der Confoederirten Ungern erkennen würden (woran Ihro Kayserliche Mayestet doch sehr zweifelten), würde sich hernach auch von dem Stillstand reden lassen. Übrigens verspricht man die Amnestie in der punctualität zu halten, dasz in Ewigkeit niemandt, weder grosz, noch klein, die geringste Gefahr nicht zu besorgen hätte; solten auch weder die Cammer, noch das Commissariat, noch der Krigs-Cantzleÿ einigen überlast mehr verursachen, sondern alles, was bey dem Reichstage beschlossen werden wirdt, fest uud unverbrüchlich gehalten werden.

Ich habe dieses auch den Fürsten Rákóczy also berichtet, und wirdt nun bey Ihm stehen, zu resolviren den pardon anzunehmen und sich in Ruhe zu setzen, oder den Krig, wann Er Kräffte dazu hat, fort zu führen. Ich glaube, dass *First Rákóczi dasz letztere tuehen wird, wan saine Czarische Majestet mit Gelt oder Folk assistiren will.*

Bey diesen gegenwertigen disposition wäre ich der Meÿnung: der Fürst solte itzo, und da der Friede mit Frankreich so nahe ist, zu Vermeidung Ihrers totalen Ruins, so gut möglich sich ferglaüchen *mit khaiserlicher Majestet, aber sich in gehaim auf die künftige Czaiten* und auf den *Sterbfall dem Khaiser im noch ferenter* (így) *zu setzen.* Dabey ist doch in soweit noch gut, dass ob man schon keine formale Mediation weder von Ihro Czarischen Maÿestet, noch von Engelland und Holland, — die sie doch vorher gehabt haben, — admittiren will, man implicite die Czarische zuläst, weilen man leiden will, dasz ich mit dem Fürsten correspondire und von Seiner Durchlaucht dasz Schreiben an dem Kayser empfange, und solches überreiche; den effect kan man diesen daraus haben, dasz *Czarische Majestet* nachmals unangefragt *die Garantie öffentlich declariren khinnen.*

Bercsényi jegyzése:

N. B. Ebben az mi clavisálva van: ő is clavisálva írta az maga clavessivel az küldött írásában.

Kívül: *Golowkinnak írott, Urbich által.*

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, Bercsényi kezével — részenként titkos jegyekkel — írva.)

19.

Sztáránál, 24. Junÿ 1710.

Fölséges Uram!

Már elvégezésekor alázatos levelemnek veszem 22. írott újjabb levelit Fölségednek. Az Tiszántúl való hadak, magam is azt hiszem, elérkeznek akkorra, az mikorra Szent-Péteri Uram valamennyire összeveheti maga és Rétei János hadát, az mint hallom azoknak elszéllyedéseket; azalatt megválik, hol lesz az krasznahurkai bloquáda? mely már is nem oly mérges, és már az munitiót bévitték, s az élést is most viszik, s az mint levelemben is emlétettem: indúlófélben volt Viard, hogy az pestis miátt alább szálljon. Talám Szécséntül is azért mentek oda, vagy más okbúl gyülnek, mert Revier Uram azt mondotta: Illert késértő embere azt hozta, az ellenség Egret

emlegeti mindeneknekelűtte, — de talám nem Haister hírive beszélnek!

Eszterház Dániel Uram nekem nem írt azólta; az minapi Fölséged parancsolatját ugyan már megírtam ő Kegyelmének, az városi dologban.

Az mi az városi bírák büntetését illeti: igaz dolog, causa sequitur forum rei, — de, li res néha pro reo accipitur, néha pro ipsa re patrata, et vel maxime in casibus rem publicam respicientibus. Az mint is in casibus prohibitionum publicarum et birságiorum inobedientiae etiam in ipso gremio Comitatus, non in foro Dominali: sed immediate per Vice-Comites et Judlium judicantur aut puniuntur, non obstante jurisdictione Dominorum Terrestrium. Nemkülömben való usussa van az országnak abban, midőn az hegyi- vagy más tolvajok hírit bé nem viszik: nem impensiót, hanem simplex büntetést tészen az vice-ispány. In casibus hostilibus penig, az hadi tiszteknek, kapitányoknak, kit nem commendantoknak hívunk, járnak currensei, s consequenter: minthogy rem respicit militarem, — jus respicit militare, et non forense aut impensionale Domini Terrestris; aliud de particulari et privato jure aut causa juris censendum, et aliud de casibus vel militarem, vel publicam quietem respicientibus.

Ehhez képest, ítíletem szerént nem rosszúl cselekedett Eszterház Dániel Uram; szükségesnek is ítélném: pro exemplo venné executióban hadi törvényét, mert máskint rosz példa lehet belőle, hoc admisso: többen keverné magát az káptolom az votivumnál; jobb egyszer szóval, s másszor példával mutatni, hogy nem semmi az hadi törvény is, és tam militem, quam et rem militarem habet judicandam; hiszem, magam is így vitettem minap ugyan illyen dologért az akasztófa alá az bírákot, és adták Miskolcz, Szikszó s a többi az büntető-pénzt.

Tarló csak közel van Varanó és Bártfa között, visszajárna Bártfára az levele, s nem is kívánom bártfai bíró uram correspondentiáját, mert divatja van ott is az pestisnek; megküldtem azonnal neki Fölséged levelit. — Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Éppen most érkeztek Gerhard, Lapsánszki, Radvánszki, Okolocsáni Mihály és Keczer Uraimék, ezen dologban ratificálják írásomot: sőt Gerhard Uram példát mond, hogy nemesember ellen Hont vármegyében ex suspicione collusionis cum Turca, nem az vármegye, hanem Korponán az hadi törvénben revideáltatott dolga, és éppen nec Dominum Terrestrem, nec forense jus respicit casus et res militaris.

(Eredeti, aranyvágatú levélpapírra félíven, negyedrétben s. k. írva.)

20.

Sztáránál, 27. Junÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem 24. költ parancsolatját Fölségednek, melyből Dániel Uram megérkezését s hozott dolgaiból eredett resolutióit Fölségednek értve, egyebet nem írhatok, hanem Istennek szent áldását kívánom szerencsés folyamotjára az jól kezdett dolgoknak.

Az ugyan igenis tagadhatatlan: prima fronte lészen lármája; ha indúlását hallják azon hadaknak az *muszkák: elhiszik az királ jövetelit,* ellenben az *német is hostilitását fogja hinni mind svécusnak, mind töröknek.* Stuka naraz widze! Közönségessen hirdetik itten az muszka hadaknak indúlását, — az minthogy itt az szélekről már mind Jaraszló felé takarodott e napokban, sőt úgy mondják: már Jaraszlótúl is megindúlt volna Janus; de mivel már második levelemet küldtem Fraÿ után: vagy magát, vagy hírit várom óránként. Ha el tanál távozni az muszka: később ér vissza, habár *valami híre futamodjék is azon hadak indúlásának.* Az *kamenyeczi dolgot* ha Fölséged üzente, — talám mindegy az írással. Én megmondom Gortholdnak: írja meg ő is suo nomine. Még tartóztatom Gortholdot az borok miátt, és akarnám Fraÿ ha ittkin érhetné, úgy küldhetném, bizonyossabb lument adván neki suo modo elméire.

Tarló ír nekem: Fölségednek váloszt nem teszen, mert csak az maga levelire való válosznak írja. Fraÿ megtérésit bánja. Azon tisztet, kit Fölséged *megtartóztatott, ki az pala-*

tinus, ki Stanislaus emberinek mondja; mind összejárta itt az átkozott ezeket.

Nekem itt elég bajom az hadak miátt, mert az gyalogság is mind az mezőről s mind az praesidiumokból csak oszlik, ki szökve, s ki betegedve; az lovast penig semmiképpen rakásra venni nem tudják. Most oly hírem gyütt, hogy Viard mind lovassal, gyaloggal Vesztveríshez szállott, s Rima-Szombat felé hírreli útját, — de az éppen Szepesnek czíloz inkább; másként is, mind lovas s mind gyalog az szepesi corpusból van mellette; hanemha ott oszlik meg, másként nem hiszem, Rima-Szombatnak menjen, — hanem inkább gondolkodom arrúl, hogy Eperjeshez az búzák kaszálására igyekező híre foly másfelűl. Kihez accedál, hogy nem írja ugyan az szepesi commendans: de mondják, napot adott az németnek de capitulatione, az mint is tegnap gyütt levelivel két hajdúja hozzám: usque ad 5. futuri mensis — írja, — ha meg nem segéttetem, feladja, s egyszersmind keservessen búcsúzik is, már is magát fiastúl vagy holtnak, vagy rabnak tartván, de nincs élések, s azért meghasonlott az hajdúja. Várom azért Revier Uramot hozzám most, s mindgyárst tétetek egy próbát, mert úgy lopva, lovassal csak, már nem lehet, mert 400 lovas német van azólta prátsoftban úntalan az vár alatt.

Reskőt, az mint jelentettem vala Fölségednek, megarestáltatta vala minap Szent-Iváni, kirűl írtam vala Szent-Ivánínak, hogy obedientiáját ösmértesse meg az regimenthez, és az Lengyelországban felvert faluk iránt tegyen investigatiót: ha ugyan ő volt-i, az mint panaszolják az lengyelek s muszkák? Hajdút penig commandérozva, s nem széltiben legyen szabad magánál tartani. De Szluha György Uram nem várta azt, bé sem engedte vinni Eperjesre Reskőt, hanem elvitte, s azt állítja: ő, s nem más parancsol Reskőnek, mert Fölséged parancsolatja; az szökött hajdúkot is meg elvitte. Én ugyan írtam Szluhának, elhiszem, annyi haszna lesz mint eddig, mert csak szarvat emelnek az szökövényeknek.

Klobusiczki Uram igen váratlanúl vette — látom — Fölséged válaszszát: s még sem szűnik Kapit*) kérni már

*) Kapy-várát s jószágát.

tőlem; qualis tentatio, s a mellett az harminczadok árendája csak abban lévén: terminálтam magam mind azoknak, s mind ő Kegyelmének hozzám; mert csak elhurogatja az assignatariusokot, hogy ő már nem Praeses, s nekem azt írja: Isten megáld, ha felszabadítom; azt írtam: Isten megveri, hogy az Publicumnak igazán szolgálni nem akar! Már, azt mondja, megégtek Rovnán az Oeconomicumnak az actái,*) — ugyan valójában mindenek összeégtek ott, vagy két rakott szekerét kaphatták ki, egészszen összeégett rettenetes hírtelenséggel, egy pajtánál több nem maradt; okát sem tudják az tűznek.

Szabó Mojzsest és Török Istvánt elbocsátottam. Mojzsesnek állott feljebb, s azt tudta: ő csak amúgy kezére veheti azt, az mi mást illet. Három leány után oszlik Bottyán onokái praetensiója. Egyiknek egyedűl Török Istók egész successora már: de Mojzsesnek az anyja még él Komáromban 7 gyermekkel, és így őtet az harmadrésznek csak nyolczadrésze illeti. De mivel semmit sem lehet doceálni: meg kellett engednem, hogy az újvári commendansok hírivel küldhessenek bé Komáromban, az levelek kikérésire; azalatt in concreto ad imputationem futuram alkalmas pénzt s jószágot adatok kezekhez, immaginative, részekhez képpest, hogy de fructibus ne imputáltathassék az özvegy; hanem mivel csak egyik része az háromnak, úgymint Istók van ittkin, kinek sem anyja, sem atyjafia, — az más két mostoha-leányja Bottyánnak, úgymint Tolnainé és Szabó Mátyásné, extra statum Confoederationis Komáromban vannak, s azoknak gyermekeiből sincs több ittkin Mojzsesnél, kit csak maga része s még úgy is holta után anyjának illetne; nem tudom, mikint lehessen azoknak successiójához szóllani, mivel fiscust illetné inkább most. Mivel penig Fölséged atyafinak atyafi részit adni in similibus casibus difficultálni szokta: talám, — ha Fölséged kegyelmessége járúlna, — Quadagninak adhatná Fölséged azon atyafiak jussát, kik Komáromban vadnak; most úgy is oda-

*) Ü. l. csak részben, mert egy jó részök ma is fenn van a kir. kamara levéltárában Budán, a hová Munkácsról vagy Kassáról került volt,

ment Quadagni jó reménséggel az húgomhoz;*) ő ugyan ebben semmit sem tud, s nem is érti, s nem is illenék előbb erről instálni: de én akartam nevével előre járúlnom Fölséged kegyelmességéhez. Ez ugyan, Fölséges Uram, magában nihil facit, mert már ezen atyafiak contentáltattak, úgy, hogy magok részire többet nem várhatnak, az többi most incapaces lévén jurium, nem kereshetik; hanem, hogy illorum jure impetrato ne mortificáltassék most, *instabili tempore juridicorum,* ha penig hallgatásban mégyen: de fructibus percipiendis jövendő vexája ne légyen az húgomnak, azért quaerat Dominus Quadagni jus in illam, hoc est possessionem. Álljon Fölséged kegyelmességében! Én azonban magamot ajánlom Fölséged kegyelmes gratiájában, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel írva.)

21.

Sztáránál, 30. Junÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Forgácsné Asszonyom küldte meg tegnap 26. költ levelét Fölségednek, mintha Ura dolgában irott alázatos levelemre való válaszsza volna Fölségednek; kiben jóllehet Fölséged az iránt semmit sem méltóztatott írnya: értem mindazáltal Károli Uramnak azzal együtt küldött levelébűl, Fölséged méltóztatott ex superabundanti parancsolni, hogy úgy observáltassanak parancsolati Fölségednek, az mint kiadattak nekik punctumokban. Elhiszem azért, már magyarázat-

*) Bottyán tbk ifjú és dúsgazdag özvegyét, gr. Forgách Juliánnát, és a költő Gvadányi József atyját: gr. Guadagni Sándort érti, a ki is az özvegynél kérőül lépett föl, bár hiába, mert ez kezét b. Palocsay Györgynek nyújtá, a szathmári békekötés után, a meddig dicsőemlékű előbbi férjének nevét viseli vala.

ját az punctumoknak tovább keresni nem fogják ottan tiszt uraimék.

Ezen levelibűl Fölségednek szomorúan értem alteratióját; de mivel már indúlása után Fölségednek vettem ugyan tegnap az curír által más parancsolatját Fölségednek, — reménlem jobbúlását, s hiszem is erős hittel: az mely igaz Isten ügyünknek könyörűlő gondviselője, azon Isten kegyelme megtartja Fölségedet minden veszedelemtűl; mert corpus sine anima subsistere nequit.

Látom ezen utulsó levelébűl Fölségednek, hogy az hadak *ott is több okot keresnek az széllyedísre, mint az ellensígre.* Nagy galiba ugyanis az pestis mindenütt; mert most érkezék hozzám Ebeczki Revierrel: csak lehetetlen csuportoztatni az hadat, mert széltfogott ismég az pestis Kassa vidíkin, már Jászóban is béhatott; Szalainak is pestisben van cselédje, s most holt meg Fekete Lászlónak, Trencséninek s több tiszteknek cselédjek. Csak széltmegyen az hegyeknek. Még magam is, úgy látom, velem hordom az pestist, mert már innen is kinyom; már se sütűm, se istrázsám, mert az palotásim inficiáltattak, már 3 ment el az istrázsámrúl, az sátor elől vitték el. Jó lélekkel írom, Fölséges Uram: irtózom még szóllani is emberrel; csak Terebesen több már 500-nál több holt már csak az unghvári jószágban ezer embernél. Légyen Isten akaratja!

Kassán igen dicsírik Nyárai vigilantiáját és az olasz doctor curáját; már 37 desperatus pestisest gyógyított, és praeservativája széltiben használ; *de az Bocsa manet in statu quo.*

Andrási György Uram levele jó stilussal van, az szüksége is kissebb, mert már egészszen Vesztveríshez szállott Viard, csak valami gyalog maradt Rozsnyón az czinterembeu. Az élést is bévitték Krasznahurkára; az most nem oly féltő: de Szepesvára feladásárúl, ha usque ad 5. futuri élést nem küldök, utulsó válét írt már az commendans apám, — azért ma várom még ide Szent-Iványit és Reviert, expediálom miníl jobban lehet, mert máskínt már nem lehet. Szent-Péteri és Rétei János késűn lesznek annyira, hogy tehessünk vélek valamit, mert az is, elhiszem, ha felgyün, itt is gyűlve oszlik,

s oszolva gyűl; mindazáltal Ebeczkit odaküldöm közikben, — várhassa készszen az gyalogot, ha Szepestől megtér.

Az Dunántúl való készület régen nem új hír már, et vetustate jam perdidit fidem: azért lehet még jobb kimenetele. Az altereria-lovakot küldöm mingyárst, szekerekkel is, készen is.

Az negotiatiók folytatásában nem praesummáltam volna Fölségednek rescribálnom, ha Fölséged positive nem parancsolta volna csekély gondolkodásimot megírnya. Mert függőben való tartása azoknak quae a resolutione dependent, igenis, akadékja: de in intricatis negotijs hertelen kimutatni embernek kéretlen árúját, — ócsó vásár szokta követni. Ójjon Isten mindazáltal, hogy vítassam, — expediáltatom mindgyárst, parancsolatja szerént Fölségednek. Az subscriptió nélkül mégyen el; talám reáösmér az clavessére.

Fölséges Uram, igazán írom, alázatossan s jó kedvvel veszem Fölséged oktatását: de, hogy az negotiatorok universalis panaszszában tudjam magamot corrigálnom, alázatossan venném példáját fogyatkozásimnak; mert megexaminálván magamot, egész universalis negotiatióm Brennerrel volt, s az is csak az cambiumrúl, kit megértett, midőn az pénzt felvette: de én nem akartam érteni azt, hogy többet küldjek. Máskínt semmi sem occurrált véle, az muszkák és kioviai palatinus dolgán kívül, — azt meg lehetett érteni, az accludált pároknak remonstratióját.

Clementnek írtam, hogy accludálom Brunix levelit: lássa, mint conveniál azelőtti ajánlásokkal! Vetésinek (írtam,) hogy megtérjen, s éppen nem tudom, mit lehetett érteni, vagy nem érteni? hanem az Dess Alleurs projectuma, kit Rádai Uram csinált. Jablonszkinak Rádai Uram concipiált egy levelet azt nem is olvashatta. Eddig volt negotiatióm.

Talaba levelében csudállom, hogy meg nem tompúlt az pennája; de azt nem tudom, hogy az én levelemrúl sem ő maga, se Misuna, csak emlékezetet sem tesznek, — talám elvesztette Dobrowolszki. Parancsolja Fölséged continuálni az mint felvettük, de Misuna azt írja Fölségednek: iste homo est in forti protectione; hoc significat: ő *meg nem foghatja*. Ha elsőbb levelemet nem vette, most reiterálom akkori íráso-

mot: de ha vette s akkor postponálta s most is, — én nem tudom, tovább mit fog Fölséged iránta parancsolni?

Éppen most hozák reportumát: ismét 12 franczia szökött Revier regimentibűl, tegnap étszaka 32 abbúl és Hantcz Jakabébúl, kikre Boronkai Uram maga ment vala: de formaliter opponálván magokot, meglőttek az emberiben; most is fellázítva persequálja őköt az Krajnya. Hantcz Jakab mondja: híre bódította őköt az reductiónak; maga Hantcz Jakab azt mondja: der Fürst muesz mir main Stuck Brot geeben! Ő nem bánná, ha Fervil nevét viselje is az regiment, — csak ő lenne Óbestere, mert De Spinion úgy sem fog szolgálhatni gyalog,*) ha más regimentit is, ut in exemplo Andrási, s ha commendant is. Azért csak Fervil Uram érkeznék, már annak módját tanálnánk; de még Krucsai Uram is csak tegnapelőtt érkezett, — azért sem lehetett volna Urbik levelét eddig leiratnom.

Marai Engelmairral megjárták Munkácsot, és 150 hordó bort eljegyzettek és pecsételtek, az mint Körösi és Otlik Uraimék írják, 40 talléron hordaját, de az harminczad és Homonnáig való vecturával; ezeket kitudva, 35 tallérnál nem esik feljebb, s még úgy sem, s még azt is difficultálja, — mert kóstolót is hozott Keczer Uramhoz Marai, — hogy ne csudálja, feljebb nem vehette. Nem tudván penig Neumanni most szándékozik-í, úgy, mint Gorthold mondta, venni annyi bort? azért Marai írt bé de stylo jam practicato, és Marai pöcsétje alatt maradnak az borok, azután az elvitelirűl Homonnáig provideálunk Keczer Urammal szekerekrűl, az harminczadrúl is committálok, ki is csak 900 frtot teszen, magyart.

Teszen penig az ára 40 tallérával 150 hordónak 6000 tallért; ezekbűl 19 hordóval destinált Fölséged, és így marad pénzre való 131, melynek az ára tészen 5240 tallért. Ebbűl már Fölséged kinek mit fog parancsolni megfizetni? elvárom specifice, és azt is: kinek mit kell és mi formában írnya, és mit kitűl, és micsuda quietantiával doceálni? Mert tudom, hogy emlegette Fölséged Jablonszkinak 1000 tallért, s

*) Jelentékeny megsebesülése miatt.

más rendbélit ugyan Jablonszkinak 1220 tallért, s még valahová is két vagy háromszáz tallért, — és így nem tudok elindúlnom benne; elgyühet penig még Fölséged parancsolatja addig, míg Varsavárúl, az hová már Gortholdot expediálnám, ha szükségképpen Frait nem várnám; mégis, cum lumine, ha nem cum instructione is bocsátanám.

Sennyei Uram pro tertia rendeltette az gyűlést, itt nem messze. Már Labsánszki Uram tett Fölségednek relatiót: de az collectához senki sem nyúl, ha Fölséged nem parancsol exactorokot, mert az vármegyék directe az assignata militia hogy szedje, úgy akarják, s azt mondja Lapsánszky Uram: másnak kezéhez adni sem akarják. — Ezzel Fölséged kegyelmességébe ajánlom alázatossan magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, aranymetszetű levélpapírra s. k. írva, helyenként titkos jegyekkel.)

22.

Fölséges Uram!

Szóllék most kicsint Gosztonival; minden *extremitás, kalastromba való menése az Fejedelemasszonynak, etc. És maga is csak ezer tallért emleget, Mendzikónak odajövetelire nézve; kirül méltó consideratiója. Lehetne talám úgy küldeni Misunának,* hogy ne beszéllene felőle, hanem *adná quasi kölcsön.* Gosztoni javallaná ott kölcsön kérni; így talám esset remedium utriusque.

Ha az Keczer lublíni cambiumja nem tetszik Fölségednek, és nekem parancsolja Fölséged: azon leszek, megszerezzem; máskínt is, Keczer azt mondja: Fölséged parancsolatjából revocálta az lublíni cambiumját Bremernek; az meg nem indúlhat a nélkül. Ezek iránt Gosztoni meghozhatná az váloszt.

Ittem, Jablonszkinak Clement adósságit és kinek menynyit kell Marai cambiumja által megküldeni? és énnekem

kell-í, kinek s mit írnya? arrúl én bizony nem recoligálom jól magamot, azért Fölséged parancsolatját alázatossan várom. És maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy negyedívre, nyolczadrétben, sajátkezűleg, részben titkos jegyekkel irott levélke, melyen az újjak közötti hullámos összehajtás nyomai még jól látszanak. Datuma hiányzik, tartalmából azonban az gyanítható, hogy július elején kelt.)

23.

Sztáránál, 7. July 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Puszta-Szegrűl 3. praesentis költ parancsolatját Fölségednek alázatossan vettem; örömmel értem szerencsés érkezését Fölségednek, s kívánom szívessen Fölséged jó szándékinak szerencsés folyását, mely Hidvéghez igyekező elméit is megbódíthatja az ellenségnek.

Én is elindítám az hadakot Szepesvárának utúlsó próbájára: de mivel az újjobban vetett sáncza az vaktában való próbának akadályja, nem lehetett gyalog nélkűl reménség, és azért Szent-Iványit kihívattam (Eperjesről) az gyaloggal az tábor felé, s úgy mindössze ezerig való gyalogot, válogatva, ismét Szent-Iváni indított vissza, s csak maga ment az gyaloggal Eperjes környékéig, magának táborverő hírrel; nyomában ment Ebeczki István, az magam karabílyos, Mikházi s Orosz Pál, vagyis már Barkóczi regimenteiből, circiter 700 vagy valamivel több lóval, az szekereket készszen való éléssel vivén magával, úgy, hogy csak ott egyezzenek, az hol lovakra szedvén az élést, együtt az gyaloggal indúlnak. Ha az lovas Szepsiben mehet: secundálja az gyalog; ha oppositióra tanálnak: praesentálja magát az gyalog az ürös lovassal, és cum securitate csináljon figurát, s azalatt más ódalon az lovas sietve menjen az sáncz mellett az várhoz; ki hogy annál rendessebben observáltathassék: Revier Uram veszi az gyalog

commandót kezire Szent-Iványitúl, ott az hol az lovassal egyeznek, és maga Szent-Iváni megtér Eperjesre. De ma veszem levelét: azúlta annyira terjedt Eperjesen az pestis, hogy ő nem mér bémennyi. Erre talám okot ad az is, hogy minap (az mint maga referálta Szent-Iváni előttem) étszaka egy öreg embert látott egy bástyán istrázsáló hajdú, kit megszólítván, azt mondja az hajdúnak: eredj az Commendanthoz, és mondd meg neki, egy holnap alatt meghal, és ha meg nem jobbítja magát, elkárhozik! Az hajdút nagy réműlés üti, s nem felel; amaz bátorítja: ne félj, menj el! Menti magát az hajdú: nem szabad az istrázsárúl elmenni! Menj el, mert halálnak halálával halsz meg! Feleli az hajdú: nem menek, mert megölnek! Ne félj, mert rosz szót sem hallasz. Megindúl az hajdú puskával, de megszólítja az öreg ember: tedd le az fegyvert, s a nélkűl menj! Arrúl is menti magát az hajdú: de csak nem ereszti az vén ember; támoszd meg — úgy mond — fegyveredet istrázsahelyedre, s menj el magad! Elméne az hajdú, felkölti álmából Szent-Iványit, s megmondja követségit. Megborzad Kokles,*) s azt mondja: eredj csak helyedre, holnap gyűjj ismég előmben! Az hajdú megtér, — már senkit sem tanál az puskájánál. Másnap is vizsgálja Szent-Iváni, s ma is borzad belí, már harmadik heti; nem örömest hinné: de, az mint látom, forog igen elméin, — azért nem is erőltetem az bémenetelre.**)

Nem kis bajom vala az Fiervil és Ditrich regimenteivel, kiknek igen megveszett vala eszek, s noha minap az mellyek elmenésérűl írtam vala Fölségednek, s Boronkai Uram reájok támosztá az oroszságot: éppen Lengyelországból visszahajtották, mert elhitette Boronkai currense vélek, hogy infectusok, azért űzettetnek, — ott is az lengyelek reájok támodtak, és így végre elverték őköt, 5-öt megöltek közűlök, és 124-et fogva hoztak vissza; de ők is hatot öltek meg, és talám 13-at sebesétettek meg az parasztokban. Eo non obstante, tízenhúszan is szöktek mindennap, s ezen expeditióra sem tudtam

*) Szent-Iványi csúfneve; talán ő is, mint Bottyán, félszemű (cocles) avagy bandzsa volt.

**) Jellemző, hogy e babonás phantom hivője, Szent-Iványi János, buzgó protestáns vala!

volna expediálnom őköt: hanem magam adtam 400 frtot Fiervil Uramnak, és úgy küldtem közikben, s az maga neve alatt, mintha ad captandam benevolentiam, kölcsön-formán osztotta közikben, mivel bizonyossan tudja, lesz fizetések, ha megtérnek, — s ezzel lecsendesedve indúlának.

Már nem kis bajom, hol szerezzek csak annyit is, hogy az reductiójokot fizetések alkalmatosságával lehessen jól véghez vinni? Hanem Rácz Mártonnak van az makoviczai dominiumban alkalmas restantiája, mivel Szluha György Reskó commandójának hatalmával, oda se vármegyét, se exactort, se semmit sem admittál; minap is féreverette az harangot, s fegyverrel verette ki az Andrási kapitányját, ki is az hajdúkért ment vala pátensemmel. Most azért Kerczelt és Vipachert küldtem levelemmel oda, s mai Fölséged leveliben való parancsolatjához képpest bátrabban írok neki, s talám anticipálva is hoznak vagy 1000 forintocskát.

De Spinionrúl ugyan csak azt mondják: szolgálni se itt, se sohult nem akar; azért Fiervil Uram fog előbb írnya neki, hogy az reductio alkalmatosságával tudhassuk Hantz Jakabot accomodálni, ha most Isten szerencsét ad az szepesi próbán nekiek.

Ezen próba után igyekezetem az: Szent-Iváni maradjon köztek az gyalogoknak, ott valahol, az hol az infectio engedi. Az alatt míg reducáltatnak, megvizsgáltatom Viardot, ki is az Sajó mellett alá s fel szellőzik, mivel maga írja az mezőrűl Fluk Nyárainak: sem Iller, sem más közűlök nem mehet feljebb, mert senkit közűlök sem egy, sem másfelé nem bocsátanak, s valóban is halnak. De talám a hiával, ha lehetne, jó volna felverni. Azért, már az aratást is Isten béhozván, úgy akarnám, hogy innen indúlva, Revier Uram tenne azokon próbát, s az lovassal Ebeczki alól fordúlna akkor, — talám reáérkezik Szent-Péteri Rétei Jánossal akkorra; és úgy menne osztán útjára Muránhoz az gyalogság.

Bagosi felérkezett, de sok elszökött 200 hajdújában. Almási pestist ír köztök lenni Jászón; már addig csak lavírozni fognak azon az oldalon.

Valóban desperate ír Bertóti Uram Kassárúl; mert már maga sem mér maradni, az hajdú is mód nélkűl szökik

ki, mert irtózik az pestistűl, s factiónak állítja Bertóti Uram. — De bizony, valóban benne vagyok már én is azon factióban, mert minden palotásimot el kellett küldenem, — rendre dőltek az istrázsámon; az cselédim között is csak terjed. Ma megyek egynéhányod magammal — kiljebb-é, vagy beljebb mondjam? — Homonnához. Bizony, én senkivel sem tractálok, s meg is írom mindennek: hacsak nem capitale, ne is írjon.

Janustúl gyütt egy officír levéllel hozzám, minapi lyublyai ménes elhajtása felűl, parancsoljam meg: ne excurráljanak az ő statiójokra az mi hadaink, s adjam vissza az lovakot. Annak is inficiáltatott, ez éjjel talán meg is holt szolgája, muszka-német uramnak. Elbocsátám: igenis, meghagyom, csak ne légyen ott császár népe! Az nemesseket penig inkább repetálnunk kellene tőlök, mivel az németnek az mieinket az 13 városokrúl kit elvittek s kit kiadtak. Az svécus tisztekrűl nem is emlékezik; bocsátanám, ha mehetne s tudna hová? Már örömöst Potoczkihoz csapnák magokot, kirűl minap is írtam vala Fölségednek.

Tegnap valának nálunk Tarló és Potoczki Uraimék és Asszonyomék; mondám Tarló Uramnak: micsuda nagy bocsűllettel vígyáznak az svéciai királyra; de másrúl s kivált *Kamenyeczrűl semmit sem* szóllottam. Kértek, ha lehetne-é békűldeni embereiket? Lehetetlenségnek állítottam. Tarló Uram mondotta: vala nála az litvániai Pod-Cancellarius Miazsek, itt kin volt nála, az ki mondotta: Zembek concredálta magát neki, mondván: *Látjuk, meg nem fog maradhatni az mi királyunk; hanem értsünk egyet, és az királyfiak közül egyikre vessük elménket,* — s ugyan Tarlót is azon dologra persvadeálni igyekezett; avide kívánta volna tudni reménségét az békességnek, kirűl — azt mondta volna Miazsek, — az király is szóllott: *nem bánja, mert ötet el nem felejti a czár.* Vala két héttel ezelőtt Tarló Uramnak *levele az királyától Pomeraniából, kik 24,000-en vártak ordert eleibe menni az svéciai királynak, de az Disalörs munkáját nagy örömmel értették, még az Regirung is.* Úgy látom, úgy kívánná azt Tarló Uram, mint főbb javát hazájának.

Páter Frayrúl mivel azúlta semmit sem érthettem, csak elhiszem, elment maga is póstán, az ki talám nem rosszúl

esett volna, mert már nem hordoz úgyis titkot; csak bizonyos váloszt hozhasson bár már valaha valaki.

Tegnap kiolvasám Klobusiczki Uramot is, és hogy elhitessem, hogy Praeses: Homonnára küldtem sessiókot tartani s nekem reportumot tenni; mert Paip, Hellempach, altereria, Lónyai, Karácson, Alboér, zsidó, török, görög, lengyel, s minden ördögi história nyakamra gyütt, — beküldtem mind Homonnára: per ordinem vegyék elő, s hozzák előmben az dolgokot.

Az collectatió dolgában Fölséged parancsolatja szerint lesz assistentiája az collectatoroknak, csak az pestis engedje. Már Ungh is négyezerre állott; Sennyei Uram Zemlínben az 15,000-et vitte 13,000 frtra, annak hármát az nemesség, többit az szegénség, s visszafordították minapi rendeléseket.

Én, Fölséges Uram, nem késleltetem, se nem avatom azon collectatióhoz magamot: de bár valakit rendeljen Fölséged ollyat, az ki nem fél az pestistől, az kinek legyen az collectatoroktúl informatiója; mert nem javallom, hogy még írások is menjen Fölségedhez: mert csak úgy kell azt tudni, hogy Szécs (Gál-Szécs) s Terebes táján, et per consequens Újhelyen feljűl az Hegyallyán túl Tarczalig, ódalt le Szendrőig úgy elterjedt az pestis, hogy széltgázolja az vetést pásztor nélkűl az marha. Már garami s unghvári marháim nekem is úgy járnak, az ménesemmel az hegyeknek szaladtak. Aratatlan maradnak sokan, mert az oroszt tüzes vassal sem űzhetni le; *) kaszálni gyüttek vala minap, köztök hala meg az kaszálásban egynéhány, — egészszen széltszaladtak. Már Stubics, szegény, talám kigázol, mivel már halva szabású vitték vala ki az várbúl, s mégis kéri az tincturát, — nem hal már meg! De egyedűl még az udvarbíró él minden ispán s gazdáimban Unghvártt.

Az bajossabb: tegnapelőtt Krucsai Uram itt ír az asztalomon, — csak elreszketi magát, s rázni kezdi az hideg; adtunk mindgyárst orvosságot mindent neki, felvette magát s elment Krucsára, azt mondja: ha hal is, inkább otthon hal meg! Azúlta nem tudom, de talám nem pestis. Csak nem ja-

*) A hegyekből a síkra, mezei munkára.

vallom azért, hogy Fölséged az innen menő leveleket kézhez vegye; bár az curírok is ritkán s vígyázva járjanak. Mondá az muszka tiszt: már az Szepességen is igenis van pestis, s azért Leffelholczot is megtartóztatták ott valahol Jablonka táján, s ott tartja az quaranténát.

Az negotiatiórúl nincs mit írnom, Fölséges Uram, mert semmi sem occurrált azúlta. Urbichnak az Fölséged parancsolatja szerint inviáltam az levelet, Zembeknek még nem, mert Fölséged azt parancsolta: ne küldjem, míg újjobban parancsolni Fölséged nem fogja; máskint sem tudom, hová lett Miklós?*) Sok pénz s nagy munka kellenék annak, éppen tova Prussiában utánnamenni az királynak; hiszem, talám Gorthold Varsavárúl igyenes útját, emberét, s váloszszát is szerezheti. — Az borokrúl nincs válosz, az cambiumot is akkorra kell érteni, kirúl ugyan írok előre Jablonszkinak és Clementnek is.

Talabánnak én írtam ex superabundanti és írattam Fiervil Urammal is, s magam parolláját angazsíroltam; elhiszem azért, *ha bonis modis ki tanál gyünni, más parancsolatja nem lesz iránta* Fölségednek, hanem az mint Munkácson parancsolta vala Fölséged: bízvást *assecuráljam*. Én ugyan *nem kívánom portálni ötet, hanem assecuratiómot; más üdüt s okot nem veszek, evictio mala.* (Így.) Hacsak eddig el nem ment, elhiszem, kigyün írásomra; mert quoquomodo jobbnak ítélem lenni kijövetelit.

Íme, alázatossan accludálom Fölségednek Rottenstain levelét.**) Nem tudom Szluha Uram ratióit: de Károli Uram írásibúl úgy látom, az altereriának mind fizetése s mind mundírja dispositióit ingrediálta; innen egyébaránt semmiképpen semmi sem telhetik már, mert sem cassa, sem kaszás. Revier Uram is lamentál, hogy szöknek az altereristák, nem exigálhatják az assignatiókot; az lovak mellől is elszöktek, szekere egy sincs. Elég bajjal tudtam az Egerbe menő altereria-lovakot is elrendeltetnem vele; azt sem tudom bizonyossan, mint mehettek el? De hiszem, azok nem az füvellőn, mint Fölséged

*) Rákóczinak muszka futára.

**) Ma már nincsen csatolva.

parancsolta vala, valának eddig, hanem ki az kassai fortificatió körül, ki penig ide s tova járkált, valamire nekik kellett, mivel falukra szekerezni járni nem mertek az pestistül.

Több írásommal most Fölségednek alkalmatlankodni nem kívánok, errül is alázatossan követem Fölségedet, de ha gyakran írnya nem merek: bővíteni kell egyszeri írásomot. Magamot azonban mind ennyi irtózó halál képivel megkörnyékezettségemben is alázatossan ajánlom Fölséged kegyelmességében, és maradok, míg élek

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, aranyvágású, negyedrétű levélpapirra, két íven, sajátkezüleg írva; a dölt betüs helyek titkos jegyekkel.)

24.

Fölséges Vezérlő-Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Brigadiros Csajághy János Uram felszabadulván, e napokban ide hozzám küldötte maga brigádájabéli quártélymesterét, mellynek alkalmatosságával repraesentálta az maga regimentjének mundír- és fegyverbéli defectussit; melly iránt is mit válaszoltam ő Kegyelmének, és minémű dispositiókat tettem: azokrúl Fölségedet kívántam alázatossan informálnom, — netaláután újabban azon dolgok végett Fölségedet is búsítani találná.

Volt in deposito azon Csajághy Uram regimentjének még az tavalyi mundírjából Kassán bizonyosszámú vég posztaja s egyéb ahhoz való requisitum is, azt ugyanazon brigáda quártélymestere magával elvitte. Hogy penig az mundírung csináltatásában is fogyatkozás ne légyen: lévén helyes praetensiója azon regimentnek Nemes Heves Vármegyénél, az pataki determinatió szerint, hogy tudniillik minden Nemes Vármegyére a mennyi hajdú, ugyanannyi tallér ugyan az mundír csináltatássára vala felvetve. Nemes Heves Vármegye in sortem illius impositae semmit sem administrálván ad cassam regiminis: azt azért most assignáltam. Köpönyegek

és nadrágok iránt penig úgy committáltam Provincialis Commissarius Darvas Ferencz Uramnak: mivel száma nem constálhat. mennyi fog kívántatni? hanem az hajdúságnak collectatiója által naponként szaporodván az regiment, a menynyit Brigadíros Csajághy Uram, ő Kegyelme előtt assentálni (fog), akkor és annyi személyre nadrágoknak és köpönyegeknek való abát adjon erga quietantiam.

Fegyverre való segítsége iránt is úgy disponáltam, minthogy még tavaly adtam az brigáda számára bizonyosszámú puskaaczélyokat, abból is vagyon még Csajághy Uram dispositiója alatt; és mivel tavalyi esztendőben Csajághy Uram az fegyver szerzésére és reparatiójára az brigáda fizetésbéli cassájából erogált: annak refusiójárúl, hogy az szükséges puskacsők megszerzését és fegyver elkészítését continuálhassa jobb alkalmatossággal, committáltam Engelmajer Armaturae Commissariusnak: ha az fegyverpénzből restantiája lészen azon Nemes Vármegyéknél, a mellyekből Csajághy Uram brigádájabéli regimentek exurgálnak, abból assignáljon; exactióját ugyan jobban fogja véghez vihetni ott Csajághy Uram, mint innét Engelmajer sollicitálni.

Brigadéros Perényi Miklós Uram regimentje is applicáltatván Csajághy brigádájához: annak megmustráltatását és fogyatkozásának rendben vételét még ezelőtt parancsoltam vala Provincialis Commissarius Darvas Ferencz Uramnak. kinek is tabbelláját megküldte, s mundírbeli defectussát ad effectivum statum teszi, ex hoc fundamento, hogy azon regimentnek tavaly adtak mundírungot, s meg nem vizsgálta azt: mikor adták ki mundírját? és kinek van jó köpönyegje, dolmánya s nadrágja? Tavaly Augustus felé adták ki az abát, elvonódott Novemberig is elkészítése és kiosztása; most azért újobban parancsoltam: jobb reflexióval revideálja Csajághy, is, és csak annyira adjon Darvas Uram abát, a mennyinek micsoda mundír-defectusa comperiáltatik.

Egri praesidiumbeli fixus tisztek fizetését is sürgette Brigadíros és Commendans Perényi Uram; mivel tavaly az harminczad proventussából exolváltattak: most is az Oeconomicum által az egri sernevelő és malom árendájából fognak

fizettetni, kirűl az Tekintetes Oeconomicum tett is már dispositiót.

Hogy penig Fölségednek holmi interveniáló praetensiókkal ne importunuskodjanak, s arra való alkalmatosságok praescindáltassék, megírtam Csajághy Uramnak: mivel az országnak most semmi impositája nincsen, consequenter az regimenteknek sem lehet designált infallibilis fundusok, — csak úgy segítse mindenben magát és az regimentek szükségeit, a mint és honnét lehet, az ország cassájához pro hic et nunc bizodalmát ne vesse; máskint szűneti nem lenne az sok praetensióknak. Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlván magamot, maradok

Fölségednek

Barkói mezőben,
12. Julÿ 1710.

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Egész íven, ívrétben, csak a befejezés és aláírás sajátkezű. A kir. kamarai levéltárban. Ugyanott megvan még e levélnek Bercsényi kezével javítgatott eredeti fogalmazata is. »Barkónál, 10. Julÿ 1710.« datummal.)

25.

Barkónál, 12. Julÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap vettem alázatossan 7. költ parancsolatját Fölségednek, melyre válaszomot hallasztottam azért, hogy valami jót írhassak Szepesvára felűl, mivel minapi expeditiója után az hadaknak, kihez *sem kedve, sem reménsége Revirnek nem vala, s maga kívánta Ebeczkit.* Alig érték Eperjest: már is feladásának hírire megtértek, és írta Revier is az lehetetlenségét; azalatt Ebeczki maga ment ad recognoscendum, valóságát tudni kívánván, jelt bocsátott, kire jellel feleltek az várbúl, s ott érte az én pirongató levelem is; újra indúltak, és azt írja Revier: lehetetlen, mert spanis rajterekkel rakták körűl magokot, s contrahálta magát az német; hanem vagy

300 gyaloggal próbálnak, mivel az lovas mind sem volt 500, mindenestűl az 3 regimentünkből. Már annak vártam volna hírit, — íme most érkezik. *)

Az gyalogságot hová helyheztethessem? nem tudom, mert igen kevés is magában és fogyasztja is az pestis: mert csak ezen expeditio ideje alatt is több holt meg bennek ötvennél; Eperjesen 35—40 s több is meghal, rettenetessen grassál. Azért írtam vala Reviernek, hogy Szent-Iványival együtt hagyják rendben Eperjest, és retirálják tiszta helyre az gyalogot. Az bagázsiának is köziben esett addig itten Hrabócznál az pestis; csak lehetetlen, Fölséges Uram, hogy valami hadat lehessen itt összevenni. Szalai az óberster felségestűl megholt Buzitán az pestisben, tisztei is jobbára.

Örömöst mennék akár Tisza, akár Duna mellé, mert itt is mindenütt nyomon nyom az pestis. De mind úgy legyen, mint Istennek tetszik!

Térek azért alázatos válaszolásomra, és örvendetes jó progressusit adja Isten Fölséged igyekezetinek, kiben nincs is kétségem.

Antal Úrral megösmertetni magát nagy jó, nagy munka; nekem is most szépen ír az Karácsontúl felvett pénz és aba iránt; in suspenso hagyom az summát Karácson számadásából, de azt írom magának: minek kér engem, ha látom: maga is assignál? S ha már ő »Fő,« — örömöst tudnám, írja meg nekem: én már mi vagyok? **) Et non imputavit ipsis pro peccato.

Van bizony énrajtam Dániel nélkűl is elég executio; azok is itt kassai magazinumot emísztik, mert innen kellenék succurrálnunk. Csajágit miért mondja? hanem hogy mondani szokta; íme Antal mit írt felőle, kit mindgyárst reprobáltam, ut apparet ex annexo. ***)

Az losonczi németen, igenis, jó volna próbálni, és ha-

*) Itt, a lap szélén melléklési jegy látható: de melléklet ma már nincs.

**) Eszterházy ugyanis szereti vala magát »Fő-Generális-«nak czimeztetni, a mi — Generalissimus értelemben — csak Bercsényit illette meg.

***) Lásd a jelen levél után.

souló volna az rozsnyain is, de nincs kivel; mert az gyalogságot nincs kinek vezetni. igen elvesztette Revier mostani kedvét; *máskint is, csak tudja mikint kelleníc: de az hadat kezire venni nem akarja, mert nem bízik hozzá.* Még ugyan megpróbálom egyszer.

Szent-Péterinek még válaszszát nem vettem; ugyan csak már jobb lesz Szendrő táján corpust ütniök mind az mi kitelik, akár Losoncznak, akár Rozsnyónak fordúlhat. Örömöst kormányoznám Antal Urat is, ha az vitorlya nem hordozná hajóját.

Az kék posztót Fölséged nem parancsolta vala elküldeni, hanem Kassán hagyni, és felszabatni benne, az mint fel is szabtak százig valót, s mindgyárt tegnap — így értve parancsolatját Fölségednek — elküldtem magát Beniczkit; 100 vég kék posztót viszen magával Egerbe, s onnan abát hoz vissza más szükségre.

Az egri seregeknek Dániel Uram Fölséged parancsolatjából mondja otthon léteket; praetensiójok csak semmi. Szabó Jánosnak, Forgács szolgájafélinek van exulans assignatiója: de csak kenyér, hús; hihető, több is kellene szegénnek. Régen nálam nem volt, — lesz gondom reája.

Az mely marha-adósság megfizetését parancsolja Fölséged, igenis, meg kell lenni: de az Tiszántúl kell assignálnom az marhát; szépen kérem Eötvös Uramot, — talám, ha restantiát nem agnoscálnak is, nem fogják bánni azt az keveset.

Beleznai iránt valamint Fölséged parancsolt Károli Uram levelére való írása által, már ezelőtt éppen úgy cselekedtem vala, s eddig el is ment; mert nekem nincs bizony egyéb, hanem csak correctiója Beleznainak előttem, s mihelt szépen kért, — mindgyárst elbocsáttattam.

Az Commissariatus fizetését Ugocsából maga Generális-Commissarius Uram vette fel marhájúl, s mindgyárst remittálom is ő Kegyelmihez; de, hacsak szót ad s nem pénzt nekik: recurrálni fognak az quaerellák.

De Spinion ismét máskint resolválta magát; reménsége lévén maga gyógyúlásához, meg akar maradni az szolgálatban, hanem valami pénzt kell assignáltatnom neki; és így

megint több galibánk lesz az reductióval; hanem Fiervil Uramnak ott járna elméje: minthogy sem kettő, és csak az sok Under-Officír sem engedi az reductiót, mert azok ismét gregariussá nem lehetnek, inkább csak maradnának ad finem campaniae, és az tiszteket, kit elbocsátani, kik nem maradnak, és valami pénzzel csak quietálni őköt, az többit tudniillik. Az minthogy az makoviczai dominiumban feles restantia lévén, és Szluha Reskó ereivel se exactort, se semmit nem admittált: magát küldtem Kerczelt oda, keménkébben írtam Szluhának, — talám vagy 2000 frtot csíphet rajta, azzal megcsendesétenénk őköt, s úgy lehetne Muránhoz igazítanom Reviert, ha akarna; más módunk nincs benne, mert az Bocsa csak bocsa in statu quo. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Recognoscáltam magamot, hogy már cessált Antal Úr főcommandója. — azért csak fennhagyok írásomon.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., egy tétele titkos jegyekkel.)

26.

Extractus responsoriarum Illustrissimo Domino Generali-Marchallo (Antonio) Esterház datarum.

Csajági János Uram, hogy az Eger vizéhez contrahálja hajdúságát, nem approbálhatom; mert ő Fölsége positive azt parancsolta: Szólnokhoz menjen s ott gyűjtse regimentjét, nem lehet ő Fölsége kegyelmes dispositióját immutálnom; onnét, csak öszvegyűjtse hadát, oda fordúlhat, az hová szükséges lészen.

Bori Gábor Uram commendantságra való instellatióját, most utóbbi levelemhez képest (kire már válaszát vettem Méltóságos Generális Esterház Dániel Uramnak) gondolatomban sem volt, nem is az lévén ő Fölsége kegyelmes intentiója; hanem mivel első informatiójának alkalmatosságával nem repraesentáltatott úgy az dolog ő Fölsége előtt, az mint vala

elvégezve, méltóztatta volt ő Fölsége commendansnak Bori Uramot denominálni. — én is úgy írtam Méltóságos Generális Esterház Dániel Uramnak annak véghezvitelérűl akkor, s instructionalis punctumokat committáltam vala csinálni és kezemhez küldeni. Minekutánna penig azon punctumokat megküldötték ő Fölséginek: magok közt csináltak ő Kegyelmek; abból teljesb s világosb informatiót vévén ő Fölsége, — kiben e diametro különböző végezések lett, mintsem az Fölséges Fejedelem első repraesentatiónak alkalmatosságával volt vala — azon punctumokat jónak látván, kegyelmessen placidálni méltóztatott; ahhozképpest megírtam akkor mindgyárst nevezett Méltóságos Generális Uramnak, hogy in eo statu maradjon dolgok, az mint magok közt elvégezték. Nem tudom azért, honnét magyarázhatja azon commissiómat Méltóságos Generális Esterház Dániel Uram, hogy commandansságra instellálni kelletett volna Bori Uramot?

Bánom, megvallom, nemcsak azt, hogy az instellatiót véghez vinni praetendálta ő Kegyelme: de jobban azt, hogy ő Fölségit szükségtelenűl búsította ő Kegyelme, annak véghez nem menetele declaratiójával; mert azt fogja az Fölséges Fejedelem ítélni: ő Fölsége parancsolatja s kegyelmes intentiója ellen, az én dispositiómból követte ő Kegyelme. És így sem arrúl, sem egyebekrűl nem szükséges dispositiómat adnom Méltóságos Generális Esterház Dániel Uramnak, mivel máskint is az egri commendóhoz semmi relatiója ő Kegyelmének nem lévén, eddigvaló particularis dolgok is csak accidentaliter committáltattak ő Kegyelmének, mivel oda transferálván lakását, némelly occurrált dolgok rendbenvétele bízattatott vala ő Kegyelmére, de az commandó iránt nem.

(Bercsényi kezével készűlt kivonat, a megelőző levélhez csatolva.)

27.

Barkó, 12. Julÿ 1710.

Fölséges Uram!

Jóllehet más alázatos levelemmel is udvarlok Fölségednek: de az negotiatiók dolgát jobbnak ítílem más írásimmal nem confundálnom; azért a modo inposterum külön írásban

teszem azokat, és noha most újság nem occurrál kilsű levelekből, mivel már az passusok elrekedtek, és Kálnási írja, hogy 40 ember is meghal Munkácson egy nap s azért nem bocsátnak senkit, s az póstamester inficiáltatott, s az mely leveleimet küldtem is, nem hiszem, újjobban meg ne térjenek, minthogy Gosztoni sem mehetett bé:*) mindazáltal alázatossan kell jelentenem Fölségednek, hogy most is itt van még nálom Zembeknek szólló Fölséged levele, együtt az inclusával; és mivel Fiervill Uram Urbik levelén napokot töltve, megfordította:**) látom ugyan, nem sok van az Zembeknek írott leveliben egyéb consideratióra való, hanem az *austriai háztúl való el nem szakadásunk;* de mivel mind Dis Aleurs projectuma La Mertűl kivitetett, s August látta, azt Fray confirmálta, Fölséged penig *confirmálván,* Zembeknek *Urbik írását* Fiervil Uram is javallotta: el ne küldjem újjabb parancsolatja nélkűl Fölségednek, mert habár nem is Urbik levele, *csak* Fölséged *ne authenticálná;* egyébaránt per expressum parancsolja Fölséged: el ne küldjem, míg nem parancsol iránta Fölséged. Mert van ugyan váloszom Urbik iránt írt opiniómra: de nem extendálhatom talám erre is várom azért ez iránt parancsolatját Fölségednek.

Urbik levelét is visszahozta Gosztoni, mert — az mint írám — Skólya felé nem mehetvén, erre próbálja ha mehet, s elviszi azt magával. Mondja Gosztoni: Fray még is Jaraszlóban vagyon, és hogy Clement is odaérkezett volna, s Talaba is ki készűl már; de mivel Prényi Uramtúl — mondja — értette ezeket: azért, elhiszem, tudva van Fölségednél. Én csak azt kérdem: ha kigyünnek, mitevő legyek, kivált az két utulsóval?

Tarló Uram vala nálom két-három ízben is, beszélt azon dologrúl, kirűl most Mÿazsek az lithvániai Pod-Cancellarius is szóllott vele, s megvallja: nem egész negativát adott; és mivel consideráltam az *kioviai palatinus occasiójával* történhetett *aversióját a királynak,* ellenben láttam, mindeneknek praeferálta Tarló Uram az békességet: javallottam

*) Lengyelországba, a pestis ellen fölállított zárvonal miatt.

**) Azaz: chiffrekből feloldotta.

neki, hogy azon praetextussal menjen bé *Benderbe;* mert ha August *hírivel menne, nem félhetnünk Janustól; experiálván az czár akaratját az békessígre,* azt, és nem ezt segétené, az mint Munkácson szóllottunk vala errűl Fölségeddel. Kívánta volna azon projectumot, mellyet Dess Alleurs Uram elvitt, kit noha, tudom, már publicumnak tett Janus: de én mégis *secretumot csináltam* Tarló *előtt, pro gratia extractusát elolvastam,* azért, láthassa: *Stanislausra czélozunk.* Mindgyárst küldi is emberét bé, hogy *Stanislaust* impediálja, az *regentia colligatióját az alliatusokkal,* az kinek több van még felinél.

Resolválta magát is az útra, s azért ír Miazseknek, hogy már jobban gondolkodott az dologrúl, és várja az instructiót; addig az czártúl is lesz talám valami hírünk. Kérdezte, mit akar ezekben Fölséged? Mondottam, hogy Fölséged még csak azt parancsolta: szólljak véle, és már megírom Fölségednek. Ha azért menni akar, bocsássuk-é? és ha megvárjuk-é az *czár válaszszát? vagy menjen addig is?* Eleget kért azon: küldhesse emberét, — denegáltam, s nem is jó most ott járni addig, míg *Grudzinski dolga el nem válik.* Fölséged parancsolatját várom azért ebben is.

Gorthold sem siet, sem késik; mihelt kínálom elmenetellel, 3 nap sem látom, — már talám az pestis is ideszorítja; hétfűn akar indúlni, de talám már ennyire kelvén — és most Gosztoni által irok: Fray és Clement kisiessenek, — talám jobb már megváratnom őköt véle, és legalább írhatni általa és bízhatni reá azt, mire vígyázzon? — Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Ereleti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel írva.)

28.

Barkónál, 14. July 1710.

Fölséges Uram!

Nincs mit írnom az hadakrúl Fölségednek, mert Szepesvárát tartja még Apám;*) az élést bé nem vitték. Megtérvén az hadak, ismét küldtem vala ordert, hogy megtért hírekre talám az ellenség is más, vígyázatlanabb statusban lesz, nyomra könnyebben próbáljanak; de Revier Uram Eperjesnél hadta az gyalogot, Ebeczki is a tájon az lovast, s Kassára mentek, Mikházi s Orosz Pál eloszlott, Nagy Jánost visszaküldték, és így ibi est res desperata, — csak visszahozatom az gyalogot, az ki úgy is igen elszökött; ha lehet valami fizetéskível táplálnom az udvari hadat, s parancsolatja szerént Fölségednek felinditom az Hernát mellé, Bagosi és Almásiékkal is egyezve, mert azok sincsenek már ismég mindketten is kétszázon.

Csak az felesígemet rázhatnám le nyakamrúl, magam is Szerencs felí fordúlnik. Istenre hagyom az innenső ódalt, mert látom, már az pestis elveszi communicatiónkot is Lengyelországbúl, — sohult nem bocsátnak bé senkit; még Gosztoni is úgy indúlt, hogy titkos útakon lopódhassék bé Zboró felűl.

Rozsnyótúl azt hozzák: az lengyel elfogyott, de az német nem igen hal; elszállította az német Krasznahurka körűl az falukot. Eperjest és Kassát fenyegeti az közhír, életjek égetésivel.

Szegény Stubics megholt Unghvártt, eddig Rótei György is, mert már gyermeke, felesége s cselédje elhólt, s maga is rosszúl volt. Mind elfélemlettek az tisztek, parancsolnom sem tudok majd kinek. De ezen Isten látogatását Dáviddal csak

*) Idősb Görgey Jánost érti.

békivel kell tűrnünk. Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot. Maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; részben titkos jegyekkel írva.)

29.

Barkónál, 14. July 1710.

Fölséges Uram!

Micsuda levele érkezett Eperjesre Urbiknak, szükségesnek ítéltem késedelem nélkül Fölségednek megküldenem, azért kiváltképpen, hogy ebből Fölséged sinceritását megítélhesse, és mivel Fölségednek is írt, (az mint itt írja,) lehessen Fölségednek combinatiót tenni írásiban.

Ezen levelet így, az mint accludálom,*) sőt ezen copiát küldte Szent-Iváni; nem írja, hogy és kinek gyütt kezéhez? azt látom mindazáltal, hogy Rott Mihály Vice-Ispánnak iratott, és ha az P. S.-ot consideráljuk, valamely oka lehet annak, hogy *Morva szélin titkon kíván szembe lenni velek.* Ez nem igaz útja az mediatiónak! Megírtam Szent-Iváninak: maga gyüjön hozzám az originalis levéllel az, az kinek iratott, és hogy tudósítson, micsuda úton gyütt kezéhez? Az troppai (Troppau) útnál közeljebb útjok lehet — látom — illyen privatusoknak

Én, megvallom, Fölséges Uram, ha ezen levelet előbb láttam volna, még jobban tartózkodtam volna Fölséged levelinek elküldésitől, az Zembeknek írott Fölséged levelét penig annyival is inkább tartóztatom addig, míg újjabb levelét Fölségednek s parancsolatját nem veszem; mert, alázatos engedelmességgel követem Fölségedet, de nagy scrupulusom van abban, hogy Fölséged Zembeknek *confirmálja minden írását Urbiknak,* Fiervil Uram penig azt tartja: más leveliben többet is írhatott Zembeknek Urbik, s okot ad az Fölséged levele azoknak is authenticatiójára, s gondolja, hogy sok dolgai között Fölséged *nem reflectálta magát azelütti projectumokra.*

*) Már már nincs itt.

Nyomoztam azon elűtti projectumát is Urbiknak, mely publicáltatott, s úgy tanúltam ki, hogy még Stranyámban, *midön titok alatt mutatta,* — az thaesest úgy osztogatta maga még ott, s még sem tudhattuk mi meg.

Súgót szegént megfogták; az mint látom, csöndessen szenvedi; kiszabadítja ugyan talám,*) de ha abból *okot akarna keresni,* — nem így kellene neki írnya az dolgokrúl, az mint ír; mert quia *unica spes populi fuit in Mosco, totalem causare potest desperationem.* Talám, Fölséges Uram, jó volna ezt *remonstrálni a czárnak: netalám urát is vízre vigye, s minket elsüllyeszszen.*

Már alig várom Frait és Clementet, csak gyühetnének, s várhatnám én is, — mert csak mindennap hal cselédem; soha tanácsot adni magamnak sem tudok. Isten akaratja légyen! Vagy élek, vagy halok, — mind élek s mind halok

Fölségednek

alázatos hív szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel írva.)

30.

Barkónál, 21. July 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Már egynéhány napja, miólta Fölségednek alázatos levelemmel nem udvarlottam, kinek nem kis oka volt Istennek rajtunk való látogatása: mert majd mindennap fogynak cselédim, de leginkább az belsőbb cselédünk körúl kezdvén, már Palkóm is, pipát töltött s innom adott, — kevés órák alatt oda lett; él-é? hal-é? nem tudom, mert elment. De már mind pohárnok-, csuhadár-, s innyaadóim inficiáltatván: se tálom, se ruhám, s még az ki nagyobb, — pipám sem maradt! Igazsággal írom, Fölséges Uram, annyira consternálódtam vala: nem kívántam levelemet Fölségedhez bocsátanom.

Már két napja, — Istennek szent neve dícsírtessek! —

*) Urbick, a bécsi orosz követ, kinek kíséretében utazott volt Súgó.

nincs betegünk. Nyelem valóban az tincturát és Doctor Langh Uram liktáriumját; az flastrom is mutatta hasznát, mert felfakasztotta némellyeken.*) Már mivel Homonnára is beérkezett s ismég környülvett bennünköt, itt sem maradhatunk; hanem van még Szinnán belől valamely tiszta szugulyája az Krajnyának: oda bévonódom, Istennek hatalmas keze ott talám megoltalmaz; légyen szent akaratja!

Az ellenségrűl nincs mit írnom ollyast, mivel Szepesvárának megvítele után ismét széltoszlott, Viardé-féle visszament az Sajó mellé Vesztveréshez, Berzeviczín s Palocsán megerősétvén postírungjait; hihető, szellőzik, azért terjedt az többi az Szepességen. Viard is helyben van; elhitette magával Andrási György: már őtet megszállják az szepesi munitióval, s azt várja másfelűl Eperjes is magára.

Eperjesnek *rosz szele fúj, Urbik levelire nézve*, kit már közhírré tettek. Szent-Iváni maga is beszélni kívánván velem, s én is vele: Bagosinak parancsoltam bémenni (Eperjesre,) ki úgy minden hajdúját elszöktetvén, 30 maradt, s azzal arattatott magának az Szalai maradék-birodalomban. Az palotásokat ki nem küldte Szent-Iváni, mert *csak mi sem maradt*, de több szökött, mint hólt; mindenestűl is, az Andrásiéval együtt, *négyszáz szolgálatra való* van Eperjesen.

Fervil és Hantcz Jakab regimenteirűl minap írtam alázatossan Fölségednek; azok ugyan kigyüttek, és már az szökéstűl megszűntek az minapi kevés pénzzel; most oda van még az pénzért maga Kerczel Vipacherrel Zboróra; csak azzal érkeznének, eligazítanám Muránhoz.

Csakhogy Kassárúl azt írja most ismét Bertóti Uram, hogy már az *kaput is alig tudja istrázsáltatni, mert igen halnak; most* csak három nap alatt is több holt meg *száz hajdúnál*. Azt meri írnya: könnyen megolvashatni Kassán egy hét alatt az népet.

Az lovas hadakkal, Fölséges Uram, úgy vagyunk, hogy Eperjes körűl alig tudok csak *hatvan jó* lovast tartanom. Lehetetlen leírnom *nyomorúságomot; csak mi katona sem maradt*. Köröskényi, Mikházi magok csak bujdosnak, az hadna-

*) T. i. a pestises gugát, vagyis kelevényt.

gyok s tisztek elhótak, s egy szóval, egészszen inficiáltattak; az kik az szepesi próbára összeverték vala is magokot: cselédjek halála hírire eloszlott, s csak széltiben hal házánál. Istennek nagy ostora rajtok az vakmerőség; bizony, merő bódúlt az ember, mert Terebes és Varanó völgyin omlik az ember, egész Tokajig; megújjúlt mindenütt az városokon is, az hol már megszűnt vala is. Mikházit ismíg kiküldtem, — merő desperate ment el, — ha mit verhet össze, Sáros vármegyében menjen. Ott is már az falukon szélt kezdett venni az pestis.

Ebeczkinek is elholt az cselédjéből Kassán, kikapta az feleségét, s hozta Lazonba. *Annak csak nem vehetem hasznát az hadgyűtésbe;* hanem most az szepesi próbán, megvallom, szívessen igyekezett. Valóban kész volna, ha lehetne, az mint mutatja magát: de már rosszúl volt, ha hamar nem érte volna magát, s irtózik azólta az hadaktúl is.

Rétei György kiheverte. Monokon van Andrási Pál, már annak parancsoltam összevonni azon túlsó két regimentet, de, az mint látom, nem hiszem, *legyen hatszáz élü katona* azon két regimentben, ha mind összegyűlne is. Egyedűl az magam regimentemben van még valamely csuporton; de azokot, megvallom, igen őrzöm, s haszontalan nem kalandoztatom őköt; most ugyan oda valának Szepeshez.

Szent-Péteri levelit is ma vettem; írja, fogja csuportoztatni az hadat, de Rétei Jánosnak nem lehet *kétszáz lovassa,* maga sem sokkal bízik többhöz. Máriási nincs, Deák Ferencz, minthogy nem neki küldtem vala az ordert, — nem is tudtam, hányadán van? — nem acceptálta; de irok már annak is. Azok, úgy látom, meg nem bűzlik *Losoncznál,* noha írtam Antal Úrnak, hogy, ha Szent-Péteri összegyűl: mehet hozzá az is, kit Andrási Pál gyűt Rétei és Szalaibúl; de, csak mit gyűthessenek is össze. Ebeczkit küldöm arra, ha ideje lesz.

Almásirúl írja Bertóti Uram: sok hajdúja meghalván Jászón, maga is megbetegedett, kapta magát, s elment, *kilenczven hajdút* hagyott Jászón az várban, az többit elvitte, s azoknak *sem volt már harmadnapi kenyerek,* s csak nem tud magának segíteni, *csak ordinantiást sem tud tartani,* mert ott is egészszen ellepte az országot az pestis; az ki nem be-

teg, sem hallgatja az szót, mert beül az infectio közé, mint az bódúlt.

Igen protestál Bertóti Uram, hogy 24 *óra alatt körülveheti az ellenség* (Kassát) *nincs hajdúja,* az ki van is, csak beteg *több kitszáznál. Az prófuntházból kiholtak az sütük, úgy az altercristák elirtóztak, valaki az kapun kimehet, csak elszökik.* Ítélje el Fölséged, *micsuda nyomorúság; mikint segíthetem? ki menne — ha volna is — be* praesidiumnak? Hanem most indítottam, minthogy úgy sem lehetnek tiszta helyen, Fervil és Hancz Jakab és Nyárai összevert szökevényjét, Mislihez szállítom, mind is talám lesznek többen *négyszáznál;* míg valami gyünne az Tiszántúl, legyenek ott ad manus. Írtam Vay Uramnak iráutok, mert csak ezekkel nem hiszem, lehessen persvadeálnom Revier Uramnak mennyi *Muránhoz,* az hol valóban sollicitálják az hadat. Még ugyan az palotásokból talám szaporodhatik. Az magam hajdúja van vagy *másfélszáz,* — azokot itt tartám, hogy az farkas meg ne egyen.

Magam, úgy gondolkodom, bémegyek most az homonnai Krajnyán végig az ungváriig, keresek valami lyukat, hogy az tolvajtúl bátrak lehessenek: sánczocskát vettetek valahol, odaszállétom bé az feleségemet, magam túlfordúlok az Tisza mellé, (noha Szerencs, Szikszó, s mind a többi pestises.) Elküldtem már régen kenyeret készéteni; talám Andrási és Szent-Péteri vernek valamit össze, és Istenemre bízván életemet, ott fetrengek köztök, s ezen innenső ódalt csak Isten igazában hagyom.

Antal Úrnak is ma vettem keserves levelét; csak most vette észre magát, hogy Egerben van, s kimaradt az saraglyából.*) Azt írja: *csak megvonná már magát, ha tudná, hol?* Azt írja: nem is tudja, hol légyen Fölséged? Súgót, írja, meggyütt, és az ellenség constitutióit mint hozta, az kibül nem hiszem, Újvárt obsideálja az ellenség; de, az mint Szluha írásából látom, mint helyhezteti magát: *kemény bloquáda lesz az. Ha* Isten Fölséged intentióját secundálja, esze vész abban is. Nagyobb az Isten ereje, az ő fölfualkodottságánál! Ha

*) Hogy t. i. a dunántúli expeditióból kihagyatott.

megverték az németet Flandriában, s igen, — jó az nekünk igen; ha talám későn jő is az idíre, (idénre? időre?) de veszszük annak hasznát az idín is!

Az muszka az szélekről mind elment. Az svéciai gályák Danczkához érkeztek, ki is tett valamely gyalogot Pomerániában, bizonyos támodás is lett Lengyelországban az szászok és muszkák ellen.

Micsuda móddal lehetett Paip dolgát, Hellempachot és az harminczadokot igazításban vétetnem? más alázatos relatiómban bővebben feltétettem, *) hanem azt kell itt megírnom Fölségednek: *disgratiába estem Keczernél,* mert mind csak azt akarta volna: *csak magára hagyjam az harminczadok elocatiójáť,* én penig nem, hanem csak reáhajtottam Klobusiczki Uramot: tartson Homonnán consiliumot mindezekről, vessenek számot Karácsonnal is, Lónyaival is, Helempochal is. Azonban Alboér Mojzses mellé állottak valami görögök, törökök, kérték az harminczadot; köztök, Lónyai, Karácson s több között forogván, felosztották in Consilio: ki kivel alkudjék? Kiment az Praeses falujába, — harmad napra hogy begyün, s reportálja kiki. Keczer Uram maga falujában vagy szállásán csak megalkuszik Alboérrel, praetereálván az Consiliumot, ugyanott csak expediáltatja, 7000 frttal ócsóbban, mintsem mások kérték. Lárma köztök, az Praeses difficultálja, azt *megieszti Keczer, hogy* Fölséged *meg fog haragudni, mert* Alboér, etc. Azonban inserálják az conditiót, hogy ha mi kárt vall: refusióját practendálhassa, ha ellenségtől vallja kárát az harminczadnak; practextus, hogy Alboérnek adósok vagyunk 47,000 frttal, ő béveszi 23,000 frtot adósságában, de assignatiót Karácsonra s másra nem acceptál Alboér, azért adjuk neki 33,000 frtért az harminczadokot, kiért más taval 38,000 frtot adott, s most 40,000 frtot ígér. Hiszem felveszi az pénzt, — vegye fel az Oeconomicum embere, s fizessen le inkább Alboérnek 30,000 frtot (minthogy az póstákra hadták az többit,) mintsem csak 23,000 frtot vegyen ki magának Alboér. Másik az, Alboérnek bátyjától erre nincs hatalma.

Az sok török, görög galibától irtóznunk kell; ha elve-

*) L. alább, 32. sz. a.

szi az ellenség Gyöngyöst vagy Kecskemétet: Constantinápolyban liquidálja kárát; nem lehet azt vasban verni, mint Karácsont, azért, hogy sok defalcatiót praetendált Újvár és szécséni káráért. Ennek az mit akart, annyit vett bé, s még is egészszen kifizette. Magyar úri s főrend kezessei vannak, Lónyai intricatus, vagyonos ember, mégis non plus offerenti: sed minus offerenti et plus petenti et incommodanti detur, — nem capiálhattam; kérdem *Klobusiczkit*: *mi dolog ez?* Azt mondja: *úgy akarja Keczer Uram; megharagszik a Fejedelem!* Üzenék azért magam Keczer Uramnak: illyen inconvenientiákot és difficultásokot látok! *Csak dure azt mondja: elég dolga a Generálisnak a hadakkal, — bár békit hadna az illyennek!* Ő bizony nem cselekeszi, mert ő megalkudt, s böcsülletiben jár. Csak expediálja az Praeses nélkül az vásárokra az zsidók és görögököt, s az arendatoria benn van még. Micsuda dolog? *Súgja nevetve Klobusiczki Uram: ezer tallért adtak neki az zsidók, azt kérik vissza, azért haragszik,* és *minap is Kassán ezer forintot adtak,* azért *egy máriással drágábban alkudta az abát.* Én is bizony affidáltam Praeses Uramot: nem fogja Fölséged neheztelleni, ex voto Consilÿ adja annak, az ki többet ad és securus s kézben van. Et factum est. Tegnap egy levelet beteges ágyából ír az szomszéd falubúl Keczer Uram nekem, hogy azt mondja az Karácson, s úgy hiszi, nekem is van tudtomra, *(hitemre, én nem szóltam vala senkinek,)* hogy neki az zsidók ezer tallért adtak és hogy Kassán 300 aranyat adtak volna, — hazud az illyen, etc. de visszamondatja véle! És hogy volt nála Alboér és már megígérte az 36,000 frtot és elmégyen Fölségedhez, lábaihoz borúl Fölségednek, hogy inkább neki engedje Fölséged! Megválik, akkor mit fog Fölséged parancsolni? mert még azon kívül 15,000 frtot is fog adni az bátyja Fölségednek. És, hogy most szintín arrúl alkuszik vele, hogy az máramarosi sót vegye árendába Fölségedtűl, s készszen viszi az árendát Fölségedhez.

Írtam válaszúl ő Kegyelmének: ki mint mondta s mit mondta? azon ne törje ő Kegyelme magát, mert szokása az világnak az mondta-mondta; de az zsidónak nem kellett volna sírnya Fölségednél, ha annyit bár, — ha többet nem is, — adni akart volna, mint más. Azt látom írásábúl ő Kegyelmé-

nek, azt fogja panaszlani az zsidó: többet adott nekem az Karácson, mint ő Kegyelmének! Az máramarosi sóhoz nincs szóllóm, de nem hiszem, hogy placidálja Fölséged az árendálását; okát is megmondhatom szóval. Mert én azt gondolom, lesz Fölségednek reflexiója arra, hogy azon sónak már deputált helye lévén, alkalmatlanúl esnék, ha Alboér *Belio praetensiójáért számlálná az árendát,* és ha mi kára lenne, bár némettűl is, Stambulban appellálná azt; mi megbokrosított engem Abdur Amán, s a többi.

Azért is szükségképpen kell Fölségednek jelentenem, hogy Alboér az minapi kassai alkunk szerént nem maga, hanem Görögh Pál s mások abájából administrált 47,000 írtért abát, kinek az árát meg kell adni, ha ismég annyi színes abát hoz. Az terminussa elmúlt az másiknak: már van okunk, ha van módunk elvesztésiben végezésinek; ha kihozza és elveszszük, soha nem tudom, hol veszszük az árát, — *bizony, féltem Pápait.* *) Én azért el sem merem vetetnem, ha kihozza is, Fölséged parancsolatja nélkűl.

Az vármegyékre rendelt exactorok közűl egyedűl Kacsándi insinuálta magát, Verebélinek s a többinek hírét sem hallom. Nagy baj most máskint is szedni, s azzal is csak üdű telik, s az mint Zsennyei Uram az második limitatiót most tétette de communi sanctorum, soha bizony ez idín sem szedik ki, ha semmi baj s háború nem érne is bennünköt; másutt sem hallom semmi divatját. Méltóztassék azért Fölséged reflexióval lenni ezekre, hogy mint készre számot nem tarhatni reája még. — Én azonban magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

*) Pápay Gáspár, Rákóczi residense a nándor-fejérvári szerdárnál, ki a török alattvaló Alboér megkárosittatása esetében könnyen ki lett volna téve a szerdár boszújának, a ki előtt Alboérnek tán kezese is vala a magyar hadak szükségére beszolgáltatandó abákért.

P. S. Fölséges Uram! Szúnyogh Gáspár mirűl instál, maga írásából méltóztatik meglátni Fölséged.*) Én nem felelek felőle, Zivecztűl kiljebb is ne fordúljon, de talám potest abesse et adesse sine subjecti corruptione.

(Eredeti, összesen négy félívnyi, negyedrétű, aranymetszetű, finom levélpapírra Bercsényi kezével, közben-közben igen sűrűen chiffre-kkel írva.)

31.

Barkónál, 21. Julÿ 1710.

Fölséges Uram!

Megérkezének Clement és Fraÿ, Talaba odamaradt, kit Szinyavszkiní Asszonyom is affidált vala előszször, azután ismét rémétette boszújában, midőn Prényi Uram Jaraszlóban való járásának okát megtudta: kirűl nékem is mit ír? alázatossan accludálom.**) Talám *habet rectum* in praescripto, mert az történhető dolognak látszik.

Fraÿnak Augustussal 3 óráig való beszédjinek relatiója gen rövid, mert csak az a maximája: kérdezte az király, micsuda projectum az? és kitűl származott? Kire Fraÿ nem tudom-mal felelt, hanem csak conjecturaliter: nyilván az míg maga az királynak személyjérűl — midőn meg nem tért volna Saxoniábúl — való emlékezetnek okából eredett, hihető, Des Alleurs által; mert azt ő jól tudja, hogy az magyarok régen *kívánták s most is kívánják királyjoknak.* Azt szépen *megkösznte az király;* — azután, azzal elbízván magát Fray, egészszen mindeneket kibeszéllett, s megvítatta véle, és ő úgy hiszi, cum contento et bona spe bocsáttá el. — Janus expediálta az curírt, de mivel kétséges érkezése: én Gorthold által duplicátákot küldtem Golovkínnak és Nedeczkinek.

*) Melléklési jegy; ma azonban már hiányzik Bercsényi 1701-ben Lengyelországba szöktetőjének, Budetíni Gróf Szunyogh Gáspárnak ezen levele; hanem egyéb forrásból tudjuk, hogy Szúnyogh Lengyelországban való elvonúlásra kért ekkor engedelmet és útlevelet, addig, míg a németek által lefoglalt budetíni uradalma a magyar fegyverek szerencséjével ismét kezére juthatna vissza.

**) Ma már nincs itt.

Tarló Uram is igen sollicitus, hogy megúnja várni az király az czár válaszszát, *concludál az alliatusokkal.* Örömöst küldené emberét, de paraucsolatja nélkül Fölségednek nem merem. Nem jó volna tudni *arestumát az másiknak.* Kiowszkit Stambulban mondja lenni.

Clementnek relatiója sok importantiából áll, azért most clavisáltatom Pápai clavesseivel és curír által küldöm meg Fölségednek. Essentiája ebből áll: Brunixnak nemcsak *pirongatása: de revocatióját igírték,* és azért küldték vissza, siessen, és az *török ligától tartóztasson affidatiójokkal.* Javallják: solidus ember menjen, az ki hazafia et incorruptibilis, egyik *Hágába, másik Angliába* siessenek és ott continuuskodjanak. *Rablynak*)* 30,000 *tallért igírtek írva, Jablonski által.*

Brenner némely kérdéseket teszen instructiója iránt. Clement nem difficultálja maga rendit: de uterque petit plus et certitudinem sumptuum. Ezer tallérra van, látom, vágyása Brennernek, assecurál Clement: *ezer forinttal szűken éri* be. — Az prussiai király emberét hozta bort venni, s ott teszen le 10,000 frtot. Az király maga szóllott Clementtel, s jó borokot kért.

Én ezekben így gondolkodtam: mivel Marainak nem együtt válaszsza, ezt küldöm az szent-miklósi borokra, és ha magamébúl lehet, de kitöltöm az 10,000 frtra, kívánságára, magától is interesre bor feiben fölveszem az pénzt, mert kínál 3000 frttal ottbenn, és azt is akarja, hogy ő maga szüretni fog, szőllőköt assignáljunk, et hoc faciam Szirmai szőlleibül. És így annyi fundust csináljunk, hogy elég legyen pro semel.

Ehhez disponáltam Gerhard Uramot: ha Fölséged parancsolja, megyen mindgyárst, úgy, hogy (az mint kívánják magok) lenne al incognito *Hágában ad conclusionem praeliminarium,* és azután *admittálják publice.*

Lenne tehát *Brenner* ott, az hová rendeltetett, ez itt *Hágában,* és *Clement futkozna köztök Angliába* s az hová kell, s így correspondenter lennének *Gerhart Brennerrel.*

Az költség is így moderáltathatnék: adnánk azon fundusnak, az kirűl írtam, cambiumját directe, generalibus termi-

*) Angol ministerelnök.

nis *Gerhardnak ezt, mivel jobban meghihetni, és ő adhatna Clementnek*, mikor mi kell. *Brennernek is lehetne* deputálni legalább 1000 frtot havonkint; már van 3-ra assignatiója, azzal indúlna meg, és pro certitudine relegáltatnék erre. Beszéltem én erről *Gerharttal, azt látom, szívessen szól*; azt mondja: mivel Brenner *mindgyárst figurát mutat, több kell*, — de ő bizony megvizsgálja mind magának s mind másnak, quantum satis?

Ezeket ugyan az relatiókkal menő curírom ha érkezik Fölségedhez, megvizsgálván, determinative parancsolhat Fölséged.

Vetésinek is feles írásai gyüttek, mellyeket Fiervil Uram extractisál és clavisál most, mert szükséges reflexióit mondja lenni. Nékem csak azt írja: örömöst gyün, ha pénzi lesz, Lagrant visszavárja, és hogy ígérnek, *de nincs reménsége pénzre.*

Urbiknak is elérkezett az levele, az Fejedelemasszony acclusájában. Igen szükségesnek látta Fiervil Uram franczián írott levelét Fölségednek pro claves megküldeni, noha ő clavissel nem ír. De, egy szóval, ez a maximája: Nem acceptálja az (bécsi) udvar *az mediatiót, hanem gratiát, úgy, hogy* Fölséged maga és az confoederatussi nevével egy *depraecatoria levelet írjon az császárnak,* cum affidatione, hogy mindeneket acceptál, valamit *Pozsonban végeznek, — úgy restituálják jószágit cum gratia.* — Golowkínnak is ezeket írja németül, kinek pariáját accludálja, s abban teszi, hogy megírta Fölségednek is, már lássa Fölséged; *ha nem tetszik ez, vagy hadakozzék ha lehet,* s ő úgy hiszi, hogy ha az czár *pínzt vagy népet ad* Fölségednek, — az utolsót veszi Fölséged! Szépíti igen és simítja az offerált gratiának mint s hogy voltát, — világossan *kilátszik hamissága Urbiknak.* Az eperjesi históriát is pro energia teszi Golowkínnak; *csudálom, hogy idekűldte,* — talám azt tudja: csak maga okos, s más nem lát által az rostán! Fölségednek *terriculamentumokot írván, javallja* quoquomodo, *sub spe futurae mortis Imperatoris.*

De, hiszem mindezeket csak pro informatione praevia kívántam alázatossan jelentenem Fölségednek, és mihelt elkészűlnek, mindgyárst küldöm curír által mindeneket írva

Fölségednek. Magamot azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Éppen elvégezéskor ezen levelemnek hozta meg Fiervil Uram az Urbik levelét, kit íme, alázatossan accludálok Fölségednek. *)

Külön negyedíven:

P. S.

22. July 1710.

Fölséges Uram!

Kiváltképpen való dolgot üzent Talaba Clement által, hogy az czár informatiójából *oly commissiója van*, Fölségeddel *tractáljon; az özvegy czárnának leányját*, kinek másikát most az *kurlandiai herczeg veszi*, Fölséged *fiának akarja adni az czár, ő kiszerzi az császártúl s megtartja neki az fejedelemséget*, — insinuáltatott neki cum formalitatibus, kire ő is már szót tett, és van resolutiója s commissiója Fölségedhez, és noha maga nem mér kigyünni Fölséged affidatiója nélkül: de ezt jelenti, — Fölséged folytathassa mással. Letétetem ezt is Clementtel clavissel in forma.

N. B. Urbik levele clavisálva van Horvát Ferencz clavessével, sub Nro 41.

(Eredeti, egy és egy negyedíven, negyedrétű, aranymetszetű levélpapíron, sajátkezűleg, részenként titkos jegyekkel írva.)

32.

Fölséges Vezérlő-Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Minthogy az tavalyi közönséges terméketlenségre nézve az praesidiumbéli annonariák igen kiüresedtek, mind az belső gvarnizonok, úgy az külső hadaknak azokból való alimenta-

*) Ma már nincsen mellékelve.

tiója miatt, már Isten ő szent Fölsége bőv áldását adván, — primum et ante omnia azoknak repletióját szükségesnek láttam véghez vitetni.

Kihez képest considerálván az mostani circumstantiákat: bizonyos naturálékbeli impositiót kelletett tennem a Tekintetes Nemes Vármegyékre. Mi esett azért melyik Nemes Vármegyére? és abból mi és hova deputáltatott? ez accludált subdivisióból méltóztatik Fölséged megérteni.*) Kinek is exactióját oly modalitással instituáltam, hogy per processus expediáltattak bizonyos assistens hadi tisztek, igen kemény orderrel, kezekhez vévén a Tekintetes Nemes Vármegyék által tett dividualis subrepartitiót, cum specifica declaratione: mely helység mennyi köböl életet és hány mázsa húst tartozik praestálni? Minden assistens tiszt mellé tam ex parte Inclyti Comitatus, quam et Inclyti Commissariatus Bellici bizonyos commissariusok rendeltettek, hogy azok adurgeálván azon naturalék administratióját, együtt quietálják de perceptis az helységeket, és ők is viszont minden helységtől vegyenek contraquietantiát.

E mellett kívántam azt is alázatossan megjelentenem Fölségednek, hogy magamhoz hivattatván Klobusiczky Ferencz Praeses Uramat, cum serie actorum oeconomicalium legelsőbben elővétetődött Pajp dolga; kiben egyéb fundust nem találhatott az Tekintetes Oeconomicum, honnét contentáltathassék? hanem disponálta arra Hellembach Uramat: mivel magának is ő Kegyelmének feles praetensiói vadnak régi restantiája iránt, nem lehetvén semmi bizodalma a Nemes Vármegyékhez, nem akarnám érteni az restantiákat, kiről Fölséged maga is méltóztatik kegyelmessen emlékezni, micsoda difficultásokat tettek az Tekintetes Oeconomicum által cruált restantiák iránt a Nemes Vármegyék? Mire nézve mind azon maga praetensiójában, s egyszersmind penig magára assumálván Pajpnak exolutióját is, mind azon hatezer forintokat, a melyeket Pajp a Tekintetes Oeconomicumtól praetendált, s mind pedig azon tizenkétezer forintokat is, melyek iránt Fölségedet búsítani szokta vala, — hogy további alkal-

*) A melléklet hiányzik.

matlanságától megmenekedhessen Fölséged, az homonnai, sztropkói és bártfai harminczadok proventusát, az következendő hegyallyai szüretből pro parte Inclyti Oeconomici obveniáló borokkal együtt (Szirmay István szőllőjén kívül) nevezett Hellembach Uramnak assignálta az Tekintetes Oeconomicum, annyi summáig, a míg tudniaillik az maga és Pajpnak praetendált summája azokból ki fog telni; ha mi superproveniál azon feljül, cedet pro alijs publicis regni necessitatibus.

Az harminczadok újabb exarendatióját is véghez vitte ezúttal az Tekintetes Oeconomicum. Kívánta volna Alboér kezére venni azoknak árendáját: de hétezer forinttal olcsóbban, mintsem mások offerálták. Igaz dolog, az kihozott tizenötezer vég abának és más administrált materiálék árában tartozik az ország neki negyvenhétezer forintokkal, abban akart volna huszonhatezer forintokat imputálni; de considerálván azt: ha méltó-é azon imputatió kedvéért hétezer forintok kárával az országnak abban Alböérnek kedveskedni? egyszersmind penig azt is, mivel cautiót kívánt magának az arendatoriában: ha az ellenség által valamely harminczadnak elfoglalása történnék, defalcátája légyen; azt ugyan denegálni nem lehet, de occurrált oly difficultásom: ha legkisebb helységet talál is occupálni az ellenség, practensiójának határozása nem lészen, minthogy nem vagyunk oly statusban, hogy bírhatnánk véle, tudván, hogy az bátyja által nagy akadályt tehet oly állapot miatt; ha itt kedve szerint nem folyhatna dolga, nem bánhatna ő véle az Tekintetes Oeconomicum is úgy, mint Krácsonynyal, kinek most is azt imputálták az mit akartak, az ellenség által occupált harminczadokért, árendájának penig eleget tett.

Most azért öszvekötvén Lónyai Ferencz Uram Karácsony Sándorral, árendálták meg az egész harminczadokat, azokon kívül, a melyek Hellembach Uramnak adattattak, oly formán: mivel az ezer mázsa salítrom árában, magának is notabilis restantiája vagyon Lónyai Uramnak, annak imputatiójával vállalta föl az harminczadoknak árendáját; azon felől valamely ezer forintok az pósták exolutiójára rendeltettek, a többit penig angariatim Alboernek in complanationem suae

practensionis fogják administrálni; de abból sem telik ki csak az már administrált materiáléknak az ára is. Megvallom, Fölséges Uram, nem tudom, honnét fog kitelhetni csak az is már? mivel az egész fundusokat az Oeconomicum, valamelyekhez valami reménség lehet, designálta, máshová már bizodalmunk nincsen. Mondja pedig Alboer: az más tizenötezer vég abái is, úgymint festett abákkal, kiérkeznek két-három hét alatt, — annak pretiumja fundusárúl gondolkodni sem tudok. Én azért specialis Fölséged parancsolatja nélkől, ha ki találják is hozni, kézhez nem vétettetem. Elég bajom az mostani restantiája miatt Alboerrel; ha szaporodik az adósság, — annálinkább nem tudom, honnét lehetne contentatiója? Elvárom azért az iránt is Fölséged kegyelmes parancsolatját. Ajánlván ezzel Fölségedet kegyelmességében alázatossan magamat, maradok

Fölségednek

Barkónál, 22. Julÿ 1710.

alázatos hív szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egész íven, ívrétben; csak az aláírás s. k. A kir. kamarai levéltárban maradt fönn.)

33.

Hadgzsina, Homonnánál,

25. Julÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Tegnap 16., ma 19. költ méltóságos leveleit Fölségednek szokott alázatossággal vettem. Az elsőből örömmel értettem óhajtott hírit az Dunán által való szerencsés költöztetéséről az hadaknak; de az mely azelőtt való napon írott levélről emlékezni méltóztatott Fölséged, azt nem láttam, mert 16. írja ezent Fölséged, én penig ezelőtt 7-ma költ levelinél többet Fölségednek nem vettem, kire már válaszoltam is.

Továbbvaló intentióit is Fölségednek Isten segítse, mert ugyanis *disiduus* etc. nagy igyekezeti szokott az ellenségnek lenni mindenkor, s gyakrabban ollyankor szégyenétette meg Isten, midőn praecautiók nélkül contemptussal akart bennün-

köt veszteni. Ugyanis azt mondja Drabecius: Anno 1710. Pestis, fames, bellum és *hét felül való veszedelem lesz rajtunk, ut vix fides inveniatur in populo; de hertelen, reméntelen megfordítja* Isten. Dominus eruet nos de manibus nocentium.

Súgó, hallom, Eszterház Dániellel gyün; nékem is emlékezett Antal mondásirúl: de az sincs annyira, mint Szemere Uram értette, noha maga írása világosítja; lehetetlen is *annyi corpussa teljík*, s ha ugyan úgy oszlik, *egyikre vonjuk az jót, az kivel naturaliter könnyebben birjunk, — azon kapjunk szívet.* Az való, nemcsak Leffelholcz maga felment Bécs felé: de *az szepesi hadnak is egy része Liptónak elment.* Hihetem már, hogy *Otlik ellen ment Árvának.*

Kassán miben vadnak az pestis és más dolgok iránt? utulsó levelemből megérteni méltóztatott Fölséged; csak azt bánom mostani parancsolatjához képpest Fölségednek, hogy inclusákot küldöttem clavis nélkül. Elég az, hogy úgy látom: *az német az pestistül, az mi hadunk az némettül fílve, csendessíg van köztünk.* Tegnapi portám hozott Berzeviczítül valami labancz rabot, az mondja, hogy már Lőcsén és Kézsmárkon s ott körül is grassál nagyon az pestis. Innen ugyan Héthársig s azon túl igen nagyon van.

Az mint megírtam vala Fölségednek: én is szellőzni jártam, s azalatt is táborka-helyemben halottak lettek, s azért kellett helyt változtatnom. Már igenis, elküldtem *Szerencs tájára, s ott sem lehetek rosszabbúl, mint itt; de az idegen országi expeditiók is tartóztattak itt, és megvallom alázatossan* Fölségednek: *az felesígem siralma nagy búm;* igazán, *malum necessarium; oda nem hurczolhatom,* popter magnam nefors futuram *confusionem retiradae.* De, ut-ut sit, inkább kívának *odamennem, mint kedviért s máskínt is beszorúlni az lyukba.* Az való, *nem bízhatom hadhoz, mert ha minden élő lovast elővehetnének: sem hiszem, ezer lovast az ittvaló 4 regiment tenne.* Szent-Péteri Uram mit írt? minap megírtam alázatossan Fölségednek.

Az kassai provisiórúl úgy disponáltam, az mint legjobbnak ösmérhettem, s hiszem Istent, az véghez megyen; de *Muránhoz nehíz az gyalogot küldeni, mert az mind sem több 500 hajdúnál az ki mehetne,* úgymint *Fiervil, Hancz Jakab és*

palotás; minthogy nem bagázsiástúl, hanem commandírozva kell meglenni: *Revier nem hiszem, el is menne csak azzal,* hanemha *Bagosi* és *Almási hadát felküldené Vay Uram,* kirül írtam. Írtam már ezelőtt egynehány nappal Revier Uramnak is: de az is alteratus Kassán; már ugyan fellábolt. Bizony, Fölséges Uram, *nem tettem volna én Ebeczkivel azon házosságot, ha csak mi kedvit láttam volna is Reviernek; de* 800 *gyalogja, s talám lovassa* 400, — ha akarta volna, sem lehetett *bizodalma regulariter. A nílkül Revier sem tud, sem akar.*

D' Espinion contentus maga mostani tisztivel, már megírtam Fölségednek, assignatiót is adtam; szedi az pénzt Makoviczán Kerczel Vipacherrel, azután megtudom, mire megyen havi fizetések?

A collectatio dolgát, igenis, nem lehet jobban rendelni, mint az mint parancsolta Fölséged, és én csak arrúl kívántam emlékeznem: ne késnének véle, mert hírem nincs rólok.

Az altereria-lovakra van-é szüksége Reviernek? nem tudom, — kérdést teszek tőle.

Az utulsóbb, úgymint 19. költ méltóságos leveliben accludálni méltóztatott Fölséged az újvári leveleket, kiket Antal Úr felszaggatott; talám azért küldték arra, mert duplicáták, s vettem mássát más úton. Hanem Commendans Uraimék mutatuak vala azon levelire Károli Uramnak, kit megküldeni most méltóztatott Fölséged; abbúl és Fölséged bölcs praevisióibúl, *igazán, szerencsín fog megmaradhatni;* hanemha Isten jónkra adná szokott boszúját Haisternek, és elhitetvén magával: *általment ereje hadunknak, az váczi s más passusokot kevís haddal öriztetve, az újvári bloquádát sem erösítve, maga Haister általmenne az Dunán;* s azalatt lehetne *succurrálni szegínyeknek felgázolva postirungját, úgy hiszem, rácz- és labanczczal egyeledett bloquádája nem resistálna.* Surányi és az több bloquadáló sánczai *szép mulatságot és okot adhatnának Haister esze* és *conceptusa vesztésire; mert azokot megszorítva:* vagy *Rozsnyótúl, Szepesbül,* vagy az *Dunántúl kellene segíteni.* Úgy talám magam is elfelejtem az pestist. Máskint nem látom *más módját, hanem apró portaképpen szöktetni fel az* hadat; kinek sok akadékja s kevés szaporája.

Ezen reflexiómot az is okozza, hogy 22. költ leveliben írja Török András Uram, hogy az losonczi és szécséni német feltakarodott, s annak egy része Váczhoz, az vadkerti, Veteránival, Szobnál által az Dunán; elhiszem, az conjungálja magát azokkal, kiket Súgó Szőnyhöz írja, hogy szállottak vala Haisterrel. De Haisternek is halálát írja ő Kegyelme, és az franczia győzedelmét, mellyet sok felül írnak, — de még más országból nem írják se nekem, se másnak.

Az *muráni expeditiórúl* reiterálom följebbvaló írásamot: igenis, *ha Viardot megpróbálhatnánk*, úgy meglehetne csak *ezen kevís hajdúval is*; de ha most consideráljuk *Kassát, mint exponálhassuk ezen magnak való maroknyi hajdút? nem tudom.* Hanem, ha Fölséged úgy ítélné, hogy *Csajági több jót tehetne Muránnál, mint ott,* — úgy még lehetne *menni ennek is pro supplemento.* Mert én, megvallom, Fölséges Uram, *Reviernek nem bízom kedvihez,* quo sine fit nihil.

Magam is vettem Rádai Uram levelit azokrúl, s már meg is írtam, s eddig — gondolom — el is bocsátták azon *papot,* kinek noha szegény *vén Fáy felelt hívsigirúl: de az* Fölséged parancsolatja nélkül akkorban több difficultásom volt elbocsátásárúl, *mert az Tolvai Gábor papja,* és *kezest állítani nem akart,* — most akart, s azért írtam Rádai Uram levelihez képpest. Az másik *Ebeczki Imre sógora,* az ki miatt Hrabóczon vala azon lármája, azért *életit kötí Imre, — míg sem hadtam szabadon.* De nagyobb az, hogy Commendantot nem tudok tanálni belé.*)

Gömör vármegye ollyan divisióját még a télen is megtettem vala: de mikor csak excursiókkal kell cselekedniek ob inobedientiam és hostium impeditionem, — nehéz rendet tartatni. Elhiszem én: három felül kérnek, — de egy felé sem adja, azért hajtja az ki éri. De hát minek panaszlaná mindenik az nincsent? ha úgy, hajtana mindenik. Csak paraszt-panasz az, úgy hiszem; én ugyan mindazokrúl már írtam ő Kegyelmének (Ráday Pálnak) praevie is.

Anonimus Uram nem igen okos, de jól leírja, mit gon-

*) T. i. az említet rabok fogsága helyére: M u r á n y várába, melynek parancsnoka id. Fáy István ez idő tájban halt el.

dol? *Stylussárúl nem Csajági:* de ugyan azon ódalrúl (Dunántúlról) valónak kell lenni; igazán írja: nehezebb már orvoslása az eláradt rosznak.

Engem ugyan jól fenyét, valóban meg is fenyétett az pestis: mert óránkint várhatom Isten ostorát, már megkörnyékezve lévén; *többet sóhajtok most istenemhez, mint morgok.* Deus misereatur mihi, et benedicat nobis!

Tegnapelőtt hala meg szegény Homonnai Zsigmondné,*) azzal Anonimus Uram opiniójára szaporodik az fiscalitás; mert jóllehet eddig Fölséged tekintette özvegységét, és Pálfiní részben azért nem háborgattatta: mindazáltal már talám szükséges abban más consideratiót tenni. Csáki István Sógor Uramot hadta testamentariussává és Zicsi Péter Uram gyermekei**) tútorává, atyjok érkezésiig. Ez ugyan az törvén ellen van, azért, hogy nem maga successiója, hanem az Homonai-háztúl való, melyben az fiamot illeti az törvén szerént az tutela,***) mert qua naturalis tutrix, nem magának, hanem gyermeki jussát acquirálta, s testamentumában is, úgy látom, maga horvátországi jószágának árát ad fl. 15,000 veszi inkább magáinak, és azzal együtt kétszázezer forinton följűl való summában csak 23,000 frtig praetendálja acquisitióját és maga propriumját, kirűl testál két fiú-onokájának (az sem helyessen esik!) többit ad divisionem Pálfiní és Zicsi Péter gyermeki közé hagyja cursu suo.

Minthogy azért Zicsi árvái itt vannak, és azoknak tútorságát Csáki Uramra hadta, úgy, hogy az fiakot Kassán tanittassa, az leányokot az apáczákhoz adja, — hadd legyen; de Pálfiní részihez azzal semmi közi, — miért *maradna ki az confiscatiótúl? nem tudom; jobb, az fiscus, mintsem Csáki keze*

---

*) Született gr. Keglevich Therézia, ki is Homonnát és egyéb Drugeth-jószágokat özvegyi joggal s gyermekei révén leánynegyedi jogon bírta vala.

**) Az elhúnyt özvegynek unokái, kiknek atyjok, — különben második házassága által Bercsényi veje — a királyi párthoz tartozván, Rákóczi országrészébe nem jöhet vala.

***) Gr. Bercsényi László lévén az utolsó Homonnai Drugeth leánynak egyetlen fia.

*alatt legyen!**)* Hanem az vagyon az kérdésben: ha most menjen-é divisióra az jószág? és ki legyen authenticus bírája az divisiónak?

Én azért úgy gondolkodnám felőle: ha Fölséged approbálni méltóztatik, jobb volna most indivise az egész jószágot elfoglalni az fiscusnak, és azonnal, in praesentia etiam tutoris, de nem neki, hanem másnak árendában adni az egész dominiumot, és az többit is: Varanó s egyéb, etc. Azon árendált summának fele, úgymint Pálfiné része, simpliciter cedálna az fiscusnak, az más fele részéből az gyermekek tartására való bizonyos summa deputáltatnék az tútor kezéhez, az kiből viseltetné gondját az gyermekeknek. Az többi, ha mi maradna, az gyermekeket illetvén, akár az tútor venné kezéhez, akár az ország anticipálná, erga refusionem futuram. Mert hiszem, idem periculum az árváknak: akár az *tútor, akár az ország emészsze;* s az mint mondá Csáky Uram, nem is kapdoz rajta, mert tudja, hogy nem őtet illeti, és nagy involutióban lévén az fiam praetensióival, fél számadásától.

Az való, Fölséges Uram, sok okból volna Laczkónak szóllása hozzá, s ugyan leányomot is elvévén Zicsi Péter: azt tette Rómában pro fundamento dispensationis, hogy sit extinctio magnarum litium (ez egyik casus dispensationum lévén.) s én azért nem approbáltam ezen okot, hogy est excitatio, non extinctio litis: mert az első feleségének gyermekei és az másik feleségének gyermekei között lesz az quaestio, quia non coadunantur jura per matrimonium hoc Zicsiano-Bercsínianum, quia quaestio juris derivatur ex successione Homonnaiana, quae nihil involvit jus Zicsianum per se. És így successionis ex fundamento, concernit tutela legalis proximum in successione, vel aliunde praetensivum jus habentem in successionem; ehhez, az jószághoz formalis praetensiója is accedálván az fiamnak (s jóllehet leányomnak is,) ugyan csak neki illenék hozzá nyúlni. De, tudom, ő rosz dajka volna, én rosz praefectus; azért jobbnak ítélem úgy, az mint feljebb írám. Hanem, ha nem lenne Fölségednek ellenire: *pro remedio quaestionis utri-*

*) Szép független nyilatkozat Bercsényitől, saját, különben igen kedvelt sógorával szemben!

usque, az följebb írt mód szerint való árenda-summába venném el magam ezen dominiumot, és *oly embert helyheztetnék titulo praefecti, az ki az árendát lefizetné;* mégis, tekintve azt, hogy *ugyan csak vőm már Zicsi* és már *két gyermeke leányomtúl,* — ne pusztúlna, s talám *magam nevezeti hasznára lenne.* Máskint nehezen is hiszem, arendatora tanálkozzék, noha én *subticita hac intentione mea, mással kezdetem az alkut,* és másnak *kész alkujába könnyü beállanom.* Virtuti successionis sic nihil perit. Ez igazán ollyan dolog most előttem: Vivamus, quasi hodie morituri, et vivamus, quasi semper victuri!

Éppen midőn ezen írásomat végezném, érkezik hírem az szepesi németrűl, hogy megtért, az mi Liptóban ment vala, ha igaz, és hogy Görgőnél gyűlekeznék; az ugyan igaz, hogy *Szepesvárából levonatván az ágyúkban, Várallyán mundíroztatta őköt.* Vagy 300 lovas hozott 40 szekér élést Berzevicze és Palocsára, s az megtért. Szent-Iváni írja: ki fog gyünni, csak Bagosit várja, kit is már elmentnek Eperjesre ír Bertóti Uram, de új feleségét halálán hadta. Géczi Gábornak Kassán két gyermeke pestisben meghólt, s maga is beteg, felesége is. Ebeczki István kihozván feleségét, ottben két cselédje hóta után, de ittkin is Lazonnál már elholtak cselédjiben; magok ott mint maradnak? Isten tudja. Mindnyájon Isten kezében vagyunk! Én penig míg élek, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

A hátlapon:

26. Julÿ 1710.

Fölséges Uram! Most veszem az Haister intercipiált leveleit Muránbúl. Nemhogy megholt volna Haister: de Újvár alúl datál, az mint Fölségednek küldték az originalisokat. *Helybe lenni parancsolja Viardot, és az gyalogot Losoncztúl Gácshoz menni. Ebbűl nem formalis obsidiót gondolok.* Jó volna addig itt *megverni Viardot; de víghez nem viszem én azt ezen rongyollott haddal.*

(Eredeti, két ívnyi, negyedrétű, aranymetszetű levélpapírra sajátkezűleg, részenként titkos jegyekkel írva.)

34.

Homonna körül, 26. Julÿ 1710.

Fölséges Uram!

Az Fölséged 16. és 19. irott kegyelmes parancsolatjaiból, az mennyiben az kilső negotiatiókot illetik, úgy látom, azokban újságot nem írhatok, mert nemcsak ezelőtti leveleim: de maga *Urbik — látom — kiadta más leveliben is magát;* kinek is clavessét, íme, alázatossan accludálom. Látszik ugyan *Súgónak irott leveliben, haragszik Pálfira: de az elbocsátást veti csak okúl,* és csak abban teszi *satisfactióját;* nem is látom még *Golofkinnak írott levelibül is,* hogy *akarná irritálni az czár udvarát.* És, ha hozzá vetem az *czár nevivel mondott és előttünk olvasott instructióját az császárnak irott memorialishoz:* nagy külömbséget látok in terminis, weil dermaln mit *Truppen nit an die Hant* stehen khönnen, — den *Confoederirten Forstellung* zu thuen, dasz sie sich *dero Devotion allergharsambst submittiren mechten.*

Ez bezzeg, úgy látszik, mintha nem az *mi kedvünkért interponálná magát.* Tovább, esz hat disze *Remonstration sofil gewirkt,* dasz sich die*szelbe dazu genaigt bezaiget, wan sie darzu Sikerhait finden kinnen.* Nem láttam penig ezt Fölséged *resolutiójábúl;* mégis nagy *böcsülletet simulál* még *Golofkinnak való írása is,* hogy már *mediatio, mert megengedtík:* Fölséged *depraecatoria-levelit praesentálja.* Nem hiszem, meg nem *igírte volna, hogy víghez viszi.* Nem kü*lömben observatióra való,* az mit *Súgórúl írt:* und von ihm *versidenes* zu *Iro Majestät Dienste zu fernemmen, in der Stille hieherbringen wollen.* Valljon, Fölséges Uram, nem magyarázza-í ezt meg *Eperjesre irott levele?* De, úgy látom, *egisz válaszsza van, az mint* Fölséged írja, hogy *nem lehet felelni neki, még urától nem gyün.* Ezt noha elhiszem, *maga is Urbik megírja udvarának, de megirom én is Nedeczkinek: relative, nem exprobrative jelentse meg,* s pro fortiori *instáljon manutentione.* Míg penig az meglesz: alkalmasint ki*mutatja magát az mi crisisünk.*

Fiervil Uram hogy *ne mindent tudjon Urbik dolgában,* — eddig nem tudtam, ezután observálom, noha látom, nem *Des Alörs;* mert ez valóban *jól van, az mit ír most Besenval-*

nak, mivel már az Augustusnál van, és igen recommendálja neki az *svéciai békességet*. Én is, az mint írám minap, duplicatákot küldvén azon dologban *Nedeczki és Golofkinnak*, nem tarhatom még pro re perdita, valameddig meg nem szakad; mert ámbár *azt minden nevesse is: csak tessik az czárnak* ex desiderio *colligationis Gallorum!* Csakhogy most *Tarlónak oly híre gyütt, hogy Stanislaus begyütt svécusokkal az országba*, és hogy az *svéciai király* 7. praesentis *megindúlt vóna Benderbül hetedmagával csak, merre? senki* sem tudja. Ugyanezen okból, elhiszem, már megszűnik *kívánkozása Tarlónak*, és így consequenter *nem is irok Zembeknek iránta. És mivel Tarló nem resolvált vala egyenessen Augustusnak: talám inkább suspiciót okozna levelem addig, még nem confidálhatna Tarlónak Augustus;* hanem lássuk, ha el*ment-i az király Benderbül? és ha gyün-i válaszsza Tarlónak arra, hogy menjen?* Azután meglehet írnya, hogy külömben nem akar*tuk bocsátáni, hanem illyen dolgát értve, kit secundálni kívánván, tudtára legyen menetele:* még inkább *observálni s félni fog Augustus, ne prodáltassék secretuma.* Mert megígérte *Tarló: megmutatja, ha gyün documentuma.* Másik az, hogy azon is kért *Tarló: hadd kérjen az némettül passust Erdélyen által;* azt nem hiszem, nyerjen. Vala nálom tegnap *Potoczki, — már is készül*, s más felül igen *búsúl, ha nem Németországra ment-i az király?* Én nem hiszem.

Már ehhez képpest considerálom az *Benderbe ment megtartóztatott ember relatióját; ha elment az király* al' incognito: hiszem azt, hogy más *úton innotescált az királnak azon denuntiatio; ha nem ment: jobb ne tudja, initiáltathassék az tractatus Benderben, habár Saxoniában végezödik is, csak az franczia mediatio nyomra kaphasson, mert Danczkárúl elment Le Mer, — többet várok onnan ezután abban.*

Prényj Uram felül írja Fölséged, még semmit sem értett; de érthetett eddig Fölséged, s én is megküldtem minap *Szinyavszkiní haragos levelit.*

Clementnek relatióját pro uberiori informatione alázatossan accludálom Fölségednek, kit úgy clavisáltattam *Pápai János clavessivel nro 3, hogy értelme ne lehessen másnál.* De, úgy tetszik, minap essentiáját alkalmasint megírtam Föl-

ségednek. Örömöst ment volna maga is utánna Fölségednek: de az pósták is inficiáltattak, mert már Miskólcz, Szikszó, Tállya, s a többi ismég rajta vannak, nincs több Monok, Szerencs és Megyaszónál tiszta, az úton is baj, és parancsolja is Fölséged, — azért itt marad maga; hozott leveleinek is copiáját accludálom, és a mellett Talaba üzenetit is, mind együtt.*) Ezen dolog, Fölséges Uram, nem volna megvető, *nemcsak ad privatum, hanem et ad publicum;* és azt is jónak látnám, ha az *ittvaló fiscalis szöllökkel és jószágokkal barátságát obtineálhatnánk az muszka ministeriumnak. De mivel annak nem embere Nedeczki, csak amaz* (Thalaba?) *projectum formában ennek kell elméjére adni: kinek mit ítílne? hogy maga is progrediálhatna.*

Beszéllett már maga is *Clement Gerhárddal,* az mint minap írtam vala Fölségednek, mert az *szekeret is Berlínből hozta, minden hétre fizetise jár,* és el sem bocsátja, míg vissza *nem tér maga, — együtt járhatnának.*

Az borok kóstolására *elmegyen azon brussiai király embere Munkácsra;* valóban sollicitus miatta *Clement, mert — azt mondja — maga szóllott neki az király, és kérte: jó borai legyenek.* Félek igen rajta: válogatni fog bennek, és ha ez kiválogat bennek, sok marad el; noha talám ahhoz képpest az árát is szabhatni. Én ugyan azon leszek, az mint írtam vala Fölségednek: szerezzem módját, hogy *ott* (Berlinben) *lehessen fundus, ki már tízezer tallért, nem forintot mond commissiójában lenni;* de, hiszem, ennek egyéb *affidatió*(-ja) *Clement szavánál ha nem lesz is, — talám elíg.*

Frait ezen kereskedő vagyis emberrel elküldöm Munkácsra; *elhiszem, ment már oda parancsolatja* Fölségednek iránta. De, alázatossan, követem Fölségedet, *egyedül tökílletes kötelessígemtül viseltetve: ha csak olyan capitalis cselekedeti nincsen,* (Fraynak), hanem hogy generalibus terminis *írják: roszúl beszílt, — talám vagy más, vagy több okát kellene keresni; mert pap is, canonok is, követ-darab is volt, nisi sit crimen perduellionis?* talám más kérdés; mert én bizony rigorose s gyakran vizsgáltam arrúl *Clementet, igaz, imperti-*

*) Ma már nincsen semmi melléklet.

nens beszídjit mondja, hogy voltak, leginkább pro defensione Ungariae. Janusnál is nyakon akart csapni egy oberst-lajdinondot az magyarok miatt. Meg akarta fogatni Talabát, hogy ő kihozza kötözve: de, hogy valami *criminalis vétkit mondaná, nem! Ha meghallja Talaba s az többi, — inkább ki nem gyün újonnan.*

Nagy alázatossan *könyörgök, megbocsásson* Fölséged, hogy ezeket *lelkem szerint így irom;* de noha írom, én elküldöm, mert elhiszem: ha már oda parancsolt Fölséged, *lehet nagyobb oka, mintsem én tudjam vagy értsem; és titokban nem maradott azon parancsolatja* Fölségednek, *roszabb lenne.* Azt ugyan bizony nem gondolom, hogy ki*menjen az országból,* és az még *ezen borkereső emberrel járkál: vehetem — remínlem, — váloszát* Fölségednek.

Clement valamely *bécsi ferslógot* hozott Fölségednek Jaraszlóbúl, maga sem tudja, mi van benne? Én magam megnézem holnap, és ha mi ollyan, kire most van szüksége Fölségednek, Török Andrásné Asszonyom által elküldöm Egerben. Valami hollandiai findzsákot és szablyáját is Fölségednek elhozta: de azokot csak Munkácsra küldöm talám, Körösi Uram kezihez.

Brenner is teszen bizonyos kérdéseket *instructiójában, — de mind magában magyarázhatók;* hanem csak arra czélozna örömöst, hogy *plenipotentiája lehetne ad formaliter tractandum.* Sok volna az talám ő Kegyelmének! Hanem *Torsinak* (Torcy) *és több ministereknek hogy nincs levelek* Fölségedtűl: az talám nem ártana, ha volna. *Még talám Gerhárdnak sem kellene több instructio, sem plenipotentia, ha elmegyen is*; az mint parancsolni fogja Fölséged. Mellyet alázatossan mindenekben várván, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, aranyvágatú levélpapírra sajátkezűleg, nagyobb részben titkos jegyekkel írva.)

35.

Felséges Vezérlő-Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem 20. praesentis költ méltóságos levelét Felségednek. — Mi illeti Tekintetes Nemes Zemplény Vármegye tavalyi restantiája iránt Felséged előtt tett Cancellarius Uram repraesentatióját: magamhoz hivatván az Nemes Vármegye vice-ispánját, több nemes tagjaival, annak valóságos mivoltát bőségessen declaráltam, és cum contento capacitáltattam is ő Kegyelmeket.

Örömest magát is Cancellarius Uramat kívántam a szerint informálni: de magok az Tekintetes Nemes Vármegye tagjai előre jobban általlátták és recognoscálták, hogy oly restantiája vagyon az Nemes Vármegyének, az mely már praevie assignálva volt az külső adósságok complanatiójára, de az Nemes Vármegye által nem exolváltatott, az assignatiók penig még az egri computusnak alkalmatosságával quasi pro exoluto acceptáltattak. Annak complanatióját most sem difficultálja, s fel is vállalta, sőt arrúl már dispositiót is tett az Nemes Vármegye. Nem is hiszem penig, mindenestűl annyira extendáltatott azon restantia, mennyinek restantiáját praetendálja Cancellarius Uram ő Kegyelme; az többirűl penig úgy is ki van már adva Felséged kegyelmes intentiója szerint az consolatio az Nemes Vármegyének.

Ajánlom ezzel Fölséged kegyelmességében alázatossan magamot. Maradok

Fölségednek

Homonnánál, 27. Julÿ 1710.

Legaló l: Felséges Fejedelemnek.

(Aláírás nélküli fogalmazat, a kir. kamarai levéltárban.)

36.

Homonnánál, 28. Julÿ 1710.

Fölséges Uram!

Tegnapi alázatos levelemben emlékeztem vala Fölségednek Clement hozott ferslógja iránt, mellyet bécsinek mondott lenni; fel is bontattam, hogy tudjam, ha utánna küldeni való-í Fölségednek, vagy sem? De, minthogy csak az sok keztyűt és német közönséges Zaügot láttam benne, — nem hiszem, annyi sok szarvas-keztyűt maga számára hozatott volna Fölséged, hanem talám az tisztek számára; és az Zaüg is, ha Fölségednek való is, nyárra való. Azért elküldtem Török Andrásni Asszonyom által Egerig, — onnan Szólnokig elküldhetni. És a mellett volt egy órácska is az ferslógban, mellyet magános iskátulácskában pöcsételtettem ezen levelemmel, hogy az könnyebben mehessen Fölségedhez, — netalán az strapáczában megbomolhatott most órája Fölségednek. De ugyan az szablyát most el nem küldtem: mert nem gondolom, ott elkészéttethesse kardszíját miét Fölséged; ha penig parancsolja ezután is Fölséged, — tanálhatni alkalmatosságát. Hanem az keztyűkben, Fölséges Uram, megtartottam 4-et bíztomban, hogy az pestis lehelleti ne ártson oly könnyen az kezemnek.

Szent-Iváni kigyütt Eperjesről, leányja pestisben hólt meg kijöttekor; nem mertem szemben lenni véle, csak azt üzente távulról: Hortleben Újvárnak az lovassal, az gyalog Viardhoz fog menni Krasznahurkához. Már dühöszik az nép mind Kassán, Eperjesen és Bártfán. Isten oltalmazzon bennünköt minden gonosztúl!

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Ingenír Svancz is elment Török Andrásné Asszonyommal, kirűl írtam Szólnokra, mivel úgy is kívánt ingenírt Török András Uram; talám ott hasznot tehet, vagy Fölségednél.

Ezen Svancz ingenírt dícsíri az ő hívségéről Clement. *Adtam neki hat aranykát útra, még többet nem is kért.*

(Eredeti, félíven, negyedrétű, aranymetszetű levélpapírra s. k. irva. Vége titkos jegyekben.)

37.

Homonnánál, 28. Julÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Székelyhídi azútától fogvást itt lévén mellettem, és minthogy már oda, az hová gondoltam vala, nem expediáltathatik: kívánja inkább hazáját, mint más idegen fejedelmet szolgálni; azért Fölséged kegyelmességéhez alázatossan ragaszkodik, s mivel már úgy tartja magárúl, hogy idegen hadak között ritmaszterséget viselvén, és az óberst-vochtmaszterségre való grádicson vala, mind az hadi exercitiumot, s mind az katonaságot — úgy hiszi — böcsülletivel és hasznossan fogná viselhetni. És ámbár most nem lehetne actualis accomodatiója: Fölséged kegyelmességét azon kéri, legalább Sarier Uram regimentje mellett lehetne aggregatus, hogy azzal magát megösmértetvén, Fölséged további kegyelmességéből érdemelhesse maga promotióját.

Ezekben, Fölséges Uram, jóllehet nem experiáltam: de emberséges qualitásárúl bátran, alázatossan recommendálhatom; mind igen kész szolga, mind manierlich, s mind arrúl, hogy nem részeges heje-huja, s azt tartom: emberszámot teszen! Accomodatióját tanálhattam volna: de mivel csak ugyan azon igaz regularis had közí kívánságát láttam, s jónak gondoltam, hogy pro futuro augmento militiae similis több hazánkfiai is bár készéttetnének, — nem akartam jó szándékát akadályozni, sőtinkább Fölségednek alázatossan recommendálni kívántam. Máskint is, (az mint maga is mondja), ha ezután is parancsolni fogja Fölséged: kész mindenkor elmenni, az hová küldetik; *curírnak meglehet*, ha kívántatik. Ajánlom

azért nemcsak őtet, de magamot is Fölséged kegyelmességében. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétű, aranyvágatú levélpapíron, sajátkezű. Pár szó chiffrekkel.)

38.

Homonnán, 30. Julÿ 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában, már délután, veszem alázatossan 25. Szólnoktúl költ parancsolatját Fölségednek, kit Súgó — maga elmaradván, — staffetaliter küldött. Mely parancsolatjához képpest Fölségednek mindgyárst expediálom az ordereket mindenfelé; csakhogy, az mint utúlsó alázatos levelemből eddig megtudhatta Fölséged, nem hiszem, *csak mi katona is telhessen.* Mind Mikházi, s mind Köröskéni oda vannak hadok gyűtésire, s most mindgyárst megparancsolom nekik: *útjokban szedjenek fel az mit lehet,* s azzal siessenek *az halmaji hidakhoz.* Rétei György és Szalai ezereinek oda gyűlísirűl már ezelőtt is parancsoltam vala; nemcsak expressusimot küldtem: de előszsör Andrási Pál Uramnak (úgy is Monokon lakván) committáltam összeszedéseket, s azután Eszterház Dániel jelentvén mellém való jövetelit parancsolatjából Fölségednek, — annak is meghadtam: subsistáljon Monokon, s mivel *az illyenben többet bízom hozzá, mint Pálban,* meghadtam: addig, míg odaérek, verje össze az hadakot; reménlem azért, azon két regimentből az mi lehet, készszen lesz. Szent-Péteri Uram pedig, tudom, nem késett vele, az magáival, annyival is inkább, mivel Rétei János most akarta maga kedvéből megpróbálni Viardot, mivel az pestis miatt külön mondják lenni táborától.

Az gyalogság iránt micsuda bajom vala, és az *kassai már majd semmissé lett praesidium miatt,* megírtam alázatossan. Már nem lehet *Kassát félteni, ha ürössen marad is;* ezen Fölséged mostani intentiójához képpest azért mindgyárst

azt is Hancz Jakabbal (Dietrich) orderezem oda *Halmajhoz, — jobban befödi* (?) *maga hírit.*

Az palotások még Eperjesen kívül vannak; harmadnapja, hogy Szent-Iváni gyermekét az pestisben eltemettetvén, kigyütt, protestál: ő vissza nem megyen Eperjesre! Bagosi bent van, de két guga felesígin, magán kifolyt, — az sem akar bentmaradni; de azonnal hivatom be az erdőrűl Szent-Iványit, s expediálom: vagy maga, vagy Bagosi az palotásokkal indúljanak nyomára az többinek, s talám még jobb lesz Szent-Iványit elvinni, *mert jobban elviszi az* palotásokot, — *könnyű visszaküldeni.* És úgy mindenfelől expediálván, mikorra érkezhetnek oda *Halmajhoz? nem tudom;* mert *holnap veszik az ordereket,* ki előbb, ki utóbb indúl. Praefigálom ugyan nekik az jövő *hétfüt, de bár kedden érkezzenek!*

Magam penig azon leszek, *holnap elkészülve, holnapután én is megindúlhassak;* avagy előreindítván *lovaimot, szombaton indúlok bizonyossan,* s reménlem, Monokon fogom tanálnom parancsolatját Fölségednek, s azalatt is vagy Dániel Úrnak, vagy Pálnak parancsolhat Monokra Fölséged, az mint írám följebb.

Ebeczkinek cselédje elhalván, maga fekszik Lazonban, lába fájdalmára. Írtam: menjen mindgyárst, ha mehet, úgy Géczinek is, ki is fekvő beteg vólt Kassán, két gyermeke holt meg pestisben, maga mint gyógyúlt? nem tudom. — Revier az szepesi expeditio után igen megbetegedett vala, mind maga, mind felesége feküdt Kassán; hallom, jobban van, de még válaszszát sem vehettem; írok azonnal: menjen, ha mehet.

Ezekből és ezelőtti írásimból tapasztalja Fölséged, mint vagyunk itten? és igazán írhatom Fölségednek: *inficiált had ez.* Az Istenért, oly praecautiókkal kell élni Fölségednek: *ne inficiáltassék mind az többi is!* Én ugyan örömmel *megyek, mert jó igyekezeti* Fölségednek, *s van is mire mennem, de háta megett járok az hadnak.*

Az valóban óhajtható nagy jó, hogyha az bavarus innen fordúlt, kinek még semmi híre sem vala, de nem is lehet, mert sohonnan senkit sem bocsátanak sem ki, sem be Lengyelországba, — azért kellett megfenekleni Gortholdnak is; az expeditiók is csak nem mehettek el. És így igen opportune

érkezett Janus passusa, azzal igazítom el holnap Gortholdot és az expeditiókot; írok, parancsolatja szerént Fölségednek, Janusnak: de az, ki tudja, hol jár mind hadastúl Toronya (Thorn) körül? Itt sohult sincs az széleken muszka, csak az lengyel őrzi az passusokot; nem tudom, fog-í használni Janus passusa is? Jaraszlón, hallom, maradt vagy 300 muszka. — ha az is el nem ment, — és hogy Augustus hada vagy 600 gyütt volna az 13 városok felé.

Az szepesi németben mindgyárst az vár megvétele után bagázsiástúl ment Liptó felé ezerig való. Most gyütt két desertor Szepesből, 22. indúltak, mondják: már bagázsiája is fel volt rakva ott az németnek, hogy indúljanak Ujvár felé az bloquádára. Ez ha igaz, megtudjuk. Más ordereknek kellett érkezni, mert az accludált orderihez képpest Haisternek,*) Viarddal kellett volna segéteniek egymást, és abból inkább gondolható: ha az elmegy, — Viard sem marad itt csak maga; ha marad: *nem hiszem, Croi feljöjön Nógrádtúl, hanem inkább az szepesi succurrál Viardnak.* Már folyt oly híre is, hogy Guzanit várják Szepesben, s azonnal indúlnak, egy része Viardhoz Krasznahurka alá. Tempus docebit, és lesz hírünk addig.

Szalai regimentit kinek kellessék adni? Fölséges Uram, megvallom, nem is gondolkodtam: mert *kettő sem tesz valamit,* s azt sem tudom, ki maradt vagy marad meg életben azon földiekben? Ez talám még el nem késett dolog. Rétei Jánosnak az *brigadírosság nem tollálja competentiáját, söt neveli az paritás; több rígiebb óberster is van bátyjánál.* De hiszem, az lengyeleknél is az a starsi, az kit előbb tesznek; az Fölséged kegyelmességén áll: de soha bizony *János nem lesz több magánál!* Sőtért jó kedvvel jónak tartottam, s azt tartom: nem az szolgálatot, hanem hada fogyatkozását s baját únta meg. Én azt gondolnám, Fölséges Uram, talám csak *várnánk üdütúll kicsint, mert ha jobbúl szerencsénk: mind rákap az ismíg kedvre is, hadra is.*

Quadagnirúl semmit sem tudok, *sem Asszonyom* (Botytyánné) *eszirül; kedvére hadtam. Palocsait útálta, ezt nem*

*) Hiányzik.

szerette, — kihez mint fordúl? ő lássa. Én azonban Sütű János kis Istókát itt hagyom, az *felesigemnek is legyen tudtára*; és kívánom, láthassam Fölségedet frissen! Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Most érkezik Eszterház Dániel; talám még ott van Andrási, mert ezt megmellőzte orderem. Nem Guzanit, hanem Vürmt várták Szepesben.

(Eredeti, két félívnyi, aranyozott szélű levélpapírra sajátkezűleg, számos részben titkos jegyekkel írva.)

39.

Homonnánál, 1. Augusti 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen déllyesti órában veszem alázatossan 27. költ parancsolatját Fölségednek, kibűl értem közelétését Fölségednek. Én is holnap okvetetlen megindúlok; talám ezen már egynehány napi, de kiváltképpen harmadnapi szűntelen nagy essők az holnapi szombat nappal megcsendesednek. Ma minden kilső expeditiókot eligazítok, hogy holnap tartózkodás nélkül mehessek.

Elhiszem, akadályozni fogja az gyalogság útját is ezen essős s árvizes idő, mert Homonnára sem mehetni úsztatás nílkűl. Elmentek ugyan, — az mint tegnapelőtt is alázatossan megírtam, — az orderek.

Eszterház Dániel Uram is csak igen könnyű-szerrel érkezvén Fölséged parancsolatjából dispositiómot venni, s feleségét s mindenit elhagyván: azért, hogy azoknak elhozatására is jobban érkezhessék, és azalatt is iparkodjék az hadak s élés hajtása s helyheztetésiben, — mindgyárst ismég elküldöttem előre Monokra; ha holnap nem is, ott lesz holnapután.

Szent-Iványit ide az istrázsára hivatván, minthogy Eperjest mint hadta? tudnom kívántam, — keserves siralommal jelentette: már felesége is betegen kihozatott, kis fiát is félti,

s Eperjestől mint halálától, úgy írtózván, csak kevés szellőző napokot kért; azért ismét elküldtem Eperjesre, hogy kinn lévén mezőben az hajdúság, (mert inficiálva lévén, nem keverhettem össze Hantcz Jakabékkal,) hagyja Bagosit jó rendben, és maga indúljon mindgyárst, valamivel gyühet, Eperjestől az Peklín-völgyin Mizslének, és consequenter nyomán az többinek.

Bagosi írja: Quadagni (Sándor) Rozsnyóra ment, labanczczá lett, be is vitt holmi furírsiczeket magával, és valamely 200 aranyat, kit Bertótinak küldött Antal Úr. Egy szolgája szökött el mellőle, s az ment Eperjesre ezen hírrel. Régen megmondta vala anyjának: ha ezen házossága *) nem lesz, — soha meg nem marad az országban; de ugyan nem hittem volna, hogy így ebbé legyen!

Az ellenségről sem ír (Bagossy) egyebet készületiníl, az a híre: Újvárhoz, s ki Eperjeshez mondja. Az pestis remittál ott (Eperjestt), s beljebb terjed Szepes felé. Itt is már ma negyednapja, Istennek hála, betegem nem volt: de Unghvártt már egy ház sem maradt tisztán; már az szegény Commendantot (Baranyay András) is 3 gugával hozták ki, s alig van valami hajdú is benne.

Bertóti Ferencz Uram az szalánczi hegyekben bujkál; Revier írja: cselédje elholt, nincs mint gyünnie hozzám; de levelemhez képpest el fog — reménlem — Fölségedhez menni.

Igenis, elviszem Clementet, sőt Gerhárd Uramot is magammal, — el is készültek. Az prussiai király boros embere is eljár azalatt dolgában, bőven írván mind Otlik s mind Körösi Uraiméknak az borokrúl, mert válogat, — de hiszem ahhoz szabhatni árát; és onnan Tokajban fog gyünni, szőllőterméseket venni.

Pápai Uram leveleit olvasva, nagy consequentiát mutat ezen új schinának (így) mutatiója, és kiváltképpen utúlsó levele. *Sokat kell tenni; az tractát maga tilalmazván,* azzal nagyra *czélozó alkalmatosságát akarja fenntartani.* Csak, látni való: fato reguntur Regna. Midőn az bécsi udvart egy felűl ez, más felűl az bavarus nógatni kezdi: talám meg*fa-*

*) Bottyán özvegyével, kitől azonban kosarat kapott.

ragja Urbik is pennáját, kinek egy válosz is elég válosz volt Fölségedtűl; máskint is, impertinens quaestio solvitur silentio. De az *Cardinalisnak való írásrúl* nem emlékezem hogy valaki írt volna, hanem — hihető — Fölségednek más levélben írtak arrúl; azért csak generalibus terminis szóllok hozzá, hogy *talám ad procurandum armistitium, salvo conductu ad diaetam hinc expediendorum talám használna valamit,* — de többre nem gondolom, azt Fölséged tudja jobban; s ha lehetett *Lambergnek írnya: miért nem ennek?*

Az volunter accludált leveleit Fölségednek megmagyaráztatom magamnak, csak gyühessenek ma hozzám által az vízen az franciscanusok, *) de túlszorúltak most mind Clement s mind Fiervil. Talabán ugyan leginkább azon okbúl búsúltam: de semmi hírem sem gyühet; most azért az muszka passus mellett Miklóst is béküldöm. Az rendes: Szinyavszkiní Asszonyom engem vádol!

Clement az mely ferslógot hozott és órácskát, elküldtem már Török Andrásné Asszonyom által; az szablyát elhozza magával Clement. Engedje Isten, tanálhassam Fölségedet szerencsés hírekkel és kedves egészséggel teljessen! Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyed ív aranyozott szélű levélpapírra, negyedrétben, s. k. írva, részenként titkos jegyekkel.)

40.

Homonnánál, 3. Augusti 1710.

Fölséges Uram!

Tegnap későn vettem alázatossan Fölségednek 31. Poroszlótúl írt parancsolatját. Az Dunántúl valók iránt jól ír az acclusa. Károli Uram indúlását Isten megáldja, mert az mohón való sokfelé lármázás confusiót okozott gyakrabban az német okosságának.

*) Tréfásan, franczián tűdók értelemben.

Eddig alázatos levelemből méltóztatott látni Fölséged indúlásomot; az minthogy tegnap meg is indúltam volna: de az migrena igen meggyötrött, fel sem öltözhettem; ez étszaka csak megkönnyebbedtem, s ezennel indúlok.

Más alkalmatosságom is esett, mert az más éjjel az regimentembül (ki is előttem feküdt) egy svécus kapitányom, kit Lengyelországbúl hoztam vala, mintegy 30 desertorral elszökött; rajta lévén az patrolírozás étszaka, észre nem vették, hanem reggel indúlások előtt, — mindgyárst utánnok mentek két-három felé, s csak félmérföldnyire innen mellőlem az hegyekben beléakadt egyik kereső kapitány, de nem bírt velek, ide succursusért küldött, — az magam ordinantiáját küldtem, gyalogot is; azalatt elmozdúltak azon szökövények, nyomozzák, s reájok lázították az falukot is, s oda van most is utánnok nagyobb része, csak egyik felekezet tért meg.

Az mint hallom, Potoczkinak is tegnap kellett bémenni Lengyelországban. Azon obsittes svécusok is igen s majd mind odaszivárkoztak vala melléje; mivel Fölségednek én írtam vala felőlök, és semmi válaszát nem vettem irántok: *elítéltem, dissimulálni kívánta* Fölséged, — *én is dissimuláltam*; elküldtem vizsgálására: ha igaz-é?

Az órácskában semmi hiba sincs, s azért adtam tudva Török Andrásné Asszonyomnak, hogy kár ne essék benne.

Már hétfőn lehetetlen lennem Szerencs körül, hanem kedden, és alkalmaztatom magamot Fölséged parancsolatjához. De Szent-Péteri Uramnak tegnap veszem levelét, Viardnak indúlását írja, és hogy Rétei János maga ment recognitiójára: merre megyen? Tudom, van hírivel Fölségednek. Szerencsen pestist ír Otlik Uram, *nem gyül az had hétfüre*; nem gondolom, késsék Fölséged, ha múlat is. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Clement, Fiervil, Gerhárd mind elgyűnek velem. Fray nem gyün, elküldtem.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, aranyvágatú papír. Sajátkezű; részenként chiffrekkel.)

41.

Vekiténél, 4. Augusti 1710.

Fölséges Uram!

Alázatossan kívántam Fölségednek indúlásomot értésére adnom, és hogy ezen vettem az Hegyallyára útamot, minthogy erre az pestises helyeket jobban megmellőzhetni, de az rosz útak miatt se nem siethetek jobban, se szakadozva nem járhatok, az megszállásokra nézve; és így még holnap Szerencs táikát el nem érhetem, hanem Keresztúr táján az Bodrok mellett igyekezem megszállanom, ha Isten segét.

Egyébaránt is, utúlsó levelihez képpest Fölségednek, nem gondolom még igen *följebb jöttét azon kevís haddal* Fölségednek, mivel Szent-Péteri Uram is valóban *kevís számmal írja lenni magát.* Andrási Pál levelét pedig tegnap estve vettem, *semmire sem bíztat két hétig is az haddal.* Újjonnan küldtem tiszteimet mindenfelé; *még elsőbb ordereimre sem gyütt hírem, sem Köröskéni, sem Mikházirúl nincs hírem;* de talám már utánnom *elgyün, ha lesz kinek.*

Tegnap késűn estve vettem Bagosi búcsúzó levelit, hírtelen meggugásodván, noha már egyszer kifolt vala rajta. Az Ploczmajor is s három tiszt mind feküdtek már, s írja: adja tudtomra éltiben, tegyek rendelést Eperjesrűl, mert több felénél beteg az városnak. Szent-Iványirúl semmit sem emlékezik, 2-da datálván levelét: soha nem tudom, nem útjában maradt-í az is el valahol? Azért újjabb ordert küldtem Bodának: siessen az palotásokkal, és az (eperjesi) commandót nem tudtam kire bíznom, hanem megírtam: ha meghal Bagosi, per subordinationem et gradus officialium, legyen Commendant, az ki megmarad. Mert az tűzben oda már ki ugrat? Egészszen evacuálni penig nem lehet, hacsak Isten nem evacuálja.

Vígyázó portára lévén oda egy hadnagyom, ma érkezett utánnam, oly hírrel, hogy már 6 napja, miólta az szepesi németnek az java Rozsnyó felé ment, mind lovassa, s mind gyalogja, az presidiumot hagyván az várban, és 600 lovast — Lubomirszkiéfélét — Várallyán, s ahhoz megszaporította az

tárczai postíruugját, hogy több 400-nál ott. Az való, hogy az labancz porta hordogatja az falukrúl az nemességet: de, hogy az német elment volna hat nappal ezelőtt, s hírem nem volna, — csudálnám, mert Kassárúl is megírták volna, noha Andrási (György?) Uram írt ollyat, hogy Dernyőhöz szállott volna az rozsnyai német: de szaporodását nem tudta írnya; talám megtudja Dániel Úr, az ki diligenssebb szokott az ollyanban lenni, és már ott van valahol Monok táján.

Most penig megszállásom után veszem Tarló Uram levelét Zborórúl, hogy vígyázatlansága miatt azoknak, az kiket Szluhához *) küldtem, elszökött Szluha, és Riskót is elvitte magával Lengyelországba, s fél: netalán az *egész Krajnyát elhódítsa*. Az levélhozó ember penig szóval mondja, hogy utúlérték volt valami tisztek az én passusommal, s visszanyerték szekerét. Én mást nem tudok, hanem Kerczel és Vipacher vannak oda az pénzért, s azoknak committáltam vala: investigálják, mi okon lett, hogy erővel Bánóczit az pénzzel és Riskót az árestombúl erővel vitte volna el Szluha? és más interveniens támadás az hajdúszedő tisztekre mitűl esett? Vala ugyan minap Lengyelországban Szluha, s kijővén, írt is; most mi lehet? nem tudom; hanem — hihető — Kerczel ment utánna, ha mit észrevett. Ennek nem tudom, lehet-é valamely consequentiája?

Az svéciai király indúlását is írja ismég Tarló Uram, — de haszontalan hírnek tartom; még több dolga lesz Benderben, *az vezír változásával. Nem szökik az, — hiszem*, Jaraszlóbúl írják Fiervil Uramnak Viburg megvételit, és hogy Ríga is feladta magát, és két millium pénzét az tengeren az svécusnak, kit az király után vittek volna, elnyerték. Az két utúlsót nehezebb hinnyi.

Én reménlem, fogom vehetnem parancsolatját Fölségednek: hol udvaroljak Fölségednek? hacsak kisegét Isten az pestises fészkekbűl; mert addig — félek — szélt fog ez az *kevís hadam is, úgy is csak ma s tegnap két tisztet, tizenöt katonát hajtottak el közülök*. Azért bizony magam is tartózkodva megyek Fölségedhez, mert nem tudom, kit kell válosz-

*) György, a zborai praefectus.

tanom mellém? Légyen Isten akaratja! Cselédim ugyan most nem betegesznek. Isten megtart tovább is, hogy lehessek tovább

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Fölséges Uram! Talám nem kell posthabeálni az *szepesi németnek Rozsnó felí menő hírit, noha Újvár felí van híre:* de Fölséged *feljövetelinek is terjedt híre;* az ugyan nem lehet oka *indúlásának, de occasiója*: mert ha *odament conjunctióra,* nem lehet oly mértékben az pestis köztök. Talám *egyezve megyen Újvár felí,* — de úgy minek *hagyott kevéset Szepesben és Tárczán?* Megírtam ugyan Dániel Úrnak: erről tudósítsa Fölségedet sietve, ha mit ért.

Ki tudja *Szluhának bátyjával**) *értelmit? Mindene nála volt.*

Éppen most veszem Tótt Márton levelét, kit, hogy scrupulust ne tegyen, megküldeni nem kívántam. Essentiája az, hogy már Monokon is halni kezdettek, haton-heten is meghalnak egy nap. Lúcz és Medgyaszót írja még tisztának. Detkérűl írja az levelet Rétei Györgytűl, és hogy *semmiképpen nem gyüthetik az hadat az dög miatt, csak hal és oszlik;* hanem az tisztek jelen lesznek. Maga Tótt Márton Krasznahurkára ment, az éles felől bíztatni. Egyebet nem ír az elleuségrűl.

(Eredeti, két félív aranymetszetű levélpapirra negyedrétben írva. Sajátkezű; részenként titkos jegyekben.)

42.

Csergőnél, 5. Augusti 1710.

Fölséges Uram!

Most ért utúl Szemere, Fölséged parancsolatjával. Majd falatozom Újhelen túl, már előremenvén szekerem, mindgyárst megindúlok, hogy ma, ha késűn is, Szerencsen

*) Ferenczczel, az érsek-újvári praefectussal.

udvarolhassak Fölségednek; reménlem, még ott érem Fölségedet. Kívánom, tanáljam Fölségedet frissen! Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külczím: A son Altesse Serenissime Monsignieur le Prince de Transylvanie.

P. H. a'

Szerencs.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k. Bercsényinek piros spanyolviaszba nyomott kis gyűrűpecsétével.)

43.

Golopnál, 10. Augusti 1710.

Fölséges Uram!

Tegnap ideérkezésemmel mindgyárst iparkodtam az liszt iránt, vagy 50 köblöt össze is szereztettem, s ma estvére — reménlem — kitelik az többi is, ha szintín Miskolczrúl nem érkeznék is; az zsákok is megvannak már, s küldtem az Taktaközre Lúczig vagy 20 lovas-kocsinak hajtására. S ha lehet ma estve, s ha ma nem, holnap megindítom.

Andrási Pál az hiutós-lovait ugyan elküldi kedvetlenűl, mert Monokon az kastélyban is bent van az pestis, — nem örömöst látja kijövetelét. Sóért elküldtem Szerencsre Otlik Uramhoz. Vágót hajthatnak útjokban. Urai nevő kapitánt is elküldöm Commendantnak: talám nem lesz visszájára az most ottbenn lévő Bagosi kapitányjának, — rend szerént nem is lehet.

Szent Iváni tegnap itt vala; íme, az gyalogság tabelláit accludálom alázatossan.*) Volt 200 Nyárai hajdúja, Lóczi meggugásodván, eloszlott az átkozott. Most is 18 gugás hajdút mond lenni Szent-Iváni az Fiervil és Hantcz Jakabé között. Vagyon vagy két occasióra való munitiójok: de a hiával küldtem tegnap Kassára lovas tisztet confujjal az muni-

*) Ma már nincsenek csatolva.

tióért; írtam Revier Uramnak is, kigyűjön. Írtam *Don Francescónak is*, az orvosságrúl is, Langh Uram praescriptiója szerént.

Együtt embere utánna Szent-Iváninak Szepesből: az német Káposztafalva és Scsawnik körül van, mely Dobsina felé közel útja Viardhoz, de nagy az hegye, 4 vagy 5 órányi járású egyes lovasnak; noha tegnap »Azt mondják« Uram kezdette hirdetni: mind Murán felé ment volna Viard és az szepesi is, kit nem hihetni. Csáky Mihály Uram tegnap érkezett, hasonlót hallott útjában, — de csak semmi.

Ebeczki mégis köszvénben fekszik.

Szluha formaliter elment, 61. palotást vitt el magával. Kerczel gyün, úgy hallom, meghozza relatióját.

Ha ma eligazíthatom, holnap magam is parancsolatja szerént Fölségednek megindúlok; kívánom, tanálhassam Fölségedet frissen! Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Az lovas hadak listái is elkészűlnek ma, úgy, az mint parancsolta Fölséged.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k. Néhány szó titkos jegyekben.)

44.

Golopnál, 10. Augusti 1710.

Fölséges Uram!

Most 9 órakor veszem alázatossan Fölséged parancsolatját. Talám nem hiában rebesgették — az mint másik levelemben írtam — elmenetelit az németnek, s Murán felé is hirdetvén, talám arra megyen gyalogja; mert ha Miskolczot keresné: nem volt útja Torna-allya, s ha porta volna: 8. szállván oda, több hírt sem bocsátva, kiljebb együtt volna 9-na, úgymint tegnap.

Én ugyan ezennel küldök magam is Miskolcz felé: netalán ne légyen reflexiója reám Szent-Péteri Uramnak; de ugyan el nem kerül majd valahonnan az híre, és mindgyárst

indúlok, parancsolatja szerént Fölségednek, azon rendelt helyre Hernát-Németihez; az krasznahurkai lisztet is az hírhez képpest expediálom, s azalatt is mindgyárst tudósítom alázatossan Fölségedet, mihelt hírem gyün felőle. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Haister 2 regimenttel általment az Dunán, — Esterház Dánielnek írják.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

45.

Golopnál, 10. Augusti 1710.

Fölséges Uram!

Egész estig mind várom vala confirmatióját az mai hírnek: de semmi bizonyos nem gyütt; az bejövő katonák ki egy, ki más hallomásnál egyéb. Szikszórúl gyüttek most estve, — semmi hírit sem hallották. Szőcs György is onnan gyütt. Hanem ma érkezett, de tegnap indúlt Kazárúl valamely Borsod vármegyei szolgabíró-forma ember, Bokó László nevő ember, azt mondja: azon német-hírre nézve szekérhátán voltak; de ugyanazon Bárczi László nevő hadnagy (az ki írta vala az tegnapi czédulákot, kiket ideküldett vala Fölséged) utánnamenvén az németnek, visszaírt nekik, hogy ott hált ugyan az német: de reggel megfuatván tegnap az trombitát, — ebestűl, macskástúl elment Rima-Szombat felé.

Most penig dobolláskor gyütt egy zászlótartó Tornárúl az postírung mellől, azt mondta: semmit sem tudtak ott tegnap délben elmeneteliben az németnek, hanem csütörtökön Görgőrűl élést vittek az táborra, — azon asszony- és más emberek gyüttek el pinteken hajnalban az német táborrúl; az lovassa ugyan már egészszen fel volt rakodva, de hogy az gyalogjának ott kellett volna maradni. Volt ollyan asszonyhír is, hogy az Rozsnyón lévő gyalog német is felrakodott volna; az ugyan meglehetett, pinteken könnyen elért Tornallyához: de csudálnám, hogy Andrási György sebtiben s örö-

miben meg nem írta volna, az penig szombaton el nem kerülhette volna az postírungot, — hacsak azon krasznahurkai embertől is megtudhatták volna az tornai katonák, s hírt tettek volna. Kire nézve kétséget és gondolkozásokot okozott ezen hír.

Szent-Péteri Uram is ír ma egy levelet Miskolczrúl, hogy lisztet nem vihet: mert úgy hozták hírit, hogy Tornalyánál van az ellenség; de caetero semmi. Molnár most érkezett Miskolczrúl kocsin, semmit sem tud mondani, hanem az lisztet emberül megszerzette, s behozzák ez éjjel.

Holnap azért reggel megfuatom a készülőt, ha bizonyossabb hírem nem gyün elmenetelirúl az németnek: elküldöm Rétei Györgyöt, az miníl többet küldhetek általa. Ha elment az német: nem fárosztok oda annyi hadat, csak késérőt küldök; avagy útjából is, (ha itt meg nem tudom) megtérhet Rétei, ha meghallja elmentét az németnek.

Magam penig csak elmegyek Hernát-Németihez, parancsolatja szerént Fölségednek; azalatt vehetem parancsolatját is Fölségednek.

Szent-Iváninak ordert küldtem: hogy üdűt nyerjek, szakaszsza fel az portásom vagy Szent-Péteri Uram levelét, s ha az ellenség híre bizonyos, — mindgyárst megindúljon, és hogy az kelletlen szekereket bocsássa vissza.

Kerczel elgyütt, talám 600 frtot hozott, az is hátra van Vipachernél. Azt mondja: Reskó megtért, mert megcsalta Szluha, — nem tudta ebségét Szluhának. Megküldték intercipiált levelinek pariáját: az világos dolga s nem mostani lehet csak Szluhának; hihető, még rabságából is mint labancz szabadúlt vala; elhiszem, Otlik Uram informálta Fölségedet felőle már bővebben. Reskónak küldök grationalist.

Kívánom azonban, tanálhassam Fölségedet frissen, s magamot Fölséged kegyelmességében ajánlván, maradok

Fölségednek

igaz hív szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyedíven, negyedrétben; s. k.)

46.

Golopnál, 11. Augusti 1710.

Fölséges Uram!

Már hat óra, még sincs hírem, se szekerem az liszt alá. Nem győzöm tovább várnom sem hírt, sem szekeret, majd megindúlok Hernát-Németihez, Réteit itt hagyom: megérkezvén az szekerek, menjen útjára, úgy is Halmajtúl tér fel Kassa felé való útra, megtudja hírit az németnek, kinek már csak 5. companiára szállott híre.

Molnár Uram lisztje ma reggel érkezett, maga már megtér. Szent-Iváni nem indúl, míg bizonyossabb híre nem lesz; Halmajnál megtudja előbb nálomnál motussát, ha lesz, az németnek. Én azonban megyek, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben; s. k.)

47.

Az dobsai mezőben,
11. Augusti 1710.

Fölséges Uram!

Most érkezék egy embere Andrási György Uramnak, az ki azt hozta hírül, hogy az mely 5 vagy 6 compania német kiment vala Tornallya felé szombaton, ismét visszatért; csak könnyű lovas-kocsikkal indúlt vala. Megtérésinek okát mondja, hogy Szepességrűl 4 compania lovassal szaporodott, és 12 szekér bombát hozott magával. Az nem sok, de utánna gyühetett az gyalogja is az mozsárokkal, mert csak egy jó mozsárja volt Viardnak.

Én erre nézve megírtam Réteinek: siessen, és ha mind bé nem viheti is, ha csak 50—60 köblöt is vigyen bé, mert netalám megszállja és csak mi kenyere se legyen; inkább lassan maga után vitesse az több életet szekereken, s ismét

nyomba Tornától megfordúlhat másszor, — csak hamarjában valami lisztet, sót és vágót kapjon bé.

Már az gyalogságot helyben hagyom, ha mást nem parancsol Fölséged, magam megyek Hernát-Némethihez, odavárom parancsolatját Fölségednek. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külczím:

A son Altesse Serenissime Monsignieur le Prince de Transilvanie.

P. H.

Staffeta.

Cito, citius, citissime.

Ex Medgyaszó expediatur.
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben ; s. k. Bercsényi kis gyűrűpecsétének ép lenyomatával, piros spanyolviaszban.)

48.

Hernát-Németiben,
11. Augusti 1710.

Fölséges Uram!

Éppen az legnagyobb essőben 4 órakor telepedtem meg itten, tanáltam elő parancsolatját Fölségednek, két rendbélit egyszersmind. Viardnak elmenetele már, igenis, igaz: mert ímc, most küldte meg Andrási Pál Uram György Úr levelit, kirűl ma útambúl írtam Fölségednek; de mást hazudott az ember, mintsem írja az ura.

Considerálom *Kürthöz gyülekezetit,* és Újvár körűl való dolgokot: rettenetes csúfos dolognak látszik előttem, mert most útamban veszem, hogy Scsawniknál csak az betege maradt és az infectussa, az többi elment. Tárczán, Vesztverésen, Szomolnokon maradozni, — quid significat? felgyűlni minek? De haszontalan írásommal nem incommodálok Fölségednek, hanem holnap reggel magam udvarlok, mihelt Antalóczi expeditiói — kit már clavisálnak most — elkészűlnek.

Nekem nincs curírom, hanem karabélyosból csinálok az vörös süvegű szokott curíromot Vay Uramhoz. Paurnak írok, hogy elgyűjön hozzám, vagy oda Fölségedhez, ha ott leszek.

Az Dunántúl valóknak nem lehet rosz dolgok, mert nem bántják innen; csudállom Palocsait, az ki diligens szokott lenni írásiban, hogy útat nem tanál!

Beszéltem útamban Szent-Iványival; van nagy kedve, megmondtam: küldje két tisztit Rétei Györgygyel ad recognoscendum, az kiknek kalaúzságokhoz bízhassék; de talám György legjobb volna ha kigyünne,*) mert most volna már annak ideje, — csak tudhassuk meg az dolgot bizonyossan. Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k. Néhány szó chiffrekkel.)

49.

Körömnél, 21. Augusti 1710.

Fölséges Uram!

Elmenetele után Fölségednek, már most 8 óra után, vettem ezen accludált leveleket,**) mellyeket nem gondolok még elégséges informatiónak: minthogy még Szent-Iváni sem írt semmit, az penig recognoscáltatni fogja előbb az sánczot, kit — csak elhiszem — erősíteni fog, ha ott nem hagyja. Az reportuma még Limprechtnek is, gondolom, az lesz: ostrommal nem lehet; de azzal nem lehet gondolni. 400 lovas német *kétezer eszeveszett magyarnak is dolgot ad.* Azért, ut melius valeat: talám az utúlsó villámlásom nem volna rosz, mert azzal kell vérszemre kapatnunk őköt; hiszem post primum actum *megtérjen Sarier.*

Muránból írja az Commendant: ismég 400 német vitt munitiót Újvárhoz Liptón által Szepesből, és hogy Viard az

*) Andrássy György, Krasznahorka várából.

**) Nincsen semmi melléklet.

Dunán ment által, úgy mondták mellőle fogott németek. 24 unghvári orosz hajdúja szökött el az várbúl, az pestistűl iedve.

Mikházi most üzente: holnap 250-ed magával bégyün. Elküldtem Szent-Péteri Uramért is, de még holnapután sem érkezik talám. Rétei György, az mint írja, lassan jár; hiában is sietne s fárosztaná az hadat, hogy fárodtan indúlna ismét innen.

Dániel Györgynek kiadtam per puncta instructióját, s meg is magyaráztam neki; az rabokért is elküldtem Ónodban, s több parancsolatira is Fölségednek lesz gondom. Magamot Fölséged kegyelmességében ajánlván, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Alázatossan követem Fölségedet, úgy tetszik, nem determinálta Fölséged: az profúszszal való kiküldése az Sarier regimentibűl, ha bégyün Szent-Péteri Uram, meglegyen-é? és mennyi számmal? S talám, ha arra, erre is mehetne fel valami az Hernád mellett? Mert, az mint mondja az levélhozó katona: aligha szélt nem ment az Rétei, Szalai hada visszajövet; azt tudta, nincs más dolga az átkozottnak, csak Krasznahurka! Csak Fölséged méltóztassék az pestist, üdűt és fárodságát azon profúszkésérő hadának considerálni, és parancsolni felőle.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, aranyvágatú papírra s. k. írva. Két helyütt titkos jegyekkel.)

50.

Körömnél, 22. Augusti 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Most érkezvén ezen levelek kezemhez, nem akartam tartóztatnom, netalám legyenek szükséges reflexiók benne; igen késedelmessen folynak az munkácsi levelek, az pósták fogyatkozásából, — éppen Homonnára kerültek. Ha lehetne Dobronyokra, Helmeczre parancsolni: falusi, városi pósták

hoznák, az bírák az palétákot observálnák s feltennék, talám jó volna.

Szent-Péteri Uram beérkezett, mondja 200 katonáját: de Rétei Jánosé inkább oszlott, mint gyűlt, mert oly híre lett, hogy leindúl az tábor, s oda nem mennek; de, úgy mondja, úgy is mind Putnok s Gömör vármegyében vannak azok, útban esvén, reágyűlnek, — ugyan Antal Úr is azt tartja.

Az Vesztveréstűl fogott labancz rabokot megexaminálтam: az sáncznak fele sincs, s nem is lesz oly hamar. 300 gyaloggal Fluk, 400 lovassal commendírozattal van ott De Jardín nevő Óbestere Stainwil vagyis Volffskel regimentinek. Szepességen is, azt mondja, annyi, vagy valamivel több ha van, de csak 4 standárt mond itt lenni. Ezeknek ketteje kurucz volt, Lubomirszki elfogván, úgy tette labanczczá. Jó informatiókot ad, s maga akar kalaúz lenni az egyik.

Nagy Jánost is expediáltam Egerben. Van mind Szécsénhez, Fülek felé, s mind Rima-Szombathoz, s mind igyenessen Ráhóhoz portája Szent-Péteri Uramnak, kit már lebeszéltem az hazamenetelről. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, aranymetszetű levélpapírra sajátkezűleg írva.)

51.

Körömnél, 25. Augusti 1710.

Fölséges Uram!

Tegnap napszállatkor tájban megindítottam vala Antal Urat, alkalmasint másfélezerrel, — maga is számát 1300-nál többnek iratta fel; ki is mit ír, íme, alázatossan megküldtem Fölségednek. Azért említi az szemmel látott dolgot, hogy már indúlásakor is kezdett vala oly hír fújdogálni, hogy 4000 német érkezett volna Rozsnyó felé. Még Ocskai Sán-

dor Uram is Varbókhoz való jövetelit mondta vala Haisternek, — de mind bizontalannak tartván, megindúlt.

Most is azt adtam válaszúl Antal Úrnak: ezen hír nem akadályozhatta volna ő Kegyelmét. Miskóczot megmellőzvén Szent-Péter felé, és ott az hol úgy is naplása esett volna ő Kegyelmének, — bizonyossabb hírt kaphatott volna mindkét felűl, és ha igaz: összemenések előtt egyiken próbálhatott volna, s ha nem igaz, maga ordere szerént progrediálhatott volna. Nem gondolom, csak Viard térjen meg csak annyival; vagy több, vagy semmi sincs, kinek — elhiszem — eddig is több híre van ott, ha igaz, s majd lesz itt is.

Megfuattam az készülőt az elmaradott táboron, még tegnap elküldtem Hangosit az táborhely nézésére, vagyis az gázlók vizsgálására, mert tegnap itt az szekerek nem járhattak. Ha már Miskolcztúl el nem ment Antal Úr, megint összszebukkanunk ottan; azért sem sietek innen az indúlással.

Ez étszaka érkeztek ezen Károli Uram levelei is. Az újváriakot is elküldtem még tegnap mindgyárst; feltanáltam itt az újvári instructiót is: de az mostani armistitiumjoknak punctumit pariálni elfelejtette Rádai Uram, s ki nem adta.

Már, Fölséges Uram, meg nem indúlok addig Szerencsre, míg újjabb hírem nem gyün, hanem megszállítom az tábort Ongánál előbb, *noha, ha tegnap Rima-Szombatban hált, — meglophat Haister.* Majd lesz hírünk! Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Most érkezett Hangositúl tudósításom: megjárta a réveket, — nem lehet másfelé, hanem az zsolczi (zsolczai) hídra kerűlni; azért csak megindítom az hadat, s magam is vele megyek.

(Eredeti, félíven, negyedrétű, aranyvágatú levélpapíron, s. k. Némi részben chiffrekkel.)

52.

Ongánál, 26. Augusti, 4 órakor reggel, 1710.

Fölséges Uram!

Éfél után vettem Antal Úrnak ezen accludált levelét, *) kiben mind Dániel György levelit, s mind maga indúlását irja. Azután 3 órakor érkezék Tótt Mártony, Fölséged parancsolatjával.

Minthogy azért Viard Tamásinál telepedett, Antal Úr is megindúlt már az hadakkal, — ki tudja, virradtig merre ment s meddig ért? Már haszontalan lett volna turbálnom; hanem csak Tótt Mártont expediáltam sietve utánna, — elválik, mi jóra segéti Isten! Krasznahurkát elérik kár nélkül, ott penig az passus hátok megett van, azon általgyühetnek, s meg nem mellőzi az gyalogot az német az passuson. Elválik, mire segéti Isten őköt?

Noha ugyan nem látszik, hogy félthetném ezen tábort az confusiótúl, már Tamásinál fenekelvén Viard, és ma reggel akartam udvarlani Fölségednek: de már Fölséged parancsolatjához képpest elvárom délig; ha semmi hír nem lesz, estvére fogok alázatossan udvarlanom Fölségednek.

Itt ugyan máskint jó táborhelyen vagyunk, de, megvallom, inkább szeretném, ha inkább előttünk, mintsem hátunk megett volna az Hernát vize: tovább várhatná ember valóságát az első híreknek, mikor előtte, s nem háta megett volna az költöző; mert nagy baj az bagázsia, nem mostanra, hanem továbbra gondolkodva. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

*) Ma már hiányzik.

53.

Ongánál, 14. 7-bris 1710.

Fölséges Uram!

Ezen délutáni 2 óra után veszem alázatossan az acclusákkal együtt parancsolatját Fölségednek.

Hogy hallasztom innen való megtérésemet, alázatossan követem Fölségedet: de mivel már iderándúltam, örömöst jobb rendet hadnék, mint tanáltam. Már is alkalmasint corrigáltam őköt; de az tábor egészszen sárban-vízben, büdösségben van, — nem csuda, betegek, s halnak is. Az futrázsra annyira járnak, hogy éjfélkor is, ki elébb, ki utúbb tér meg. Egy puskalövésnyire túl az Bársonyoson az sok széna, most vettetem az hidat, s tegnap magam is ki voltam, távulrúl jó táborhelyt láttam, ha az híd megkészűl, általszállítom az tábort; azért maradtam ma itt, hogy holnap megindíthassam, és megszállítván az tábort, mindgyárst alázatossan udvarlok Fölségednek, jókor bent leszek, estvének elűtte.

Azalatt majd mindgyárst írok mind Antal s mind Sándor Uraknak.*) Semmi particularis occurrentiám sincsen, hogy újságot írhatnék Fölségednek; mert az már nem újság, hogy vagyok

Fölségednek

alázatos igaz szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

54.

Útbúl, 26. 8-bris 1710.

Fölséges Uram!

Elfelejtettem Eszterház Antal Uram clavissét elkérnem Fölségedtűl, ha azalatt érkezik levele; és mivel satius est praevidere mala: ha casu quo az német az Dorgó felé s az

*) Eszterházy és Károlyi, mely utóbbi csak igen ritkán neveztetik Bercsényi által ily bizalmasan.

Hegyallyára gyünne, Sarier regimentje subsistáljon-é Patakon? vagy Dobronyok felé nyomúldogáljon, ha nem egy húzomban is? Lehetne talám in tali casu elsőben Szerdehelynél, azután Helmecznél subsistálnia. Várom parancsolatját Fölségednek, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Dániel clavisse sincs nálom.

(Eredeti, egy negyedívre, nyolczadrétben s. k. irott levélke.)

55.

Unghvár, 13. 9-bris 1710.

Fölséges Uram!

Ma napestig vártam confirmatióját az német megtérésinek és az kassai lövéseknek, — mert Vásárhelynél nem hallották; de csak még bizonyosnak nem tarhatom, mert Károli sem tartja, — Antal, Kapos, sőt az unghvári piarcz is confirmálja.

Én megírtam Károly Uramnak újjobban is, hogy legyen gondja Sarierre, mert Antal nem orderezte, s nem is volt oka, mivel se az német nem indúlt, sem már Károli Uramot el nem kerűlte levelem; hanem Antal Úr elmegyen Munkácsra, az Asszony Beregszászra, Fölséged tetszése szerént.

Én ma nem indúlhaték, újjúlt nyavolyám, — de talám jobban leszek holnap vagy szombaton. *Ma több volt 50 fehér székemnél,* — követem alázatossan Fölségedet. Megindítom holnap szekereimet az Krajnya felé, mivel az német is visszafelé. Szombaton udvarlok Fölségednek, ha rosszúl leszek is, mert úgyis fél Unghvártúl Doctor Lang Uram. — Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.; néhány szó chiffrekkel.)

56.

Podpoluza,*) 21. 9-bris 1710.

Fölséges Uram!

Tegnap éppen az paroxismusomban érkezett Otlik Uram, de még semmi expeditiókot nem hozott; elhiszem, utúlérnek véle, mivel ezennel indúlok ugyan: de Doctor Uram is velem gyün, az holnapi paroxismusomra nézve, melyben akarja maga orvosságát adni, mert tegnap, — noha éltem praevie orvossággal — de sokkal erőssebben volt rajtam.

Az Fölséged írásibúl látom igenis az szükséget, s assecurálom Fölségedet: ha meg nem halok, semmit el nem múlatok. Janusnak bor kell, kit az tavalyi 1000 arany netalán furdaljon; azon leszek, maga küldjen borért Unghvárra is, Munkácsra is. Okolocsáni ösmerős Janussal, jó volna, menne Jaraszlóban, várna engem ott, mert ő közel van most oda az homonnai úton.

Sarsant (Chassant?) írja: *Urbik ment* sietve az czárhoz, azt tartom, az *császárt akarja* mediatióban ugratni.

Többet, Fölséges Uram, most nem írhatok, — Skólyárúl írok mindenekrűl; az Isten csak erőt adjon, póstán megyek inkább, ha lehet. Maradok azonban

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; nehány szava titkos jegyekkel.)

57.

Fölséges Uram!

Plavia,**) 22. 9-bris 1710.

Tegnap igen későn étszakával érkezheténk ide, hogy mai paroxismusomot Doctor Langh Uram orvoslásával meg-

*) Ma Pudpolócz, a vereczkei szorosban.

**) Plawie, már Galicziában.

előzhesse; az mint is Isten kegyelméből szerencséssen praeveniálta, s igen lassú jele volt, bíztat is: többször nem gyün reám, azért maga is megtér (Munkácsra.)

Tomaszowszki Uramot itt tanáltam Fölségedhez menő útjában; kit, megvallom, igen örömest visszavittem volna, mert tudom, szokása szerént sokat fog quid pro quo érteni az Asszony (Sieniawska hgnő) beszédemben, s írtam vala is felőle az Asszonynak; de azt adta válaszúl: Fölségedet ott nem éri, ha megtér, — nem kívántam azért tovább tartóztatnom. Máskint semmi derekast tőle ki nem tanúlhattam; úgy látom, csak nézik, mit csinál? s nem tudják, mit akar az muszka? Azt sem tudják, hol az czár? Janust várják főcommandóra, még Gallicsín is arra halaszt; de mégis megvidúltam azzal, hogy Dolgoruki is Jaraszlóban érkezett, s talám váratlan, hoc debet aliquid significare; csak már azzal lehessek mennél előbb szemben, — mind többnek tartom az többinél.

Már magam holnap Isten kegyelméből bémegyek Skólyára; cselédemet valami Podhorodce névő fa-várában rendelte az Asszony útból térnyi. Onnan Skólyárúl többet tudok írnom, most csak az elmélkedésim folytak az hévségben, *) s leginkább: Haister halálával **) Pálfira szállván az commando, *ha kezire adják az uj hadat, felbontja liniáit.*

Én azt, Fölséges Uram, régen tudom, quod *sit periculum in mora,* de *longum* et *periculosum iter moram trahit.*

Igyekezni kívánok azon, ha szólhatok Dolgorukival bonis positis fundamentis azokrúl, az mellyekrűl utúlszor most parancsolt Fölséged: *ha securitást adhat, póstán menjek.* Azalatt expeditióim elérkeznek, mert Otlik Uram azokban semmit sem hozott. Az legnehezebb, nincs oly ember mellettem, kire egy követséget bízhassak in re considerabili.

Brezánbúl ***) már elment az Úr (Sieniawsky hg.) Ka-

*) Lázban, paroxismusban.

**) Ez hamis hír volt: Heister nem hala meg; a főparancsnok ugyan, tudvalevőleg, Pálffy lőn.

***) Sieniawsky herczeg lakóvára, hol 1702—1703-ban Rákóczi és Bercsényi is hűzamosabban tartózkodtak volt.

menicz felé, s tovább az vizitákra, — talám az Asszony sem siet utánna; megtudom holnap. Azalatt is Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S.

Fölséges Uram!

Igen szükségesnek látnám, ha az Asszony valamely praetextussal gyünne velem Dolgorukihoz, kire szükségesnek ítélném: ex superabundanti Fölséged írna az Asszonynak, s ha lehetne nem tartóztatni Tomasowszky Uramot; mert ha gyünni nem akar az Asszony az én szómra: én addig el nem megyek Skólyárúl, míg újjabb levele hozzája nem érkezik; mert mivel Janus az főcommandó: megvallom, félek rajta, ne küldjön Augustushoz, hamis praetextusival, kivált ha igaz Urbiknak menetele; de ha az Asszonynyal járnék, — minden jól esnék.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel.)

58.

Fölséges Vezérlő-Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Előbbi levelemben megfeledkeztem Fölségednek emlékeznem Ordódyrúl és Bocsárúl, a kik Unghvártt maradtak; alázatossan kívántam azért most jelentenem Fölségednek: méltóztassék kegyelmesen irántok parancsolni. *)

A melly tolvaj-katonákat még Unghvártt létemben küldött vala oda Méltóságos Generális Esterhás Antal Uram, azok is ott vannak, — szükséges azok közűl egynehányat pro exemplo statuendo exequáltatni; úgy tudom, arrúl fog

*) Ordódy György dandárnok Érsek-Újvár capitulatiója miatt tartatott rabságban.

Fölséged kegyelmessen parancsolni. Ajánlván ezzel Fölséged kegyelmességében alázatossan magamot, maradok

Fölségednek

Plavia, 23. 9-bris 1710.

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Onodinak az registratornak megirattam, Fölséges Uram: midőn Fölséged parancsolja, menjen Munkácsra az prothocolummal együtt.

(Eredeti, félíven, negyedrétben; csak az aláírás sájátkezű, a szöveg Ebeczky Sámuel titkáré.)

59.

Skólya, 24. 9-bris 1710.

Fölséges Uram!

Isten kegyelméből szerencséssen érkeztünk. Az Asszony az Bell-reposóig előnkben kigyütt, s igen nagy kedvvel látszott fogadni bennünköt; s noha az zsidók eliesztették vala, hogy van 40 pestises emberem: de megtudta, hogy semmi sincs, — minden szekereimet begyünni parancsolta, és accomodálni az cselédet is.

Eleget discuráltam tegnap obvie az dolgokrúl: de úgy látom, »azt mondják« minden híre; az czár felűl semmi bizonyos, közhíre, hogy Muskvában (Moskau) megyen. Baluz expeditióiban egyebet nem tud, hanem hogy residens lesz, s még ott fogja megtudni, mire megyen? mert maga is úgy írta neki Baluz, — de még hogy megindúlt volna, nem volt híre.

Jaraszlóbúl Regyicowszky tegnap gyütt. Janus odaérkezett, Dolgoruki és Galicsín Fejedelmek ott vannak; úgy hallotta, commissariusok arra, hogy az idegen nemzet tiszteket mind elbocsássák, számot vetvén vélek, és Januson kezdjék; de igaz-é? nem-é? mert mégis Janust mondják commandónak.

Az én útamrúl sok difficultas és semmi deliberatio nem esett: mert Jaraszló 19 mérföld ide, az hol most az *egész né-*

met tisztek vannak, mennem *nem javallotta,* — hanem csak írjak s confuit kérjek, s ahhoz magam s az mennyid magammal vagyok, (kit magam is sokallok), kevésnek mondja Litvánián által, hol megint csak vaktában menjek; és így indecisive maradván tegnap, — ma reggel paroxismusomat várván, éltem orvosságommal; estvére ma felköltem, mivel — Istennek hála — nem gyütt reám az hideg, elmentem az Asszonyhoz, jó constellatióban találtam, sok beszéddel s nehezen resolválta, hogy maga igen könnyű-szerrel elgyün velem Jaraszlóhoz Misunához,*) és Dolgorukit kihívatja, s elsőben azzal beszílvín, azután az többivel. Azt ugyan még nem akarta decidálni: ha írjak-é nekik előre? Én ugyan illendőbbnek tartom, hogy *ne láttassam lopva járnom, írok és confuit kérek, az szükség;* de úgy akarnám alkalmaztatnom, hogy levelemnek nyomában érjek az Asszonynyal, megmondom: ezen occasióval üdűt nyernyi kívántam, s azon alkalmatossággal, az mikről lehet végezek, s facilitálom útamot; s ha muskva póstákra kaphatnék: inkább arra resolválnám magamot, hogy üdűt nyernék.

Most ennél többet nincs mit írnom Fölségednek, mert Augustus és az czár dolgaiban semmit sem tudnak itt, úgy látom. Most veszi levelét az Úrnak az Asszony, napját írja megtérésének, s ismét hívatja. Az moldvai vajda írja az Asszonynak, hogy ismét Mahumet pasának offerálják az fővezérséget: de nem érthetni, az ki előbb, vagy az ki utóbb vőlt?

Talabát még Brezánban hallom lenni; iratok utánna, — ha lehetne, elvinném magammal, mert megvallom, sok állat, semmi ember sincs mellettem, az kit csak egy követségre applicálhatnék is in arduis, az kivel csak csekély dologrúl is conferálhatnék, s nehéz dolog előttem. Én bizony, csak megvallom, szerettem volna Rádai Uramot mellettem, s míg Jaraszlót megjárjuk, elgyühetne, ha Fölségednek s magának is tetszenék. Misuna mondotta az Asszonynak, hogy említette Fölséged: velem járjon; azt mondotta: ha *ezer aranyat adok,*

---

*) Missuna Mihály lengyel nemes, előbb hadi tiszt Rákóczi szolgálatában, ekkor jaraszlai uradalmának kormányzója.

elgyün! Maga emberei közűl sem adhat, azt mondja, mert *ha két-háromszáz aranyat adnék, sem menne senki annyira.*

Én már csak elmegyek, csak Isten egészséget adjon; most ugyan az paroxismus elhagyott, csak az jobbkezemben gyütt ma kétszer paroxismusa, s ugyanazért kell ily alkalmatlanúl írnom Fölségednek, kirűl alázatossan követem is Fölségedet. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Most estve későn érkezett az expeditiókkal Fölséged levele. Nulla nova — bona nova; bárcsak az idín egy holnapig, s esztendőre kettőig ne érkezzék rosz hírünk, — talám mi is jót érhetünk!

Brennernek valóban friss levele érkezett, de csakugyan az maga csinálta clavessel írta, nem tudom, mit akar? Nem semminek gondolom; nálom semmi clavis nincs, egyéb az új kereknél.

Az mely claveskre ítéltem Fölségednek szükségét lenni, alázatossan accludálom. *)

(Eredeti, negyedrétben, félív aranyvágatú levél- s negyedív közönséges papirra sajátkezűleg írva, részenként titkos jegyekkel.)

60.

Szkólya, 26. 9-bris 1710.

Fölséges Uram!

Ma napestig póstáját expediálván az Asszony, csak most estve vehetém kezemhez czen Fölségednek írott levelét; és már resolutum: holnap megindúlunk együtt Jaraszló felé, Misunánál megszáll, s kihívatja Dolgorukit, hogy elsőben is azzal beszélhessek. Látom, *szívessen törödik dolgainkon, de igen desperate lévén dolgainkrúl: reménségünknek fundamentumát az franczia colligatióval nagyjából megbeszélettem, kivel nagyon*

*) Ez a két sor feketébb tintával, ú. l. valamivel később iratott a levélhez.

erigáltatott, s hevenyébben resolvált, s azt mondja: feit köti, hogy igen kívánja *Augustus király is az békességet.* Már azon válik el, Isten mire segét mostani útammal?

Minthogy penig semmi bizonyos híre az czárnak, — mert úgy is hallani, hogy Kioviára gyünne, — azért útamot sem tudom intíznem; most csak könnyű-szerrel megyek, itt hagyom feleségemet — kinek még helyét nem találtuk — és az cselédimet.

Megvallom, Fölséges Uram, valóban irtóztatnak az útnak (Moszkvába) mind messzi, mind alkalmatlan és pestises s bátortalan voltától: de ha *confuit nyerhetek, nem félek.* Otlikot (Pált?) előreküldtem Jaraszlóban, s írtam mindeniknek; s hogy ne láttassék *bujkálnom, confuit kértem,* — azalatt, quasi ex occasione, az Asszonynyal nyomában megyek.

Még sem tudják: Janus-é, vagy Galicsín az commandó? de Galicsín, jószági iránt directe adott ma váloszt az Asszonynak, nem Janusra relegált, — tehát övé az commando.

Brennernek, Vetésinek is írtam, parancsolatja szerént Fölségednek; azonban veszem Brennernek ezen accludált levelét, kiben Peterburgot emlegeti, az merre majd *lehetetlennek tartják menetelemet,* kit Dolgorukitúl kell inkább várnom. De megvallom, Fölséges Uram, nagyon töröm azon magamot: ha *tam desperatus statusunkot megjelentsem-é?* Moderálni fogom azért, és csak quasi *de casu insperato szóllok az* (Lengyelországba) *beszorúló urakrúl és hadakrúl.* Már bizonyos, hogy itt dolgát végezvén, az királyhoz (August) megyen Dolgoruki.

Az kilső hirek iránt csak az gazetákot hozták ma, kiben observáltam ezeket: 1-mo. Ismét feltámodt Haister halottaibúl s visszagyün Magyarországba,*) de az új 12 regimentrúl semmi emlékezet. 2. Spanyolországban ismét javúlnak Philippus dolgai. 3. Az czár fiának Wolfenbittel házasságát megint rebesgetik. 4. Még sem vette meg Eugenius az megszállott várot Flandriában. 5. Hollandiában is, nemcsak Angliában, confusiók kezdenek lenni, imitt azelőtti papos

*) Heistert, ugyanis, miután Érsek-Újvár alatt kapott hideglelésébŏl a stŷriai hegyek közt kiépült, a magyargyűlölő és absolutisticus k. k. Hof-Kriegsrath megint előtérbe akarja vala tolni Magyarországon, a békealkudozásokat kezdett Pálffy helyett.

dissensio, Hollandiában penig az populus acclamatiója az nembékéllés és sok adó miátt. 6. Az computusban vött saxókot meg kezdették únnyi itt az lengyelek.

Alázatossan kérem Fölségedet: decretumot és az Novella-constitutiókot, az pozsoni Articulusokkal, és egy Istvánfit küldjön bé Fölséged, mert igen szükségem lesz azokra *in casu de electione regis*, — csak Veraciusom sincsen. Míg Jaraszlót megjárom, egy hét belé telik, addig béhozhatják.

Ajánlotta magát arra is az Asszony, hogy *Tarlónak elküldi levelemet, és megcsinálja communicatióját moldvai vajda* által, kinek most is vette levelét. — Most többet írnom nem tudok, hanem magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Az Asszony innen mindenestül elmegyen Brezánban, az hová már is megtért az Ura. Eleget szóllottam, de azt mondja: itt nem subsistálhat; igaz is, hogy szűk minden, de mégis inkább hiszem: az *németektül fél inkább, hogy nyomán gyünnek Fölségednek.*

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként chiffrekkel.)

61.

Szkólya, 29. 9-bris 1710.

Fölséges Uram!

Ezen accludált első levelemet tegnapelőtt estve elkészítvén, akartam vala elküldenem: azonban reggel csak hivat az Asszony, Urának leveleire nézve másolni kezdette jaraszlai útját; mégis annyira persvadeáltam, hogy ismét resolválta vala magát, s ugyan tegnapelőtt, ha lovai béérkeztek volna, elindúlt volna; de ismét estig Pokojovi által küldött az Ura levelet, s nevezet szerint vasárnapra hívatta, az haütmanok dissensiója accomodatiójára. Rettenetes nagy halaszszal (így) rajtam az Asszony, hogy már nem mehet Jaraszlóban most. Hanem deliberatum est: elment tegnap az Asszony Brezánban, oly véggel, hogy ismét mindgyárst visszagyűjön Jarasz-

lóban, jószágaira nézve, mivel most osztják az quártélyt; írt Dolgorukinak, hogy usque ad 8. X-bris várja meg.

Én penig itt maradtam, és már Otlikot előreküldvén, ismét mindgyárst tegnap expediáltam Ebeczkit (Sámuelt) Jaraszlóra, oly nevezettel: minthogy hallatott volna itt Dolgorukinak Jaraszlórúl való elkészületi, bádgyodtságom miátt annyira ad incertum nem indúlhattam, kértem, hogy várjon, vagy helyt adjon, és Fölséged mind neki s mind Galicsínnak írott leveleit elküldtem, ha casu quo ott nem érhetném. Instructiót is jót adtam, mit proponáljanak? confuit hozzanak, s útamot quo rectius intézzék; noha, elhiszem, nem megyen el, mert az commissio s quártély, tracta eltart tovább is, s consequenter magam is ott érhetem, — azalatt erőm is jobb lesz. Mert tegnap az Asszont kikísértem sézámon majd egy lengyel mérföldnire: látja Isten, alig tudtam megjövet felvenni magamot, egész éjjel rosszúl voltam, mert jóllehet az hideg elhagyott, de még nem ettem húst, csak ollyan vagyok, mint az őszi légy; hitemre, nem hiszem, Fölséges Uram, Jaraszlót érhettem volna, eddig való egészségemmel.

Bulyowszki Uraimék is tegnap érkeztek, indúlásakor az Asszonynak; már nem bocsátom Misunához, míg magam nem szólhatok, mert most az quártély libertatióját járják.

Az nem csuda, hogy incommodál *Don Francesco*, de hasznáért elálljuk; talám nem *hurczolná az Bocsát*, ha nem bíznék.

Azt tartom, az hajókkal*) Döbröczen, s nem Munkács kell az németnek, s hiszem Istent, ha lassúnak látszik is Fölségednek járásom: de jól indúlva jobban járok s jobbkor térek meg sok jókkal, kit Isten engedjen! Azalatt Fölséged kegyelmességében magamot ajánlom.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Fölséges Uram! Az accludált clavisos írást még meg nem fordíthattam. Mindeneket úgy kívánok observálnom, miníl jobban lehet.

*) A Pálffy által a tiszai átkelés végett összeszerzendett hídhajók értetnek.

Elfelejtettem azt, kirűl mondta Tarló, hogy az *királyné vive szállott neki az svécussal való békéllésrül, hogy kész volna összeállani az muszka ellen;* úgy látszik nekem, az *krakói starostárúl mondotta,* vagyis az *litvániai marsalkot,* hogy azokot kellene *megexaminálni.* Fölséged méltóztassék arrúl informálni, pro occasione nem árt tudnom.

Azt látom mind az Asszony, mind Maron, s mind mások beszédjéből: lehetetlennek tartják *Augustusnak változását,* nemcsak az *czár, de az lengyelekre nézve is.*

Valami Tureczki nevő slachta az unghvári Krajnyának szomszédságában lakik, már azelűtt is volt vitám véle, még az német világban, az apját Bocsa el is fogta vala Unghvárra, — most ismét becsapott ide az fia Bocsának, az átkozott, tolvajlott itt valahol, Tureczki (mivel most Chorongvástúl van az passuson vígyázónak,) azon tolvajláson megfogatta azt az Bocsám fiát, s már oly híre gyütt, hogy 300-ad magával Bocsa készűl reá; kit ugyan nem hihetek, mindazáltal adtam neki ollyan pátenst, hogy, ha innen az grániczon megfogdossa az mi részünkrűl járó tolvajokat, — minden pártyfogásom (így) nélkűl akasztassa, és hasonló pátenst küldtem Unghvárra, hogy publicálják az Krajnyán; s bizonyos tolvajoknak is adta ki nevét, kiket megfogdosni parancsoltam, s kívánta: írjak Fölségednek is iránta, hogy méltóztatnék Fölséged is parancsolni (a munkácsi Krajnyákon) az tolvajos emberek megfogásárúl: mert két-három héttűl fogvást mind Munkács s mind Unghvár felűl estek bécsapások és zsidók sütegetései. Ezekkel contentálván Tureczkit, sok jó ajánlásokkal ment el tőlem.

Csak nem mondja az Asszony, hogy *Szondeczkitűl nem félteni az bejövő embereinket* s még az feleségemet is; az mint látom, inkább *máshová, mint maga jószágiba szállítaná.* Csak szükséges az *muszka, de Janusra nézve bizontalanúl vaktában nem mertem* Jaraszlóban mennem.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részenként titkos jegyekkel írva.)

62.

Skólya, 1-ma X-bris 1710.

Fölséges Uram!

Az nagy sietö indúlása után az Asszony másnap is múlatott innen csak 2 mérföldnyire, s csak tegnap délután indúlt el onnan; írja ugyan: sietni fog vissza, de azt nem igen várom, csak Jaraszlóból érkezzék váloszom, s egészségem engedje; mert az gyomrom fájdalmán kívül is rettenetes erötelen vagyok, étszaka nagy hévségem, s nem alhatom.

Tegnap küldte ezen acclusákot az Asszony,*) s megírta: az Ura mirül ír, és hogy felszakaszszam; jól ír, — ha úgy cselekeszik!

Újjabb occurrentiám semmi sincs az idevaló dolgokban; hanem az unghvári commendant (Ebeczky István dandárnok) levelét szükségesnek ítéltem Fölségednek megküldenem: mivel már én innen Unghvárnak nem segíthetek. Jószágomnak is terhét s pusztúlását annyira írják, hogy ott maradt cselédimet sem tudják már majd eltartani; ha csak valamely része is jószágomnak maradna bár**) ott való cselédim élödésére; mert illyen költséges útozásom mellett ott is pénzt kérnek. Sarier regimentinek igen sok excessusit írják, s nem lehetne-í annak orvoslása, ha csak részben is? Legalább imputálni fizetésiben.

Generál Langaleri itt van; úgy látom, most ösmeri meg, hogy híres-neves böcsülleti embernek, együtt jár az szerencsével, s nem jó azt boszúból elhagyni. Bár lehetne némely projectumit secundálnunk: de nehéz most még nyavolyáját orvosolnunk. Isten kegyelmétül kell várnunk! — Én azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, mint

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

*) Ma már semmi melléklet nincsen.

**) A katona- és bujdosó rendekféle quártélyosoktúl.

Nehezen hiszem, hogy az Asszony *többül idegyüjön, mert házait is fosztják;* *) szendomíri palatinusságban akar telelni. Soha ki nem *verhettem feibül, hogy ide nem gyün az német;* csak — úgy látom, — nem igen *jó desperatiót vallani, mert compatientes pauco adjuvantes habet miseria.*

Fölséges Uram!

Az barát is elérkezett levelével Fölségednek: de én azt magammal vinnem nem merem, mert igen ösmerős; már volt itt, de nem admittálta az Asszony; bánnám, bajom eshetnék az úton miatta, — hanem magam veszek informatiót, szolgálok, ha lehet.

Jászót jobb lett volna elhagyni; Krasznahurkával is több volt az baj, mint az haszon; de mások azt írják: Széplak és Peklin tájára vonja liniáját, — úgy Eperjes és Kassa elzáratik, *rígen féltettem attúl!* Csakhogy az illyen nyútózásával sem éri végét, s az nem mutatja az persecutiót. Alázatossan követem Fölségedet: de tovább is jónak tartanám, hogy Fölséged *tartson valami kis corpust rakáson, mert soha jókor össze nem veszi az liniákbúl az hadakot.* Más az, hogy nagy oka az *desperatiónak:* az Fejedelem csak *maga van, sohult semmi hada!*

(Eredeti, félíven, negyedrétben; s. k. részenként titkos jegyekkel.)

63.

Szkólya, 8. X-bris 1710.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Fölséged 30. praeteriti költ levelire alázatos válaszomot hallasztottam azért, hogy óránkint vártam vala már Jaraszlóbúl választ, és csak tegnap későn estve érkezett Otlik Uram, Dolgorukinak micsuda válaszszát hozta? accludálom alázatossan copiáját Fölségednek. **) Szóval is üzente nehéz voltát útamnak; azt mégis jónak látom, hogy kíván előre írnya menetelemrűl az czárnak s azzal facilitálni útamot. Kü-

*) Azaz: szobáiról a falszőnyegeket leszedik.

**) Melléklési jegy, — de a melléklet már hiányzik.

lömben megtetszik csak ezen levelibül is Dolgorukinak, hogy vaktában és moskva dispositió nélkül ha lehetetlen nem is: de bizony, igen bajossan penetrálhattam volna. Most ugyan egyéb confuit nem hozott Otlik Uram, hanem *csak egy köztisztet harmad magával*, az ki Jaraszló felé késérjen. Az commandó ugyan Galicsíné, és ott marad Jaraszlón, — Janus penig Resovára megyen.

Ebeczki (Samu) írja, hogy az kioviai palatínus dolgát exagerálták: de placidálta informatiójával; máskint igen jól mutatják magokot, *hanem nagy híre van majd végső veszedelmünknek*, de a híával igen emlegetik az borokot. Én azért, hogy véghez vihessem *az securitást in casu extremo*: parancsolatja szerént Fölségednek nem múlatom el az bor ajánlását, — csak ne légyen ellenére Fölségednek, mikor érte mennek; mert *hanemha az által, máskint nehezen hiszem, order nélkül semmit is cselekedjenek*. Az urak és nemességrül semmi kérdés, — mert azt senkisem ellenzi: begyühet s élhet pénzin, — *de az hadakrúl* s kivált *Charier svécustúl maradt hadárúl* nehéz gondolkoznom is. Noha már, ha eddig nem nyargalódzott, nem féltem már, — látja Isten, nem azért, hogy innen írom.

Már az Asszony újjabb levelét is vettem útjábúl, Ura levelit is accludálja, kiben kéri: híjjon engem Brezánba; de, azt írja, ő inkább ígéreti szerént okvetetlen holnap itt lesz, azért megvárjam, mert ma indúlt el ismét az Úr az commissióra Zloczovára. Utánna ment Tomasovszky is az Asszonynak, és így holnap már vagy magát, vagy hírit elvárom, megyek mindgyárst Jaraszlóba, az hol mindeneknek végére járván, — alázatos reportumommal udvarlok Fölségednek.

Érkezett azonban Brennernek két rendbeli levele; gondoltam, tanúlhatok belölök, felszakasztám: de se clavisom, se nyelvén (franczia) nem tudok; utúbbi levele, az kiben indúlását Baluzével írta vala Brenner,— de Dolgoruki azt mondta Ebeczkinek: Baluz kért comitivát s inviatiót tőle, de még nem adott, s el sem ment; ez csinál kétséget Vetési elmenetelirűl is, — megfeneklett az nyilván valahol. Az ugyan nem utúlsó consideratióra való dolog, ha igaz, hogy *Fiervil úgy írt volna dolgainkrúl; nem csudálnám én Disalörst:* de csudállom ezt!

Talaba már elment, az mint hallom, Moldvának; beszéllettem felőle Gyulaival: egyebet panaszszi exageratiójánál nem mond, sőt hogy hitivel zelált, s fogadta hazájához s Fölségedhez való hívségét, s Fölséged levelére hogy ki nem ment, *az Asszony javallását* mondotta lenni. Az másiknak is tudva tudom elméit, s azt tartottam vala: mást hiszen, ha mást tapasztal, mintsem gondol felőlem. Egyébaránt *nehezebb volt egyedül kezdenünk*, — most is reásegét Isten, csak odavezéreljen!

Az hirekről való tudósítását Fölségednek alázatossan veszem; mellyeket igen szükséges is tudnom, — de penighogy Isten eddig megtartotta az futástúl azon kis tartománt; már, az mint följebb is írám, hiszem Istent: jókor érek!

Az erdélyiek iránt, hogy általbocsáttassanak Moldvába, Tomasovszky Uram által írtam az Úrnak, s ígértem magam is Brezánban való menetelemet, Jaraszlóbúl megtérvén, mivel útamban esik úgy is.

Midőn ezen alázatos levelemet írnám: érkezik 4. X-bris Munkácsrúl költ két rendbeli levele Fölségednek. Istennek hála, hogy nem volt igaz nyoma az erdélyi németnek; elhiszem, megtért, ha volt is. Igen jól esik Fölségednek az hadak közé való menetele, s hiszem Istent: az Tisza fagyával még több szerencsés csapási is lesznek hadainknak, csak amúgy rozriwkiem, s nem operatió-formában, s nem lesz az lőcsei utúlsó. Pongrácz sok rosszaságát eltemetheti méltán egy illyen actussával!

Igazán boszonkodom és is *Tarlóra:* mért nem írt az bornál többet? Mert legnagyobb szerencsémnek tartanám, ha onnan való váloszt vehetnék, akármit, dummodo forent initia rerum cum fundamento; talám meghozza Isten addig, míg Jaraszlót járom: mert ím, maga látja Fölséged Dolgoruki leveliből, micsuda nehéz dolog lesz oda az communicatió! Olybá tartom, mintha lÿmbusban mennék; máskint is, ha ez iránt újsággal mehetnék, — mindennek inkább várnám szaporáját.

Hogy nekem az Asszony javallotta Brezánban s onnan az muszkák híre nélkül menetelemet, igaz; de hiszem, emlékezik Fölséged, s minden leveleiben is parancsolja Fölséged: mit vigyek itt praevie véghez? Azért okát adtam, sőt magá-

nak is, hogy szükséges Dolgorukival beszélleni, persvadeáltam: Prauda, prauda, to po jade y na glowie! Mikor már végre peremptoria citatiója gyütt az Urának, indúlása napján, akkor ismét fordúlt: Diabol, mi po Dolgorukim nyie! Mondom neki, emlékezzék meg róla: nemcsak az én útamnak rendi, de más micsuda okaink vadnak, kell Jaraszlóban mennem. Megint: Prauda, moy kochanie, pocekay mnie! Akkor penig már talám megírta volt azon levelet Fölségednek. Ahhoz, nézze már Fölséged Dolgoruki válaszszából, mennyire mehetnék Szinyavszki Uram hatalmával; megrekedném mind confujostúl.

Jaraszló iránt nem tudom, mikínt gondolkozik? de nekem sem javallja semmiképpen, azon bátortalanságnak okából; azonban Drozdowiczát javallja, az ki 4 lengyel mérföld oda. Még bizony, Fölséges Uram, én helyet sem találhattam *miatta felesígemnek, Brezán táján is kérettem*, — elválik mind ott s mind Jaraszlón; ha Misunával beszélhetek, azon leszek, kitanúljam kérdetlen szándékát *az Asszonnak is* iránta.

Zawatkán karabélyosom egy sincs, volt 4 valamely nap, régen elment, inkább Viski most kér tőlem kettőt, de nem küldök. Hogy penig Charier regimentje excessusi iránt írásommal Fölségednek alkalmatlankodtam, alázatossan követem.

Gortholdnak Fölséged parancsolatjából még Clement által kiadtam az váloszt, de ha nem vette; neki pénz kell úgy látom, csak azt panaszolja, hogy nem vehet se pénzt, se váloszt. Elhiszem, ha oda (Varsóba) menő híremet meghallja, vagy Brennerrel, vagy maga is felkeres; de hiszem, ille est animal scribibile, azon kiadni haszontalan, ha keze lesz s pennát kaphat, — scribit semper affectus suos in universum mundum.

Én azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Nem szeretem, hogy az Bocsárúl semmit sem méltóztatik Fölséged írnia; hihető, csak bíztatás dolga.

(Eredeti, két nagy regál-félíven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel írva.)

64.

Szkólyán, 10. X-bris 1710.

Fölséges Uram!

Alázatossan vettem Attyárúl költ levelét Fölségednek; (név-)napomra való üdvözlésit Fölségednek alázatossan köszönöm. Adja Isten, lehessek Fölségednek és szegény hazámnak is hasznos szolgája, kiért, noha Doloruki leveliből is látni méltóztatott Fölséged az difficultásokot, — de mind semminek tartom azokot!

Eger feladásának hírit, nem tudom, ha nem praevisum malumnak mondhatjuk-é? miolta kiváltképpen Nyúzó s mások portái oda nem penetrálhattak; s ahhoz Nagy István utúlsóbb kijövetelibűl *dejectos undique animos videns:* nem lehetett, megvallom, megtérésivel mást reménlenem felőlek. Mindazonáltal, az mely okbúl nem tartóztatta vala Eger az németet följebb való jövésétűl s maga akaratja szerént való szélt-telepedéstűl: reménlem, most sem fogja mutálni systheméját, et servabit nos Deus ad fata meliora et speratos exitus. — Az igen jól esett, hogy Fölséged az hadak közé fordúlt; még jót várok én csak abbúl is, — kit adjon Isten!

Én, Fölséges Uram, teljes szívemmel igyekezem *securitást szereznem az bejövőknek*, sőt még ugyan Fölséged *maga személyinek is;* nem is vala soha intentióm, hogy azt elmúlassam: hanem, hogy ne azon kezdjem, és hogy nem jó azt pro fundamento venni, hanem *az czár interessét deducálván*, midőn előbb ahhoz kedvet csinálhatok *ex ratione colligationis Galliae*, — akkor rem tanquam ad hoc necessariam, *securitatem in casum*, ut per hoc *conserventur res ad interesse czari*. Igazsággal írom Fölségednek: kesergem eléggí az itt töltött napjaimot is, s ne is tulajdonítsa Fölséged magam negligentiájának késedelmemet: de bizony, csak negyedik napja, hogy alteratio nélkűl vagyok; másik az, *Janus commandója* és Dolhoruki elmenetelinek híre is tartóztatott rationabiliter; már, Istennek hála, dum merito meliora sperare licet, sietek, és már még ma elvárom az Asszonynak vagy tudósítását, vagy magát; ha gyün is, ha nem is, holnap megindúlok. Azt ugyan

előre is merem megírnom Fölségednek, hogy ide akárki secure bégyühet, sőt már is Fölséged elhigyje, hogy *maga béjövetelinek is közhíre vala, sine strepitu Muscarum;* hanem azt megvallom, *Sarier hadát félteném az muszkáktúl,* — kirűl meg nem felejtkezem Dolhorukinál.

Útam iránt penig azon leszek: pro tollendis difficultatibus, ha lehet, *muszka tisztekkel póstán incognite megyek,* mert máskint nehéz, s azt hiszem, sem *Vetési, sem Herbe most sem penetráltak.* Jól tudom, Fölséges Uram, mely nehéz az *várása az jónak veszél között;* de több jót várhatunk jól indulva, mintsem megrekedve, tudván azt: ha valamely *szerencsítlen vagy csak confusióm híre is tanálna kimennyi, — véget vetne minden reménsígnek, talám irreparabiliter* penig, hazánkban. Dimidium facti: qui bene cepit, habet; és így bonis jam initijs optatum Deus tribuet et finem.

Egret, csak elhiszem, hogy már Murány is fogja, vagy követte is már. Alázatossan emlékeztetem Fölségedet *Andrási Pálra, kinek nem szeretem Kassán létit,* mert régen tudom *desperatus humorát.* Azonban az *kaposi exulansoktúl is megirtóztam minap;* azok az vizek béállásával bizonyossan *provocálni fogják az pataki németet in forma excursionis, lármájok confundálja Ungvárt s Munkácsot, elszorúltnak fogja magát tartani Sarier,* kinek, — meg kell vallanom, — nem szeretem *távullétit* Fölségedtűl, *nisi diffidentia causet.* Hogy azért ezekre legyen Fölségednek reflexiója, alázatossan kérem, kire ösztönöz igaz kötelességem.

Ezen accludált levelit Fierwil Uramnak Vereczkírűl hozták, együtt Fölséged levelivel; nem capiáltam: micsuda levél? felszakasztottam, s látom, csak elvétették hozását.

Itt gaz hírben valami orda hír futamodott vala: de nem látom azt Fölséged leveliből, hanemha *büszke válosza volna Tarlónak, azért nem írta meg, micsuda?* gondolván, hogy azután nem adnak *neki bort.* Én úgy ítílem, Fölséges Uram, csakugyan nem ártott volna mégis Disallőrsnak is írnya s megküldeni copiáját Golowkín levelinek, *úgy, mint Tarló bevitte,* megvan ott az acták között. Mert ha az czár azon *akad meg: mikor s hogy indúl meg a dolog? Baluz sem indulván még meg.* De megnyitja, úgy hiszem, már Jaraszló nagyon

szemeimet! Azalatt magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Eredeti, két darab kis nyolczadrétű, aranyvágatú levélpapíron, s. k., nagy részt titkos jegyekben írva.)

65.

Jaraszló, 20. X-bris 1710.

Fölséges Uram!

Skólyárúl irott alázatos levelem szerént, tudósítván az Asszont Brezánban Dolhoruky váloszszárúl, — nem győztem várnom váloszszát, megindúltam Skólyárúl, veszem útamban tudósítását, hogy már megyen más úton; megelőzvén, Radymnón, az ki 2 kis mérfőd vala ide, megvárt. Míg odaértem, már Dolhorukiért elküldött vala; az mint is másnap kigyütt, s engem is az Asszonynál tanálván, böcsűllettel üdvözlött; szokása szerént az Asszony *maga feje után járván, mináibúl ösmertem: contemptive szólott dolgainkrúl, tanquam de rebus eam non concernentibus.* Egykor, magános beszédjek után, mondja nekem az Asszony: *proponáljam dolgaimot!* Veszem eszembe: inkább vizsgálni, *mintsem segéteni akart, mert csak semminek hitelt adni nem akart;* én is mondom: Nem tudom, mirűl szóljak? mert gondolom, Asszonyom, megmondottad Des Alleurs neked irott levelének mivoltát! Azt mondja: tudja már azt a Fejedelem (Dolgorouky), de az Blaziust wo, *micsuda fundamentumon indúltam?* Én is felelém: à to co nieszego; azért gyüttem, hogy az Fejedelemnek magam udvaroljak, itt nem gondoltam; van levelem Felséges Fejedelmemtűl, midőn praesentálom, adok informatiót! Mondja Dolhoruki: *Nehéz most az czárnak két ellenséget csinálni;* hanem, *ha az* Fejedelem és *ti is használni akartok az czárnak: békességet szerezzetek az svécussal! Felkapja az Asszony: azt akarják!* Dolhoruki mondja: mikínt? Felelem neki: Uram, most nincs ideje, többet szólljak, — *intek az Asszonra,* — hanem, emlékezel az *tractatusra, mind úgy van az, mint az czár kívánta!* Meg-

kapja az kezemet: tehát szükséges conferálnunk! És mindgyárst útamnak facilitatiójáról kezdett beszélleni, *kit lehetetlennek mondott vala.*

Midőn ezeket látja az Asszony, ismét fére híjja; azután mondotta: azt kérdezte, haugyan gondolja-í, hogy *kapni fog az czár az franczia dolgokon?* Crude felelte volna Dolgoruki: *Nem lehet az czárnak máshoz bizodalma, kell neki az franciához ragaszkodni!* Búcsúzik Dolgoruki; az Asszony ismét kéri másnapra. Azalatt velem *veszekedik: Nem lehet, mi megcsaljuk a czárt, mind bajki!* (így.) Én sem kívántam több gazetára okot adnom, mondom: Asszonyom, nem hittél semmit Varsaván (1707.), — ott is meglett, s itt is meglesz! Mutassak documentumot! Mondom: ha szómnak nem hiszesz, minek? Menjünk do Grodu, *) majd fassiót teszek!

Minthogy azonban Galicsínt is hivatta s Janust is, — kivel igen rosszúl vannak az muszka fejedelmek, — megtudván ottlétit Janusnak, egyik sem gyütt ki, praetextust tanáltak. Janus complementummal üzen nekem is, hogy nálom volt. Az Asszony kérdi: mit üzent? Mondom, hogy hozzám gyün! Jako zi wo nie prauda, do mnie, to do mnie; szerda volt, **) nem leszek csak azért is asztalodnál, megválik itt, glowa moia. Ebéd után csak compareál hozzám Janus Uram nagy complementummal, — de nem ereszkedtem semmi beszédbe véle; visszament tőlem az Asszonyhoz, panaszlotta: semmirűl nem szóllott, *látom, diffidál,* az Fejedelem is *haragszik reám!* Csakugyan mindgyárst onnan ment quártélyjában, Resowára.

Engem mindazáltal nem bocsátott az Asszony magától, hanem ismét kipracticálta harmadnapra az Fejedelmeket, az holott ex plana *inconsiderata ratione* feljebb-böcsűlte Galicsínt; reménlem, az volt oka: mihelt fölköltek, mindgyárst búcsúzott Dolgoruki, s el is mentek.

Tegnap azért elmenetele előtt jövén szállásomra az Asszony, kérdém: mit írjak Fölségednek? És azon alkalmatossággal *alkalmasint adtam értésire,* hogy *nem lehet fundamen-*

*) »A várba«; annyi mint: a k á p t a l a n b a, hiteles helyre, miután Krakkóban a hiteles hely a várban volt.

**) Bercsényi fogadásból minden szerdát megbőjtölt.

tumot vetni Fölségednek *segedelmire dolgainknak, mert — látom, — az mit akarna, sem mer cselekedni.* — Azonban magam bejöttem, vadászni voltak az Fejedelmek; majd megyek ma Dolhorukihoz, s következő dolgok iránt alázatossan fogom tudósitani Fölségedet.

Azt mindazonáltal interlocutoria beszédéből írhatom Fölségednek: *nem remélhetem, hogy legkissebbet is cselekedjenek ezek az czár híre nélkül, quod hostilitatem aut oppositionem significet;* hanem *arrúl affidálnak: tölök senkinek bántása nem lesz,* sőt már is volt híre Fölséged *bejövetelinek, semmi alteratiót nem csinált,* hanem hogy *veszedelemben levő hírünk discreditálta vala követsígemet* Dolgoruki előtt is; azért is én nem *extenuáltam dolgainkot, — előbb kell megösmertetnem vele hasznát manutentiónknak.*

Janus nálam létiben mondotta: ő eligazította Vetésit, maga szemben sem lett, mert késleltetni nem akarta, és hogy megírta ezen póstán Baluznak: indúljon, mert és is megyek, — pénzt is küldtek már neki Dantczkárúl.

Augustus király elment Saxoniában, az carnavált ott tölti. Az czár fia házosságárúl nem is álmodnak már, csak az nyemczik (németek) povedálják, (csacsogják). Az czárt Rígára várták, de nem bizonyossan; nem tudta deliberálni még Dolhoruki, merre menjek?

Az Felséges Fejedelemasszonynak tegnap estve udvarlottam, frissen tanáltam, s igaz lélekkel írom Fölségednek: aedificálódtam méltóságához illendő discursusiban, *éppen másnak tanáltam, nem az ki volt.* Igen szép praecautiókot is adott ő Fölsége, s törődött Felségeden. Janust — látom — igen ösmeri, de megváltozottnak mondja most *féltiben, mert nagy ellensíge dolgainknak.* — Megválik, mint segéthetni Jaraszlóbúl? melly iránt Sinyavszkiné Asszonyom rettenetes consideratiókot formál, ellenzi arendálását; kell azért medius terminust tanálnunk, s bevárom ma Misunát.

Ezeket, ezen borokért passusommal Gallicsín requisitiójára és számára menő görög által akarám praevie alázatossan értésére adnom Fölségednek, mindenekrűl relatióm minek-

elűtte érkezhetik. Magamot azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként titkos jegyekkel.)

66.

Jaraszlóban, 21. X-bris 1710.

Fölséges Uram!

Mi okon küldí ki Szinyavszki Uram maga Generál-Adjutántját? méltóztatik levelébűl Fölséged megérteni; sajnálja borainak elvételit, s immaginálja magának, hogy az német viszszaadja, azért kívánta, — informáljam ezen emberét: micsuda Generális commandirozott az pataki excursióban? és adjak passust, mehessen hozzája, kit meg is cselekedtem; közeljebb útját is keresi, látom, mert Malonyai Uram elvitte erővel fogadott szekereit s maga borait vitette Hrabóczra, az ki ha úgy van, — nem marad baj nélkűl ő Kegyelme; törvényünk axiomája szerént: quod causa causae, sit causa causati, tenebiturque ad refusionem damnorum illegitime causatorum.

Ezen alkalmatossággal akarám ittvaló dolgaimrúl is alázatossan tudósítanom Fölségedet; már ideérkezésemrűl Galiczín Fejedelem számára borért Munkácsra menő emberek által alázatossan írtam.

Valék azért tegnap Dolhorukinál tíz óra után, ki is annyira bémerűlt velem az discursusokban, hogy többszöri búcsúzásommal is tartóztatva, múlatta ebédjét, s éppen 4 órakorban váltam el tőle. Először is mindgyárst Kiowszkinak dolgát vette kérdésben, s nem volt mégis informatus; nem diffdált ugyan, de nem capiálhatta: mikínt történt? mert semminémő leveleimet nem vehette azon dologban. Megmondottam útját, hogy Gordon Generálishoz küldtem originalis documentummal levelemet, s az küldte Janusnak s írt is Janus felőle váloszt. Igen notában vette, s adott alkalmatosságot, hogy *több dolgait Janusnak, együtt az kamenyeczi secretum revelatióját is megmondottam;* és nyomban nyelvet fogni

akarván, mondám: országostúl már *elirtóztunk volt Janustúl; sok úri, nemesi rend, az kinek retirálni kellett magát, nyomorog az széleken, begyünni nem mer, mert kiadta az németnek az szepesi városokrúl.* Igen csudálta, hogy merte megpróbálni? és hogy ezen materiát ne interrumpáljam. Azután Galiczínnál létemben ismét recapituláltam, — megboszonkodott rajta: kicsuda volna, az ki valakit bántani merne itten? *Colligatusinkot* observálni tudjuk, magunk is vígyázunk az czár authoritására! Nevezém Obeznit. Micsuda ember? hol van? mutassa csak magát, — könnyű orvosságát tanálni! Haec pro praeliminaribus.

Továbbá ereszkedvén discursusunkban Dolgorukival, kezdém az dolgokrúl informálnom; igazán írhatom Fölségednek: falta, s nemcsak kapta, és egészszen aperiálta magát. Kirűl haszontalan többet írnom, hanem, hogy midőn én az *colligatiót emlétém az francziával,* — praeripiálta szómot, azt mondja: day Boze! És mindgyárst mondja: ő volt, az ki az czárnak azt javallotta mindenkor, és hogy azután *az universalis békességet fegyverrel eröltesse Sléziából, kirűl már Augustus királylyal is szóllott.* Kérdém, az mit mond, *még nincs ideje;* ha mit mond az *békességhez?* Nem is kérdi, csak mutassanak neki valamit, s mondják, hogy *békességgel kapja, akár micsudás legyen!*

Haec optima initia; de csak az a maximája: *igen félnek az töröktúl, bolond hireken is épitenek; azt mondja: keze, lába, szája, meg van kötve az czárnak, még az svécus ott van, mert minden vezír mutatiójától félnek;* ha quoquomodo *országában volna az svécus, — nem tartózkodnék töle semmit: de most, még securus nem lesz az töröktúl, nem hiszi, feleljen az francziának.* Micsuda módja lehet penig? nincs, *egyedúl az békessíg, avagy az franczia által való affidatiója, hogy nem bántja az török; mert úgy hiszi: bír az franczia az törökkel.* Resolválta: ír Dess Alleursnek, ut cognoscendam faciendo voluntatem Czareae Majestatis *ad pacem.* Irok én is mellette, cum praecautionibus.

Már ma hozzám gyün mindenik; ha lehet, elvégezem útamnak rendit; látom, igen *kereste vala akadályozni* Dolgoruki, *mert nagy suspiciót fog* csinálni, de már pósta is nem

oly nehéz, csakhogy soha nem tudják, hol az czár? De csak ugyan bizonyossabbnak tartják: Ríga felé ment az stoliczára,— ma várják az póstájokat, vagy holnap. Vetésit is arra igazították Ríga felé, mert nincs is más felé póstájok; s csak az baj, hogy Baluz nem megyen, *mi haszna, ha megelőzöm is?* Már azért, Fölséges Uram, úgy látom, *itten securitása fog lehetni ezektül; de, hogy* Fölséged *személyjirűl szóljak, — még nincs ideje, hanem csak azt per inductionem hozom be,* et tanquam rem, quae ita debet esse, és mindgyárst haraszt lesz belőle.

Az moldovai vajdát letették, valami Antiochust mondják, lett helyébe. Dániel nem gyün. *Félek rajta, megcsal Tarló, már tudják az lengyelek Benderben létit, — talám magam* inkább, mintsem más mondja meg Dolhorukinak. Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; részenként chiffre-kkel írva.)

67.

Fölséges Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Méltóságos Dolgoruki és Gallicsín herczegek, magok embereit küldvén az borok vásárlására Magyarországra: adjungáltam mellájek az magam emberét is, az ki azon borok vásárlásában segétse és dirigálja őket, mellynek alkalmatosságával magam boraibúl is kedveskedvén Dolgoruki herczegnek 15 hordóval, Gallicsínnak penig tízzel, azért kívántam alázatossan Fölségednek jelentenem, hogy, ha Fölséged is kíván kedveskedni nekiek: ahhoz képest szabhassa maga kegyelmes tetszését. Ezzel ajánlván alázatosan magamat Fölséged kegyelmességében, maradok Fölségednek

Szurova, 23. X-bris 1710.

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egész íven, ívrétben irva; csak az aláirás sajátkezű.)

68.

Drohobicz, 24. X-bris 1710.

Fölséges Uram!

Elvégezvén Jaraszlóban dolgaimot, mindenképpen való jó informatióim után útam ugyan csak Riga felé intíztetett; s jóllehet mind késérőt s mind provisiót ígértek: de 2 holnapot vetettek magam alkalmatosságával, — póstán penig 2 hetet. Azt válosztván, küldtek curírt és 6 tisztet, az kik az póstákot előttem erigálják. Kívánták csak bár 10 napi várakozásomot, hogy idejek legyen hozzá, és hogy az curír is elömben érkezhessék oda, az honnan kell vagy Peterburg vagy Riga felé igyenessen mennem.

Isten kegyelmiből bizonyosnak tarhatjuk dolgaink folyamotját, *csak az török ne akadályozza indúlatjával*, kinek nagy híre indúlt. — *Tarlónak amnystiát, felesíginek, anyjának* protectiót adtak. Resolválták azt is: valaki begyün Fölséged és Confoederatió híveiben, protegálják; sőt adtak is leveleket, valakiknek kértem, s az kiket Fölséged ezután is akar, vagy magokban kérnek; és így már Fölséged *bizonyos lehet az protectiójában*. Maga is fog írnya Dolhoruki is Fölségednek és Dess Aleursnak. Elhadtam az expeditiókért, magam visszasietek Skólyára, hogy az 10. nap alatt póstámhoz készűlve, lehessek ismét Jaraszlón, s hagyjam itt is dolgaimot rendben.

Baluzhoz is elküldtek: menjen! Vetésinek semmi híre, — aligha más útra nem igazították, vagy legalább tartóztatták.

Elérkezvén az expeditiók utánnam, az reclamatiómot is most készítem, s együtt alázatossan elküldöm Fölségednek. Most ezeket kívántam előre alázatossan tudtára adnom Fölségednek, — szerencsés s ennél is szerencsésebb ünneplést kívánván Fölségednek, ut nascatur nobis Salvator! Maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; részben titkos jegyekkel.)

69.

Fölséges Uram!

Skólyárúl való megindúlásom előtt, gyakori alázatos írásimmal ottvaló késedelmemnek okait tudtára adván Fölségednek: azoknak reiterálásával alkalmatlankodnom nem kívánok; hanem jaraszlai munkámrúl való relatiómot kívánom bővebben leírnom. És jóllehet már Jaraszlórúl is két rendbéli levelemmel udvarlottam Fölségednek, — mellyeknek egyikét Galiczín Fejedelem számára borokért menő kereskedők által, másikot Skólya felé küldöttem: mindazáltal, hogy rendiben menjen relatióm, ha mit reiterálok is azokban, — ne légyen terhére Fölségednek!

Minekutánna Skólyán nem győztem volna várni Szinyavszkiné Asszonyom váloszszát, megindúltam; csakhamar találám elől emberét levelével, hogy más úton megyen Jaraszlóhoz, de bé nem megyen. Utúl sem érhettem külömben, hanem Radymnó nevő kis városkában, két kis mérfőd Jaraszlón innen, az hová terminálta vala útját, s már érkezésem előtt bé is küldte volt kihívó levelét Dolhoruki Fejedelemhez.

Odaérkezésemmel jóllehet írta is, s úgy is volt, hogy magának semmi particularis dolgai nem lévén, egyedúl dolgainkra nézve gyütt, — de mégis semmi conferentiában velem ereszkedni, láttam, nem akart, hanem magam ultronee szólván, láttam, Brezánban megváltozott elméje, és nemcsak az mediatiót: de minden dolgainkot nem tartván valóságosnak, azt hitte: csak *végső veszedelmünköt practicával akarjuk segíteni.* Ő ugyan — úgymond — kihívatja Dolhorukit: de nehezen hiszi, hogy valamit végezhessek véle; meglátja előbb, mit beszél propositióimra, de magát belé nem egyeléti.

Kire nézve én is észrevévén: inkább csak vizsgálódni akar, és Urának is eszin járni kezdett, — vártam én is, mi lesz belőle?

Kijővén azért Dolhoruki (kihez ugyan már praevie elküldöttem vala, hírt tévén érkezésemrúl) ott tanált az Aszszonynál. Salutatio és complementum után asztalhoz úlvén,

semmi szó nem volt. Asztal után fére hijja Dolhorukit az Asszony, beszél véle; az mint azután mondotta, kérdezte tőle: ha gondolja-í, hogy ad a czár nekünk segétséget? javalja-í, hogy bémenjek az czárhoz? nem lesz-é ellenére az királynak? (Augustus). Gondolja-í, hogy lenne valami az békességben? és ha az franczián kap-é még az czár?

Mellyekre hogy felelte volna Dolgoruki: bémenetelemet haszontalannak látja, csak turbálnám az czár elméit; nem tartóztat ugyan: de lehetetlen, segíthessen az czár, míg az török dolga fentforog, mert változásival az vezíreknek, nem lehetnek bizonyossak az törökben. Az békességet, igenis, kívánja az czár, s ő jobban javallaná, ha Törökországra mennék. Augustus király semmi, az nem akadályoz semmit. Az franczia dolgát, igenis, kívánja az czár, s nem is lehet az czárnak bátorsága maga dolgaiban jobban, mint az franczíával; de mi haszna? mikor nem bízhatnak hozzája! Már magok is keresték módját. Ezek, — feleli az Asszony, — azzal biztatni akarják az czárt, és hogy azért megyen Baluz. Meglehet, — úgy mond Dolhoruki, — de mind nagyobb az török dolga; jobb volna itt megvárni az czár válaszszát.

Ezeket referálta az Asszony, hogy beszéllette véle; de én ottlétiben még Dolhorukinak semmit sem tudhattam ezekben is; hanem egykor csak kikapja magát az Asszony, s mondja nekem: szóljak vele! Kérdem, mirűl? Azt mondja hallottára amannak: Hát tudod Uram, mirűl kell szóllanod, s miért akarsz az czárhoz menni! S azzal csak elfordúl háttal hozzánk, az mappát forgatja. Doloruki penig hozzám ereszkedik.

Nem tudván, mirűl szóllott? s nem akarván én is előtte kiadnom árúmot, mondom: Gondolom, Asszonyom, megmondottad, mi válaszod volt Dess Aleurstúl az mediatió dolgában, és mikínt indúlt azon dolog? Csak onnan felel: Tudja már azt az Fejedelem! Neszez Dolhoruky, s kérdi: micsuda? Én is mondom: Emlékezel Uram az varsavai negotiatióinkra, — azt kívánta az czár az pultavai harcz után is, hogy az Fejedelem continuálja, és maga is szóllott az czár az Asszonynyal; s az már — Istennek hála, — jól indúlt, és acceptáltatott az mediatio, s arrúl írt Dess Aleurs az Asszonynak is.

Előlszóllal az Asszony: Ale blazenstuto to, — tudja már azt az Fejedelem! Hanem az magatok dolgait proponáld Uram, mit akartok az czárnál? Gondolám én is: Abo sa tak gadalo Skolÿán! Extempore complementumra fakadok, s mondom: Tudom én kötelességemet, — nem illik, itt occasionaliter való szembenlétemmel propositiókot tegyek; hanem bémegyek az (városba,) van levelem is az én Fölséges Fejedelmemtűl, azt praesentálom, s akkor proponálok! Zadravila, Asszonyom.

Köszönöttel veszi Doloruky Fejedelem feleletemet, s azt mondja: De talám csak az régi dolgok? S mondom: Nem, s azért expediáltatott Baluz is. Úgyde — úgymond — nehéz dolog lesz az, mert az török, etc. Én is interrumpálom na zlost beszédit: Ne fároszd Uram magadot, mert rövideden kívánom értésedre adnom most, hogy valamint maga kívánta az czár, úgy vannak az dolgok, s ha bémegyek, declarálom! Azomban háttal lévén az Asszony, *intettem reá, hogy nem akarok elütte szólni*, és az czár hollétire s útamra fordítám az szót. Abban kezdett valamely difficultásokot mondani: de, azt mondja, kell elsőben conferálnunk az dolgokrúl.

Akkorban kifordúl az Asszony, rövideden jelentem azalatt, miben van az dolog? Kérdi: bizonyos már? Igenis, mondok, megmutatom! Kezdé continuálni, s mihelt belépik az Asszony, elfordítja az útamra, s kezdi azt facilitálni, és kevés vártatva búcsúzik. Látja az Asszony ezeket, ismét kéri: másnapra is kigyűjjön, kire reáigéri magát.

Azután nekem mondja: miért nem szóltam? Én azt mondtam: Nem tudtam Asszonyom, mit szóltál, — nem mertem, hogy mást ne szóljak! Akkor mondja, hogy azokot szólta, az mellyeket följebb említék, s mit felelt; és így, látod, hogy haszontalan minden dolgotok! Kezdettem exprobrálni, hogy nem úgy kellett volna; de csak azt mondja: Mi haszna? se nem hiszek, se nem reménlek dolgaitokban! Már mit fogtok csinálni? Gondoltam, Tomasovszki által inculcálhatom neki, hogy nem segéti így dolgainkot, és hogy semminek ne tartsa; de csak azt felelte neki: *Nem tud ö hazudni, mert az mind bolondság, látja; sem passust, sem confuit nem adnak, nincs mit bíznunk az muszkához, az franczia históriák is csak*

immaginatiók. De mindazonáltal majd fog szóllani velem is, amavval is.

Az nap, — Janusra nézve, gondoljuk, — sem Dolhoruki, sem Galicsín ki nem gyüttek, hanem Janus. Szerda lévén, nem mentem asztalához; hát, nem látod, úgymond, Janust, — elgyün hozzám! Mondok, ha kell neki? Megneveti: glowa moia, ha hozzád megy, meglássuk! Elgyün Janus hozzám ebéd után s visszamegy ismét az Asszonyhoz, s azt mondja neki: látja, diffidálok, mert semmit sem mondtam neki. Azt mondja az Asszony: nekem sem!

Janus, complementuma után kérdezte Fölségedet; mondottam: Fölséged nem tudta ittlétit. Vetésit mint igazította el, mondá, de okát késedelminek nem adta. Baluznak is hogy megírta érkezésemet, és hogy ő is siessen.

Ezeket látva, örömöst ott hadtam volna az Asszonyt, de nem mertem, praetextuálván érettünk való útját, ott kellett már az harmadik napot is töltenem, az mellyen ismét kigyüttek az Fejedelmek mindketten; maga sem tudta, mi okból? följebb kezdette böcsülni Galiczínt; nem tudom, azért-é? de mihelt felköltek, búcsúzott Dolhoruki, mindgyárst el is mentek, szó nélkül maradánk.

Másnap, elindúlása előtt hozzám gyütt az Asszony: már mit fogok csinálni? Akkor alkalmasint kibeszéllém, Fölségednek micsuda bizodalma lévén hozzája, — íme, látom, semminek s veszettnek tartván dolgainkot: nemcsak Skólyárúl kiköltözködött, de távozni akar még negociatióinktúl is; azért nem szóllottam előtte: láttam, nem hiszi az dolgokot, netalám szokása szerént maga vítatta és csúfot űzött volna secretuminkból! S hát, — úgymond — szokásom az nekem? ó, hiszem csak Tomasowszki előtt mondtam, nem mondom másutt! S kérdém, hát már mihez bízzík iránta Fölséged? Declaráltam az történhető extremitásokot. Törődni látszott s pirúlni magában s ajánlódni; s azt mondja, hogy írjam meg, mit végzek? s akkor fogja tudni ő is sentimentumát adni; sőt javallja, menjek az Urához. Mondom: ha lehet s útamban esik; de ha máskínt disponálják útamot, legyek excusatus. Nohát, ha lehet, elgyüsz, ha nem lehet, írd meg, przissengam Bogu, mindent cselekeszem! S ezzel elválánk egymástúl.

Azt ugyan hozzátevé búcsúzásakor is, hogy fél attól, *gyakran kétfelé vigyázván, oda is ne kedvezzen;* mert most is tudja, s gazetákban is írták, hogy valamely secretarius *által az svéciai királnak 8 ezer magyart ígírtek, — de nem kellett.* Azt ugyan capiáltattam vele, hogy hazugság, és máskint is, bémenetelemmel zálogja leszek Fölséged sinceritássának.

Elvállásunk után azért bémenék Jaraszlóban; az Fejedelmek mindketten estig vadászni lévén, — azalatt mentem az Fölséges Fejedelemasszony (Rákócziné) udvarlására; ki is Janusnak igen ellenkező geniussárúl alkalmas példákot mondott, s úgy más német (származású orosz) Generálisokrúl is, úgy, hogy szerencsémnek tartotta ő Fölsége azoknak már eloszlásokot, mert nem hiszi: miattok ne akadályoztattam volna. Adott ugyan igen okot, *de tartózkodva szólottam az dolgokrúl.*

Megérkezvén azonban az Fejedelmek, követtettek, nem gondolván az napi bémenetelemet. Másnap igen idein quardiát (díszőrséget) küldött Galiczín szállásomra, s minden humanitással üzent.

Magam azonban mentem Dolhorukihoz; kihez is bémenvén, hogy Radymnón az Asszonynyal háromnapi késedelmemnek okát tanáljam, s egyszersmind experiáljam: az jaraszlói libertatiónak esnék-í változása az arendával? az mint mondták, — elsőben is panaszlottam, hogy 3-ad nap valami tractát akartam tenni, s véghez nem vihettem az Asszonynál az jaraszlai jószág iránt. Mondja Dolgoruki: úgy hallom az Aszszonytúl, az Fejedelem vette az jószágot! Mondom: az, hogy az Fejedelem adott pénzt az Asszonynak, — de már sem pénz sem jószág; csak az provisiót vehetné bár Fölséged, kit azon jószágból deputált. Nem csuda, úgymond, ha 3 napig nem végzi az ember az pénz dolgát! Libertatióval mentette az Asszony magát; de, azt mondja, — semmit sem tesz az; ha már libertáltatott, — azért végezhetett volna.

Azután mindgyárst az kioviai palatinus dolgát veszi kérdésben, kirűl adtam egész informatiót s quietáltam, *de ugyan láttam mináibúl: nem tetszett, hogy még is van valami azon hadakbúl.* Mondotta is: jóllehet *elszaggatták az* regimentekre, de nem tehetnek-é valamit? Arrúl is quietáltam. Mért

neki tudtára nem adtam? Megmondottam, mint írtam, s Janushoz küldte Gordon leveleimet; s az minthogy váloszt is tett reá, kit Golcznak írtam vala, de csak erigálta Janus az practensiókot. Mondá az Fejedelem: tudom, nem volt az czár akaratja is, meg is írtam vala neki: hagyjon békit!

Igen jó volna, Fölséges Uram, ha azon Gruzinszki s Kiowszki leveleinek copiáit kezemhez vehetném, és Janusnak írott levelemnek conceptusát, mert fordúlhat még elől, ha kivált tovább is úgy újjúl, mint kezdett híre. *)

Ezen kérdést végezve, fakadtam az dologra, és úgy adtam rövid okát, hogy nem szóllottam az Asszony előtt: mert sokat még nem tud az dologban, többet az mediatiónál; nem akartam előbb vele, mint az czárral tudatni. Kezdém beszélleni, — mindgyárst kérdésekkel interrumpála; de midőn circumstantialiter mindeneket meghallgatott vala, igen kapott rajta, s azt mondja: Uram, confidenter adom tudtodra, én voltam az, ki az pultawai harcz után is mindgyárst javallottam az czárnak; kerestük több útját is, hogy confrontálván dolgainkot, vehessük kezünkre azon dücsűsséget, az melyben vala *helyheztetve az svécus Silesiában: de az franczia colligatio és az török securitás nélkül nem lehetett.* Sőt utúlszor elválván az királytúl (August), az czár neve nélkűl, magamtúl proponáltam, hogy nem lehetne-i nekünk *colligatusoknak kezünkre venni?* De, azt mondá az király: még nincs ideje! Penig akkor az török békességünk confirmáltatván, semmi hírünk felőle nem volt: most penig gerjedni kezd az török híre. Az bizonyos, hogy az czár *semmit sem kíván többet ennél: de az töröknek nem hiszen, valamég ott az király* (XII. Károly,) *nem azért, hogy az töröktül félne, hanem hogy occupálni fogja, reágyün az universalis békessíg, azután minden reátámod.* Lehetetlen azért, *most több ellensíget csináljon magának az czár.* Mert az mediatió igen jó: *de nem bízom az békessíghez, hacsak egy kis bizodalma lesz is az törökhöz.* Én azért azt tartom,

*) T. i. Kiowszki, alias gr. Potoczky Mihálynak, a ki ekkor is még svédpárti vala, és az orosz elleni háborúra izgatá a törököt Konstantinápolyban.

Uram, *hiába mégy az czárhoz, mert sem az franczival, sem veletek semmit sem végez, még az törökben* securus nem lesz.

Kérdém tőle: mikint gondolja azon securitást? Arrúl kellene, úgymond, beszéllenünk. Adtam akkor mezőt (teret) neki, s futtatta elméit, és az többi között mondja, hogy ha az török is *mediator lenne.* Azt, mondok, Alkoránja sem engedi, sem illendő. Hátha intercedálna érette? Az még nehezebb, s gyalázatossabb is volna az királynak is az békességnél. Mért? Csak úgy, hogy *hazamehessen az király, kicsin késérövel.* Mert mi, ha lehetne, maga az czár örömöst akarná, akármiképpen *menne, csak menne haza, nem gondolna semmit vele, — mindgyárst elkezdené az császár ellen is.* Már az tenger mindenfelül határa az muszka birodalomnak: nem félti országát az svéciai oldalrúl.

Sok számtalan és 11 órától 4 óráig délután való beszélgetésünk után, csak reáállott mondásomra: Nincs más remediumja, mint *az békesség,* s elsőben is penig *azon franczia colligatio, az fogja erőltetni az békessígre, mert elvesz remínsíge az svécusnak az universalis békességhez.* S ha penig nem lenne is békesség, sőt ha megindúlna is az törökkel: azon *félelme cessálna az universalis békességtűl,* kit mondott, és kevéssel satisfaciálván *colligatiójának az franczia,* — megfelelhetne amannak.

Gyütt osztán be az kérdése az praeliminaréknak; de jóllehet, tudta s meg is van nála másutt, nem emlékezett reájok. Fordúlt elő *az Augustus is, kit semminek hajt, látom, azt mondván csak, hogy nem akarta az czár kikergetni, mikor az lengyelek behozták.* Már ugyan van *valami colligatiója is: de se neki, se az lengyeleknek nem hiszen.* Kapva kapott azért az dolgokon.

De láttam, — arra nézve, hogy valahogy *ne praecipitáljam az czárt új háborúba, — disvadeálta mégis útamot,* és hogy az török hírinek is valósága azalatt kitessék. Kire nézve jelentettem: Fölséged maga sem akarja *új háborúban sine securitate keverni az czárt; az franczia is könnyü* punctumokot küldött: de mi haszna, ha Baluz is késik, — és az ki több, az sem végezhet ott nálom nélkűl!

Hát az török iránt azalatt is quid remedij? Mert kez-

dett folyni híre, hogy valami curír ment volna az követtül az czárhoz, az ki mondotta az széleken lévő hadi tiszteknek: *már declaráltatott az király késírése az követnek.* Sőt valami rab szabadúlt, az ki sok gyülekezetit hozta az töröknek, és hogy már akkor árestomban is lett volna az muszka követ. Dess Aleurs is írta az Asszonynak Szinyavszkinínak: 20,000 gyalog rendeltetett Benderhez.

Ez illyen és hasonló híreken turbálódtak, s elláttam: ha az töröknek erős híre folyt volna, talám *nem is kívánták volna útamot segíteni*, és Fölségednek is *desperatióban való statussát* exagerálva, csak csupán *succursus-kérést*, s az többit praetextusnak hitték volna. Sokáig is csak ha-val szóllott; azért, az mennyire lehetett, kívántam távoztatni hitelét azon híreknek, s hogy Fölségednek is vettem fris tudúsítását: Moldvából semmit ollyat nem írnak Fölségednek. Gondoltam is *Tarló levelibül: hogy, ha bor kell neki, — nem útra kéri!* Igaz ugyan, hogy semmi válosz is válosz, — mert csak semmit sem tesz, az mit írt; elhiszem, valamely reménség hallasztatta velek az resolutiót *Benderben:* mindazáltal csakugyan sok okokkal lehetetlenségét mutattam nekik. Megmondtam ahhoz, hogy az én szómon ne építsenek, jobb az vígyázás, mert az új vezér érkezésétül fogva nem tudok semmit, — de universalis principiumit az portának az sem változtathatja annyira ily hamar. Az tatár hám csinált consideratiót.

Azonban másnap mégis érkezett tudúsítások az moldvai graniczákrúl, mind az curír felül. Az igaz nem volt, hogy áristomban lett volna az követ: hanem úgy hozták, hogy Kiószki megtért Stambulbúl, és az tatár hám is, kinek az új vezér subán kívűl szablyát adott, ki is jele az hadakozásnak (quasi vero), és hogy azért gyütt Benderben: késéséről beszéljen az királylyal, — kit confidenter jelentettek nekem az Fejedelmek, de még azt sem tartották valóságnak. Ez csinált egyedűl scrupulust nekik, hogy már az előbbeni vezér declarálta vala az muszka követnek, hogy *resolváltatott általkésírtetíse, ne vélje az czár hostilitásnak.* Tudni kívánta az követ: *sok lesz-i késéröje?* Mert csak 3 vagy 4000 *difficultás nékül megengedtetett volna;* de azt felelte az vezér: királyi méltósága legalább *negyvenezeret kíván.* Most penig particu-

laris hírek úgy van, hogy az kióviai palatinus az *lengyelekkel bíztatja magát*, s ha attúl nem tartanának, *megkövetnék az* Respublicát, s *elbocsátanák*. Declarálta Dolhoruki: titoknak tudjam lenni!

Denique, csak deliberáltuk mi is, hogy hamis a török, és semmi az békességnél jobb remediumja ezen dolognak nem lehet. Javallottam azért Dolhorukinak: írjon Dess Aleursnak levelet, (mivel már béállott az oratorságra), hogy lehessen hamarébb híre az czár akaratjárúl, mintsem onnan érkezik; csak azt írja meg, hogy tőlem megértette azon dolgokot, az mellyekért megyek, és ő kívánta tudtára adni; ő tudja, hogy czárnál kedvessek és acceptabilisek lesznek, kéri azért: az jó correspondentiát ezután tartsa már véle. És én azon levele mellett írok bőven Dess Aleursnak: mint s hogy *tartóztassa az törököt, mivel oly nagy interessiben járó az franczián ak, hogy ne változzik békéllő kedve az királnak*, és hogy ne distrahálttassék az czár. Az mint is mindgyárst resolválta is, s kért: magam tétessem fel. S ahhoz, kíván írnya az magok követjének is, hogy összefogjanak már ezután, és én küldjem el az leveleket, sőt curírt is akart azzal küldeni. De minthogy semmi clavis velem nincsen egyéb, az új, kereknél: írnom nem lehetett; hanem magam ígértem Fölséged póstája által elküldésit. Irok azért Dess Alleursnak, és azt accludálom Fiervilnek, s megírom neki, hogy ha Fölséged nem lenne Munkácson, clavisálja, s küldje el Vaÿ Uram. Más módon is igen kért azon, hogy Fölséged is vígyáztasson, s tegyen hírt neki Jaraszlóban, ha mit ért.

Másnap vasárnap is s ünnepjek is vala, cserkóztak délig, délután mindgyárst hozzám gyütt Dolhoruki s egész 7 óráig estve conferált. Sokat recapitulált. Boszonkodott azokra, az kik miatt akadályoztattak communicatióink; és Fölséged csak hozzá dirigáljon mindent, Jaraszlóban fog telelni. Azonban kérdi tőlem: lehet-é neki azokot az miket mondottam s az mellyeket ítíl, megírnia előre az czárnak, mint bizonyosokat? Mert ő, — megvallja, — nem hiszi, még Vetési valahol ne quaranténázzon, s én sem fogok elmehetni, hacsak ő előre nem ír.

Vettem eszemben, hogy kétségit akarja azzal kivetni,

jutván eszemben, hogy mondotta Szinyavszkiné is: *nem hiszen nektek, — azt tartja, csak magatok segítségire fogtok* az békességről szóllani; de az elsőben volt. Mindazáltal én mindgyárst, tartózkodás nélkül: igenis, nem bánom, sőt kérlek Uram, hogy írj! Azzal — láttam — complaceált és de futuris favorabilibus tartózkodás nélkül való beszédet indított, már útamot facilitálni igyekezett, és addig nem lehetett több hat lónál, — mindgyárst 30 lóra is szaporította lehetőségét az póstának, sőt maga is írt Baluznak is, s ordert az ottvaló muszka tiszteknek: vigyék Baluzt; s mivel csak azt tanálta mindenekfelett, az ő póstájokon menjek, nem az Vetési nyomán az prussiai útra, mert az saxo hadakon igazította által Vetésit Janus, s félti igen; de, azt mondja, (ha) az királyhoz vitték is, nem tartóztatja meg, de elkéslelteti s examinálja. Azért tartózkodjam még bár csak 10 vagy 12 nap, — elküldenek officíreket és ordereket előre, hogy mindenütt 30 lóval feállítsák az póstát kész provisióval, és póstárúl póstára fris késérővel várjanak mindenütt az hadak között, Litvánián által; mert Rígánál kezdi, s Moldvánál végezi az muszka had quártélyját. És mivel az czár bizonyos hogy nem megy az stoliczára, hanem Rígára várták: küldenek curírt előre, és azt nyerem azon tíz nap késéssel, hogy előmben gyün Vilna táikára az curír, az honnan bizonyosra mehetek, s térhetek akár Rígára, s akár Peterburgra, mert az póstákot is felállítják addig arra is.

Ha penig magam alkalmatosságával akarok mennyi, — úgy is minden provisiómrúl s késérőmrűl tesznek dispositiót; de két holnap is belételik az téli napokkal, míg Peterburgot érem: póstán penig két hétre Jaraszlórúl Rígán fogok lehetni, vagy 3 hétig könnyen Peterburgon is. Örömöst is válosztottam azért az póstát, s mindgyárst hétfőn reggel mind az curírt s mind az pósták erectiójára hat officírt küldöttek, s mellém is állítottak igen emberséges muszka tisztet, az ki commissariusom vagy mim leszen, innen megyen velem egész az czárig, s kiadták orderét, s már is mellém állott, valóban parancsol is az slachtáknak is az úton provisiórúl, nem győzöm csíkatni és még itt tartóztatni; inkább pénzem keljen, mint kedvességünk fogyjon itt az szomszédságban!

Ezeket már végezve, mondja Doloruki: Uram, in secreto kérdek egy dolgot tőled, informatiót adj, ha tudod! Nekem az czártúl együtt parancsolatom: vígyázzak *Augustus királra, minthogy van oly tudúsítás felöle*, mintha alattomban keresné *békílleni az svécussal; Urbik öcscse által származott: de mintha az* Fejedelemtűl *együtt volna az tudúsítás,* s nem érthetjük jól azon dolgot. Előugrom én is mindgyárst az históriával, és mondom: *Tarló aperiálta!* Kérdi: hol van? Már tudtam, hogy tudja, mondom: *Benderbe küldte* Fölséged. Miként? Elbeszéllem az históriáját, itt hagyott levelét, és ahhoz Fölséged affidatióját de interpositione reconciliationis. Minden confirmatióját adta beszédemnek Fölséged levele; mert elfelejtettem az *piszárlit* etc. nevezni, felkerestem előtte Fölséged levelét s abból olvastam ki. Igen köszönte is, s approbálta is; sőt azt mondja: minthogy az Fejedelem már affidálta: énnekem van plenipotentiám, én adok neki (Tarlónak) amnistiát; de talám azzal meg nem elégszik, azért az czártúl is kiszerzem: de az te szódra is kiadja, Uram, az czár! Megköszöntem, hogy Fölségedet abban is respectálja. Azért jónak látnám, hogy küldené meg Fölségednek az amnistionalist, úgy, hogy Fölséged írhassa meg neki: készszen találja ha kigyün, — annál szívessebben fárod az felvett dologban. Mindgyárst resolválta és mind anyjának s az feleségének az protectionalist, hogy szabadon és háborgatás nélkűl lakjanak Lengyelországban házaiknál. Sőt azt declaráltatja általam Fölségednek: valakinek Fölséged akarja, kiadja, tekintetéért Fölségednek, még az kióviai palatinusnak is, ha Fölséged által kéretné. Arra feleltem köszönettel: de az kióviai palatinusrúl, miólta oly rosszúl cselekedett, semmit sem kíván tudni Fölséged felőle, hanem azelőtt instált. S mondám: azt tudom, nem régen Gruzsinszki kínálkodott ismét kijövésivel, az hadak részivel: de Fölséged absolute nem akarta. Azt mondja: jó volna őköt valamiképpen megpróbálni az Fejedelemnek az amnistiával; ha nincs reménségek, talám kigyünnének, s ezen *habozó lengyeleknek is megfordúlna eszek.* Mert mondám, Uram, mi híreink gyüttek, s azt is megmondom *confidenter*, hogy az kióviai palatinus *bíztatására resolválta volna már az török: megindítsák az királyt az lengyel határ felé*, s meglássák, ha az *indúlásá-*

val mellije állanak-í az lengyel hadak? reánk támodnak-í? vagy elmegyünk elülök? Ha az dolga jól indúl, *elgyün az király, ha nem, — visszamegy, de az török máskint kezdeni nem akarja.* Ezt tegnap hozta curír. Megírtam Seremetnek is: mindgyárst maga gyűjön, mert már az *királyhoz* (August) *is rígen nem bízunk, annyivalinkább Tarló relatiójára nézve; ki tudja? maga is consentiálhat az lengyel hadak iránt.* Egyébaránt úgymond, csak több *háborúja ne lenne az töröknek: hadd menne, az lengyel semmi!* Feleltem: ezek mind nem lehetetlenek, bölcs praevisiók, de *az lengyel is tehetne valamit, ha az pomerániai svécus másfelül beütne,* s az *saxóval egyeznék,* to to jest! Azt csudállom, hogy mind az moldva széleken az Respublica, s az pomerániai széleken az saxo hada van; *nem rekeszthetne-í el benneteket, ez Kióviának* s amaz *Litvániának menve?* Consideratióban vették, annyira, hogy másnap is búcsúzni jövén hozzám Galicsín, az ki nem hallotta azelőtt, kérdésben vette tőlem, hihető, már magok közt beszélvén felőle.

Ezekkel is erősíthettem: nincs jobb, mint quoquomodo való tractában ereszkedni, s miníl hamarabb, igenis, bárcsak addig, míg ne indúlnának. Valóban búsúlok én magam is azon: *még odarekednék magam is,* s feleségem is *az tüzbe szaladt volna az víz ellen.* Istené az erő! Kérdezték azt is tőlem: ha elmehetne-í (XII. Károly) az császár ditióin? s igaz-é, hogy passust ígért? Igaz, mondok, s el is mehet. De nem hiszen — úgy mond — az németnek!

Ezen principalis dolgokon azért már általesvén: pro coronide feleségem itt hagyása és recommendatiójáról az securitas propositióját és okát mondom, hogy Obezni s a többi excursiói, és hogy taval is sokan az lengyel városokból Golcz s Janus engedelmiből az 13 városokra beszállván, az muszka hadak féreállottak, s úgy fogdosták, nem considerálván se Fölséged colligatióját, se az czár authoritását et refugÿ securitását. Considerálják penig már, az micsuda dolog? és micsuda importantiája van, hogy az Fejedelem és az Confoederatió hívei conserváltassanak; holott tagadhatatlan, erőssen reánk nehezedett az ellenség, — még ugyan nem győzött el egészszen: de csak soknak minden cselédestől, még az fegyverviselőnek is, retirálni kellett magokat, itt nyomorognak az he-

gyek között, nem mernek az tavali példákra nézve bégyünni. Lehetetlen, hogy az muszka hadak ott lettek volna, az honnan elvitték? Azt midőn assecurálom, kiugrik az székből, hányjaveti magát; azt mondja: *Már ül Golcz, Janus is nemsokára; de nem csuda, mert német!* Nicsoho nehaj pridutt teraz vezmiti. Valaki az czár protectiójához folyamodik, máskint is, tudván colligatióját az czárnak, azt mondja Dolhoruki: assecuratusok lehetnek, az minthogy szóllok én arrúl Galicsínnak, és mondotta is utúlszor, hogy csak legyen valakinek tőlem levele, hogy valaki meg ne csalja más pártrúl való, lesz gondja! Mondom: én elmegyek, tőlem nem lehet, hanem az Fejedelem! Felkelve az székről, reverentiával mondja: Nem lehet mindenkor az Fejedelmet turbálni; csak mást nevezz valakit, hogy én tudjam, kicsuda? Nevezém hertelen Csáki Istvánt. Jó! De mondok, néha nincs idejek, hogy még levelet is kérjenek. No, meghagyja ő az széleken való brigadírosoknak: ha magyarok gyünnek, ne bántsák s oltalmazzák, s ha kétség lenne hozzájok, adják tudtára, addig ne bántsák. Mondám, hogy jó volna, kétségek elvesztésire, az megfélemlett bujdosóknak adna protectionalis-passust egynehányot. Azt mondja Galiczín: Ha Dolhoruki Fejedelem itt nem lesz, én adok; de most itt van, mint személye az czárnak, ő adjon; és mindgyárst Dolhoruki is: valakinek akarom, csak tétessem fel, kiadja! Mondám, hogy jó volna, ha Fölségednek írná meg leveliben Dolhoruki, hogy bizonyosan assecuratusok lehetnek, valakik beszorúlnak. Mindgyárst kért: hozzám küldi az secretariust, mondjam meg neki: mit és mikrűl írjon? És irattassam fel mindeneket, valami expeditiók kívántatnak.

Látván azért ezen dologbúl is, — az ki illyen szépen s naturaliter bégyütt, — hogy mind az mostani expeditiómnak s mind az colligatiónak illyen böcsét tapasztaltam, s már másként is, exagerative előhozván: hiszem, — kit Isten ne adjon — *maga is az Fejedelem, colligatiójához bízván, nem mehetne máshová: erre kellene gyünni; az, ha azok nem protegáltatnának,* kik előre begyünnek, hogy volna? Prauda, prauda! — Azért *nem hoztam semmit kérdésbe személyirúl* Fölségednek, habent enim jam per se ex praemissis naturalem consequentiam Nemkülömben az *hadakrúl is hallgattam:* mert az már jól felépült

creditumát követségemnek discreditálni nem akartam; talám Isten nem is adja szükségét, s ha lenne is: csak Fölséged már in his fundamentis küldje emberét, — mindenkor készre gyün, annyival is inkább az én odajárásomra nézve is. Az mostani praecautiót ők nem értve: még többet scrupulisálnának most, mint ollyankor.

Az praesidiumokrúl értekeztek; hol miuk van? volt alkalmatosságom előhoznom. Bezzeg, ha *bár csak Munkácsra, Ungvárra!* De 1-mo, itt *semmi gyalog nincs* sohult is; 2-do: Nem mernek semmit order nélkűl, quod *hostilitatem causare posset.* 3-tio. *Mihelt az török gyün: útat adnak ezek, azt hiszem; azért nincs gyalog itt sohult* Elbingáig. Mindazonáltal, most már, indúlásomkor, jobban kimagyarázom nekik Fölséged *személyje és az hadak iránt* az dolgot, etiam de *subsistentia.*

Ezek már ennyiben kelvén, Szinyavski Uramhoz nem mehetek, hanem már azelőtt Tomasowskinak punctumokot adván, mellyeket tanquam ob respectum *desperationis nimia* proponálni nem akart, sem engedte; most már, illyen favorabiliseknek értvén az muszkákot, hogy proponálja, — megírom, és emberemet küldöm. Elhiszem, még az Asszonynak is megfordúl ismég elméje, és talám hamarább elgyün Skólyára, kinek itt az feleségem sem lesz akadályjára az országban, mert pénzen, mint itt, másutt is talál; az kozákként: za swoi goros, sudi horos.

Elindúltam azért Jaraszlóbúl Szurovára, hogy jaraszlai árenda dolgában tekéntsek, az Fejedelem panaszszát is enyhétsem; de nem végezvén még az conscriptiót Bulyowszki Uraimék, — semmi sem lehetett; máskint is, Misuna Uramnak egészszen más az elméje. Rándúltam azért ide tegnap, et hic jam dispositis rebus: holnap Isten kegyelmébűl megindúlok ismég Jaraszlóban, úgy, hogy még e héten okvetetlenűl az póstára űlök, és circa medium Januarÿ — hiszem Istent — Rigán leszek már, így intízett póstákon.

Mindezeket in locum relationis kíváuván ennyire deducálnom: Szurován kezdettem s itt végeztem Skólyán, mindennap continuálván estve; ha azért vagy sok, vagy kevés, — alázatossan követem Fölségedet. Adja Isten, az új esztendő-

ben újúljon szerencsénk, kiben már, Istennek hála, semmi kétségem, — csak győzzük óráját várni! Én azonban maradok

Fölségednek

Datum Moscicz*) 23. } X-bris 1710.
Skoliae 27. }

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, öt íven, számozott félívenként, negyedrétben, mind végig sajátkezűleg, — és pedig nagyon sok helyütt titkos jegyekkel — írva.)

70.

(Des Alleurs őrgróf franczia portai követnek.)

Excellentissime Domine!

Nullus dubito Excellentiam Vestram jam plene informatam esse ex prioribus meis Literis de responso Domini Comitis Golovkin, Primarÿ Ministri Suae Czareae Majestatis, quod mihi dedit super Literas meas, quibus ipsi notum reddidi ea, quae Excellentia Vestra mihi per Dominum Fraj notificaverat, de acceptatione nimirum Mediationis Serenissimi Regis Christianissimi, per Serenissimum Regem Succiae, si Suae Czareae Majestatis voluntas paciscendi, per Ministrum aliquem Suae Czareae Majestatis rescribatur. Responsum itaque Domini Golovkin mihi scriptum, Excellentiae Vestra transmisi in paribus, et in originali Domino Comiti Tarlo, dum in Bender a nobis ivisset, monstravi; ac siquidem in ÿsdem Literis de alÿs quoque particularibus negotÿs diversis scripsisset: originales Literas transmittere non potui, sed paria secum accepit. Domino quoque Müllern scripsi super hocce negotio. Domina etiam Castellana Cracoviensis (Sieniawska hgnő) simile recepit responsum a Domino Golovkin, quod etiam se Vestrae Excellentiae transmisisse dicit.

Interim Excellentiae Vestrae relatio de hoc negotio Mediationis forte ex Bender ad Serenissimi Regis Christianissimi Aulam dum pervenisset: mea quoque supervenit informatio,

*) E helynév helyén előbb Szurova állott, a szöveggel megegyezőleg.

per Dominum Baronem Vetéssy ibidem repraesentata; qualinam resolutione Serenissimus Rex Christianissimus, Dominum Baronem Vetéssy ad Serenissimum Principem remissit? constabit jam, procul dubio, Excellentiae Vestrae; ubi Serenissimus Rex Ckristianissimus, nonmodo Mediationem continuare se velle declarat: sed etiam Colligationem cum Sua Czarea Majestate inire desiderat; attulitque quaedam puncta ad colligationem, et simul etiam ordines Domini Baluze, cum omnibus expeditionibus, ut qua Legatus Extraordinarius in hoc praefato negotio, ad Suam Czaream Majestatem se praesentet, qui jam discessit, et alius quoque solennis Legatus eum sequi debet.

Ex his itaque rationibus, jussu Serenissimi Principis et ego iter meum ad Suam Czaream Majestatem suscepi, et cum in Poloniam veniens, rescivissem Dominum Principem Dolhorukium, magnum Suae Czareae Majestatis Ministrum et in Polonia Plenipotentiarium, (qui Tractatum etiam nostrum Varsoviensem subscripsit) hic prope Jaraszlaviae esse, accessi ad eum, et de praefatis negotÿs cum ipso plurimum sum colloquutus et expertus Eundem Celsissimum Principem Dolhoruky, Domini sui, Suae Czareae Majestatis voluntatem optime scire, declaravitque Suam Czaream Majestatem non solum Mediationem acceptando, Pacem inire velle cum Serenissimo Rege Sueciae: sed et cum Serenissimo Rege Christianissimo firmam inire Colligationem; nihilque huic salutari negotio obstare posse putabat, praeter insperatos nefors Turcarum motus, quorum rumores hic varÿ augentur, creditque et satis sapienter, quod promissis quibusvis etiam parvis et fallacibus animis Serenissimi Regis Sueciae a Pace abstrahetur, et Sua Czarea Majestas impedietur ab interessis Serenissimi Regis Christianissimi promovendis, atque alias, nisi per Serenissimum Regem Sueciae impediatur, promovere totis viribus paratam esse Suam Czaream Majestatem aperte et manifeste.

Ac proinde, siquidem bona Excellentiae Vestrae opera hoc Mediationis negotium tam laudabiliter inchoatum esset, et aliunde Sua Celsitudo credat, maximum in Porta Ottomannica respectum esse Serenissimi Regis Christianissimi, Vestram vero Excellentiam oratoria jam in eadem Porta fungi

dignitate: desideravit idem Princeps Dolhorukius, ut Excellentiae Vestrae notificarem, quatenus Excellentia Vestra intuitu interessentiae Serenissimi Regis Christianissimi, omni studio in Porta Ottomannica ita moderari velit negotia, ut Serenissimus Rex Sueciae, a bona voluntate paciscendi, jam Excellentiae Vestrae semel declarata, non removeatur; et ut super haec majus fundamentum habere possit: ipsius quoque Principis Dolhoruky Excellentiae Vestrae hisce accludo Literas, et alias quoque ejusdem ad Dominum Legatum Moskoviticum sonantes, in quibus eidem insinuat, ut cum Excellentia Vestra bonam servet correspondentiam et unionem, ex praevisa et praescita jam Colligatione Serenissimi Regis Christianissimi.

Quapropter ex parte quoque mea, quam maxime rogo, ut pro authoritate et prudentia sua omnem in hanc intentionem movere velit lapidem, ut Serenissimus Rex Sueciae in ea resolutione, quam Excellentiae Vestrae dederat ratione Mediationis et Pacis permaneat, et si possibile foret, ut qualecunque Paci conveniens responsum, ad puncta illa praeliminaria, quae per Generalem Majerfeld, ab Aula Czarea fuerant transmissa, Serenissimus Rex Sueciae daret infallibilem Tractatum ac futuram per consequens sperarem pacem; non enim satis exprimere possum, quantum experiri potui desiderium ad promovendum interesse Serenissimi Regis Galliarum et Colligationem cum eo firmandam Moscovitarum, dummodo Turca suis praeparationibus et solitis rumoribus non impediat, et nunquam facilius, quam nunc Sua Czarea Majestas interesse Serenissimi Regis Christianissimi reparare posset: siquidem assecuro Excellentiam Vestram, hic in Polonia et Lithvania ultra centum millia Moscovitarum Regulatae Militiae actualiter existere, et in dies augeri, quae Potentia statim se movere posset, praesertim cum de universali Pace sine Czaro non tractanda, Serenissimus Rex Christianissimus jam affidavit Suam Czaream Majestatem. Progredior proinde et propero per postam ad Suam Czaream Majestatem, ea fiducia, quod Excellentiae Vestrae fructuosa cooperatione, bene inchoata Mediationis negotiatio obtinebit optatum progressum; et si quid Excellentia Vestra mihi notificare dignabitur, pla-

ceat Literas suas huc ad Principem Dolhorukium dirigere. — His me favori Vestrae Excellentiae commendans, permaneo

Excellentiae Vestrae

Jaraszlaviae, 27. X-bris 1710.

obligatissimus servus

C. N. Bercsényi m. p.

Legalól: Domino Marchioni Dess Alleurs.

(Eredeti, egy íven, ívrétben, csak az aláírás sajátkezű. A megelőző levélhez csatolva.)

71.

Skólyán, 28. X-bris 1710.

Fölséges Uram!

Kállóból 12. írott méltóságos levelét Fölségednek most veszem. Egernek gyalázatos casussát álmélkodva értem, s úgy hiszem, valamely disgustusnak kelle forrani Rétei (Ferencz) feiben régen, az ki ösztönözte ezekre. Eperjest is írják még rosszabbúl, s már Kassát is környékezettnek lenni, — *féltem Andrásitúl* (Pál), megírtam ezelőtt is.

De mindenekfelett igen nehezen esett, hogy értettem itten *már communiter, hogy Munkácsra szorúlni gyütt oda* Fölséged, — az szónak sem jó, nemhogy cselekedetnek, követem alázatossan Fölségedet, s ugyan erre nézve elkészítvén Jaraszlóból visszajövő útamban relatiós-levelemet, noha az expeditiók még utánnam nem érkeztek, kívántam praemittálnom Fölségednek Otlik Pál Uram által, (ki is tovább gyünni velem nem akart) méltóztassék abbúl Fölséged megérteni jó indúlatját minden dolgainknak.

Hogy penig Fölséged *személyérül, se az hadakrúl expresse nem végzettem:* considerálja bölcsön Fölséged particularitásit relatiómnak, meglátja Fölséged abbúl: mind szükségtelen, mind illetlen negociatiómhoz itt, s mind ártalmas lehetett volna; hanem mikor *colligatióját* Fölségednek aestimabilissé tettem: nullum dubium, *securitását is.* Az való, Fölséges Uram: bizonyos segítségünk, *nem bizonyos az ideje,* s az ki nagyobb, az *török akadékja interveniálhat;* sokáig penig *hiába bízik az néphez* Fölséged!

Reménlettem vala már érkezését Dánielnek, vagy más levelét *Tarlónak ad ingressum pacis:* de íme, a helyett Tömösvár s Landor-Feírvárhoz hozzák hírit az töröknek, kit nem capiálhatok, mert nem útja Bendernek az, sem Muszkának, (Moskau.) Az Istenért is kérem Fölségedet, tudósítson arrúl, és directe Dolhoruki Fejedelmet is, ha valami bizonyossat érthet az törökrúl. Az nekem szólló levelét is Fölséged recommendálja Dolhorukinak, — már végeztem véle utánnam küldéséről, és conserválja Fölséged őtet és Galicsínt valami nevezetes bor-kedveskedéssel; hitemre, minden consideratio nélkűl lehet Fölséged; ahhoz rettenetes vadász-emberek, kutyával tanálja nagy kedveket Fölséged. Sincurántát küldenék peszírestűl nekik, ha Fölséged kedveket tanálni akarja.

Janusrúl eleget írtam: de azt is, úgy látom, kevés borral, sok ígérettel megcsinálhatni; hiszem, ha elmegyen, — elmarad az ígéret! Seremetet magát várják; ha elérkezik, nem kell praetereálni, disponálni fogja őtet is Dolhoruki, — szóllok vele az iránt újjobban is.

Az expeditiókkal ma vártam Orbánt Jaraszlóból; muszka póstán hozta levelét, hogy ne véljem másra késését az expeditióknak, hanem sok interveniált munkának. De mind meg lesznek azok, kikrúl írtam relatiómban, s mindgyárst elküldöm, ha előltanálom.

Vojnovics expeditiója iránt alázatossan kérem Fölségedet: *ha el nem ment, — ne menjen, mert sok rosszat hozhat, jót semmit.* Az bizonyos, nem acceptáltatik propositiója, *diffidentiát csinálhat az czárnál. Szolgálatra is* hamarább veszi az czár, mutatok módot, helyt is *alimentatiójokra* Dolhorukinak; mert már mikor változhatatlan lesz útam: nem tartózkodom szóllanom arrúl is.

Des Aleursnak clavessét megküldeni méltóztassék Fölséged, lesz nekem itt Skólyán mindenkor emberem, és póstám Jaraszlóra, onnan Dolhoruki elküldi utánnam bizonyossan, maga offerálta magát. Ha kívánja Fölséged: nem hiszem, residenst ne küldjön Fölségedhez Dolhoruki, kirúl szóllok is vele, ex ratione communicationis, kiváltképpen az *törökrúl;* mert nem mindent lehet diákúl megírnya neki, azt veszem okúl. Az minden casusban hasznára lehet Fölségednek.

Én már, — hitemre, — nem késem; eddig is, sietve többet késhettem volna.

Az *török pártra való menetelit népünknek* semminek tartják. Említettem az muszka birodalomban való föld *adását, nem difficultálta:* de mivel bizonyosnak tartja az *franczia colligatiót*, szükségtelennek állítja. Disponálni fogom, hogy *Szepesbe és Silesia szélire hadat* küldjenek, faciet zelosiam, — és visszatekint német uram; már is vetettem fundamentumát. Isten minden dolgainkot bizony, jóra fordítja; csak Munkács mellett Unghvárt is alázatossan recommendálom Fölségednek, s magamot is Fölséged kegyelmességében. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Íme, Szinyavszki levelét megküldöttem Fölségednek; bár in tempore gyüttek volna acclusái!

Szinyavszki Uram Bucholt, az drabantok Óberst-Lajdinántja Kassárúl taval az császárnak irott s intercipiált levelét, és azon rab svécus tiszteknek, kiket Romhánnál fogtak vala el, küldte meg, gondolván, hogy talám doceálhatom hamisságokat abbúl, ha kell, az czárnál; azért el nem küldöttem. Bár az Kiowszki levele is nálom volna, és az Urbich scartettái, kiket Súgónak írt vala, — tudja Krucsay.

Herbéről azt hallom, hogy valami helyen Litvániában mezőben rekedt, együtt az borokkal; megpestisedett országbúl sohová bébocsátani nem akarták, — de nem bizonyos. Hanem Galicsín tanálta valahol Litvániában Antalóczit, s eligazította az czárhoz; csudálta, egyedül mit lézzeng ott az magyar?

Janus és Galiczín között dissensio van: mert mindenik Generalis Cavalleriae, elsőbb Janus, amazé az authoritas és creditum, és separata divisiója van mindeniknek ugyan, mert Seremet commendans a capite; de Janus Galiczín nélkül semmit sem tehet, Galiczín penig kérdetlen cselekszik mindent, mert diffidálnak már Janusnak, s Janus is magának.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben s. k., részenként titkos jegyekkel.)

72.

Drohobicz, 29. X-bris 1710.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ottlik Pál Uram által küldött expeditióim után megindúlván Skólyárúl: itt tanáltam elő Orbánt az jaraszlai expeditiókkal; és minthogy Dolhoruki levelébűl láttam, az én útam iránt ismét újjúltak difficultási: igen szükségesnek ítéltem az Fölségednek írott leveleit felszakasztanom, hogy ha nem tanúlok-é abban is diformitást attúl, az miket punctumok formában adtam vala, hogy mikrűl írjanak Fölségednek; de, salvo stylo Mosco-latino, látom, Istennek hála, abban nincs semmi változása egyéb, hanem az Tarló amnistiájának hallasztása, mely jobban esett.

Accludálom azért alázatossan Fölségednek 1., Dolgoruki levelét, kiben az béjövendők securitása, relatiómnak tenora szerént alkalmasint vagyon exprimálva, s talám ezektűl jobban exprimálni nem is lehetett volna. Az nekem írott levelének is accludálom copiáját, 2., melybűl látom, újjúlnak hírei az töröknek; sőt azon okbúl, mondja Orbán, s írja nekem azon ösmerős, Nosowicz nevő secretarius: igen sietve mentek tegnapelűtt Ilyvóhoz egy mérföldnyire az nagy-hajtmannal (Sieniavsky) való conferentiára mind az két muszka Fejedelem, és Generális Janus is, s azért gyütt oda Brezánbúl az nagy-hajtman is, s már majd communiter bizonyosnak tartják.

De, hacsak annál több s bizonyossabb hírek nem gyütt, mint az mellyekrűl nekem szóllottak s én is írtam Fölségednek, — még nem látom fundamentumát. Mert legnagyobbnak tartják azt, hogy mezítelen szablyát adott az tatár hámnak az (török) császár, mely jele az háborúnak, és azzal gyütt Benderben, — ergo consequentia in forma. Én penig mind csak Horvát Ferencz*) voxát tartom: Docebit Martius!

*) Ládonyi Horváth Ferencz, hajdan Thökölynek, később Rákóczinak portai residense, vagyis kapitihája, sok esztendőkön át.

Mindazáltal azt kell megvizsgálnom: ha az török megarestálta-í az muszka követet, s mi okon? Mert annak volatilis hírit minap magok sem hitték. Azt ugyan declaráltam Fölségednek minapi relatiómban, hogy *igen turbáltattak,* s most is azért újjúltak az difficultások: de én azokot tollálom, könnyen megösmertetem véle, hogy *franczia colligatiója nélkül úgy is nem lehetnek. Az magunk segítsége kérisit simulálnom kell itt egíszszen, és csak az securitását az bejövöknek* és Fölségednek veszem itt fel, s csak megindúlok Isten kegyelméből; elég lesz nekem az 12 ló is pőstán! Csak Baluz piszmogásán búsúlok leginkább, kinek már 3 levelemre sem veszem semmi írását.

Az való, Fölséges Uram, hogy rettenetes gondolkodásra való dolog nemcsak az széllyeljárása az czárnak: de, *ha az török megindúl az svécussal, — még odaszorúlok valahova;* sem Baluz, sem Vetési, — *még kémnek fognak!* Már ezeket mind féreteszem, s csak elmegyek.

Nem szeretem, hogy Dániel nem érkezik, — *hamisság lesz Tarlónak dolga, az török bíztatásból;* azért igen jól esett *ki nem adása az amnistiájának.* Mindazáltal meg lehet neki irnya; az minthogy én is írtam neki, és accludáltam Fiervil Uramnak, azért: ha Fölségedet Munkáson nem tanálná levelem, el ne késsék. Nemkülömben a Dess Aleursnak és muszka követnek írott levelét is Dolhorukinak, és magam levelét is Dess Alőrsnak, s kértem Fiervil Uramot: clavisálja, az mint relatiómban is feltettem Fölségednek.

A mellett sok muszka passust is hoztak, — azokot mind Krucsai és Keczer Uraimék kezéhez küldöttem, hogy széltküldjék ő Kegyelmek, és magam is írtam bíztató leveleket némelyeknek azok mellett: hogy addig is, míg utúlsó ordere érkezik az muszkáknak, megmutassák barátságokot s colligatiójok tekintetit, — íme, jelűl küldik, és generaliter van az order az oltalomra, etc.

Urbik levelét is hozák ugyan ma Jaraszlóból; nem tudván, kié? felszakasztottam, de olvasni nem tudom; irányzom, csak az maga bakját nyúzza. Szóllottam vala felőle Dolhorukinak: de, látom, nem igen javallja. Sto to!

Brenner is kiküldött egy dantczkai patkánt boraiért; én nem javallottam neki kimenni, hanem várja meg Skólyán az váloszt: ha nem vitte-í el az német az borait? Fölségednek is írt, felszakasztottam, s látom, csak arrúl. Krucsai Uramnak accludáltam azon Brenner históriáját egészszen; de ha volna Unghvártt fiscalis bor s nem rosz, — talám nem kellene egészszen ürössen bocsátani vissza, Danczkárúl való fárodságáért.

Galicsín levelét is accludálom Fölségednek. Otlik (Pál) Uram úgy is bégyün, az feleségem mellett költség nélkül lakhatik, és már ösmerős lévén, minden dolgot folytathat jól, és Fölséged continuálja már általa maga dolgainak folytatását; mert mást senkit sem tudok, noha *nem titok nála az tárház.* Jaraszlóig is Skólyárúl magam csinálok póstát, mert nincs semmi. — Én azonban magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s k., részenként titkos jegyekkel írva.)

1711.

(A szathmári békekötésig.)

1.

Jaraszlóban, 6. Januarij 1711.

Fölséges Uram!

Skólyárúl minap megtérésem után írott alázatos levelimet, úgy Drohobiczrúl is az muszka fejedelmek leveleivel küldöttet, méltóztatott eddig venni Fölséged. Azólta valóban nagy impatientiával vártam: de se Fölségednek, sem senkinek semmi levelét nem vehettem; útamban az köszvén megzaklatta kezemet, kevéskorig azért is: de az muszkva Fejedelmek megérkezését is várva, múlattam Misunánál Szurován. Tegnapelőtt étszaka megérkeztek az Fejedelmek az nagy-hajtmannal való conferentiárúl, az hol hogy újra összecsküdtek volna, beszíllik. Tegnap karácsony-napjok lévén, devotisáltak, ma bejöttem; mindketten s Janus is complementummal üzentek: de expeditiójok lévén, holnap akarnak mindketten hozzám gyünni, — megelőzöm őköt, ha lehet.

Már bejövetelem után veszem óhajtva várt levelét Fölségednek, együtt *Dániel Péter* írásával. Hálá legyen az Istennek, hogy van valami; ha semminek látszik is váloszsza, — nem semmi nékem: mert ez is sokat fog használni; csak azt bánom, hogy ennyire késett, mert 21. X-bris kelt Fölséged levele, Skólyárúl Brezánban vitték, s onnan magam embere tanált lenni, úgy hozták, együtt az Asszony levelivel. Nekem írja az Asszony: már az török háború bizonyos lévén, óránként várják az tatárt, azért Skólyára mégyen *kihordozkodni* onnan, s én is csak vitessem Ilyvóra (Lemberg) bagázsiámot. Dolhoruki is üzente tegnap: már bizonyos az török háborúja; de, ha ezen *Dániel relatióját* combinálom: nem capiálhatom oly hertelen változását az portának, s inkább csak szemfényvesztésnek tartom, míg holnap fundamentumát ki nem tanúlom. Azt is bizonyosnak mondják, már meg van arestálva (Sztambulban) az czár követje. Rettenetes csúfos do-

lognak látszik: illyenkor s ily dob-hírrel s habahurgyán resolválta volna az porta az hadakozást!

Ut-ut sit? útamot nem akadályozzák, sőt üzenték, hogy már van hírek: az új esztendejek után indúl meg az czár Rigára, és most indúlok jókor. Már holnap végét szakasztom.

Fölséged levelébűl értem Eperjes vesztését: de itt ma, Bónis írása után, Kassát is kezdették beszélleni veszettnek; Isten ne adja, oly képtelenséggel! Látom, Fölséged *sem bízik hozzá, és Munkácsra resolválta magát*, kirűl írtam minap Skólyárúl Fölségednek, s reménlem, más consideratiókot és anyniyban, az mennyiben lehet in adversis, consolatiót is vehetett Fölséged magának; mert már itt az securitás bőven megvan mindennek, s ha már az *török háborút bizonyosnak tartják: az hadakkal való bejövetelit is* Fölségednek difficultás nélkűl proponálom *jó modalitással holnap; csak ne légyen nekem bajom az czárnál*, ha máskint tanál lenni. Mert in tali casu *mit bízhatik Sarier hadához* Fölséged? De már csak mindennyi circumstantiák között is assecurálom magamot.

Késedelmemet, — hitemre, — se Fölséged, sem senki nálomnál jobban nem sajnálhatja: de íme, Fölséges Uram, accludálom Fölségednek Vetési levelét; az mennyiben syllabicálhatom, látom, mint siethetett; s még előbb lett híre az czárnak azon curír által, mellyet expediált Dolhoruki. Igazán írhatom, Fölséges Uram, látva láttam, hogy törődött rajta: miként küldhessen hamarébb? De, csak nem látthatta módját. Igen jól írja Fölséged, hogy nem viselnek gondot magokra; *csúfság, az micsuda híreken épétenek.*

Ha ezen török lárma nem interveniált volna: *magam is elhittem volna, Munkácson érhette volna bészorúlva is segítsig* Fölségedet. *De már így több üdü kell hozzá.* Csak, bizonyossan hiszem, propter rationem *colligatianis Gallorum lesz valami, de nem in toto.* Azért jó *maradni Munkácson, még lehet, de nem odarekedni: mert nagyobb desperatiója lesz azzal az országnak. Jobb in spem futuram az czár mellett maradni, mint veszni, s tüzét sem oltani hazánknak, mint Curtius oltá.*

Isten mind jóra adja; Fölségedet is ott megtartja, s engem is meghoz jó hírrel! Bizony, nem múlt ideje. Már Baluznak is ment levele innen, — eddig elment. Az császárnak

is ment valami gróff vagy baron curírja tegnapelőtt póstán, Janus expediálta; másiknak tegnap nem akarának már póstát adni. Generális Janusnak van már ordere Peterburgban menni; üzente Dolgoruki: *Golcz melli teszik Janust, Flukkot is.* Megválik már holnap, végső conferentiám ha lehet, mindenekről bőven írok Fölségednek; most ezen sietős bizonyos embert Morgan István nevő kereskedőt nem akarám levelem nélkül bocsátanom. Nem vehetem ugyan már válaszszát itt Fölségednek: de utánnom küldik; mert, ha mint is, de megindúlok minden bizonnyal csütörtökön vagy szombaton.

Látom Fölséged reflexiós válaszszából, hogy *Des Alörsnak írnia nem akar* Fölséged ezen dologban; csakhogy minap küldött levelei Dolhorukinak el nem maradhatnak. Ha nem tetszik úgy, az mint írtam: Fölséged irasson legalább Fierwil Uram által, az mint tetszik; hiszem, már non nostra res agitur, hanem magok dolga. *Ha morog is az eb: nem mer marni, urától ha fél. Ha penig nem tudja ura dolgát:* lehet mentsége, mért ad hitelt *Dolhoruki* levelinek, *ha nekünk nem is?* Én keresem, ha lehet, útját: *Dánielnek irok,* de nincs clavesem; hanem keveset írva, clavist küldök neki is Mikesnek. Mert én csak nem hihetem, el ne fojtsa még az nyust az török mérgét,*) s mindenképpen jót reménlek s hiszek is, Isten meg is adja, — csak adja, hogy azalatt is, ha csak kevés jót is érthessek Fölséged s édes hazám felűl! Kit szívessen kívánva, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, sajátkezűleg, számos részenként titkos jegyekkel írva. Kívül Beniczky Gáspár fejedelmi belső titkár kezével, a levéltári csomagot jelzőleg rájegyezve: »Litterae Supremi Generalis, Comiti Nicolai Bercsény, Mensibus Januario et Februario 1711. scriptae.«)

*) Azaz, bizott, hogy az oroszok által drága prémekkel megveszteget endő vezérpasák, lebeszélendik a szultánt a hadüzenetről.

2.

Jaraszlóban, 7. Januarÿ 1711.

Fölséges Uram!

Tegnap Fölségednek alázatossan megírtam, mint érkeztem, s miért késtem? Ma azért csak délután lehettem szemben, az reggeli, sokáig tartó conferentiájok miatt, Dolhoruky Fejedelemmel, ki is igen affabiliter szólván velem, jókedvőnek is ösmértem Galicsín ebédjétől.

Az török háborújának valóságát, úgy látom, közönségesnek tartják; kire nézve mondám: csudállatosnak tartom, mikínt lehetett oly hertelen változása? minthogy még ezelőtt öt héttel annak semmi apparentiája nem volt. És elővettem *Dániel Péter relatióját;* hogy hitelessebb légyen, ugyan az fordított clavesekből magyaráztam, az mi kellett. Mondja: ki írja ezeket? S mihelt *említém Tarlót, az ki most is kéri* Fölségedet *maga iránt instálni az czárnál,* (láttam, azólta lehetett szó iránta,) *ösmerem Tarlót,* — azt mondja, — most ott van, itt is kedvet keres, ha *látja: ott nem maradhat reménségben, — akkorra tartaná az* czár gratiáját! Hiszem, úgy tetszik, azt mondád: ott van valahol az Fejedelem mellett? Feleltem neki: *Nem mondtam, sőt azért kértem az protectiót felesíginek!* Akkor reflectálja magát: Mutatná hát meg cselekedettel! Íme, *azért jelentette meg Augustus békéllő igyekezetit,* s most is in puncto 3-tio *azt írja pro praecautione.* Azt osztán per longum et latum ruminéltuk: utrum possit esse res credibilis? s nehezen fér feibe. Végre azt mondja: *Elhiszem; Augustust ösmerem, capabilis mindenre: de, hogy Tarlóra bízta volna, az kinek diffidál, — igen* nehéz elhinni; bizonyítja — úgymond — *krakai starostával és az piszár Litterskivel,* — azok is hasonlók; más *németes és svécusos officíreket arra tanálhatott volna.* Hanem az *császár által, inkább hiszem; az* hám iránt is nem hihető, egyedűl az *császár, — de azt mi vinné arra?* Megmondám reflexióit Fölségednek és *Brenner írását.* Bizony, meglehet!

Reparálván ezzel ezen discursust, megint tértem az *conditiók Majorfeld vitele iránt való* válaszra. Arra felelte ismég, mint azelőtt is, ha ki nem feledtem, feltettem relatióm-

ban, hogy nemcsak az *rabok dolgában, hanem, azt mondta, békessíget együtt Piperrel tractálni;* csakhogy, gondolván az czár azt: *rabok által nem illik, — azért küldte.* De az igaz, hogy illendőbb per *manus mediatorias,* — azt megcselekeszi az czár; csakhogy mi haszna már, ha az *török háborújával felbomlott minden?* Mondám: talám még nem egészszen! Akkor magyarázza verificatióját: az *muszka követet audientiára hítták az vezírhez, — másfelé vitték, fogságba;* akkor mindgyárst mondta *meghitt emberinek az követ: siess az czárhoz, megmondd: nem írhatok, már engem fogságba visznek! Már bizonyos háborúja.* Azután együtt az *tatár hám Bender'e Potoczkival,* — et reliqua pletyka; és ennek mind is három hétnél kevéssel több az ideje. Consideráltam datumját *Dániel levelinek,* látom, régiebb, nem vítatom, hanem hozom eleiben *Szinyawskini levelét, mellyet per extractum* includálok Fölségednek, és az hol subtractió van: ott az *levélben Des Alörs van nevezve.* Mondom: íme, most veszem, ítéld meg különbözőségét; ha még most kérdik az conditiókot, — elvárják válaszszát; talám *csak rémíteni akarják az czárt, hogy jobban békélljék!* És sok példát mutatván, mondja: bizony, meglehet! Hát már, kérdem, mit csináljunk? csak *féretegyük-e az békessig és franczia negotiatiót?* Azt mondja: Nem; mert hiszem, lám *az franczia is békessiget tractál, másutt hadakoznak; hanem írja meg* Fölséged, *könnyen kezemhez adja az czár az conditiókot.* De mivel már illyen dolog interveniált, *és új háborúba kapott: nem is venné már el az király; még minket is diffidentiába hoznak, ha így lesz, és az franczia királynak sem lesz confidentiája.*

Ezeket így mondotta, sőt azt is hozzátoldotta: ki tudja, talám *franczia factió indította meg az törököt?* Felelék arrúl, mert inkább *indította volna az császár ellen!* Prauda! — Continuáltam: Hiszem, bizonyossá teszi az, *hogy colligálni akar a franczia!* Azt mondja megint: Prauda, de *lehetetlen, az czár segítse az franczia dolgát, ha török háború lesz!* Inkább — mondok — *akkor kell az colligatió, hogy ki ne rekedjen az universalis békességbül!* Megint prauda! Csak lehetne hamar érnem az czárt! Akkor mondja, hogy kész az pósta, tartóztatni nem kíván, de hová menjek? nem tudja, mert teg-

napelütt gyütt Seremet levele: már az czár oda nem gyün Rigára az pestis miatt, hanem ezen hírekre nézve az stoliczára fordúlt, és bizonyossan higyjem: sem Peterburgon, sem az stoliczán nem tanálom; hanem in confidentia megmondja: maga hírivel *ide akar gyünni az czár*, kirül e héten bizonyos híre leszen, legalább azt várjam meg, mert — hitivel mondta — szárnyon küldene, ha lehetne, nem tartóztatna, de meg több hátramaradását látja ura dolgainak is, ha megmellőzöm; lehetetlen tudni most, merre s hová gyün?

Akkor jelentém: Uram, megvallom, kénszeríti útam sietését Fölséged is, mert *hazánkkal együtt nincsen más reménségünk, és azt kérdi* Fölséged *tőlem: ha ingruál az casus, Munkácsba szorúljon-é* Fölséged, *vagy béjöjjön?* Mindgyárst felkapja: Dla boga, *nem jó szorúlni bé*, etc. mert az — úgymond — éppen ollyan volna, mintha az kinek az egész világot nézni kell, magának az szemét békötné! Úgyde — mondok — ha *bé nem szorúl, ide kell neki bégyünni; ha bégyün: minden utánna s vele gyün, valaki az hadak közül hívségit hozzája s hazájához tartani akarja; minthogy azért meg akarja sinceritását s bizodalmát az czárhoz tartani*, — már nem lévén kérdés az *urakrúl s másokrúl* kik *bégyünnek*, — *bárcsak az hadi embereknek rendelnél kenyeret az hol akarnád, hadd hadakoznának az czár mellett; úgy is* instructiómnak egyik punctuma, és consequenter declaráltam Fölséged consideratióit az iránt, s hasznát annak *a török ellen*. Felelte: *Azt nem tudom, azok fizetést kérnének, nemcsak életet, s reménsíget segítségek iránt azután, avagy lakóföldet?* etc. Ha — úgymond — bár csak valaha discursusképpen érthettem volna ebben valamit az czár intentiójában, megfelelhetnék róla: de így, hire nélkül nem tudok hozzá szóllani; hanem ihon, igazán megvallom elütted Uram, hogy én magam megírtam az czárnak: *ha ide nem gyün, féltem az lengyeleket, és azért nem lesz már Rigán, el is indúlt Peterburgrúl, itt terem közel*, — szóllani kell vele. Kérlek — mondok — hát Uram, látod magad *végsö szükségit, siettesd útamot: ne veszszünk el, kik szolgálhatunk még az czárnak*. Azt feleli: Uram, bizony szivessen, nemcsak magatokra, de az czár interessére nézve, mert nagy dologban jársz, azt akarnám: repülnél, ha lehetne; de mi

haszna, ha nem tudom, merre igazítsalak? Ihon, látom, beteges ember vagy (mert köszvény az kezemben,) elmégy az hidegben vagy száz mérföldet, — másfelül *itt terem az czár; több üdüt vesztesz; de ihon, e héten megtudom bizonyossan*, tudtodra adom!

Hát Uram, csak megírom én az Fejedelemnek: *ne szorúljon az várba, mert nem javallod!* Megírd Uram, nem javallom, s nem is javallhatom. Hát az *hadat biztassa-í az czár szolgálatjával?* Tanált ollyat mondani *kis impatientiával: ha jóakaratból, s nem kíntelen gyünnének!* Feleltem: *annál hívebben s jobban szolgál!* Igaz-é, — úgy mond — elvették Kassát? Mondom: nem igaz, hanem Eperjest, s azt describálom, s mondja: hát még semmi! Nem akartam azért tovább menni azon úttal az dologban, mert már ásítozott.

8-va Januarÿ 1711.

Eddig írtam tegnap ezen levelemet; ma reggel mentem Galiczinhoz. Az, mint orosz katona kezdi beszédjit: Juz muieme Woiny Tureczki. Mutatom *Szinyawskiní levelit*, — azt mondja: Régi dolog az, mert már azon punctumokot régen küldte volt az császár az czárnak. Mondom: Megtetszik hát abból, hogy ő kereste az garázdát! *Kérdezte Doloruki tegnap: ha nem az franczia csinálta-í ezt?* Inkább, mondok, *a császár csinálta*, hogy *elhúzza a franczia barátságtúl! Ha bírt volna az törökkel: az császárra fordította* volna inkább. Prauda, szobaki *Nyemcsi*, — de, hogy tudhatták meg ezt előbb? Mondok: Az czárnál, *Janus által.* No, — azt mondja — mind megfizet most azért! *De, félek, elszökik, nem bocsátom;* ma akart elmenni quártilyjában, nekem azt üzente, úgyde nem bocsátom. Talám, mondok, megvárja az czár hollétinek hírit ő is? mert ezt-ezt mondta nekem tegnap Dolhoruki. De van neki útja, hanem minthogy ő is póstán mégyen, add tudtomra csak két nap: mikor akarsz menni? teszek rendelést az póstákrúl. Hát Rígára mégyen ő is? Rígára? hiszem már minek mégy Uram te is Rígára? Az stoliczára ment az czár! Azt mondta — mondok — Dolhoruki: megtudjuk e héten, talám *idegyün közel.* Azt mondja: *Ide nem gyün, hanem Kioviába; de mi haszna? mondja, e héten meg nem tudjuk, hanem talám hétfön.* Gondolám magamban: talám csak tartóztatás nélkül arra

megyek, és azzal készültem Dolhorukihoz. Közben beszédet indított az török hadakozásról, *lengyeleknek bizodalmáról, a muszkákról:* Durákok azok, — mi semminek tartjuk az török háborút; hiszem *tik is mellettünk lesztek, úgy-i?* Én is feleltem, s affidáltam; gondoltam: jó ez; de, hogy Dolhorukit *meg ne sértsem: nem progrediáltam.* Kérdezte Kassát az is, s recommendáltam Petrőczièket *) Liszkón, — mindgyárst ordert küldött. Mondá közben: hej, mikor az czár maga szerencséivel élt volna, ment volna az *helyett Silesiába és Saxoniába; de mind az német akadályozta, Mendzikó által.* Úgy beszéllek, Uram, veled, mint magunkéval; ollyak *Mendzikónál az németek, mint Ádámnál volt az kígyó!*

Beszéllett arrúl is, hogy azt kívánta az nagy-hajtman: odavigyem az hadat; minek az bolond tatár-hírre defatigáljam? Hadd gyüjön csak, készszen várom! Mondom neki megkövetve: *Igen szélt van az had, nem jó periclitálni!* De Uram, — azt mondja, — *contrahálom, kiadtam az ordert: három helyen lesz az regiment.* De, mondok, *három is legyen egy helben;* s megmutattam: mint élhet sokáig? Discurált arrúl, s azt mondta: úgy cselekeszik!

Onnan megtérvén, (vettem) 28. költ két rendbéli levelét Fölségednek, *Tarló acclusájával.* Valamiket abban parancsol Fölséged: már Otlik által, azután Drohobiczrúl és innen s ezen leveleimbűl meglátja Fölséged, hogy már meglettek; s úgy látom, megösmértem vala elsőbb váloszszábúl *Tarlót.* De, látom azt is: hertelen változásnak kellett lenni az töröknél, s lehetetlen: az muszka követ okot ne adott volna valamit az maga megfogatására, mert non est modus indicationis belli. Már is rebesgetik, hogy valami rabokon vesztek össze, s azért fogatta meg az vezér, és hogy megbánta volna az porta, és subsistálni parancsolt volna az hadaknak, — kit ugyan bizonyosnak nem tartanak még az Fejedelmek: de ugyan megtiltották az velitatiókot, mellyek már az kozáksággal elkezdődtenek vala. S látom *Tarló írásábúl is: reménteln s nem gyü-*

*) Így, világosan: »Petrőczjéket«; a miből ketségtelen, hogy Kazaházi Báró Petrőczy István tbk. nemcsak maga irta ő-vel nevét: hanem mások is Petrőczynek hitták őt, nem Petróczynak, mint eddig történetkönyveink hibásan nevezik vala.

kerezett dolog. Én ugyan holnap, — mert ma már nem lehettem — szemben leszek Dolhorukival: de az *Tarló kijöveteliről nem szóllok, mert idítlen* (időtlen) *diffidentiától félek.* Úgy is csak complementumnak tartom az obedientiáját; ha megindúl, ha nem indúl az háború: jobb, ott légyen. Inkább javallom alázatossan Fölségednek: írja meg neki, az mint följebb írám, hogy ha *lehet-e még beküldeni az punctumokot? vagy már nulla spes? Mert Munkácson* Fölséged *sem maradhat: nemhogy* (Tarló) *felesége, kinek kiszerezvén protectióját, magam estem illyen változások miatt illyen periculumba.* Mert jóllehet most írnya méltóztatik Fölséged, hogy már ne fároszszam tovább magamot: de hiszem már itt is *kezekben vagyok,* — ha már most *remittálnék az sietésben: mint Janust, úgy vinnének complementummal Golczhoz.**) Úgy is igen emlegetik, hogy, ha *Kiovski az lengyel melléje állásával nem biztatná az törököt.* Mindenképpen látom, hitelem csak az, hogy megyek, s ugyan magam is azt feleltem, mikor kérdést tett *kétségre czélozva* Fölségedről. Már azért csak fiat voluntas Domini! Jól adta Isten: *ott nem vagyok az első hírben,* — megérik az nyespola is üdővel! Igenis, Fölséges Uram, jó, hogy már *az bérekedésről* máskint gondolkozik Fölséged. Azt elhiszem, Dolhoruki elment volna *Skólyára azelőtt,* most is, ha nem akadályozzák ezen dolgok; mert most gyün s megy az sok expeditió és curír. Holnap ugyan szóllok, és ha *resolvál,* — *mindgyárst* megírom Fölségednek, s úgy nem is szóllok már az több particularitásokról; ha penig nem: tehát elkövetek mindgyárst mindent, — de *importunitásomot is* evitálnom kell.

Azt ugyan megírhatom előre Fölségednek: ne is gondolkodjék arról, hogy *ezek vagy praesidiumot vagy mit adjanak,* hogy *kezdjék az háborút se törökkel, se mással az czár híre nélkül, hogy kapjanak az hadunkon,* — hacsak más következendő ratiókra nézve *nem tesznek jót velünk, és az franczia barátság* és az particularis inclinatiója az czárnak. Azért igen

*) Azaz, a már fogságba vetett német eredetű orosz tábornok mellé, a pétervári tömlöczbe. B. Jahnus ab Elbersfeld is német volt, titkon császári zsoldban.

jól írja s ellátta Fölséged, hogy *közelít az czár, újjúl szerencsénk.* Meg is adja Isten, ezen új változással is!

A honyi dolgainkrúl nincs mit írnom egyebet, *csak Kassát, Ungvárt s Munkácsot tartsa meg Isten!* Pálfi históriája csak szó-fia beszéd, — többet is tudunk mi annál immaginálni. Sok félelmet fordított már el az Isten; csak elhiszem, nem veszünk még el! Terror Pannicus nem csuda, ha sokat megemészt; majd többet hírrelnek az török háború híre után. Mindazáltal alázatossan veszem particularis tudósítását Fölségednek, mert szükséges tudnom.

Brenner levelét veszem Regio-Montumból, (Königsberg) az is ott várja a czár hírit és az prussiai pénzt; még quaranténát tart az embere, az Bora-Duklyán, de emberinek hírit nem hallom. Érte leszek, úgy mindenekrúl, kikrúl nem írtam, holnap írok váloszt Fölségednek. Magamot Fölséged kegyelmességében ajálván, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, két íven, negyedrétben, sajátkezűleg, és igen sok részben titkos jegyekkel írva.)

3.

Jaraszlóban, 10. Januarÿ 1711.

Fölséges Uram!

Tegnapelőtt étszakai írott alázatos levelem szerént kívántam volna tegnap Dolhoruki Fejedelemmel szemben lennem: de sok expeditióival mentvén magát, ma reggel, most tíz órakor jöve hozzám maga. Fölséged vele való szemben, létit jelentvén, resolválta örömöst: nemcsak Skólyáig, de ha ideje volna, elmenne Magyarországba is Fölségedhez; de minthogy most óránként gyünnek az expeditiói, lehetetlen neki messzi mennyi; hanem, ha Fölségednek tetszenék Skólyánál idíbb gyünni, — úgymint bár csak Drohobiczra, — az ki Skólyán innen csak 5 mérföld, — mindgyárst elmegyen, és csak tudhassa napját: mindgyárst indúl. Számláltuk azért ideit: késő volna még annak váloszszát várni; hanem assecuráltam, hogy Fölséged levelemre mindgyárst megindúl, és ezen levele-

met ítíltem, hogy Fölséged az jövő szerdán, úgymint 14. fogja vehetni, és így, könnyűszerrel indúlva, Fölséged e jövő szombaton vagy vasárnap Skólyán lehet, s másnap Drohobiczon, és így vasárnap vagy hétfőn, úgymint 18. vagy 19. conveniálhatna Fölséged Drohobiczon véle.

Ezen azért megegyeztünk, és ki fogja muszka quardiáit Drohobiczig rendelni, hogy innen én is vele együtt indúlván, helyről helyre fris lovakon és késerőkkel mehessünk Drohobiczra vasárnapra vagy hétfőre; elhiszi, hogy Szinyavszkiné Asszonyom is oda fog gyünni, Fölségeddel. Az minthogy én ezen úttal irok Szinyavszkiné Asszonyomnak is, megírom ezeket, hogy mind Fölségedet várja, s mind Dolhorukit Drohobiczra, sőt, ha kérni akarja Dolhorukit, s vagy két czugját küldi eleiben Drohobiczra, — nem hiszem, Skólyára is el ne menjen; s csak elhiszem, el is követi az Asszony. Mindazáltal, ha casu quo *más conceptus* (így) *érné is:* van ott Skólyán Forgácsné Asszonyomnak, másnak is szekere s lova, habár lóháton gyün is Fölséged addig.

Ezt penig ennyire hogy siettetni látom szükségesnek, oka, hogy az Fölséged levelibűl is látom: iger hamar kívánná Fölséged; másik az, interveniálhatnak *török hírek s más útja Dolhorukinak;* harmadik, hogy ma capiáltattam víle, quid fiet cum Czaro, *nisi colligatione Gallorum sibi providet*, — sietteti igen szükséges menetelemet, s oly confidentiával szóllott és *instruált: miként szóljak az czárral?* De mégis, — úgymond — haszontalan útra nem javallom indúlásodat; hanem inkább úgy menjek Drohobiczra vele, hogy onnan indúlhassak Smolenszkó felé, és tészen rendelést, ha kell; arra száz lovam is lehet póstára, — és ezen állapodtunk meg.

Valóban, vala szükségem az ratiókra: mert *már kétséget vert vala feibe az német factio, hogy az franczia munkája.* Kérdeztem: mi okon? Mind kimondotta ratióit: micsuda hasznot remél *az által az franczia maga iránt? Maximája az, hogy bízik az svécus violenta mediatiójához, mint azelőtt.* 2-do, *dánus, saxo, brandeburgus revocálja hadát az Imperiumból*, etc. Könnyen refutáltam; ad primum: *késő volna már azt várni az francziának, hogy ollyan státusban légyen, mint Saxoniában;* ad 2-dum et reliqua: *miért nem kívánná inkább az*

franczia az czár colligatussinak is barátságát inkább, mintsem csak occasionalis revocatiójáť az hadnak? Ezen török háború csak üdűt veszt, s nem tesz hasznot másnak, hanem az császárnak s colligatussinak: mert már az franczíát megszorítván ad indiguas pacis conditiones, semmi segétsége nem lehetett, hanem, az török magyarországi diversiója, vagy az muszka czár. De interesse volt tehát az törököt az muszkában összekapatni, ut occupentur, míg dolgát végezi az francziával az császár és colligatusok; ennek occasiója lévén az svécus: naturaliter annak lesz az is obligatus, az ki segítette őtet az török háborúra. Ennek világos példája, midőn *nemcsak mediatiót, hanem colligatiót non facta pace offerált az francziának*, és most már is pro *colligato ösmerni akarja, minekelütte mediatióhoz fogjon, assecurálja az universalis békességrül, offerálja azt az czárnak, az mit reménlett az svécustúl.* Osztán, lám, régen keresi az czár *colligatiójáť az alliatusoknak, s nem kell. Ha az franczia ingerlette az törököt: nem colligálhatna.* De hiszem, *mink egyek vagyunk a francziával, megtetszik abbúl: íme, nekünk is declarálta háborújáť az svécus, Turló által.*

Ezekkel convincáltam, annyira, mondja: Látom, már annyira össze vannak keverve *az ti dolgaitok az mienkkel, nem lehet elszakadnunk. Igenis, colligál a czár, Augustus is elhagyja Saxoniát, megcsináljuk a többit is!* Én is előugrom *Valachiával, Ráczországgal, az magunk fegyverivel, ha kiszorúl is ideig* Fölséged. Bardzo dobrze, *Stambulba sem marad!* Úgy osztán *oly készsiggel resolválta magát menni Drohobiczra*; mert előszször nem.

Ezekkel úgy vélem, Fölséges Uram, van mindennek nyitott útja, — csak várom alázatossan Fölségedet, s előre tudósítását, az mint elől írám.

Hanem azt javallotta: Fölséged bízvást *Cantacuzenusoknak és Corbei öcscsinek titkon biztatást tegyen: minden meglesz! De titkon, mert hamar érheti az török.* Most penig még *csak gyülekezik az török, s nem indúlt.*

Ma hozták hírit, hogy megfogták azt az — Szolnik, vagy Szobnik, vagy minek hítták, — azt az kedves óbersterét Kiovszkinak, sőt Gruzsinszkit is, kik ab incognito gyüttek vala ki factiókra, s azok mondják, hogy talám tatár excursió: de

nem lesz indúlása az töröknek a télen; azért azt mondja Dolhoruki: ha megtudja az török és svécus, *hogy colligál az czár az francziával: talám félbe hagyja, és mind az császárra fordíthatjuk occasione mediationis* azokot is.

Fölséged passussának respectusa hogy légyen, már meg van parancsolva. Az silesiai had az neutralitásra való; mellyet úgy hiszen itt, hogy nemcsak Imperÿ pares: hanem Lengyelország is inserálva legyen, és így pro demortuo corpore reputálják Pomerániát, nisi fallit neutralitas, et fallet.

Most azért több írásommal nem incommodálok Fölségednek, hanem magamot ajánlom kegyelmességében, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, sajátkezűleg, nagyrészt titkos jegyekkel írva.)

4.

Jaraszlóban, 12. Januarij 1711.

Fölséges Uram!

Jóllehet már ezelőtt is alázatossan megírtam Fölségednek, hogy az jaraszlai jószágnak árendatiójában módot nem látok, és hogy az Fejedelemasszony Gosztonit kiindította vala, de megtérítettem, tudván Fölségednek intentióját, hogy quoquomodo ezen jaraszlai jószágból segéttessék az Fejedelemasszony; hiában búsítja máskint Gosztoni Fölségedet, s igyekeztem magam is segéteni Bulyowszky Uraimékot. De minthogy Fölséged az Fejedelemasszonynak írnia méltóztatott az árendárúl: kívánt volna ő Fölsége maga belétekénteni, s különben nem is akar contentáltatni, hanem hogy Misuna kezéből absolute kivétetnék az jószág.

Hogy azért Fölségednek teljes informatiója lehessen, kívánom alázatossan declarálnom: mihelt Misuna vette Fölséged parancsolatját, kiben simpliciter exprimálva volt, hogy Fölséged az ő contentatiójával neki, nekem s Keczer Uramnak resignálni parancsolta az jószágot, (elhiszem, communicálván praevie az Asszonynyal), absolute declarálta cum summa impatientia: sem mással, sem maga árendálni nem

kívánja; sőt ha quoquomodo ingeráltatik más az jószágban, — elbúcsúzik Fölségedtől, s maga pénze exolváltassék elsőben, azután lássa akárki, mint bírja az jószágot!

Ezen heveskedését lecsendesítettem azzal, hogy vessenek elsőben számot, és nem igyekezeti Fölségednek, hogy néki legyen rövidsége, és az árendának nevezeti nélkül kívánná Fölséged, ha mind az Fejedelemasszony, mind én s mások is accomodáltathatnánk.

Nyúltak azért munkájokhoz Bulyowszky és Beniczky Uraimék, s tapasztalták, hogy ez jövő Szent-Iván napig minden censusokot és élésnek szabott árát pénzül már kiszedvén Missuna, melléje tudván holmi apró restantiát is, — még is az egész esztendős jövedelmét adóssága többel 20,000 lengyel forintnál exsuperálja.

Lehetetlen azért, hogy valaki nálán kívül az jószágot árendálhassa, minthogy már Szent-Iván napig övé az jószág, s nem is lehet semmi élés vegy census belőle Szent-Iván napig; azután is, ha ki bírnia akarja: előre le kell 5000 rhénes forintnál többet tenni Misunának. Kicsuda kívánhatná penig azt, hogy ezereket tegyen le valaki most, az Szent-Iván nap után kezdődhető árendának reménségeírt? kivált mi, az kik mindennapi élődésünknek könnyebbségét keresnénk!

Gondolkodván azért ezen involutiókrúl: determináltuk vala azt Bulyowszky és Beniczky Uraimékkal, hogy, ha magunknak nem is, legalább az Fejedelemasszonynak Fölséged intentiója szerént segéthessünk. Persvadeálni akartuk Misunának: az conscriptio s calculus szerént proveniáló jövedelme szerént az jószágnak, cum alternata futura, az következendő esztendőt in forma arendae vegye kezére, és imputatione facta jam restantis summae suae 20,000 flor. Poloniens. excedentis, az többit az Fejedelemasszony szükségére tegye le. Ígértem magam is pénzt neki: csak élésből való valamely beneficiumot mutasson pénzemért; de mivel már per anticipationem prestitam impatronálta magát: csak hánkódott szokás szerént, s maga pénzét kérte, mindaddig, míg engem meg nem boszantott illetlen, hánkódó szavaival; s mondám neki: Mintsem azt tudjad, hogy az 5000 rhénes forinttal ura vagy Jaraszlónak, és mintha már Fejedelemnek dispositiója sem lehetne: készebb

vagyok ma letennem pénzedet, ha idevesztem is, s megköszönném szolgálatodat! Azután kezdette simítani szavait, és appellálni, hogy az árendát 3 esztendőre szokás, és minden esztendőnek elein letenni az pénzt, kinek már nem most, hanem Szent-Iván napkor kell kezdődni; és mivel az Asszony nevezeti forog: a nélkül nem lehet az contractus.

Végre sok altercatiók után ezen állapodtunk vala meg, hogy három esztendőt, vagy legalább kettőt, az elmúltrúl kezdve, (pro tollenda praetensione provisionis seu interesse de jam praestita summa), az mennyire már exolváltatott, imputatur in arendam anni currentis; pro futuro Szent-Ivántúl kezdve, cum alternata determináltatott az summa, deductis deducendis, és annak imputatiójában számláltassék az még hátra lévő anticipált summája; az többit — jóllehet Szent-Iván napkor kellene letenni, — tenné le mindazáltal most, az mennyit szükségesnek látnánk az Fejedelemasszonynak, kit (mivel se sufferre nequeunt) nem tőle, hanem most Bulyovszky Uraiméktúl vegyen fel; az többit azután per partes ex manibus similiter tertijs nunc ordinandis vagy Száva, vagy Riecour által, sine nomine Missunae. Ezenkívül, hogy mind nekem, s mind más böcsülletes embernek lehessen talis-qualis beneficiumja: felszámláltuk külön-külön minden majornak most benne lévő procreatióját, — ki mind is ezer rhénes forintnál kevéssel tészen többet, — és annak limitált ára szerént summáját pro exoluto kivettük, úgy, hogy én ha egyet-kettőt, s más mást elveszen az majorokban: letévén summáját, legyen szállás is az udvarkákban az major mellett, kenyere, szénája, (mert abrak nincs) s holmi legumina mellett.

His sic terminatis, midőn már csak azt kellett volna meglátni: az Fejedelemasszony szükségére most mit anticipáljanak? megjelentették az Fejedelemasszonynak Bulyowszky Uraimék, hogy Fölségedtűl vagyon parancsolatjok: elsőben is az cselédjét exolválják, mivel két-három esztendős restantiájokra nézve szolgálni nem akarnak, azonkívűl az veszőfélben zálogban lévő függőit miit — 240 arányig kiváltsák elsőben és az mi attúl megmarad azon summábúl kit most vehetnek, kezéhez adják Fölségednek, és az többi iránt per partes mikor mit vegyen fel ő Fölsége Szávátúl? disponálni fogja Föl-

séged. Gondoltuk particularis informatiókból, ezeket pro nunc 3000 forinttal be lehetne érni, és maradna még ad dispositionem Serenitatis Vestrae legalább 7000 forint ex futuri anni proventu, az mint írám.

Igen megneheztellette az Fölséges Fejedelemasszony; absolute semmit sem akar inkább, mintsem Misunánál maradjon az jószág. *Én ugyan úgy akartam volna: ne is lett volna tudva, fölveszik az pínzt; — de kibeszélte simplicitásból Bulyovszki.* Keveslette az árendát, conscriptiót, computust előkívánt, mindent nem jónak tartott; s mivel Fölséged írta, hogy nekem adta kedvéért árendában: magammal szóllott ő Fölsége, s mivel nem veszem, másnak, s tanálja, kinek? Informáltam, az mennyire lehetett, hogy már Fölséged resolválván exolutióját Misunának, Szent-Iván napig övé, s másé nem is lehet; másnak idegennek az involutiókra nézve nem akarja Fölséged, és nem is kívánja Fölséged fárosztani ő Fölségét az jószág galibájával; hiszem, ha pénze lesz, elég az! De, csak elhitette magával: ha Fölséged informáltatik, — nem hagyja kezénél Misunának, hanem mást tanál.

Pro coronide mondám: ne is fároszsza ő Fölsége magát másként, hanemha olyan lengyel tanálkoznék, kit Fölséged annyira meghinne, mint Misunát, s az maga menne Fölségedhez cum remonstrationibus, és ahhoz Szent-Iván napig, vagy azon jövő árendáig semmi pénzért Fölségedet nem búsítaná ő Fölsége, — talám resolválna valamit Fölséged; de, ha pénz kell: máskint nem lehet, mert Fölségedhez Gosztoni hiában megyen; hogy penig Száva 10 per centum interesre ad: elhiszem, de inkább gondolom, Fölséged Misunától veszi fel az árenda nevezettel előre, mintsem interesre Szávától. De csak ugyan nem quietáltathatván ő Fölsége: maradni kellett mindeneknek; továbbvaló Fölséged resolutiójára relegáltatnak.

Ezeket azért alázatossan referálván így Fölségednek, magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel írva. Nem a többi levelek közt: hanem az archivum lajstromozott részében a jaraszlai uradalmat illető irományok között (capsa 91. fasc. 2. nro. 5.) létezik.)

5.

Jaraszlóban, 14. Januarÿ 1711.

Fölséges Uram!

Otlik Pál Uram meghozá tegnapelőtt Fölséged parancsolatját, szintén az oroszok új esztendő napján, s ugyan maga gyütt reggel Galicsin hozzám, az magok új esztendeit glikwincsálni; hasonlóképpen küldött ollyan complementummal Dolhoruki, követtetvén, maga hogy nem gyühet. Kibűl új forma complementumokat observáltam: magok ünnepit üdvözlik másnak! Jókor esett azért az Fölséged kedveskedése Otlik Uram által, s elhiszem, igen contentusok is lesznek, s úgy látom: valamit lehet s mernek magoktúl, — el nem múlik ezeken.

Tegnap pedig solemniter tractált engem Dolhoruki, Galiczin is ott volt. Kérdezte Dolhoruki: mikor gyün válaszom? és mikor indúljunk? És noha Otlik Pál Uram ollyat mondott, mintha Szinyavszkiné Asszonyomra nézve már is Skólyára ment volna Fölséged még ez elmúlt szombaton: de bizontalanságot mondani nem akartam, — hanem, hogy bizonyosnak tartom, Fölséged reá fog érkezhetni az jövő vasárnapra Drohobiczra, minthogy mindgyárst indúlni akart Fölséged, mihelt levelemet vette, és annak válaszszát várni nem is szükség, késő is volna.

Vagyok azért oly reménségben, hogy az én levelem hétfőn jókor érkezhetett Skólyára, és ha Fölségedet ott érte: vehetem ma válaszszát Skólyárúl Fölségednek; holott penig ma s holnap válaszszát nem vehetem Fölségednek: magyarázom abbúl, hogy még Skólyán nem volt Fölséged, és consequenter elérkezik Fölséged, s ahhoz képpest elviszem Dolhorukit; azminthogy ma ki is küldte lovait s dragonyossit előre az statiókra, pínteken talám, vagy szombaton indúl meg; de ha érkeznék levele Fölségednek, — előbb is elmenne.

Kívánom azonban alázatossan jelentenem, hogy Galicsin nálom lévín, említette, hogy Fölséged Dolhorukival szemben lesz, humanitásomnak tartottam őtet is kérnem: Fölségednek mely kedvire esnék! Azt felelte: ollyan nagy embernek hírit is hallani kívánatos, annyivalinkább személyjét látni, ösmer-

kedni és szolgálni; hacsak más okai nem interveniálnak, ő örömest megcselekeszi. Simpliciter mondják az dupla complementumot, — hát nem udvari?

Ez tegnapelőtt vala; tegnap Dolorukihoz való menetelem előtt küldte hozzám secretariussát Dolhoruki, s adta értésemre, hogy értette: Galicsint is kívántam odamenni, *de lehetnek oly dolgok, az kit tudni neki nem kell, és hogy az csak in militaribus lévén, még Janus el nem menvén, zeloziát indíthatna,* quasi jam de *bellicis ageretur;* és azért ha nem lehetne-i a nélkül? ha lehet: tehát majd ott nála mikor conveniálunk, *ne szóljak és ne urgeáljam Galicsint!* Feleltem, hogy Fölséged vele kívánta *conferálni és azzal is ösmeretségit, — de már urgeálni nem fogom, beszéljenek s végezzenek* egymással! Nem tudom azért, miben maradnak?

Azt mindazáltal, Fölséges Uram, praevie megírhatom, valamint azelőtt is megírtam, hogy az *hadak szolgálatja, quardison küldése és az török ellen való irruptió* s afféle positive való *actiók iránt, ha tetszik, sem mernek cselekedni.* Azért is igen kérdezte, minekelőtte resolválta magát az menetelre: *mikről akar conferálni, kit általam nem lehetne?* Nem azért — mondok, — hogy nem lehetne: de, hogy az reflexiók és kérdések jobban solváltathatnak egy órában, mint 24-ben írásban. Miről? Úgy ítélem, mivel már az *svécus inimiciáját insinuálta és megegyesült velek az török iránt dolgunk, más felül ellensígünktül nyomattatunk:* szükséges az Fejedelemnek addig is *egy értelmet venni:* mikint lehessen *consulálni? még az czárt érem;* osztán, az *havasi factiójokot azoknak mikint lehessen foveálni?* abban nincs is informatióm nekem, s lehet talám több is, etc. És így osztán resolvált.

Ítéletem szerint azért, Fölséges Uram, elsőben ezekből kellene az *creditumot nevelnünk,* és abból tanquam de casibus az többire lépni. Azért is én *nem is említettem Tarlónak revocatiójáról, vagy munkácsi szállás kérésiről semmit:* mert az nem bizonyítana *félelmet az svécus és töröktül,* sőt confirmálná *nem az császár, hanem franczia factiónak lenni.* Azt mint is valóban nagy gondolkodásokban is vagyok: mert *Des Alörs levelei mindenhez, Lamothoz is, máshoz is, hasonlót mutatnak az franczia munkájához,* — én penig azt tartom: particularis

affectussa, s nem ministerialis irási azok; mert nagy rosz volna: *kétképpen járva franczia uram, engem stoliczára ültetne Baluzzal.* Már is hallottam penig itt is, hogy az *császár követje írta az portárúl: hasonlótúl fél, mint az muszka követ;* kit igen bizonyítani láttatik az *bácskasági híre* Fölségednek.

Még ide nem hozták Szolteket, kit minap írtam, hogy elfogtak: az — elhiszem — világosítani fogja az dolgot. Most ugyan oly hirek gyütt, hogy az török remittálni kezd, hevenyén fizet mérgétűl, és az követnek is relaxáltatott volna tractamentuma, s nincs már oly szoros arestuma, sőt már negotiálni s irogálni is engednek neki; és mintha nagy dissensio volna az portán ezen praecipitantiáért, és az hamis Kiowszkival összeszóllalkozott, hogy sürgette volna importune az hám indúlását. Isten még jónkra fordít mindeneket!

Az honyi dolgainkban, Fölséges Uram, nincs mit írnom; mert, az mint látom Fölséged levelibűl: már *Munkácsnak is lelke Kassán lakik, és Kassának lelke háromtúl függ: liszt, fa, és Dániel pálinkája!* *) Különben, Isten hacsak mint Lázárt *fel nem támoszt bennünköt,* — nehezen hiszem, *hideglelésönkbül gyógyúlhassunk,* nisi Dominus dicat verbum. Reménlem azonban láthatnom Fölségedet hamar, azért nem alkalmatlankodom több írásommal; hanem magamot ajánlom kegyelmességében, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S.

Fölséges Uram!

Ezen alázatos levelem írása után jöve hozzám Dolhorukitúl secretariussa, jelentvén, hogy az Fejedelem sem pinteken, sem szombaton, az interveniált ünnepeik és póstájok miatt meg nem fog indúlhatni, hanem vasárnap délután, és ahhozképpest hogy itt nálom rendeljük el statiókat, az előre küldendőkre nézve; s az mint tetszett az secretariusnak: nem lesz előbb, hanem e jövő kedden Drohobiczon, kinél tovább menni

*) Kassa parancsnoka ugyanis gr. Eszterházy Dániel tbk vala, a ki igen szeretett pálinkázni, — innét a tréfás czélzat.

sem akarna, hanemha oly hírei érkeznének, az kikre nézve elmúlathatna tovább. — Otlik Uram ez iránt fogja Fölségedet informálhatni, mert jelen volt most nálom az secretariussal.

Jelentem azt is alázatossan Fölségednek, hogy Beréni Ádámot küldöttem vala Szinyaszki Uramhoz, többi között proponáltattam az Asszony akaratjából az hadak iránt: *ha nem applicáltathatnának-é?* — De az király (August) híre nélkül resolválni nem akart, hanem, hogy megírja az királynak; de az béjövőknek máskép protectióját omni humanitate offerálta, s nagy affectióját.

(Eredeti, egy és egynegyed íven, negyedrétben, s. k. írva, részenként chiffrekkel.)

6.

Jaraszló, 14. Januarij 1711.

Fölséges Uram!

Ma délután 4 órakor vettem alázatossan Skólyárúl 12. költ levelét Fölségednek. Már ezen accludált levelemet elkészítettem vala Otlik Uramnak; de mivel ő Kegyelmének el kellett ma késni az borokért s lovakért vele menendő muszkák miatt: ezen frissen járó pósta által elküldöm levelemet. Többet írnom nem is szükség, s nem is lehet az fejemnek nagy fájdalma miatt.

Holnap ugyan, ha lehet, szóllok az fejedelemmel, s ha meg akarja előzni útját, megírom előre ismég Fölségednek. Kívánom azonban, láthassam Fölségedet frissen!

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

7.

Jaraszlóban, 15. Januarij 1711.

Fölséges Uram!

Most reggel tíz órakor vala nálom Dolhoruki secretariussa, ura nevével, mutatta levelét az nagy-hajtmannak Ilyvó-

ból, kiben igen kéri, együtt az kujawiai püspökkel: az occurrált dolgokra nézve menjenek az muszka fejedelmek Javorowra conferentiára, mivel hertelen kezdődött Ilyvón az pestis, — magok is kimentek az urak Javorowra; de minthogy Galiczin négy nap alatt innen kimegyen az hadak közé, Dolhoruki penig Fölségedhez igérkezett: nem mennek, hanem excusálván magokot, gondolom, megírja, hogy Drohobiczon fog megegyezni Fölségeddel, és ki tudja, ha nem mennek-í oda Javoróból Szinyavszki Uraimék is?

Indúlását penig Dolhoruki Uram, Fölséged érkezésire nézve anticipálja, s már nem vasárnap, hanem szombaton fog innen indúlni, és hétfőn Drohobiczon leszünk. Magam örömest előbb elmennék: de nem akarnám, valami változások esnék elmenetelem után, — azért már nem tágítom; és mivel Galiczin nem gyün, s el is megyen innen: vígeznem kell vele az én további útamrúl, s feleségemrúl is, ki is tegnap s ma fekszik, catharralis hideg löli, s magam sem merek az fejem miátt még ma is kimennem az házból, de inkább az catharrusnak tulajdonítom, ki elfogta fejemet és mellyemet.

Írja az nagy-haütmann azt is, hogy Wolochból gyütt bizonyos embere, az kitűl tudja: az török megbánta praecipitantiáját, s van Tatárországban hét ollyan nagy murza vagy micsuda tiszt, az kiknek még az császár letétele is hatalmokban van, nemhogy az hám akaratjok ellen valamit cselekedhessék, és azok ellenzik az muszka békesség bontását, s tilalmazzák az kicsapást, és hogy két-három hét mutatja meg.

Veszem azonban alázatossan ma, még 6. Januarÿ költ parancsolatját is Fölségednek, melyre is megelőztem alkalmasint válaszomot már, alázatos írásim által. Hanem az ellenség motussának és Kassa környékezésinek mivoltából ítélem: onnan most nem távozik. Pálfi *Döbröczönt fogja keresni*, és netalám *ott egyezvén az erdilivel, kisöpri előbb azon földet, s úgy szorítja Ugocsának.* Elég az, hogy méltán exclamálhatjuk: Boldog Isten, mire jutánk! . . . .

Az Dolhoruki *conferentiájából mit remélhetni?* megírtam már; *ezek nem távoznak, még nem üzik. Gyün sok had, jó lesz, ha reáér, mert most nem sok.*

Nem tartanám roszuak, ha Fölséged szólhatna az nagyhaütmannal is; talám Dolhorukival öszeszólva, ketten együtt resolválnák *azt, az mit külön egyik sem mer cselekedni.* Már tessék Fölségednek, ha jobb lesz-é az futott cseléd közé hínia Dolhorukit Skólyára? vagy inkább eleiben gyünni Drohobiczra? Oda elhiszem, Skólyára nehezebben gyün talám Javoróbúl is az Úr. (Sieniawszky.)

Az Fejedelemasszonynak meg nem jelentettem még Fölséged jövetelit: de megjelentve is igyekezem, *nem fog vágyni Skólyára.* Nagy *recollectiót látok az iránt benne, és agnoscálja annak szüksígit.* Mikínt lehessen segéteni ő Fölségét? Bulyovszki Uraimék által megírtam, más módját nem is láttam. Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Alázatossan kérem Fölségedet, az Asszony előtt méltóztassék menteni Felséged: nem írtam neki, mert lengyelnek dictálni nem illik ezeket, s magam lengyel írásához most kezem s fejem igen rosz; félek én most tőle: *lengyel pletykáért rám írt, de elhallgattam.*

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., részenként titkos jegyekkel írva.)

8.

Jaraszlóban, 17. Januarÿ 1711, délben.

Fölséges Uram!

Már ma reménlettem vala indúlásunkot, — azminthogy el is küldte lovait előre Dolhoruki, — azonban tegnap két levele is érkezék az nagy-haütmanntúl, s az étszaka harmadik az kujawiai püspöktűl, kiben Dolhorukinak írja maga és az nagy-haütmann nevével: micsuda szükséges velek conferálniok az királytúl érkezett dolgokban, és mivel értette már, hogy Fölségeddel való conferentiára megyen, az hová Szinyavszkiní Asszonyom hivatja ötet is: azért, ha bizonyos napját tudhatja, ő is (vagyis ők is? nem érthettem jól, mikínt? ha csak maga is? vagy az Úr is?) jelen akarnak lenni.

Ezen levelet küldte ma hozzám (Dolgoroucky), azt üzenvén: ő igen jónak látná jelenlétit az püspöknek, s ha magának is az Úrnak. És így, mivel Szinyavszkiné Asszonyom is hívatta: gondolja, — nem lesz ellenére Fölségednek, hanem megírja; de minthogy innen az levélnek Ilyvóba, s onnan (mert nem mentek Javoróba) ismét az Uraknak hétfőre nem lehetne érkezni Drohobiczra: azért ő jobbnak látná, hogy csak keddre menne Drohobiczra Fölséged is, mi is, s ők is; s azért ma már meg nem indúl.

Ezen okból vettem az occasiót, s megüzentem neki, hogy bizonyossan tudom levelibűl az Asszonnak: ott Drohobiczon fogja várni levele lovakkal, s kérni fogja, Skólyára menjen, s abhoz való bíztokban ha Drohobiczon nem leszen az Asszony és Fölséged: vagy odább kell mennünk, vagy napot vesztenünk kettűt; jobb volna azért, ha én megírhatnám Fölségednek, s ő is úgy írhatna, ha jobb-é, hogy csak Skólyára menne az kujaviai püspök is? Sőt, hogy tudhassa bizonyossan, hogy kéretni fogja az Asszony: megküldtem nekem írott levelét. Considerálta, — de ugyan csak azt resolválta: minthogy már Drohobiczot nevezte, ő csak azt fogja írnia Ilyvóba az püspöknek, azért én is csak Drohobiczot írjam Fölségednek, és hogy bizonyossan kedden. Hanem az secretarius mondotta, hogy, ha Fölséged is úgy fogja kívánni: nem hiszi, el ne menjen; de mivel Fölséged kedveért megyen: miért menjen Skólyára?*)

Galicsinnal penig ma magam szóllottam; az ott nem lesz, hétfőn indúl az Podolyára; de *nem akarja látni az Urakot, mert mindenkor mást-mást akarnak; én az Uram dolgára vigyázok!* Mondotta, hogy fris híre gyütt: az mi tatárság volt is innen az vízen, mind visszatakaroszik, semmi láttatja nincs az mostani motusnak. Kérdezte, hogy igaz-é, hogy én ismerem s tudom, miben jár óberster Rassa, és micsuda franczia követ? Mert ő kiszabadította Moldvábúl, ott megarestálták vala, és írt az széleken levő muszka tiszteknek, hogy ő franczia követ, az muszka czárt illető dolgokban jár, szabadítsák! Azért

*) Azaz: ha Skólyára menne, mely Sieniawszka hgnő birtoka, úgy tetszenék, mintha a hgasszonyt s nem a fejedelmet látogatná.

Galicsin írt az vajdának, még Maurocordatusnak, s most kiküldték, s már idegyün. Recolligáltam magamot Pápai relatiójára, hogy elfogák mellőle Gróff Rassánt, — nyilván az lesz; mondám: Igenis, ösmerem, s volt is szolgálatjában Fölségednek: de most miben jár? nem tudom, de örömest beszéllek vele magam is. Mindenképpen való szíves inclinatióját látom az muszka fejedelmeknek és tiszteknek közönségessen. Isten mind jól adja!

Alázatossan várom előmben parancsolatját Fölségednek, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliv aranyvágatú levélpapíron, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel.)

9.

Konyuska, 24. Januarÿ 1711.

Fölséges Uram!

Tegnap, ebédlő helyin elértem az Fejedelmet (Dolgoroucky); duzzadtan (duzzogva?) találtam kevéssé, de az discursusiban nem ellenzvén, végre az kutyáknak Drohobiczhoz már közelítéseket megjelentvén, — minden kedve meggyütt, s bánta: nem tudta, talám maga is megvárta volna őköt. Mondám: Fölséged úgy akarta, ha ott érték volna, mezőre vitte volna, s úgy akarta odaadni. Ő, ha tudta volna, örömest megvárta volna, s ím vissza is küld eleikben.

Mondom azt is: együtt hír, de nem bizonyos, az német recessusárúl. Csak azért mondtam: *még ki nem szellözik, ne vílje desperatiónkat.*

Mondotta: igen jól cselekeszi Fölséged, — azért siet, ha igaz tanál lenni, élhessen az alkalmatossággal! Megválik további utazásom.

Én azonban maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben. s. k.; nehány szó titkos jegyekkel.)

10.

Jaraszlóban, 29. Januarÿ 1711.

Fölséges Uram!

Megérkezvén együtt Dolhoruky Fejedelemmel, alig hozám haza az kezemet, éppen az vállomban állott az köszvén, s ezen pennát vehetem elsőben kezemben; azért, úgy látom, akaratom kívül is meg kell várnom Keczer Uramot; máskint már az pósta készszen van, úgy, hogy szombaton megindúlhattam volna.

Dolhorukinak minden kedvét meghozta az sincuranták hire, — mint írám Konyuskárúl, — sőt tegnap vadászatjából 4 nyúlat küldött, quod est signum magnae amicitiae; az secretariust is hozzám küldte, pro peragendis expeditionibus, — ki is adtam Urbichnak, úgy, mint Fölséged föltette: de nem gondolja az secretarius, (az mint is maga is szóllott az úton,) hogy ereszkedjék az punctumokban, hanem csak megírja: látja Fölséged declaratióibúl készségét, fogja erőssebben, mert el nem hagyja az czár Fölségedet! Ezen utúlsó clausula talám még többet tenne.

A mellett üzente, hogy Janus írja Dolorukinak: neki Urbich írja, hogy az császár kíván Fölségeddel és énvelem és az több magyarokkal végezni, és bévenni gratiában, — csak mi akarjuk; azért Janus által kéreti Dolhorukit: ha lát bennünköt, vagy egyikünköt, svadeálja; láttam az levelet is. Ez a propo esett, és ahhoz az informatio. Ma lesz itt Janus, s megyen consequenter az stoliczára.

Tegnapelütt érkezett egy curír Peterburgbúl, első levelire Dolhorukinak duplicátája, mert curírja Rigának ment, s még sem érkezett; duplicátáját Kiownak hozta más curír, az érkezett. Üzente Dolhoruki, hogy Peterburgban tanálom az czárt, *javallja: siessek, mert suspicióban van az franczia török háborúja.*

Itt már most hisznek, s majd többit is: mert közönségessen kezdik beszélleni: Augustus nem akar megtérni (Szászországbúl) többször, sőt, hogy már meg is írta volna az sena-

toroknak Danszkára: podzy kuwal, azaz elbúcsúzott; tudakoztatta Dolhoruki tőlem, higyje-í? Jutnak esziben szavai Fölségednek, s nagy emlékezettel is volt Fölségedről, elő sem hozódott *disgustusa, útban sem ösmértem.* Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., részenként chiffrekkel írva.)

11.

Jaraszló, 29. Januarÿ 1711.

Fölséges Uram!

Most estve 7 óra tájban veszem alázatossan 25. költ levelét Fölségednek. Az inclusákból látom az lármát, az ki nem onnan gyütt, az honnan vártuk, és azt hiszem, occasionalis excursiója lévén, visszatért Homonnára, — talám csak az ménesemért járt Pászikára. Kálló is még hozzáillik az liniához; biztatnám azért még is magamot: de mivel már azt parancsolja Fölséged, elvárom itt további parancsolatját Fölségednek. Egyébaránt, ha akarnám, sem mehetnék: bizonyítja írásom kezem fájdalmát, — már az vállomban kínoz.

Ma írtam Fölségednek: Dolhoruky nagyon contentus, mindent elkövetett ex condicto. Janus már megindúlt, holnap megyen ezen által, elhiszem: szemben lesz velem, mert Dolhorukinak is már írt békességünkről, — megírtam ma Fölségednek. Ma gyütt ismég Peterburgrúl curír *Janusért;* az czár stoliczára. Mendzikó Rígára akkor volt indúlófélben.

Nagy gondolkodást csinált Fölséged P. S. írása és Majerfeld útja Bécs felé; accedál ahhoz, az mit ma *Augustusrúl írtam.* Bremmer (így) levelét is most veszem Rígárúl: majd hasonlót érthetni abbúl is; írja, hogy *Augustus más múlatságot tanál magának, nem hamar tér meg.*

Én, megvallom, jobban félek már *színes hamisságától Pálfinak, mint Haister mérgitül,* mert *sokat megcsal az ü*

magyarsága. Csak elhiszem, Isten megmutatja még, hogy minden veszélek között is megsegét bennünköt! Kit kívánva, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Dolgoruki azt mondja: semmi difficultást sem lát *béjövetelében az hadaknak, csak, hogy az alimentatióját nem imponálhatni az lengyeleknek;* hanem kellenék jó szót adni az *haitmannak: ne kiáltanának!*

30. Januarÿ 1711.

P. S.

Fölséges Uram!

Tegnapi levelemet étszaka végezvén: ma reggel üzente Dolhoruki, hogy új curírja érkezvén, bizonyossan adja tudtomra: az czár már a stoliczán van, és ott csak egynehány nap késik, Kiowiában az Ukrajnyára, s onnan Volínián által gyün Lengyelországba; azért lássam, ha akarok-é menni eleiben? vagy csak oda Volíniában, az hol lesz? kit megtud csak 3 nap alatt is. Nagy örömmel értette az kutyák jövetelit, — mindeneknél kedvessebb az elűtte. Mendzikov Rígának ment, Seremet talám Asoff felé, és parancsolatja együtt Dolhorukinak: *már ne menjen az királhoz, hanem Galicsínnal itt vígyázzon az törökre és lengyelekre, míg maga érkezik az czár.* Már, úgy látom, maga is *kételkedni kezdett Augustusban, Mairfeld útján megütközött.*

Üzente azt is, hogy Urbiknak írt: de considerálván az dolgot, jobbnak ítélte úgy írnia, az mint Fölséged maga *feltette vala;* hihető, Urbik Janusnak tett írása adott okot neki, s én is azt hiszem, hogy az *armistitiumot jobban közelíti;* mert én is jobban considéráltam azon írást: de úgy látom, *nihil nocebit formalitati tractatus, cum explicationibus reservatis.*

Keczer Uramot óhajtva várja az Fejedelemasszony.

Én írok már Vetésinek, Brennernek és Baluznak az czár

jövetelirűl; bárcsak *Baluz ne hamiskodnék; fogom erre hínya már velem*, mert a nélkűl nem tudom, *mit remílhetek az franczia iránt?*

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részenként titkos jegyekkel.)

12.

Jaraszlóban, 31. Januarÿ 1711.

Fölséges Uram!

Tegnap érkezett póstán Huszár Moskvából Nedeczkitűl, három hete múlt, hogy indúlt. Haszontalan írásival Nedeczkinek nem is kívánom terhelnem Fölségedet: mert csak abból áll, hogy már félesztendőtűl fogva semmit sem érthetett, és magát immaginálja zálognak lenni; nagy illetlen exageratióval kéredzett vagy az czárhoz, vagy haza. Böcsűllettel ír neki Golowkín: haszontalan indúl meg, — az czár nem determinálta, hol telel? hanem curírját valamikor akarja, küldheti; adtak is lovakot: még is hiába emészti magát. Még akkor ottan semmi hírek sem volt, hanem csak az nagy készűleti az hadaknak, s már is 150,000 ember hogy indúlt meg, hittel mondja Huszár.

Mivel azért az czár már erre gyün: éppen elesik Rígátúl útja, — soha nem tudom Vetésit, ha oda nem hadták-é? Azért én innen visszabocsátom ismét póstán Huszárt, és írok Golowkínnak, excusálom Baluzt az mint lehet, s megküldöm duplicátában levelemet, kit Vetési vitt vala magával, s kérni fogom: küldjenek utánnok, ha még ott vannak Rígán valahol Vetésiék. Írok leczkít Nedeczkinek is: legalább históriáját eddigvaló késedelmünknek és az dolgoknak, repraesentálja odaérkezésivel az czárnak.

Jóllehet ugyan Fölséged utúlsó levelérűl sokat gondolkodom: de azon *nagy mutatióját dolgainknak*, kirűl emlékezik Fölséged, nem magyarázhatom Fölséged *resolutiójának változására* és *az török háború reménsígire*, hanem egyedűl *népünknek megszakadására*. Ha azért *magam itt késem is, de írnom in forma* mint eddig, nem árt; mert habár *Augustus titkos bíkessége az svécussal az háborút erősítse is: de* Fölsé-

gednek *az útját nyitja az* (lengyel) *coronára, s összehozza francziát az muszkával.* Hogy penig *császárba kapjon a török:* nem mutatja *Majerfeldnek útja;* s talám úgy is *occasio novae colligationis czari cum caesare daret bonum.*

Janus tegnap érkezett, s volt az Fejedelemasszonynál s ma is ott lesz, s kívánt volna szemben lenni praevie ma velem az Fejedelemasszony: de ki nem mehetek az házból; hihető, Urbich históriájára nézve (járt Janus.)

Baluzhoz küldöm bizonyos emberemet póstán, s erre jövetelit kívánom; úgy írtam Bremmernek is, mert nagy baj az: négyen négy felül keressük, s nem érjük az czélt. Nem hiszem, — az mint észrevettem, — még tudna is valamit az czár, Vetésitől; ha megtudta, s nem emlékezik semmit Dolhorukinak, csudállom. Valóban szívessen fogja látni az dolgokot!

Én azonban maradok
Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Klobusiczki, Gerhard, Radványszki Bécsben mentek, azt mondják, — de nem bizonyos. *)

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., nagy részt titkos jegyekkel.)

13.

Jaraszlóban, 4. Februarÿ 1711.

Fölséges Uram!

Ma hajnalban veszem 29. praeteriti datált levelét Fölségednek. Az unghvári excursiójával az ellenségnek vallott káraimot semminek tartom, — de bezzeg, Fölséged útja (a vajai találkozásra) szívemet, eszemet s lelkemet fölháborította! Kirül már haszontalan írnom, csak rettent szívvel, óhajtva várom megtérésérül való tudósítását Fölségednek. Egyedül azt írhatom Fölségednek, hogy *azon tractának örömire nem kívá-*

*) Hazug hír volt; mindhárman ott valának Lengyelországban, Petrőczy, Hellenbach, Keczer és más menekültekkel.

nok kimennem (Magyarországra,) és ex fidelitatis meae obligatione emlékeztetem Fölségedet arra: *légyen vígyázással, hogy sub manu ne tegyík conditióba desperate cupientibus gratiam, hogy ki ne bocsássák magok közül* Fölségedet!

Semmit egyebet nem remélhetek Fölséged colloquiumjából (Pálffyval) egy rövid armistitiumnál, ad extremam exaudiendam sententiam Patriae nostrae; holott — Istenemmel bizonyítom, — úgy látom: nem lehet meg nem fordúlni dolgainknak ezen török háború hírinek zengése által is, *hacsak oda nem szorítják magát* Fölségedet. Azért is csak *jobbnak látom én az czárhoz menetelemet et extrema experiri. Nem lehet kevesebbet onnan, mint ezen beregi tractatusból remínleni.* S ha casu quo Februariusnál *továbbra extendáltathatnék az armistitium: talám még in extasi érhetné hazánkot az jobb remínsíg.*

Kassának élete már így lévén, Beregbe szorúlt. Muránnak bár Unghvár példáját az sokáig való állandóságban tartaná, s az mint Ebeczki Uram ajánlotta magát pünkösdig, — addig bizony új élet éri Magyarországot, *akár franczia, akár némettel egyeledett légyen háborúja a török és svécusnak.* De, úgy látom, már nehéz ott is mást gondolni; hanem az mostani útja váloszt el mindent Fölségednek, vagy válosztott el már is. Kire nézve csak azon könyörgök alázatossan Fölségednek: ha — az mint hiszem — valami kis armistitium tanált most lenni, vagy quoquo modo meglehetne: méltóztatnék Fölséged mutatni kegyelmességét, hogy még holmicskémet s kiváltképpen leveleimet és az mit lehetne, azalatt salválhatnának, és valamely borocskámot, az költségem szaporítására nézve. Azért küldtem most embereimet is újjonnan, s írtam Laczkónak *) is: legyen rajta, pénzzel s költséggel is hogy salválhasson valamit; s ha armistitium vagy más — majd mondhatom, reméntelen — constitutiója az ellenségnek securitást adhatna Laczkónak: menne maga is Unghvárra, és kiindítván az mit lehet, azután — ha úgy tetszik Fölségednek, — *talám maga is inkább hadd gyünne be utánnam Fölséged-*

*) Fiát Lászlót érti, ki ekkor még a fejedelem oldala mellett Munkácson volt.

del; mert nem javallom, végit várja ott az tractának Fölséged. *Talám jobb, magokban menjenek, mint magunk adjuk fel az országot gratiára, hogy még reménségünk is elveszszen örökre!*

Én már keservessen várom tudósítását Fölségednek, és magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Ebeczkit azon kérem levelemben: bár csak addig, *még az czár érkezik Kióviába és szemben leszek, tartsa az várat* (Unghvárt); *bizony, inkább igazat irok neki!*

P. S. Most vala nálom Dolhoruki; azt mondja, Janus proponálta neki: az császár *igíri segítségül az magyarországi hadakot, ha ellenünk segíti;* de megmondta neki: ne is fárossza magát azzal, s assecurál, hogy *el nem hagy az czár bennünköt*, kiváltképpen már minapi *conferált punctumokot* megírta előre. Sürgette indúlásomot: mert már tudja az czár s kívánja; s úgy látja, *colligálni fog a francziával.* Már az *németet és Augustust suspicióba vették.*

Az török már is szóban kezdett állani; mind elment Benderből az törökség, által az Dunán, quártélyba-é, vagy mire? nem tudják; de az lengyel lármák is megszűntek egészszen.

Az kutyákban nagy contentuma: de sajnálja, hogy Szinyawszkiní Asszonyom 14-et megtartott; azt tartja: már mind az volt az java. Már az peszírje is elszökött itt mellőlök, Szerencsre készült, hallom, — jó volna megfogatni.

Pongráczot uem fogták el, ide szaladt bé Lengyelországba, volt Petrőczi Uramnál, de hova lett? nem tudom.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., nagy részben titkos jegyekkel írva.)

14.

Jaraszlóban, 12. Februarÿ 1711.

Fölséges Uram!

Most veszem 4. és 6. költ óhajtott leveleit Fölségednek, kikre, — megvallom, — feleletemet kezdenem sem tudom; mert elhiszem ugyanis az végső extremitásokat, mellyet régen lehetőnek láttunk: de mind azok sem tollálják csudámot az császárnak írott levélnek stÿlussában, s követem is nagy alázatossággal Fölségedet, hogy praesummálok arrúl emlékeznem, minthogy — megvallom — superat captum meum.

Azt ugyan elsőbb levelibűl is láttam Fölségednek, midőn Pálfihoz indúlt, hogy az császárnak írnia fog Fölséged; tudtam azt is, hogy cum submissione kell az írásnak lenni: de hogy Fölséged maga *causam in quam confoederavimus et quam pro justo voto communi orbis agnoverat, nemcsak in diffidentiam, hanem judicio submittat caesaris;* hogy ex ratione *recessus comitatuum cessasse rationem belli et privatae vindictae speciem induisse confiteatur;* hogy sine ulla interposita conditionis clausula, *nomine omnium conjuratorum simplicem clementiam petat,* — soha el nem hitethettem volna magammal! Nem is tudom, *hoc sensu literarum, Károlinak mi dolga lesz egyéb? Mert ez már nullam potest habere — gondolom — speciem tractatus.* Tudom azt: nyomtatásban mégyen az világra. De, minthogy utúlsóbb levelibűl Fölségednek consoláltattam azzal, hogy *begyün idebé* Fölséged: nem írok errúl többet; mutat Isten módot benne, *kimehetünk még ebbül is,* s igen jól is adta Isten, hogy *ottkinn nem voltunk: mert csak senatorok is 8-an vagyunk ittbenn; ottkinn, üdüt nyerve, segíthetjük az dolgot, — csak hozza be* Isten Fölségedet!

Az czár jövetelérűl most sem írhatok Fölségednek egyebet, hanem, hogy tegnap is érkezett fris curírja az czárnak, az ki együtt indúlt véle: az czár az stoliczára s ez erre, és az én indúlásomot sürgeti Doloruki, — azminthogy már okvetetlen meg is indúlok szombaton. Baluzért is curírt küldtem, emberemet, az muszka pőstán, hogy erre gyűjön, mert *nagyon hiszi az franczia dolog folyását,* annyival is inkább, mivel teg-

nap gyütt híre, hogy az török az muszka követet nemcsak szállására késérte cum solemnitate, de megmondta neki: írja meg az czárnak, hogy az porta nem akarja semmiképpen az békességet felbontani, sőt erősíteni kívánja s extendálni. Az mint is 4. praesentis ment által Dubnón az muszka követnek Constantinápolybúl küldött curírja, ki is 12 nap alatt gyütt Dubnóig, Jaszi és Bender között igyenessen által. Ez így lévén: nem lehet sok kétség az következendő svéciai békességrűl.

Íme azonban az mai póstán valamely bizonyos jóakarónktúl, *még magam sem tudom, kitűl?* micsuda írásom érkezett, alázatossan accludálom Fölségednek.*) Tudva lesz ez mindenütt, az hol kell, és bizonysága az dolgoknak.

Augustusnak esziben sincs az halál, s már elhiszem, begyün; azminthogy Posnaniában lesz is valami conventusok

Semmire sem ütköztem meg azon, az mit *Torsi* (Torcy) *ír Fiervilnek: mert longa rerum mora,* cum informatione Desallőriana, tehetnek kétséget; ők sem bíznak, s azért írják; de mihelt insperatum ipsis retulerit bonum: mindgyárst, *mint azelőtt kapták, úgy kapják Vetésit;* penighogy contrariumot nem ír *Torsi, és nem az* (így) *javallja az svécust.* Igen jó volna, ha *Fiervil ezen német írást küldené Párisba,* bár azt is, az mit írtam vala Desallőrsnak, ut possent esse informati in tempore, mert én már itt *infallibilisnek tartom az dolgokot.*

Már én indúlni fogok, s Ilyvó táján vagy ottbenn várom parancsolatját Fölségednek; és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Fölséges Uram! Most valék Dolhorukinál; megjelentettem suo modo, mint volt szemben Pálfival Fölséged, s mint lett az armistitium. *Javallja, hogy üdüt nyerni jó,* és, hogy az czár is *el nem hagy bennünköt,* igen bíztat. S megmondottam, hogy javallottam Fölségednek: ha jól nem lehet és mintsem elveszszen az ügyünk az kihez esküdtünk, *inkább begyüjön* Fölséged, ha szintén *az had eláll is,* — helyben is

*) Ma már nincsen mellékelve.

hadta. Fiervilnek Torsi az mit ír, bizonyítja, hogy nem változott akaratja, s nincs része az török háború szerzésiben.

Csak azon könyörgök Fölségednek: *ne légyen Kassa helye az tractának;* mert tudom azt, hogy *Károli csak sententiát hoz* (Bécsből) *és maga példájával végit veti mindennek, együtt Kassával. Ne veszszen ügyünk, ha földünk vesz is! Üdüre* talám még *conserválhatnánk Kassát, dum renovatur spes nostra.*

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., nagyrészt titkos jegyekkel.)

15.

Ilyvóban, 21. Februarÿ 1711.

Fölséges Uram!

Jaraszlóból írott alázatos levelem szerént, — noha két nappal még tovább vártam ott levelét Fölségednek, — megindúltam, s beérkeztem ide tegnap, s tanáltam itten 12. írott parancsolatját Fölségednek; melyből úgy látom, hogy már is ösmerteti magát jobban Pálfi: de nem látom azon particularitásokot, mellyeket mások másoknak bizonyosnak írnak, mintha húsvétig prolongáltatott volna az armistitium, s mintha az török Erdélyben s Várad körül portázna. Azért Fölséged írása szerént *várom idebe már óránkint érkezésit* Fölségednek.

Nékem is tartózkodnom kell: mert ma valék az nagyhaütmannál, azt mondja: 40,000 (tatár) Bialeczerkő táján jár már, és ezen ocsakói tatár meg akar egyezni az hámmal az Ukrajnyán. Muszka hadak és kozákság ment eleiben, óránkint várják hírit az ütközötnek. De tegnapelőtt szóllottam útamban tovább két óránál Dolhorukival, — nem akarja hinni, mert Kiowiából mást írnak. Elválik már. Inkább, azt mondotta Dolhoruki, hogy az czár maga praemálja már és *keresi az franczia barátságot, még az kujaviai püspöknek is írt felőle Golofkin,* — de nem szólhattam az kujaviai püspökkel, mert elment egynehány napra. Vettem elsőbb levelemre Baluz váoszszát; az mint látom, *lassan készül,* — Groffci betegségét s Golowkínnak váloszszát várja, s más ollyan mentségi vannak; elválik már, mit hoz Orbán tőle? Az czár jövetelit bizonyosnak beszélli már az populus is két hét alatt: de még bizonyos-

nak nem írhatom, — hiszem, az tatárt talám vissza kell előbb útjából verni, noha azt mondja maga is az nagyhajtmann, hogy visszamegyen, és az király (XII. Károly) nem is mozdúlt Benderből. Reménlem, többet tudok meg két-három nap alatt; azalatt megtudom *érkezésit közeljebb* Fölségednek, s mindgyárst *kívánok udvarlanom*. Magamot azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Minthogy csakugyan rationabilissabban tarhatjuk Munkácson, mint Unghvárt az securitást: az feleségem Munkácsra akarná holmiét szállítani Unghvárról, mert 4 társzekér nem sokat hozhatott bé. Alázatossan kérem Fölségedet: méltóztassék parancsolni iránta Fölséged, az menyuyire lehet, az szorúlásban ki ne rekedjen az várból; kirűl fogja az Urat Vaÿ Uramot is kérni levelivel az feleségem, maga embere által.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel.)

16.

Ilywóban, 25. Februarÿ 1711.

Fölséges Uram!

Postpolusrúl 20. datált levelit Fölségednek tegnap reggel küldte hozzám az Asszony, üzenvén egyszersmind: délután az russiai palatinusnál akar szemben lenni, kinél vártam sokáig: de Dolhoruki érkezvén, praepediálta; és így még most sem tudhatom, hol fogja akarni Fölséged múlatását? s az én Fölségedhez való indúlásom is attúl függ. Ma ugyan csak kitanúlom, és megyek azonnal alázatos kötelességem elégtételire.

Azalatt is elmenvén Hellempach Uram eleiben Fölségednek: kívánom alázatossan írnom Fölségednek, hogy az nagy-hajtmannak tapasztalom ugyan affectióját: de lehetetlen volt sine formalitate szóllanom az hadak felűl, hanem kívántam előbb opinióját megnyugtatnom. Az mint is az békéltető igyekezetrűl szólván, megmondottam: igenis, igyekezett abban nagy reménséggel Fölséged. Azt mondá, amaz ódal-fél míná-

val: ita, sed *excluso rege Augusto.* Mondom, hogy plane non, — mindgyárst kapott rajta, és anynyivalinkább, hogy mondottam: az *svécus inkább boszúállására insinuálta magát,* azért is Fölséged semmiképpen el nem szakad. Optime, libenter! És így már progrediáltam volna: de interrumpáltattunk sok urak érkezésivel.

Az török nemhogy az követet elbocsátta volna: de már bizonyos az tatárnak irruptiója az Ukrajnyában, és Nyemirow felé is volt híre, de elsüllyedt. Majd Dolhorukihoz megyek, ha mit tanúlok tőle, és tudhatok az czár érkezésirűl is.

Azt már kétségben sem veszik, hogy nem az német légyen oka ezen török háborúnak, sőt az franczia király megírta Bessenwaldnak: semmi haszna, sem kedve hozzá, — assecurálhatja mind az czárt s mind az lengyel Respublicát és királt (Augustot), kit már Maron in paribus az király (XIV. Lajos) levelit elküldte Desallőrsnak, hogy ellenkezőben ne fárodjon. Nagy reménségek van itt az király (August) megtérésében és az neutralis hadakban. No csakugyan — most látják vitatásom után, — nincs Lengyelországrúl semmi.

Baluztúl meggyütt emberem: nem gyün, mert Golowkín válaszszátúl vár, és hogy 17. Januarÿ hivatta még csak Rigárúl Vetésit az czár Peterburgban. De majd ismét mind írok s mind iratok reá. Továbbá mindenek relatiójával udvarlok Fölségednek, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Elvégezése után levelemnek érkezett ezen accludált levele Gerhard Uramnak. Írtam ő Kegyelmének s kértem: gyűjön hozzám. Klobusiczkit mondja Gerhard Uram embere: bizonyossan Eperjesre ment.

Ez étszaka érkezett Bécsbűl curír Janushoz; nyelvet fogni küldtem vala, — azt mondja az curír: Bécsben hadta Pálfit. Két hete hogy Te Deum Laudamust tartottak Bécsben, mert Philippust (spanyol király) verte meg Carolus, 12000 német és 25000 franczia veszett. Micsuda szemptelen hazugság! Békélleni akar az magyarokkal az császár, *Rákóczinak ad gratiát, de Bercsényinek sohasem.*

Az Fejedelemasszony üzente tegnap, hogy Radzivilné kíván szemben lenni vele, s azért gyütt közeljebb; odamenne örömöst, ha tudná, hogy *most hamar nem lehet szemben s be nem gyün* Fölséged. Nem tudom-mal feleltem. Azt is üzente, hogy Fölséged *valamit írt az angliai követnek, kiért igen haragszik Urbich,* ha nem tudom-í? Azminthogy nem is tudom.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., részenként titkos jegyekkel.)

17.

Ilywóban, 22. Martÿ 1711.*)

Fölséges Uram!

Megérkezvén Ebeczki (Sámuel) Dolgorukitúl, úgy látom, repetit idem, és az czár jövetelit bizonyosnak tartja óránkint, már nem is kételkedik benne, hogy igyenessen Jaworóra ne gyűjön; azért én is innen két-három nap alatt el akarok Jaraszlóban mennem, mert már az szállásokbúl is kiszorongatnak, de másként is, annyi oda, mint ide Jaworow.

Az hirekrűl, elhiszem, tudósította az Asszony Fölségedet, és hogy Bialo-Czerkov felé fordúlt volna az tatár. De annál sokkal többet teszen ezen acclusa,**) melyet nem küldött, hanem csak *Nosovicznál rapiált Ebeczki;* mert ez valóságossan útját fogja nyitni az czár kételkedésének.

Micsuda munkája lehet Peterburghnak? nem tudom; azt ugyan tegnap értettem, hogy 4 punctuma van: első, hogy az magyarokkal vígyázzon az császár; 2. hogy sabaudust contentálja; 3. hogy Spanyolországnak segítsen, mert ők nem küldhetnek népet, s már Barcellonát is körűlvették; és 4. hogy az török háborúba ne keverje magát az császár.

Reménlem azért, hogy Isten ád üdűt Fölségednek, s nem szoríttatik extrema resolutiója egy órára, et *sub spe tempori cedent.* Aszalai Uram megyen Fölségedhez, — méltó particulariter szóllani ő Kegyelmével; de inkább *abhorreáltam azon, mit beszílt,* s micsuda írást mutatott *Károli Pápainak,* kit megmondott Fölségednek maga.

*) Tollhibából 1710. iratott.

**) A csatolvány hiányzik.

Megküldöttem Aszalai Uram által az orvosságokot az olasz doctornak; hanem sal alcali sobult sincs, mindenütt kerestettem. Csakugyan nem kellenék már félben hagyni, s ha valahogy *felbomolva az tracta, odarekedístül félteni kellene:* jobb volna in tempore elkésértetni; mert úgy tetszik, én még is bízom, írásához képest, hozzája. Én azonban magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Az mint Ebeczki relatiójából látom, tapogatva akar procedálni Dolhoruki, s azért difficultálta az hadak iránt parancsolatit kiadni; és csak látom, nem *beszél mással úgy, mint velem.* Reménlem azért, most útamban szemben leszek véle, s ha késik az czár, nem múlattatom el véle az dispositiót, annyival is inkább, ha vehetem újjabb parancsolatját is Fölségednek.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel.)

18.

Ilywóban, 28. Martÿ 1711.

Fölséges Uram!

Tegnap két rendbeli levelit Fölségednek alázatossan vettem, az elsőbbet utúbb, s az utúbbit előbb; melyekből Károlyi Uram jövetelit értve, értem azt is levelibűl: *ad persvadendum ea, qua sibi persvaderi voluit;* mert egészszen kiadja magát, hogy *megnyugtatta maga elméit azon sententia s ígíreteken.* S azt csudállom leginkább, hogy maga is Károli Uram úgy érti Fölséged levelit, mint Bécsben akarják, midőn azt írja, hogy az mit Fölséged leveliben kért, azt adják. Consequentia in forma: ha *Bécsbe ment volna is, talám szorossabb sententiát hozott volna ennél is,* et quidem *cum consensu vendicatae plus, quam attributae authoritatis.* Némellyek posthabitióját javallja? Valljon némellyek contentumával salváljuk-é hazánk s hitünk*) ügyét? Vinculum Confoederationis szabadságunk helyreállásáig kötelezte-

*) A confoederatióra letett hitet (esküt) érti, nem a vallást.

tett, — nem némely privatum complanatiójáig. Ha szabadsága és securitása hazánknak némellyikünk posthabitiójával meglehet: méltó azért consecrálni, s erővel is Curtiust csinálni némellyikünkből; de vel per desperationis ignaviam, vel per privati affectus fallaciam, communem Patriae causam, tot millenorum civium sangvine partam, in perpetuam mittere servitutem — generosus abhorret animus.

Istenben s Isten által való eredett reménségeinknek rationabilitásirúl nem szóllanánk is,— mivel dejectus animus nihil sperare potest, — valamint az desperatus ember non denegat misericordiam Divinam in posse esse: sed in facto esse erga se nem hiszi, hogy meg lesz, ha hiszi is, hogy meg lehet; tegyük tehát előnkbe mindazon végső extremitásinkot, mellyeknek félelmivel praemálni akarja Fölségedet Károli Uram: valljon nem jobb-é, s nem tisztességessebb s böcsületessebb-é az egész világ előtt, de proprio non recedendo animi et virtutis zelo, infaustos rerum exitus fatis imputare, conscientia et communi Patriae causa conservata, — mintsem így in abyssum se praecipitare, cum perpetua famae et nominis ignominia?

Igazán, úgy szól Károli Uram levele, mint Jóbné az Urának: Benedic Domine et moriri! Sentén, tudom, az Feldbábli (Feldwebl) felesége az imádságos könyvébűl maga eleiben tette halálra való imádságot mondta, s térden állva felakasztotta magát. Benedic Domine et moriri! Hoc rerum statu — azt mondja — contentusok lehetünk ezzel. De, jóval bíztatja Fölségedet, hogy praesentia et instantia Serenitatis Vestrae másoknak is segéthet; talám megint Locher Úrhoz invitálja Fölségedet az német, farkas-nevetésre? Isten ne adja!

Ezekrűl, Fölséges Uram, hogy mind szükségtelenűl, s mind talám már praepostere is nyughatatlanságát elmémnek pennám csak ennyire is terjesztette: alázatossan követem Fölségedet; mert tudom, s mostani leveleibűl is Fölségednek látom, hogy jobban penetrálja nálomnál, s igaz ügyünket maga generositásával összevetve, virtus resistit fluctibus; és mivel úgy is nem kívánná *többször Károli Uram azt szenvedni Döbröczönben:* intentiója szerént Fölségednek jókor

*érkezett Grabarics ;**) mert én megvallom, *neutralis már nehezen lehetek Károli iránt, ha összevetem maga előtti* (azelőtti) *declaratióját, kivel premálta* Fölségedet, mostani *contentumát in promissa,* és in casu non effectus *maga örökös böcsülletinek félelmit.*

Elfelejtette vala az pozsoni actákot Döbröczönben? hihető; szép gyűlés, absente Rege, és Germanis Commissarijs in locum Regis praeexistentibus! Nagy mysterium securitatis: az császár és Eugenius subscriptióját látta Lochernél! Valljon nem olvasta-í ott Károli Uram, hogy: Mane tekel fare?**) Nem tudja-í, hogy per hoc apparet esse simpliciter expeditionem bellicam, quibus competit victis legem dare? Capitulatió az, nem békesség, s nem is capitulatio: hanem ad gratiam et disgratiam se submittentibus declaratur discretio gratiae; ollyan ez, mint az pataki tíz gratiából disgratia lett: nyárs, kerék, akasztófa, — hanem Jantó ***) jól járt!... Én Istenem, én Istenem!

Bulliens pro patria sangvis vix desinere sinit calamum ab exprobratione eorum, quae svadentur, quia svadentur. *Ecce, Petrus rejecto gladio, factus Judas!*

Divertálok azért ezekről alázatos írásommal az ittvaló dolgokra, pro distractione affectus.

Tegnap, Constantinussal (Sobiesky hg) együtt begyütt az Asszony; már azelőtt Janus, Galiczín és Dolhoruki is, Fluk, Bon, micsuda, mind begyülekeztek, és mára várják az hajtmannt (hg Sieniawsky) is pro conferentia. Magam ugyan, az nagy catharusom és hurut miátt ki nem mehettem az szobából; tegnap mind Janus, Galiczín és Doloruki külön-külön üzenték hozzámjöveteljeket: de conferentiában űlvén Janusnál, 8 órakor estve váltak el; bevárják az Urat (Sieniawskyt),

---

*) Károlyi hadsegéde, tábornoka levelével.

**) Caballisticus szavak.

***) Jantó János, ki a Caraffa-véridőkben és a Tokaj-Patak táji 1697-iki fölkeléskor tett árulásai- és föladásaiért sok jószággal jutalmaztatott volt meg a Hegyallyán, sőt később a Rákóczi-féle confiscált javak praefectusává is kineveztetett a németek által. Úgy látszik, itt Károlyit példázza.

— és így magam is okvetetlen szóllok vélek in forma rerum nostrarum.

Conferentiájoknak okát hallom: orderjek együtt az czártúl ezen egész hadaknak bemennyi Módva és Havasalföldiben, egész az Dunát venni liniájúl. Galiczín 9 regiment regularis és több kozák s kalmukkal megyen elől, s Janus viszi nyomában az corpust. Mondják, híjják őket (a moldovánok s oláhok,) de Dániel (Péter) nem erőséti.

Ezen expeditió — reménlem — tollálni fogja az difficultást, az mi még vala *hadaink béjövetele iránt: mert kenyeret nem lengyeltül kér ott!* Kirűl szóllok vélek ex hac occasione, annyival is inkább, mivel invitálni akar ezen expeditióra az Respublica hadát is, — kit nem hiszem, megcselekedjenek. Erit hoc — gondolom — pro experimento sinceritatis.

Nyomban szedik penig Seremet hadára az provisiót, ki már Minskbűl megindúlni mondatik.

Az czár 4. indúlt, az ő napjok (naptárjok) szerént, kire nézve várják óránkint; de, ha az király Varsavára érkezik: oda is — gondolják — megyen, ide penig előbb, s azért üzente Dolhoruki: nem hiszi, *két-három hétig el ne tudná vontatni* Fölséged, *ne praecipitáljon, inkább azon generálist* (Károlyit) *meg kell tartóztatni, mást* (Eszterházy Antalt vagy Forgáchot) *kiküldeni, mert az had is* (eláll?) Itt occurrál ismég in forma, hogy — azt hiszem, — többet használna in omnem casum, inter populum acclamatio *contra Károlium suspecta, quam defensio per illum instituenda.*

Máskint, az tatár hollétének híre sincs, s többet beszélnek s örűlnek Barcellona megszállásának, s azt akarják erősíteni: 8 regiment ment már ki Magyarországbúl, s még 4 német és 5 magyarnak kell menni Olaszországban.

Tegnapelőtt egy curírt küldtek az czárhoz, kit ideküldtek hozzám, hogy, ha írnya akarok; írtam azért Golowkín, Vetési és Nedeczkinek, és megírtam nemcsak Vetésinek, de magának Golowkínnak is, hogy már Fölséged mi véggel együtt vala bé: de az referendárius (Locher) jövetele s propositiói megtudására fordúlt; azt mindazáltal repraesentálja az czárnak, hogy tam armis, quam arte pacis ad extremum

premi res nostras, unde dependent cuncta per Vetésium allata; és így, ha késni valahol talál quo casu az czár: legalább az Dolhoruki által tett declaratiókra feleljen in promptu, mert momento res consistunt; Vetésnek penig jobban adtam elméire.

Galicsín, hallom, panaszlotta: mért neki nem írt Fölséged? Mert ő örömest elgyütt volna Fölségedhez; de contentálom én, ha szóllok véle, és minden particularitásokrúl alázatossan tudósítom Fölségedet, s már míg ezen conferentiájú gyülekezetjek lesz, itt megtartózkodtam, jóllehet, itt hétfőnél tovább — az mint hallom — késni nem akarnak.

Azonban magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Magam is szóllottam Dragulylyal, — faciam necessaria. Nagyon kezdik beszílleni: Erdélynek megyen Moldva s Havasalföldérúl a muszka, és consequenter útjára, az merre szokott communicatióját tartja most Bécsben Benderbűl az (svéd) király; hoc bene, et dicitur bene.

Fölséges Uram! Alázatossan jelentem Fölségednek: minthogy ezen circumstantiákot considerálom, és az magam kilső embereim, sőt még regimentem is Nagy János már csak ollyan fejetlen lábbal vannak: én kiküldtem Pexát, *) s meghadtam, összeszedvén-vévén magokot, vígyázzanak, s várjanak Török András Uramtúl, s ha az beljebbmozdúl — ezek is. Alázatossan kérném Fölségedet: méltóztatnék parancsolni Török András Uramnak, mégis, ha parancsol valamit indúlások iránt Fölséged: tenne hírt ő Kegyelme Pexának is; az ugyan cselédeimre nézve igyenessen ki az ménesem felé Zambornak ment, de felkeresi maga is levelemmel útjában Török András Uramot. Nagy Jánosnak penig nem tudom most dol-

*) Pexa Imre, azelőtt Bercsényi egyik szárnysegéde, utóbb Győri Nagy Jánosféle dragonyos-ezredének alezredese.

gát, de azt írtam neki: ha kiszabadult árestomából,*) inkább gyűjön bé hozzám.

(Eredeti, nagy másfél ív finom papírra, sajátkezűleg s részenként titkos jegyekkel írva.)

19.

Ilywóban, 30. Martÿ 1711.

Fölséges Uram!

Tegnap mind Dolhoruki, Galicsín és Janussal szemben voltam. Galicsín még tegnap délben elment, expeditiójára nézve, kivel megyen nagyobb része az eddig itt lévő armádának. Janus is ma mégyen vissza, és consequenter megindúl az hadakkal. Már nem kételkednek benne, hogy az hám is túl az Nyepperen (Dniepper) kimutatta magát, de mégis kevés effectussal.

Dolhoruki Urammal szóllottam, s assecurál az tegnapelőtti leveleiből is az czárnak, hogy 4. megindúlván, itt lesz e napokban, s azért is (úgy mondja) az czár engem bardzo kazal prosziti (nagyon kéretett) hogy megvárjam, és adja tudtomra, hogy semmi colligatiót nem csinált az császárral, s bízvást adjuk tudtára azalatt is francziának, hogy nincs, s nem is akar colligálni az császárral; (s ugyanazon drohobiczi Fölséged declaratiórúl írott levelére való válaszszában írja ezeket,) hanem Fölségednek tudtára kell adni, hogy minden dolgaiban tartózkodjék Fölséged elérkezéséig az czárnak: mert mindent megcselekeszik, valami lehet.

Kérdezte az Locher propositióit is: de még nem tudommal feleltem, s azt hiszem, hogy végét kell vagy egy- vagy másképpen várni abból. Azt mondja: bizonyossan értette már itt is, hogy más követ is fog gyünni Fölségedhez, és przy muszani, az, hogy kénszerített lesz az császár az békességre. Mondd neki: *ha más kénszeríti, nem lesz hasznára a czár-*

*) Győri Nagy János ugyanis az egri capitulatió miatt volt ekkor haditörvényszéki vizsgálati fogság alatt.

nak, mert a franczia barátság azzal jár. De itt lesz addig az czár, — úgymond, — míg a meglesz!

Az hadak iránt is beszéllettem; kérdeztem: ha Janusnak vagy Galicsínnak tegyek-í szót? Azt mondja: nem kell, mert ha gyün: elég lesz akkor megtudni azoknak, midőn ő megírja; de csak, azt hiszi, el fog még az vonyódhatni az czár eljöveteléig. *Dragult magához kívánja,* — holnap elküldöm Jaworóban.

Én azért, Fölséges Uram, erősödöm opinióimban, quoquo modo s talám méltán is, mert hoc vult aliquid dicere; az mit akar azért franczia uram, most lássa, mert talám késő is lesz azután. Nyúznám Vetésit, hogy nem ír!

Princz Costantínnál is valék tegnap; nemcsak nagy becsűllettel excipiált: de ugyan tegnap délután maga is elgyütt ide hozzám, s mások is sokan. Fölségedről is jó emlékezetben vólt, s igazán írhatom Fölségednek: tam de humanitate, quam omni qualitate Principis Regÿ laudandus est; holnap még itt leszen, talám délig.

Szinyavszki Uram beteg, holnap lesz jobban, azt üzente, s jó szívvel lát; hihető, akkor múlik az muszka paroxismus; mert, az mint hallom, keménnyen repraehendálta szóval az muszkák procedereit, s talám ugyan azért is siet el ex impatientia Galicsín, mert orosz katona-módon hamar megmondja ám: a sto to!

Az catharalis alteratióim miátt megtartózkodván jaraszlai útamtúl, már itt várom további parancsolatját Fölségednek, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Bremmer könyvei pakétummal gyüttek hozzám, minden egyéb írásán kívűl; Fölségednek is inviált egy csuportot.

(Eredeti, nagy félív papíron, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel.)

20.

Ilyvóban, 1. Aprilis 1711.

Fölséges Uram!

Alázatossan vettem tegnap az döbröczöni nagyhírű propositióknak copiájával levelét Fölségednek; az kiknek valóban is kell az dilucidatio, ha azt akarjuk, hogy jóknak lássanak. Ma veszem ismég 30. költ levelit Fölségednek, s jóllehe már elsőbb levele is Fölségednek alkalmasint fordította az neutralistaságra elmémet: annyival is inkább ezen írásából Fölségednek újjúl reménségem; és noha feleleti Fölségednek elég jó moderatióval tétetett az dilucidatió-kérésnek nevezeti alatt, — az ki ellen már nem szólhat még az is, az ki talám vakon is keresné az békességet, — mindazáltal, quia supposita per ipsos simplici imploratione gratiae non consentit: nehezen hiszem továbbterjedését az armistitiumnak, hanemha Milord Peterburg, és netalán — az mint most Fölséged írja — az ráczok is segítsenek hozzá. Azt tartom mindazáltal, ha már megösmértette Károli Urammal Fölséged: megösmérteti azokkal is, kik máskint várták vala resolutióját az nagyhírű mindennek. Istennek hála penig, hogy az hamisság maga kiadta magát; mert hiszem, nemhogy fegyver alatt: de zsidónak is szígyen volna így capitulálni! Fiat misericordia super nos.

Az regimentek bejövetele iránt méltóztatik Fölséged most írnia, hogy kívánságoktúl függ; nem tudom értenem: ha magoknak az regimenteknek kívánságoktúl függ-é, vagy az muszkáknak? Én ugyan minap szóllottam magam is Dolhorukival, s az mint már megírtam Fölségednek: az drohobiczi punctumokra gyütt válaszsza az czártúl, hogy mivel már maga is útban vagyon, addig mindenekben tartózkodjék Fölséged, — s mindenekrül fog végezni; hanem, azalatt is bizonyossak legyünk benne: az császárral semmi colligatiója sincsen, s nem is kíván, és az franczia udvarhoz is megírhatjuk előre. Maga eljövetelére hallasztván azért az czár mindent: csak in illis terminis maradt Dolhoruki, s lehetetlennek tartotta előbb lenni szükségét az hadak bejövetelinek, mintsem az czár jöve-

telit; de casu tamen necessitatis inhaereált Ebeczki által is tett válaszszának, — *de, hogy magától kívánja, nem lehet.* Ebben az dologban azért úgy gondolkodom, hogy mivel még usque ad 11 praesentis minden bizontalan: csak in statu quo kell maradnunk. Már az szent napokot itt töltöm, — azalatt érkezik mind az czártúl s mind Fölségedtűl hírünk, és in casu ingruenti, magam megyek mindgyárst Dolhorukihoz.

Az Moldvában és Havasalföldiben való erdéli uraiéknak securitásárúl én nem capiálom, mikínt lehessen segítenünk az török és svécus ellen? Az muszkvátúl nem féltem: mert csak in illo tempore insinuálják magokot Galicsínnál, — nem bántják; azt már eleget beszéllettem én nekik, és kijöveteleket javallották, de mikínt lehessen? s mire? azt nem capiálom. Ha az mi hadunk tanálna ott járni: úgy ahhoz kapcsolhatnák magokot. *Az svécusnak recommendálni, avagy arra engedelmet kérni veszedelmes.* Én azért ebben elindúlni nem tudok, s várok Fölséged parancsolatjátúl.

Már megírtam — úgy tudom — Fölségednek, hogy nem observálhattam az Duna-mellyékire menő szándékot valóságnak: sőt úgy tetszik, lehetetlenségnek állította Dolhoruky, midőn Galicsín expeditiójárúl javasolva mondottam pro experimento, és okúl adta, hogy már az nagy tatár hám begyütt országokban túl az Nyepren, — közre vétetődhetnék Galicsín. De, hogy Koropatow megveretett volna, még senkitűl sem hallottam, hanem inkább, hogy az tatár hám fiát ellőtték volna valamely költözőn, — de ez sem bizonyos.

Azt penig nem tudhatni, mit deliberáltak az conferentiában? hanem értettem ollyat s bizonyos szavából, hogy az nagy-haütmann expostulatiónál egyebet nem végezett, kirűl minap írtam Fölségednek.

Kamenyeczet — úgy látom — vagy kézben adják, vagy összevesznek rajta; csak 20,000 muszkát rendeltek belé.

Tegnapelűtt érkezett meg az czártúl ezen által azon curírja az császárnak, az ki az török ellen való colligatiónak oblatiójával ment vala által Jaraszlón a télen, kirűl emlékeztem Fölségednek. Az még itt érte Janust, és Spigelnél volt ebéden. Rassan vizsgálódott utánna, de csak azt hallotta: colligatiót viszen az czártúl, — mellyet már tudunk nem igaz-

nak lenni. Hanem az Asszony hivatott, s mondotta, hogy ő is úgy hallotta, és mikint lehet az? holott Doloruki neki is mondotta akkor, hogy az czár azt írta neki: nekünk mondja meg: nem csinált colligatiót. Kinek kell hinni? És hogy azon curír mondta volna, hogy Nedeczkit sequestrumba tették. Kérdém: miért? Azt mondja: valami svécziai tiszteket akart kiszöktetni, és hogy, az mi emberünk lévén: mégis mindent megírt Bécsben az udvarhoz. Már ítílje el hát — mondom neki, — ha úgy bántak: micsuda colligatiót csinált?! Úgyde, az svécus tisztek iránt? Arrúl nem felelek; ha vétkes, — maga bolondsága!

Csak azért is holmi aprólékos panaszt jaraszlai szállásom iránt tétettem vala Dolhorukinak: ha nem remittál-í? De mindgyárst elküldte Szurovorozkazzal az porucznikot, s igazán írom: semmit sem observáltam semmiben is remittálni, sem tőle, sem Galicsintúl, Janus penig köszörőködött szóval. Másnap gyütt ezen curír, hihető, mentiatumot beszél; penighogy nevezve nevezi Nedeczkit: mert Vetésin többet törődném. Az czárt is még oda késni mondta, s ugyan aligha Sluczkón nem fog orosz-ünnepleni.

Szóllottam Szinyavszki Urammal is, de még nem tudta: mivel gyütt az curír? Azt mondja: vette válaszszát a királynak (August.) köszöni intésit az dolgokrúl; még nem hiszi, s lehetetlennek sem tartja azon *alliatusok ellenkező dolgát*. Hogy penig az császár járja Augustus és svécus között az particularis békességet: Bunkowszki az Respublica követje is írja már, s meg is mutatta írását *az Úr Dolhorukinak*.

Elhiszem, mindezekrűl bővebben írt az Asszony Fölségednek, és azt is, hogy az király rescribált Forgács Uram iránt az Úrnak, hogy assecurálja nevivel: accomodálni fogja maga szolgálatjára, ha bégyün Lengyelországba, csak itt várja el. Holnap megkérdem, ha gyütt-é az hadak iránt is válaszsza?

Én azonban az előttünk való áldott szent ünnepekre előre üdvözlöm alázatossan Fölségedet! Isten adjon minden örvendetes jót Fölségednek, s Fölségeddel együtt nékünk is szegényeknek, hogy ezen most igazán lymbusban szállott

ügye nemzetünknek, atyáskodó munkái s munkás szenvedési után Fölségednek feltámodhasson, hajdani hazánk dücsűségére. Vexilla Regis prodeant, etc. Amen!

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, két nagy félíven, negyedrétben, s. k. írva; részenként titkos jegyekkel.)

Fölséges Uram! Baluznak újjabb levele érkezvén Golovkíntúl kezemhez, most küldtem Maronhoz, s üzentem neki, s meg is üzentem Baluznak is az czár resolutióját, hogy colligálni nem colligált még az császárral, s nem is kíván, — mindgyárst ma megírja Maron az franczia udvarhoz; és azt üzente Maron: ő is tegnap vett az udvarától tudósítást, hogy iterato megparancsolták Baluzenak: előtti instructiója szerént folytassa az czárral az dolgokot, és az török háborúra nézve semmire se tartózkodjék, s jó egy értelemben légyen az magyarokkal, hogy valamiben az czárnál segítheti az dolgokot: az király (XIV. Lajos) nevével elkövesse; s indignatióval írtak Baluznak, eddigvaló késedelemről.

Baluznak vette válaszszát, minapi levelére nézve Golowkínnak, s jóllehet keres még is okokat késedelmére, s mintha oda-várni kívánná Warsavára az czárt, — de ugyan megírta: ha Marontúl megérti, mindgyárst meggyün; azért Marontúl értekezvén Dolorukirúl, megírta: mindgyárst ide (Ilyvóba) vagy Jaraszlóban gyűjön, mert nem lesz az czár Warsavában. Kérdezte az mi dolgainkot is Maron, és midőn megértette, hogy az armistitium még ugyan stál, de az császár csak inhaereál maga propositióinak, azt mondta: Non erit per hoc finis; sunt praeliminaria, — interim habemus omnia bona speranda a Czaro.

Barcellonát vízen, szározon is megszállották, és nagy készűletit mondják az francziának. — Itt azt is mondják: az török az Velencze követit is megfogatta, sőt hogy ex insperato már valami helyt megvett volna az velenczés az töröktűl.

Dragult elküldtem már Jaworóban Dolhorukihoz; mert úgy kívánta, itt nem szólhatván vele commode, s megírtam

Dolhorukinak: ha nem expediálja mindgyárst (Havaselvére,) — tartsa ott magánál.

Nagy János iránt alázatossan válaszolnom levelemben kifelejtettem. Nehezen hiszem, 400 lovas lehessen; most ugyan én csak maga béjövetelit értettem személyében, azért kiváltképpen, hogy odiosusnak lenni látom odaki: de az több hadakkal hogy azon regimentem is bégyűjön, alázatossan kérem, igenis, Fölségedet, s magam is úgy parancsoltam vala Pexának, hogy in tali casu bégyűjön és béhozza az kit hozhat; csakhogy Antal Urat (noha már tudtam intentióját Fölségednek,*) nem kívántam nevezni Pexa előtt, azért útaltam Török András Uramra, és adtam instructiójában, hogy csak elhiszem: az hadakban is fognak bégyünni, arra vígyázzon, hogy el ne maradjanak az enyimek is, el se kezdje, hanem Török András Uramra és a többire vígyázzon. Annyiban is jobban bízom Pexához, hogy már az bizodalmot is elhitettem véle, és hallotta, nemcsak olvassa az dispositiókot. Nagy Jánossal sohasem conveniálhatnak, — már most? nem tudom; álljon mindazáltal tetszésén Fölségednek. Cselédemet is alkalmasint küldtem ki vele.

Jaraszlóban az intésre nézve is, s a nélkül is nem örömest laknám, ha más helyemet tanálhatnám: de még csak az ménesemnek sem lehet Sztry körül helye; az staroszténéra igazított az Asszony: az minden hétre minden lótúl egy lengyel forintot kívánt, végre 4 polturára, vagyis biti sustákra szállott, — többre menne száz rhénes forintnál minden holnapra. Drohobiczon, vagy ott még közelebb szeretnék lenni Fölségedhez.

P. S. Tegnap az templomban sokat szóllottam Ribinszkivel; azt confirmálta, hogy az tatár hámot megverve, megtért Krim felé, s látta Galicsínnál az levelet, Szinyawszki Uramhoz is oly véggel vitte vala, megmutassa: de osztán összeszólalkozván, — csak odahagyta mind magát s mind ebédjét, s el is hallgatta a jó hírt.

---

*) T. i. hogy a fejedelem, kinek bizalma Károlyi hívsége iránt már inogni kezd vala, a hadak parancsnokságával Eszterházyt akará felruházni.

Az quarantius (?) corpusrúl sokat beszélgetett, s az .....*) érkezését attúl várni kelletik, — úgy mondta, — de fél, hogy megcsalatik az királyjok (August,) etiam de universali pace assecurálták írva az aliatusok: most penig — úgymond — ismét az hollandusok mediatorok akarnak lenni az töröknél, hogy tanácsoltathassák az háborút, kire már nagy summa pénzt is transportáltak, s quaransok akarnak lenni az muszkáért, hogy etiam fracta pace cum Sveco, nem erumpál az törökök ellen. Haec res est magnae consequentiae, et repetitis vicibus bizonyosnak mondta, és hogy az svécussal is egy úttal járják az békességet. Kérdém: az király ha securus-é iránt ok? Maga sem tudja, mit higyjen! *Ez új praxisse* (practica?) *ad amovendum Czarum a Gallica amicitia et liga,* és ha még attúl vár a czár, — elvész ideje itt, s amott akkor ösmeri meg, mikor fűtve teszik alája. (?)

(E két rendbeli utóirat eredeti kéziratát az akadémiai másoló valami idegen levéltári csomagba dughatta vissza, minthogy azt semmiképen föl nem találhattam. Ekként, a — mint mindig, úgy ezúttal is — mód fölött hibás másolatot itt, kivételesen, nem álla rendelkezésemre az eredetivel összevetni s úgy javítani ki; hanem csak az értelem után igazgathattam, a hol lehetett.)

21.

Ilyvó, 2. Aprilis 1711.

Fölséges Uram!

Horvát György eléggé deducálta maga indemnitását, s csak elhitette velem: ha semmije sem volna, egész kurucz volna, s nem is annyira félti az Confoederatiót Unghvártt, mint az borát, búzáját; csak a ne volna — kigyünne az pénzivel Lengyelországra inkább, mintsem az német hóhérkodását megvárja; másként, ha jól bízhatnék az német gratiájához: csak összekötné magát Unghvárral; mert ad impossibilia nemo obligatus, et non habens donum martirÿ: az kié Unghvár, — azé Horvát György!

*) Itt egy szót az akadémiai irnok képtelenül másolván: miután az e r e d e t i nem állott rendelkezésemre, kénytelen valék kipontozni.

His praemissis, vette észre: bé nem színli magát Unghvárra: kiköltözésre resolválta, és kihordozóskodásáig ott mulatását kívánta; de, hogy mint Markalf fát ne tanáljon: az armistitiumot vetettem czélúl s ő is az collegiumot vetette centrumúl, — miért nem Pálóczot?*) Végre, ha Fölségednek úgy fog tetszeni, azzal bocsáttám: ha Munkácsra költözködnék, annyi borát, búzáját adják ki nekik, az mennyi pro subsistentia kell; de mobilibus nulla quaestio. Ha Lengyelországba gyün: kupecznek is eladhatja borait; de, hogy élését az collegiumba, vagy más expositus helyre vigyék, — az lehetetlen.

Hogy penig ártatlanságokot ha én elhiszem is, azzal az praeconcipiált diffidentiát tolláltattnak tartsuk-í? én nem tudom. Azért Ebeczki (István) Uramnak nem imponálhatni bentmaradásokot, az mennyire ugyan irtózását látom az német propositióitúl, minthogy aliter vox eruerat: csak bora, búzája ne volna, — egész kurucz volna!

Tegnap vettem estve Desio levelét Medziborzrúl; az tatárt vissza Moldvának írja hogy tért cum damno. Egyebekrűl tegnapi levelemben alázatossan írtam. Most azért magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, nagy féliven, negyedrétben, s. k.)

22.

Ilyvó, 3. Aprilis 1711.

Fölséges Uram!

Tegnap hivatott magához Szinyavszki Uram, s jelentette, hogy az király (August) levelit vette, kiben írja: Fölséged béjövetele iránt nagy acclamatiója van az bécsi udvarnak, s kérdezte: hol légyen Fölséged? és ha Fölséged agnoscálta-í már az császárt királynak? Kérdém, ha nem contra-

*) Horváth György Ungh vármegyei birtoka.

vertálja-í az Fölséged ittbenn létit az király? Azt mondja: nem, csak kérdezkedik hollétirűl, és ha az czárhoz ment, mint excipiáltatott Fölséged? *De agnitione regis,* kibűl consideráltam talám lehető reflexióit *Augustusnak, feleltem: recognoscálta is, nem is,* mint ők, mikor Stanislaussal keresték az tractát. Mit adott, kérdem, az királynak válaszúl? Mondja: azt írtam, hogy az czárhoz gyütt az Fejedelem, és az királynak inkább az czárra, mint az császárra kell vígyázni.

Valának darabolt discursusink is sok ízben, mellyekbűl csak az observálhatóbb, hogy már maga is — látom — contravertálni sem kívánja, sőt azt mondja: mindenkor mondta az svécusnak bejövetelit Pomeraniábúl, ki már is rezgelődik, még több hadak transportumát várja. Mondja, hogy az király itt lesz csakhamar, s talám előbb az czárnál, Lengyelországban.

Eugenius declarálta volna magát: nem contentus csak 12 regimentnek Magyarországbúl felvitelivel, hanem ki sem akar menni az campániára, ha békesség nem lesz magyarokkal.

Havasalföldében emberét kívánná küldeni (Sieniawsky) titkon, Magyarországon által; mondám: nem lehet, hanem Moldván által közelebb éri innen. — 25. költ leveleket vett: Koropatownak 600 és neki 400 embere, az tatár hám fia s Kiowszkira akadtak, kevesebbet keresve; étszaka confusiót csináltak nagyot, többet öltek 600 tatárnál: de ezekben is elveszett másfélszáz, valahol ott Bialocserkwe táján, — et reliqua.

Mindezeknél nagyobb oka írásomnak, hogy Generál Rheen ha ma nem, holnap ittbenn lészen; már ma begyütt Generál Fluk, s elhiszem, itt fog az czár jöveteléig múlatni. Az nagy-haütmann is elmegyen pinteken Radomnyára, és én is örömöst divertálnék szerdán vagy csütörtökön innen; várom azért parancsolatját Fölségednek: ha nem kívánna-é Fölséged az hajtmann praetextussával szóllani Rhennel? kirűl én nem is szóllottam az Asszonynyal, s talám csak *inexpectate fordúlhatna Staroszelyára* Fölséged. Mondotta ugyan az Asszony, hogy *ha lehet, elmarad, és menjünk Kawcsokontra.* Én azért Fölséged parancsolatjátúl várok, csak bár kiindít-

hassam innen magamot. Az feleségemet talám Dzikovára iktatom, ha jobb helyt nem tanálok.

Kértem vala minap az Urat: szólljon Spigellel, mit hozott az czártúl az császár curírja? Mondta tegnap, hogy semmit sem tud, hanem csak, hogy az czár azzal bocsátá: most más dolgai vannak, hanem ha idegyün Lengyelországba, akkor ad választ más által; neki többet nem mondott. — Én is Dolhorukihoz küldött levelemben Draguly által emlékeztem ezen curírrúl: íme, ugyan Draguly által mit válaszolt? alázatossan megküldtem Fölségednek.

Maront nem kaphatom, mert vagy megiratnám vele Dolhorukinak, vagy magam írnám, mikor jól tudnám, mi formában lett az mostani írása az franczia udvarnak? Mert, hogy Bezenvaldnak ordere gyütt volna mindgyárst az svéciai királyhoz menni: bizonyosnak mondta az Úr, — kit én örömest az mediatióra magyaráznék combinative, ily assecuratione, hogy Doloruki meri írnia, s nemcsak credit et putaret; — én bizony, azt tartom: többet is tud már, kivel Isten megvígasztal bennünket. — Én penig maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy nagy félíven, negyedrétben, s. k; részben titkos jegyekkel.)

23.

Ilywó, 5. Aprilis 1711.

Fölséges Uram!

Szerencsés boldog aleluját és számlálhatatlan sok jókot kívánok újjonnan is alázatossan Fölségednek, és merő alleluja gyeránt esik már egyszer híre a czár jövetelinek, kirúl ezen accludált copiákból *) méltóztatik megérteni Fölséged, mit ír Dolhoruki Uram? Baluz levelét sub volanti írja; és jóllehet az én indúlásomrúl expresse nem ír: de azt sem írja, hogy ne menjek. Baluznak penig írja válaszúl, hogy ne kétel-

*) Már nincsenek itt.

kedjék benne: szívessen látja az czár. Azt hiszem, politikának gondolja: nem illik neki engem hínia az czárhoz, — de ugyan csak azt jelenti. Én azért mindgyárst adtam választ, s kértem, hogy azalatt is informálja jól az czárt, és hogy én is késedelem nélkül indúlok; s mivel már szóllottam Maronnal, s conveniáltunk azon, hogy bízvást megírjam az király (XIV. Lajos) absolute immutabilis intentióját és orderét Baluznak, hogy instructiója szerint folytassa dolgait, non obstante bello Turcico, vel Hispanica victoria, — azt is megírtam, netalán itt is praeveniáltassék az czár. Baluznak penig, az Asszony ígérte, magános póstáján mindgyárst küldi az levelet.

Küldöttem azért sietve Kisselt muszka képiben Fölségedhez, hogy vehessem parancsolatját Fölségednek: ha előre, vagy együtt menjek Fölségeddel? Az Asszonynyal szóllottam; úgy javallotta, hogy Fölséged igyenessen csak Staroszelyára, s nem ide begyünne, és ott determinálván, akár előbb, s akár együtt indúlhassak mindgyárst; az minthogy én el is készülök addig mindenképpen, míg parancsolatját veszem Fölségednek. Az Úr pinteken csak elmegyen: de az Asszony talám az czárhoz fog menni.

Generál Rhenről megszűnt az hír; valahol Jaraszló vagy Rhesowa körül lenni mondják.

Ma kérdezte ismét Fölségedet az Úr; mondám: ki akart Fölséged menni (Magyarországra,) de póstát küldtem utánna Fölségednek. Azt mondja: csak bár az király (August) szándékát tudná; mert fél attúl: nem fogja akarni az czár barátságát az francziával. Csak azt feleltem: megegyeznek magok között azon, az mi tetszik.

Tegnapi leveliben parancsolja Fölséged: az erdélyi, Havasalföldiben s Moldvában szorúlt atyafiakra lenne gondom. Én bizony nem tanálom módját: mert az török ellen innen ki segéti? Az muszka nem bántja; s mivel most máskint nem lehet: talám jó volna, ha Fölséged vagy Kimitát, vagy kit küldene Galicsínhoz, hogy mellette lenne; csak írna Fölséged complementumot, és mivel expeditióját értette: szerencséit kívánja, hogy penetrálhasson, s hogy akkor ne légyen bántódások Fölséged erdélyi híveinek: emberit azért

küldi melléje, etc. Tudván már Galicsín minden protectiós kodásokot, — elhiszem, elköveti. Már én más útját nem látom most; hanem már majd útunk nyílik, kit Isten adjon szerencséssen! Maradok azonban

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

24.

Ilywó, 8. Aprilis 1711.

Fölséges Uram!

Ma délelőtt érkezvén Kiszely s most Prényi László Uram, — értem Fölséged érkezésit, s mindgyárst ma kívántam volna Fölségednek udvarlanom, ha az átkozott vagdalkozó cselédim miátt nem tartózkodnám; mert az estve az haütmann szolgáival junákeriáskodtak korcsmán, s mind az két fél összevagdalták egymást. Ezek 5 szablyát s két sapkát hoztak, s azért haragszom, hogy senki sem kéri; már meglátom, mit mondanak? Mert magam üzenék már oda, — hogy az hallgatásból boszúálló hultaiszkodás (így) ne légyen valahogy. Valóban boszankodom is rajta.

Tegnap estve üzente az Asszony, hogy már a czár Lucskón van, de Doloruki nem írja; hanem ma veszem tegnap költ váloszszát minapi levelemre, kiben írja: ma indúl, s mivel reménli: nemsokára fog látni az udvarnál, többet nem váloszol, hanem complementizál. Már azért Fölséged parancsolatja vételire reggel udvarlok. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

25.

(Bercsényi, valamelyik főbb menekülthez.)
(1711. april vége felé.)

Szolgálatomat ajánlom
Kegyelmednek.

Nem kétlem, vette Kegyelmed minapi levelemet, melyben tudósítottam vala Kegyelmedet külső negotiatiónk folyamatjáról, és reménységünknek naprúl napra való újúlásáról; melynek mivoltáról most is egyebet nem írhatok Kegyelmednek, hanem hogy Fölséges Czárnak Lucskóra való érkezésével oly kívánatos resolutiónk jött az Fölséges Czártúl, hogy annál se jobbat, se többet nem kívánhatunk, és nagy desideriummal és kiváltképpen való affectiójának declaratiójával, mind reménységnek nyújtásával most Javorón kíván szemben lenni is az Fölséges Fejedelemmel.

Mi illeti azomban hazánk dolgait: annyiban van, hogy Károly Uram Sztrýbúl kimenvén, és Szakmárra az hadi tiszteket öszvegyűjtvén, Komáromi is odaérkezett Pálffitúl, ki is ismét újjabb punctumokot végső determinatióúl hozott, kikben már az amnystia vitae et bonorum universaliter volt feltéve, valakik usque ad diem 27. Aprilis hitek és fegyver letételével az Fölséges Császár grátiáját amplectálják; azért extendáltatott is az armistitium addig, oly véggel, hogy az Fejedelem is az homagium letételére, megküldvén formuláját az juramentumnak, Pálffihoz, közel Döbröczönhöz, Károlyhoz menjen azon idő alatt.

Ezeket proponálván Károly Uram az tiszteknek, kérdezte: ha tetszik-é? mert neki tetszik; s noha sokan megütköztek az dologban: de sokan melléje is szóllottak, hogy az mi néki, — nekik is tetszik. Végre expediálták Csajághy, Bulyovszky és Cserey Uraimékot követségben, általok Károly Uram magyarán megírá az Fejedelemnek, megküldvén az formuláját, menjen bé az hit letételére: mert, ha megyen is, nem is, — mindennek tetszik, leteszik az hitet s fegyvert, azután is végezhetni az többirúl per instantias. — Kassát is előre

kézben adni resolválták, s már írt is mindenfelé ezen dologrúl az hadaknak és praesidiumoknak.

Elítílhető, micsoda keserűségére esett ő Fölségének, kivált Károlitúl ezeket szenvedni reménytelenül! Az követek ugyan gyöngébben szólottak Károlÿ levelénél. Sok keserűségei után az Fejedelem elbocsátotta az követeket, oly válaszszal, hogy Pálffy, ha az armistitiumot elhallasztja, s az Husztra terminált gyűlés már másnapon meg lehet cum securitate, — kimégyen s végez jól, ha lehet; kire az követek által adhortáltatta Károlyit s a többit: mind az czár elérkezésére s jó ajánlására nézve, s mind Angliának újonnan erőssen felvett mediatiójára nézve jobbat várjanak, s ne praecipitálják ily veszedelemre magokat! Kire igen erőssen és sírva ajánlották magokat az követek. De, ha csak ezen istentelen indúlatban belémerűlnek: más, oly hathatós írást küldött az Fejedelem, hogy még az magyar követ is, nemhogy az magyar szívet meg nem indítaná; azt az hadak előtt elolvastatni parancsolta: lássák, kitűl, miért, s mint vesznek!? *)

Már Isten tudja kimenetelit; de az jó, hogy sokaknak megszállotta szíveket a Szent-Lélek; mert Ebeczky István Generális Uram Ungvárrúl az véle való lovas és gyalog hadakkal béküldtek, s ellene mondtak Károli levelének. Munkácsrúl is Szent-Iványi, és az erdélyi s magyarországi hadak közűl is gyüttek követek: mind elállottak újjobban az hadak Károlitúl, s más Generálist kérnek. Élni, halni, hadakozni — akár otthon, akár ittkinn — készek, csak parancsolattúl várnak; kivel megvígasztaltatott ő Fölsége, és minden szükséges dispositiókat tétet.

Azonban az ő Fölsége resolutiójával kiérkezvén Ráday Uram, s más levele is s embere is ő Fölségének, — megtorpadt s megütközött Károlyi, s lóhalálában küldött a Fejedelemhez: igen-igen követi történt vétkeirűl; Rádait Döbröczönben küldte, pünkösdig való armistitiumot emleget, hogy remél; könyörög, hogy az Fejedelem engesztelődjék, menjen ki, annyival is már, ha az czárral végez ő Fölsége; valamit

*) Rákóczinak Kukizowán 1711. april 18-án kelt manifestuma értetik.

akar: úgy adja eleikben mindnyájoknak, ő mindenekre kész lesz, s compunctiót láttatik mutatni. *)

Elválik tovább, Rádai mivel tér meg Döbröczönből? s mire fakad Károli? Ő Fölsége mindazáltal feltett útját követi az czárhoz, a ki — a mint feljebb írám, — nagy desideriummal kíván szemben lenni Javorón ő Fölségével, ki által Isten megvígasztalhat mindnyájunkot.

(Bercsényi főtitkárának, Ebeczky Sámuelnek kezével írt fogalmazat. Tán Eszterházy Antalhoz, Mikes Mihályhoz, vagy valamelyik más főbb menekűlthez vala intézve.)

26.

(Jaworow, 1711. április végén.)

Fölséges Uram!

Ma valék Golowkínnál, szivessen látott, s odagyütt Saffirow is. Inter discursum hoztam elő az császár halálát; megfordúlnak — mondok — sok dolgok azzal! Hát meghót? Mondtam, mit s honnan tudunk benne; könnyen elhitte Saffirow, mert már Lamberget tudta, hogy megholt volt himlőben, és hogy az császár is himlőben periculose feküdt, de halálát nem tudta. Irhatom Fölségednek: kaptak rajta, s ugyan cum motu animi: Jó lesz az — úgymond — nekünk is, s nektek is! Rettenetes avide discuráltak felőle: ki lesz, mi lesz már? Az király (August) kijövetelihez ezért nem bíznak; és hogy az több szót praetereáljam: azt kapták fel, hogy ez ad alkalmatosságot az török háborút elfordíthatni, azt penig Fölséged vihetné véghez, s ugyan kértek, hogy tanácsoljam Fölségednek: abban igyekezzék Fölséged. Nem bíznak Baluzhoz; mert assecuratus lehet Fölséged: ha az meglenne, nemcsak segétené, — de új királyt tenne Magyarországban (a czár.) Hiszem, Golowkín mondja, lehetne már királt választani! Saffirow azt mondja: Károly megtartja az praetensiókot? S én mondom: igenis, de azon praetensio egyik oka hadakozásunknak; csak elhiszem, tanálnánk mi királt! Mondja Golowkín:

*) Károlyinak e levele april 15-én kelt, s a fejedelem april 21-én vette. (L. e gyűjt. III. kötetét, 633. és 636. l.)

az prussiai király fia, vagy bavarus! (Miksa-Emmánuel). S mondom: még Augustus sem vetné meg, gondolom! Azt mondja: Augustusnak sok volna, elég az ki van; de lehetne magyar királyotok! S mondom: lehetetlen kilső potentia s colligatió nélkül. Dobre, hiszem, az czár colligálna; ha az két Respublica, magyar és lengyel és az czár együtt volnátok, — hiszem elég volna az! Mondom: igenis; de, mondok, miért nem kellene az czarevicset is emléteni? Mindgyárst mondja: nincs több fia az czárnak, s nem is ollyan pákosztos az czár, hogy más országot kívánjon, — nem cselekedné! Mondom: legalább hálátlanság volna tőlünk, ha idegen királt keresnénk, s nem emlékeznénk az czarevicsről. Jobb volna inkább, magyar királt tennétek az czár segétségével! Meglássuk, mondok, mit ad Isten?

Továbbá discurálván de modalitate, mondám, hogy a svécussal is egyszersmind kellene próbálni az békességet: mert talám az császár halála inducálni fogja, azért, hogy neki is lesz kívánsága az imperiumbeli dolgokba keveredni. Elsőben nem hitték, hogy lehessen, — végre reáállottak, s azt mondták: kiadják az praeliminare punctumokot, hogy béküldhessük, az kiket már azelőtt is kiadtak. Kérdi Golowkín: melliket? Safiroff mondja: kiket az aliatusoknak is kiadtunk. Semmi az, csak quoquo modo lehetne, mondok, az tractatushoz kezdeni. Kezdettem kevéssé informálni őköt az Fray relatiójáról, — kezdettek építeni rajta; hanem, azt mondja Golowkín Uram: kérlek, hadd ne tudja más senki, nálod és Fejedelmen kívül az dolgokot, kivált lengyel! Assecuráltam róla. Saffirow mondja németül: Glauben Sie, esz hätten die Sachen ain grösseres Secret braucht? — Ismég assecurálom. Golowkín megmosolyodik, azt mondja: mert, lengyel asszonyok se tudják meg!*) Assecurálom: Fölséged ösmeri mind férfiát, asszonyát, tudja, kinek mit kell szóllani. Saffirow is fére hagyá az szavát s azt mondja: de bizony, meg nem mondja, y nie treba, mert mikor azelőtt is az curírt hozzá igazították volt az Asszonyhoz, az a királyhoz küldte, s az nem illett; mert az király is

*) Czélzás Sieniawska hgnőre s Rákóczinak ehhez való bizalmas viszonyára.

írt osztán reánk, osztán gazeta lett belőle. Igaz, de máskint is megtartóztatták embereinket! Azt csak általvágá Saffirow, én sem nyomtam. — Ezt akarám alázatossan tudtára adnom Fölségednek.

Végre csak az vala az conclusio: kérik Fölségedet s engem is, hogy tanácsoljam: tétesse Fölséged projectumban: mit ítélne Fölséged, hogy cselekedhetnék most az czár? és mivel az török háború fent van: mikínt segéthetné Fölségedet és az francziát? És ne kívánjon Fölséged, az mi nem lehet: mert hiszem aperte nem lehet ellensége mindennek; hanem, ha az török háború elfordúlna, — igenis, megcselekszik mindent! S mondom: nem is lehet kívánni többet; de az franczián is kell tudni bizonyossan: miért fogjon az török aversiójához? s arrúl kellene projectálni s végezni, s ismég Balúz expeditióját distingváltam attúl, az mit Fölséged kíván, tegnapi declaratiója szerént Fölségednek; s azt mondják: igenis! Másik az, hogy nekünk conserváltatnunk kell quoquo modo, mert mi vagyunk egyedűl eszközök és útak, az kivel az czár barátsága lehet az francziával: azért legalább el ne veszszünk addig, míg elaboráltathatnak az dolgok; ugyanazért kell feltenni: mikínt vihesse azt véghez az czár? Nemkülömben az hadak iránt is: mennyi regiment? és kivált könnyű micsudás? és mikínt kell fizetni és tartani? és mit kell adni? »und wasz man for sie geben musz?« Azt nem vehettem észre: »f o r s i e,« ha é r e t t e k-é? vagy s z á m o k r a esett az szó? s nem is magyaráztathattam, mert hivatta őköt az czár.

Ezeket azért kívántam alázatossan tudtára adnom Fölségednek pro lumine; s mivel még visitáimot sem végzettem, s jól sem vagyok, várom parancsolatját Fölségednek: holnap kimenjek-é *) dolgozni? vagy ittbenn tegyek fel valamit? De talám jobb lesz szóllanunk felőle, — azért inkább udvarlok Fölségednek. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. M i k l ó s m. k.

*) T. i. Jaworowból Verbinára, a hol ekkor Rákóczi időzik vala.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k. Keltezése elmaradt, de tartalma bizonyítja, hogy Jaworowban 1711. april végnapjaiban iratott.)

27.

(1711. május elején.)

Fölséges Uram!

Saffirowval már szólhattam. Doloruki csudálja: Fölséged nem lesz az czárral ebéden azt nagy-hajtmannál, ők úgy hitték; s én mondám: hihető, amazok úgy hitték, hogy az czár nem akarná, — sőt inkább, miért nem? Most fiát küldte Szinyavszkiníhoz Doloruki, hogy, ha késő is, javallja: hivassák Fölségedet, és én Fölségednek adjam tudtára: ne sajnálja, ha késűn híják is, hacsak jelen lenni tetszik Fölségednek.

Az resolutiókot írják: de az quarnisonok aligha el nem halladnak az király (August) conferentiájáig. Most 11 óra után van órám Saffirowhoz, — azért magam nem udvarolhatok Fölségednek. Maradok azonban

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külczím: A Son Altesse Serenissime Monsignieur le Prince de Transylvanie. P. H.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k. Dátumtalan. Bercsényinek piros spanyolviaszba nyomott ép gyűrűpecsétével.)

28.

(1711. május elején.)

Fölséges Uram!

Most vala nálom Saffirow, mondja: az czárral tegnap késön conferáltak az dolgokrúl, és szánakodik az czár az Károli casussán: miért nem kellett megelőzni? Hanem resolválta az czár az commissariust küldeni az hadakért, de még nem denominálta, de majd, és ideküldi; már azt elvárom délig, és az nagy-hajtmanhoz elmegyek, délután udvarlok Fölségednek. A mellett sürgettem az praesidiumokot is, — azt mondta: mindgyárst szól az czárral: mellyik praetextust veszi? Azalatt bíztassuk; hiszem — úgymond — az hadak

idegyünnek, s mi mást adunk,— tanálunk praetextust! Mondott más két projectumot is: de azokrúl szóllanom kell Fölségeddel; nagy dolog az egyik országunk iránt, másik sem kicsin magában. Sürgeti az követet Törökországban; mondtam: készszen van. Pénzt resolvált, mennyit? nem tudja, s én sem tudtam mit nevezni. Mindeneket referálok majd, s azalatt is maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külczím: A Son Altesse Serenissime Monsignieur le Prince de Transylvanie. P. H.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k. Dátumtalan. A czímeres gyűrűpecsét töredékeivel.)

29.

(1711. május elején.)

Fölséges Uram!

Ma jókor érkeztem Flemminghez,*) de nemcsak complementumra várt; mert én többet nem mondtam, mint Fölséged parancsolt. Kire felelt, hogy az királynak megjelenti, s tudja, hogy örömest fog kívánni szóllani Fölségeddel, és örömest contribuál Fölséged és hazánk dolgaihoz, s nekem is in particulari, etc.; de, úgy gondolja, hogy az mostani, Károli által ineált békesség sok confusiót okozott dolgainknak, — kívánná mindazáltal (tudni,) mikínt lett azon dolog? Arra feleltem, s deducáltam, hogy az nem békesség, se hatalma nem volt: mert Fölségednek az Senatussal volt arra hatalma s activitása adva az Confoederatió által. S mondja, hogy igenis, Fölséged feje: de mikor az multitudo akarja, midőn azokból állott az Confoederatió is, — nagy difficultásokot csinál az dologban. Feleltem, hogy igenis, az multitudo adta Fölségednek az hatalmat: de azt el nem veheti; mert valamint itt Lengyelországban is az multitudo válosztja az királt s adja az hatalmat: de el nem veheti, se formam Regiminist magára nem

*) Ágost király ministere.

veheti, — valljon lehet-í sine omni actu publico az király és Senatus nélkül itt valakinek és multitudónak végezni?

Ezzel convincáltam; azt feleli: Dasz nicht, aber wie ist dann die Confoederation aingericht gewesen? Megbeszéltem Fölséged válosztását, és az Confoederatiónak institutumát, s kérdezte az Senatorokot és azoknak statussát, számát, és menynyin vadnak még itt az Senatorok közül Fölségeddel? s menynyin voltak Károlival? Mondám: ott maga, itt 7 vagy 8. Neveket fölírnia kívánta; nem akadtam az 8-adikra, mondám, vannak mások is: Keczer, Hellenpach. Keczert írnia kezdé, — gyün Gróff von Wehrden, elveti az pennát, s leülteti; azt mondja: Collegám-Uram, csak szólj bízvást! S mindgyárst maga teszen neki relatiót mindazokrúl, az mellyekrűl már beszéltünk, s úgy láttam relatiójokból: úgy kezdette érteni, hogy az békesség nem elégséges. El sem végzette: mindgyárst hivatta az király, s mondja: csak continuáljuk, — majd elgyün.

Azon Wehrden nagy böcsűllettel continuálni kezdette, és valóban fundamentaliter vette fel az kérdéseket, s mondotta, hogy ő Hollandiában volt, sok discursusokot hallott Czinczendorftúl: *) de látta, hogy igen favorizáltak nekünk az aliatusok, és hogy sokszor megszóllították: miért nevez bennünköt rebelliseknek? És azt hiszi, ha az czár együtt fogna az aliatusokkal, — s most az király is tehetne hozzá, — sokat használhatna az dologhoz. Mondám: az czár ajánlja magát. Igenis, tegnap az muszka ministerekkel sokat beszéllettünk, s mondották, hogy inclinál igen az czár, és az királyra hallasztott. S kérdé: micsuda intentióink vannak most? kit Flemming is kérdett vala külön azelőtt, s annak is, mint ennek feleltem: Fölséged maga kíván az iránt az királylyal (szólani,) s reménlem, nem lesz únalmas Fölséged maga remonstratiója. Mindazáltal tudjuk azt, hogy ezen dolognak két útja van: vagy fegyver, vagy tractatusok által; az fegyverhez, — most az egész Európa occupatus, — nehéz kívánnunk, valaki nyúljon, míg Luftot nem kaphatni; az tractatushoz penig tartalékja nélkül az németnek nem bízhatni, arra erőltetni kellene valami-formán. És így, jóllehet Fölséged

*) Császári követ.

— tudom — fogja az királynak declarálni jobban: de én azt gondolom: ha nagy potentiák ingerálnák az tractatusban magokot, — véghez lehetne talám azt vinni, az mire az fegyver erőltethetné, kivált az mostani conjuncturákban, az császár halálával. Ugyde — úgymond — Carolusnak successiója miben van? arrúl sokat hallunk, magad informálhatsz jobban! S úgy kezdém az pozsoni gyűlést, annak általunk lett contradictióját s az abrenuntiatiót, s végre az primogeniturát deducálnom. Az többit hallgatja, az primogeniturát felveszi: hiszen, már deficiálván az primogenitura, — ugyan csak Károly succedál most az egész austriai házban! Mondám: nem az austriai ház, mert az nem arra, hanem declarative van! Mondja: örömest látná. Mindgyárst odahozattam; sokat s igen fundamentaliter hánta, s csak azt tanálta: bizony, világos, mert az 3. Articulus (1687.) jóllehet sexust mond: de pariformiter primogenituram, etc. Ezen, — láttam — igen kapott. Egy szóval, nem lehet 3 órányi beszédemet leírnom: de inclinatióját tapasztaltam.

Alig gyüttem haza: Rhen gyün. Saffirof nevével mondta hogy üzente: ők jól kezdették, de Flemminget nem értik; hanem Wiztum és Wehrden jól akarják, — csak nyomjuk az dolgokot!

Üzentem Flemminghez; azt üzente: kétszer volt az királynál, — de még nincs váloszsza, tudtomra adja, ha lesz! Azt mondta Rhen: talám kimegyen Flemming Fölségedhez. 3 órakor most lesz az Fejedelemasszonynál, én penig már lesem az váloszt. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k. Dátumtalan.)

(Több kézirat május haváról nem maradt fenn.)

IGAZITÁS.

A megelőző (II-ik) kötet 450-ik lapján említett, eltévelyedve volt eredeti kézirat, azóta egyik 1711-iki csomagból előkerülvén, abból Bercsényi 1707. sept. 14-iki levelének utóiratát, pontos összehasonlítás nyomán, következőleg igazithatjuk ki:

A megszólítás (a 448. lapon) ez: »Főlséges Kegyelmes Uram!« Ugyanezen lap utolsó sorában ez: »lehetett. Mert« így igazítandó: »lehetett, most;« A 449. l. 1-ső sorában »dolgoknak« után pont teendő, s az »Imé« nagy betűvel kezdendő. A 3-ik sorban »vannak. Együtt« helyett javítsd: »vannak, gyün.« A 6-ik sorban »govorics po rusku« h. olv. »Govoris po ruszku.« A 9-ik sorban »solenne« helyett: »jó lenne«, és »nem hiszem« helyett: »de nem hiszem;« a 18-ik sorban pedig »mondja-í« h. »mindgyárst-í«, és a 20-ik sorban »jobb állni« h. »próbálni« teendő. A 23-ik sorban »Tanálám« h. olv. »Tanálom«. A 27—29. sorok ekként javítandók: »...reá-áll mindjárt.« S hát, azt mondja, ha reánk gyün, és franczia nem segét? Nem lehet nem segétni; de, ha nem segét is, to sie nia dami.« A 30-ik sorban »szarasz zante predeme« h. olv. »harasz zantr prideme,« s a 31-ikben »pusendati h. »pecsendati.« Végre a 450-ik l. első sorában »búcsúzván« h. »búcsúzva«, s a 3-ik sorban »keseregni« helyett »késnem« igazítandó.

Mely, a másolónak szakértelmetlenségéből eredett hibákat czélszerűnek találtuk itt, — habár utólag is — a szerencsére újra előkerült eredeti kéziratból kijavítani.

TARTALOM.

	Lap.
1708 második fele	1.
1709.	183.
1710.	461.
1711 a szathmári békéig	659.